

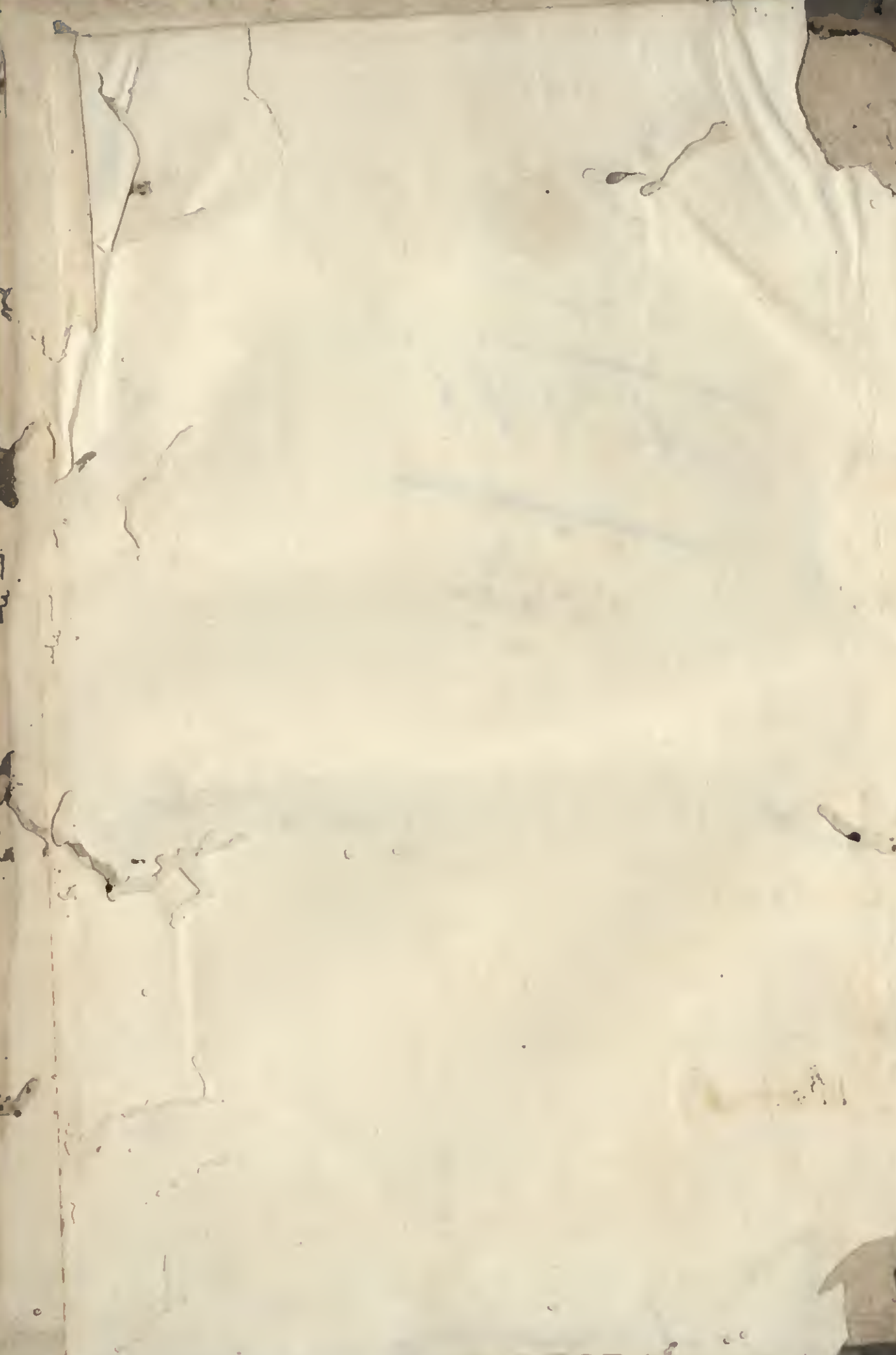

1855
St
Cincinnati

100

50

14241

V. CL. D.
ANTONII DE SOUSA
DE MACEDO,

MILITARIS ORDINIS CHRISTI EQUITIS, S. JACOBI
de Soufelas, ac S. Euphemix de Pencla-Commendatarij, Insulæ Magnæ de Joannes Domini, Arcis de Nemaõ summi Præfecti, olim in supremo Justitiæ Senatu Senatoris, gravaminumque, ac appellationum Expeditoris, deinde in Consilio Fisci, ac Patrimonij Regij Consiliarij, postea à Consilio Regis, ejusdemque Maie-
tatis primatij Secretarij Statûs,

DECISIONES

SUPREMI SENATVS JUSTITIÆ LUSITANIÆ,
& supremi Consilij Fisci, ac patrimonij Regij, cum gravif-
simis Collegis decretæ,

Triplici Indice locupletatæ,

UNO DECISIONUM, ALTERO LEGUM, TAM JURIS COMMUNIS,
quàm Lusitani, quæ specialius explicantur, tertio denique rerum, & materiarum.

EDITIO TERTIA,

*Cui accesserunt alia Decisiones hactenus ineditæ cum Apologetico Juridico pro immaculata
Conceptione Virginis Deiparæ.*

*Las Cos
Am Des*

Caslaw

Bernardi

ULYSSIPONE.

Typis BERNARDI A COSTA DE CARVALHO.

M. DC. XCIX.

Cum facultate Superiorum.

V. O. D.

ACTIVUM DE SOURCE
DE MANGRO

THEY HAVE IN CONSIDERATION THE FACTS
AND CIRCUMSTANCES OF THE CASE
AND THE INTERESTS OF THE PARTIES
AND THE PUBLIC INTERESTS
AND THE INTERESTS OF THE COMMUNITY
AND THE INTERESTS OF THE NATION
AND THE INTERESTS OF THE WORLD

DECISIONS

AND THE INTERESTS OF THE COMMUNITY
AND THE INTERESTS OF THE NATION
AND THE INTERESTS OF THE WORLD

AND THE INTERESTS OF THE COMMUNITY
AND THE INTERESTS OF THE NATION
AND THE INTERESTS OF THE WORLD

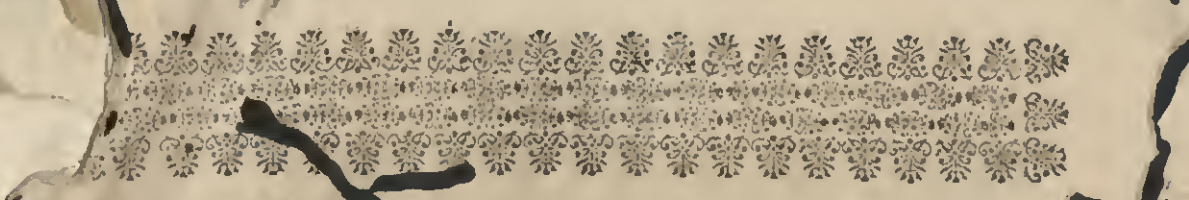
Handwritten signature or mark

LETTERS

AND THE INTERESTS OF THE COMMUNITY
AND THE INTERESTS OF THE NATION
AND THE INTERESTS OF THE WORLD

W. O. D.

THE INTERESTS OF THE COMMUNITY
AND THE INTERESTS OF THE NATION
AND THE INTERESTS OF THE WORLD

TABULA DECISIONUM.

Decisio I.

Utrum duplex vinculum cōsanguinitatis tribuat præferentiam ad successionem ab intestato? pag. 1.

Decisio II.

Quæ mentis integritas desideretur ad testandum. p. 9.

Decisio III.

An testamentum nuncupativum in scriptis sit nullum, si non habeat diem? p. 12.

Decisio IV.

Utrum subsignatio testatoris manu alienâ in testamento debeat fieri ad ipsius testatoris speciale mandatum, & unico contextu cum testamento? p. 13.

Decisio V.

Utrum, quando tabulæ testamenti non subsistunt ex defectu institutionis hæredis, possit ejus institutio probari, & reduci ad testamentum nuncupativum verbale? p. 14.

Decisio VI.

De testatoris voluntate conjecturanda. p. 15.

Decisio VII.

Utrum solus Fiscus, vel etiam alius possit excipere de indignitate prætendentis ex testamento? p. 18.

Decisio VIII.

An mater possit consentire quòd filius in ultima voluntate disponat de legitima debita ipsi matri, & é contra? p. 19.

Decisio IX.

An in patris tertiam debeat imputari expensum inter vivos pro cappellania perpetua, vel ad alia opera pia? p. 24.

TABVLA

Decisio X.

Quando, & quomodo filius pro legitima possit agere contra tertios possessores ex titulo oneroso ejus rei, quæ venire debuit ad collationem. p. 28.

Decisio XI.

Pater fraudulenter agens in rebus filio relictis, privatur etiam usufructu earum. p. 32.

Decisio XII.

An pater pro urgente necessitate possit absque judicis decreto vendere bona filij adventitia? p. 34.

Decisio XIII.

Vtrum vidua amittat legatum sibi à marito relictum, ex eo quod nuplerit intra annum luctus? p. 36.

Decisio XV.

An monasterium possit aliquid accipere ab intrante Religionem? p. 37.

Decisio XV.

Quomodo sine scriptura probetur maioratus. p. 38.

Decisio XVI.

An, & quomodo ad successionem maioratum lineæ considerentur? p. 43.

Decisio XVII.

Quomodo maior, vel minor ætas inter filios probetur in antiquis. p. 51.

Decisio XVIII.

Circa legitimitatem probandam. p. 52.

Decisio XIX.

An, & quando censeatur maioratus agnationis? p. 54.

Decisio XX.

Circa bona Regia in dorem dara. p. 56.

Decisio XXI.

An, & quando bona censeantur dotalia? p. 63.

Decisio XXII.

An mulier in contractu mendaciter affirmans bona non esse dotalia, amittat privilegium dotis? p. 63.

DECISIONVM.

Decisio XXIII.

An dos à vitrico & matre simpliciter promissa privignæ, debeat compensari cum legitima ipsi debita ex bonis patris sui, vel cum alio debito? p. 75.

Decisio XXIV.

Quando acceptum à marito censeatur versum in utilitatem uxoris. p. 77.

Decisio XXV.

An, & quando præsumatur donatio ex amicitia? p. 80.

Decisio XXVI.

Emptorem in limine contractûs timentem quando possit pœnitere. p. 81.

Decisio XXVII.

Vtrûm empor acquirat fructus à die additionis in subhastatione? p. 85.

Decisio XXVIII.

An contractus, ex quo non debebatur gabella ratione privilegij personarum, reddatur nullus ex eo quòd instrumento non inseratur certificatio excusationis ipsius gabellæ? p. 87.

Decisio XXIX.

Rescisio contractu ob læsionem ultra dimidium, an aliquid ultra pretium, vel rem debeat restitui? p. 90.

Decisio XXX.

An liceat pecunias dare ad certum tempus sub certo interesse? p. 94.

Decisio XXXI.

Vtrûm socius teneatur socio pro expensis imprudenter factis in re communi? p.

Decisio XXXII.

Quando pensio minui debeat in emphyteusi propter sterilitatem? p. 98.

Decisio XXXIII.

An emphyteusis Ecclesiastica possit renovari in spurio, vel in nato ex spurio? p. 100.

TABVLA

Decisio XXXIV.

Solutio an, & quando præsumatur? p. 102.

Decisio XXXV.

Transactio super alimentis futuris an subsistat. p. 103.

Decisio XXXVI.

Vtrum possessio per generalem procuratorem acquiri possit? p. 105.

Decisio XXXVII.

An, & quando filius familiæ procuratorem facere possit? p. 106.

Decisio XXXVIII.

Identitas rei quomodo probetur. p. 107.

Decisio XXXIX.

An servus ab hostibus captus, & ad nos fugiens in servitutem redigi possit. p. 108.

Decisio XL.

Quomodo servus gerendo se liberum acquirat libertatem. p. 110.

Decisio XLI.

Servitus discontinua quo tempore præscribatur. p. 112.

Decisio XLII.

An servitute debita uni prædio, possit ejus dominus uti ad commoditatem alterius prædij vicini? p. 113.

Decisio XLIII.

An fundus debeat servitutem fundo, quem alius intermediat? p. 114.

Decisio XLIV.

An, & quando ad subsistentiam chartæ Tuitivæ sufficiat civilis possessio impetrantis? p. 115.

Decisio XLV.

Facta per Notarios Ecclesiasticos, an, & quando valeant in judicio sæculari. p. 116.

Decisio XLVI.

Quando Judex sæcularis contra Clericum super vi eo illata possit cognoscere. p. 118.

DECISIONVM.

Decisio XLVII.

Quando sententia lata in possessorio præjudicet in petitorio. p. 121.

Decisio XLVIII.

An in causa legati missi, durante ejus absentia, supersedendum sit? p. 122.

Decisio LXIX.

Quomodo in redhibitoria computentur sex menses præscripti ad agendum. p. 124.

Decisio L.

Ter absolutus ab instantia quando possit inquietari. p. 125.

Decisio LI.

Quando instantia transeat in successorem. p. 126.

Decisio LII.

De judicio possessionis momentaneo. p. 129.

Decisio LIII.

Vtrum Actor, qui agit de probanda possessione Rei illam negatis, si deficiat in probatione dictæ possessionis Rei, possit revertere ad libellum, & actionem rei vindicationis? p. 131.

Decisio LIV.

An exemplum scripturæ non desumptum ab originali fidem faciat? p. 133.

Decisio LV.

De reformatione instrumenti deperditi. p. 135.

Decisio LVI.

Vtrum filius, & gener possint testificari in causa patris, & soceri? p. 138.

Decisio LVII.

Circa articulos novos admittandos, vel non. p. 139.

Decisio LVIII.

Sententia debet esse conformis libello, & causæ petendi, & quomodo. p. 141.

Decisio LXXI.

An sententia diffinitiva ab alio scripta, & à Judice subscripta valeat? p. 147.

TABVLA

Decisio LX.

Vtrum adversus sententiam possit opponi de manifesta iniustitia? p. 145.

Decisio LXI.

De tertio possessore executionem impediente. p. 147.

Decisio LXII.

An creditor, cui debitor solutionem consignavit in fructibus certi prædij, & virtute consignationis fecit corporalem apprehensionem, dicatur possidere? p. 154.

Decisio LXIII.

An una, & eadem persona duarum vice fungens respectu diversorum jurium, possit tanquam tertius impedire executionem sententiæ, in qua fuit condemnata? p. 155.

Decisio LXIV.

Vtrum hæres tanquam tertius possit impedire executionem sententiæ judicij divisorij? p. 156.

Decisio LXV.

Circa pœnas conventionales, & salaria statuta sollicitatori litis. p. 158.

Decisio LXVI.

Quomodo Senator iudex ordinarius, vel delegatus decidere debeat exceptionem declinatoriam incompetentiæ judicij, vel aliam occurrentiam similem? p. 159.

Decisio LXVII.

Circa jurisdictionem Judicis Cancellariæ Senatûs Portucalensis. p. 160.

Decisio LXVIII.

Circa tempus præsentandi in processu instrumenta in scriptis pro decisione causæ. p. 161.

Decisio LXIX.

Quo loco sedere debeat Senator Regius Procurator, si ad Auditorium vadat. p. 162.

Decisio LXX.

Circa suffragia, seu vota Senatorum regulanda; seu computanda in causis criminalibus. p. 163.

De-

DE CISSIONVM:

Decisio LXXI.

De fidei iudice delinquenti servanda. p. 164.

Decisio LXXII.

Circa contractus, de quibus debetur gabella. p. 167.

Decisio LXXIII.

An gabella debeatur ex conductione fructuum dissoluta postea de partium voluntate? p. 169.

Decisio LXXIV.

An gabella debeatur ex subhastatione rei hæreditariæ facta (ad æquiores divisionem) inter cohæredes, admisso etiam extraneo licitatore, quando uni ex cohæredibus res fuit addita? p. 171.

Decisio LXXV.

An restitui à Gabellarijs debeat gabella emptionis, quæ non habuit effectum, quoniam in lineæ contractus inventum fuit rem non esse liberam p. 173.

Decisio LXXVI.

A pœnâ tripli imposita Thesaurarijs, & similibus personis in reddendis rationibus fiscalibus, excusat error ex justa causa. p. 177.

Decisio LXXVII.

Verùm in condemnatione tripli facta Thesaurarijs dolosis contineatur simplum? p. 179.

Decisio LXXVIII.

Pœnam tripli posse minui iudicis arbitrio ex justa causa.

Decisio LXXIX.

Circa modum, & præferentiam servandam per Thesaurarios, & alios Receptores Regios in solvendis salarijs, atque alijs creditoribus annuis. p. 184.

Decisio LXXX.

Quomodo intelligatur quod disponitur, consignationes pro sumptibus Aulae, ac boni communis primo loco debere integrè solvi. p. 188.

Decisio LXXXI.

De quibus consignationibus boni communis, ac defensionis

TABVLA

fionis Regni intelligatur prædictum diploma.

Agitur de exactiõne pecnniarum per tributa, seu alio modo, pro bello, vel alia necessitate publica. p. 190.

Decisio LXXXII.

Quomodo, & ubi solvi debeant salaria ministrorum fiscalium. p. 192.

Decisio LXXXIII.

De solvendis salarijs ministris, ac officialibus Justitiæ; & an annonà, quæ in hoc Regno datur Titularibus, (quam *Assentamento* vocamus) salarium sit?

Agitur de institutione nobilium, quos vocamus *Fidalgos*. p. 194.

Decisio LXXXIV.

An præfatis consignationibus ad sumptus Aulae, & defensionis Regni, atque salariorum ministrorum, possit per novas impositiones præjudicari ræcitè?

Agitur de potestate Regis ad alienanda bona Coronæ. p. 196.

Decisio LXXXV.

An per pactum expressum possit præjudicari consignationibus, de quibus in Decisione præcedenti? p. 197.

Decisio LXXXVI.

Quomodo regulanda sit annonarum antiquitas. p. 199.

Decisio LXXXVII.

An Rex possit præjudicare privatis in annonis suis per novarum impositionem?

Agitur de obligatione Principis, & actione inde resultante. p. 200.

Decisio LXXXVIII.

Origo annonarum debet declarari in folijs per quæ solvuntur, & si non declaretur, habetur annona pro noviori. p. 204.

Decisio LXXXIX.

Quomodo provideatur creditoribus posterioribus, ad quorum solutionem non satisfuerunt redditus fiscales. p. 205.

Decisio XC.

Dotes monasterijs à Regibus datæ habent naturam salarij ministrorum.

Agitur

DECISIONVM.

Agitur de obligatione Principum in monasterijs fundandis, seu dotandis. p. 206.

Decisio XCI.

Annonæ, seu pensiones concessæ in redditibus operum piorum quomodo solvantur. p. 208.

Decisio XCII.

Annonas civiles perpetuas constitutas in redditibus fiscalibus non posse vendi, etiam in subhastatione inter privatos, nisi ad rationem de viginti pro uno millario. p. 209.

Decisio XCIII.

Redditus annonæ, vel salarij currentium annonarum, quos Fiscus debet solvere non possunt capi à creditoribus ministri, vel domini annonæ, nisi in eadem quantitate, quam important. p. 211.

Decisio XCIV.

Debitum à Fisco de præterito, an, & quando, & quo pretio vendi possit? p. 213.

Decisio XCV.

An subhastatio, & addictio rei fiscalis retractari queat? p. 214.

Decisio XCVI.

An ob casus fortuitos, & insolitos remittatur pensio conductoribus vectigalium? p. 217.

Decisio XCVII.

Quando Fiscus unius statûs teneatur pro alterius statûs? Agitur de obligatione Regis pro factis ministrorum. p. 220.

Decisio XCVIII.

Circa fidejussiones Fisco datas.

Registro originalis, quod non apparet, & à parte falsum dicitur, fidem debet. p. 221.

Decisio XCIX.

Quomodo satisfaciat fidejussor de representando carcerato. p. 223.

Decisio C.

An uxor, quæ per obitum mariti manet in possessione bonorum familiæ, possit exigere credita à debitoribus? p. 224.

TABVLA

Decisio CI.

De præcedentia inter Senatores. p. 226.

Decisio CII.

De præcedentia Consiliorum, & Tribunalium inter se. p. 229.

Decisio CIII.

De præcedentia Ministrorum diversorum tribunalium in conferentijs (vulgó *juntas*) extraordinarijs. p. 232.

Decisio CIV.

De loco dando Ministro unius tribunalis, si ad aliud eat pro speciali negotio servitij Principis. p. 233.

Decisio CV.

An Feciales, & Caduceatores, quos Heraldos, & Reges armorum vocamus, militaribus præludijs exercitij causâ interessè cogantur? p. 235.

Decisio CVI.

Vtrum, vocans ad maioratam filijs per lineam rectam, præferatur filius illegitimus ultimi possessoris transversali legitimo, qui etiam descendit ab institutore? p. 233.

Decisio CVII.

An filius legitimatus à Principe, præferatur transversali legitimo in successione maioratûs? p. 240.

Decisio CVIII.

Vtrum, in restitutione ablatorum conventa inter Principes per tractatum pacis, veniant quæ ex donatione ob servitia Principis, venditione, vel alio pleno titulo; saltem oneroso; reperiuntur apud tertios possessores? p. 243.

Decisio CIX.

Donatarios terrarum Coronæ deberi commorari cum domicilio intra Regnum. Quando, & ad quæ servitia reneantur, & de non præjudicandis eorum donationibus. p. 247.

Decisio CX.

Præceptorias, quas *Commendas* vocamus, Ordinum Militarium, non conferendas, nisi in Regno cum domicilio commorantibus. Agitur de servitio, quod Cômendatarij iussu Magni exhibere debent, quando, & quale? p. 250.

DECISIONVM.

Decisio CXI.

Dispositum in articulis pacis celebratæ per Reges nomine tantùm Regio, non intelligi in Præceptorij, quas *Commendas* vocamus, Ordinum Militarium, quorum ipsi Reges ex Bullis Apostolicis sunt Magistri, & Administratores. p. 252.

Decisio CXII.

Si cum hostibus Magistri commoratur tempore vacaturæ, qui promissionem, seu futuram successionem Commendæ habet, merito Commenda alij confertur, neque provisio retractatur ex reconciliatione primi. p. 254.

Decisio CXIII.

Ex duabus gratijs à Rege, tanquam Magistro Ordinum Militarium, factis, præfertur secunda cum possessione priori absque illa. p. 256.

Decisio CXIV.

Regem, Magnum Magistrum Ordinum Militarium non posse decenter promittere futuram successionem certæ Commendæ sine consensu possessoris viventis. Et quid in Rege circa officia, & terras, vel alia bona Coronæ. p. 258.

Decisio CXV.

Gratiam Principis in remunerationem servitiõrum, reputari tanquam in contractu operoso. Et concessa pro filio, propriè verificatur in nepote. p. 261.

Decisio CXVI.

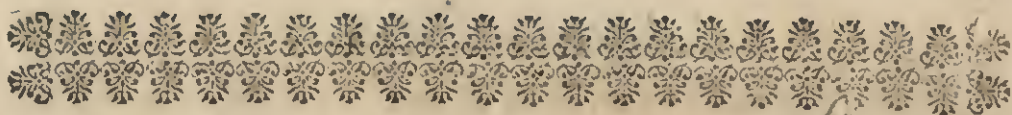
An aliqua honoris prærogativa debeat in uno Regno aliorum Regnorum Titularibus. p. 263.

Decisio CXVII.

Censum annuum ad vitam, vel vitas, (*tena* vocamus) impositum super redditibus patrimonij Regij, non reputari, nec regulari tanquam bona Coronæ. Item unam vitam, quæ mortuæ succedit, lucrari proventus à tempore mortis prædefunctæ. p. 267.

Apologeticon.

Juridicum pro Conceptione Immaculatæ Virginis in primo instanti. p. 271.

LICENÇAS

C Oncedese a licença, que se pede, & tornarà para se conferir. Lisboa 30. de Março de 1694.

Pimenta.

Basto.

Castro.

Foyos.

Azevedo.

P Odesse tornar a imprimir, & despois tornarà para se conferir, & se dar licença para correr, & sem ella naõ correrà. Lisboa 24. de Novembro de 1695.

Serraõ.

E X mandato supremi Senatûs S. Inquisitionis legi Allegationem hanc, seu Apologeticum juridicum pro immaculata Sanctissimæ Deiparæ Conceptione; quod in obsequium ipsius Santissimæ Deiparæ, ex utriusque Juris prudentia deductum, in lucem offert sapientissimus Doctor Antonius de Sousa de Macedo: nihilque in eo reperi Fidei, aut bonis moribus dissonum. Quin potiùs gratulandum maximè est tanto Authori, quòd nova hac viâ, methodoque adeò docto, & erudito doctrinam de immaculata Conceptione Deiparæ comprobaverit. Itè censeo. Ulyssipene, in Seminario Hybernico, die 10. Januarii 1717.

Dominicus de Payva.

D E mandato supremi Senatûs S. Inquisitionis legi hoc juridicum Apologeticum pro immaculata purissimæ Virginis Conceptione, devotissimè, ac doctissimè elaboratum à sapientissimo Doctore Antonio de Sousa de Macedo, nil continet Fidei, aut bonis moribus repugnans; imò dignissimum est opus quod in lucem excat, ut immaculata Virginis Conceptio non solùm Theologico, sed etiam juridico calamo maneat comprobata. Hoc meum iudicium. In Conventu Deiparæ de Monte Carmelo, die 15. Januarij 1677.

Fr. Thomas à Conceptione.

Vistas as informações, pôde-se imprimir o papel, de que faz menção, & impresso tornará ao Conselho para se conferir, & dar licença para correr, & sem ella não correrá. Lisboa 19. de Janeyro de 677.

Manoel de Magalhães de Menezes. Manoel Pimentel de Sousa.
Manoel de Moura Manoel. Fr. Valerio de S. Raymundo.

Manda o Principe nosso Senhor que o Padre Mestre Fr. Joaõ da Madre de Deos, seu Prégador, & Provincial da Provincia de Portugal, veja este livro, & informe com seu parecer. Lisboa 17. de Março de 677.

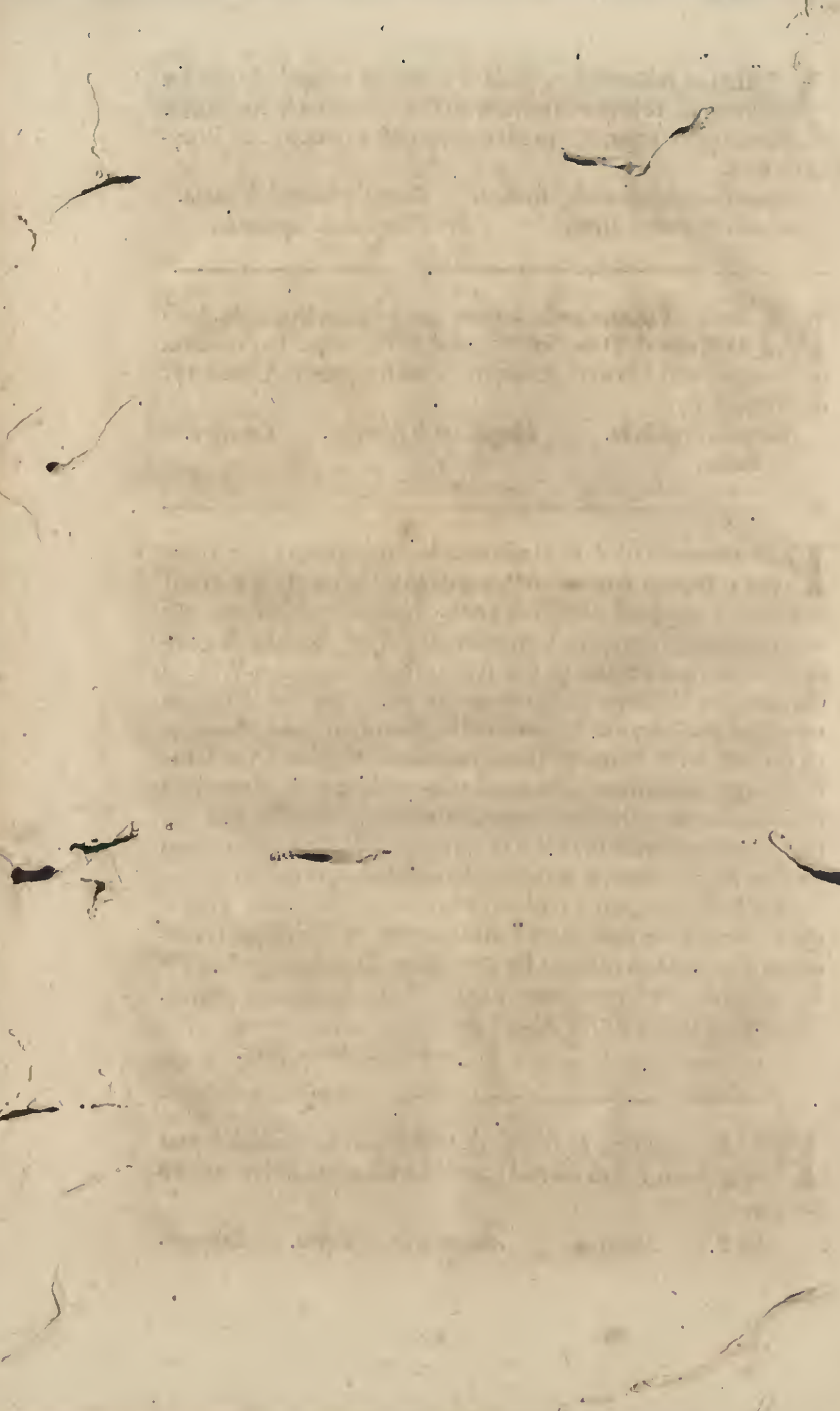
Marquez Presidente. Magalhães de Menezes. Carneyro.
Roxas. Baslo.

Por mandado de V. A. vi este tratado Apologetico, que compoz o Doutor Antonio de Sousa de Macedo em defensão da immaculada Conceyção da Mãe de Deos. Não achey nelle cousa, que encontre ao Real serviço de V. A. antes muytas em obsequio da grande devoção, que herdada de seus Reaes progenitores, tem V. A. a este soberano Mysterio. Além de que me parece que será de grande reputação para estes seus Reynos, conhecerse em as nações estrangeyras que tem V. A. hum vassallo tão eminente em as letras, que sobre haver feyto celeberrimo o seu nome com a erudição, & eloquencia de tantos, & tão varios escritos, mostra neste breve tratado hũa tão grande comprehensão de todo o Direyto, que descobrio nelle os mais torçosos fundamentos, & as mais subteis soluções, com que os Theologos prouão, & arguem a verdade deste soberano Mysterio; com o que conhecerá o mundo que o Privilegio, que os Theologos concedem à Mãe de Deos de graça, lhe confirma o Author de direyto. Pelo que sou de parecer que convem darlhe V. A. a licença, que pede. S. Francisco de Lisboa 20. de Março de 677.

Fr. Joaõ da Madre de Deos.

Podese imprimir, & depois de impressas tornarão à Mesa para se rayxarem, & sem isso não correrão. Lisboa 29. de Novenbro de 695.

Mello P. Marchaõ. Azevedo. Ribeyro. Sampayo.

DECISIONES

SUPREMI SENATUS

JUSTITIÆ

LUSITANIÆ,

CUM GRAVISSIMIS COLLEGIS DECRETÆ,
ac in lucem editæ

PER D.

ANTONIUM DE SOUSA
DE MACEDO.

DECISIO I.

Utrum duplex vinculum consanguinitatis tribuat præferentiam ad successionem abintestato?

*Ad L. 1. §. gradatim, ff. und. cognat. cum concord. ad nostram Ordini
lib. 4. tit. 96. ad fin. princip.*

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur casus.
- 2 Habens plura vincula cum defuncto per unicum latus, non præfertur habenti unicum vinculum ad ejus successionem.
- 3 Limitatur in concursu patris, & nepotis.
- 4 Frater ex utroque parte præfertur fratri ex uno.
- 5 Filius fratris repræsentat patrem, & quomodo.
- 6 Repræsentatio non conceditur ultra

filiis fratrum.

- 7 Conjunctus defuncto ex utroque latere, sed remotius, præfertur à conjuncto ex unico latere, sed proximius.
- 8 Tunc duo vincula prævalent, quando unum quodque est efficax.
- 9 Hereditas defertur gradui proximiori.
- 10 Gradus non producens effectum non attenditur.
- 11 Si conjunctus ex utroque latere inæqualiter, concurrat cum conjuncto ex uno latere in gradu æquali, dividetur inter eos hereditas.

A

Con-

- 12 *Coniunctiones sanguinis in gradibus inæqualibus declarari debent in dispensatione matrimoniali, sed non approximant gradum.*
- 13 *Ad Cappellaniam præfertur qui institutori est bisconiunctus, quanvis unum vinculum remotius sit.*
- 14 *Idem in fidei commissio. Sed vide n. 35.*
- 15 *Homo præsumitur plus diligere dupliciter sibi coniunctos.*
- 16 *Successio intestati defertur à lege, nõ ab homine.*
- 17 *Lex neminem plus diligit.*
- 18 *Coniunctus ex utroque latere per vincula proxima, sed non plena, an præferatur habenti in gradu pari unicum vinculum plenũ? Vsq̃ue ad 23.*
- 23 *Doctor sibi contrariis alegari non potest.*
- 24 *Habens plura vincula in gradu efficaci per utrumque latus cum defuncto, præfertur habenti unicuique vinculum in gradu æquali.*
- 25 *Duo vincula fortius agunt: & n. seqq.*
- 27 *Leges non possunt omnes casus comprehendere.*
- 28 *Ratio legis expressa, est lex ad omnes casus. Ampliatur n. 29.*
- 30 *Patruales veniunt sub verbo, Frater.*
- 31 *Textus citati n. 26. intelliguntur.*
- 32 *Opinio Doctoris in specie sine contradicatore an habeat vim legis?*
- 34 *Plura vincula non dant prælationẽ ad feudum.*
- 35 *Nec ad Maioratum.*
- 36 *Feuda non deferuntur nisi agnatis.*
- 37 *Maioratus per unicam lineam defertur.*
- 38 *Decisio proponitur.*

Difficilis mota fuit quæstio, quæ tam in inferiori, quàm in supremo Regni Senatu gravissimos Patres in varias opiniones divisit. Utrum ad successionẽ abintestato consanguineus duplex ha-

bens vinculum cum defuncto, præferatur ei, qui uno tantum vinculo coniunctus est? & cum ad me veniret processus, ut meam promerem sententiam, quanvis, ultra jam egregie disputata, vix aliquid inveniri potuisset, cogitabam tamen, per casus principales distinguendo, materiam clarius disponere, ut rationes, & auctoritates, quæ videbantur contrarias conciliarentur, & novæ methodo deberetur resolutionis demonstratio.

Primus casus est, quando habens 2
plura vincula cum defuncto, ea omnia habet per unum latus, hoc est per solũ patrem, vel per solam matrem defuncti, aut sui ipsius. Tunc (quid quid dicat Baldus consil. 330. dictus patruus Volum. 4. & consil. 334. alias 346. quando ut proponitur, Volum. 3.) Certum est omnia ea vincula pro unico reputari, neque aliquam præferentiam tribuere; etenim leges in deferenda successione non respiciunt nisi ad duplicitatem vinculi per utrumque latus, patris, ac matris, ut in authent. cessante Cod. de legit. heredib. ibi: *Qui ex utroque parente contingunt eum, de cuius hereditate nunc agitur; authent. de heredib. abintestat. venient. §. Si igitur 2. vers. si autem, ibi: Per utramque partem nunc defuncta personæ iungebatur; & inferius: Ex utroque parente coniungitur defuncto; authent. de consanguin. & utrim. fratrib. vers. vult. autem, ibi: Ex utroque decoratos; authentic. itaque Cod. communia de success. ibi: Ex utroque parente coniunctis, & iterum: qui ex utroque latere connexi sunt. Ita resolvunt de hoc casu loquentes, Bart. in L. 2. §. legitima num. 1. in priori exem. l. off. de suis, & legitim. heredib. Paul. Castrens. in auth. post fratres 2. num. 4. Cod. de legitim. hered. Cujac. consult. 4. doctissimus Gabriel Pereyr. Decis. 5. num. 6. vers. unde, & in similibus casibus idem Paulus consil. 83. id quod supra volum. 1. Alexand. consil. 166. super proposita volum. 5. Anton.*

ton. de Rosel. de successione. abintest. à num. 153. Nicol. de Ubaldis eodem tractatu part. 3. num. 6. Peregrin. de fideicom. art. 20. n. 19. in princip. Grassius in §. successio ab. intest. quast. 32. num. 2. Chassaneus in consuet. Burgund rubr. 7. §. 11. in textu, ibi: Et aussy a lieu. num. 6. Gregor. Lop. in L. 5. verbo, d'hermano, n. 13. part. 6. Gomes in L. 8. Taur. num. 8. Matienz. lib. 1. tit. 8. L. 5. gl. 1. num. 8. ordinam. Mieres de maior. part. 2. quast. 6. num. 18. Covarr. in epith. de successione. abintestat. num. 9. Parlador. quotidianar. diff. r. 91. n. 5. & 6. Boer. decis. 302. num. 1. & 2. & ita intelligitur Vincent. de Franch. decis. 26. num. 7. in fin. dum allegat Alex. & Boer. citatos, & sic loquuntur ferè omnes de materia.

3 Quæ tamen resolutio limitatur in concursu patru, & nepotis, ut nepos ex fratre meo utriusque lateris, quanvis ipse per unicum latus (nempe per solum patrem suum) me attingat, nihilominus in successione meâ præferatur patruo suo fratri meo ex uno tantum latere, sunt textus expressi in d. auth. cessante, & in auth. post fratres 1. Cod. legitim. hæred. d. auth. de hæred. abintest. ven. §. Si igitur 2. vers. si autem. Ratio est, quoniam (adversus antiquum jus in L. Jurisconsultus 10. §. secundo gradu, ff. gradibus, & in L. 1. Cod. legitim. hæred.) noviter fuit sancitum fratrem ex utroque parente præferendum fore alteri fratri ex uno tantum parente in successione fratris, ut habetur in proximè citatis authenticis, & in dict. auth. itaque, & in corpore unde sumitur Cod. commun. de successione. at qui filius talis fratris representat hodie eundem patrem suum in successione patru, dict. auth. de hæred. abintest. §. Si igitur 2. vers. si autem, & vers. hujusmodi, dict. auth. cessante, & authent. post fratres 1. Cod. legitim. hæredib. ita ut non attendatur qualitas representantis, sed representati, Tiraguel. de jure primogen. q. 41. num. 43.

& 55. ad fin. Melchior. Phœb. dec. 22. num. 13. quod latè confirmavi in meo tract. Lusitania liberata lib. 1. cap. 9. n. 5. & num. 45. & 158. cum seqq. de quo etiam D. Franciscus Salgado in Labyrinth. h. creditor. part. 2. cap. 25. à num. 1. Henric. Kinschot. respons. 24. à num. 2. ergo quemadmodum pater, si viveret, quia erat meus frater ex utroque latere, excluderet à successione meâ alterum meum fratrem ex uno tantum latere, juxta textus allegatos, ita ejus filius debet excludere eundem fratrem, si quidem naturâ hic filius, ac ejus pater eadem persona intelligitur. L. ultim. in fin. Cod. impuber. & alijs. Cap. jam itaque 1. q. 4. neque id ex toto fictè, sed in parte verè ostendunt Bald. conf. 386. in Regno, vers. in contrarium volum. 2. Abb. conf. 86. in præsentî questione, n. 6. Ancarr. in cap. licet de voto num. 19. Tirag. d. tract. q. 40. n. 31.

6 Quoniam verò representatio non conceditur ultra fratrum filios ad successione patru, d. auth. de hæred. abintest. in dict. §. Si igitur 2. vers. hujusmodi, & in §. Si verò neque, dict. auth. post fratres 2. Cod. legitim. hæred. ideo etiam ultra fratrum filios non extenditur ejus virtus, quod scilicet duplex conjunctio per solum patrem, vel per solum matrem ad defuncti hæreditatè præferentiam tribuat. Hæc ratiocinatio est de mente Baldi in auth. cessante, Cod. legitim. hæred. num. 3. in princip. in idem est Paulus Castr. in eadem auth. num. 2. in princip. & clarius insinuat Anton. de Rosel. de successione. abintest. num. 159. meliusque declarat Blasius Michalor. in tract. de fratrib. part. 3. cap. 14. num. 14. ibi: Et est ratio, quia usque ad fratrum filios datur representatio, ac propterea quemadmodum in parentibus hæc vinculorum duplicitas consideratur, ita etiam in eorum filijs parentes representantibus necesse est ut in consideratione habeatur, licet non ultra, cum non ultra detur representatio. Hoc est quod habetur in citato

§. 11. in textu ibi: Et aussy a lieu en-
tre les enfans, vers. sed quidam d. n. 6.
ad mel. d. nrd. consil. 31. n. 34. ad quod
etiam refert alios Sanch. sup. n. 4.

- 13 Neque obstat quod ad capellaniã
ex duobus consanguineis in eodẽ gra-
du præfertur ille, qui restatori est his
conjunctus (quod intelligo, etiam si u-
na conjunctio remotior sit) Cevalla.
comm. q. 398. num. 21. & q. 762. aliàs
763. num. 70 cum seq. & q. 778. num. 27
Lara de ann. vers. & Cappel. lib. 2. cap. 3.
ex num. 32. (qui quid, sub dubio ta-
men, dicat Azeved. cons. 24. num. 55.)
quod similiter in fideicommissio tenet
14 idem Ceval. d. q. 762. n. 72. ac Mer. de
Mayorat. p. 2. q. 7. num. 8. vers. & quod
sit maximi momenti, & generaliter in
omnibus Castell. quot. id. lib. 5. cap. 67.
num. 29. Respondetur enim id pro-
cedere in eis, quæ deferuntur ab homi-
ne, conjecturando eum plus dilexisse
15 dupliciter sibi conjunctos, juxta ea quæ
Mantic. de conjecturis ultimar. volunt.
lib. 8. tit. 13. num. 7. Ceval. d. q. 778. num.
28. & 38. Lara d. cap. 3. num. 34. Castell.
16 d. num. 29. vers. tertio. Succellio verò
intestati deferuntur à Lege, ut notatur
per text. in L. lege ob venire 130. ff. ver-
bor. significat. §. 1. Inst. hær. d. quæ ab-
intest. deser. princ. Inst. de legit. agnat.
success. & lex neminem plus diligit, ut
17 advertunt Bald. in L. cum ita, aliàs
L. omnia 32. §. in fideicommissio in ult.
q. ff. legat. 2. Decius cons. 1. num. 7.
Trag. de jure primogen. q. 40. num. 190
sed proximiorẽ vocat, ut diximus in
vers. Secundus casus.

- 18 Quartus casus figuratur à Bart.
in L. 2. §. legitima, in secundo exemplo,
ff. suis, & legit. hær. quando quis ex
utroque quidem latere, ac in proxi-
miori gradu habet plura vincula cum
defuncto, sed non ita plena, & con-
currit eum habente unum tantum vin-
culum in eodem gradu, sed plenum,
v.g. Servius, qui erat frater consan-
guineus patris mei, & erat frater ute-
rius matris meæ, (nam avus, & avia

mea alias priores nuptias contraxerat,
& filios prioris, matrimonij copulave-
rant) concurrat ad meam hæreditatẽ
cum Mævio, qui erat frater patris
mei ex utroque latere. Tunc ait Bart.
quod licet Servius mecum habeat duo
vincula in gradu proximo, & ex utro-
que latere, non præfertur Mævio ha-
benti tantum unum vinculum in pari
gradu ex uno tantum latere, sed ambo
pariter admittentur. Præstat rationẽ,
quia non sumus in hæreditate fratris,
vel patris, at verò in alijs non atten-
ditur duplex vinculum, auth. de hæ-
red. ab intestat. ven. §. Si verò, collat. q.
cui consonat auth. cessante, & auth.
post fratres 1. & 2. Cod. legit. hær. ed.
quam Bart. rationem post alios sequi-
tur Cov. in epit. de success. ab intestat.
num. 9. & secundum eam judicatum re-
fert Joan. à Sand. dec. Fris. lib. 4. tit. 8.
de fn. 2. de quo etiam agit Benedictus
Carpsov. juris prud. for. p. 3. const. 18. de
fin. 22. & 23.

Sed pace Bart. & sequacium in
19 quinto casu demonstrabimus duplex
vinculum ex utroque latere attendi et-
iam extra hæreditatem fratris, vel pa-
trui, in quibuscumque ulterioribus
consanguineis. Vnde fortassis Anton.
de Rosset in tract. de success. ab intes-
t. num. 158. in fine, non ausus est Bart.
sequi firmiter, nisi ubi daretur statu-
tum cognatos excludens; quippe ait:
Ista sententia est præsertim vera, quan-
do statutum excluderet cognatos. Quare
20 aliqui resolutionẽ Bartholi ex aliã ra-
tione defendunt, quod scilicet tunc
duo vincula uni prævalent, quando
unum quodque per se est efficax; ut jã
dixi in secundo casu; atqui unum quod-
que ex vinculis Servij est inefficax,
non enim est nisi medius frater matris
meæ, quæ medietas superatur ab inte-
gritate vinculi Mævij, siquidem iste
est frater patris mei ex utroque latere,
istaque plena fraternitas unamquam-
que semiplenam vincit, d. auth. cessan-
te Cod. legit. hær. auth. itaque Cod.

commun. de success. ergo, cum duæ illæ mediæ fraternitates Servij unam tantum integram fraternitatem Mavij efficiant, Servius, ac Mævius, tanquam æquales gradu, & sanguine, æqualiter admittuntur ad meam hæreditatem, *juxta Regul. L. 2. §. hæreditas, ff. suis, & legit. hered. & concordantium supra in vers. primus casus.*

21 Verum nec ex ratione sustinetur prædicta resolutio, immerito namque supponit unumquodque Servij vinculum esse inefficax, cum jam in tertio casu dixerimus hæreditatem non plurimo sanguini, sed proximiori gradui principaliter deferri, & tunc solè ex jure noviori mediæ fraternitas vincitur ab integra, quando agitur de hæreditate fratris, vel patris, non alterius, *d. Auth. cessante, junct. Auth. post fratres 1. Cod. legit. hered. & in corpore unde sumuntur*, at quando agitur de hæreditate nepotis ex fratre, (ut in casu figurato) vel alterius remotioris consanguinei, vigente adhuc veteri jure, mediæ fraternitas, quanvis sit minus plena, non est minus efficax, quam integra. *Jurisconsultus 10. §. secundo gradu, vers. frater, ff. gradib. L. 1. Cod. legit. hered.* Unde fit quod duplex vinculum concurrens in gradu proximo, & per utrumque vinculum, unico vinculo gradus æqualis prævalere debet ex dicendis in casu seq.

22 Nec auctoritas Bart. potest nos terrere; ipse enim sibi contrariatur *consil. 10. viso statuto, num. 1. ad fin. ibi: Licet ergo aliquo respectu sint pares, &c. ubi ex iisdemmet textibus ultra fratres, fratrumque filios duplex vinculum attendit, in eis quæ de feruntur gradui proximiori; planè Doctores sibi contrarius allegari pro auctoritate non potest, ut meminit Valasc. de jure emphyt. q. 50. num. 32. vers. Sed hoc & est vulgare.*

24 Quintus & ultimus casus est, quando unus habet cum defuncto plura vincula efficacia in proximo gradu per

utrumque latus, & concurrat cum altero, qui in eodem gradu habet unum tantum vinculum per latus unicum, v. g. in hypothese, de qua in nostro processu agebatur, Actor his erat defuncti patruelis, seu (ut proprius loquar) amittinus, quoniam pater Actoris fuerat frater matris defuncti, ac iterum mater Actoris fuerat soror patris defuncti: & concurret at cum Reo, qui semel tantum erat defuncti amittinus, quia scilicet Rei pater fuerat frater matris defuncti, in hoc casu pro certo habui Actorem debere præferri.

Primò ea ratione, quod duo vincu- 25
la fortius agunt *L. 1. ff. privileg. credit §. scilicet hodie Inst. de adopt. §. cum ex aliena, vers. quod si partim, inst. de rerum divis. cap. 1. vers. & quoniam, ubi gloss. 1. de treuga & pace, ad quod plura congerunt Jaf. in L. re conjuncti num. 18. & 19. ff. legat. 3. Anton. de Rosell. de succ. ff. abintest. num. 157. Mieres de Majorat. p. 2. q. 7. num. 8. in novis meminit. Bald. in auth. cessante, Cod. legit. hered. ante num. 2. tetigit Cassan. in Catalog. glorie mundi p. 10. consid. 35. in princip. Donel. lib. 9. comment. cap. 4 & ibi Isuald. lit. B, Vvilhelmus Ludwiel. dict. disp. 10. these 4. lit. B. at qui Actor habet dua vincula æqualiter efficacia in gradu æquali, ergo atque bis à lege vocatus fortior est Reo vocato semel tantum:*

Secundo hoc idem per eandem rationem probatur ex textibus in dict. 26
Auth. de consanguin. & uter. fratrib. collat. 6. d. Auth. de hered. abintest. §. Si igitur 2. collat. 9. d. Auth. cessante, & Auth. post fratres 1. Cod. legit. hered. d. Auth. itaque Cod. commun. de success. quibus in locis ideo frater ex utroque parente, ac ejus filius præfertur fratri ex uno tantum parente, ut excludant duplici utentes jure eos, qui uno solo uti possunt: sic formaliter exprimit text. in dict. *auth. de consang. & uter. fratrib. ad fin.* conducunt optimè superiora.

27 periora verba ibi: *Lege, & natura juvante*. Fortasse textus illi de ulterioribus gradibus non sunt loquuti, quia non possunt omnes articuli sigillatim legibus comprehendi, at *I. C. in lege neque reges 10. & in L. non possunt 12. ff. legib.* Sed disponunt de eis, quæ accidunt frequentius, inquit alij *I. C. in L. 3. cum duabus seqq. eodem tit.* Frequentius autem acciuit quod fratres, & filij fratrum succedant, quam remotiores, ideo lex magis fuit sollicita in prædictis proximioribus distinguendis. Sic ratiocinatur Cynus Pistor. *in tract. de success. abintest. part. 3. n. 16.*

28 Tunc habemus pro regulâ, quod quando ratio est expressa in lege, casus legis est exemplum, & ratio legis est lex ad comprehendendos omnes casus, in quibus eadem ratio militat. *L. regula 9 §. fin. ff. juris, & facti ignorant. L. 2 §. si mater vel j. quid si curatores, & vers. quid si decesserint, ff. ad Tertil. Bart. in L. humanitatis 9. num. 7. & ibi Jaf. num. 5. Cod. de impub. & alijs, Pater Suar. de legib. lib. 6. cap. 3. num. 16. faciunt quæ Everard. in argum. loco 79. à ratione legis largâ.* Quod procedit, quanvis lex limitatoria, seu correctoria sit. *Glos. Italiae in cap. 1. de temp. ordm. lib. 6. Glos. eligat in Clem. 1. de elect. Ios in autb. quas actiones num. 22. Cod. sacr. f. Eccles. Paul. cons. 83. præsens casus, num. 2. vol. 2. Alex. cons. 50. visis actis, num. 9. lib. 2. plur a congerit. Tirag. in L. si unquam, verbo, libertis. ex num. 45. Cod. revoc. donat. insignis Petr. Barbof. in L. si constante 25. in princip. num. 102 ff. solut. matrim.* Sed ratio à textibus inter fratres, fratrumque filios declarata datur etiam in ulterioribus gradibus, quin possit considerari diversa, ut notat Castill. *quotidian. lib. 5. d. cap. 67. num. 29. vers. denique:* Ergo illos etiam comprehendit ea dispositio.

30 Quod facilius procedit usque ad gradum patruelium, de quo in hac hy-

pothesi loquebamur; etenim patruelles veniunt sub verbo *Frater*, quo citati textus utuntur, si credimus his, quæ Mier. *de Maior. d. p. 2. cap. 7. num. 4.* & inde forsitan Burgundicæ lex consuetudinaria textus illos etiam de patruelibus intellexit; ut interpretatur Casfan. *lib. 7. des successions, §. 11. in textu ibi: Et aussy a lieu entre les enfans des dicto si eres, in principio.*

31 Neque obstat quod dicti textus, quibus nitimur, exprimant se non concedere illam duorum vinculorum prælationem, nisi inter fratres, fratrumque filios in successione patrum. Respondetur nanque talem limitationem procedere, ne posteriores gradus velint uti eâ prælatione per repræsentationem in illis textibus concessam, non verò negatur quod ea possint uti quando non ex gradu repræsentato, sed ex proprio ad successionem veniunt, ut latius demonstravimus in primo casu, *vers. quoniam verò n. 6.*

32 Tertiò principaliter hæc resolutio auctoritate DD. confirmatur; nanque; omissis Ceyalh. Lara, atque alijs tractantibus de successione testamētaria; in qua datur diversa ratio, ut notavi in fine tertij casus; *ex num. 15.* omissis etiam Sardo, Cirjaco, & pluribus agentibus de tractibus, ac eorum filijs ad hereditatem patrum, in quibus non datur dubium; omissis Castan. loquente secundum legem particularem; in terminis nostris de successione abintestato ultra fratres, fratrumque filios, attento solo jure communi, quod observamus, jubente *Ord. lib. 3. tit. 64. in princip. adest Bald. cons. 330. dictus patruus. num. un. vol. 4.* qui licet in facto quod proponit, non adaptetur doctrinæ positæ supra in primo casu, tamen ait fortè tutius esse in identitate rationis dictorum textuum virtutem duplicis vinculi ad alios cōsanguineos porrigere, & ita minus tutum fatetur quod dixerat *consil. 188. in substitutione num. 1. ad fin. cum seqq. vol. 1. repetito*

titio consil. 424. punctus talis est, vol. 3. Eandem regulam generalem, ultra Gosadin. vulgariter allegatum consil. 19 num. 9. constituunt. Ludov. Bologn. in addit. ad Merhesil. de successione. ab intestato. 2. memb. art. 3. num. 13. Tiraq. de retract. linag. §. 14. glos. 2. num. 6. vers. sed etsi, ac omnium latissime Castill. d. lib. 5. cap. 67. num. 29. ubi ex professo tractat de cōsanguineis ultra fratres, fratrumque filios, & licet facti series ibi fuerit de successione testamentaria, tamen in vers. neque obstat declarat idem esse in successione ab intestato, imò de hac ad testamentariam arguit, & in vers. denique advertit hanc resolutionem non habere contradictorem, quod ego, nisi fallor, clarius ostendi per casuum distinctionem, conciliando eos, qui videbantur contrarij. Porro Gratian. disceptat. tom. 2. cap. 335. num. 23. & Cavall. commun. in præf. num. 47. ex alijs inquirunt decisionem Doctoris in specie habere vim legis, si non adsit contradictor, & quavis ego in tract. Perfectus Doctor. qualit. 23. num. 36. vers. post hæc, huic pronuntiato non assenserim, intelligendo de uno Doctore, nihilominus stantibus quatuor, prout in præfenti, non caderem ab illis discedere.

34 Neque resolutis in hoc ultimo casu obstat, quòd plura vincula in proximo gradu, & per utrumque latus, nō dant prælationem ad successionē feudi, Bald. in L. 1. num. 4. Cod. legitim. hered. Decius consil. 444. concurrat patruus, num. 5. & Paris. consil. 59. considerata, num. 9. in 3. part. Gail. lib. 2.

observ. 15. per tot. Grass. in d. §. successio abintestat. q. 31. num. 3 ubi communem. assertit. Tiraq. de retract. lignager. d. §. 14. glos. 2. num. 10. Surd. dec. 239. num. 9. Et similiter non dant prælationem ad Maioratum. Mier. de Maiorat. 2. p. q. 7. num. 19. Phæb. p. 1. dec. 44. num. 13. Nam, secundum eisdem DD. respondetur, id specialiter procedere, quoniā feuda ad solam agnationem, id est, ad solos paternos cōsanguineos pertinent, Cap. 1. vers. ad cognatos, de success. fratrum, in usibus feud. Item Maioratus per unicam lineam unde venit, & ad conservationē primogenituræ ipsius derivatur in particulari formā, de qua Molin. de prim. lib. 3. cap. 14. num. 13. & 14. quo fit ut non possit verificari casus, in quo vinculum per utrumque parentem sit efficax, imò semper unum debet esse impertinens, ut in secundo casu adnotabam num. 8. cum seqq. quidquid insinuet Larrea p. 1. dec. 34. n. 10.

38 Ex quibus, post magnam disputationem, pronuntiavimus hæreditatē abintestato ad solum Actorem pertinuisse, tanquam ad bis vocatum per legem ob dua vincula efficacia per utrumque parentem cum defuncto, quin Reo profuerit ultra æquale vinculum, aliud etiam habere remotius, hoc enim, ut in secundo, & tertio casu dictum manet, tanquam inefficax erat impertinens.

Non pauca circa materiam hujus decisionis, sed non in terminis nostris scribit Mat. Berlich. concl. præf. part. 3. concl. 24.

DECISIO II.

Quæ mentis integritas desideretur ad testandum?

Ad L. 2. cum concordantibus ff. qui testamenta facere poss. & nostram Ornat. lib. 4. tit. 81.

SUMMARIUM.

- 1 Differentia inter furiosum, in sanū, dementem, mentecaptum, stultum, fatuum, & freneticum, remissa.
- 2 Quicumque non sanæ mentis testari non potest.
- 3 Defectus mentis difficilis est probatu.
- 4 Signis, & conjecturis probari potest.
- 5 Si nimia senectus non reddit instabilem.
- 6 Præsumptiones non sanæ mentis desumuntur à sermonibus, & factis.
- 7 Item ab opinione vicinorum, & notorum.
- 8 Testes de defectu iudicij debent assignare rationem dicti sui.
- 9 Qualis illa ratio esse debeat.
- 10 Actus insaniam probantes quales esse debeant.
- 11 Si minus ex testibus instrumentarijs contradicat testamento, ipsum manet nullum.
- 12 Et quomodo intelligatur.
- 13 Blanditijs inducere testatorem quatenus liceat: cum seqq.

Circa hæreditatem locupletissimã à sorore defuncti proposita fuit lis adversus Collegium S. Antonij Ulyssiponense Societatis Iesus, quod testator tempore factiois testamenti sanæ mentis non fuisset.

Et omissã differentiã inter furiosum, insanum, dementem, mentecaptum, stultum, fatuum, & freneticū, de qua *Duen. regul. 259. ampliati. 9.*

Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 45. à num. 1. Spino in Rubr. de testam. glos. 10. à num. 1. Paul. Zach. quest. medico-leg. lib. 2. tit. 1. quest. 14. cum octo seqq. Joann. Jacob. Speidel. in silloge quest. juridic. verb. furor, novissime satis late ac eruditè Paul. Rubens in conclusion. præct. cap. 12. per totum, ex Lusit. n. eruditissimus Cald. Pereir. consil. 24. num. 29. illud constat quemcumque non sanæ mentis minimè testari posse; Ordinat. nostra lib. 4. tit. 81. in princip. & §. 1. desumpta ex L. 2. L. filius famil. 16. vers. Marcellus, L. in adversa 17. L. qui testamento 20. §. nec furiosus ff. qui testament. fac. poss. L. furiosum Cod. eodem titul. §. item furiosi. Instit. quibus non est perm. fac. testament. cum alijs juris principijs, cum quibus apud Castellanos concordat L. 13. in 1. partit. 6.

Constat etiam quemlibet mentis defectum, utpote nec visu, nec tacta perceptibilem, perdifficilem probatu esse, ut multi advertunt relati à Mascard. de probat. concl. 824. num. 1. Spino dict. glos. 10. num. 10. Qua propter signis, conjecturis, præsumptionibusq; probari fatentur omnes DD. testibus *Menoch. supra num. 22. atque Mascard. num. 2. duce Bartol. in L. mixtum num. 2. vers. quæro aditione facta, ff. acquirend. hæred. & in tractat. de testibus, in verbo, opposita prudentiæ, num. 94. Paul. Rubens supra cap. 13. à num. 105.*

Inter has verò conjecturas non sufficit sola nimia senectutis probatio, nam

nam senium ætatis, si adsit mentis sinceritas, testamenti factionem non auferre disponit text. in *L. 3. Cod. qui testament. facer. poss. ubi Paul. Castr. num. 1. & seq. Math. Berlich. in concl. præct. p. 3. concl. 6. num. 1. egregie Cabedo part. 1. dec. 97. n. 2.*

6 Desumuntur igitur præsumptiones à sermonibus, & factis; de sermonibus sunt text. in *L. quidam in suo 27. ubi glos. mentis, & Bart. num. 1. ff. condition. instit. L. ob quæ vitia. 4. ubi glos. margin. de aditio edicto. De factis habetur in *L. is qui 12. § Dixus, ubi Bart. de tut. & curat. dat. ab his. De utroque Spino dict. glos. 10. num. 9. Monach. decis. Florent. 97. num. 8. Rubeus supra cap. 16. à princip. ex Lusitanis magnus Jurisconsultus Anton. à Gama dec. 46. n. 1. Cald. d. consil. 24. ex n. 29.**

7 Accedit vicinorum opinio argum. *L. Octavi 9. in fin. ff. und. cognat. Bart. in §. Item furiosi Inst. quib. non est perm. facere testam. Alexand. conf. 54. ad quæsitum, num. 2. lib. 1. Menoch. supra num. 45. Cardin. Thusc. lit. F. concl. 561. n. 66. & 67.*

8 Sanè testes multi in processu affirmabant defunctum ex judicij defectu inestabilem fuisse, ac (quod plus erat) non pauci ratione ~~signa~~, ut oportebat, ad ea quæ Mascard. conclus. 827. num. 1. & Castill. controvers. tom. 4. cap. 28. n. etiam 28.

9 Verumtamen non sat est eam assignare rationem, quæ ipsos suadeat, nisi sit talis, quæ cõcludat etiam apud judices, ut post Bald. & Salicet. in *L. solam 3. Cod. de testibus, tenet. Alexad. consil. 147. visothemate, num. 16. ad med. lib. 7. sequitur, & confirmat Mascard. d. conclus. 827. num. 6. Præterea*

10 actus debent esse ejus qualitatis, quæ præcisè probet insaniam; si verò prudenti soleant cõtingere, non ideo eam probant, quod sint extraordinarij, ut ex Farinac. in fragm. tom. 1. liter. F. verb. furor, num. 236. & 237. ait No-

guerol. allegat. 25. num. 69. Quare necessum fuit testium rationes examinare; quibus consideratis, mihi videtur atur defunctum non pervenisse ad insaniam, vel dementiam; sed fuisse decrepitum, oblitum, obtusum, hebetem, crassum; (& sic intelligebam quod referebatur de famâ vicinæ;) quem à testando nõ repelli egregie demonstrat Paul. Paris. part. 3. consil. 88. viso processu, num. 41. 42. & 43. cujus verba libet huc transcribere.

Et bene facit quod voluit Corn. d. consil. 261. de duobus, volum. 4. col. 9. vers. profectio non requiritur, ubi concludit quod in homine testante, seu disponente de rebus suis non requiritur perfectus sensus, sed sufficit quod sit sanus, & quod non sit omnimodo à mente alienatus; adducit optimas rationes, & leges hoc probantes, maximè *L. hac consultissima, §. Cum humana fragilitas, Cod. qui testamenta facere possunt, ubi cogitatio mortis impedit proprium sensum, & tamen dispositio facta per existentem in tali cogitatione est valida; adducit etiam L. quoniam indignum Cod. testament. ubi semimortuus potest testari, in quo certum est non esse integritatem sensus, & cerebri: hoc idem per easdem rationes voluit idem Corn. consil. 91. in causâ column. penultim. & in volum. 4. ubi concludit quod, licet quis sit insipiens, tamen potest testari; esto quod in aliquibus patiatur defectum cerebri, cum nullus vivat sine aliquâ particulâ dementiæ: adducens minorem masculum in 14. anno. & feminam in 12. posse testari: & tamen certum est illos non habere plenum, & perfectum sensum, & plerumque faciunt puerilia, & derisoria, & non convenientia viro prudenti. Unde licet quandoque quis faciat actum, vel dicat verba non convenientia viro prudenti, ex hoc non debet judicari penitus mentecaptus, & demens: quia quandoque viri non fatui, nec mentecapti faciunt ista; & comprobatur, &c. Quibus stantibus tenendo*

D. Io. fuisse grossolamum, & rudem, esto quod non fuisset ita perpicax, nec ingenuus, nec ingenij persectissimi, sed potius obtusi, hebetis, & crassi, dicendum erit quod recte potuit de rebus suis disponere, & de illam donationem facere.

Atque utique Patilius, in idē optimē Farinac. decisio. 384. part. 1. tom. 1. Thesaur. dec. 92. num. 3. & 4. Gratian. tom. 5. cap. 843. à princip. Berlich. in conclus. pract. part. 3. concl. 6. num. 2. Gam. dec. 46. num. 6. Cabed. part. 1. dec. 97. num. 5. ingeniosus Reynos. observat. 32. à n. 8.

11 Adhuc tamen urgebant in contrarium tres testamentarij testes asserentes defunctum tempore approbationis testamēti alienum à mente fuisse, & videbatur subintrare quod dicitur, si testes instrumentarij, vel etiam unus ex eis contradicat testamento ipsum manere nullum, tanquam destitutū legitimo numero testium; *Glos. fin. in L. 1. §. Si quis neget ff. quem admodum testamenta aperiantur, ubi Bart. num. 2. & 7. Bald. num. 1. Guid. Pap. consil. 64. num. 3. Iason. cons. 124. dico. num. 11. Volum. 1. Covarr. 2. var. cap. 13. num. 11. vers. Secunda conclusio. Cald. consil. 24. num. 20. ubi alios citat, quod sine dubio procedere videbatur, cum non adessent in processu testes testamenti in ejus favorem examinati, atque ita non poterat applicari responsio, & limitatio *Jas. d. consil. 124. num. 16. atque Boerij decis. 118. n. 9.* quam tamen reprobat *Alciat. respons. 599.* & iudicis arbitrio relinquit *Mench. de arbur. cas. 105. n. 19.**

12 Sed respondebam subtili differentiā inculcatā per *Mench. d. cas. 105. num. 17.* vel, inquam, dubitatur de solennitate testamēti, vel de extrinsecā qualitate, quæ illud annullat, si de solennitate, nempe de testium præsentia, certè testes negantes se ad fuisse illud reddūt ipso jure nullum, subtractā formā legis, & in hoc casu loquitur *glos. & omnes allegati DD.* ut ex eis

videre est. Si verò de aliā qualitate dubitetur, ut pote de testantis iudicio, intacta formā legis, non sufficit testium dictū, quod testator non fuerit mentis cōpos, sed requiritur ulterius quod assignent rationem concludentem, ut jam supra diximus *in vers. Verumamen n. 9. & 10.* addo in terminis *Jas. consil. 13. videretur, num. 13. vol. 3. conducit ipse Menoch. d. cas. 105. n. 2. & 3.*

13 Oppugnabatur etiam testamentum, & testatoris iudicium, quod importunitate fuisset extorta ejus approbatio, ac proinde non valisset, ad ea quæ noster *Cald. cons. 24. num. 13.* At Notarius simpliciter testabatur testatorem approbationem petijisse, & cū Notario committatur tota substantia veritatis, per nostram *Ordin. lib. 4. tit. 80. §. 1. ei standum erat, argumento L. si quando in princip. Cod. de testib. faciunt ea quæ in casu non absimili dixit Alexand. cons. 33. ponderatis num. 9. lib. 3. ex Bald. in L. jubemus 29. num. 4. Cod. testib.* Ulterius importunitas, si 14 quæ fuerat, blanditijs erat comitata, ut suadebatur ex testibus, inducere autē testatorem blandis verbis non est prohibendum, ut notavit *Accurt. verbis, affectiombus, per textum ibi, in L. captatorias 70. ff. de heredib. institut.* & notat *in L. 1. §. 1. ff. de testib. Cod. si quis alium quem testari, prohibuerit, Anton. Fab. dec. ad. 38. err. 8. Hartman. Pist. 1. q. 29. Phœb. part. 1. dec. 25. ubi latè, dum 15 modo blanditiæ, non sint falsæ, nec importunitas nimis instans, Castill. controuers. tom. 3. cap. 1. à num. 105. Joan. à Sand. dec. Fris. lib. 4. tit. 1. def. 11. vers. nisi testator. & seqq. quod magis indubitater procedit, quādo non præcesserat antierius testamētū, quod revocaretur per istud, ex his quæ *Andreol. forens. controu. 14. à n. 1. & controuers. 15. n. 2. & controu. 16. num. 2.**

Atque ita ad favorem testamenti fuit iudicatum in præfata causā apud Notarium *Antonium de Azvedo,* & bis postea in duobus alijs processibus.

DECISIO III.

An testamentum nuncupatiuum in scriptis sit nullum, & non habeat diem?

Ad L. hac consultissimâ §. per nuncupationem, Cod. de testament. Et nostram Ord. lib. 4. tit. 80 §. 3.

SUMMARIUM.

- 1 Testamenti nuncupativi forma remissivè.
- 2 Testamentum sine die non valet.
- 3 Intelligitur de testamento in scriptis. Sed nuncupatiuum valet. n. 7.
- 4 In testamento nuncupativo scriptura non est de substantiâ, sed solum ad probationem.
- 5 Defectus diei non vitiat scripturam privatam.
- 6 Secus in publicâ.

CVM quidam per scripturam manu tertij testamentum nuncupativum fecisset in formâ nostrâ Ordin. lib. 4. tit. 80. §. 3. de quo etiam meminit *Glos. in L. hac consultissimâ §. per nuncupationem, Cod. testam. & apud Castellanos L. 1. tit. 1. part. 6. nec non L. Tauri 3. passim quæ DD. inter quos latè Menoch. conf. 313. deficiebat in scripturâ declaratio diei; quare allegabatur tale testamentum non valuisse, ex auth. quod sine, ibi: tempus. Cod. testam. Alex. conf. 4. attentis num. 1. & 15. vol. 7. Rebus. ad L. Gallie tit. de i. biograph. & cedul. recogn. in præfationem 91. Nigr. Ciriac. lib. 3. controuv. 406. num. 2. conducit Joseph de Sesse tom. 4. decis. 271. à princip. Cald. de empt. cap. 4. n. 13.*

Verùm decevimus in Senatu (non sine contradictione) tale testamentum non ideo corruisse; ille nanque text.

(secundum quem præcitati DD. loquuntur) disponit specialiter circa testamentum in scriptis, atque ita eum intelligunt *Bart. Alex. Salicet. ac communiter DD.* in prædicto autem testamento nuncupativo illa scriptura non erat de substantiâ, sed solum ad probationem, ut ait d. gl. f. 1. in d. §. per nuncupationem, quam sequuntur *Paul. Alex. & Jas. Spino in Rubr. de testam. p. 2. num. 29. ubi dicit communem sententiam Ciriac. lib. 3. controuv. 444. num. 11. Jurisconsultissimus Alvar. Valasc. conf. 177. n. 6. ad f. n.*

Semorâ igitur specialitate, (etiam si atrenderetur ad scripturam, de quâ agebatur) manebat illa in ordinarijs terminis scripturæ privatæ, quæ defectus diei non vitiat, juxta meliorem doctrinam per textum in *L. cum t. aberrant pen. §. idem quasi, ubi Bart. ff. pignorb. Glos. sine die ad fin. in capit. dicenti §. Si qua beneficia 25. q. 2. Rebus. sup. num. 88. Mier. de Maior at. part. 1. q. 62. num. 10. in antiq. qui in novis est num. 33. Cald. d. cap. 4. num. 9. ubi communem testatur. Quavis apud eosdem DD. & Cov. pract. cap. 20. n. 2. contrarium sit in instrumento publico, de quo modò non agimus.*

Et in specie, diem, mensem, & annum non esse de solennitate necessariâ in testamento nuncupativo scribit *Ciriac. d. controuv. 406. num. 23. ex Beroo q. 36. num. 2. & 3. & iudicatum refert Joan. à Sande decis. Fris. lib. 4.*

care, eum expectans ita paratus ad reliqua conficienda, ut Tabellio testamentum inveniret super eadem mensa, quâ scribebatur; quòd autem scribens abiisset, nihil ad rem facit; cum non in scribente, sed in ipso testatore considerari debeat contextus, & actu mutatio, sic intellectâ *L. cum antiquitas* 28. *Cod. de testament.* quæ continuatam præsentiam testium desiderat, non propter unicum contextum ipsorum testium, sed propter unicum contextum testatoris, (qui absentibus testibus procedere non poterat) ne memoria per actum extraneum vitetur, ut ait *Anton. Peres in prælect. ad Cod. Justin. lib. 6. tit. 23. n. 7.*

Ad posterius respondebatur considerando quòd licet prædicta nostra *Ordi.* cum de approbatione loquitur,

requirat testem subscribere pro testatore de ejus mandato, & quod in subscriptione hoc declararet, de quo egregie tractat *Gam. decis. 45. meminit que Valasc. consultat. 150. num. 11.* tamen cum superius de testamēto scribendo loquuta fuerat, tale mandatum non requisierat, sed solùm jusserat scribenti, quòd signaret pro testatore; huic ergo jussui legis potuit scribēs obedire, quin testator specialiter rogaverit, satis enim fuerat rogasse testamētum scribi, ut in consequentiam deberet subsignari ab scribente, lege mandate, si testator nesciebat, vel non poterat subsignare.

In processu Abrantensi Francisci Fernandes cum Anna Lopes, Notario Mauro Ferreira.

DECISIO V.

Vtrum quando tabulæ testamenti non subsistunt ex defectu institutionis hæredis, possit ejus institutio probari, & reduci ad testamentum nuncupativum.

Ad L. hac consultissima, S. per nuncupationem, Cod. de testam. Etiam Ord. lib. 4. tit. 80.

SVMMARIVM.

- 1 *Si in institutione hæredis deficit substantia testamenti.*
- 2 *Subscriptio testatoris est de solennitate.*
- 3 *Voluntas testatoris, qui per scripturam voluit testari, an reduci possit ad nuncupativam?*
- 4 *Quando testator censeatur se restrinxisse ad testandum in scriptis: cum seq.*
- 6 *Resolvitur questio principalis.*

SVpposito quòd scriptura oblata tanquam testamētum laborat duplici nullitate, unâ in defectu institutionis hæredis, unde resultabat defecisse ipsam substantiam, *L. fin. ff. jure Codicil. S. ante hæredis instit. de legat. cum similibus*; alterâ in defectu subscriptionis testatoris propriâ, vel alienâ manu, unde oriebatur vitium in solennitate, *L. hac consultissima* 21. *Cod. de testam. Ord. nostra lib. 4. tit. 80. in princip.* dubitatum fuit an quidam hæreditatis prætenfor posset reducere voluntatem defuncti, propriamque insti-

institutionem ad testamentum nuncupativum in voce, per testes examinandos in forma d. L. hac consultissima, §. per nuncupationem, & prædictæ Ordini citato tit. 80. §. ult. de qua quaestione Cabed. p. 1. scripsit decisionem 169.

3 Quod dubium pendebat ex illâ quaestione, an voluntas testatoris, qui per scripturam voluit testari, reduci possit ad nuncupativam? de qua Paul. Christmens 1. decis. 304. & Bart. post (Dinum) in d. L. fin. docet quòd, si constat testatorem se restrinxisse ad testandum in scriptis, non potest ejus mens ad nuncupativum testamentum reduci, si autem de hoc non conitat, bene potest fieri; sequitur Clar. in §. testamentum, q. 4. num. 2. plures conducit Boer. decis. 240. num. 6. testatur communem Grass. in §. testamentum, q. 10. num. 1. refert judicatum Afflict. dec. 143. num. 9. vocat traditionem receptam Pereyr. decis. 161. num. 7. & sic intelligitur Gam. dec. 81. n. 4.

4 Tunc subintrat alia disceptatio, quando censeatur testator ad testandum in scriptis se restrinxisse? de qua ex professo Mantie. de conject. ult. volut. lib. 1. tit. 4. necnon Grass. supra ex n. 2.

Menoch. lib. 4. præsumpt. 2. à n. 4.

5 Verùm (quidquid illi quoad alias provincias per casus distinguant) in nostro Regno pareat Cabedo d. decis. 169. pro vero receptum est, tunc solùm testatoris videri se restrinxisse, quãdo expressit se in scriptis voluisse testari, nec satis esse per scripturam fuisse loquutum, cùm etiam in scripturâ nuncupativum testamentum fiat, sic testatur Cald. de emption. cap. 19. numer. 9. sequitur Reynof. observ. 48. à num. 18. At in casu, de quo agebatur, testator tale non expresserat; nihil igitur impediebat recurrere ad nuncupativum.

6 Quare, non obstante illa decisione Cabedi, agenti permissimus reducere voluntatem defuncti ad publicam formam nuncupativi, juxta d. L. hac consultissima, §. per nuncupationem, & nostram Ordinam. in d. §. ult. ut si legitimi testes de nominatione hæredis testificarentur, tale testamentum adimpleretur; sin minus, reduceretur causa ad intestatum.

In causa de Civitate Leyria, inter Simeonem Gonçalves, cùm Emmanuele Godinho, apud Notarium Joannem Correa da Costa.

DECISIO VI

De Testatoris voluntate conjecturanda.

Ad L. ille aut ille, 25. ff. de legat. 3. & L. quidam cum filium 46. de hæredib. inst.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur quaestio.
- 2 L. uxori, & L. prædij, §. balneas ff. de legat. 3. intelliguntur.
- 3 Resolvitur quaestio.
- 4 Verba testamenti interpretantur secundum opinionem testatoris.
- 4 Opinio testatoris conjecturatur ex

contractu ab eo celebrato.

- 6 Testator præsumitur se conformasse cum juris dispositione.
- 7 Emphyteusis est individua, nisi per æstimationem.
- 8 Verba legi, ac testatoris similiter interpretantur.
- 9 Voluntas testatoris debet interpretari tanquam prudentis: & ut neque at subverti. 10. Bij Ex

- 11 Ex verisimilitudine interpretari potest.
- 12 Flares potest declarare obscuram voluntatem defuncti, & quomodo intelligatur.
- 13 Argumentum à verisimili bene iuvat.
- 14 Vbi verba sunt clara, non recurritur ad coniecturas.
- 25 Verba tunc dicuntur clara, quando intellectus non laborat in intelligendo.
- 16 Mens coniecturata non sufficit sine aliqua expressione verborum.
- 17 Pietas non debet vincere iustitiam.
- 19 In valde ambiguis pro causa pia iudicandum est.

1 **T**ertius aedes emerat divisas in duas partes, quarum habitabat unam, locabat alteram; & in testamento, post mortem uxoris hæredis institutæ, ita fideicomisit (Confraternitati Virginis Lauretanae Ulyssipone sitæ quasdam aedes, in quibus habito. Quærebatur an de solâ parte suæ habitationis, vel de utraque intellexisset?

2 Putabam hanc quæstionem non esse decisam textu formali; etenim textus in *L. uxori 33. ff. de legat. 1.* (qui ab Advocatis allegabatur) differt quòd ibi testator ad partem domus se restrinxerit; hic ~~verò~~ ~~indistincte~~ domus legaverit. Item textus in *L. predijs 89. aliàs 91. §. balneas eod. tit.* qui etiam allegabatur, habet diversam rationem dubitandi, quòd balneæ vix pro domibus reputarentur; hic autem utraque pars verè domus appellatur.

Cum igitur de essent formales textus, licuit à similibus, & coniecturis argumentari; & quanvis satis ingeniosè advocati arguissent, liberè dicebam neutrius partis argumèta me movere; ipsi enim se ad invicem pungebant, & vicissim bene respondebant; sed ex alijs colligebam testatorem de toto ædium circuitu intellexisse.

4 Primò, quoniam verba testamenti

debet interpretari secùdum opinionem testatoris, *L. quo loco 20. §. 1. ubi not glos. alterum, & Bart. ff. de hæred. instit. opinio autem testatoris rectè deducitur ex contractu ab eo celebrato ante, vel post conditum testamentum; ut ex Ruino, & Nat. mihi probat Mantio de coniect. ultimarum voluntatum, lib. 3. tit. 1. num. 9.* Planè in contractu emptionis earùdem ædium sic ambæ partes fuerat appellatæ: quædam aedes, quæ sunt parvæ habitationes cum suo vicario: igitur in opinione testatoris una, & altera habitatio erat quædam aedes; ac per consequens quâdo in testamento dixit quasdam aedes, intellexit de utraque habitatione.

6 Secundò, testator præsumitur se cõformare cum Juris dispositione, *L. hæredes mei 57. §. cum ita ad Trebel. L. peio 69. §. fratres ff. legat. 2. L. p. n. Cod. de verbor. signif. Cast. II. quotid. contro. lib. 5. cap. 67. num. 29. vers. non obstat, post princip. Fab. Turret. de clausulis codicill. quæst. 137. n. 10. & quæst. 138. num. 3.* At qui, secundum jus nostrum aedes, de quibus agitur, quia erant emphyteuticæ, erant individua ad diversas personas, *Valasc. de jure emphyt. quæst. 38. n. 18. in fin. & consult. 53. num. 1. vers. ceterum*, ergo eas totas censetur testator uni reliquisse. Et quanvis emphyteusis per ætimationem dividi queat, *juxta nostram Ordinam. lib. 4. tit. 36. §. 1. & tit. 96. §. 23.* tamen sicut leges ad ea, quæ facilius fiunt, adaptantur, *L. nam ad ea 5. ff. de legib. ita* & verba testatoris intelligenda sunt; recipiunt enim verba legis, ac testatoris eandem interpretationem, *L. servus 9. ff. de manumiss. L. cum quidam 4. ibi: quemadmodum enim, Cod. de verbor. signif.*

9 Tertiò confirmatur, quia voluntas testatoris debet intelligi tanquam prudentis, *L. Intus 85. ad fin. de hæred. instit.* unde censetur disposuisse tali modo, ut dispositio subverti nequeat, *L. 3. de milit. testam.* Sanè con-

confunderetur, vel saltem protelaretur executio dispositionis nostri testatoris, dum ædes, inter duos divisæ, uni per affirmationem adjudicabatur: ergo credendum est illum reliquisse totam emphyteusim, ut huic dilationi occurreret, maximè in cuius dilatione anima fortè pateretur, credo equidè eum ita respòsurum, si interrogatus fuisset; ex qua verisimilitudine judicare possumus, ut in *L. fin. de heredib. instit. L. 4. de vulgari, L. penult. ff. jure codicill. cum similibus.*

12 Quartò dubium tollit, quòd hæres potest declarare obscuram voluntatè defuncti, *Glos. ult. in L. si quis à filio 32. § si quis plures, ff. legat. 1. & ibi, Bart. ac communiter omnes testes Fas. num. 8.* Quod sine contrarietate procedit in ipsius hæredis, ac successorū ejus præjudicium, explicat *Mantic. de conject. lib. 3 tit. 1. num. 27. & prælat Bart. ante num. 1.* rationem, quia verisimiliter novit voluntatem defuncti, quod & dixerat in *L. gerite 87. num. 17. de acquir. hered.* Quæ ratio, quanvis cesset in hærede omnino extraneo, ut advertit *Ias supra*, optimè procedit in uxore instituta, ut fuerat in nostro casu. Porrò uxoris declaratio secūdum sententiam nostram de ducebatur (licet non expressè) ex aliquibus, quæ notavimus in actis; inter quæ illud erat non minus præcipuum, quòd in testamento de nullâ adium parte loquuta fuisset, at si ullam à fideicommissio liberam putasset, de ea (sicut de alijs bonis nominatim fecerat) disposuisset; quod argumentum a verosimili bene juvat, *Cap. quia verosimile 10. de præsumpt. cum alijs apud Eve-*

rard. in argum. loco 11.

Nec bene arguebatur non posse 14 recurri ad conjecturas, ubi verba sunt clara, *L. ile, aut ille 25. vers. cū in verbis de legat. 3.* Etenim respondebam tunc verba dici clara, quando intellectu 15 ctus nō laborat in intelligendo, *Bald. in Auth. hec inter liberos in princip. de testam. soccin. jun. conf. 122. num. 23. vol. 1. Mantic. de conjectur. dict. lib. 3. tit. 4. num. 7.* In præsentiarum vetò satis laborabat intellectus, ut nemo negabit Agnoscebam mentem conjecturatam non sufficere, nisi aliquo modo fuisset verbis expressa, *L. quidā cum filio 46. ubi notat Bald. de hered. instit.* Verùm satis, superque nostra conjectura adaptatur verbis testatoris, quod autem dixerat: *ædes in quibus habito*, fuit de monstracionis gratiâ, cū alias quoque ædes haberet omnino diversas.

Tandem scrupulus cessabat ex eo, quòd, quanvis aliàs pietas non debeat 17 justitiam vincere, ut dici solet per *L. sunt personæ 43. ff. de Religios.* tamen in valde ambiguis (ut hoc reputabā) 18 pro causâ piâ judicare tenemur, *Glos. 1. in princip. in regulâ, cū sunt 11. de regul. jur. in 6.* quam ad omnem piam causam extendunt *Speculat. tit. de testibus § Postquam de testibus, vers. sed quid si contingat; atque alij apud Tirac. de piâ causâ, privileg. 146.*

Ita fuit judicatum, revocâdo Prætoris sententiam, in processu *Vlyssiponensi, Notario Antonio de Azevedo, inter officiales prædictæ Confraternitatis, & Michaelem Fernandes, ac uxorem ejus.*

DECISIO VII.

Vtrum solus fiscus, vel etiam alius possit excipere de indignitate prætendentis ex testamento?

*Ad Titul. ff. de his quib. ut indign. Et nostram Ord.
lib. 2. tit. 26. §. 19.*

SUMMARIUM.

- 1 Casus in quibus negatum indigno ad fiscum defertur, remissivè.
- 2 Hæreditas negata indigno non acquiritur fisco ipso jure.
- 3 Hæreditas obligat ad multa onera.
- 4 Pœna indigni, vel quid particulare concessum fisco, ipso jure ei acquiritur.

1 **N**on semel occurrit dubitatio, an in casibus quibus negatum indigno ad fiscum defertur, de quibus *Menoch. de arbitr. cas. 395. Peregrin. de jure fisci lib. 2. tit. 7. Nigr. Cyriac. lib. 2. controv. 217. nec non Cancer. variar. tom. 3. cap. 4. num. 38. & cap. 5. à n. 9. Anto. Matthæus disput. de success. 19.* de tali indignitate ~~negata~~ fisco possit opponere, vel etiam ab alio, eâ exceptione repellatur indignus?

2 In quâ quæstione resolutivè distinguo. Quod ita fisco vendicatur, vel est hæreditas, vel quid aliud. Priori casu hæreditas nõ acquiritur fisco ipso jure, quia in ejus delatione subintellegitur conditio suspensiva, si fisco voluerit, & ideo antequam declaret se velle, dominium fisco nõ acquiritur, *Bart. in L. ultim. num. 5. ff. condit. sine caus. & ibi Fulgos. num. 8. ac Jason. num. 3. vers. item ratione dignitatis. Menoch. consil. 1060. num. 75. Petr. Barbos. in L. si alienam 12. num. 69. in fin. & seq. ff. solut. matrim. quidquid*

dixerit vir aliàs doctus D. Petr. Dias de Ribaden. *Noguerol. tom. 1. allegat. 12. num. 18. p. cui favet Menoch. cons. 502. n. 19. atque alij.* Ratio est, quia si hæreditas ipso jure acquireretur fisco, ille maneret oneribus hæreditatis obligatus, juxta *L. 3. §. ult. ff. acquir. hered.* quod erat maximum inconveniēs, cum hæreditas soleat multa onera continere, *L. si hæreditatem, ff. mandat.* quanvis à principio lucrosa videatur, §. 1. *Instit. de auctoritat. tutor.* unde cum acquisitio hæreditatis pendeat ex fisci declaratione, ante hâc nemo alius potest de tali acquisitione quæ nondum extat, indigno opponere, ut inquit *Glos. non pertinere in L. his consequenter 18. §. 1. ff. famil. erciscund.* quæ in hoc tantum casu hæreditatis loquitur, ut advertit *Barbos. sup. num. 70. vers. sed dicendum;* atque ita judicavimus in processu *Catharine de Araujo cum Dona Maria de Brym apud Notarium Julium Fulvum Passanha.*

4 Posteriori verò casu, quo non de hæreditate, sed de alio, v. g. de pœna viventis, ut in *Auth. incestus, Cod. incest. nupt.* vel de legato agitur, fisco ipso jure acquirit, subintellecta tantummodo conditione resolutivâ, nisi noluerit, *Glos. fisco, in L. Imperator 43. ff. jure fisci, Bart. Fulgos. Jas. & Barbos. sup. Novel. de dote p. 11. num. 4.* Quidquid dicat *Cabed. p. 2. decis. 50. num. 1. & 2.* requirens declaratoriam sen-

sententiam, cui favet ea, quæ Menoch dicit *conf. 502. num. 17. & 18.* Est ratio, quoniam in tali successione particulari nullum subest periculi in cōveniētiens; & hinc infertur quemlibet, ad excludendum contrarium, de jure ficti opponere posse, ut per quamplures DD. relatis à Tiraquei. in *L. si nunquam, verbo revertatur, num. 356. Cod. revocand. donat. docuit, respondendo*

contrarijs, Barbof. sup. num. 65. & seq. ut explicat quomodo illa sentētia declaratoria, à supra citatis requisita, est tantum ad auferendam possessionem, sed non est necessaria ad judicandum dominium. Sic dicebamus in *processu Pelagij Correa da Sylva cum Martino Correa da Sylva, apud Antonium de Azevedo Machado Notarium.*

DECISIO VIII.

An mater possit consentire quòd filius in ultima voluntate disponat de legitima debita ipsi matri, & è contra?

Ad L. nam, & si parentibus, ff. de inofficioso testament. & L. si quando, §. & generaliter, Cod. eodem tit. Ac nostram Ordinam. lib. 4. tit. 82.

SUMMARIVM.

- 1 An ex consensu filij possit parens illū præterire, vel exheredare sine causa, & è contra? & seqq. usque ad n. 6.
- 6 An parens à filio in legitima jam institutus, possit consentire, quòd filius disponat per codicillos de parte sibi relicta? cum seqq. usque ad 12. & num. 20.
- 7 Hereditas futura non potest renunciari.
- 8 Opulentum jus de præsentibus non potest renunciari in præjudicium filiorum. usque ad n. 12.
- 9 L. non fr audantur, ff. regul. jur. non procedit in foro conscientie.
- 10 Parens est quodammodo debitor liberorum in legitima.
- 11 Debitor non potest repudiare hereditatem parentis sibi delatam.
- 12 Consensus matris turbat ad mortē filij nihil valet.
- 13 In consensu de quo agimus, requiritur perseverantia.
- 14 Agnoscens testatoris judicium, non potest illud iterum impugnare.
- 15 Non sufficit tacitus, sed requiritur expressus parentis consensus ad renuntiandum juri quod habet circa testamentum filij, & è contra, & n. 17.
- 16 Quod dicitur in legitima debita filio, dicitur in legitima debita parenti.
- 18 Testamentum Clerici non subjacet querelæ inofficiosi.
- 19 Non licet arguere à simili, nisi quando deficit specialis decisio.
- 20 Verba directa in codicillis obliquantur.
- 21 Parens transmittit ad heredes jus petendi legitimam sibi relictam, quāvis non aditam.
- 22 Etiam ad heredes extraneos.
- 23 Querela inofficiosi transmittitur ad nepotes.
- 24 Sed regulariter non transmittitur ad alios.
- 25 Mater disponens de hereditate filij

- lij eam adire videtur.
 26 *Fructus augent legitimam, & quando* 27.
 28 *Fructus restituantur, si titulus possessionis iudicatur in va. idus.*

1 **A** Rduam quaestionem excitavit
 1 **G**los. nocere, in *L. non putavit* 8. *S. si quis suâ manu, ff. de bonor. poss. contr. Tabul. & exactius gl. f. iudicatum in L. si quando* 35. *S. & generaliter ff. in offic. testam. an ex consensu filij possit parës eum praeterire, vel sine aliâ causa exhaereditare, & è contra filius patrem, vel matrem?*

2 Et quanvis negent omnino Bald.
 2 in *d. S. & generaliter, num. 2. ad f. u. ac Fas. in L. posthumo num. 27. ad med. Cod. de bonor. poss. contr. Tabul. & verissimè iudicio meo distinguât Bart. n. 3 ac Paul. à Castr. in eod. S. & generaliter, in quo non satis se firmat Boer. decis. 14. à princip. usque ad num. 10. de quo latè Peregrin. de fideicommiss. art. 36. num. 76. Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 2. quaest. 25. à num. 6. nihilominus agnosco sententiam cõmunem absolutè affirmare, sequèdo glosas praallegatas, ut videre est ibi per Cin. Fulgos. ac Salicetum, & per Roman. atque Alex. in *d. L. posthumo, Imol. in d. L. filio praeterito, num. 58 ff. in iust. rupt. aliosque citatos, & approbatos per Cov. in cap. Raynaldus S. 2. num. 2. de testam. Phœb part. 2. decis. 212. num. 10. & 11. aliosq; inferiùs allegandos, vide etiã novissimè Cõsult. Sax. illustr. viror. lib. 3. q. 26. Benedictum Carpsovium jurispr. fer. part. 3. constit. 10. defn. 1. Math. Berlichium concl. praet. 16. à n. 5.**

4 Hoc verò tantummodo procedit
 4 quando cõsensus intervenit in ipsissimo testandi actu, ut in *d. L. non putavit, S. si quis sua manu*, at si ante, vel
 5 post factum, nihil operatur, argum. *L. pactum* 3. *Cod. de Collat. tetigit. Fas. d. num. 27. ad fin. expressit Cov. d. num. 2. vers. porro, prosequitur Gom. var. tom. 1.*

cap. 11. num. 14. vers. vel aliter, & tertio, item in L. 22. Tour. num. 5. vers. vel aliter, & secundo, ad fin. confirmat Soar. in L. quoniam in prioribus ampliat. 10. num. 39. Cod. in offic. testam. Merlin. d. q. 25. num. 18. acclarat Valasc. de part. cap. 16. num. 38. cum seq. & sic loquitur Pereyr. decis. 11. num. 1. ibi: In ipso actu testandi.

6 Dixi obiter, etenim in casu decisionis nostræ mater non assenserat filio testanti, ut eam praeteriret, vel exhaereditaret; imò postquam filius in testamèto eam legitimè instituerat, ipsa eidem potestatem concessit ad disponendum de suâ legitimâ parte, quod ille per codicillos fecit. Ac proinde in his terminis vertebatur unum dubium, utrùm talis facultas fuerit utilis? Alterum, an rectè per codicillos filius disposuerit, suppositâ validitate facultatis.

7 Quo ad prius, ego primus deliberans dicebam eam facultatem, seu licentiam inutilem fuisse, vel enim ibi consideramus renuntiationem hæreditatis futuræ, vel juris de præsentis, si hæreditatem futuram, non potest renuntiari, *L. qui superstitis* 94. ubi Bart. ff. acq. hæredit. l. d. in *L. stipulatio hoc modo concepta* 61 ff. verbor. in specie nostræ Gom. d. lib. 1. cap. 11. num. 14. vers. vel aliter & tertio, & in *d. L. 22. num. 2. vers. vel aliter & secundo, Fachin. controv. lib. 5. cap. 86. tenuit Paschal. de virib. patr. potest. p. 3. cap. 7. num. 1. Gratian. tom. 4. cap. 692. num. 1. & 45. supponit Niger. Cyriac. lib. 1. controv. 88. à princip. latè Thesaur. dec. Pedam 225. num. 2. Castill. tom. 3. cap. 9. à princip. Carol. Ant. Noecia casuum forens. cap. 1. à num. 11. Cabed. p. 1. decis. 164.*

8 Si jus de præsentis consideremus, (ut ait Gom. sup.) in tam opulentis bonis etiã nõ poterat renuntiari in præjudiciũ legitimæ aliorum filiorũ, quos mater habebat, juxta totum tit. *Cod. de inofficios. donat. & inoffic. dotib.*

tib. Ord. nostra lib. 4. tit. 65. ex §. 1. & tit. 96. ac 97. passim.

9 Nec enim militat regula *L. non fraudantur* 376 ff. *regal. jur. de qua Joan. à Sande in L. fraudis* 79 ff. *regul. jur. vers. datur*; *Salgad. in Labr. cred. p. 2. c. 14. n. 16. Alphons. de Olea de ces. jur. tit. 2. q. 3. ex num. 5. ubi num. 35.* agit quid in foro interiori, post *Säch. de matrim. lib. 6. disput. 4. num. 9. Escobar de purit. sanguin. p. 1. q. 7. num. 25.* & de utroque foro in *prætermisissis ad art. 5. num. 31. Taucrid. de matrim. lib. 6. q. 4.* Resolventes quòd peccat & advocatus consulens, non inquam militat regula *L. non fraudantur*, cum jus consideremus jam præsens, imò potius cum mater debitorum quodammodo filiorum in legitimam reputetur ad huc vivens, ad *L. in jus ff. liber. & posthum. melior textus in L. cum ratio* 7. ibi: *Velut ad debitam successione, & c. ff. bonis damnator. juncta leg. scripto ff. und. liber. & L. nam & si parentibus ff. offic. test. atque his quæ Merl. de legit. lib. 1. tit. 2. q. 12. Guirb. p. 1. observat. 31. à num. 2. Math. Berlich. Conclus. præf. concl. 13. p. 3. num. 11. vers. Tertio quia communitate. DD. & n. 15. quibus addo ea, quæ inferius dicā* dec. 9. num. 3. Succedit arectum, de
11 quo *Gregor. Lopes in gloss magna ad L. 12 sit. 10 p. 5.* quo fuit pronuntiatum debitorem non potuisse repudiare hereditatem matris sibi delatam; quod roboratur ex his, quæ *Vincent. de Fräch. de des. 101. à num. 12.* quidquid adve sentur *D. Francisc. Salgado in Labr. in lib. p. 2. cap. 16. à princip. & Alph. de Olea d. q. 3. num. 20. ubi num. 30.* in nostris terminis ait licere matri approbare testamentum filij in præjudicium aliorum filiorum; allegat *Mier. de maiorat. 4. p. q. 23. num. 151. in notis,* qui non loquitur satis clarè, imò ait tunc parentes posse repudiare hereditatem in præjudicium filiorum, quando jus non est jam acquisitum; at, ut modò diximus, jus matris ad le-

gitimam filij adhuc viventis acquisitum jam est, ut ipsissimus *Olea cod. tract. de cessione jur. tit. 3. p. 10. n. 13.* optimè ratiocinatus est, considerans spem legitimam aliquid jam nunc esse, & distinctum à jure cum effectu, prout referemus *dict. dec. 9. n. 15.*

Ne tamen diceretur in hypothesi, ¹³ de quâ agebamus, saltem intra matris tertiam valuisse renuntiationem, etiam aliud capiebam fundamentum eam destruens; quòd scilicet tunc ille matris consensus, seu renuntiatio momenti posset nuncupari, quando procederet ex resolutione deliberatâ, non autem, si ex dolore, aut turbatione mortis filij oriatur; docet in specie *Bart. in d. L. si quando, §. & generaliter num. 3. in fin. Cod. in offic. testam. argum. L. quidquid calore* 48. *de regul. jur. & addit, quam rationem fige menti; quia occurrit de facto,* refert etiam *Bald. ibi num. 2. in princip. & tenet ex Imol. Soares in d. L. quoniam d. ampliat. 10. num. 40.* Planè satis suadebatur ob temporis brevitatem, quâ ea omnia gesta fuerant, nullam præcessisse deliberationem, sed vetulam matrem angustijs periculi filij oppressam, facillimè cõsentisse, in eo quòd petebatur; & quod magis erat, primæ nobilitatis vir (hæredis instituti seu instituendi à filio proximus consanguineus) ipsissimæ consensus scripturæ adfuerat, ad nihil prorsus (ut credibile erat) nisi ut personæ auctoritate obumbraret mulierem pauperulam, ne petita negaret. Quod planius procedebat ad conspectum scripturæ, in quâ post horas paucas (fortassis priusquâ filius disponderet, vel ad ejus manum licentia perveniret) eandem licentiam reclamavit mater relapsis, accusando alienam fraudem, proprium dolorem, mentis caducitatem, sexus, ac ætatis fragilitatem, inconsideratam denique resolutionem ob temporis angustias; quæ reclamatio satis erat ad demonstrandum in illa concessione licentiæ defuisse perseveran-

verantiam requisitam á I. C. in di. l. L. quidquid calore, quam Bart. pro nostra quaestione allegat.

44 Dictis non obstat allegatus matris consensus, seu rati habitio ex eo quòd ab hærede instituto acceptasset legatum sibi á filio relictum, unde, iudiciũ ejus agnoscens, videbatur non posse illud ampliùs impugnare, L. Papinianus 8. §. si conditioni, L. si pars 10. §. 1. L. nihil interest 12. L. si proponas 23. §. 1. L. penultim. §. fn. L. alim. ff. inoffic. testament. cum similibus Bart. & alij per text. ibi in L. post legatum 3 in princip. ff. de his quib. ut indign. Bald. consil. 402. aliàs 398. queritur an per solam, in fn. vers. adultinum veniendo, num. 9. lib. 5. Gratian. tom. 3 capit. 429. num. 17. cum seqq. nam in præjudicium legitimarum filiorum já manet probatum non valuisse talem rati habitioem. Verùm quoad tertiã ipsius matris, constituto de tali acceptatione, (quæ non sat legitimè liquebat) adhuc respondebatur, per simplicem acceptationem legati matrem nõ excludi, sed oportuisse specialem cum hærede fecisse pactionẽ, in quã apertissimè juri suo adversus testamentum renuntiasset; sic de noviori jure sancitum est in d. L. si quando 35. §. illud etiam in fn. Cod. de inoffic. testam. ibi: Nisi transactionis aut heredis paternos filius celebraverit, in quibus apertissimè iudicium patris agnoverit; & melius in §. & generaliter, ibi: Si filius post obitum patris id, quod relictum, vel donatum est, & c. sic docet Bart. & Bald. in sumario illius textus, Menoch. cõf. 71. num. 3. & 4. Gratian. tom. 4. cap. 743. num. 3. Vnde apparet præallegatas Digestorum leges per hanc noviore[m] correctas esse, ut constat ex d. §. illud, ibi: Vetere jurgio explorato; & expresse advertunt Glf. excludi, in d. L. Papinianus, §. si conditioni, ibi: Nec potest negari quin vetera jura in hoc corrigantur, & c. ac Bart. ibidem n. fn. ibi: Fateor quòd in istis legitimis est hoc

inmutatum, quòd licet iudicium defuncti agnoscat, tam n. per hoc non repellitur; & additio refert concordantes. Quod autem dicitur in legitimã filio debitã, æqualiter procedit in legitimã, quæ debetur matri, tam ex textu in L. si parentibus 15. ff. de inoffic. testam. & ex æquiparatione textus in Auth. vi cum de appellatione cognoscitur, §. justum autem, cum seqq. Ordin. nostra lib. 4. tit. 82. §. 4. Clar. in §. testamentum, q. 38. num. 8. Valasc. consultat. 61. num. 3. quàm ex textu capitali formaliter id exprimente in d. L. si quando, §. & generaliter in fn. ibi: Quæ omnis sanctio suas radices extendat non solum ad filium, vel filiam, sed etiam ad omnes personas, quæ de inofficioso querelam contra mortuorum ulinna elogia possunt movere.

Ex quibus valde dubia (ne dicam aliud) redditur Decisio nostri Pereyr. 17 11. ubi mater fuit exclusa ex tacito consensu ob legati acceptationem. Potuit sanè sententia Senatũ sustineri ex primo fundamento, quod adducit num. 2. nempe testamentum Clerici, de quo 18 ibi, non subjici inofficiosi querelæ, ut ostendit Covar. per text. ibi in cap. quia nos, num. 6. de testam. Illud autem de consensu matris (pareat tantus vir) aberat, ni fallor, à decisione dicti §. & generaliter, de quo ipse non meminit, nec pro se allegat, nisi similia, à quibus argumentari rone solum licet quando 19 decisio specialis deficit, ut n. tant Mantic. de tacitis. 1. lib. 4. tit. 1. n. 2. Gratian. tom. 1. cap. 335. ex n. 19.

Quoad posterius punctum principale, an filius per Codicillos rectè disposuerit? fortassis ea dispositio in Rei favorem posset sustineri ex eo quòd verba directa in Codicillis apposita, ne eis repugnent, obliquantur, L. 2. §. hæreditas ff. de jur. Codicillor. L. si Scævola 76. ad Trebel. de quo Molin. de primogen. lib. 2. cap. 8. num. 28. Surd. cons. 232. à num. 19. Mantic. de conject. lib. 9. tit. 4. num. 14. Fab. Turret. de

de clausulæ codicillæ. q. 87. num. 2. cuius doctrinæ auctor fuit Accurt. & Barthol. in l. verbis civilibus 7. num. 4. ff. vi. gar. Sed, cum in priori puncto consensus matris, quod erat fundamentum, destructus esset, corruerat super ædificatum, & peccatum foret consumere tempus in superfluis, cum nobis deficeret pro necessarijs.

21 Restat dicere matrem transmisisse ad Actores jus petendi legitimam sibi in testamento relictam, quanvis non aditam, Bald. cons. 442. duo erant, n. 1. vol. 3. Decius cons. 303. in casu occurrenti num. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 42. num. 42. in princ. Grass. qui ex alijs dicit communem, in §. legitimâ q. 38. Gratian. tom. 4. cap. 743. num. 1.

22 & 2. ubi extendit ad hæredes extraneos, prout etiam extendit Andreas

23 Censal. decis. 42. num. 2. & 3. Quod facilius procedebat in nostro casu, ubi Actores erant nepotes, in quos transmittitur querela inofficiosa, L. si quis

24 filium 34. Cod. in offic. testament. quæ tamen aliàs regulariter nõ transmittitur, ut notavit Bald. ubi proximè n. 2.

25 Quinimo dum mater in testamento de filij præmortui hæreditate disposuerat, eam adire visa fuit, L. si avia 6. ubi glos. decrevit, & Alex. Cod. jure deliber. ait cum Bald. Thusc. lit. A. conclus. 190. num. 100. conducit Mascard. conclus. 44. à princip. Menoch. lib. 4. præsumpt. 101. n. fin.

26 Ix quibus ego Prætoris sententiã confirmabam in principali; revocabam tamen, dum condemnabat in fructibus ante litem contestatam; etenim in dubietate causæ satis inducebam fidem bonam possessoris, quæ illi præ-

stat fructus ex regul. L. b. nã fidei 48. ff. acquir. rer. domin. Sed collegæ doctissimi post me deliberantes, meam amplectendo opinionem quoad principale, Prætozem potiùs confirmabãt quoad fructus; eo fundamento quòd veniunt in restitutione legitimæ, & eam augent, L. item veniunt, §. fructus ff. petit. hæredit. L. 1. Codic. cod. Gratian. decis. 4. num. 31. Joann. Griuel decis. Dolam Senatus 98. num. 1. Gurb. decis. 89. num. 36. Cancer. var. tom. 3. cap. 3. num. 32. Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. q. 1. num. 4. (ubi num. 30. ampliatur, etiam si fructus bona fide essent percepti, & consumpti) Valasc. de partit. cap. 18. num. 43. Et quanvis in hoc mihi maneret scrupulus; quia putabã hoc procedere quando à cohærede petitur legitima iudicio divisorio, non quando petitur ab extraneo aliã viã possidente, (prout in nostris terminis) & ita existimabam loqui DD. sup. relatos, quævi tamen tãtorum vitorum victus suffragijs; quæ ex alio capite possit sustineri, videlicet quòd quotiescũque titulus possessionis iudicatur invalidus, restituuntur fructus ab occupatione, ita Andr. Censal. decis. 53. num. 15. & 16. post Labyrinthum Francisc. Salgad. de creditor. concurs. L. 2. Cod. de jur. hæstæ fiscal. aliàs de fide instrumentor. & jure hæstæ fiscal. lib. 10. Surd. decis. 16. n. 16. & cons. 268. à n. 19.

Sic dicebam in processu Antonij de Barros Cardoso cõ Antonio de Mello de Castro apud Notarium Joan. Baptistam Chaves, & iudicatum fuit ut suprà.

DECISIO IX.

An in patris tertiam debeat imputari expensum inter vivos pro Capellania perpetua, vel ad alia opera pia?

Ad tit. Cod. de inoffic. donat. & ad nostram Ordin. lib. 4. tit. 65. §. 1. & 3.

SUMMARIUM.

- 1 Ordin. lib. 4. tit. 65, §. 1. & 3. agit de donatione gratuita.
- 2 Legitima non dicitur, nisi post mortem: & vide n. 15.
- 3 Filius, vivente patre, quodammodo dominus existimatur: & quomodo intelligatur n. 5.
- 6 Filius pro legitimâ non habet hypothecam.
- 7 Nec jus aliud irrefragabile. Imò nec probabile. n. 8. Sed solam spem. n. 9.
- 10 Revocationes filij competentes militant solum in gratuitis, non in onerosis. Sed vide n. 18.
- 11 Etiam si concurrat fraus.
- 12 Contra etus dandi pecunias pro celebratione Missarum est onerosus.
- 13 Pater potest præjudicare legitimæ filiorum dissipando bona per ludum, saltem si sit licitus. Sed vide n. 20.
- 16 Legitima an sit de jure positivo, vel naturali? remissive.
- 17 Pater nõ potest liberé uti bonis suis in præjudicium legitimæ filij.
- 19 Lex 1. Cod. de inoffic. dot. agit de contractu oneroso.
- 21 Si pater dissipat bona, statim assignanda est legitima filio.
- 23 Autoritas judicati est magna. Sed vide n. 25.
- 24 Factum cogitatione mortis reputatur quasi factum in morte.
- 26 Opinio distinguens, regulariter est melior.
- 27 Quantitas modica expensa à patre pro opere pio non imputatur in tertiam, immodica sic.
- 28 Quæ modica dicatur?
- 29 Si fraus interveniat, pater nihil expendere potest.

PERdifficilem quæstionem ventilavimus, an in patris tertiam debeat imputari pecuniæ datæ inter vivos, absque ulla in mortem dilatione pro celebratione Missæ quotidianæ in cappellam perpetuam?

Et quanvis materia hæc pertineat ad Ordinam nostram lib. 4. tit. 65. §. 1. & 3. ejus tamen decisio genuinè illam non definit; loquitur enim de gratuita donatione, cujus naturæ non est iste contractus, ut dicemus inferiùs. Aliùde igitur petenda est resolutio.

Pro negativa parte contra filium adest primò illa ratio, quòd legitima non dicitur nisi post mortem L. 1. §. si impuberi ff. collat. bonor. L. post emancipationem, §. 2. ff. liberat. legat. L. 2. ff. si quis à parent. fuer. manumiss. L. cum quaeritur 6. Cod. inoffic. testament. glos. penult. in auth. si qua mulier, Cod. sacros. Eccles. Bart. & omnes in L. 3. Cod. jur. & fact. ignor. Surd. consil. 192. n. 26. Gratian. cap. 247. num. 39. Gurb. in consuet. Messan. cap. 4. glos. 5. num. 4. facit Cancer. variar. tom. 3. cap. 3. num. 14. & cap. 8. num. 39. Anto. Matthæus disput. 6. de legitima, num. 1. & 22. Valasc. de partit. cap. 21. num. 1. ita ut quod

3 quod circumfertur, filium vivente pa-
 4 tre quodam modo dominum existima-
 ri, §. *si autem Insti. de hered. qualit.*,
 ac esse creditorem adhuc vivente pa-
 5 tre, *instructus textus in L. si quis lega-
 tum, Cod. de falsis; L. fin. Codic. de
 Codicill. L. si parum, ff. donat. & cla-
 rus glos. auferri, in Auth. de hered.
 & falcid. §. si quis verò non implens,
 collat. 1. & gl. f. debitum in authent. de
 6 triente, & scilicet, collat. 3. de quo di-
 xi in decis. 8. num. 10. intelligatur ad
 hoc tantum, ut pater ei teneatur relin-
 quere legitimam post mortem, ut ex
 Bart. declarat additio margin. ad dict.
 glos. auferri, post principium, & Valasc.
 consult. 69. num. 7. & 8. unde civilis
 vocatur non verus, sed qua si creditor
 in L. fin. §. penult. Cod. *erat furios. in
 L. unic. Cod. his qui ante apert. Tabul.
 in L. & quia ff. pro socio; & per glos.
 in L. 3. verbo nullis rationibus, ad med.
 Cod. jur. & fact. ignor. sed interim nul-
 lam habet hypothecam, Mantica. de
 tacit. lib. 11. tit. 13. ex num. 27. Mer-
 lin. de legit. lib. 5. tit. 4. quæst. 1. n. 3. &
 quæst. 2. num. 3. Giurb. in consuet. Mes-
 san. cap. 4. glos. 4. num. 10. Valasc. de
 partit. cap. 18. num. 33. & studiosissi-
 mus Joann. de Carvalbo in cap. Ray-
 naldus, p. 4. cap. 3. num. 120. de testam.
 7 & dicam dec. 10. num. 16. nec aliud jus
 habet irrefragabile, ut notant Bart.
 Paul. & omnes in dict. authent. si qua
 8 mulier; Gam. decis. 202. num. 1. imo
 nec jus habet probabile, Giurb. d. cap. 4.
 glos. 5. à num. 6. Habet quippe solam
 spem, quam somnium vigilantium nun-
 9 cupabat Plato, ut refert Philip. Port.
 cons. 23. num. 46. quoniam multa pos-
 sunt accidere, ne consequatur succes-
 sionem, prout in simili ait I. C. in L.
 pretiarerum 63. ff. ad leg. falcid. con-
 ducit. textus in §. *il'ud quæsum Insti.
 de rer. divis.* Igitur non potest filius
 agere de distributis in vitâ, sed tantum-
 modo de inventis post mortem.**

10 Secundo facit ea jurisperitorum
 doctrina, quod titulus de inoffic. do-

nat. & similes revocationes filijs com-
 petentes, de quibus noster Phœbus p.
 1. decis. 35. num. 2. militant solum in
 grateitis, non vero in onerosis, seu ob
 causat. Ba'd. & Paul. in L. 2. Cod. si
 quis in fraudem patr. Cov. qui plures
 congerit, in cap. Raynut. us §. 10. num.
 9. de testam. Menoch. cons. 1126. num.
 24. Cancer. variar. tom. 1. cap. 8. num.
 86. egregius Jurisperitus Arias Pinel.
 3. p. lib. 1. Cod. bonis matern. num. 76.
 etiamsi concurrat fraus, per textum in
 L. non usque 2. ff. si quis à patr. fuerit
 manumiss. refert Mich. Grass. in §. le-
 gitima, q. 44. num. 4. tenet subtilis Em-
 manuel a Costa in cap. si pater, 3. part.
 verbo privare, num. 23. vers. mihi autè,
 & num. 29. vers. mihi autem, de testam.
 Atqui iste contractus dandi pecunias
 pro celebratione Missarum est onerosus,
 & ob causam, do ut facias, de quo
 in L. naturalis 5. §. at cum do, ff. pres-
 12 script. verb. ergo in eo locum non habet
 istud intentum filij.

Tertiò juvatur ab exemplo, nam
 pater potest legitimæ filiorum præju-
 dicare dissipando bona per ludum, sal-
 tem si sit licitus, Bald. in L. 1. Codic. si
 quis in fraudem patror. Pius in L. post
 contractum, num. 34. ff. donat. Grass. in
 d. §. legitima, q. 44. num. 5. unde à for-
 13 tiori per opus pium.

Quartò eadem pars habet expres-
 sam auctoritatem Paul. Castr. consil.
 382. primò videntium, num. 3. lib. 1. ibi:
 Et licet donaverit uni Capellæ; & ma-
 gis expressam Navar. in cap. non dicat
 12. q. 1. num. 37. & in manuali cap. 26.
 num. 39. quod melius firmat frater
 Ludo. Lop. instruct. conscient. par.
 2. q. 20 per tot. præcipue num. 7. & seq.
 qui omnes loquuntur in ipsissimo no-
 stro casu Cappellanæ.

Tamen pro affirmativâ parte, quòd
 dicta pecuniæ dentur ex tertiâ, nec
 filio noceât, stat primò illa ratio, quòd
 quavis legitima quoad jus effectivum
 non dicatur nisi post mortem, ut supra
 ostendimus, nihilominus ejus spes jam

nunc est aliquid distinctū à solo jure, ut optimè ratiocinatur Alphons. de Olea de cessione jurium, titul. 3. quæst. 10. num. 13 per L. 1. Cod. de pæctis, & L. in idem 9. in fn. ubi glos. ult. ff. aquâ pluvi. L. si constante, vers. exceptis Cod. donat. ante nupt. & ejus virtus ita est efficax, ut dubitetur an sit de jure positivo, vel naturali? de quo latè Castill. controu. tom. 3. cap. 5. à num. 30. Hunnius in encyclopædia (opere edito, cum jam esset Catholicus) p. 4. tit. 11. cap. 1. per totum, & sic à parte antea ligat patrem, ut, licèt aliàs inuifquisque suæ rei sit arbiter, L. in re mādāta Cod. mandat. patris tamen arbitrium ita à legibus reguletur, ut in legitimarum damnū excedere non possit, ut constat ex totis titulis, Cod. in offic. donat. & de inoffic. dotibus, & in nostra Ordināt. lib. 4. dict. tit. 65. ex §. 1. ac tit. 96. & 97. passim; circa quod multa congerit Mar. Giurb. instat. ad consuet. Messan. cap. 2. glos. 7. num. 1. Cancer. Variar. tom. 1. cap. 8. num. 78. & seqq. ergo nihil mirum, si etiam in contractu, de quo agimus, præjudiciū consideretur legitimæ.

18 Secundò facit quòd supra relata doctrinā filios non posse onerosos cōtractus revocare, ita est ambigua, ut Cæsareā decisione indigete dixerit Cyn. in L. 2. Cod. si quid in fraudem patron. imò contrarium docuerunt multi non solum interveniēte fraude, ut per Barthol. in L. non usque ff. si quis à patr. fuerit manumiss. Menoch. conf. 1126. num. 30. vers. Et prædicta, ac de recuper. remed. 9. num. 173. de quonovissimè Benedict. Carpzovius jurisprudent. forens. part. 2. constitut. 12. de fin. 36. Andr. Rauchbar. quæstion. insign. part. 1. quæst. 43. verum etiam absque illā, ut per Abbat. & Hostiens. in cap. Raynutius de testament. & est communis opinio, ut testatur Grass. d. quæst. 44. num. 4. ad fin. quam Picus in dict. L. post contractum num. 24. asserit tanquam æquiorē in judicijs fore

sequendam, licèt altera in puncto juris verior sit, de quo etiam Jul. Clarus (quanvis sub dubio) in §. donatio, q. 24. num. 4. vers. & hæc quidem. Pro quā sententiā optimè facit L. 1. Codic. inoffic. dotibus, secundum intellectum glos. ultim. vers. vel tertio, quem contra Barthol. si stinet ibi Bald. num. 3. vers. Tertij; qui textus loquitur in contractu oneroso respectu dotali, ut Bald. ibidem notat. Rectè igitur inferitur præsentem cōtractum revocari posse per filium ad limites legitimæ.

Tertiò juvatur hæc pars ipsissimo 20 exemplo, quod adducebatur pro contrariā; nam quidquid pater dissipavit ludèdo, debet jure repeti, dum nocuit filiorum legitimis, argumento L. ad cō §. fin. ff. pro socio, notat Rodricus Sgarres in L. 1. titul. de las ganancias, lib. 3. for. num. 57. Menoch. conf. 691. n. 9. Thusc. lit. L. conclus. 188. numer. 33. Valasc. de partit. cap. 24. per tot. ac jurisprudentissimus Benedict. Egidius in L. ex hoc jure part. 1. cap. 7. num. 47. de just. & jur. juvat Cabrerros in tract. de metu lib. 2. cap. 8. num. 30. dum solummodo repetitionē amissi in ludo negat, quādo amittens habet liberam rerum administrationem. Est verum quòd ob impossibilitatem exigendi, & ad evitādas lites, quæ Rempublīcā confunderent, non practicatur jus repetendi competens filijs, ut advertunt 21 supra citati DD. Imò patre dissipante bona, statim assignanda est filio legitima, ut concludit ex multis Giurb. cap. 4. glos. 5. num. 34. & Pinel. in L. 1. p. 3. num. 75. Cod. bon. matern. si ergo, ut in præsentī, facilis sit revocatio, seu imputatio in tertiam, meritò debet fieri.

Quartò in favorem filij pugnat in 22 ipsissimis terminis nostris auctoritas Joān. Gutier. de juram. confirm. p. 1. cap. 5. num. 28. & pract. lib. 3. quæst. 61. ex num. 2. Sanch. qui plures refert de Matrimon. lib. 6. disput. 26. num. 6. Reynos. observ. 36. atque Phæb. part. 1. dec. 25. ubi

ubi iudicatum refert, facit Giub. *dict. cap. 2. gl. 7. num. 10. vers. ex his*, & cuius dictis (semoto illo particulari statuto) hoc ampliabis, etiam si pater cum iuramento asserat tale pium opus se facere in restitutionem malè ablatorum, vel aliam animæ exonerationem; tali nanque assertioni non stabitur: donec veritas aliunde probetur.

23 In hac opinionum contrarietate Juris peritissimi viri, *Petrus Paul. de Sousa* postea causarum Coronæ, ac patrimonij Regij Judex, & *Stephan. de Foyos*, Fisci postea Procurator, quorum animæ in pace sunt, satius duxerunt hanc posteriorem, secundum quam invenerunt iudicatum, sequi, exemplo *I. C. m. L. filius emancipatus 11 ff. ad L. Corneliam de fals. ibi: sic enim inveni Senatam censuisse*, de quo *Afflict. dec. 41. in fine, Monach. decis. Luc. 65. n. 6. & 7. & decis. Florent. 12. num. 7. & 8 Pinel. in L. 2. Cod. de rescindend. part. 2. cap. 4. num. 2. Gam. decis. 228. num. 1 Cald. de renovat. quest. 15. num. 27. latè Cabed. part. 1. decis. 212.* Et in hypothesis considerabant specialem circumstantiam, quòd pater quando contractum fecit, erat valetudinarius, fortè de morte cogitans, quam intra paucos menses vidit. Vnde succedūt ea, quæ *Cov. in cap. 2. num. 5. de testam. ad reputandum actum cogitatione mortis factum, ac si in morte ageretur; planè in morte pater si pecunias pro Missarū celebratione relinquat, nullum est dubium in tertiam fore imputandas.*

25 Ego tamen tertio locò deliberans, priorem opinionē reputabam veriorē in puncto Juris; nec *Phœbus in allegata decis. 35.* ejus fundamentis respondet, & magis debemus fundamentis, quàm auctoritati, *ad textum in cap. intelligentia de verb. significat. Et ea quæ Everard. in locis argument. legal. in præamb. vers. decimo ad fin. Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 4. num. 42. ubi Additionator Emmanuel Soares, Menoch. conf. 59. à num. 7. ubi alle-*

gat textum in *L. nemò Cod. sent. & interlocut. omnium judic. & reliqua quæ ad propositum allegari solent. Libe- 26;* bat autem in tali controversiâ opinionem distinguentem sequi, ex consilio *Sâr di decis. 58. num. 5. in 1. p. Cautiuncul. conf. 28 num. 24. per L. si finita, §. illud, & ibi. Joan. de Imola de damno infect. L. ita stipularis: (in magnâ) ff. verb. L. adeò, §. cum quis ibi: media sententia, ff. acquir. rer. dominio, §. cum ex aliena materia, vers. & post multâ Instit. de rerum divis. §. fin. Inst. quibus ex caus. manumittere non licet, cap. literas de restit. spoliator. cap. quærenti de offic. delegat. cap. scientibus de censibus, quoniã distinguens proximus est veritati, *Neguzan. in Sylva nuptial. lib. 5. n. 32. Caphal. conf. 16. n. 35.**

Porro *Gutier. d. p. 1. de juram. cõ- 27;* firm. cap. 5. num. 28. ante vers. nec obstat, referendo *Soares*, cuius locum non invenio, *Petr. Barbof. p. 1. lib. 1. num. 41. & 42. ff. solut. matrim. di- 28;* stinguunt, ut modica quantitas non imputetur in tertiam; maior verò quantitas sic. Quæ autem modica dicatur, disputant *Paul. Castrens. in auth. unde si parens, num. 3. Cod. inoffic. test. Ripar. sp. 198. num. 7. & Gam. decis. 226. num. 3. ac Barbof. d. n. 42.* quorū dictis consideratis, & regulam sumendo à viribus patrimonij ex mente *Joan. Gutier. loco citato*, arbitrabar licuisse patri disponere prædicto modo, ita ut filiorum legitimis præjudicaret in quatuor, vel quinque pro centum totius patrimonij, quòd habebat, satis enim modicum minuit qui ex centum detrahit quatuor, vel quinque; & in hac formâ solummodo intra istam quantitatem filium repellēbam.

Cumque processus transfiret ad 29 quartum Senatorem doctissimum *Antonium Pereyra de Sousa*, jam nunc Regiæ Coronæ Procuratorem optimum, & in nostro Consilio Regij patrimonij Consiliarium, dixit se libèter

amplexurum meam distinctionem, nisi in patre fraudem præsumeret, eo quòd probabatur ob cõcubinam propriam odisse filium; atque ita ex fraude, & his quæ Cancr. *variar. tom. 1. cap. 8. num. 79. & 85.* conveniendo

eum primo, & secundo suffragio, scripta fuit sententia ex diversis fundamentis in favorem filij.

Apud Notarium *Joan. Baptist. de Chaves*, litigantibus *Gasparo Montez cum Catharina Ribeyra*.

DECISIO X.

Quando, & quomodo filius pro legitima possit agere contra tertios possessores ex titulo oneroso ejus rei, quæ venire debuit ad collationem?

Ad Titulos ff. & Cod. de collationibus. Et nostram Ordin. lib. 4. tit. 97. in princip.

SUMMARIVM.

- 1 Casus proponitur.
- 2 Enumerantur actiones, quæ dantur pro legitimâ.
- 3 Actio famul. ercisc. inter quos locum habeat?
- 4 Rem ad collationem adductam reponi in defuncti patrimonio quomodo intelligatur.
- 5 Remedium L. fin. Cod. de edict. Div. Hadrian. tol. quando compet.
- 6 Petitio hæreditatis cui concedatur: & n. 7.
- 8 Condictio ex lege quando competat pro legitima? & n. 9. & 10. & contra quem? n. 10. ac 11.
- 13 Actio ex testamento quando, & contra quem detur?
- 14 Actio hypothecaria quando detur pro legitimâ?
- 15 Pro legato datur hypotheca à lege.
- 16 Filius regulariter non habet hypothecam pro legitimâ.
- Ibi. Hypotheca non datur, nisi ubi à Jure exprimitur.
- 17 Salvianum interdictum quando detur?
- 18 Actio revocatoria pro legitimâ an

locum habeat in alienatis titulo oneroso? & num. 20. & an etiam contra tertium? n. 21.

- 19 Titulus dotis an sit lucrativus, vel onerosus?
- 22 Mater an teneatur dotare filiam? remissivè.
- 23 Notificatio non facit rem litigiosam.
- 24 Res litigiosa non potest vendi.
- 25 Protestatio conservat jus.
- 26 Legitima non dicitur nisi post mortem.
- 27 Non veniunt ad collationem fructus rei, quæ revocatur à tertio possessore.

CVM villam, sibi in dotem à matre datam, filia, à creditoribus coacta, vivente adhuc matre, sub hasta publica vendidisset; defuncta deinde matre, in judicio familiæ erciscundæ venit præfatæ villæ æstimatio ad collationem; in eaque fuit assignata legitima alteri filie præjudicatæ per excessivam illam dotem. Et quoniam nulla alia supersunt bona, agit hæc filia cõtra tertium emptorem. Quaritur an possit? Quæstio sanè difficilis; quam, quia advocati, quanvis docti, non satis

fatis elucidabant, examinavi percur-
redo actiones, quæ in tali casu consi-
derari queunt.

2 Inveniebam quòd pro consequen-
dalegitima hæc dantur actiones, seu
via. Actio familiæ erciscundæ; Remed-
ium *L. fin. Cod. edict. Divi Hadrian.*
tol. hereditatis petitio: condictio ex
lege: actio ex testamento: actio hypo-
thecaria: Salvianum interdictum:
actio revocatoria; apud Afflict. decis.
162. Menoch. conf. 77. num. 15. &
conf. 1126. à num. 20. & de adipiscend.
remed. 4. à num. 158. Grass. in §. legiti-
ma, q. 48. Gail lib. 2. observ. 120. Pere-
grin. de fideicommiss. art. 36. à n. 152.
Merlin de legitimâ lib. 5. tit. 4. quest.
1. cum seqq. Guerb. in consuet. Messan.
cap. 4. glos. 4. num. 10. Humius in En-
cyclopædiâ (opere jam Catholico) part.
4. tit. 11. cap. 12. à num. 3. Valasc. de
partit. cap. 18. num. 42. & alios quos
hic citant; tetigit de supplemento legi-
timæ remissivè Cancer. variar. tom. 3.
cap. 3. num. 21. videamus de singulis.

3 Actio familiæ erciscundæ solū-
modo habet locum inter cohæredes,
fideicommissarios, bonorum possessores,
vel alios honorarios successores;
L. 1. L. sed & ejus rei 24. aliàs 25. ff.
fam. erciscund. noster Valasc. de partit.
cap. 1. num. 1. At qui tertius possessor,
de quo agimus, non est ex istis, igitur
talis actio non procedit adversus illū.

4 Nec sententia divisionis, quæ niteba-
tur Aëtrix, tertio nocebat, utpote res
inter alios, *ad vulgarem L. sepe 63. ff.*
re judic. Ordin. nostra lib. 3. tit. 81. in
princip. Quod enim dicitur rem ad
collationem adductam reponi in de-
functi patrimonio, ut per Gam. decis.
305. aliàs 309. num. 11. & Valasc. sup.
cap. 13. num. 16. est quid imaginariū,
tantummodo ad faciendas computa-
tiones æqualitatis inter filios; nihil
autem officit extraneo possessori.

15 Remedium *L. fin. Cod. de edict.*
Divi Hadrian. soli competit instituto,
ac in rebus, quæ penes defunctum erāt

tempore mortis, *ut idem text. expri-*
mit, ac DD. ibidem; & in his termi-
nis de eo circa legitimâ loquitur Me-
noch. de adipiscend. possess. remed. 4. à
num. 158. & Merlin. de legitimâ lib.
5. tit. 4. q. 3. Planè in præsentī Aëtrix
non apparebat instituta, imò nec ap-
parebat matris testamentum. Insuper
inspectio nostra erat de bonis, quæ
tempore obitus matris erant penes
tertium; igitur duplici ex capite illud
remedium non competeat Aëtrici.

6 Hæreditatis petitio soli instituto
conceditur, *ut declarat. Merlin. dict.*
lib. 5. q. 4. num. 3. igitur ex prædicto
institutionis defectu Aëtrici denega-
batur; & etiam ex eo quòd non datur
in emptorem rei particularis, qualis
erat hic tertius possessor; Glos. actionē
in L. nec ullam 13. aliàs L. Neratius
14. §. quid si quis, & glos. utili, ad fin.
in §. si quis sciens, ff. petit. hered. atque
Bart. utrobique.

8 Condictio ex lege solūm cōpetit
pro supplemento legitimæ in terminis
L. omnimodo 30. & L. scimus 36. Cod.
inoffic. testam. & aut h. ut cum de ap-
pellat. cognosc. §. hæc autem collat. 8.
Ita cum communi asserunt Gail. lib. 2.
observ. 120. à num. 1. Grass. in §. legiti-
ma q. 48. num. 1. vers. contrarium. Pe-
regrin. de fideicommiss. art. 36. num. 153.
qui non sunt termini nostri processus.

9 Scio tamen aliam opinionem con-
tra cōmunem inflare hanc condictio-
nem admitti etiam pro totâ legitima-
Merlin d. tit. 4. q. 5. num. 2. St atil. Pa-
cific. de Salu. interdict. inspect. 2. cap. 2.
num. 234. circa quod subtiliter arguit
Vasquius Mench. illustr. lib. 3. cap. 106.
num. 41. & success. creat. §. 10. num. 517.
cum seq. Sed adhuc responderetur esse
actionem personalem, ut notant Mer-
lin d. num. 2. Peregrin. dict. num. 153.
Afflict. decis. 162. num. 5. & 7. qui
inde infert non transire contra tertium
possessorem, ex regul. text. in L. fin. §.
fin. ubi Bart. ff. contrahend. empt. no-
tatur in §. omnium 1. Instit. de action.

30
 & per text. in L. 1. §. si hæres, vers. neque enim ff. ad Trebel. quod etiam tenet Giurb. d. cap. 4. glos. 4. n. 16. ad fin. & quod addit Merlin. esse in rem scriptam, item quod prosequitur Peregrinus exerceri contra quemcunque,

11 intelligitur circa bona, quæ tempore mortis inventa sunt intra hereditatē, & transferunt ad legatarios, vel ad eos, qui emerunt ab hærede, ut patet ex dictis Bart. in L. in quartam 90. num. 13. ff. ad leg. falcid. nos verò agebamus contra possessorem, qui emerat à dotatâ adhuc vivo parente, qui casus aliter regulatur, ut liquebit inferius.

12 Deinde hæc conditio solum militat, si parens testamētum fecit, (quod hic non apparebat) ut est de mente omnium, quos allegavi, & clarius de mente Bald. in auth. Presbyteros 1. num. 2. Cod. Episcop. & Cleric.

13 Actio ex testamento supponit testamentum, est personalis, dirigitur contra hæredem, non contra tertios; hæc notant Grass. in d. §. legitima dict. q. 48. num. 1. Peregrin. d. art. 36. num. 152. Merlin. d. q. 5. num. 3. Ergo casui præsentī applicari nequit.

14 Actio hypothecaria solum competit filio pro legitimâ, quando legitima in testamento ei relicta fuit. Decius consil. 235. num. 6. post ~~me~~ vers. nam primò non constat; Neguz. de pign. p. 2. membr. 4. num. 164. in 24. casu, vers. quam tamen conclusionem, Gabr. commun. lib. 2. tit. de legit. conclus. 5. num. 2. & 3. Merlin. d. tit. 4. q. 1. num. 1.

15 tunc enim cum detur voluntas testatoris expressa, æquiparatur legato, pro quo datur hypotheca à lege in L. 1. Cod. commun. de legat. §. nostra autem, Instit. de legat. Grass. in §. legatum q. 74. num. 1. & q. 76. per tot. Neguz. sup. num. 157. in casu 15. Nos verò eramus extra hunc casum, cum non appareret testamentum, nec, si appareret, posset morientis voluntas aliquid operari in rebus, quæ possidebantur à tertio. Porro extra prædictum casum

16 filium non habere hypothecam pro legitima est verius, etenim hypotheca nõ datur, nisi ubi à Jure exprimitur, Bart. in L. Lutius 12. num. 4. ff. alim. legat. unde hanc partem tuentur, & communem affirmant Decius d. cons. 235. num. 6. Afflict. dict. decis. 162. num. 4. Neguz. dict. num. 164. vers. Vigessimus quartus, Gabr. dict. conclus. 3. n. 1. Peregrin. de fideicommiss. art. 36. num. 149. Grass. in d. §. legitima quest. 14. vers. Contrariam. Surd. cons. 51. num. 8. & alij DD. quos citavi decis. 9. num. 6. qui referunt plures concordantes, & respondent contrarijs argumētis parvæ quidem substantiæ.

Salvianum interdictum solum datur in casibus, quibus hypothecaria actio, Marefcot. var. resolut. lib. 2. cap. 117. num. 1. cum seq. Statil. Pacif. de salu. interdict. inspect. 1. cap. 6. num. 16. & 17. Unde filio pro legitima competere, vel non competere, prout in hypothecaria distinximus, aiunt in specie idem Statil. inspect. 3. cap. 4. num. 58. ubi refert plures decisiones, & num. 93. Merlin. dict. tit. 4. q. 7. quare ut in vers. proximè præcedenti diximus, Actrici non proderat.

Actio revocatoria videtur non habere locum, si credimus docentibus titulum de inoffic. donat. & similes revocationes filijs pro legitima competentes, tantummodo militare in lucrativis, non in alienatis titulo oneroso, cujus opinionis DD. plena manu retuli decis. 9. num. 10. At verò titulus dotis, licet respectu mulieris sit lucrativus, L. si fraudator 25. §. Si à sicero ad med. ff. quæ in fraud. creditor. tamen respectu viri est onerosus Bart. in d. §. Si à sicero, & in L. pro oneribus 20. n. 2. Cod. de jure dot. Gom. variar. tom. 2. cap. 2. num. 37. Novel. de dote p. 6. privileg. 22. Mantie. de tacit. lib. 14. tit. 28. num. 25. Firrauel. de pact. nuptial. tom. 2. claus. 5. glos. 1. p. 1. num. 39. & 40. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 26. n. 18. & 19. ergo revocari non potest.

20 Contrarium tamen, scilicet posse filios contractus onerosos revocare; multi docuerunt, non solum interveniente fraude, verum etiam absque illa, ut ostendi *decif. 9. num. 18.* nec dicta repeto, & ex dicto Pici ibi relati, secundum quem hæc opinio amplectatur in judicijs, bene admittebatur. Aëtrix in presenti pro revocanda quantitate legitima.

21 Neque inconvenit eam revocare à Reo, qui agebat personam secundi emptoris, quemadmodum eam revocaret à dotata, seu à primo emptore; tum quia non percipio sufficientem differentiam inter unum, & alterum, imò æquitas militat æqualiter, & aliter facile primus filium fraudaret; tum quia duas habeo auctoritates pro parte ista, unam Afflict. *in decif. 162.* (omnino videnda, ponit enim ferè specificum nostrum casum) *n. 7. ibi: Fuit igitur votatum quòd, stantibus oppositionibus factis per dictos tertios possessores, illa mulier malè egerat petendo paragiùm, sed debuit petere legitimam;* alteram habeo auctoritatem Merlini *de legit. d. lib. 5. tit. 4. q. 6.* cujus est titulus *adversus tertios possessores quomodo, & quando agat filius pro legitimam, & concludit num. 16.* dicens: *His quoque cessantibus, agit filius adversus voluntarias alienationes à patre in vita factas;* ista quippe alienatio fuit voluntaria, nam, etiam supposito quòd mater teneatur dotare filiam, *de quo noster Barbos. in L. 1. 4. p. ex num. 86. ff. solut. matrim.* nunquam tenebatur dotare in præjudicium alterius filia, imò perperam dotabat.

23 Ex abundanti confirmabam supradicta per notificationem, sive protestationem à filia factam Reo emptori circa jus, quod prætendebat in villa;

quantis enim ea simplex notificatio non satis fuisset ad faciendam rem litigiosam, *L. 1. Cod. litigios.* atque ita non annullasset venditionem imminentem, ut aliàs foret, si villa redderetur litigiosa *L. 2. Cod. eodem tit. Ordinat. nostra lib. 4. tit. 30. §. 3. & dicemus in alia decisio. 25.* saltem conservavit jus protestantis *L. si debitor 4. §. 1. ubi Bari ff. quib. mod. pign. vel hypotheca solvunt;* quod jus quantis in effectu esset futurum, quoniam legitima non dicitur nisi post mortem parentis, ut plenissimè dixi *decisione 9. num. 2.* tamen negari non potest quoad spem fuisse præsens, & valde forte, ut etiam dixi *eadem decif. num. 5.* Hoc inquam jus conservavit illa protestatio, ut sicut existente villa penes sororem, inde Aëtrici resarciretur legitima, ita existente apud tertium emptorem.

27 Ex quibus, cum nec mortis, nec dotis tempore alia bona extaret apud matrem dotantem, Aëtrici concedebam revocatoriam villa usque ad summam pro legitimam sibi debitam, confirmando in hoc sententiam Prætoris Curialis, quam tamen revocabam, dum possessorem condemnabat etiam ad fructus à tempore possessionis, etenim non existente villa penes filiam dotatam, veniunt fructus ad collationem, *ex nostra Ordin. lib. 4. tit. 97. in princip. Valasc. de partit. cap. 13. num. 18 & optimus Lusitanie præticæ copiator Emmanuel Mendes à Castro lib. 4. cap. 3. n. 7.*

Sicque judicatum fuit renuente tamen uno domino, qui in totum possessorem tertium absolvebat, utpote deficiente actione. In processu Ulyssiponensi *Antonii Galvão Pereyra cum Gasparo de Brito Freyre apud Notarium Joan. Baptistam de Chaves.*

DECISIO XI.

Pater fraudulenter agens in rebus filio relictis, privatur
etiam usufructu earum.

Ad L. 1. Cod. bonis matern. & L. cum oportet Cod. de bonis,
quæ liber. cum similibus, & L. Imperator 50. ff. ad Trebel.
Ac nostram Ordinat. lib. 1. tit. 87. §. 6. & lib. 4.
titul. 98.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur casus.
- 2 Filius, vel filia maior succedit ab in-
testato in emphyteusi nominationis.
- 3 Actio de tabulis exhibendis quæ, &
quid in ea veniat?
- 4 Possessor malæ fidei condemnatur in
fructibus à possessionis tempore.
- 5 Filius per matrimonium exit à pa-
tria potestate.
- 6 Pater ab eo tempore amittit usum-
fructum in bonis ejus.
- 7 Pater habet usumfructum in bonis
filij fam.
- 8 Fraudulenter agens in bonis filio re-
lictis, privatur eorum usufructu.
- 9 De privatione administrationis pa-
ternæ ad usumfructum valet argu-
mentum.
- 10 Patri denegatur ususfructus rei,
quam nolebat filio acquiri.

1 **C**um avus cõdidisset testamētum,
in quo neptem ad emphyteusim
nominaverat, pater occultum à prin-
cipio custodiens testamentum, tandē
postquam filia nominatā nupserrat, eo
invito combussit illud, ne filia emphy-
teusi frueretur, sed ipse per uxorem
unicam testatoris filiam, ab intestato in
eā succederet, ex nostra Ordinat. lib. 4.
2 tit. 36. §. 2. Gam. decis. 229. num. 1. in
princip. Cald. de nomin. quæst. 12. à 11.

44. Valasc. consult. 82. num. 5. Quare 3
filia cum marito adversus patrem fo-
cerum proposuerunt actionem de ta-
bulis exhibendis, quòd dolo malo de-
sierit tabulas penes se habere, juxta L.
1. & L. 3. §. si quis dolo, ff. de tabul.
exhibend. Nosque, verificata combus-
sione, (non sine probationum cõtro-
versia) cum condemnavimus ad ex-
hibitionem testamenti, vel ad restitu-
tionem emphyteusis, quod erat Acto-
rum interesse, juxta alternativam tex-
tûs in dict. L. 3. §. condemnatio; iterum 4
& condemnavimus in fructibus etiam
ante contestatam litem ob malam fi-
dem possessionis, ex L. certum 22.
Cod. reivend. glos. cum fructibus, post
princip. in §. 2. Institut. de officio judi-
cis, notatur in L. bonæ fidei 48. ff. ac-
quir. rerum domin. dixi in Lusitaniã
liberatã in appendice cap. 4 n. 13.

Pater verò in exequutione opposuit 5
eam condemnationem ad plurimum
posse dari à tempore, quo filia per ma-
trimonium ab ejus potestate exierat
virtute styli nostri approbati ab Or-
din. lib. 1. tit. 87. §. 6. & lib. 4. tit. 97. §. 19.
Barbos in L. 2. §. 2. quod, si in patris,
in princip. ff. solut. matrim. Cald. de
nomin. quæst. 13. num. 15. in fin. Cabed.
decis. 72. num. 3. in 2. part. cui similis
est in Castellã L. 47. Tauri, & L. 8. tit.
1 lib. 5. recopilat. ac aliæ congestæ per
Palat. Rub. in Repet. Rub. de donat.
inter

inter § 43. num. 1. similiter & in Gallia, ac Ducatu Britannia, ut constat ex Boer. decis. 197. num. 2. & in Burgundia, apud Chassan. in consuetud. titul. des droits, & appartenences à gēs mariez, §. 1 & in Frisia lib. 1. Ordin. titul. 6. de qua Joann. à Sand. in decis. Fris. lib. 2. titul. 7. definitio 5. Neapoli apud Trentacinq. var. lib. 1. titul. de patria potestat. num. 2. item de jure Longobardorum apud Grammat. decis. 54. sub num. 4. ac per consequens ipse pater ab eo tempore ususfructum in ejus bonis adventitijs amiserat, ut si proponit prædicta Ordin. dict. tit. 86. §. 6. & de larat in Castellâ L. 9. tit. 1. lib. 5. recopilat. ubi Matienz. glos. 2. num. 1. quanvis (ut in nostro casu) invito patre, nupsisset; prout concludit Boer. d. decis. 197. num. 9. quidquid distinguat Palat. sup. num. 2. Præcedentis autem temporis, id est quandiu filia sub ejus potestate fuerat, nequaquam redditus restitutum; cum eos jure patrio percepisset, d. L. 1. Cod. bonis matern. ubi noster Pinel. à num. 1. L. cum oportet 6. Cod. bonis, quæ liber. ubi etiam noster Mend. à Castr. cum similibus. Ordin. nostra citato §. 6. Cassan. in consuetud. rubr. 6 §. 5 glos. 3. num. 1. Fachin. contr. lib. 7. cap. 77. Philip. Paschal. de viribus patriæ potest. par. 1. cap. 3. à num. 3. Castell. de usuf. uel. cap. 3. cum pluribus p. ena vianu adductis per Guurb. in consuetud. Messan. Senat. cap. 7. glos. 2. à princip. & glos. 3. à princip. quibus addo Hodier nam ad Surd. decis. 106. n. 8. Joan. à Saade in decis. Frisæ lib. 2. d. iii. 7. defn. 1. tetigit Salgad. in Labyrinth. creditor. p. 1. cap. 27. num. 19. & p. 2. cap. 15. num. 15. quod patris argumentum fovebat illud, quod in simili specie proposuit Surdus decis. 242 num. 1.

8 Annuit distinctioni Prætor Curiælis, cujus sententiam per supplicationem ad Senatum missam confirmabat sapientissimus Collega ante me deliberans. Sed ego indistinctè condem-

nabam ab occupatione patris, qui testamentum occultaverat, & combussit. Movebarque ex textu mihi expresso in L. Imperator 50 ff. ad Trebel. ubi pater fraudulenter agens in rebus filio relictis, privatur etiam usufructu, ut ostendit textus in finalibus verbis, ibi: Sed paternæ reverentiæ congruum est egenti fortè patri officio judicis ex accessionibus hereditarijs emolumentum præstari; quibus satis clarè alimenta tantummodo patri concedit, si egeat, ut securè interpretatur Glos. ibi verbo, emolumentum, in primâ interpretatione, quam sequuntur Barthol. Angel. Imol. Paul. & Alexand. & quanvis eadem Glos. in secunda interpretatione dicat verba illa ad usumfructum quoque referri posse per L. hac edictali, §. mobilium Cod. secund. nupt. tamen ipsa Glosa in hoc timidè loquitur, neque à DD amplexatur, imò Alexander eam expressè reprobatur, respondens ad text. in L. hac edictali, quòd mater ibi ex solo transitu ad secundas nuptias nō potest dici cōmisisse culpam adeò gravem; nos verò agimus de commissio dolo; conducūt optimè quæ Andreolus Forens. contr. 87. à num. 1. Quod juvatur ratione deducta ex L. 1. vers. parentes, Cod. bon. matern. qua cavetur patris usufructu fructem debere bona filij parè diligentia & fidelitate administrare, ac sua propria, quasi aliter gerens, usufructu indignus efficiatur. Atque ita hanc opinionem dixit communem Boer. decis. 61. num. 17. sequitur Gratian. discept. cap. 519. num. 38. tom. 3. satis ostendit Molin. de primogen. lib. 1. cap. 16. num. 17. in fin. Castell. de usuf. uel. cap. 3. à n. 99. Guurb. ad consuet. Messan. cap. 7. glos. 9. n. 16. vers. nisi fraude, ubi ad hoc allegat plures DD. sed loquuntur de privatione administrationis, nō de privatione usufructus; & quanvis regulariter de uno ad aliud valeat argumentum, prout inquit Gratian. supr. & supponit Gom. in L. 14. Tau. num. 15. ad fin. non tamen

men sunt DD. in terminis; quare magis in terminis addo *Surd. diet. decis. 242. num. 3. & Hodiern. in addit. ad eam decision. num. etiam 3.* quod possumus confirmare argument. nostræ *Ord. lib. 4. tit. 98. §. 3.* ubi denegatur ususfructus patri ejus rei, quam volebat filio acquiri, & eam exornat noster *Valasc. de partit. cap. 13. num. 146. habetque originem in L. ult. §. si autem 1. vers. si autem patre; Cod. de bonis, quæ liber.*

10. Dominus qui post me deliberavit, agnovit veritatē hujus opinionis, itē & eam agnovit ille, qui ante deliberaverat, meam deliberationem postea videns; atque ita ex eorum agnitione in generali eam opinionem pro Senatūs placito hīc scribo; dixerunt autem in casu speciali, de quo agebatur, non

cōstare de fraude patris in factō, quia non liquidissimē apparebat ipsum cōbussisse testamentum, atque ita satis fuerunt duo illa suffragia ad cōfirmādam sententiam inferiorem, quia erat Prætoris Curialis juxta nostram *Ord. lib. 1. tit. 6. §. 1.* & absolutus fuit pater à fructibus tēporis patriæ potestatis. Sed supposito quōd judicatum jam extabat patrem testamentum combussisse, (in quo nō poterat nō esse fraus) non percepi hoc subterfugium adversus eandem sententiā, quæ executioni mandabatur, & debebat haberi pro veritate, *L. res judicata 207. ff. R. gul. jur.* At super omniā venerō decisionem Senatūs.

In processu Ulyssiponensi *Mauri Coelbo cum Bernardo Monteyro, Notario Joan. Bapt. Chaves.*

DECISIO XII.

An pater pro urgente necessitate possit absque judicis decreto vendere bona filij adventitia?

Ad L. 1. Cod. de bon. matern. & L. cum oportet, Codic. de bonis, quæ liber. & nostræ Ordin. lib. 1. tit. 87. §. 6.

SVMMARIVM.

- 1 Pater est legitimus administrator bonorum filij.
- 2 Quæstio proponitur principalis: resolvitur à n. 5.
- 3 Lex multum confidit de patre administratore.
- 6 Præctica probatur per testimonium unius Doctōris.
- 7 Est lumen, & intellectus legum.
- 8 Communem opinionem superat.

1 **C**um pater virtute patriæ potestatis bonorum filij sit administrator legitimus, *L. 1. ubi noster Pinel.*

part. 2. num. 15. Cod. de bon. mat. L. cum oportet, §. fin. ubi noster Atend. à Cestr. part. 2. num. 121. Cod. de bonis quæ liber. Ord. nostra lib. 1. tit. 87. §. 6. Paschal. de viribus patr. potest. p. 1. cap. 2. num. 1. Giurb. in consuet. Messan. cap. 7. glos. 3 num. 10. Hodiern. ad Surd. dec. 106. num. 8. Heunius in encyclopædiâ, opere Catholico, p. 1. tit. 10. cap. 6. à num. 1. Grande vertitur dubium, an pro urgente necessitate filij possit absque

2
3
judicis decreto alienare bona adventitia ipsius filij?

Scio esse opinionem distinguentem inter casum, quo pater agit tanquam filij familias administrator, de quo lex mul-

multum confidit, atque ita per se solū
 possit alienare, & casum quo agit tan-
 quam emancipati tutor, de quo mi-
 nor fiducia habetur, atque ita per se
 alienare nequeat; prout distinguit
Jas. in l. praeses num. 2. vers. Contrariū
Cod. de transact. Gomes variar. lib. 2.
cap. 14. num. 13: ad fin. Suid. de aliment.
tit. 8. privileg. 37. num. 6. Paschal. d.
cap. 2. ex num. 6. Cald. in l. si curato-
rem verbo contractum fecisti, num. 5.
vers. conclusio, Cod. de in integr. restit.
quod videtur sequi Marius Mut. ad
consuet. Senat. Panormit. cap. 39. num. 2.
& clarè cap. 51. num. 71. Verum non
 potest adaptari meo iudicio; etenim
 si patrem consideremus tutorem, jam
 quaestio exit à nostris terminis, in qui-
 bus de patre tanquam administratore
 disputamus; ac proinde in patre ad-
 ministratore quaerenda est resolutio
 absoluta, & simplex.

4
 * Affirmativam docuit Azo in *Sum.*
Cod. de bonis, quæ liber. num. 11. quam
communem, atque receptissimam testan-
tur Gom. d. cap. 14. num. 13. Pinel. in
d. l. 1. p. 3. à num. 21. & Cald. d. num. 5.
vers. Ceterum, iterumque in tractatu
de emptione, cap. 13. num. 8. ex ratione
 de qua *Cov. 1. variar. cap. 8. num. 6.*
 post princip. nempe fore praesumendū
 patrem non temere, sed summā cum
 necessitate alienare rem, in quā usum-
 fructum habet.

5
 Negativam tamen multi ample-
 ctuntur apud eisdem *Pinel. supr. num.*
22. Cald. in d. vers. Ceterum, & Gom.
in l. 48. Tauri num. fin. Paschal. dict.
cap. 2. m. m. 6. additque Blasius Flores
 in addit. ad nostrum *Gam. decis. 36.*
num. 3. quod cautè contrahentes sem-

per decretum requirunt, & quod ita
 practicatur; cuius unico testimonio
 de practicā credendum evincit *Anton.*
Maria Coraf. de com. opin. lib. 1. tit. 7.
 6
num. 4. in primo vol. commun. opin. ex
Bart. in repet. l. de quibus num. 21. ff.
de legibus, communiter approbato per
innumeros, quos citat Mascard. de pro-
bationibus, conclus. 426. num. 11. quan-
 7
 vis contrarium teneat cum multis *Fel-*
lician. de Consibus tom. 1. lib. 3. cap. 3.
num. 9. Practica autem, cum sit lumen,
 & vera intellectrix legum, ut expendit
Rebus. ad tit. de verb. signif. in l. 87.
vers. ex consuetudine: Larrea in alleg.
fiscal. allegat. 92. à princip. ubi latè a-
 9
 git quomodo procedat, communem
 opinionem superat, non solūm attēto
 jure communi, sed etiam attēto no-
 stro *Regio in Ordinat. lib. 3. tit. 64. in*
princip. junctis quæ Emmanuel Barb.
ibi num. 9. nec non Gam. decis. 16. n. 7.

Quæ resolutio fortius videtur pro-
 cedere in nostro Regno propter *Ord.*
lib. 1. tit. 87. §. 6. 8. & alijs passim; ubi
 pater jubetur bona filiorum servare,
 eisque restituere, etiam quoad usum-
 fructum, legitimo tempore; notat
Cald. in d. vers. Ceterum, ad fin. & in
d. cap. 13. num. 4. confirmans ex simili
 notatu *Cassanei in consuet. Burgund.*
rubr. 6. §. 5. n. 4.

Ex quibus in lite *Ulyssiponenſi*
Antonij Gomes de Figüeyredo adversus
Antonium de Castello-Branco, apud
Notarium Joann. Baptistam Chaves,
 alienationem annullavimus.

Vidi postea de materia tractantes
Anton. Fab. in Cod. Sab. lib. 6. tit. 33. de-
fin. 3. Joann. Vincent. Honded. consult.
19. vol. 2. Mysing. 6. observ. 61.

DECISIO XIII.

Verùm vidua amittat legatum sibi à marito relictum, ex eo quòd nupserit intra annum luctus?

Ad L. 1. Cod. de secund. nupt. & cap. ultim. eod. tit. & nostram Ordin. lib. 4. tit. 106.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur questionis resolutio.
- 2 Pœna Juris civilis contra mulieres nubentes intra annum luctus, à Jure Canonico (quod in hac materia prævalet) sum revocate.
- 3 Sed non illæ quæ in favorem sobolis prioris matrimonij sunt impostæ.
- 4 Lex municipalis desumpta ex jure communi, patitur eundem intellectum, quem jus commune patitur.
- 5 In legato relicto simpliciter uxori, an subintelligatur conditio, si non nupserit? cum distinctione, & n. 6.

1 **D**iximus viduam legatum sibi à marito relictum non amisisse ex eo quòd nupserit intra annum luctus, non obstante L. 1. vers. his etiam Cod. de secund. nupt.

2 Etenim, quidquid dicat glos. verbo, contrahere, in L. decreto 15. Codic. quibus causis infamia irrog. & alij apud glos. verbo, legalis infamiae, in cap. ult. de secund. nupt. item Jaf. in L. ambiguitates n. 2. Cod. de indict. viduit. tol. de quo latè Boer. decis. 186. Vera, & communis doctrina est, illam dispositionem civilem circa nubentes intra annum, per Jus Canonicum, quod in hac materia prævalet, esse revocatam in d. cap. ult. de secund. nupt. qui textus quanvis de solâ infamiâ loquatur, de omnibus pœnis, ob paritatē rationis, intelligatur à d. glos. ibi verbo, legalis

infamiae, & à glosa, sibi contrariâ, verbo, honorarias, cum sua additione in citata L. 1. Cod. de secund. nupt. nec non à Bart. ibid. num. 2. cum sua etiam additione, Sequuntur post alios Gregor. Lopez in L. 3. tit. 12. part. 4. verbo, fasta un año, Afflict. decis. 75. num. 5. Cov. de Sponsalibus part. 2. cap. 3. §. 9. num. 4. Gutier. pract. 2. q. 95. num. 5. & de matrim. cap. 108. à num. 2. Sâch. eod. tract. tom. 2. lib. 7. cap. 87. num. 27. Suid. de aliment. tit. 9. quest. 30. num. 1. Mart. de jurisdict. part. 4. cas. 70. n. 24. Trentacinq. var. lib. 3. de matrim. resol. 5. num. 9. & num. 12. Hummius in encyclopædiâ, opera jâ Catholico part. 3. tit. 23. cap. 6. Niger. Ciriac. lib. 1. controuv. 135. à num. 1. Valasc. tom. 1. consil. 16. num. 3. Phœb part. 1. dec. 87. num. 9. qui tamen omnes cum supra allegatis additionibus advertūt vigere adhuc ea, quæ contra mulierem intra, vel post annum secundò nubentē, in favorem sobolis prioris matrimonij disponunt in L. infamia Cod. d. tit. de secund. nupt. cum similibus. Ita etiam intelligitur apud Castellanos, L. 3. novæ Recopil. lib. 5. tit. 1. secundum Martienz. ibi: glos. 2. num. 1. & Azeved. n. 1. cum seqq. ac nostra Lusitana Ordin. lib. 4. tit. 106. quanvis de solâ infamiâ loquatur; prout insinuant nostri Cabed. part. 2. decis. 50. num. 5. ad med. Cardozo in praxi verbo, mulier, num. 22. in fin. Egid. in L. Tunc, part. 3. n. 61. de cond. & demonstr. Quia cum de sumpta

4 pta fuerit ex textu in d. cap. ult. de secund. nupt. sicuti notat ibi Emmanuel Barbof. eundem patitur intellectum, quem textus habet, *juxta ea quae docet DD. per textum ibi in cap. 2. de Clericis non residentibus Gregor. Lopes in L. 9. tit. 13. partit. 6. glos. a mular, Menoch. consil. 100. num. 123. Gutier. in repet. §. sui numer. 47. Instit. de heredum qualitate, & lib. 3. civil. quest. 15 ex num. 34. Humius in d. Encyclop. p. 1. tit. 3. cap. 7. num. 53. Valasc. cons. 38. n. 1. in 1. tom.*

5 Neque obstat aliud oppositum, nempe in legato simpliciter uxori relicto, subintelligi conditionem, si non nupsierit, ex Oldrad. cons. 33. num. 3. faciunt quae Surd. de alimentis d. titul. 9. quest. 30. ex num. 12. Quia verius est in legato simpliciter relicto uxori non habenti liberos, talem conditionem non subintelligi, per textum in Authent. hoc locum, ubi Bart. Codic. si secundo

nupsierit mul. Auth. de nupt. §. si vero expectet, collat. 4. Alexand. cons. 111. r. viso themate, in princip. lib. 2. aliàs est consil. 45. lib. 4. Afflict. decis. 61. in fin. Mantica. sic intellegendus, de conject. lib. 10. titul. 6. num. 21. Cyriac. d. contr. 135. à princip. concludit Boer. d. decis. 186. num. 2. quanvis si liberos ex priori matrimonio habeat, quoad usum fructum solum legatum retineat, ut probatur ex supradictis, & ex Trenta. cinq. d. lib. 3. tit. de matrim. resolut. 5. num. 12. vers. Prima est; in quo sensu intellegendus est notter Phœb. nimis generaliter loquens in citata decis. 87. num. 2. & 3. & Humius d. tit. 23. cap. 5. num. 9. juncto cap. 6. necnon. Anneus Robert. rer. judicatar. lib. 1. cap. 8.

In processu Portuensi Domus Misericordiae cum D. Catharina de Figueyroa, apud Notarium Laurentium de Barros.

DECISIO XIV.

An Monasterium possit aliquid accipere ab intrante religionem?

Ad Decretum Sacri Concilij Trident. sess. 25. de Regularibus cap. 26.

SUMMARYM.

1. Monasterio nihil dari potest ab intrante Religionem.
2. Hoc non procedit in testamentis donatione causa mortis, & codicillis.
3. Per traditionem bonorum transit actus in donationem inter vivos.
4. Limitatur, si ex modo traditionis appareat tradentem non habere animum donandi.

IN ea causa, de qua egimus Decij. 2. opposuit etiam hæres abintestato, Collegium Societatis Jesu non potuisse capere ex testamento facto tempore, quo testator eandem religionem intrabat; quoniam sacrosanctum Concilium Tridentinum, Sess. 25. de Regul. cap. 26. prohibet quidquam monasterio dari ab intrante Religionem.

Diximus tamen Decretum illud non procedere in testamentis, donatione causa mortis, & codicillis, prout

D resol.

resolvunt *Navar. comment. 2. de Regul. num. 50. Lesius de Justit. lib. 2. cap. 41. num. 40. Valasc. de partit. cap. 16. num. 13. Benedict. Egid. in L. 1. Codic. de sacros Eccles. p. 4. §. 2. num. 21. & plures relati ab August. Barb. in Remiss. ad dictum Concilium loco citato num. 2.*

3 Neque obstabat, quòd defunctus statim bona tradidisset Collegio; quo casu actus transit in donationem inter vivos, ut cum *Dino ait Bart. in L. legatum 36. de legat. 2. num. 3. Sic intelligens glos. ibidem*; at verò donatio inter vivos sine dubio à sacro Concilio est prohibita.

4 Nam respondebatur Bart. doctrinam cessare, si ex modo traditionis appareat tradentem non habere ani-

num donandi, ut distinguunt *Gregor. Lop. in L. 1. tit. 9. part. 6. glos. 1. (sic intelligens Alberic. in d. L. legatum) Surd. cons. 14. num. 5. Gonu. variar. tom. 1. cap. 2. num. 19. Mant. de conject. lib. 8. tit. 1. num. 40. Valasc. consult. 61. num. 12.* Porro ex testibus, atque alijs processibus argumentis satis ostendebatur defunctum non tradidisse irrevocabiliter, sed tantummodo secum portasse supellectilem, cæteraque mobilia pretiosa, tanquam custodiendi causâ; erat enim avarissimus, nec dubitabatur, quòd omnia iterum transportaturus esset, si à Collegio exiret; fuitque per accidens (sed Collegio fortunatum) quòd paulò post Religionis ingressum obierit.

DECISIO XV.

Quomodo sine scripturâ probetur Maioratus.

Ad Cap. Raynuntius de testamentis ibi: Secundum Tuscanæ consuetudinem, & nostram Ord. lib. 1. tit. 62. §. 51.

SVMMARIVM.

- 1 Proponitur quæstio.
- 2 Bona esse maioratui subiecta probantur, si ut t. alia possideantur per tempus congruum. Unde hoc procedat, n. 4. Quale sit tempus congruum, num. 8. & seqq.
- 3 Differentia inter consuetudinem, & præscriptionem remissivè.
- 5 Intelligitur nostra Ord. lib. 2. tit. ul. 45. §. fin. & in Castella L. 41. Tauri, & L. 1. tit. 5. novæ recopilat.
- 6 Præscriptio immemorialis vocatur consuetudo.
- 7 Ad præscriptionem cum titulo, quantumvis invalido, sufficiunt 40. anni.
- 8 Ad consuetudinem, de qua hic agitur, non sufficit minus tempus, quàm immemoriale. Nec centum anni satis sunt, n. 9.
- 10 Reprobatur dicentes centenariam præscriptionem esse longiorem immemoriali.
- 11 Solo immemoriali tempore præjudicatur non patientibus, & nescientibus.
- 12 In præscriptione immemoriali præsumuntur intervenisse omnia requisita.
- 13 Limitatur in vassallo volente acquirere Regalia.
- 14 Ad consuetudinem inducendum duo actus regulariter requiruntur.
- 15 Sed ad eam, de qua agimus, sufficit unus habens tractum successorum.
- 16 Probatio consuetudinis immemorialis est difficillima.
- 17 Quomodo probetur: Et n. 18.
- 19 Testes esse bonæ famæ in probatione immemorialis plurimum interest.

20 *Bona maioratus quomodo per præscriptionem efficiantur libera.*

IN processu Ulyssiponensi *Alvari de Carvalho* adversus *Antonium Barbojam*, Notario *Franisco de Freytas de Sampayo*, quoniam de titulo maioratus in scriptis non constabat, examinavimus in alio modo probatus esset maioratus? Quia verò materia

1 ista, quanvis latissimè à DD. pertractetur, meo videri non satis dilucidè resolvitur, operæ pretium duxi eam (si possim) breviori, ac clariori methodo explanare.

2 Indubitata jam conclusio est quòd, licèt institutionis scriptura deficiat, bona tamen maioratus subjecta judicanda sunt, si congruo tempore ut talia possideantur, ita firmant *Guid. Pap. cons. 131. num. 3. ubi allegat antiquiores, Palat. Rab. in Repet. cap. per vestres, de donat. inter vir. §. 18. num. 37. Roderic. Soarez in L. quoniam, Codic. inoffic. testam. ampliat. 10. à num. 8. sed præcipuè à num. 11. Joan. Lecirier de primogen. q. ult. num. 9. Tirag. de jure primogen. q. 30. num. 8. & q. 28. n. 1 ac 2. Molin de primogen. lib. 2. cap. 6. per tot. Micr. de Maiorat. p. 4. q. 20. à num. 176. in revidis; Gom. variet. tom. 1. cap. 11. num. 25. in fin. & in L. 41. Tauri, ubi *Avendaño* glos. 5. ac 6. *Matiens* in L. 1. tit. 7. lib. 5. nov. Recopil. glos. 6 per tot. & ibi etiam *Azeved.* à n. 14. *Gutierr. pract. lib. 5. q. 62. à princ. Gama decis. 215. num. 1. & decis. 218. num. 2. Valasc. consult. 111. num. 8. & probat nostra Ordinat. lib. 1. tit. 62. §. 51. quod optimè probatur argumento textus in cap. *Raymutius* in fin. de testament. ibi: *Secundum Tuscanæ consuetudinem civitatis.***

3 Controvertitur inter supra relatos, an hoc proveniat à præscriptione, vel à consuetudine? Quæ investigatio, ait *Molin. supra num. 9.* maximi effectus erit (intelligo quoad speculativà juris) propter differentias inter

consuetudinem, & præscriptionem, de quibus glos. ult. in cap. fin. de consuetud. *Bart. in repet. L. de quibus num. 10. ff. de legibus; Joann. Faber in §. ex non scripto, num. 3. vers. queritur ergo Instit. de jure natur. late *Aim. Cravet. de antiquit. tempor. 4. p. princip. à princip. Balh. de præscript. p. 1. q. 10. Chassan. in consuet. Burg. in proœmio num. 5. Cov. in reg. possessor. p. 2. §. 3. num. 2. Pater Suar. de legibus lib. 7. cap. 1. num. 10. Perez in L. ult. tit. 13. lib. 3. ordinam. verbo, Cartas, *Avendaño d. glos. 5. num. 1. Matienz. dict. glos. 6. n. 2. Parlador. quotidian. differt. 39. num. 2. & 3. Thusc. lit. C. conclus. 801.* Sed quoad praxim cum, sive consuetudo, sive præscriptio, immemorialis esse debeat, ut infra dicemus, parum, vel nihil interest ab unà, vel ab altera procedat, ut rectè inquit *Azeved. in d. L. 1. tit. 7. lib. 5. recopil. num. 18. in fin.* unde fortassis eam investigationem contempsit etiam *Roderic. Suarez in d. L. quoniam num. 25,* dum de utraque alterna sivè loquitur.**

4 Sciendum tamen quòd, quia supradicta conclusio neutri in totum accommodatur, sed partim de consuetudine, partim de præscriptione participat, vera resolutio est provenire ad speciem consuetudinis improprie, quæ à fundamento præscriptionis per maximum temporis cursum tandem in consuetudinem evasit; sic est de mente *Molin. d. lib. 2. cap. 6. num. 12.* atque ita debet intelligi in Regno Castellæ *L. 4. Tauri, recopilata in L. 1. tit. 7. lib. 5. novæ recopilat.* dum hoc vocat consuetudinem, & in simili nostra *Ordinat. lib. 2. tit. 45. §. fin. ibi. costume.* Planè cum ista consuetudo, seu præscriptio immemorialis debeat esse ut statim dicemus, subintrat doctrina, quæ habet, quòd præscriptio ubi primum est immemorialis, nò jam præscriptio, sed consuetudo nuncu panda venit, prout deducitur ex textu in cap. *super quibusdam 26. §. præterea, de verbor.*

bor. signif. ibi: *Vel ex antiqua consuetudine, à tempore cuius non extat memoria; advertit Menochac. controv. illust. lib. 2. cap. 83. num. 23. consonat Marius Muta super consuet. Senatus Panorm. cap. 86. n. 4.*

- 7 Quo supposito, succedit quærere, quod tēpus dicatur congruum? quanto, inquam, tempore consuetudo ista introducatur? & quanvis ad præscriptionem cum aliquo titulo, licet invalido, sufficiant anni quadraginta, ut asseverant *Molin. d. capit. 6. numer. 52. Azeved. in. d. L. 1. tit. 7. lib. 5. novæ recopil. Avendañ. in d. L. 41. Tauri d. glos. 6. num. 6. Gutierr. d. lib. 5. præct. quæst. 62. à numer. 11. ubi alios citat. Joann. Solorzan. de jur. Indiar. lib. 3. c. 3. num. 71. in quo sensu intelligendus est noster Gama d. decis. 218. num. 2. in princip. tamen ad consuetudinem, de qua agimus, sine ullo titulo, quidquid teneant *Tiraq. de jur. primog. d. quæst. 30. num. 8. Valasc. d. consultat. 111. num. 8. & Flores in addit. ad Gam. decis. 215. num. 1. non minus tempus sufficit, quam immemoriale, ita Gom. tom. 1. Variar. cap. 11. num. 25. in fin. & in d. L. 41. Taur. ubi Avendañ. d. glos. 6. num. 2. Matienz. in d. L. 1. tit. 7. lib. 5. recopil. glos. 6. num. 6. Azeved. ibidem num. 14. Molin. d. cap. 6. à n. 6. & lib. 4. cap. 10. num. 10. Li additionator adducit plures concordantes, *Mier. de Maiorat. d. part. 4. quæst. 20. num. 176. in novis, plures refert Valdez in addit. ad Roder. Soar. allegat. 3. n. 1. & est de mente Joann. Gutierr. d. q. 62 per tot. ex Lusitanis Gam. d. decis. 218. num. 2. post. princip. Barbof. in L. cum notissimi 7. §. illud, Cod. de præscript. num. 95. Ita ut nec centum anni sint satis, nisi probentur cum qualitatibus immemorales, ut citatis locis advertunt ijdem Avendañ. num. 5. Azeved. num. 23. Molin. d. cap. 6. ex n. 45. ac Gutier. num. 8. & 9. Confi maturque ex adductis per Covar. in Regul. possessor. part. 2. §. 3. à num. 6. quid-***
- 8
- 9

quid velint *Cancer. Variar. tom. 3. cap. 4. num. 40. putans centenariam esse longiorem immemorali, & Joan. Solorzan. supra n. 73.*

Cujus resolutionis est ratio, quoniam solo immemorali tempore præjudicari potest nescientibus, & nõ patientibus, idest nascituris, ut ordo succedendi in maiorum introducatur, *juxta textum in L. 1. §. fin. ff. aqua pluvi. arc. melior textus in L. 3. §. dulus aquæ, juncta glos. memoriam, in fin. ff. aqua quotidian. & astiv. & in cap. super quibusdam 26. §. 1. de verbor. significat. ubi glos. verbo, non extat memoria, congerit concordantes *Jas. in L. imperium, num. 21 & 22. ante vers. sed si aliquis præscriberet, ff. jurisdict. omnium judic. Decium consil. 445. num. 47. Paris. cons. 23. num. 199. Roderic. Soar. allegat. 3. num. 1. & 2. Balb. de præscript. 2 part. 3. princip. q. 6. num. 22. Gom. in L. 40. Tauri num. 90. & tom. 2. cap. 15. num. 28. paulo post princip. Cov. in d. regul. possessor. p. 2. in initio num. fin. vers. tertio supradieta, Gutier. d. q. 62. num. 7. & lib. 1. earund. practicar. q. 85. num. 1. Avendañ. d. gloss. 6. num. 2. Matienz. sup. num. 7. Anton. Gabriel plures cumulans comm. lib. 5. tit. de præscript. conclus. 1. numer. 61. Molin. d. cap. 10. num. 3. Thusc. lit. C. conclus. 797. num. 9. & conclus. 973. v. 5. Franc. Niger Cyriac. controv. tom. 1. controv. 3. num. 63. & 72. Valasc. de jur. emphyt. q. 8. num. 36. qui asserunt esse doctrinam veriore, & communiore, contra Bart. in L. si publicanus 4. §. in omnibus, ff. publican. & in d. L. 1. §. fin. de aqua pluvi. quem non pauci fuerunt sequuti, inter quos fuit noster *Pinel. in autb. nisi tricennale, Cod. bon. matern. n. 55.***

Quidquid autem in tali acquisitione immemorali requireretur, totum præsumitur præcessisse, *Alex. cons. 24. à num. 12. maxime numer. 18. Gom. d. num. 28. in princip. & in L. 40. Taur. num. 90. in fin. Avendañ. supra num. 3.*

num. 3. Matienz. numer. 6. latissime
 Gabriel dict. conclus. 1. à princip. con-
 ducit Parlador quotidian. different. 39.
 num. 4. Niger Cyriac. d. controu. 3. num.
 64. & 92. Morl. in empor. Jur. tit. 6.
 de Ser. vit. quæst. 4. num. 20. Guurb. part.
 1. obseru. 60. num. 15. & obseruat. 71. n.
 1. faciunt quæ Cassan. ad consuet. Bur-
 gyna. in præmio num. 32. cum seqq. idem
 Guurb. ad cons. Messan. in præm. num.
 12. Marus Muta super consuet. Se-
 nat. Panorm. cap. 3. num. 34. cap. 11. n.
 12. cap. 31. num. 53. cap. 32. numer. 4. ac
 passim alibi, Cancer. variar. tom. 3. cap.
 4. num. 160. optimè Solorzan. de Indiar.
 jure d. lib. 3. cap. 3. num. 76. Joan. Bapt.
 Larrea in allegat. fiscal. p. 2. allegat. 68.
 num. 25. & allegat. 119. num. 14. iuvat
 Gratian. tom. 4. cap. 614. num. 7. tetig.
 Joan. Franc. de Ponte cons. 48. numer. 2.
 ex Lusitan. religiosissimus pariter,
 ac doctissimus, & illustrissimus Frater
 Antonius de Sousa in Aphorism. In-
 quisit. lib. 3. cap. 34. Pereyr. decis. 52. n.
 6. dixi in Lusitania liber lib. 1. cap. 5. n.
 33. ubi tamen advrti quòd (licèt præ-
 dicta quoad alia sint vera) in nostra
 tamen Lusitania Vassallus nullo tem-
 pore, etiam immemoriali, acquirit
 Regalia, & Principi reservata, sed
 semper debet ostendere titulum, ut
 dispensat. Ordinat. lib. 2. tit. 45. §. ultim.
 dāmnās possessionem, ac consuetudi-
 nem, quanvis immemoriam, absque
 titulo, quod explicant Valasc. de jure
 embhyent. quæst. 8. à num. 22. usque ad
 36. & consult. 105. num. 65. consult. 120
 num. 20. ac 21. & consult. 141. à n. 10.
 Cabed. de jure patronat. cap. 7. à num. 2.
 & part. 2. decis. 9. à num. 1. decis. 11. n.
 5. decis. 12. à num. 1. decis. 14. à num. 4.
 decis. 15. à num. 4. decis. 41. à num. 4.
 & decis. 65. Quid verò in Castella
 circa hoc sit? vide in L. 6. tit. 29 part. 3
 L. ultim. tit. 13. lib. 3. Ordinam. L. 1.
 tit. 15. lib. 4. nov. recopilat. & his locis
 scribentes, Cov. in regul. possessor. p. 2
 § 3. à num. 3. Avendañ. in L. 41. Taur.
 glos. 6. num. 7. & de exequend. mandat.

part. 3. cap. 4. num. 20. Molin. de pri-
 m. genit. lib. 2. cap. 6. num. 52. Quid in
 Gallia? tetigit Rebus. ad L. Gal. tom. 3.
 tit. de mater. possessor. art. 2. glos. 2. num.
 26. Menoch. de ret. remed. 3. num. 153
 & in alijs Regnis generaliter, vide per
 Mastrillum de magistrat. lib. 1. c. 19.

Inde verò quòd in acquisitione
 immemoriali præsumantur præcessisse
 omnia requisita infertur, quòd licèt ad
 consuetudinem inducendum duo sal-
 tem actus ordinariò requirantur, per
 L. 3. Cod. Episcop. aud. cap. ex parte
 de consuetud. DD. in L. de quibus, ff.
 de legibus, ubi præcipuè Barthol. in re-
 pet. num. 12. idem Barthol. in L. Mela
 14. §. sed & si alimenta, num. 1. de ali-
 ment. legat. Azo in sum. Cod. quæ sit
 longa consuetudo, num. 3. Fas. in L. diem
 functo num. 18. de officio assess. Gregor.
 Lopes in L. 5. tit. 2. part. 1. verbo, dos
 justos; Menoch. cons. 545. num. 21. &
 cons. 906. num. 47. Thusc. lit. S. concl.
 334. num. 27. & 29. Pater Soar. de le-
 gib. lib. 7. cap. 10. Gratian. discept. tom.
 1. cap. 79. num. 8. Parlad. d. differ. 39.
 num. 5. tetigit Joann. Franc. de Ponte,
 cons. 41. num. 1. Valasc. consult. 162. n.
 11. ad nostram tamen unicus tantum
 actus successionis, etiam extra judicia-
 lis, fat est, si tractum successivum, &
 permanentiam habeat per tempus im-
 memoriale, prout ex textu in cap. cum
 de beneficio §. ibi, ab uno, de præbend.
 lib. 6. deducunt Abb. in cap. fin. num. 17.
 de consuet. Tiraguel. de jure primogen.
 quæst. 38. num. 2. in fin. ac Molin. d.
 lib. 2. cap. 6. num. 26. ubi additionator
 confirmat, & receptionem vocat, item
 Roman. (cujus hi non meminerunt)
 cons. 368. incipit, præsens, num. 6. &
 videtur de mente Palac. Rub. in cap.
 per vestras §. 18. n. 37. in princip. de do-
 nat. inter virum.

Sanè hujus immemorialis consue-
 tudinis probatio difficilima est, atque
 ita magnā exoptulat diligentiam in
 articulando, ut notavit glos. ultim. ad
 med. in cap. fin. de consuet. Bart. &

multi alij DD. congesti per Mascard. de probation. conclus. 423. à num. 1. & per Thusc. lit. C. conclus. 799. à princip. Valasc. consult. 162. num. 9. & difficultas currit probatio consuetudinis pro primogenito ad excludēdos alios filios, vel æquales in gradu, cum intēdat adversus regulas Juris, quod omnes æqualiter admittit, ut pulchrè notavit Roman. cons. 368. à num. 4. & pro ejus consideratione optimè facit textus in cap. 1. de præscript. in 6.

17 Probabitur verò si testes bonæ opinionis, ac famæ, ætatis quinquaginta & quatuor annorum, vel saltem ejus ætatis, ut ante annos quadraginta jam fuissent doli capaces, deponant se vidisse semper ita fieri, & à senioribus audivisse ita factum fuisse, de eoque esse publicam famam apud eos, qui ejus rei cognitionem habent, & se nunquam vidisse, neque audivisse contrarium, ita deducitur ex glos. fin. in dict. cap. 1. de præscript. in 6. Bart. in repetit. dict. L. de quibus num. 21. ff. de legib. Balb. de præscript. 2. p. 3. princip. q. 6. num. 24. Covar. in dict. regul. possess. 2. p. §. 3. num. 7. Mascard. conclus. 424. Anton. Gabr. com. lib. 5. tit. de præscript. conclus. 1. num. 81. Thusc. lit. C, conclus. 799. à num. 10. Molin. d. lib. 2. cap. 6. à num. 29. Valasc. d. cons. 162. à num. 10. & in G. stella scribentes in d. L. 41. Tauri, ac in d. L. 1. tit. 7. lib. 5. recop. & in L. 6. tit. 13. lib. 3. Ordinari. quanvis illæ leges (ut notarunt Cov. d. num. 7. vers. testes, & Molin. supra num. 32.) maiorem probationem requirant, quàm jus commune, de quo solo nos agimus.

18 Planè quanvis sit verum probationem in suprascriptis non vitari ex omissione modicâ, (quod ex negotij, ac personarum, & testium qualitate æstimandum erit) nec enim formalis

tas illa nimis scrupulosè sequi debet, ut cum Cov. ubi proximè, ac Molin. num. 33. scribit Gutier. d. lib. 5. præf. q. 62. num. 13. & 14. nihilominus in nostro processu ea immemorialis nequaquàm apparebat probata; testes enim producti non deposuerant in forma sufficienti juxta suprascripta, erantque personæ humiles, nec constabat de bona eorum famâ, quod tanti facit Molin. 19 supra num. 30. vers. cæterum, ut consulat advocatos speciatim articulare de bonâ famâ, & opinione testium; nam aliàs, inquit, probatio non concludet, testaturque se vidisse id semper ab antiquis Jureconsultis observatum.

Ex quibus, revocata judicis inferioris sententiâ, pronuntiavimus bona tãquam alodialia fore dividēda in formâ ordinariâ.

Dixi quomodo bona per consue- 20 tudinem probentur subiecta maioratu. At, vice versâ, quomodo ea, quæ olim fuerât maioratus, jam per præscriptionem dicantur libera? vide apud Perigrin. de fideicommiss. art. 41. Roderic. Soar. allegat. 3. num. 2. & 3. Ant. Gabr. commun. lib. 5. tit. de præscript. conclus. 13. Gregor. Lopes in L. 10. tit. 26. part. 4. verbo, ni le empece; Molin. de primogen. lib. 4. cap. 10. Niger Cyriac. tom. 1. controv. 3. num. 5. 63. 64. & 69. cum seqq. Castell. controv. lib. 5. cap. 93. §. 8. à num. 10. D. Franc. Salgad. in Labyrinth. creditor. part. 1. cap. 40. num. 44. & 45. ubi cum relato Molin. & Castell. firmat contra ipsum alienantē longissimam triginta, vel quadraginta annorum sufficere, sed contra alios successores immemoriali opus esse, & vide ex Lusitan. Pinel. in auth. nisi tricenale num. 49. Codic. de ben. mat. Barb. in L. cum notissimi 7. §. illud num. 95. Cod. præscript. Percyr. dec. 52. dixi in Lusitaniâ liber. lib. 3. c. 5. n. 12.

DECISIO XVI.

An, & quomodo ad successionem maioratum lineæ considerentur?

Ad cap. ultim. de consanguinit. & affinit. & ad cap. 1. de natura success. feud. in usib. feudor. & nostram Ordinat. lib. 4. tit. 100. in princip. & §. 2.

SUMMARIUM.

- 1 Dispositio institutoris est lex in maioratibus, sive sit clara, sive conjecturata: & n. 2.
- 3 Ad deducendam conjecturam magis spectamus voluntatem, quam verba.
- 4 Si non apparet voluntas, recurritur ad jus commune.
- 5 Lex insequitur præsumptam institutoris voluntatem.
- Ibid. In successione maioratus primò præfertur linea. Secundo gradus, n. 6. Tertio sexus, 7. Quarto ætas, ibi.
- 8 Deficiente lineâ possidente, quæritur alia linea melior.
- 6 Quomodo lineæ considerentur. Sed videlicet n. 38.
- 10 Reprobantur DD. contrarium dicentes.
- 11 Agitur de nostra Ordinat. lib. 4. tit. 100. cum seqq. usque ad 18. & 27.
- 15 Ad successionem maioratus an consideretur proximitas respectu ultimi possessoris, vel institutoris?
- 19 Primogenitus habet jus suspensum ad succedendum patri, quod transmittit. Simuliter & ceteri filij suo loco, & tempore, num. 20. Quo jure hoc fiat, num. 21.
- 22 Representatio datur etiam in fideicommissis, & delatis jure sanguinis
- 13 In hereditarijs nõ datur ultra fratrum filios.
- 24 Representatio est privilegium.
- 25 Representatio, de quâ agitur in hac decisione quoad lineas, datur in infinitum: & n. 27.
- 26 Amor naturalis est ardentior ad primogenitos etiam in brutis.
- 28 Proximior vocatur qui per representationem intrat.
- 29 Representans sumit gradum representati, nec id omnino fiçtè.
- 30 Cap. 1. de natur. success. feudi declaratur.
- Ibid. Feudum regulariter est dividuum.
- 31 Non valet argumentum de feudo ad maioratum, data ratione diversa.
- 33 Transmissio militat solum in contractibus.
- 34 Regnum deferitur jure hereditario.
- 35 Principatus veniunt ab institutione populi.
- 36 Cessante ratione conjecturæ, cessat conjectura.

Nemini est dubium in deferendâ successionem maioratus observari pro lege institutoris dispositionem, L. penult. ubi glos. voluntas, de legat. 1. L. cum ita, alias L. omnia 32. §. in fideicommissis in fin. ubi Bald. de legat. 2. Ordinat. nostra lib. 4. tit. 100. §. 3. concordat apud Castellanos L. 40. Tauri, ubi scribes; Decius conf. 15. n. 2.

Gregor. Lopes in L. 2. tit. 15. part. 2. verbo, almas propinquo pariente, vers. & secundum; Molina de primogen. lib. 1. cap. 2. num. fin. Franc. Nigèr Cyriac. lib. 2. controu. 269 num. 5. Castill. quotidian. tom. 3. cap. 29. num. 17. & tom. 4. cap. 8. à princip. tetigit noster Cabed. p. 1. decis. 121. n. 2. in princ.

2 Quod non solum de dispositione clara intelligitur, sed etiam de conjecturata, L. heredes mei 57. §. 1. ad fin. ff. ad Trebel. ubi glos. voluntas, & Bart. L. cum proponebatur 64. in fin. ubi glos. quæreretur, & glos. conjectura, de legat. 2. L. fideicommissa 11. §. item si quis, ubi glos. voluntas, de legat. 3. Peregryn. de fideicommiss. art. 11. per tot. Mier. de Mayorat. in initio p. 2. num. 9. & 22. in novis; Fabius Turret. de clausul. codicill. q. 16. num. 9. Castill. d. cap. 29. num. 18. & tom. 4. cap. 9. à num. 20.

3 In qua conjectura deducenda voluntatem magis, quam propriam verborum significationem spectamus, L. ubi plures. 19. §. Te rogo, ubi glos. sententia, ff. ad Trebel. L. cum virum 16. vers. Janè, ubi glos. magis, & ibidem Salicet. Cod. de fideicommiss. Decius d. conf. 15. n. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 23. num. 3. Castill. dict. cap. 9. num. 21. Guib. decis. 32. num. 3. unde ait Pax in proœm. ad L. Tauri num. 126. quod in maioratum controuersijs debemus huc, & illuc totam discurrere dispositionem, & undique attenti voluntatem inquirere, venatoris more instantè leporem sectantis, quam comparationem mutuatus est à Bald. in L. 1. Cod. necess. serv. hered. instit.

4 Sed si nihil appareat de institutoris voluntate, casus occurrens manet in dispositione juris communis, ut insinuat nostra Ordinatio. d. lib. 4. tit. 100. §. 3. secundum regulam L. commodissime 10. ff. liber. & posthum. & dictum Bart. in L. si extraneus 6. de condition. caus. dat. Jaf. in L. cum res 47. num. 18.

ff. de legat. 1. DD. in L. si cum dotem 23. ff. solut. matr. ubi Barbof. num. 50. in terminis Cyriac. d. controu. 269 num. 29.

5 Lex autem, præsumptivè insequens institutoris voluntatem, juxta L. 1. Cod. necess. serv. hered. instit. primo loco præfert lineam, ut quotiescunque successio in una linea intravit, non debeat ad aliam transitus fieri, donec ex ea superest aliquis; Cap. 1. de natur. success. feud. Paul. Cestr. consil. 164. n. 5. ante med. lib. 2. Bald. in L. cū in antiquioribus num. 11. vers. nono, Cod. jur. deliber. Tiraq. de jur. primogen. q. 40. num. 73. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 6. num. 32. Surd. conf. 362. num. 6. Menoch. conf. 106. num. 309. Gutier. practicar. lib. 5. q. 66. num. 17. & 19. & cōf. 13. num. 11. Castill. tom. 5. cap. 92. a num. 55. Monach. decis. Florent. 54. num. 13. Larrea p. 2. decis. 54. num. 1. supponit Cyriac. dict. controu. 269 num. 14. Cam. decis. 93. num. 1. & decis. 354. num. 6. Valasc. consult. 139. num. 8. vers. quanto in 2p. Franc. de Sousa in L. famina de Regul. jur. num. 56. & 283. Phab. p. 1. decis. 22. num. 8. & 9. & p. 2. decis. 171. num. 23. utrobique appellans communè Peregryn. decis. 59. num. 6. in fin. dixi in Lusitania liberat. lib. 1. cap. 10. n. 6.

6 Secundo loco inter plures ejusdem lineæ proximior ultimi possessoris præfertur, ait Molin. de primogen. lib. 3. cap. 4. num. 14. Gutier. practicar. lib. 5. q. 67. num. 22. Francisco. de Sousa in d. L. femina de Regul. jur. n. 282. ex Corn. conf. 199. num. 38. lib. 2. atque apud nos videtur probari per Ordinatio. lib. 4. tit. 100. §. 2. declaratam, ut inferius dicemus n. 16.

7 Tertio loco inter eos, qui sunt in eodem gradu, considerandus est sexus, ut masculus foeminae præferatur; & inter eos qui sunt ejusdem sexus, quarto loco ætas inspicienda, ut minorent præcedat natu maior. Probatum argumento text. in L. fin. ff. de fid. instrum. notavit in feudo, in quo jure primogenituræ

nitura succederetur, *Corn. conf. 199. num. 38. lib. 2. specialiter in primogenijs Molin. tract. lib. 3. cap. 4. num. 14. Valasc. multos citans consultat. 82. num. 5.*

8 At verò, omnibus ex linea possidenti deficientibus, quæritur alia linea, quæ sit melior; & ut cognoscatur quando linea finitur, item quæ rãquam melior quærenda, celebris, & omnino necessaria est quæstio, quomodo lineæ considerandæ sint, quam sedulo disputavimus in gravissima, & magnæ expectacionis causâ, super domo de *Masra*, in quâ viginti erant colligatæ ex primâ nobilitate hujus Regni, & de tribus diversis agebatur maioratibus, quorum unus (licet non maior) familiæ de *Vasconcellis*, à resolutione hujus quæstionis pendebat.

9 Cùmque ego cum alijs quatuor Senatoribus ex specciali commissione Regis iudex essem dicebam, quòd quilibet possessor cõsideratus truncus tot linearum, quot filios, vel filias habuit, nam unusquisque horum est caput novæ lineæ, quam constituit in liberis suis descendente patri suo, & transversalem suis fratribus. Est mihi textus expressus (quidquid alij dicant) in *cap. 1. de natur. success. feud. vers. dummodo scias in fin. qui clarissimè à possessore feudi in unoquoque ex tribus, vel quatuor filijs lineas derivat separatas, ibi: Ad solos, & ad omnes, qui ex eâ linea sunt, ex qua iste sunt, sed omnibus ex hac linea deficientibus, omnes aliæ lineæ, &c.* alius textus irrefragabilis in *cap. ultim. de consanguinit. & affinitat. ibi: Per aliam lineam descendente in eodem; notat glos. 2. per text. ibi in cap. quod dilecto 3. eodem tit. ibi: Hic ergo habes duas lineas descendentes.* Hujus partis est antesignanus Paul. Castr. *conf. 164. in præsent. causa, num. 5. lib. 2.* ibi: *Si habet plures filios, reducuntur ad instar Capitum, & inferius: Si ergo decedat talis relictis tribus filijs, censentur esse tria capita*

successivè; unum facit. Primogenitus, alterum secundo genitus, & alterum tertio genitus. Pro eadem sententia sunt *Bald. conf. 334. in quæstione, quæ vertitur, num. 10. vers. ad secundum in princip. lib. 3. Decius conf. 369. requisitus, num. 3. in fin. Alex. conf. 53. consideratis num. 5. lib. 6. Marcus Ant. Nata in addit. ad eundem Alex. verbo, descendente; Covas præcticar. cap. 38. num. 12. vers. quod si; Peregrin. de jure fisc. lib. 1. tit. 2. num. 25. ad med. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 6. num. 31. Menoch. conf. 1082. à num. 9. maxime num. 11. & 12. Mier. de Maiorat. p. 2. quæst. 47. num. 13. in antiquis, & in novis num. 29. Arvedañ. ad L. 40. Tauri gloss. 17. num. 26. (ubi gradum pro linea intelligit) Gutier. præcticar. lib. 5. q. 66. num. 19. Flor. de Mena lib. 1. q. 19. §. 3. num. 32. in 2. p. ex Lusitan. Valasc. p. 2. consultat. 139. num. 8. vers. quinto, Pereyr. decis. 59. in fin. dixeram in Lusitan. liberat. lib. 1. cap. 10. n. 2.*

Ex his DD. quos originaliter vidi, 10 & plurimis quos ipsi referunt, facile mihi suadebam, istam doctrinam, & numero, & qualitate Auctorum communissimam esse, ac per consequens in iudicando servandam, jubente nostra Ordinatio. *lib. 3. tit. 64. §. 1.* imò in rigore Juris firmissimè stabiliri textibus allegatis. Contrariam verò aliquorum, qui, tanquam Pygmæi adversus nominatos Jurisprudentiæ Hercules, ausi sunt conari, dicentes quòd nullus filiorum possessoris constituit novam lineam, sed quòd omnes descendentes ejusdem possessoris dicuntur esse in eadem, assumunt (apud Molin. *lib. 3. cap. 6. num. 34.*) fundamentum momenti nullius, ut puto, textus scilicet in *cap. 1. de success. frat. & in cap. 1. de natur. success. feud. in usib. feud.* quorum prior nec verbum continet contrarium, ut insipienti patebit; ad posteriorem verò uno modo satisfacit ipse Molin. *d. cap. 6. num. 35.* alio modo ego respondi in dict. tract.

lib. I. cap. 10. num. 13. nunc autem clarus occurrit affirmare illum potius pro nobis esse, ut dixi *n. precedenti.*

II Est verum, quod in nostro Regno adest argumentum in contrarium ex *Ordinat. lib. 4. tit. 100. §. 2.* dum ad successionem vocat proximiorum ultimae possessoris, quod videtur non posse stare, consideratis in lineis singulis filijs, quia si ex linea succederetur, remotior ex linea possidenti praefertendus foret, spreto proximiori ex alia alterius filij, cum non detur saltus nisi quando linea possidens in totum est extincta, ut dixi *n. 5.*

Ob quam difficultatem Senator Pereyra *d. decis. 59. num. 7. vers. satisfacit,* à ceteris nostratibus aliquantum devians, tentavit, quanvis timidè, distinguere inter maioratum institutum ab ascendente, vel à transversali; ut in priori Ordinatio illa in principio lineas admittat, in posteriori vero illas rejiciat in §. 2. ad hunc limitato, sed, pace tanti viri, distinctio divinatoria est, nec eam debemus facere quando lex loquitur generaliter; *L. non distinguemus ff. recept. arbitr.* Imò quod Ordinatio eam non fecerit, demonstratur ex eo, quod in principio, postquam in institutis ab ascendente admiserat perpetuam representationem, (hic est lineas, sicut cum eodem Pereyra dicemus *num. 17.*) expressit, quod in institutis à transversali relinquit materiam dispositioni juris communis; unde clarè sequitur, quod in §. 2. circa eandem materiam non disposuit, nec jus commune alteravit; quod & agnoscit ipse Pereyr. *in eo vers.* ibi: *ille §. ita accipi debet, ut non deroget precedentibus.*

12 Alio modo ego noviter cogitabam verificare Ordinat. illam, nempe in maioratibus, in quibus lineae non dantur; sunt enim; videlicet hi, quos litigantium ascendens nec instituit, nec possedit, sed à transversali fuerunt instituti, & semper à transversalibus

possessi. Nam, cum lineae non deducantur, nisi ab institutore, vel à possessore, ut DD. citati loquuntur, inter collaterales aspirantes ad talem maioratum (ni aliquis habeat vocationis praerogativam) nulla potest praecedentia considerari, nisi in gradu, & hunc jubet lex computari respectu ultimi possessoris.

13 Quem intellectum comprobabam, quoniam illa Ordinatio, ut dicemus, venit ad decidendam quaestionem, an ad successionem consideretur proximitas respectu institutoris, vel ultimi possessoris? quae quaestio non video quod tractetur à DD. nisi in maioratibus institutis, ac semper possessis à transversali; (quasi non possit oriri in alijs maioratibus linearum) ut videre est per eos, quos statim citabimus, & bellissimè per *Gam. decis. 7. in princip.* ergo in his solis decidit quaestionem, in quibus solis quaestio procedebat.

Et patet ex verbis, ibi: *Sendo do sangue do instituidor,* id est, *si sit de sanguine institutoris,* quae verba non adjunget, si ageret de descendantibus alicujus possessoris, etenim hi omnes sine dubio de sanguine institutoris essent, sed necessum fuit ea adjungere, quoniam agit de litigantibus, qui nec descendunt ex institutore, nec ex aliquo possessore antiquo, atque ita possunt esse consanguinei ultimi possessoris per aliam partem, & tamen non esse consanguinei institutoris.

15 Sed si aliquis huic mex interpretationi opponeret, quod secundum eam non maneret lex generalis, sed restricta ad solos maioratus, quos dixi aliter etiam praedicto Ordinationis argumento respondebam, & quidem facilè advertèdo cum eodem Pereyr. & Phœbo *decis. 22. num. 21.* Ordinationem illam deductam fuisse ex nostra *L. 13. tit. 1. part. 6. Extravag.* quae non nostram linearum, sed longè diversam decidit quaestionem antea valde dubiam, an ad successionem maioratus con-

consideretur proximitas respectu institutoris, vel ultimi possessoris? de qua *Ménoch. conf. 124. num. 34. ad med. Magon. decis. Luc. 83. Gratian. tom 3. cap. 493. à num. 13. Fusar. in tract. de substitut. quest. 484. Cyriac. lib. 2. contröv. 269. à num. 1. Cov. practicar. cap. 38. num. 1. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 6. à num. 46. & lib. 3. cap. 9. à princip. Cevall. com. contra commun. q. 398. Anton. de Amato var. resolut. 10. in 1. part. Gama decis. 7. & definit pro ultimi possessoris proximior, dummodo sit de sanguine institutoris.*

16 Quo supposito, lineas non tollit, sed tantummodo proximiorē ultimi possessoris præfert, quando inter consanguineos ejusdem lineæ versatur ea questio; & ita etiam erunt intelligēdi *Cabed. p. 2. decis. 51. num. 6. & Phæb. d. decis. 22. num. 21.* obiter ad aliud loquentes: Sic Ordinationem illam interpretatur *Francisc. de Sousa in repetit. L. fœmina ff. regul. jur. num. 282.* ibi: *Quando dantur plures ex una linea, data enim paritate in una linea, præcedit proximior in gradu, & c.* Eodem modo interpretatur *Molin. d. lib. 3. cap. 8. num. 17. ad fin.* verba similia cuiusdam institutionis; & eandem interpretationē in casu simili facit *Cyriac. d. contröv. 269. n. 14.*

17 Quinimo tantum abest eam Ordinationem lineas tollere, ut potius (saltem in maioratu instituto ab ascēdenti) eas inducat in princip. illius tituli 100. ubi etiam ad succedendum transversali admittit repræsentationē usque in infinitum; quæ quidem repræsentatio, ut consideranti sit evidens, nihil aliud est in effectu, quam linearum distinctio secundum *Pereyr. d. decis. 59. num. 7.* In institutis autem à transversali, cum Ordin. ad jus commune se remittat, & jus commune, ut vidimus, lineas inducat, merito nostrates, ipse scilicet *Pereyr. & Valasc. loco citato num. 9.* stante adhuc Ordinatio-

ne, lineas fatentur, dum generaliter de eis loquuntur.

Ex quibus concludebam tot lineas 18 fore considerandas, quot filij nati fuerant ex maioratu possessore. Cūq; ex linea possidenti nullus in hypothese nostra superesset, dicebam fore recurrendum ad truncum proximiorē, eligendo aliam meliorem lineam ortam ex eo; quæ sanè esset illa, quæ procederet ex filio proximè sequenti eum, cujus linea modò finita erat; ex eaque linea vocādum, qui ipsius lineæ primogenituram haberet.

Nirebar eâ ratione, quòd sicut pri- 19 mogenitus habet jus quoddam suspensum ad succedendum patri, quod jus, licèt moriatur, transmittit in suos descendentes, secundum *Oldrad. conf. 224. à num. 27. Alberic. in præm. Digest. §. discipuli num. 22. Tiraq. & alios quos sequitur Molin. de primogen. lib. 3. cap. 6. num. 3. Franc. de Sousa in L. fœmina num. 283. de regul. jur. pro quo communiter allegatur Bart. in L. is potest num. 8. ff. acquir. heredit. & retuli in Lusit. liberatâ lib. 1. cap. 6. num. 14.* Sic à paritate rationis, secundo genitus, vel alius filius, imò & colla- 20 terales habent jus quoddam in spe, ut suo loco, & tempore possint succedere, cap. licet ad finem de voto, ibi: *Ordine genituræ; junctâ gloss. verbo, si dicitur Rex,* ubi, ad confusionem hoc negantium, textus in collateralis, scilicet fratre Regis, considerat primogenituram; ut ex *Parif. ac alijs notant Tiraq. de jure primogen. quest. 41. in princip. & Cov. practicar. cap. 38. num. 9. vers. tertio ad intellectum.* Et hoc jus transmittunt similiter in liberos ad instar 21 primogeniti; quod in maioratibus institutis per cōtractum fit jure transmissionis, ut fatetur noster *Valasc. de jure emphyteut. q. 50. num. 44. ex regula text. in §. ex conditionali Instit. de verbor. & gloss. per text. ibi in L. is cui 4.1. aliàs 42. ff. act. & obligat. item ex eo quod multi deducunt ex L. quoties*

22 in fin. Cod. donat. quæ sub modo, in institutis autem per ultimam voluntatem sit virtute repræsentationis, quæ, quidquid dicat Valasc. supra an. 30 at que alij apud Molin. lib. 3. cap. 6. num. 40. & cap. 8. num. 11. ac Tiraq. de jure primogen. q. 40. à num. 15. datur quoque in fideicommissis, maioratibus, alijs. delatis jure sanguinis, ut est celebris glos. in L. cum ita alias, L. omnia 32. §. in fideicommissis, verbo, primo, alias, proximiori, delegat. 2. quam ibi sequuntur Angel. de Perigles; Paul. & Imol. veriore esse affirmant Carol. Molin. in addit. ion. Magn. lit. C, ad Alexand. cons. 26. num. 13. lib. 3. Corn. consil. 51. column. 3. in fin. lib. 4. Ruin. cons. 101. num. 18. & cons. 18. num. 5. volum. 2. defendit Roland. cons. 68. à num. 31. communem testatur Alex. cons. 137. & cons. 188. per tot. lib. 1. Socin. in L. si cognatis col. fin. de re judicat. & cons. 374. col. 4. lib. 4. magis communem idem Alex. d. cons. 26. n. 13. lib. 3. Socin. jun. cons. 11. num. 8. & cons. 126. num. 25. lib. 1. ad ea non esse recedendum in praxi aiunt Corneus in L. fin. Cod. de verbor. signific. num. 5. Ruin. cons. 163. vol. 2. judicatum refert in Rot. Florent. Francisc. Marfar. in epitom. fideicommiss. q. 18. pluribus relatis sequuntur Tiraq. d. q. 40. num. 184. & 187. euv. seqq. Molin. d. L. 3. cap. 7. num. 20. vers. quia in re, & vers. illius, ubi asserit quod illius glosæ opinio sulcitur solidissimo fundamento, ad quod non potest congruum responsum assignari, de quo ego latius in Lusitan. liber. lib. 1. cap. 9. num. 25. & num. 26. respondi ad fundamenta contraria cum Paulo. d. cons. 164. num. 6. vers. & per hoc respondetur; nunc addo Molin. d. lib. 3. cap. 6. num. 4. Guttierr. par. lib. 5. q. 66. à n. 33.

23. Et quanvis repræsentatio in successioneibus hæreditarijs transversaliū non detur nisi inter fratres, fratrumque filios, ut dixi decis. 1. num. 6. quia lex, quæ neminem prædiligit, & pro evi-

tāda confusione proximiorē vocat, soli huic gradui voluit dare repræsentationis privilegium, ut illud vocat text. in authent. de hæredib. ab intest. 24 §. si igitur. 2. vers. hujusmodi; & vers. si autem cum fratribus; tamen hæc in maioratibus repræsentatio, quæ magis proveniat ab homine, quam à lege, 25 datur in perpetuum ex mente Institutoris, & ex naturā actus, cujus præcipua cura est de primogenitura perpetuā, ut eleganter ratiocinatus est Flor. de Menavar. lib. 1. c. 1. §. 3. num. 32 nec non Francisc. de Sousa in d. L. fæminæ num. 284. ubi appellat vocationē Institutoris; & hanc partem sequuta est L. 40. Tauri, quam Cov. variar. c. 38. num. 11. vers. tertio, extendit ad maioratus institutos, à transversali; in idem est Molin. lib. 3. cap. 7. num. 10. 26 Quibus addo rationem amoris, qua non homo solus, sed etiam animalia ratione carentia ardentius prosequuntur primogenitos ex impulsu naturali, ut advertit Soares in L. quoniam in prioribus limit. 11. dub. 2. num. 22. Cod. inoffic. testam. ostendit Tiraq. de jur. primogen. in præfat. à num. 37. sequitur Molin. lib. 1. cap. 2. num. 4. defendit Guttierr. Canon. lib. 2. cap. 14. num. 20.

Et quidem nostra Ordin. lib. 4. 27 tit. 100. in princip. eandem amplectitur perpetuam repræsentationem in maioratibus institutis per ascendentem, quanvis inter transversales contendatur; propriam, si conditi fuerint in ultimā voluntate; impropriam, si in contractu; tunc nanque, ut supra num. 21. poterit appellari transmissio, quam cum repræsentatione declarationis gratiā æquivocavit Ord. prout etiam æquivocavit Bart. in L. is potest num. 8. ff. acquir. hæred. ut latius expendi in Lusit. liber. lib. 1. cap. 6. num. 22. similiter & in institutis à transversali repræsentationem admittit nostra Ordin. dum se remittit ad dispositionem juris communis, quæ talis est; nec nobis

nobis contradicit in §. 2 dum proximiorē vocat, ibi enim non venit ad excludendam representationem, ait Phœb. *decij. 22. num. 21.* imo proximior vocatur, qui per representationem intrat, inquit Pereyr. *decif. 59. n. 7. vers. vel dici potest*, & eodem modo declaratur *L. 40. Tauri per Molin. d. lib. 3. cap. 8. à num. 11. & num. 17. atque per Gutierr. practicar. lib. 5. q. 67. à num. 43.* & de jure cōmuni probat text. in *d. L. cum ita, §. in fideicommissio, ff. legat. 2.* in verbis, *proximiori gradu*, junta *Glof. ibidem* communiter approbatā, ut supra *num. 22.* Sumit enim representans personam, & gradum representati, *anth. postfratres. 1. Cod. de legitim. heredib.* ibi: *hi autem fratrum filij cū pares sint defuncti fratrum*, quod non omnino ex fictione est, sed partim ex veritate *L. ultim. in fin. Cod. de impuber. & alijs, Abbas lib. 1. consil. 35. in presentii questione, num. 6. Anchar. in capit. licet de voto num. 19. Bald. cons. 286. in Regno, vers. in contrarium, Tiraq. d. quæst. 40. à n. 31. qui circa hoc scribunt pulcherrima.*

30 Nec suprapositæ conclusioni obstat *cap. 1. de natur. succession. feud. in prin. ibi: omnibus ex hac lineâ defunctibus, omnes aliæ lineæ equaliter vocantur*; procedit enim in feudo, quod regulariter est individuum, *cap. iii. § 1. de succession. feud. cap. 1. §. omnes filij, si de feudo defuncti contr. sit int. domin. & agnat. §. ceculator tit. de feudo, §. quoniam, vers. 34.* & ibi *Joan. And. vers. est quæstio in Regno, Tiraq. plures citās de jur. primogen. quæstion. 4. num. 19.* At maioratus est individuus, ut paret, unde cū ad unum debeat venire, merito eligitur, qui magis dilectus reputatur; data vero diversa ratione, non valet argumentum de feudo ad maioratum, *Valasc. de jure emphyteut. q. 39. n. 19.*

32 Ne inferatur tamen ex supradictis Raynuntium Parmæ Principem

jus, melius ad Lusitaniæ sceptrum habuisse, cū per matrem natu maiorē haberet primogenituram lineæ Infantis Eduardi.

Nam ex iisdem, quæ dixi, illationē 33 negabo. Etenim dixi *num. 21, & 22,* jus primogenituræ transferri, vel ex transmissione, vel ex representatione perpetua; in Regnis autem, Gallico excepto, ob specialem legem, quā tradunt Salicam, nihil horum datur.

Non transmissio, quia hæc solū militat in contractibus, nequaquam in delatis jure hæreditario; *glof. fin. in L. un. Cod. his qui ante apert, tabul,* quam ad hoc communiter receptam vocat *Ias. in L. sicui legatur. §. 1. n. 5. ff. legat. 1. ad stipulatur Gom. in L. 40. Tauri num. 68. vers. sexto, Gama dec. 93 num. 2, & decis. 174. numer. 19. ad fin. Valasc. de jure emphyt. q. 50. n. 44. ante vers. comprobatur, Costa de succession. Regni pag. 22. vers. unde, & pag. 109 & pagin 185. & ego scholasticè probavi in *Lusitan. liber, lib. 1. cap. 6. num. 18,* At verò Regnum defertur jure hæreditario, ut verius scripsit *Ol-34 dr ad. cons. 94. num. 8. quem sequuntur Abb. & alij in cap. licet de voto, decem & novem Doctores pro hac parte allegat Molin. de primogen. lib. 1. cap. 8. num. 14. tenet, & communem dicit Gom. in L. 40. Tauri num. 72. ubi additio alios quatuor Doctores citat; & pluribus de more confirmat Tiraq. de primogen. q. 23. num. 5. & q. 35. pertot. quod ego textu, ratione, ac praxi demonstravi *d. lib. 1. cap. 5. à n. 12.***

Non perpetua representatio, quoniam *num. 25.* eam admisimus in maioratibus, non legalem, id est per dispositionem legis, sed ob mentem institutoris conjecturatam ex natura actus inducētis primogenituram perpetuam; in Regno autem deficit illa conjecturandi causa; nam populi, à quorum institutione venit principatus, *L. 1. ff. constitut. princip. Arist. polit. lib. 3. cap. 10. & 11. D. Thomas 1.*

secunda q. 97. art. 3. ad tert. & lib. 1. de regim. Princip. cap. 2. 4. 5. & 14. de sola Republica gubernanda egerunt absque respectu conservandæ primogenituræ Regum; unde cessante ratione conjecturandi representationem perpetuam, cessat ipsa conjectura, ut in simillimo bellissimè infert glos. *filios in L. generatiter 6. §. eum autem, Codic. instit. & subst. ibi: In extraneis verò contra, & glos. deinceps, in L. cum acutissimi 30. Coa. fideicommiss. ibi: Secus in extraneo*; ac per consequens affirmabimus eosdem populos, qui legali hæreditariæ successioni Regna tribuerunt, ut *num. præcedenti*, eam subiecisse ordinarijs regulis, secundùm quas ad succedendum transversali nõ datur repræsentatio, nisi intra fratres, fratrumque filios, ut *diximus decis. 1. num. 6.* extra quem gradum erat Princeps Parmae Henrico Regi, cui succedebatur, & intra quem gradum erat Serenissima Catharina ejus neptis ex fratre Ducissa *Bragantia*.

37 Ex quibus omnibus concludebam quòd finita linea ultimi possessoris, recurrendo ad proximiorum truncum possessorem, qui fuerat primus Comes *Penellæ*, inveniebatur meliorem lineam, ex his quæ modò extabant, fuisse illam, quam constituerat *Beatrix* ejus filia natu maior; cujus quidem lineæ primogenituram in præsentem habebat *Tristanus da Cunha & Ataide*, Dominus de *Povolide*, pro quo ex hoc fundamento suffragium dabam circa maioratam de *Vasconcellos*, unum ex tribus, super quibus contendebatur.

38 His tamen non obstantibus, contrarium hic judicavit Domini Collè-

ga. Primò ex opinione tenentium quòd diversæ lineæ non possunt incipere à filijs trunci possessoris, qui nunquam possederunt, sed unam tantum dari ab ipso possessore in omnibus filijs; quos DD. refert. *Molina de primogen. lib. 3. cap. 6. num. 34.* num. tamen seqq. eis respondens, quibus aliqui moderni accesserunt, & os sequutus fuerat in nostra insigni Conimbriensi Academia non levis auctoritatis Magister Primarius, Palatinus postea Senator *Antonius da Cunha* in privatis scholijs ad *L. cum ita 33. §. in fideicommissa ff. leg. 2.* Secundò ex ea ratione quòd difficillimè in trunco antiquo linearum melioratio dignosci possit, propterea planior sit judicandi via, si admittatur opinio, quæ omnes truncos descendentes considerat in unica linea. Tertiò ex argumento supra *num. 11.* desumptò ex nostra *Ord. d. lib. 4. titul. 100. §. 2.* dum simpliciter proximior è ultimi possessoris vocat. Quartò tandem ex auctoritate, semel atque iterum apud nos judicati, testibus *Phæb. p. 2. decis. 104. num. 25. ac Pereyr. decis. 59. in fin.* Considerata verò unica tantum lineam, in ea proximior extabat ultimo possessori Comes *de Figueyrò*, in cujus favorem pronuntiaverunt. Attamen paulo postea unus ex ipsdem Collegis sententiã mutans, in meliorem, ut autumò, & cum eo alij Doctissimi contrarium judicaverunt, in processu *Domnae Aloisiae Monis uxoris Francisci de Sampayo Domini de Villa-Flor*, adversus *Nonium Fernandès de Magalhães*, & *Domnam Aloisiam de Magalhães*, apud *Notarium Didacum Mendes Leal*.

DECISIO XVII.

Quomodo maior, vel minor ætas inter filios probetur
in antiquis.

Ad L. cum de ætate 13. ff. de probationibus.

SUMMARIUM.

- 1 *Ætas probatur ex indicijs.*
- 2 *Maxime in antiquis.*
- 3 *In antiquis sufficiunt minores probationes, & indirectæ n. 4.*
- 5 *Conjecturales probationes ad ætatem. num. 6.*
- 7 *Non probatur hoc esse quod ab hoc contingit abesse, & quomodo intelligatur. n. 10.*
- 8 *Argumentum à communiter accidentibus valet.*
- 9 *Item ab usitato.*
- 11 *Scholaris loquens cum puella, non præsumitur dicere Pater noster.*

PRO deducenda meliori lineâ ad successionem maioratus juxta doctrinam, quam sequebar in præcedenti decisione, examinandum erat, quæ ex tribus filiabus truci proximi, nempe Alphonfi Comitis primi Penella, fuisset natu maior.

- 1 In quo dubio dicebam, quod ætas cum sit difficilis probationis, ex indicijs potest probari, per *L. cum de ætate 13. ff. de probat. Bald. in L. si minorem 4. num. 2. Cod. de integritate restit. & melius conf. 19. factum tale est, num. 4. lib. 5. Menoch. lib. 2. præsumpt. 51. n. 1. Thusc. lit. E, conclus. 344. num. 1. Mascard. de probat. conclus. 665. num. 1. & seqq. & conclus. 675. à princip. ubi num. 3. cum alijs advertit hoc maxime procedere in probanda ætate. propter longi temporis cursum, ut in nostro casu. Facit generalis conclusio quod*

in antiquis minores probationes sufficiunt *Bald. in L. cum semper 10. num. 2. Cod. de rei vendic. Decius conf. 42. profacultate à num. 2. Parisius conf. 104. in præsentia causa num. 42. lib. 1. Alexand. conf. 187. in hac causa, num. 3. lib. 2. Mascard. conclus. 103. à num. 12. ubi dixit communem, & in conclusionibus sequentibus vol. 1. sufficiunt que indirectæ probationes, juxta ea que *Felin. conf. 2. num. 35. Ancharran. consil. 301. tres Domini, num. 5. & 6. latè Guid. pap. decis. 357.**

Porro in nativitate minus antiqua scio quod variæ conjecturales probationes per DD. assignantur, liber scilicet Parochi, memoriale, vel assertio parentum, ac similia, de quibus *Menoch. d. lib. 2. præsumpt. si per tot.* Nos verò agebamus de antiquiori tempore, ante annos circiter centum & quinquaginta, à quo nulla ex notatis conjecturis desumi poterat. Unde ad alias erat recurrendum necessarium?

Et quidem indicia valde urgentia existimabam quod in libris Genealogicis *Beatrix*, nupta Domino de *Atonguia*, primo loco nominata inveniretur. Item quod ante alias nupsisset, tandem quod ei fuisset impositum nomen *Aviæ* maternæ; quæ omnia quavis separata, necessariò nõ concludant, ex proverbio nõ probatur hoc esse, quod ab hoc contingit abesse; *L. neque natales, ubi glos. cum nihil, Bald. & Salicet. Cod. de probat. L. non ab hoc. 4. Cod. und. legit. ubi glos. querendum, Bald. Salicet. & Jason num. 2. cap. in præsentia*

- 8 *tia* 8. *vers. quare, de probat. idem Bald. conf. 62. alia vice, vers. quinta conclusio lib. 2. latè Thust. lit P. conclu. 765. per totam*; tamen cum communius usitetur in primis filiabus illiustrium, ut nemo ignorat, facit argumentum à communiter accidentibus, *L. ideo 27. ubi gloss. ff. de legib. L. quadam 9. §. numularios ff. edendo, celebris gloss. cum nihil, in d. L. nec natales Cod. de probat. & ibi Cinus, Bald. ac Salicet. omnes per text. ibi in cap. 1. de Cleric. non resid. Everard. in argum. loco 102.*
- 9 *Item* facit argumentum bonum ab usitato, *L. si quis donaturus 24. & ibi gloss. ac Alber. ff. de usufruct. L. certi condictio 9. §. si mimos, ff. si cert. petat. ubi gloss. quotidie, Bart. Angel. Alexand. Jas. & ceteri DD. Everard. plura jura citans in argum. loco 104.*
- ¶ Quare* illud etiam proverbium, *10 non probat hoc esse, &c. intelligitur quando unum ex allegatis faciliè, ac frequenter sine alio solet esse, non verò si rarò separentur, ut indicijs quæ supra notavimus, d. gloss. in L. neque natales, ac Cinus, & Paul. ibi relati per marginalem, quæ cum Baldo inde 11 refert, ideo scholaris loquens cum puella, non præsumitur dicere Pater noster, quia id rarò fit.*

Et sic putabam maiorem ætatem Domine Beatricis probatam extare, ac proinde continuasse lineam meliorem præ cæteris sororibus; sed Domini Collegæ aliã viam pro decisione causæ sequentes, nempe solam proximitatem absque linearum prærogativa, ut in præcedenti decisione ietuli, hoc punctum non examinarunt.

DECISIO XVIIJ.

Circa legitimitatem probandam.

Ad L. filium 6. de his qui sunt sui, vel alien. jur.

SUMMARIUM.

- 1 *Legimitas an præsumatur?*
 - 2 *Per nominationem patris in antiquis fit probabilis legitimitas, sed non satis probatur.*
 - 3 *Quoties aliquid desideratur cum aliqua qualitate, debet utrumque probari, & illud, & qualitas.*
 - 4 *Non satis probatur legitimitas ex eo quòd in nostris libris Regijs invenitur filius scriptus absque nota illegitimitatis.*
 - 5 *Ad probandam legitimitatem necessario est recurrendum ad matrimonium.*
 - 7 *Matrimonium ex quibus præsumatur, remissivè.*
 - 8 *Per factam probari potest.*
 - 9 *Testes digniores, & verisimiliores prævalent.*
 - 10 *Argumentum à communiter accidentibus est bonum.*
 - 11 *Contra verisimile requiritur probatio efficacior.*
- I**N eadem causa oppositum fuit aliquibus prætensoribus procedere ab avis illegitimis, ex quo capite illos exclusimus, quidquid ipsi ex aliquibus legitimitatem probare conati fuerint.
- Movebatur ex eo, quòd in quaestione, utrum legitimitas præsumatur? de qua Mascard. conclus. 799. vol. 2. & Thust. lit. L, conclus. 247. illa inter alias est distinctio, quòd si matrimonium negatur, is qui agit, debet probare intentionem, *deducitur ex cap. per venit*

peruenit 11. cum glos. ibi: qui filii sunt legit. expresse Alexand. cons. 24. attē-
tis, num. 4. vol. 3. Iason consil. 106. Spe-
Etabilis, num. 6. vol. 1. Decius consil.
47 iuridicam, num. 2. Roland. consil.
32. viso processu n. 15. volum. 3. Mas-
card. citans plures d. conclus. 799. n. 9.
* Thusc. supra num. 22. & 24. ubi com-
munem dicit ex Nata, & Socino.

Nec satis probabatur legitimitas

2 Domini N. ex eo quod pater in qua-
dam scriptura eum vocasset filium,
licet enim in re antiqua per eam abso-
lutam nominationem videretur pro-
babile fuisse legitimū, ut ait Mascard.
supra num. 15. allegans aīo, qui tamē
loquuntur in filiatione, nihilominus
non poterat dici probatum, prout
oportebat. Quia quotiescunque ali-
quid profertur, & desideratur cum a-
liquā qualitate, debet utrumque pro-
bari, & illud, & qualitas ejus, L. Præ-
tor 4 §. hæc autem actio de vi bonor.
raptor. glos. oportet, in L. Fulcinius 7.
qub. ex caus. in possession. eatur. Bart.
in L. denuntiaste 17. §. quid tamen n.
2. ad leg. Jul. de adulter. & in L. 1. §.
quod autem, ne quid in flumin. public.
in terminis nostris Ias. qui aliter etiam
probat d. cons. 106. à num. 7. Alciat.
de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 2. num. 6.
conducit Thusc. alios referens d. concl.
247. num. 27.

4 Ex qua etiam ratione non cōclu-
debat, quod prædictus Dominus N.
inveniretur scriptus in libris Regijs,
quibus apud nos nobiles scribuntur,
absquenota illegitimitatis, quæ ordina-
riò declaratur in illegitimis. Illud nē-
pe, quod aliunde venire potuit, erat
conjectura, sed sola non probabat ne-
cessario, ut oportebat, ad L. non hoc
4. Cod. und. legitim. & quæ diximus
decis. præcedenti. num. 7. & certè quod
in dictis libris nō declararetur illegi-
timitas, potuit procedere, quod novi-
ter in eis fuisset descriptus per gratiā
Principis sine respectu ad patrem, at-
que ideo non erat necessum de legiti-

mitate, vel illegitimitate dicere, ut di-
citur quando in filio nobilis scriben-
do habetur respectus ad solum jus pa-
tris.

5 Illud certum est, quod ad proban-
dam legitimitatem necessario est re-
currendum ad matrimonium, L. si vi-
cinis 9. ubi Bald. Cod. de nupt. Bart.
in L. Tutia 29. aliàs 34. numer. 2. ff. so-
lut. matrim. Ias. d. cons. 106. n. 9.

6 Matrimonium autem, cum sit
quid facti, non præsumitur nisi pro-
betur, cap. aliter 30. q. 5. Bart. cons. 42.
visa inquisitione, num. 1. Alciat. de
præsumpt. reg. 2. præsumpt. 2. num. 5.
Mascard. conclus. 1022. vol. 2. Me-
noch. cons. 199. num. 2. & lib. 3. præ-
sumpt. 1 per tot. Covar. de matrim. p. 2.
cap. 1. num. 5. Thusc. lit. M, conclus.
128. Humm. in Encyclopæd. opere jam
Catholico, ut sæpe diximus, part. 3.
tit. 22. cap. 7. à num. 1. qui referunt
plures, & accuratè scribunt causas, è
quibus præsumi possit, ac debeat.

8 Et quanvis ultra præsumptiones,
etiam per famam probati possit, L. li-
beræ 24. ubi Bald. de rit. nuptiar. cap.
non solet 32. quæst. 2. capit. illud 11. ubi
glos. verbo, fama loci, & Abb. de præ-
sumpt. glos. contubernia, in d. cap. aliter
30. quæst. 5. latè Mascard. conclus.
1023. cum seqq. Thusc. lit. M, concl.
129. tamen quod circa famam resul-
tabat ex testibus, erat parū, & maxime
diluebatur per cōtrarios prævalentes
dignitate, ac verisimilitudine, juxta
requisita in L. 3. §. 1. & in L. obcar-
nem 21. §. si testes ff. de testibus, cap.
in nostra 32. eod. tit. ubi glos. & Abb.
omnes per textum ibi in cap. licet cau-
sam 9. §. ex præmissis de probat. Anton.
Gabr. comm. lib. 1. tit. de testib. concl. 4.
num. 28. 34. & 50. Thusc. lit. T, concl.
240. n. 1. 15. & 36.

9 Erat inquam verisimilius Domi-
num N. patrem, cum Episcopus, &
Archiepiscopus fuerit, nunquam ma-
trimonium contraxisse, maxime cum
ea quæ, ut probabatur in actis, vivebat

eo etiam tempore, quo ipse in tali dignitate florebat; quantumvis enim ante Sacerdotium, ut dicebatur, potuisset ducere uxorem, & ejus consensus Sacerdos fieri, tamen, cum hoc non probaretur clarè, bonum argumentum sumebatur in cōtrarium à communiter accidentibus, *L. ideo 27. ubi glos. ff. de legibus cum alijs adductis in Dec.*

præced. num. 8. & 9.

Contra quam verisimilitudinem¹¹ efficacior probatio requirebatur *L. nō est verisimile 23. ubi Bart. ff. quod met. caus. cap. quia verisimile 10. de præsumpt. Abbat. Innocent. Felin. & alios Everard. in argument. loco 11. vers. sexto valet.*

DECISIO XIX.

An, & quando censeatur maioratus agnationis?

SUMMARIVM.

- 1 *Sola conditio deferendi nomen, & arma non inducit maioratum agnationis.*
- 2 *Sed maximè facit, si alia concurrant.*
- 3 *Singula quæ non prosunt, collecta juvant.*
- 4 *Sola masculorum vocatio simplex sufficit ad inducendum maioratum agnationis.*
- 5 *Et nunc in dubio masculinum non concipit fœmininum: sed vide num. 9. cum seqq.*
- 6 *Geminatio, & repetitio clausulæ ostendit magis enixam voluntatem.*
- 7 *Relatum est in referente.*
- 8 *In maioratu agnationis excluditur masculus à fœminâ descendens.*
- 10 *Exclusio fœminarum est contra regulas Juris.*
- 11 *In Regnis Hispaniarum regulariter non dantur maioratus agnationis.*
- 12 *Fœminæ non præsumitur exorsus sexus suus.*

IN eodem processu Decisionis præcedentis agebatur de alio maioratu familiæ, de *Menezes*, dicebamque talem maioratum agnationis esse.

Quavis enim sola conditio in institutione pluries repetita deferendi

nomen, & arma de *Menezes*, non produxisset agnationis conservandæ cōjecturam, ex consuetudine Hispaniarum, ut testatur *Molin. de primogenit. lib. 2. cap. 14. num. 9.* tamen si alia concurrant, maximè facit, ut insinuat ipse *Molin. lib. 3. cap. 5. num. ultim.* ibi: *ex solo nominis, atque armorum delationis præcepto, latè Larrea decis. 53. part. 2.* facit disterium, quod singula quæ nō prosunt, collecta juvant, *L. instrumenta Cod. de probat. cap. cum causam 13. eod. tit. glos. speciem ad med. in L. 3. §. ejusdem, ff. de testib. glos. legitimis in L. 2. de excusat. tutor. Bart. in L. 1. §. ijdem Cornelio num. 3. ff. de questionib. cum alijs apud August. Barboj. tract. var. axiom. 209. à num. 1.* In nostrâ autem institutione non adminiculum tantum, sed capitale meo iudicio aderat fundamentum, quod per se solū agnationis maioratum facit, clausula scilicet, *dūmodo sint masculi, legitimi, & nō legitimi, repetita inferius ibi: in masculis legitimis, & non legitimatis; & iterum, atque iterum ibi: succedentibus semper masculis legitimis, & non legitimatis.* Sanè hæc sola masculorum vocatio simplex, & absoluta sufficeret ad maioratum agnationis constituendum, licet instituens expressè rationem conservandæ agnationis non adjecisset, & fœminas omnino nō exclusisset, secundum

Ana Menoch. lib. 4. præsumpt. 85. num. 26. & consil. 93. num. 51. & consil. 150. num. 33. & consil. 1024. num. 5. Avend. in L. 40. Tauri glos. 9. num. 47. & 48. Burgos de Pace in proœm. ad leg. Taur. à num. 123. Molin. de primog. d. lib. 3. * cap. 5. à num. 25. ubi communem, & practicatam conclusionē dicit. Gutier, consil. 13. num. 8. Grassus in §. fideicommissum quæst. 35. num. 2. Peregrin. de fideicommiss. art. 25. num. 11. Giurb. decis. 32. num. 14. Noguero l. tom. 1. allegat. 23. num. 156. addo Mantie. de conjectur. ultim. voluntat. lib. 6. tit. 15. num. 1. dicentem, quod in tali dubio conjectura pro masculis est capienda, ne masculinum cōcipiat fœmininum; Castill. quotidianar. p. 2. cap. 4. num. 78. Larrea decis. 34. à num. 1. in 1. part. de quo latè Sesse tom. 4. dec. 374.

6 Accedebat vis geminationis, & repetitionis illius clausulæ, quæ ostēdebat magis enixam volūtatem ad L. Ballista ff. ad Trebellian. plenè Decian. consil. 56. à num. 37. lib. 2. Thusc. lit. G, cōclus. 28. Castill. tom. 4. c. 52. à princip.

Et quanvis instituens in testamento posteriori id eo modo non expresserit, bis tamē dixit se prius ratificare, & quod observarentur circa hunc maioratum omnes dispositiones, & conditiones in illo factæ: similiterque in codicillis ultimō factis, licet vocatōnes personarum alteraverit, jussit tamen primas illas institutionis nor mas observari; quæ relatio ad antea expressum idem valet, ac si iterum specialiter exprimeret, ex regula L. affe toto 77. ubi Bart. de heredib. instit. L. si ita scripsero 38. ubi etiam Bart. de condit. & demonstrat. glos. inserta, per optimum textum ibi: in L. si quis priore 29 ad Trebel. Menoch. alios referens consil. 1. num. 83. bene Molin. d. cap. 5. num. 65. & 66. multi apud Augustin. Barbos. tract. variar. axiom. 201. num. 1. & 4.

8 Hinc inferebam neminem, quan-

vis masculinum, à fœminā procedentē in tali maioratu succedere posse, juxta ea, quæ de radice infecta notantur in L. ultim. vers. in omnibus, Cod. naturalib. liber. Bart. in L. liberorum 220. num. 14. de verbor. significat. Bald. in L. 2. num. 5. Cod. de in jus vocand. Molin. infinitos propemodum allegans de primogen. lib. 3. cap. 5. num. 41. & 42. & à num. 45. Ordin. nostra lib. 2. tit. 35. §. 14. quibus addo in nostris terminis Gregor. Lopes in L. 3. tit. 13. partit. 3. verbo Muges, column. 7. in fin. vers. sed an exclusis fœminis. Gratian. disceptat. tom. 5. cap. 999. num. 2. Castill. quotidian. controvers. tom. 3. cap. 29. n. 12. Larrea p. 1. decis. 34. à num. 7. maxime num. 23. Noguero l. tom. 1. allegat. 23. num. 155. Fusar. de substit. quæst. 347. num. 42. August. Barbos. in tract. var. tit. de appellat. verb. appellat. 135. nam. 19. Niger Cyriac. tom. 1. controu. 8. num. 17. 19. & 118. cum seqq. & controvers. 9. ferè per tot. quidquid ipse scribat tom. 2. controvers. 207 & duabus seqq. procedunt nanque, si voluntas testatoris adaptatur, de quo nimis confusè agit Joseph à Sesse tom. 3. dec. 254. per tot. ac proinde pertinuisse ad Dominum Carolum de Noronha & Menezes, qui solus inter litigantes à primis vocatis per lineam virilem sine interruptione descendebat.

At, prædictis non obstantibus, Domini Collegæ judicarunt maioratum agnationis non esse, supposito enim quod fœminarum exclusio est contra regulas Juris communis ex his, quæ Molin. de primogen. lib. 3. cap. 4. per tot. iterum supposito quod in nostra Lusitaniâ, omnibusque Hispaniarum provincijs à communiter accidentibus nō dantur maioratus agnationis, imò fœminæ æqualiter succedunt cum masculis, servata solūm gradus prærogativâ, ut est in comperto, putarunt Domini non constitui agnationis maioratum fœminas, vel eorū filios excludentem, nisi id clarissimis E iij verbis

verbis instituens expresserit, sequētes opinionem Parisij *conf. 41. num. 81. & 82. lib. 3. & plur. um, quo citat Molin. d. cap. 5. num. 27. quod etiam dixit Micres Pelæes de Maioratis p. 2. cap. 6. num. 9.* Accedebat hunc maioratum à

i 2 fœminâ *Domna Elconora de Meneses* institutum fuisse, ac proinde ei non videri exosum sexû fœmineum, *argum. text. in cap. 1. in secundo dicto,*

de natur. success. feud. conducit argumentum eorum, quæ Peregrin. de fideicommiss. art. 28. num. 47. vers. Verum, & Cald. de nominat. quæst. 19. num. 18. Rebus. in declarat. feud. ad med. vers. quinta divisio, quam sententiam ego veneror, sed adhuc existimo supra relatas clausulas satis, superque induxisse agnationem, ac fœmineam prolem exclusisse.

DECISIO XX.

Circa bona Regiæ in dotem data.

Ad L. unic. Cod. de mandat. Princip. nec non ad auth. ut Divinæ juss. subscript. hab. Et nostram Ordin. lib. 2. tit. 39. & 41.

SVM MARIVM.

- 1 Proponitur casus.
- 2 Beneficium pro nascituro, qui non extitit, caducavit.
- 3 Actor non habens interesse in causa non auditur.
- 4 Concessionēs Regiæ pro sua exequutione requirunt diploma solenne: Et sic intelligitur Ordin. lib. 2. tit. 39. & 41.
- 5 Sed respectu Principis est perfecta ubi ille dixit: Fiat.
- 6 Dos regulariter mulieri, non marito, acquiritur.
- 7 Pacta dotalia intelliguntur juxta naturam rei, de qua agitur.
- 8 Gratia inducta ad unum effectum non debet operari contrarium.
- 9 Purificato requisito, etiam per momentum, acquiritur jus immutabile.
- 10 Ad effectum dotis sufficit matrimonium contractum sine copula.
- 11 Non tamen ad communicationem bonorum apud nos.
- 12 Donationes Regiæ ad matrimoniū non tantum sunt pro oneribus cōsummati, sed etiam pro expensis celebrandi, & ut mulier facilius inveniat maritum.
- 13 Maritus lucratur Regiæ beneficia sibi collata contemplatione uxoris, quanvis illa breviter moriatur.
- 14 Donatio Principis regulatur à consuetudine.
- 15 Sequitis requisitis matrimonij agitur pro dote ex stipulatu.
- 16 Nemo potest ex una causa petere quod jam est suum, quanvis ex alia.
- 17 Sed hoc procedit quando utraque causa est lucrativa: & vide n. 20.
- 18 Causa dotis respectu mulieris est lucrativa, sed respectu viri est onerosa: ampliatur num. 19.
- 20 Beneficium Regium regulariter non dicitur titulis lucrativus.
- Ibi: Rex tenetur ad remunerationem servitorum.
- 12 Concessio Principis idem valet, quod privati traditio.
- 21 Concessio Principis probatur per epi-

epistolam Secretarij.

- 23 *Actio ex facto combatit adversus præjudicium inferentem.*
- 24 *Princeps non potest tollere jus quæsitum.*
- 25 *Exiætionis actio non habet locum, dum res non est evicta.*
- 26 *Obligatus ad factum alienum, & ad interesse in ejus defectum, non obligatur faciendo quantum est in se, nisi impossibilitas superveniat ante moram, num. 29.*
- 27 *Ad factum alienum nemo tenetur.*
- 28 *Quod à voluntate Principis pendet, impossibile reputatur.*
- 30 *Pactum de lucranda dote, matrimonio soluto, intelligitur solum de tractata, non vero de non dum tradita sine in ra debitoris.*
- 31 *Vir soluto matrimonio non potest à socio petere dotem, quam ei restituere debet.*
- 32 *Subrogatum sapit naturam ejus, in cuius locum subrogatur, quod ampliat, & limitatur.*
- 33 *Dotantium mens conjecturatur ex verosimili.*
- 34 *In dote casus omissus remanet in dispositione juris.*
- 35 *De jure communi maritus nihil lucratur, soluto matrimonio.*
- 36 *De profectitia soluto matrimonio revertitur ad patrem.*

I **D** Otavit Marchio de Montalvão, tunc Comes de Castello novo, filia nupturæ Domno Francisco de Sousa postea Comiti de Prado, inter alia, Regiam gratiam, quæ Rex promiserat cruciatos 2500. annuos in bonis Coronæ, ac Ordinum Militarium pro viro, præcipue daret in matrimonium; in eademque dote fuit expressum, hoc verificandum fore, juxta Regiæ Majestatis declarationem ex epistola Secretarij statûs ipidem inserta, in futura successione, pro dotato, oppidorum de Beringel, & Prado, quæ Comes dotati patri renuntiaturus possidebat;

item & in futura successione Cōmendæ, quam possidebat ipse dotatus, pro filio instantis matrimonij, quæ gratiæ fuerunt æstimatæ in septem, & quingentis cruciatorum mille; eo addito, quod Dotans pro gratijs amplioribus, nempe titulo Comitatus, & jurisdictione eorundem oppidorum, apud Regem instabat, quæ, si obtineret, dotatis cederent duobus, & quingenti cruciatorum mille æstimatæ; quod si non obtineret, hanc Dotans resciceret quantitatem, ut in omni casu decem cruciatorum millia in gratijs haberentur; dummodo hæc æstimatio intelligeretur facta solum causâ arrharum juxta dotis summam solvendarum, nõ autem ad casum dotis restituendæ; in hoc enim maritus gratijs Regijs lucratis, tantummodo restitueret datum in alijs bonis. Paulò post matrimonium ante diplomata consuetis solennitatibus expedita, decessit uxor sine sobole; paterque dotans, qui pro amplioribus gratijs, ut promiserat, instabat in Curia Matritensi, dum Catholicus Rex Castellæ hoc Regnum possidebat, non solum destitit, sed etiam à Rege obtinuit, ut gratiæ, quæ per filia obitum caruerunt reali effectu, illi fortirentur pro alia filia matitanda.

Quare prædictus gener petijt gratiam sibi dotatam in diplomate liquido, vel prædicta decem cruciatorum millia æstimationis, vel beneficia ultimò à Rege obteta in locum illius gratiæ.

Contendebatur igitur super dote Regalium beneficiorum duplicis generis; quædam scilicet erant, quæ jam per Regem concessa narrabantur; altera, quæ sperabantur virtute novæ instantiæ.

Dicebam, circa jam concessa illud notandum, futuram successione Cōmendæ pro filio instantis matrimonij indulgam, non extante filio indubitæter caducasse, ex *L. 1. in fin. ff. constit. Princip. L. Neratus 151. ff. Regul. jur.*

jur. glos. 1. & Bart. num. 1. per text. ibi in L. quia talis 14. ff. solut. matrimo. nosfer Berbof. in L. maritum 12. à num. 80. ff. eod. tit. Unde, cum Actor nullum interesse haberet, audiri nequibat, ex regul. L. finis 28. §. ante omnia, ff. de pact. nec non nostræ Ordinat. lib. 3. tit. 8 1.

De solis ergo oppidis Beringel, & Prado, quæ ex beneficijs concessis restabant, agendo, existimabam negari non posse Actorem habere intentionem rectè fundatam. Imprimis enim, quavis sit verum, Regias concessionem requirere pro executione diploma perfectum varijs cum solennitatibus per nostram Ordinat. lib. 2. tit. 39. & 41. quo casu de jure etiam communi intelligo quæ Staphilæus de liter. grat. pag. 142. §. Imprimis, at que alia apud nostrum Cabed. p. 2. dec. 39. num. 8. tamen quoad ipsum Principem habebam pro comperto gratiam consummatam esse, ubi ille dixit fat; scripturamque ad solam probationem authenticam, & executionem inservire; cap. institutionis, alias constitutionis 25. q. 2. & ibi glos. verbo, presentia, Bald. in L. humanum 8. in fin. Cod. de legib. & in L. 2. num. 1. Cod. commun. serv. manum. decisum testatur Afflict. decis. 253. num. fin. vers. quare, asseruntque plures coram eodem Cabed. n. 4. & in nostro Regno, quidquid disputaretur tempore ipsius Cabedi, indubitatum jam redditur per stylum, quo annonæ civiles, vulgò, tenças, incipiunt pertinere ad beneficiatum ab instanti gratiæ de ore Regis prolata. Qua propter gratia, de qua agebatur, perfecta extitit absque diplomate per solam Regis concessionem expositam à Secretario in epistola originaliter præsentata.

Deinde quanvis certum sit per viam Regulæ dotem mulieri datam, ei, non marito, realiter acquiri, L. 3. §. sed utrum in fin. ff. minoribus, L. in rebus 30. Cod. jur. dot. Mantic. de ta-

cit. lib. 6. tit. 20. num. 9. & 51. Fontan. de pactis nuptialib. tom. 2. claus. 5. glos. 1. p. 1. num. 124. & glos. 8. p. 9. num. 7. tamen in bonis, de quibus agebamus ob eorum qualitatem, quod scilicet oppida sint provenientia à mariti avis, oportet fateri, quod licet causa finalis conferendi eorum successionem fuerit matrimonium celebrandum cum Rei filia, cujus contemplatione fiebat gratia, ipsa tamen gratia realiter conferebatur marito, in ejusque persona radicabatur, quem admodum alia gratia de Commenda conferebatur filio nascituro, nec enim dicitur mulieri Commendam conferri, cum tamen conferatur contemplatione matris; porro concessionem, & pacta dotalia interpretantur juxta naturam rei, de qua agitur, L. cum pater 11 ff. de pact. dotalib. cum plurimis apud Everard. in topic. loco 93. à subjecla materia, Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 11. at secundum rem, seu materiam subjektam ex verosimili, & Regis dantis, & contrahentium mente, nec non Regni consuetudine, fat sit perspicuum neminem cogitasse de transferendis avitis oppidis in aliam familiam, imò totam intentionem fuisse ea marito continuare, ac in ejus familia, ut notat Cabedo p. 2. dec. 34. num. 8. vers. ceterum, unde in gratia inducta ad unum effectum non debet operari contrarium; argument. L. legata inutiliter 14. ff. adimund. legat. quodque favore familiæ mariti inducebatur, non erat contra eam retorquendum, L. quod favore 6. Cod. de legib.

Tandem conditionum, seu requisitorum, sub quibus gratia fuerat concepta, purificatio appa- patrii possidentis renuntiatio, matrimonijque celebratio, nec non confirmatio; quibus purificatis, sic Actori acquisitum fuit beneficiorum jus, ut etiam si per solum momentum vixisset uxor, ab eo non potuerint avelli, ut per L. non tantum 19. Codic. de legat. notavit

notavit Bald. ubi; Jaf. in L. si donaturus
 9. §. si quis in debitam num. 17. & 18.
 ff. condict. caus. dat. Tiraquel. plures
 allegans in L. si inquam, verbo, dona-
 tione largitus, num. 221. Cod. de revo-
 cand. donat. Molinus de ritu nuptiar.
 1e lib. 2. q. 33. num. 4. imò matrimonij con-
 tractum per verba de presenti suffice-
 re sine copula docuit Bald. in L. Deo
 nobis 42. num. 8. Cod. Episcop. & Cler.
 descendit Jaf. conf. 135. in cap. primum, à
 num. 13. vol. 1. ubi num. 15. asserit esse
 magis communem, sequitur multis re-
 latis Tiraq. supra num. 223. communem
 etiam dicit Molin. supra num. 7. vers. 4.
 11 quod quanvis apud nos non procedat
 in communicatione bonorum per nos-
 tram Ordinat. lib. 4. tit. 46. §. 1. se-
 quitur entem copulam, ut contra Gama
 decis. 124. & decis. 187. advertit Barb.
 in rubr. ff. solut. matrim. p. 2. num. 1. 1. 1.
 12 tamen ad presentem punctum de pu-
 rificatione gratia nihil videtur obsta-
 re, si consideremus tales donationes
 non tantum fieri pro oneribus confir-
 mati matrimonij, sed etiam pro expen-
 sis faciendis in celebrando, item ut
 mulier facilius maritum inveniat, prout
 ratiocinantur Jaf. in d. §. si quis in debi-
 tam, num. ultim. & Molinus supra num.
 19. vers. non obstat. Juxta quod vide-
 mus usitatum officia, Commendas, ac
 similia contemplatione sponfarum vi-
 ris data, defunctis breviter uxoribus,
 peires viros remanere, à quo non leve
 argumentum formatur, cum à consue-
 tudine donatio Principis reguletur,
 14 argum. L. si de interpretatione 37. ff.
 legib. & cap. cum dilectus 8. de consue-
 tud. tradunt in specie Innocent. in cap.
 olim de verbor. significat. Alex. consil.
 1. q. 1. §. licet, num. 2. lib. 1. An-
 ton Gabr. commun. lib. 6. tit. de consuet.
 conclus. 1. num. 38. 39. & 43. ubi mul-
 tos adducit, Cabed. p. 2. decis. 34. num. 8.
 decis. 39 num. 6. & decis. 95. num. 2.
 Larrea in allegationib. fiscal. allegat.
 92. à princip. ubi latè agit quomodo
 procedat.

Ex supradictis, quod scilicet be-
 neficij concessio extiterit perfecta quod
 Actori fuerit collatum, & quod ipse
 purificaverit conditionis, rectè infe-
 rebatur eundem Actorem pro tali be-
 neficio legitime agere ex stipulatu ad
 L. unic. Cod. rei uxor. action.

Nec ei obstabat jam tempore licet
 predicta bona possidere ex alio titulo,
 unde videbatur iterum non posse pe-
 tere quod suum erat, quanvis ex alia
 causa, L. nemo 82. ff. de verbor. glos.
 stipulatur in §. Item nemo Inst. de mu-
 tilib. cum Abbate, Thusc. lit. M, concl.
 226. num. 1. Respondetur enim hoc
 solum procedere quando utraque causa
 est lucrativa, ut bene explicat textus
 in §. si res aliena Inst. de legat. At verò
 Actor agebat ex causa dotis, quæ, licet
 respectu mulieris lucrativa appareat,
 L. si fraudator 25. §. si à Socero ad med.
 ff. quæ in fraud. creditor. tamen respec-
 tu viri onerosa est, ut in specie nostra
 inquit text. in L. ex promissione 19. ff.
 action. & obligat. explicant Bart. in d.
 §. si à Socero, & in L. pro oneribus 20.
 num. 2. Cod. jur. dot. Gom. variar. tom.
 2. cap. 2. num. 37. Novellus de dot. p. 6.
 privileg. 22. Mant. de tacit. lib. 14.
 tit. 28. num. 25. Menoch. conf. 1126.
 num. 29. Fontanel. de pact. nuptialib.
 tom. 2. clausul. 5. glos. 1. p. 1. num. 39. &
 40. Molinus de ritu nuptiar. lib. 3. q.
 26. num. 18. & 19. quod non solum
 intelligitur quando dos petitur à ma-
 rito, constante matrimonio, sed etiam
 quando petitur, eo jam separato, attē-
 ditur enim prima causa, L. 1. §. lucra-
 tivas Cod. de impon. lucrat. descript.
 lib. 10. Roman. in L. si donaturus 9. ff.
 condict. caus. data, Tiraquel. in L. si
 inquam, verbo, donatione largitus, num.
 226. Cod. revocand. donat. Molin. dict.
 lib. 3. q. 33. num. 14. qui respondet ad
 textum in L. si ab hostibus 20. §. fin. ff.
 solut. matrim. & similes congestas per
 Tiraq. ibi num. 220. dum matrimonio
 separato dotem vocant lucratam. Ne-
 que minus onerosus dicitur titulus,
 per

per quem Aëtor possidet, ex eo quòd processerit à Regis beneficio; cum enim constet beneficium non ex mera gratia factum esse, sed in seruitiorum remunerationem, ad quam Rex tenebatur; secundùm ea quæ D. Thom. secunda 2. q. 66. art. 1. & 2. & q. 67. per tot. Covas in cap. in officijs, num. 9. ad fin. de testa. Cabed. p. 2. decis. 36. à num. 6. de quo Pereyr. decis. 4. à num. 1. ille titulus dicitur onerosus; Tirag. d. verb. donatione largitus, à num. 14. Pmel. in rubr. Cod. de rescindend. p. 1. cap. 2. in fin. à vers. ex iisdem, Pereyr. qui decisum refert, d. decis. 4. num. 3. unde nihil impedit Aëtorem ex alia causa petere æquipollens iusdem rei, quam habet, arguunt leg. nemo 82. in 2. p. ibi, sed pretium, &c. ff. verbor. nam si cum effectu habuisset ex dote, conseruaret seruitia libera pro alia satisfactione; quod argumentum bene deducitur ex consideratione glos. non posse, in §. si res aliena Institut. æ legat.

Nec dici potest Aëtorem actione caruisse ex eo, quod infra dicemus, pactum de lucranda dote evanescere, si dos non fuit tradita, uxore vivente. Quia satisfaciebam repetendo quod supra est resolutum, Regis gratiam perfectè collatam extitisse Aëtori in uxoris vita; ea autem Principis concessio idem valuit, quod in privatis realis traditio, ut ex multis concludunt Cov. 2. variar. cap. 19. num. 3. Gail. lib. 2. obseruat. 55. per tot. maxime n. 6. Cald. conf. 28. num. 23. Emman. Barb. ad Ordinat. lib. 4. tit. 7. in princip. n. 7. Cabed. p. 2. decis. 30. num. 9. ubi asserit verius quando concessio (prout hinc) facta fuit in vim gratiæ, nõ contractus quidquid dissentiat Valasc. de jur. emphyt. question. 9. num. 30. vers. postremo.

Agebat, inquam, Aëtor legitimè aduersus Reum ex stipulatu. Sed ad quid? certè ad illud solum, quod stipulatum erat, juxta textum in princip. juncta glos. ibi, verbo, dari, Institut. de

verbor. Planè; quanvis Aëtor in libello pateret prædicta gratiæ diploma, nullum tamen diploma fuerat stipulatum, sed tantummodo dotata apparebat Regia gratiæ cruciatorum 2500. quotannis in bonis Coronæ, ac Ordinum Militarum, verificandam secundùm Regiam declarationem in prædicta successione; pro Regiæque declaratione jam relata Secretarij epistola scripturæ dotali fuerat inserta, continens eandem redditu quantitatem, ultra quam epistolam Reus negabat ali quod se habuisse documentum, imò assererat in ea sola dotem fundatam. Et quidem diploma nunquam fuisse, probabatur satis ex eo, quòd non reperiretur registratum in libris Regijs, cum tamen juxta Regias sanctiones ibi registrari debuisset sub pœna nullitatis. Quare, cù nullibi cõstaret, imò Reus, cui verisimilitudo assistebat, negaret extitisse, aut dotatum fuisse diploma, nequaquam ad illius traditionem poterat condemnari, idque solum debebat quod constabat dotasse, nempe gratiam Regiam prout jacebat, scilicet per solam Secretarij epistolam, ad cujus traditionem eum condemnabam; ut per illam epistolam, qua Regis concessio bene probabatur apud Cassiodor. variar. lib. 5. epistol. 4. & ex nostro stylo, valeret Aëtor à Rege nostro, qui pro antecessore suo obligatus erat, obtinere per æquipollens effectum gratiæ successione oppidorum, quando quidem gratia perfecta fuerat, ut supra probavi.

Replicabat Aëtor Reum præjudicasse illi gratiæ, dum à Rege obtinuerat æquipollentem pro antecessore suo, referendo priorem non habuisse effectum, eo quòd filia, pro qua fuerat collata, præmorta erat; ac per consequens quòd cùm Rex posset respondere primæ gratiæ satisfactum fuisse per secundam, inutilem manere epistolæ Secretarij traditionem, Reumque debere

23 debere non epistolam solum, sed effectivam gratiam liberam à tali præjudicio tradere actione in factum quasi ex dolo obligatum, *ad L. 1. & glos. ult. ibi ad finem, Cod. jure dot. ubi Bart. & ceteri DD. noster Barbof. in L. æstimationis § 1. num. 20. ad med. ff. solut. matrim.*

Verum respondebam dupliciter. Primo, non satis constare posteriorem gratiam priori præjudicasse, non enim in posteriori Rex dicebat se novam dare in satisfactionem antiquæ, neque narrabat Reum taliter petiisse; solum dicebat se donare attendendo ea, quæ Reus ei proposuerat; & aliis considerationes sui servitij; in quibus fortè non intervenit accusata satisfactio, sed tantummodo alia Rei merita, & respectus instantis belli, ad quod Reus Proregis titulo in Brasiliam contra Batavos mittebatur. Quod verò Rex aiebat, *gratiæ factæ pro maritanda filia mortuâ, quæ caruerunt effectu, illum sortiantur in alia filia proportionatè secundum bona Ordinum, & Coronæ, quæ maritus habuerit*, non videtur tollere jus quæsitum Actori, neque enim hoc licebat tollere, *juxta ea, quæ de Principi: potestate notantur in L. 2. ibi: non facile, ff. notalib. restituend. tetigit magis in nostrâ specie noster Cabed p. 2. decis. 30. num. 5. in princ. & dec. 95. num. 3.* Sed quod exprimitur de eadem gratia, potuit fieri causam demonstrandi quantitatem secundæ, ut statim prosequeretur ibi *proportionatè*, quod autem addebatur, *non habuisse effectu*, poterat significare causam impulsivam, quasi Rex sciens, quod gratia non habuerat effectum in filia Rei, quanvis eum habere possit in Actore, voluerit Reo pro alia filia donare, veluti in solatium amissæ, ut alias considerat Princeps in §. *fæminæ Instit. adopt.*

Secundò respondebam, quod, quidquid esset desupraposita consideratione, cum Actor nihil adhuc petiisset à Rege in complementum gratiæ sibi

collatæ, nec Rex negasset prætextu satisfactionis Reo datæ, intempestivè contra Reum recurrere Actorem; pari ratione evictionis, qua emptor regulariter contra veditorem nequit agere, dum res non est evicta, *L. 3. Cod. evictiõn. cum similib. dixi regulariter*, propter ea quæ Gratian. *tom. 1. cap. 175. num. 20.* Reservabam igitur Actori jus in tempus, quo cum Rege invictissimo ageret, & Rex ob secundam gratiam excusaretur, vocato Reo *juxta L. emptor 8. Cod. evictiõn. & nostram Ordinat. lib. 3. tit. 45. §. 2. Hunnius in Encyclopædia p. 3. tit. 16. c. 2. an. 1. ubi plures refert.*

Sic resolutio quod attinebat ad beneficia jam concessa, agendo de secunda qualitate beneficiorum supra notata, scilicet de sperata virtute instantiæ denuo factæ, Reum absolvebam. Nam licet ex verbis contractus appareret eum voluisse se adstringere, vel ad æstimationem ibi positam, vel saltem ad interesse arbitrædum in omnem eventum, ac per consequens per viam regulæ non excusaretur facièdo quantum in se fuit, *juxta Cov. in cap. quanvis pactum p. 2. §. 5. num. 5. ad fin. Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de pactis conclus. 2. num. 14. Sanch. de Matrimon. lib. 1. disput. 25. num. 6.* tamen in terminis præsentibus, supposito quod non fuerat in mora, ut erat in confesso, actio contra eum non procedebat.

Quoniam, vel Actor petebat, quod Reus obtineret à Rege sperata beneficia, vel quod solveret æstimationem. Ad obtinendum non poterat Reus obligari; imprimis quod ad factum alienum nemo tenetur, *L. sicut Reus 65. alias 66. ubi glos. ult. refert. concordantia, ff. fide jussoribus; Bart. in §. si quis alium, num. 4. Institut. de inutilib. stipulat. plures Covas in cap. quanvis pactum, part. 2. §. 5. num. 3.* & multo minus ad factum pendens ex voluntate Principis, quod impossibile

reputatur, per L. apud Julianum, aliàs L. cum servus 39. §. fin. ff. legat. i. notat glos. relicta, in L. continuus 137. §. cum quis de verbor. tetigit. noster *Giam. decis. 32. num. 2. ad med.* maximè cum post obitum filix difficiliseffet quòd tale beneficium pro extraneo Rex cōcederet Reo; quā difficultate illud factum propriis appellatur impossibile, L. 2. ff. de his qui exjicer. vel effunder. 29 not. glos. 1. ibi citans alia jura, & talis impossibilitas superveniens ante morā omnino liberat, L. si decefferit 4. ubi 30 Bart. ff. qui satisf. cogant. Deinde quia clausula de lucrandis beneficijs soluto matrimonio, intelligebatur de jam habitis, ut Actor ea retineret, sicut dicebamus in primis, sed non poterat operari, ut pro nondum habitis sine mora Rex actio competeret, sic deducitur ex *auth. sed quæ nihil, & in corpore unde sumitur, Codic. de pact. convent & ex authent. dos data in fin cum suo corpore, Cod. donat. ante nupt. decisum tradunt. Guido Pap. decis. 274. num. 1. refert. ex Bart. ac Iason.* quos tamen invenire non potuit, Boer. dec. 22. num. 7. multis comprobat, & communem dicit Molinus de ritu nupt. lib. 3. quæst. 44. num. 2. Adducta verò in contrarium apud citatum Boerium; & Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 4. num. 12. intelligi debent, quādo promissor jam erat in mora, ut loquitur Bart. consil. 132. statuto Civitatis, aliàs est consil. 133. per tot.

A petitione æstimationis etiam Actor repellebatur. Primò ex proxima præcedenti ratione. Secundò ex regula textuum in L. condemnatione 133. ff. regul. jur. & in Regul. dolo 59. eod. tit. in 6. per quos glossa utrobique 31 docet, virum, soluto matrimonio, nō posse à patre uxoris patere dorem, quā eidem restituere debet; repetit glos. percipient, in authent. de nuptijs, §. dotes in fin. collat. 4. Bart. in L. si socer 45. §. Lutus, ff. solut. matrim. At qui in tractatu dotali continebatur, quòd

solutio matrimonio, Actor restitueret Reo omne illud, quod in bonis effectivis ei fuit datum; quod verbum de præterito, cum referatur ad tempus restitutionis, non tantum de dato in scripturā, sed de omni dato intelligitur: ergo petere non poterat æstimationem in pecuniā, quam statim restitutus erat.

Nec adversus hoc fundamentum obstabat dicere, quòd, quemadmodum Actor juxta eundem contractum debuisset lucrari beneficia, ita etiam æstimationem deberet lucrari, cum subrogatum sortiatum naturam ejus, in cujus locum subrogatur, L. 1. §. hac actio, ff. si quis testament. liber. esse, cum alijs vulgar. Nam respondebam quòd, 32 quanvis hoc etiam procedat in subrogatione facta ab homine, quod tamen cum Reimnald. negat Thusc. lu. S. conclus. 757. num. 49. semper limitatur ubi diversa ratio detur, L. Lucius 56. in fin. ff. fidej. commiss. libert. ex multis notat. Surd. cons. 31. num. 41. Hic autem divetissima patebat ratio, Porro beneficia concedebat Reus lucro Actoris, quia nec Rex solet ea à Donatio auferre, nec cum verificarentur in rebus avitis Actoris, æquum foret ea in alienam familiam transferre, æstimationis verò pecunias, rem quidem propriam, ægrè Reus pateretur simul cum filia amittere, argumento eorum quæ notantur in princip. Instit. de Senat. consult. Tertilian. ut & facile sua 33 det verisimilitudo, à quā dotantium mens conjecturatur, L. si extraneus 6. ff. conduct. caus. dat. glos. quidquid, in L. si unquam Codic. revocand. donat. Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 4. num. 13. noster Barbos. in L. æstimationis 51. n. 18. 34 in princip. ff. solut. matrim. Confirmatur, quoniam in dote iste casus omissus remansit in dispositione juris communis, Bart. per text. in d. L. si extraneus, cōducit Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 7. per tot. Maximè num. 20. At verò jus commune, in cujus formā 35 dos

dos ista fuerat contracta, spreta nostra Ordinatione lib. 4. tit. 46. nulum marito post matrimonium defertur lucrum, ut in tot. tit. ff. & Cod. solut. matrim. Fontanel. de pact. nupt. tom. 2. clausul. 6. glos. 2 part. 1. n. 29. ac passim alii; & planius hanc profectitiam dotem jubet reverti ad patrem, ut per Mantica. post multos d. tract. lib. 12. tit. 8. n. 23.

Ex omni ergo consideratione excludebatur Aëtor ab his secundæ qualitatis beneficijs, speratis scilicet, & nõ obtentis.

Ita cum duobus Collegis doctissimis judicavi, renuentibus tamen duobus Collegis pariter doctis, ex fundamentis, quæ facile colliguntur à supradictis, & verè causa erat ambigua, præcipuè circa priora beneficia.

DECISIO XXI.

An, & quando bona censeantur dotalia

Ad L. unic. §. & cum lex vers hoc tantummodo, Cod. de rei uxor. act. cum similib. Ac nostram Ord. lib. 4. tit. 60. in fin. & Ordinat. fiscal. cap. 166 §. fin. & cap. 167. in princ. & Regimen rationum fiscal. cap. 76.

SUMMARIUM.

- 1 Mulier per contractum dotalem nupta, non obligat dotis bona, quanvis obligationi mariti interveniat, & subscribat.
- 2 Quod æqualiter militat in hypotheca facta Fisco.
- 3 Quam nullitatem ipsa mulier allegare potest.
- 4 In Lusitania matrimonium intelligitur contractum per charitativam societatis æquum bonorum, nisi aliud exprimat.
- 5 Clausula subsequens non terminat antecedentem generalem, imò antecedens influit in sequentem.
- 6 Clausula dubia interpretatur, ut minus natura rei alteretur.
- 7 Si in dote caveatur, quòd mulier, non extantibus liberis, exeat cum sua dote, idem erit in casu omisso extantiu liberorum: & notabiliter vide n. 13.
- 8 Dotans præsumitur plus diligere dotatam, quàm ejus filios nascituros.
- 9 Ex dispositione in favorem alicujus non fit argumentum, nõ à sensu contrario ei præjudicetur.
- 10 Petri Barbos. opinio refellitur.
- 11 Opiniones nova non sunt amplectenda in judicando.
- 12 Opinio communis est lex subsidiaria.
- 14 Pendente casu non extantium liberorum, sub quo bona dotalia erant, nõ valet eorum alienatio, vel hypotheca: & vide n. 18.
- 18 Fideicommissum conditionale an, & quando pendente conditione, alienari possit à gravato?
- 16 Prohibitio alienationis in fideicommissum est minor, quàm in bonis dotalibus.
- 17 Dos prævalet fideicommissum.

Fij . Stante

18 Stante duplici prohibitione alienandi dotem, unâ legis, alterâ hominis, non valet alienatio, etiam in casu aliàs permisso.

19 Soluto matrimonio, bona olim dotalia jam possunt alienari.

20 Bona dotalia possunt dotari filia nubenti.

Ibid. Intellectus Barboſæ ad L. si cum uxor. §. ff. de jur. dotium rejicitur.

I **V**Idua à mariti obligatione, in qua & ipsa se obligaverat, excusabat dotis bona, quòd per contractû dotalem nupsisset, ex L. unuc. §. & cum lex vers. hoc tantummodo. ibi: nec consentiente muliere, Codic. rei uxor. action. princip. Inst. t. quibus alienare licet, vel uou, Marinus Muta supr. consuet. Senat. Panormit. cap. 41. num. 27. cum seqq. Herviosill. in addit. ad Greg. Lopes in glos. §. l. 2. tit. 5. part. 5.

2 Quod æqualiter militat in hypotheca facta Fisco, de qua agebatur, ut declarat nostra Ordinatio. lib. 4. tit. 60. in fin. ibi: Salvo se no contracto dotal, &c. Et Ordinationes fiscales cap. 166. §. fin. & cap. 167. in princip. necnon Regimen fiscalium rationum, cap. 76. Petr. Barboſ. 3. p. lib. 1. num. 62. vers. quod tamen ff. solut. matrim. Phæb. part. 2. areſt. 10. Istamque nullitatem ipsa uxor potest allegare, L. in rebus 30. Cod. de jur. dot. glos. verbo, interdicta, in princip. Inst. quibus alienar. lic. Barboſ. qui asserit receptum p. 5. d. L. 1. num. 30. ff. solut. matrim.

Probabat autem dotalem naturam bonorum ex clausula instrumenti expressa, qua cavebatur bona dotata manere eidem uxori præcipua, & habentia naturam dotalium ne alienari possent, vel in solutum dari, nec etiam quoad fructus. Opponebatur tamen de clausula sequenti, quæ ita habebat, item si casus eveniat, quem Deus avertat, quòd dictus Joannes moriatur ante dictam Annam, non extantibus liberis, tunc Anna exeat cum tota prædicta sua

dote, & cum medietate omnium acquiritorum quolibet titulo, durante matrimonio, & in hoc casu manebit in possessione bonorum omnium, qua non privabitur, quin prius habeat suam dotem, & medietatem acquiritorum. Igitur (arguebatur ex adverso) si liberi extant, ut in hypothesi extabant, non exiet cum sua dote, tam per argumentum à contrario sensu, quàm quia casus extantium liberorum fuit omisus, ac per consequens remansit in dispositione Juris, quod in hoc Regno est Ordinatio. lib. 4. tit. 46. secundum quam matrimonium intelligitur contractum per chartam societatis omnium bonorum.

Sed respondebatur multipliciter. Primò clausulam istam non fuisse positam ad aliquid disponendum circa bonorum qualitatem; crenim bona manere dotalia dispositum jam extabat in præcedenti; sed tantummodo appositam fuisse ad disponendum quòd, non extantibus filijs uxor non privaretur possessione, donec haberet dotem, & lucratorum medietatem; quasi in hoc casu vellet securior esse, retinendo possessionem, quin penderet à mariti hæredibus extraneis, quæ præventio non ita erat necessaria proprijs filijs extantibus; qui sensus apertè colligebatur ex eo quòd, agendo de dote, sermo erat relativus ad supradispositum, ibi: cum tota prædicta sua dote; at verò de possessione agendo loquebatur tantquam de novo disponendo, ibi: in hoc casu manebit in possessione bonorum omnium. Neque juris regulæ permittunt per eam clausulam subsequenter terminari antecedentem generalem, imò potius antecedens clausula influit insequentem L. filium 27. ff. quando dies legat. cedat; Bart. in L. adia 77. vers. item oppono, de condit. & demonstrat. Tiraquel. de retract. §. 1. glos. 14. num. 25. & tanquam proverbium Juris refert Menoch. de presumption. lib. 1. q. 28. num. 24. & de arbitrar. lib. 2. conf. 64. num.

num. 19. & 20. Vnde in dubio dicendum erat priorē clausulam faciētem bona dotalia influere eandem naturā ad sequentem. Juvat quod in clausula habentem multiplicem intellectum, sumi debet interpretatio, qua minus natura rei alteretur; *Menoch. conf. 61. num. 27. Mart. de clausul. p. 4. clausul. 29. num. 1.* ergo si illa, de qua arguitur, dubia est, intelligi debet quoad solam possessionem, ut diximus, ne natura dotis, quæ in præcedenti erat manifesta, offēdatur.

7 Secundó respondetur quód etiam si prior illa clausula deficeret, & sola adesset posterior quæ clarè disponeret in casu non extantium liberorum uxorem non habituram dotem, quin aliquid disponeretur in casu, quo extarēt liberi, nihilo minus filijs extantibus, uxor deberet habere eandem dotem, & in tali casu omisso contractus dotalis intelligebatur; textus sunt in terminis in *L. inter socerum 26. §. cum inter,* & in *L. Bebius 30. ff. de pactis dotalib.* qui, juxta intellectum *Bart. communiter* receptum, resolvunt in hoc casu, nec maritum manere cum parte aliqua dotis, facto argumento à sensu contrario; nec casum omissum relinquere dispositioni juris communis. secundum quod patri restitui debebat medietas dotis *ex L. 2. §. 1. & L. 3. ff. solut. matrimon.* sed potiùs filiam, vel ejus hæredes totam dotem habituros. Ita etiam *Bart.* per textum ibi in *L. si dotem 23. num. 9. vers. oppono ex textu, ff. solut. matrim.* ubi in confirmationē adducit decem textus, & ait, quód est utile hoc scire, quoniam communiter in contractibus pater vel extraneus stipulatur dotem, nisi matrimonium solvatur morte sine liberis. Idem repetit consultus super eodem casu *conf. 130.* & ait idem etiam consuluisse *Cynum*, & *Jacobum de Beloviso*, qui disputavit quæstionem ad literam. Præstat que elegantem rationem, quód dotans præsumitur plus diligere dota-

ram, quàm ejus filios nascituros, in quos nulla cadit affectio, ut notatur in *L. qui filius, de legat. 1.* & in *L. Publius 36. §. Titia de condit. & demonstrat.* atque ita non præsumitur voluisse propter filios dotatam privare tota dote, vel parte illius, idem inquit *Cestelion* in *d. L. si cum dotem, num. 20. ubi Salicet. & Imol. num. 5. Roman. n. 32. Alex. num. 15. ad fin. vers. hac solutio.*

9 Item juris ratio non patitur, ut ex dispositione facta in favorem alicujus colligatur præsumptio, vel argumentum à contrario sensu, quod in casu omissio voluerit eidem præjudicare; *Regul. quod obgratiam 61. de regul. jur. in 6. Bald. in. L. 1. num. 3. Cod. de inutilib. Claud. in. L. 1. num. 39. & ibi Purpurat. num. 682. de offic. ejus; Alexand. conf. 17. num. 7. lib. 2.* ac in dote est textus, in *L. unic. §. accedit, Cod. rei uxor. act.* ibi: *ne quod pro mulieribus introduximus, hoc adversus mulieres convertatur*, fatetur *Barbos.* in *d. L. si cum dotem 23. num. 20. in fin. ff. solut. matrimon.* igitur ex clausula, qua providebatur utilitati mulieris, ut bona essent dotalia in casu non extantiū liberorū, ut ex adverso deducebatur, non poterat contra eam deduci argumentum à contrario sensu, ut extantibus liberis bona amitterent naturam dotaliū. Doctrinam *Bart.* sequuti fuerunt *Paul. Castrens. Alexand. Roger. Alciat. Cardinal. Guido Pap. Ruin. Curtius jun. Hieron. Gabr. Phanunt. & alij*, quos refert *Barb.* in *d. L. si cum dotem in princip. num. 24. ad fin. & num. 25.* ex quibus hanc doctrinam cōmunem testatur, & ultra relatōs ab eo sequitur *Claud.* in *d. L. si cum dotem, num. 17.* & veritate coactus, *Bartholū*, præter morē, sequitur etiam in hoc *Bald.* in septem locis notatis ab *Alexand. conf. 24. num. 4. lib. 1.* & in alijs duobus locis ab *Alexand.* non notatis, nempe in *conf. 75. volum. 1.* ubi *num. 1.* vocat hoc observantiā mundi, & in *conf. 144.*

incipit, punctus, volum. 2 aliàs est conf. 477. vol. 4. ubi num. 7. ait, quòd hujus doctrinæ fundamentis responderi nõ potest, nec responderet Apollo, & n. 8. addit, quòd cõtrarium non diceret unum pecus.

10 Agnosco nostrum Petrum Barb. diffuse tentasse contrarium *in d. L. si cum dote ex num. 25.* aliterque intellexisse textus relatos. Et, quanvis in disputatione scholastica cum ab injuria Baldi pro viribus libenter defenderemus, tamen in judicando, & consulendo nullo modo potest sustineri; ipse nanque *num. 29. ad med. opinio-*

11 nem suam appellat novam, nec non concordatiã, quam textibus assignat; at verò opiniones novæ habent præsumptionem contra se, *ut notatur in L. 2, de Consti. Princip.* ideo judex debet esse non Juris novator, sed religiosissimus observator, *inquit Nevissanus in Sylvâ nuptial. lib. 5. num. 4. in 1. tom. commun. opinion.* & satis est quòd ipse Barbof. fateatur communem opinionem esse in contrarium; est autem communis opinio lex subsidiaria *Ord. lib. 3. tit. 6. §. 1. in fin. & quæ notatur in L. Divi fratres 17. ibi: plurimum juris authorum, ff. de jur. patron. Bart. in L. ultim. Cod. de pæn. judic. qui malè judic. Menoch. lib. 2. præsumpt. 71. ex num. 2.*

13 Et, ut unico verbo respondeamus. DD. qui fortassis adduci possunt pro contraria, advertendum est maximam dari differentiã inter casum, quo præmoritur mulier, aut maritus; quoniam si mulier præmoritur relictis filiis, nõ defuit qui diceret maritum lucraturũ de dote, siquidem cessabat mulieris præjudicium. Verumtamen si maritus præmoriatur, ut in casu nostro, ita est extra dubium mulierem in casu omisso extantium liberorum habituram suam dotem ex rationibus allegatis, ut etiam si in contractu expressè disponderetur hæredes mariti dotem lucraturus, non valeret, in terminis,

Juris superstite muliere; textus sunt formales *in L. 2. ff. de pactis dot. alibus, L. 1. ff. de dot. prælegat. L. quanvis, Cod. de pactis convent. & utrobique glos. quod procedit, quanvis dos detur ab extraneo, per L. unuc. §. accedit, ibi: in suam personam, Codic. rei uxor. action. ita ex Jafone, Jacobo de Aretio, Cyno, & Odofredo respondit Bart. formaliter de hoc consultus, conf. 126, Titus maritavit, num. 1. asserit magis receptum Barbof. 1. part. lib. 2. in princip. n. 164. vers. sed his non obstantibus, ff. solut. matrim.*

14 Tertiò respondebatur, quòd etiã si in casu extantium liberorum bona amitterent naturam dotalium, nihilominus ante advenientem casum, & stante incertitudine an tempore obitũs mariti extarent filij, vel non, vige-
bat interim alienationis prohibitio, ne possent hypothecari. Ita, quidquid esset de jure antiquiori, probatur in novissimo per generalitatẽ textũs, *in authent. res quæ, & in corpore unde sumitur, Cod. communia de legat. juncta ratione textus in L. ultim. §. sed quia nostra, Cod. eod. tit. ibi: ab surdum est, & irrationabile, rem quam in suis bonis purè quis non possidet, eam ad alios posse transferre, vel hypothecæ, pignoris ve nomine obligare; sed maritus, qui sub conditione liberorum, ut ex adverso dicebatur, ad restitutionem dotis tenebatur, purè non possidebat, quia debebat cõsiderari quod poterat evenire, ait glos. in d. §. sed quia nostra, verbo, spem, per bonam leg. in diem, §. fin. ff. de aqua pluvia; ubi etiam glos. verbo, potest, adducit alia; ergo non poterat transferre, vel hypothecare.*

15 Confirmatur, quoniam, quanvis fideicommissum relictum sub conditione, possit, illa pendente, á gravato alienari, hoc tamen limitatur, quando ultra restitutionis onus, in quo adest tacita alienationis prohibitio, testator addidit expressam prohibitionẽ alienandi; tunc enim nunquam á principio

pio valebit alienatio, *glos. in L. cum pater, §. libertis, ff. legat. 2. Ripa in L. filius familias, §. Divi num. 2. de legat.*

* 1. *Fachin. qui testatur cōmunem, lib. 5. controvers. cap. 28. vers. quarto notandum.* Ergo á fortiori in præsentiarum, ubi, ultra quód bona erant dotalia, quanvis sub conditione ex adverso allegata. aderat expressa prohibitio alienationis, ibi: *ne possint vendi, &c. juncto Bart. in L. in quorum num. 1. vers. in dic, de vignoribus.* Dixi, á fortiori, quoniam prohibitio alienationis in fideicommissio minor est, quám quæ apponitur in bonis dotalibus, *arg. d. aut hêt res quæ Cod. cōmun. delegat.* Unde dos cautelatur super fideicommissario, & fideicommissario prævalet, *latè Tusc. lit. D, conclus. 747. ex num. 1. ubi communem asserit, & ut adducamus Doctorem in terminis dotis, videndus Chassan. in consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 14 ad fin. in textu, ne ausi, vers. & ideo in fin. ubi advertit quód quando in dote sunt duæ prohibitiones alienandi, legis, & hominis, nunquam valebit alienatio, etiam in casu aliás permissio, allegat Guido Pap. *singul. 115. & dicit notandum.**

Allegabatur etiam ad ostendendum bona nõ fuisse dotalia, quód mulier ea tanquam libera dotasset filie nubenti.

At respondebatur, quód mulier dotaverat jam vidua, cum jam aliquot ante annos in partitionibus factis per obitum mariti bona illa habuisset præcipua, quibus in terminis fundus olim dotalis jam nunc alienari poterat tanquam patrimonium ipsius mulieris, *ex L. 3. in fin. ff. fundo dotali: Bald. in L. 1. in fin. Cod. sine censu, vel reliquis, receptus, ut testatur Barbof. 4. p. Rubr. ff. solut. matrim. num. 22. qui num. 21. ex Alciato dixerat omnes in hoc consentire, & esse verissimum.*

Quinimo, etiam si bona adhuc essent dotalia, posset mulier dotare filie, juxta meliorem opinionem, quam tetigit Palat. *in Rubr. §. 49. num. 3. post princip. vers. sed contradictum, & ex Bald. in L. 1. column. 2. ff. solut. matrimon. confirmat Gom. in L. 50. Tauri num. 25.* Proquá, ultra ab eo allegatos, est textus *in L. cum uxor. 85. de jur. dot. cui non satisfacit responsio Barbof. p. 1. lib. 1. n. 10. solut. matrim. quia secundum eam textus non haberet rationem dubitandi.* Et hanc partem tanquá meliorem sequuta fuit *L. 53. Tauri explicata per Castill. ibi, verbo, en qualquier manera, vers. contrarium, & advertit Gom. supra, vers. primo quia.*

Atque pro hac parte fuit judicatum.

DECISIO XXII.

An mulier in contractu mendaciter affirmans bona non esse
dotalia, amittat privilegium dotis?

*Ad L. unic. §. & cum lex, Cod. rei uxor. act. & princip.
Instit. quib. alienar. licet, vel non. Ac nostram Ordin.
lib. 4. tit. 60. in fn.*

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur questio principolis
- 2 Referuntur fundamenta contra mulierem.
- Ibid. Privilegia Velleani, Macedonianum, & minoris, amittuntur per mendacem.
- 3 Defenditur contraria opinio pro muliere.
- 4 Si lex voluisset, expressisset.
- 5 Quod lex prohibet directo, non potest fieri per indirectum.
- 6 Alienatio rei dotalis non validatur juramento mulieris de jure civili, sed observatur de jure Canonico.
- 7 Non statur assertioni illius, qui non potest liberè facere.
- 8 Prohibitio alienandi rem dotalem fundatur in fragilitate mulierum.
- 9 Mulier apud nos non potest renunciare Velleano. Sed de jure communi contra, juxta communem, num. 21. & fidejussio ratificata validatur. Ib.
- 10 Facta ob utilitatem publicam non possunt à privatis offendi.
- 11 Prohibitio alienandi dotem est ob publicam utilitatem.
- 12 Quæ prohibentur à lege, censentur impossibilia.
- 13 Ex contractu à lege prohibito, nec naturalis oritur obligatio.
- 14 Neque in conscientia obligat. Nec ex dolo validatur. num. 15.
- 16 Neque ad estimationem.
- 17 Res dotalis quoad alienationem non est in commercio ad instar rei sacræ.
- 18 Filij in rebus dotalibus habent jus quod ex illis alantur.
- 19 Argumentum à simili non valet ubi potest dari in specie.
- 20 In dote sufficit respondere, quod est speciale.
- 21 Agitur de L. si sine, Cod. ad Vellean.
- 22 Privilegium dotis non potest renunciari, nec offenditur per ratificationem.
- 23 Mulier potest fide jubere per dote.
- 24 Agitur de L. 1. Cod. ad Macedon. Ibi. Macedonianum est introductum non in favorem filiorum, sed in odium creditorum.
- 25 Agitur de L. 2. Cod. si min. se maior. dixerit.
- Ibi. Non subvenitur minori decipienti, vel accusanti.
- 29 Refellitur Imola.
- 30 Verbum, videretur, denotat dubitationem.
- 31 Doctores obiter loquentes non faciunt opinionem. Sed illi qui disputant, n. 32.
- 33 Barbose opinio reprobandatur. Ibi. Opinio sine fundamento occurrat.
- 34 Doctores nihil alleganti non creditur.
- 35 Nec singulari in opinione.
- 36 Bart. apud nos sequendus est, dum non estandatur communiter reprobandus.
- 39 In ambiguis prævalet dotis favor, quavis habeat pauciores DD. & dos sit Actor. VI

41 *Vt questio nostra contra mulierem excitetur, debet illa expresse affirmare, nec satis est tacere, & marito subscribere.*

42 *Item debet habere animum mentiendi.*

43 *Qui probari debet.*

44 *Mendax non dicitur qui falsum dicit, nisi hoc sciat.*

45 *Dolus ut in jure puniatur, debet talis esse, qui prudentem virum fallat.*

1 **N**on in senatu, sed coram certis judicibus speciali commissione deputatis ad extractionem certarum pecuniarum Fisci, adversus viduam, quæ a fiscali obligatione eximebat prædiū dotale ex jure allegato supra *decisio proxima à princip.* arguebatur quod ipsa in obligationis scriptura cum marito dixisset prædium illud non esse dotale, sed obligationis capax, ex eoque mendacio dotis privilegium amisisse *juxta text. in L. si sine, Cod. ad Vellean. L. 1. Cod. ad Macedon. L. 2 Codic. si minor se maiore dixerit.* in quibus, & Velleani, & Macedoniani, & minoris ætatis privilegio similiter mendax privatur. Quibus ad dicitur argumentum desumptum ex *L. sine generaliter, ff. de jur. dotium expensa à Barbof. 5. part. lib. 1. n. 45. in princip. ff. solut. matrim.*

2 Juvant dictæ quod deceptis, non decipientibus jura subveniunt, & quod dolus non debet manere impunitus. Vnde prædicta doctrinæ antesignanus fuit Imol. in *L. cum vir num. 12 ff. de usucap. & in cap. cum contingat n. 24. ad fin. de jur. jurand.* quem sequuti sunt alij quos refert, & sequitur Barb. *n. 5. p. 1. v. 1. n. 43.*

3 Ego tamen in contrarium acerrimè tuebar quod, etiam si mulier animo decipiendi emptorem, vel aliter contrahentem, asserat rem non esse dotalem, cum tamen dotalis sit, adhuc alienatio est nulla, & ipsa mulier potest eam impugnare, quod probabam ex sequentibus.

4 Primam rationem dedit Valasc. de eodem puncto agens *consult. 150. num. 22. ad fin.* videlicet quod cum in Jure passim inveniatur prohibita alienatio bonorum dotalium, etiam consentiente uxore, nulla reperitur lex talem approbans alienationem, interveniente ipsius dolo; & sanè si lex voluisset expressisset, *cap. ad audientiam de decimis,* sicut expressit in Velleano, in Macedoniano, & in minore per leges supra allegatas cum similibus, cūque legislatores in casibus illorum textuum dolum ita notatu dignum invenerint, ut specialiter super eo disposerint, videtur indubitatum quod si similiter voluissent respectu dotis, idem etiam declarassent, & cum non declarassent, profecto ille dolus non tollit alienationis prohibitionem, *juxta text. in L. item apud Labeonem 15. §. ait Prætor 2. ff. de injurijs, ibi: ea enim, quæ notabiliter sunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta;* fatetur Barbof. *1. p. d. L. 1. num. 1. ad fin. ff. solut. matrim.* & alienum profusum esset a jure tam notabiliter limitare generalem regulam, distinguendo ubi lex non distinguit contra notata in *L. non distinguemus, ff. de recept. arbitrar.*

5 Secundam rationem adducit Joannes Fab. *in princip. Inst. quibus alien licet, num. 9 in princip. & in eadem nostra questione Valasc. d. consult. 150. num. 18. Gratian. decis. 233. num. 8.* nempe, quod lex prohibet directo per indirectum fieri non potest, *L. non dubium 5. Cod. de legibus, DD. per text. ibi in L. Scius 27. ff. ad L. falcid. Thusc. qui loquitur in alienatione, lit. P. conclus. 900. num. 5. & 7.* sed lex Julia prohibet uxori alienationem fundi dotalis, *L. unic. §. & cum lex Cod. rei uxor. actio.* ergo talis talis alienatio per indirectum non potest fieri, prout facta maneret, atque lex illusa, si eadem uxor dolo firmaret contractum, posito sic in ejus potestate legem rumpere, quasi verbis, & non rebus
im-

imposita fuisset, *contra* L. 2. *Cod. commun. de legat.* Quod absurdum, ait Valasc. sufficiens est, ne talis opinio admittatur *juxta* L. *nam absurdum* 7. *de bonis libert.* Vnde Alciar. *in cap. cum contigas de jure jur. num. 45. & 49.* advertit quod quamvis uxor juret, non valet alienatio de jure civili propter legem prohibentem, quæ per indirectum non potest violari; solûque observatur ob juramentum, quod jus Canonicum, cui in hoc standum est, jubet observari; idemque ait Barbof. sibi in hoc contrarius *d. 5 p. leg. 1. num. 74. in princip. qui, & n. 45. ante med. vers. & quoad primum*, jam dixerat, quod ubi lex prohibet, non potest dolum validari contractus.

Tertiam rationem assertit Menoch. in simillimo casu *cons. 560. num. 13. volum. 6. nec non Micr. de Majoratib. p. 1. q. 62. num. 85. in novis; & in nostro casu Gratian. decis. 234. num. 11.* quod scilicet non statuitur assertioni illius, qui actum liberè facere non potest, neque hujusmodi assertio probat; *Bart. in L. si forte ad fin. de Castrens. pecul. Riminald. Jun. cons. 418. num. 24. lib. 4. Thusc. loquentem in prohibito alienare, lit. A, conclus. 261, num. 20. & lit. P, d. conclus. 900. num. 30.* Sed mulier non potest alienare dotalia *d. L. unic. §. & cum lex, Codic. rei uxor. action.* ergo neque facere confessionem, per quam ad alienationem veniatur.

Quartam rationem dant Molin. *de ritu nuptiar. lib. 3. quæst. 97. num. 10. & Gratian. d. decis. 234. num. 8.* quod prædictæ legis prohibitorio fundatur in fragilitate judicij muliebris, *d. L. unic. §. & cum lex vers. hoc tantummodo, Codic. rei uxor.* ibi: *ne fragilitate naturæ suæ in repentinam deducantur inopiam, reperit Justin. in princip. Instit. quib. alienar. licet.* Sed quando falsò asserunt rem non esse dotalem, ut emptorem inveniunt, æqualiter procedit hæc fragilitatis ratio: ergo de bet pro-

cedere eadem Juris dispositio, *L. illud 32. ff. ad L. Aquil. L. scire l. g. s. 17. L. contra legem 29. ff. de legib. ut aliàs ratiocinatur text. in L. si mulier 12. Cod. ad Velleian* ibi: *quod ad huc ex cōsequentiâ suæ fragilitatis in secundam jacturam incidit; & eandem ratiocinationem sequutus est Barthol. in L. in Cod. cod. tit. num. 3.* ad dicendum quod mulier non potest renūtiare illius Senatusconsulti beneficium; quod & pro lege stabilivit nostra *Ordinat. lib. 4. tit. 61. §. 9.* ibi: *Porque a mesma fragesa, por que o Dreyro lhes quis dar o dito beneficio, por essa achamos que facilmente são movidas a renūciar, idest, quoniam per eandem fragilitatem, ob quam Jus voluit eis dare dictum beneficium, invenimus facile moveri ad illud renūtiandum.*

Quintam rationem docuit Bart. *in L. si quis in conscribendo penult. n. 3. post principium, Cod. de pactis*, unde eam mutuatus fuit Valasc. *d. cons. 150. num. 23.* ea quippe est, quod illa, quæ fiunt pro utilitate publica, nō possunt privatorum pactis offendi, *L. jus publicum. 38. ff. de pact.* sed prohibitio alienationis dotalium est ob publicam utilitatem, *L. 2. ff. de jur. dot. L. 1. ubi gloss. ff. solut. matrimon.* ergo dolus, vel aliud mulieris factum non potest talem prohibitionem offendere. Et adhuc in opinione affirmantium hanc prohibitionem esse primariò in favorem mulieris, ac secundariò in favorem Rei publicæ, procedit argumentum; etenim mulieris utilitas ita redditur inseparabilis à publica, ut una absque alia offendi nequeat, ac ideo non potest renunciari, *L. de die 14. in fin. L. Attilicinus 17. de pact. dotalib.* sic explicat glos. *in princip. Inst. quib. alienare licet, verbo consentientibus, & clariùs Bart. in d. L. si quis in conscribendo num. 3. post principium, ibi: Siquidem utilitas privata potest separari à publica, valet renunciatio quantum ad privatam utilitatem; quantum ad*

ad publicam non ; ut *L. juris gentium §. si paciscar*, & ibi notat ff. eodem ; si non potest separari, renuntiatio non valet, ut *L. de die de pact. dotal. conjuncta L. 1. solut. matrim.* Idemque Barbof. sibi contrarius part. 1. lib. 1. num. 19. & 20. ad fin. ibi: repugnat enim utilitati publicæ, quod mulier sit indotata, & alibi passim hoc fatetur, inserens non posse mulierem quidquam agere in sui præjudicium ; quod & fateri debuisset in nostro casu, omnia enim quoad hoc à mulieri facta, vel dicta pro non dictis, & pro non scriptis habentur, ut inquit textus in *auth. sive à me, Cod. ad Vellean.*

- 12 Sextam rationem addo, quod ea, quæ prohibentur à lege, impossibilia censentur, ad textus in *L. filius 15. de condit. Instu.* Unde ex tali contractu nec naturalis nascitur obligatio ; *Bart. in L. cum lex num. 4. & 7 de fidejussor. Cardoso*, qui loquitur in mulieri vendente rem dotalem, in *praxi*, verbo, *Mulier, num. 18.* Barbof. qui in eisdem terminis loquitur p. 5. lib. 1. num. 23. post princip. ff. *solut. matrimon.* neque
- 14 in conscientia obligat ; *Pan. rnutan. in cap. quia plerique column. 10. vers. ex quo infero quod mulier, de immunit. Eccles. Cov. in cap. quando pactum part. 2 §. 4. num. 7.* ubi de muliere alienante dotem ; quippe impossibilium nulla est obligatio, *L. impossibilium 135. de Regul. jur.* itaut si hypothecetur Hypocentaurus, vel res aliqua, quæ esse non possit, aut sacra quæ non est in commercio, nullus dolus, nulla machinatio validabit obligationem ob impossibilitatem, *L. inter stipulantem, §. sacra, post medium, ff. verbor.* nec etiã ad estimationem *Gratian, decis. 56. n. 19.* Ergo idem est in obligatione rei
- 17 dotalis, quæ ita prohibetur alienari, ut non sit in commercio ; *L. dotalem 16. de militar. testament. ubi glos. un. ibi: cum legatarius non habeat ejus commercium.* & respectu mulieris est, quoad istud, tanquam res sacra, prout inquit

Barthol. in auth. ut immobilia ante nuptias §. multo num. 7. & meminit in d. L. cum lex num. 2. de fidejussoribus.

Nec præterendum (est enim maximi Doctoris) quod dixit Joann. Fab: in princip. *Instit. quibus alienar. licet num. 9. ad fin.* filios in rebus dotalibus habere jus saltem quod ex inde alatur, per *L. ubi Cod. de jur. dot.* unde, quavis mater per dolum possit sibi ipsi in dote præjudicare, non posset eidem dote præjudicare ratione filiorum, quibus in constituendâ dote inalienabili provisum fuerat à donatore, & dolus mulieris alijs non posset nocere, ex *Regul. non debet 74. de Regul. jur. Barbof. part. 5. lib. 1. n. 46. vers. declara 3. ff. solut. matrim.*

Hâc resolutione firmata, restat argumentis contrarijs respondere. Et ante omnia est advertendum, nullum dari textum pro adversa parte, nisi à simili, qui arguendi modus, ubi in specie inveniri potest, pauperis est Doctoris, & concludit solum apud grossos viros, non apud doctos, cum quibus solæ decisiones in specie valent, ut inquit *Manic. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 1. num. 2. & Gratian. discept. tom. 1. cap. 335. ex num. 19.* ubi refert concordantes. Ulterius talia argumenta à simili paucissimis verbis diluuntur à *Magon. decis. 86. in fin. ibi: & aliàs dicebat Castrens. in lib. 1. num. 2. de solut. matrim. quod in materia dotis sufficit dicere, specialè est in dote,* ad quod bene conducit *Everard. in suis locis argument.* ubi eruditissimè enumerans omnia argumenta, quæ de unis ad alias materias valida sunt, tantummodo admittit argumenta de causa pia, vel fisco ad dotem, ut loco 60. & 62. non verò argumenta *Velleani. Macedoniani,* & minoris, ut Auctores contrariæ sententiæ volunt.

Attamen ex superabundanti uniusque ex adductis respondeamus, assignando rationem differentię particularem. Non inquam obstat primū d.

d. L. si sine; Cod. ad Vellean. ubi mulier dolosa amittit. S. C. beneficium. Quia respondetur illud beneficium esse minus, quam privilegium dotis, *Gratian. disceptation. tom. 4. cap. 647. num. 17.* & patet, si quidem illud de jure communi potest renunciari, juxta
 * communem opinionem, apud *Surd. conf. 367 num. 2. lib. 3. per L. fin. ff. ad Vellean.* & fidejussio mulieris post biennium ratificata confirmabatur, *L. si mulier 22. Cod. eod.* at. privilegium
 22 dotis renunciari non valet, *L. de die 14. ff. pact. dot. alib. Bart. in L. penult. num. 3. Cod. de pact.* neque dotis alienatio millies ratificata convalescit, *authent. si ve à me, ubi glos. verbo, & multo magis, Codic. ad Vellean. Nov. l. de dot. part. 7. special. 1. num. 5.* item fidejussio mulieris pro dote valet. *L. si dote 12. L. fin. Cod. d. titul. Ordin nostralib. 4. tit. 61. §. 2.* Igitur Velleanū cedit dote, ac proinde nihil mirum, si per dolum amittatur, non verò privilegium dotale, ait *Valasc. d. consult. 150 num. 22.*

24 Non obstat secundum *d. L. 1. C. ad Macedon.* Nam. respondetur illud Senatūs Consult. non esse introductū in favorem filiorum famil. sed in odiū pecunias mutuantium, *L. sed si pater 9 §. non solum, ff. ad Macedon. ubi glos. verbo, liberantur.* Unde si creditor decipitur, putans se pecunias dari patri famil. æquitas vetat S. C. ei obstare, cum poena absque delicto non detur, *L. sancimus, Cod. de pænis;* in dote autem publica utilitas semper viget, ut supra *num. 11.* & nihil Reipublicæ potest nocere.

25 Non obstat tertium *d. L. 2. Cod. si minor se maiorem,* de cujus materia late Giurb. *part. 1. observat. 92. Joann. Baptist. Ciarlin. controvers. forens. cap. 35.* Etenim respondetur quòd, cum totalis causa subveniendi minoribus sit eorum fragilitas, ne decipiantur, *L. 1 ff. minorib.* meritò non subveniuntur, quando decipiunt, tam quia dolus eos

ostendit sagaces, & non simplices, quia si juvarentur in dolo suo, sequeretur effectus contrarius prætensi à lege, qui est doli obviare; quod quidem est vitandum; & facit cessare legem, *ex notatis in L. adigere, ff. de jure patronatus.* Sic aliàs minor non gaudet restitutione quando accusat, *L. auxilium 37 ff. minoribus, glos. penult. in Clementina non potest de procurator. late Cald. Pereyr. in L. si curatorum, verbo, vel adversarij dolo, num. 37.* At in muliere datur diversa ratio, quanvis enim per dolum ostendit malitiam indignam auxilio; tamen semper viget Reipublicæ interesse, cui non potest præjudicari, ut supra *num. 10. & 11.* Et quando lex fundatur duabus rationibus, licet una cesset; non cessat lex *§. affinitatis Instit. de nupt.* Denique in casu dotis non declarantur leges dolum nocere, ut in minore declarantur, notat *Valasc. d. consult. 150. num. 22. ad fin.*

Non obstat quartum, quòd decipitis nō decipientibus jura succurrunt. Quoniam respondetur annullata alienatione rei dotalis, non esse intentum mulieri decipienti favere, sed in dote conservare bonum Reipublicæ, si autem per accidens inde sequitur mulieris utilitas, hoc quod venit in consequentiam, non consideratur *L. 1. ibi: prima enim ratio, ff. auth. tutor.*

Non obstat quintum, quòd dolus non debet manere impunitus. Respondetur nanque puniri posse alia viâ, non ista, quando quidem mulierē indotatam relinquere foret insimul Reipublicam punire, quæ in hoc habet damnum irreparabile, ut *in n. 11.* cum certum sit Reipublicam nō peccasse.

Non obstat sextum, & ultimum *d. L. si ve generaliter, ff. jure dot. expensa à Barbof. d. part. 5. L. 1. num. 45. in princip.* Quia pace tanti viri disparitas est adeò clata, ut non indigeat responsione.

29 Ita etiam nullius sunt ponderis DD. qui in contrarium allegantur; nanque eorum dux Imol. in *L. cum vir*, num. 12. ff. *usu cap. & in cap. cum contingat*, num. 24. ad fin. de *jur. jur. and.* agens de valde diversis, pauca hæc verba subdit *Alde etiam prædictis, quod si emptor fuit ignorans rem esse dotalem, si apparet mulierem consensisse animo decipiendi, ut quia assevis rem non esse dotalem, videretur quod tunc non subveniretur sibi, per id quod habetur in L. si sine, Cod. ad Velleian. & in L. 3. Cod. si minor se maiorem.* Quæ sanè verba non multi facienda sunt, tam propter brevitatem in re, quæ merebatur longam disputationem, quàm quia illud verbum, *videretur*, non satis affirmat, imò denotat dubitationem absque certitudine, *Bart. conf. 111. queritur*, num. 6. lib. 1. *Surd. dec. 195. n. 13.*

31 Similiter non multi sunt faciendi relati à *Barbos. d. p. 5. leg. 1. numer. 43.* quidam enim, de alijs agendo, obiter loquuntur, ut sunt *Alex. conf. 122. n. 2. lib. 6. Tirag. ac alij*, atque ita eorum autoritas nihil attendenda, ut ait *Cævall. commun in præfat. num. 11. & 12. Surd. conf. 317. num. 21. & conf. 341. num. 26. lib. 3.* alij autem, ut ipse *Barbosa* fateatur, loquuntur in similibus, de quibus non valet argumentum, prout supra diximus *n. 19. & 20.*

32 Unde infertur vix dici posse in hac quaestione inveniri DD. opinionem contra mulierem; quoniam sola vocatur opinio, quam Doctor tenuit disputando; *Surd. conf. 341. num. 36. l. 3.* quod quidem nullus illorum facit, excepto *Barbosa*, qui tamen, quamvis ~~magis dicitur~~ minus, non sufficit, ut deviemus à clarâ Juris dispositione superius posita; & sublatis fundamentis,

33 quibus nititur, ut vidimus, corrui e-jus opinio, *Corras. de commun. opinion. lib. 1. tit. 6. num. 15. in tom. 1. commun. sol. mibi 9.* manetque in terminis Do-

35 ctoris nihil allegantis, cui non creditur; *Surd. 2 part. decis. 335. num. 20.*

& sic reputatus singularis in tali opinione, ei non adhibetur fides, *Bald. conf. 482. n. 16.*

At pro parte, quam sequimur, primò stat *Bart. in L. si quis in conscribendo penult. num. 3. post princip. Cod. de pactis*, expressè docens dotis privilegium in alienatione nullo modo à muliere offendi posse, tanquam continens jus publicum inseparabile, quæ solius *Bartholi* doctrina apud nos observari debet, dum non ostenditur communiter reprobata, sic jubente nostra *Ord. in 3 tit. 64. §. 1. in fin.* quantò magis cum à DD. torrente amplexetur, ut per *Joann. Fab. in princip. Instit. quibus alienare licet, vel non, num. 6. in fin. Palat. Rub. in cap. per vestras §. 11. ex num. 1. de donat. inter, Cassan. in consuet. rubr. 4. §. 4. num. 6. Molinus de ritu nuptiar. lib. 3. in prælud. n. 31.*

Secundò habemus magis in terminis doctissimum *Alvar. Valasc. d. conf. 150.* latè disputantem nostram quaestionem, & evidentissimis rationibus resolventem alienationem bonorum dotalium per dolum mulieris nõ validari.

Tertiò stat in fortioribus terminis *Gratian. dec. 234.* ubi, supposito statuto, quo mulier prohibetur cõtrahere absque interventu duorum proximorum consanguineorum, disputatum fuit, an mulier, quæ remotiores adhibuit, dolosè, & cum juramento asserens illos esse proximiores, potuerit contractum annullare ex defectu interventionis proximorum, vel ei obstaret dolus, quo usa fuerat in assertionem falsa? fuit inquam illa decisio in terminis fortioribus, nã illa prohibitio minor est, quàm quæ datur in dotis alienatione; atque mulier dolum juramento firma verat. Et cum adversus eam allegaretur *Imolæ* opinio supradicta, pro ea tamen fuit judicatum, ut ipse *Gratian.* refert *num. 8.* ex supra notatis, atque alijs pulcherrimis fundamentis, quæ quæso videas, ne trans-

cribendo, in longius distrahatur.

39 Tandem si daretur opinio-
contrarietas, quæ faceret rem dubiam
(quod nunquam fatebor) in tali varie-
tate, dotis favor prævaleret, *L. in am-
biguis ubi. glos. ff. jure dotium. Decius,
cons. 35. num. 9. vers. & ad confirmatic-
nem*, etiam si pauciores DD. essent pro
ea, *Neguzant. de pignor. 1. membr. 5.
p. princip. num. 32. per text. in cap. fin.
de judic. quod ampliatur*, quanvis dos
agat Actorem, in nostro autem pro-
cessu agebat Reum, *Abb. cons. 75. cir-
ca primum num. 5. vers. sed data, lib. 2.
latè Thusc. verbo, dos, conclus. 742.* &
certè durissimum foret approbare a-
lienationem dotis omni jure prohibi-
tam, limitando regulam generalem,
quæ datur textus, glosa. Bartholus, vel
communis opinio, quæ, sic limiter.

40 Tamen, ut verum referam, non
sine rubore dico præfatos Judices ad-
versus viduam judicasse. Non judica-
runt in Senatu, ubi etiam parietes sa-
piunt, sed extra senatum in particulari
conferentiâ ad certas exactiones fisca-
les, pro quibus sæpe (ut hic evenit)
non tam periti, quàm duri exactores
eliguntur, unde, in ipsius veritatis ob-
sequium, audeo palam facere, nec lo-
ci, nec judicum respectu tale pronun-
tium auctoritatem habere judicati;
voluique in dotis gratiam, quæ pro
illa deducebam, hic proponere, ac de-
cisionis vice in favorem dotis memo-
rare, commune doctissimorum votum
improbasse tale pronuntiatum, & par-
tem mulieris habuisse pro meliori.

Addo quòd in prædicto casu tria
ulterius mulierem defendebant, & au-
gebant pronuntiatum injustitiam.

41 Primum, quòd mulier ipsa non
expresserat fundum non esse dotalem,
sed solummodo præsens marito expri-
menti non contradixerat, & scripturæ
sub scripserat. At verò, ut illa quæstio
locum habeat, debet mulier expressè
affirmare, ut omnes DD. loquuntur;
si autem solum tacens marito subscri-

bat, per omnes excusatur; nec ob id
videtur esse in dolo, imò credendum
est tacuisse propter reverentiam mari-
ti, ne eum de mendacio argueret, ita
idem Barb. d. 5. p. lib. 1. num. 47. vers.
quum mo, & in *L. quæ dotis 34. n. 167.
ex vers. sed cavendum, & num. 168. ad
fin. vers. illud certum est*; quibus locis
multis confirmat; addo glos. in *L. fi-
lius famil. 8. §. Invitus de procuratori-
bus, verbo, non probatur*, ibi: & in *co
qui erubescit loqui; Chassan. in consuet.
rubr. 4. §. 17. in text. & faire les fruits,
numer. 29. vers. nec videtur*; Masc.
card. conclus. 1080. num. 3. & vide bel-
lissimè Seraphin. in *decif. Rotæ part. 1.
dec. 356. n. fin.*

Secundum, quòd quæstio solum⁴²
procedit quædo mulier habuit animû
mentiendi, & decipiendi, ut apud
prædictos DD. qui quidem animus, &
mendacium, non ex sola assertione, sed
aliunde probari debet, *juxta regulam
L. quoties 18. §. Qui dolo de probat. gl.
verbo dolo, in cap. Sedes 15. §. si quis,
de rescript. Mascard. d. conclus. 531. num.
1. 2. & 9. in nostris terminis Barbof.
supr. num. 46. vers. hanc communem.*
Ut autem probetur non sufficit affir-
mari falsum, sed oportet quòd affir-
mans sciat falsum esse, *L. & eleganter
7. §. fin. ff. de dolo, L. si quis affirmavit
9. in fin. princip. L. quod venditor. 37.
eod. tit. glos. in verbo, mendacio, in L.
2. Cod. si minor se maior. Roland. lib. 1.
cons. 49. num. 27. Gratian. discept. tom.
5. cap. 935. num. 14. explicat post D.
Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. Logica Conim-
bricens. tom. 2. cap. 1. de signis q. 3. art.
2. vers. quarto in idem, quidquid vi-
deatur dicere præallegatus Barbof. a.
5. p. lib. 1. num. 48. vers. dolo autem,
qui intelligendus erit, secundum jura
quæ allegat in *L. rectissime 14. cum
duob. seqq. de liberal. caus.* qui textus
idem quod nos dicunt. In nostra ve-
rò specie non satis probabatur scientia
mulieris, imò dici poterat eam igno-
rassè qualitatem bonorum.*

45 Tertium, quod favebat mulieri, erat, quod dolus, si daretur, debuisset talis esse, qui etiam prudentem virum posset fallere, *L. 1. Cod. ad Macedon. cap. Cum dilectus 6. §. Nec obstante de his, quæ vi. Ias. in §. Actionum, num. 40.*
 * *Inst. de act. testatur communem Molin. de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 16. optimè Surd. cons. 528. num. 48. vol. 4. & in proprijs terminis probabant Ordin. fiscal. cap. 167. §. fin. ibi: tão en-*

cabertamente, & por tal maneyra, & c. planè nequaquam talis apparebat dolus; imò, casu quo daretur, magis debebat imputari ministro hypothecam acceptanti, quod rem non examinasset, prout statuebant Ordinationes fiscales.

Hæc tria ex abundantia notavi, quavis enim defecissent, nusquam dolus mulieris, etiam formaliter probatus, dotis alienationem validasset.

DECISIO XXIII.

An dos à vitrico, & matre simpliciter promissa privignæ, debeat compensari cum legitima ipsi debita ex bonis patris sui, vel cum alio debito?

Ad. L. unic. §. Accedit Cod. rei uxor. action. L. fin. Cod. dotis promiss. L. cum post mortem, §. r. ff. de administrat. tutor. L. uxorem, §. Pater naturalis, de legat. 3. Conducit ad n-stram Ord. lib. 4. tit. 21. §. 11.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur quæstio, & proponitur fundamentum pro parte affirmativa, num. 2. & 3. sed reprobatum num. 5. & ponitur fundamentum pro negativa à num. 6. & resolvitur num. 12.
- 4 An sententia Senatûs faciat jus ad judicandum?
- 7 Non præsumitur datum ex causa volentis, & accedit necessaria.
- 8 Donatio excluditur ex levi conjectura.
- 9 Blanditiæ vitricorum sunt deceptiones.
- 10 Donatio vitrici difficilius præsumitur.
- 11 Inter ea, quæ non habent functionem, non datur compensatio, & quomodo procedat.

13 Pater, & alius per virilem sexum ascendens, si donat simpliciter, videtur de suo facere,

QVæstio est sæpe in Senatu decisa, sæpius tamen dubitata, an dos à vitrico, & matre simpliciter promissa privignæ, debeat compensari cū legitima ipsi debita ex bonis patris sui, vel cum alio debito?

Bis inquam reperitur decisa apud Pereyram *decis. 13. num. 4. & 8. vers. ex quibus*, compensationem excludendo in favorem dotata, sumpto principali fundamento ex *L. unic. §. accedit Cod. rei uxor. action. ad fin. ibi: cum donasse magis mulieri, quã sibi aliquod jus servasse extraneus non stipulando videatur. Extraneum autem intelligimus omnem, citra parentem per virilem*

sexum, &c. tetigit Barthol. in *L. qua dotis* 34. n. 6. ff. *solut. matrim.*

3 Dixi tamen eandem quaestionem saepius fuisse dubitatam; quoniam adhuc disputata fuit in processu *Scalabitano Ludovici Castanbo Ribeyro cū Rocho Barradas*, apud Notarium Joannem *Correa da Costa*, in quo iudex illius oppidi adherens decisioni *Pereyra*, compensationem exclusit, quam sententiam ad Senatum per appellationem devolutam duo Senatores, & quidem gravissimi, confirmabant. Cūque ad me tertio loco, ut legitimus suffragiorum compleretur numerus, processus veniret, primus contradicere sum ausus.

4 Dicebam quippe legibus iudicandum, non exemplis, quanvis eminentissimorum praefectorum, vel aliorum procerum, *L. nemo iudex* 13. *Cod. sent. & interlocutor.* quidquid dicat *Gama decis.* 228. cuius dictum solummodo poterit locum habere quoad iudices inferiores, non autem quoad eundem Senatum, vel alterum ejusdem auctoritatis, ut bene advertit *Menoch. conf.* 59. num. 10. ad quod ponderat dictum *Afflict. decis.* 318. num. 8. Imò etiam quoad inferiores dictum illud nō procedit, nisi ubi pluries ita decisum sit in Senatu, ut loquitur *Cald. de renov.* q. 15. num. 27. vel saltem ter, aut quater, ut loquitur *Caved. part. 1. decis.* 212. num. 5. & in hoc sensu loquitur etiam *Pinel. p. 2. leg. 2. cap. 4. num. 2. Cod. de rescindend.*

5 Planè pro illa decisione (cujus profectò Auctores veneror) nullus textus datur. Nam inductio *d. L. m. §. Accedit, Cod. rei uxor. act.* item brevissimorum verborum *Bartholi*, non satis adaptatur, teste *Mantic. de tacit. lib. 13. tit. 13. num. 13.* agit enim de donante, qui nihil debebat; nos autem de debitore dotaræ, in quo specialis ratio docet, quòd dotem solvendo videtur gerere negotium ipsius mulieris, ut *Barthol. scribit in L. uxore, §. Pater*

naturalis ad fin. de legat. 3.

6 Pro donante verò stant textus formales in *L. si post mortem* 43. §. 1. ff. *administrat. tutor. L. uxorem* 41. §. *Pater naturalis de legat. 3.* conducunt textus in *L. Neseimus* 34. ff. *negot. gest.* & in *L. fin. de petit. heredit.* stant etiam leges subsidiariæ *glor. verbo, intelligi, in L. fin. Cod. de dot. promiss. & verbo, paternum*, ubi loquitur in fortiori casu de donante, non debitore; item *Barthol. in d. §. Pater naturalis ad fin.* à quibus, cum non sint communiter reprobati, non possum discedere, vetante nostra *Ordinat. lib. 3. tit. 64. in fin. princip.* imò DD. hanc partem communiter sequuntur, attestantibus *Com. in L. 50. Tauri num. 23. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 88. num. 47. Gutierrez. de tutel. p. 2. cap. 11. num. 6. Surd. de aliment. tit. 6. quest. 8. num. 48. & 49. Nigèr Cyriac. controvers. lib. 3. cap. 5. 10. num. 17. Barbosa. in L. 1. part. 4. num. 148 ff. solut. matrimon.*

7 Cujus doctrinæ id potissimum est fundamentum, quod non praesumitur aliquid esse datum ex causa volūtaria, si praecedat necessaria, *L. ultim. Codic. de aliment. pupil. praestand. d. L. ult. ff. pet. heredit. Barthol. & alij in L. cum servus de verbor. obligat. conducit nostra Ordu. lib. 4. tit. 31. §. 11.* quod sufficit ad excludendam praesumptionem donationis, quam levis etiam conjectura excludit: *Bald. in d. L. ultim. num. 12. in fin. Cod. dotis promiss. ita Mantic. d. lib. 13. tit. 13. num. 12. vers. sed ego.*

8 Neque obstiterunt testes in processu producti, dicentes vitricum consuevisse affirmare, quòd omnia quae possidebar, erant pro privigna. Respondebam nanque cum *J. C. & glor. ult. in L. 4. de inoffic. testam.* similes vitricorum blanditias, simulationes, ac deceptiones esse; in idem *Menoch. de praesumpt. lib. 6. praesumpt. 56. num. 24. & 25. & curiosè Tiraquel. ad leg. connubial. in L. 9. num. 149.*

Qua-

Qua propter difficilius præsumitur donatio vitrici. *Mantic. d. lib. 13. tit. 12. n. 19.*

11 Fortius objiciebatur debitum vitrici esse quantitatis, ac in dotem datam fuisse speciem; inter ea verò, quæ non habent functionem, non posse compensationem militare, ex *Regula leg. planè in prima, §. 1. de legat. 1. L. si convenerit, in secunda, de pignoratit. act.* ac proinde donationem potius intelligi, quod & pungit *Pereyr. d. dec. 12. num. 8.* Quam tamen objectionem eliluebam facillimè, advertendo illud quod dicitur, non dari compensationem de specie ad quantitatem, procedere, quando exceptio compensationis opponitur in judicio, ut ipso jure fiat secundum *L. ultim. Cod. de compensat. & §. Compensationes Instit. de act.* Tunc enim, cum valor speciei non sit ita liquidus, meritò leges debitum quantitatis retardare nolunt; sed in proposito agebatur de compensatone, quæ pendebat ex solo animo debitoris, quæque imputatio potest nuncupari, quia pendet ex ipsius voluntate, an quod solvit nomine dotis, velit in debitum imputare? *d. L. uxorem §. Pa-*

ter delegat. 3. sic judiciosè distinguit Mantie. citato tit. 13. num. 12. vers. sed ego.

12 Deliberationem meam exornavit solita eruditione *Doctor Petrus Paulus de Sassa*, postea causarum Regiæ Coronæ, ac patrimonij meritissimus judex, utriusque votum peramanter laudavit *Doctor Laurentius da Gama Pereyra*, magni *Antonij da Gama* dignus nepos, jam modò ejusdem supremi Senatus Cancellarius; atque ita pro vitrico in revocationem judicis scripta fuit sententia; quam, non obstantibus impedimentis in Cancellaria oblati, sustinimus; & verè credo juridicam magis fuisse, quàm illam relatum à *D. Pereyra* viro sanè doctissimo, ac omnino ævo memorando.

13 Scias autem prædictam conclusionem solùm procedere in vitrico, mare vel alio reputato extranéò; contraria verò certa est in patre, vel alio per virilem sexum ascendente, ex textu expresso in *L. final. Cod. dotis promissione; latè Mantie. de tacitis lib. 12. tit. 19.* & distinguunt omnes supra citati *n. 6* quibus accedit *Sanch. de Matrimon. l. 4. disp. 26. n. 6.*

DECISIO XXIV.

Quando acceptum à marito censetur versum in utilitatem uxoris?

Ad Auth. si qua mulier, Cod. ad Velleian. Ac nostram Ord. lib. 4. tit. 48. §. 4.

SUMMARIVM.

- 1 Proponitur questio.
- 2 Fundamenta unius partis: sed resutantur *n. 7. & 8.*
- 3 Non censetur versum in utilitatem

mulieris, nisi probetur.

4 Interpretatur nostra *Ord. lib. 4. tit. 48. §. 4.*

Ib. *Lex Regni vicini est subsidiaria in fine.*

1 **S** Vpposito quod uxor, quæ aliás non tenetur pro marito, tenetur tamen si acceptum pro marito versum sit in ipsius utilitatem, ex jure, & DD. inferiùs citandis: non semel dubitatũ vidi, quando cõseatur in ejus utilitatẽ versum fuisse, & cui incumbat onus probandi?

2 In quodam processu, ubi latè de quæstione actum fuit, contra mulierem adducebatur Bart. *cons. 124 incipit punctus quæstionis*, dicens ex sola communicatione, quæ datur inter cõjuges, eam versionem censi probatã, quod sequitur Gama *decif. 228 referēs sic se vidisse bis judicatum*, & refert Valasc. *consult. 150. num. ultim. & cõsult. 83. num. 8. in fin. ubi num. sequenti* videtur tentare hoc saltem procedere, quando in scripturã receptionis uterque, maritus scilicet, ac uxor, accepisse sunt fassi.

3 Ego autem defendebam quod si ve solus vir, si ve ille in simul, & uxor accepissent, vel accepisse faterentur, nunquam censetur versum in uxoris utilitatem, nisi liquido aliunde probaretur.

4 Primò ex legibus claris, & formalibus in *Auth. si qua mulier, & in corpore unde sumitur, Codic. ad S. C. Velleian. ibi, nisi manifestè probetur quod pecuniæ in propriam ipsius mulieris utilitatem expensæ sint*; deinde apud nos est *Ordinat. lib. 4. tit. 48. §. 4. ibi: Se o prego, que o marido recebo, foy convertido em proveyto della, idest, si pretium, quod maritus accepit, conversum fuit in utilitatem illius, de uxore loquitur; quæ dictio, si, importat conditionem judicialiter probandam, Mart de claus. part. 1. clausul. 141. numer. 2. Seraphin. *decif. 989. num. 1. Augustin. Barbos. de clausul. clausul. 87. & 89.* non ergo lex nostra, quæ communicationem inter cõjuges cognoscebat, ex tali communicatione, sed ex ulteriori probatione jubet judicare; quod cla-*

rius ostendit in §. sequenti: ibi: *E se ella naõ tiver proveyto de prego, naõ serã obrigada, idest, si illa non habuerit utilitatem ex pretio, non obligabitur; plane supponens posse ralem utilitatem abesse, non obstante legali communicatione. Ita eam legem intelligunt Emmanuel Barbos. ibi num. 2. Valasc. d. consult. 83. num. 8. in princip. ubi dicit quod est planum; Petrus Barb. part. 5. leg. 1. num. 38. post princip. quæ semper intelligentia, licet minus clara forer, sumenda est, ut juri communi in allegata Authentica non deroget; juxta supra notata *decif. 13. numer. 4.* Denique idem disponit *L. 61. Tauri, ibi: Salvo si se probare que se convertio la t al deuda en provecho della, idest, nisi probetur tale debitum conversum fuisse in utilitatem ejus, loquitur de uxore, & L. 9. tit. 3. lib. 5. Ordinam. quæ eisdem verbis utitur; quas leges, quanvis alterius Regni, allego, quoniam si in nostris dubium daretur, subsidiariæ nobis forent, ut ait Cabed. p. 1. *decif. 211. n. 8.***

5 Secundò probabam ex doctrina omnium Doctorum de puncto scribentium in terminis terminantibus, quorum præcipuos recensere libuit, quoniam adhuc de cõmuni opinione dubitabatur.

Ex legentibus, seu repetentibus, glos. in *d. Authent. si qua mulier, verbo, nullatenus, Cod. ad Velleian. & in L. prædiorum 10. verbo, constiterit, Cod. de præd. minor. Bart. sibi contrarius, in d. Authent. num. 2. & 3. & in Authent. ut nulli judic. §. & illud, collat. 9. Bald. in eadem Authent. num. 9. & in L. ultim. Cod. usu cap. pro emptore, & in L. si cum, ff. si certum petatur, Salicet. in *d. Auth. column. fin. Paul. ibi vers. sed quæritur an statur, & in L. pupilli, §. Item si de negot. gest. Alberic. Odofred. Jacob. Butrigar. & Nicolaus de Matarel. in Authent. citata, Decius in L. ex pænalibus num. 5. vers. dicit tamen, de regul. jur. & in L. certi con-**

condictio, §. Quoniam num. 3. si certum petatur, Cagnol. in d. L. ex pœnalibus, num. 2. Joan. Fab. in §. At ex contrario; aliàs §. Ideoque, numer. 1. in fin. Instit. quibus alien lic. ac ibi: Angel. Aretin. & Riminald. jun. num. 58. Felin. in cap. de quartâ column. 10. vers. secundâ restrictio, de præscript. & in cap. cum causa num. 25. de re judicat. Jaf. in L. Nefennius, §. Fundum num. 4. eodem tit. Specul. in tit. de obligat. & solut. §. 1. vers. sed pone vir, & uxor num. 9. ac ibi Joan. Andr. Imol. in L. Modestinus in fin. de solut. & in cap. cum contingat, col. 18. in fin. vers. sed juxta prædicta, de jur. jur. & in L. cum vir, column. 6. in fin. vers. & ex prædictis de usu cap. Angel. in §. Sed & aliud, Instit. de donat. & in §. Item si in judicio colôn. 14. de except. Ronchegal. in L. reos num. 26. de reb. dub. Roman. in L. si cum dotem, §. Transgrediamur, ff. solut. matrimon. Jacobin. in L. 1. numer. 6. & ibi Fulgos. Cod. si adversus credit. Cuman. in L. si sine §. Interposito de admin. tut. Gom. in §. Actiones num. 21. Instit. de act. & in L. 50. Taurinum. 57. ad fin. Palat. Rub. in rubr. de donat. inter, fol. 12. column. 1. ante med. vers. concurrentibus; Matienz. in L. 9. tit. 13. lib. 5. recopil. glos. 3. num. 3. Azeved. ibidem num. 36. Peres in L. 1. Ordinam. column. 66. Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 4. §. 17. in textu, & faire, num. 29. & 30. Traquel. de retract. §. 31. glos. 1. num. 5. Lamberteg. in comment. ad statut. de cōtract. mulier. glos. 24. num. 5. Petrus Barbof. 5. p. l. 1. num. 38. & in L. si cum dotem. §. Transgrediamur num. 38. ff. solut. matrimon. Emmanuel Barbof. de p. l. 1. tit. 48. §. 4. n. 2.

Ex tractantibus Novell. de dote in 1. privileg. 7. part. princip. Joann. Camp. in eodem tract. quest. 1. p. 4. Fabian. de empion. & vendit. in 37. quest. 4. part. princip. Vivius lib. 2. commun. opinion. 169. verbo, maritus, & uxor. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 27. num. 6. & de recuper. remed. 15.

num. 586. Quæad. divers. quest. cap. 32. fol. 134. Francisc. Marcer. quest. 508. num. 7. Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de fidejuss. resolut. 3. ex n. 2.

Ex consulentibus, Angel. conf. 160. D. Catharina. in fin. & conf. 133. super primo puncto, column. ultim. Bernard. Landract. in addit. ad Barthol. conf. 124. Federic. de Sen. conf. 241. domino de Papia; Alexand. conf. 172. n. 15. lib. 6. Abb. conf. 44. in præsentique-
stione, ante num. 1. lib. 1. & conf. 7. n. 1. lib. 2. Socin. conf. 15. visis prædictis, col. 6. vers. sic est ergo, lib. 1. Stephan. Bertrand. conf. 236. multa sunt. n. 22. lib. 1. Bologninus conf. 45. num. 4. Aimon. Cravet. conf. 91. num. 11. vers. decimo istam, column. ultim. Ruin. conf. 229. column. final. lib. 2. & conf. 205. num. 15. lib. 1. & conf. 91. num. 6. lib. 5. Roland. conf. 64. num. 8. & 9. volum. 1. Curtius Senior conf. 72. Princeps, col. 4. vers. septima conclusio, & conf. 63. dubio. 4. num. 19. Curtius Junior conf. 28. in fin. Gratian. discept. tom. 3. cap. 576. num. 34. Valasc. part. 1. consultat. 83. num. 9.

Ex decidentibus, Afflict. dec. 209 num. 3. Boer. dec. 23. num. 6. Thesaur. decis. 222. num. 14. & decis. 223. num. 2. Joan. Grivellus Sequanus decis. Dolani Senatus 20. n. 3. & 9. Flores in addit. ad Gam. dec. 227. aliàs 228. in fin.

Tertio confirmabam ex practica totius Europæ; de hoc Regno testatur Barbof. d. 5. p. lib. 1. num. 38. ante med. vers. sed cavendum, Valasc. consult. 150. in fin. ubi, quidquid ille dixerit, fatetur ita fuisse judicatum. De tota Hispania testatur Flores ad d. dec. Gam. 228. in fin. ibi: hæc resolutio semper in praxi servatur; de Sabaudia Thesaurus, de Gallia Boerius, de Napoli Afflictis, de Bononia Imola, de Perusio Baldus Novellus, de Monferato Rolandus, de Flandria Joannes Grivellus, & de alijs Provincijs reliqui superius relati.

Vnde meritò Petrus Barbof. ubi 7
Giiij pro-

proximè ait cavendum esse à Gama *d. decis. 227. aliàs 228.* ubi idem advertit Flores, & similiter eum refutat Valasc. *d. consultat. 83. num. 9. ad fin.* Tandem Menoch. *d. lib. 6. præsumpt. 27. num. 7.* eam opinionem vocat *damnata*, & Gratian. *d. tom. 3. cap. 576. num. 35.* ait quòd esset temerarius iudex, qui non sequeretur nostram.

Auctoritati verò Bartholi *in allegato conf. 124.* occurritur advertendo eundem sibi còtrarium pro nobis fuisse *in d. Authent. si qua mulier, num. 2. & 3.* atque iterù in corpore unde illa

Auth. desumpta fuit; & quando Doctor sibi est contrarius, prævalet opinio, quam tenet in pluribus locis; *notat Nevisan. lib. 5. Sylvæ nuptial. num. 25 post princip. & num. 32. ad fin. habetur in 1. tom. commun. opinion. ex fol. mibi 49.*

In prædicto processu, hoc fundamento prætermisso, ex alio capite decisa fuit causa; credidit autem quòd, si ad istum punctum perveniretur, pro muliere judicandum foret, & quoniã quæstio est celebris, nolui omittere quæ super ea dicta fuerunt.

DECISIO XXV.

An, & quando præsumatur donatio ex amicitia?

Ad L. ex duobus 27. ff. de negot. gestis. Et nostram Ordin. lib. 4. tit. 31. §. 11. in fin.

SUMMARYM.

- 1 Donatio præsumitur ex amicitia.
- 2 Quod intelligitur intra parvam quantitatem.
- 3 Etiam inter consanguineos, & fratres.
- 4 Quantitas regulatur secundum personam donantis.

Donationem ex amicitia præsumi probatur ex *L. 1. ibi: affectione domestica, Cod. de negot. gest. melior text. in L. is qui amicitia 44. ff. eod. tit.* docuit expressè Bart. *in L. 2. num. 4. Cod. illo tit. tenuit Ruin. conf. 100. num. 25. lib. 4. confirmat Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 1. cas. 88. n. 59. juvat Pereyr. dec. 102. n. 2.*

² Hoc tamen intelligitur intra parvam quantitatem, *ut probatur ex L. utrùm 47. in fin. ff. donat. inter vir. facit optimè glos. verb. pro cauto, post med. in L. cum quid. 3. ff. si certum petat. no-*

tavit ex pressè Bald. in L. 2. num. 3. Cod. jur. dot. & ibi Andr. Barbat. in annotat. In fortioribus terminis inter consanguineos, imò inter fratres (qui quidem sunt termini fortiores, ut per Monach. dec. Bonen. 16. numer. 26. & dec. 61. num. 8.) advertunt Menoch. supra num. 10. & seqq. Garcia de expens. cap. 4. num. 24. ad med. Cancer. variar. tom. 1. cap. 8. num. 76 & bene probatur ex L. Procula, à contrario sensu, de probat. & clariùs in L. ex duobus fratribus, de negot. gest. optimè facit quod cum Bolognet. aut noster Barb. in L. quæ dotis 34. num. 169. in princ. ff. solut. matr. secundum quæ intra parvam quantitatem intelligendum est quod ex Bocero; ac alijs scribit Hunnius in Encyclopæd. p. 3. tit. 26. cap. ult. num. 5. Et iterum adverto quòd istud Hunnij opus allegare non piget, quoniam illud composuit jam conversus ad Catholicam Religionem.

Quantitas autem secundum personam

sonam donantis regulari, docuit satis clarè Bart. in d. L. cum quid num. 11. post med. ff. si certum petatur; Gracia d. num. 24. ad fin. & insinuat Hunnus d. num. 5. ibi: ex nobilitate, ac claritate, divitijs que, quibus donans abundat, &c.

Qua propter in casu *Ulyssiponensi* inter *Emmanuellem de Couto* cum *Ma-*

ria Gomes vidua, apud *Notariū Maurum Ferreya de Lemos*, judicavimus non potuisse præsumi donationem factam à vidua, ejusque viro jam defuncto, quanvis aliquæ pro donatione concurrebant conjecturæ, quoniam respectu quæritatis, de qua agebatur, prætensi Donatores pauperes erant, ditior verò prætensus Donatarius.

DECISIO XXVI.

Emptorem in limine contractus timentem quando possit panitere?

Ad L. ex his 5. & L. si post perfectam 24. Cod. de evict. cum alijs simulibus. Ac nostram Ordinam. lib. 4. tit. 5. in princip.

SYNOPSIS ARIVM.

- 1 Notorie dives an excusetur à dando fidejussorem: & n. 10.
- 2 Limen contractus dicitur dum pretium non est realiter solutum, quavis res sit tradita.
- 3 Pretium non dicitur solutum, quando sit depositum de iudicis mandato.
- 4 Resolvitur questio principalis per casus usque ad n. 16. inclusive.
- 12 Argumentum à contrario sensu est fortissimum.
- 13 Denaturà dictionis, si.
- 14 Venditor censetur vendere rem liberam, non obligatam.
- 15 Manus ipsius est in re, quam in cautione.
- 16 In contractu reciproco, deficiente uno, alter non tenetur.
- 17 Et novo titulo requiritur nova possessio.
- 18 Confraternitas sanctæ Misericordie in Lusitaniâ gaudet beneficio restitutionis.
- 18 Qui difficiliter excutitur nõ est satis idoneus debitor.
- Ibi. Fidejussor ejus qui gaudet beneficio restitutionis, non est facilis excussio- nis.
- 20 Fidejussor habens privilegium fori non est idoneus.
- 21 Ubi emptori timenti in limine contractus; debitor fidejussor, qui tamen non inveniatur, poterit emptor pretium deponere, ex quo emanatur bona pro cautione.
- 22 Emptor rem habens, sed pretium nõ solvens, quod ei non detur fidejussio debita pro evictione, an teneatur ad fructus, vel ad usuras pretij?
- 23 An cesset evictio, si emptor sciebat de obligatione, vel promisit de hoc non opponere?

CUM domus sanctæ Misericordie *Ulyssiponensis* villam, quam ex legato obtinuerat, *Andree Deleyro* vendidisset pro liberâ, ante solutum pretium, & factam traditionem emptori

prori denuntiavit Tertius villam sibi esse obligatam; quapropter emptor contractui stare recusabat; Domus vero *Misericordiae*, negando denuntiantis actionem, cogebat emptorem, quasi securus maneret evictionis jure, pro quo ipsa notoriè idonea erat, atque ita à fidejussore dādo excusabatur per ea quæ *Sur d. dec. 183. n. 10. & dec. 295. num. 3.*

2 Pro materia cognitione supponendum est, quod limen contractus dicitur etiam dum pretium non est solutum realiter, licet res jam tradita sit; *Afflict. decis. 171. Sur d. d. decis. 183. num. 1. & dec. 295. num. 7. Hermosill. in addit. Gregor. Lopes gloss. 1. l. 32. tit. 5. partit. 5. num. 231. & seqq.* ubi ait non intelligi solutum, quanvis sit depositum judicis mandato.

3 Hoc præhabito, diversæ sunt conclusiones, distinguendo per casus.

4 Primus est, quando de obligatione rei venditæ constat, & res non dum emptori est tradita. Tunc non tenetur emptor emptioni stare, quin prius venditor ab imminente creditore rem liberet, textus est formalis in *L. ex his 5. Cod. de evictionib. ubi glos. Bart. & Bald. Cald. de empt. cap. 23. num. 16. in princip. & apud nos probatur à fortiori, licet à contrario sensu, per Ord. lib. 4. tit. 5. in princ.*

5 Secundus est, quando res jam emptori est tradita, nec dum tamen pretium solutum, vel pars illius, & constat de obligatione purâ; tunc etiam tenetur venditor rem liberare, per *L. 2. §. vacua, L. 3. & L. in venditione 42. ff. act. empti, & per ea quæ Sur d. conf. 13. num. 15. conf. 19. num. 1. decis. 22. num. 6. decis. 165. num. 2. & decis. 253. num. 8. optimè Neguzant. de pignor. p. 5. memb. 1. n. 24. Giurb. decis. 113. n. 3. apud Castellanos est L. 32. tit. 5. p. 5.*

6 Tertius est, quando, re jam tradita, nec dum tamen pretio soluto, vel parte illius, apparet obligatio conditionalis. Tunc aut venditor simpliciter vē-

didit, aut pactus est rem liberare ab omnino ere. Si simpliciter vendidit, sufficit si præstet cautionem, ut brevissimè insinuat *Bald. in L. ex his prædictis, Cod. de evictionib. in ultimo verbo, latè explicat Alex. conf. 65. incipit, ommissis argumentis, per tot. lib. 5. (quidquid obiter dixerit conf. 67. incipit, fortificatur, lib. 3. aliàs est conf. 63. num. 11. lib. 6.)* sequitur eandem conclusionem *Neguzant. supra n. 27. Giurba supra num. 12. vers. secunda; innuitque Cald. d. cap. 23. num. 16. in fin. & ita procedit decisio Surdi dec. 253. in fin.* Si omnino liberare pactus est, ad hoc cogitur, nec satis est cautio; *Giurb. ubi proximè, cum Bolognet. conf. 31. num. 15.*

7 Quartus casus est, quando obligatio, sive pura, sive conditionalis, est in incerto, lis tamen movetur, vel adest fama, & res vendita jam tradita est. Tunc sufficit quod venditor idoneum fidejussorem pro indemnitate præstet, ut emptor pretium teneatur satisfacere, probant in his terminis loquentes textus in *L. pen. §. ultim. ff. de pericul. & commod. rei vendit. & in L. si post perfectam 24. Cod. de evictionib. Afflict. dec. 171. Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 224. n. 2. Sur d. decis. 183. num. 1. & dec. 295. Gomes variar. lib. 2. cap. 2. num. 39. in princip. Rebus. tom. 3. ad Const. Gal. tit. de dilat. art. 5. glos. unic. num. penult. & ultim. Azered. in nov. recopilat. leg. Castell. lib. 4. tit. 21. L. 1. à n. 161. Magon. decis. Florent. 80. num. 1. Cancer. variar. tom. 1. cap. 13. à num. 26. Hermosill. d. glos. 1. in L. 32. tit. 5. part. 5. num. 236. Carol Anton. Moccia casuum forens. cap. 44. & apud nos est *Ordinat. lib. 4. tit. 5. in princip. quam exornant Barbof. in L. de divisione 5. num. 69. ff. solut. matrim. latius Cald. de empt. cap. 23. à n. 14. ubi n. 15. cum Angelo addit eam cautionem non solum de dubio moto dandam fore, sed etiam generaliter de omni quod in posterum possit venire, per L. fin. in fin.**

fin. ff. de rescindend. vendit. & dicit
judicatum referre Rebuf. loco supra
citato, qui tamen clarè non loquitur;
conducit Surd. d. decis. 295. num. 18. &
19. Curb. supra num. 11. nec non Can-
cer supra num. 27. & judicatum post
magnam dubitationem refert Vincèt.
de Franch. dec. 555. in fine, confirmat
multis Hodiern. in addit. ad d. decision.
Surdi 295. à n. 1. Sed meo videri text.
ille tale non probat, eum loquatur de
fidejussione danda ex cõventione, cui
adunguem est parendum, nec inde
possit argumentari ad nostram proced-
entem à lege, quæ non gravat ultra
necessarium. Unde obiter dictum vo-
lo cautionem pro solo dubio moto fo-
re dandam; ad quod est bonus textus
in d. L. penult. § fin. de pericul. & com.
rei vendit. ibi: ejus evictionis; faciunt
optimè quæ Surd. decis. 295. ex num. 1.
& Franchis supra ex num. 2. ac pro ista
parte judicatum refert Joann. à Sande
in decis. Frisæ lib. 3. tit. 9. defn. 9. &
tunc solùm generalem dandam, quan-
do adest generalis fama obligationis
ad nullum creditorem restricta, in quo
sensu possunt intelligi illi DD. & citata
nostra Ord.

Excusabitur autem à fidejussione
 venditor, si ipse satis idoneus sit, ut de
 jure communi ostendit Surd. d. decis. à
 num. 3. dixit Neguzant. dict. memb. 2.
 §. p. num. 28. post princip. ibi: vel per
 obligationem bonorum. & apud nos de-
 clarat prædicta Ordinat. in fin princip
 & Cald. d. cap. 23. num. 17. in fin. quid-
 quid distinguat ipse Surd. à num. 13. &
 dicat ejus additionator Joann. Bapt.
 Hodierna ibi n. 2.

Quintus casus est, quando obliga-
 tio, sive conditionalis, est in incerto, &
 res non est tradita. Tunc emptor om-
 nino potest recedere, quanvis sibi de
 evictione satisdetur, ut mihi aperte
 probant jura relata, & DD. dum cau-
 tionem admittunt casu, quo emptori
 res jam sit tradita, quasi, re adhuc non
 tradita, diversum sit, per argumentum

à contrario sensu, quod est fortissimū
 L. 1. §. hujus rei, ff. offic. ejus cui mand.
 est. jurisd. L. qui testamentum, §. Mu-
 lier, ff. de testament. cum innumeris
 apud Everard. in argum. loco 82. Et
 apertius colligitur ex allegata nostra
 Ordinat. in princip. ibi: se o comprador
 for em regue da coisa, idest, si emptori
 traditares sit; quasi conditionaliter
 disponat, juxta ea, quæ de natura di-
 ctionis si, congerit August. Barbos. de
 diction diction. 313. quæ differentia
 nititur ea ratione, quod venditor, qui
 tradiderat ante motum dubium, satis-
 fecerat ex parte sua tradendo rē, quæ
 reputabatur omnino libera. Vnde nil
 mirum, si dubium superveniens magis
 præjudicet emptori, ut pretium solvat
 accepta cautione, prout in præsentī
 casu dicebamus; at verò si vult trade-
 re rē, super qua movetur quæstio, jam
 non satisfacit, quia non videtur trade-
 re quod vendidit, cum liberam, non
 obligatam, neque dubiam rem vendi-
 disse censeatur, L. 2. §. vacua, L. 3. L.
 in venditione 41. ff. act. empt. faciunt
 ea quæ Hunnius in Encyclopædia part. 3
 tit. 14. cap. 5. num. 4. cum seqq. Neque
 cautio justa satisfactio est, cum maius
 sit jus in retinendo pretio, argumento
 L. plus cautionis 25 ff. regnl. jur. Vn-
 de si non satisfacit in contractu reci-
 proco, nec emptor satisfaceret teneretur,
 ad. L. 3. §. 1. de condiēt. caus. dat. gloss.
 ultim. vers. secunda, in L. sicut ab ini-
 tio. 5. Cod. de action. & obligat. DD.
 in L. 4. Cod. de dolo.

Planè in hypothesi nostra res non
 dum tradita erat; quod enim unus
 Dominus ex Collegis, Senator quid-
 dem doctissimus, objiciebat, emptorē
 tanquam ejusdem domūs Misericor-
 diæ administratorem, seu procurato-
 rem, jam villam colere, dicebam non
 esse satis; etenim traditio, quam requi-
 rimus, debet esse virtute contractus
 emptionis; illa autem nomine admi-
 nistratoris, seu procuratorio ab hac
 tantum abest, ut emptori nil acquirat,
 &

& ei necessum sit novam possessionem ex nova causa emptionis capere, arguunt eorum, quæ notantur in *L. cum nemo, Cod. de acquir. possess. & eorum quæ Valasc. consult. 191. num. fin. Pereyr decis. 108. num. 6.* Ergo re nondum tradita, emptor omnino poterat recedere juxta proximè dicta.

18 His addebat egregius Senator *Laurentius da Gama Pereyra*, nepos, ac imitator magni *Antonij da Gama*, quòd cum *sanctæ Misericordiæ* Confraternitas beneficio restitutionis gauderet in litibus, ut resolvit noster *Cabed. p. 1. decis. 51. à num. 8. per ea quæ Sforc. Odo in tract. de restit. in integr. part. 1. quæst. 3. art. 6. num. 46.* neque ipsa videbatur satis idonea ob difficultatem

19 excussionis, nec fidejussorem facilem adhibere poterat, cum ipsa in lite, si daretur, semper assisteret. Quod confirmatur ex *Alexand. cons. 73. incipit diligenter num. 3. in princip. lib. 6. ubi per L. 1. ff. si quis in jus vocat. non ierit*, ait quòd fidejussor habens privilegium forti, non est idoneus, nisi specialiter ei renuntiet. Atque ita, renuente uno collega, prolata fuit sententia, *Notario Philippo Marques de Almeyda*,

21 Adverte quòd ubicumque, juxta supradicta, venditor debuerit in defectum priorum bonorum fide-

jussorem dare, poterit emptor pretiù deponere cum pacto, ut ex eo emanentur bona immobilia, quæ pro evictione maneat hypothecata. Istaque specialis hypotheca præfertur omnibus alijs creditoribus ipsius venditoris pariter, & emptoris, ut latè agit *Guirba part. 1. observat. 94. per tot.*

Sed utrùm emptor qui rem habet, nedum tamen pretium solvit, quia venditor non dat fidejussorem pro imminente evictione, in casu quo eum dare debet, teneatur ad fructus, vel ad usuras pretij? vide *Hermosill. in addit. ad Gregor. Lopes gloss. 2, L. 28. tit. 5. part. ex num. 49. Barbof. in L. de divisione 5. num. 69. ff. solut. matrimon. ubi obligat ad æquitatem L. curabit. Cod. action. empt.*

An cesset evictio, si emptor antea sciebat de obligatione, vel promisit de hoc non opponere? *Carolus Anton. Moccia cas. forens. cap. 5. cum quatuor sequentibus; Surd. decis. 243. & ibi additionator Joann. Baptist. Hodiern. Cov. lib. 3. variar. cap. 17. numer. 2. Trentacinq. 3. variar. tit. de emption. resolut. 4. num. 17. Gomes variar. tom. 2. tit. de emption. cap. 2. num. 39. Tiraquel. de retract. lignagier. §. 12. gloss. 1. n. 14. & post eos Hunnius in Encyclopaedia p. 3. tit. 16. c. 4. à n. 20.*

DECISIO XXVII.

Vtrum emptor acquirat fructus à die additionis
in subhastatione?

Ad L. fructus 13. Cod. de act. empt. Ac nostram Ordin.
lib. 4. tit. 67. §. 3.

SUMMARIUM.

- 1 Quando per solam additionem subhastationis transferatur dominium.
- 2 In venditionibus per subhastationem regulariter non transferatur dominium sine possessione: fallit num. 3. & supra n. 1.
- 4 Qui non habet dominium, non acquirat fructus.
- 5 Emptor per subhastationem non habet fructus, nisi à die possessionis: sed vide n. 9.
- 6 Limitatur, si dominus fuit morosus in tradendo.
- 7 Inteligitur L. fructus 13. Cod. de act. empti & n. 8.
- Ibi. Inteligitur Ordin. lib. 4. tit. 2. in princip.

1 **T**unc solùm per solam subhastationis additionem sine possessione, transfertur dominium, quando pignus, seu hypothecata res ipsi creditori est adjudicata in forma L. 3. Cod. de exequut. rei judicat. & L. 3. Codic. de pign. & n. 1. & n. 2. atque ita in hoc casu à die factæ adjudicationis lucrabitur creditor integros fructus & procedit Posth. dec. 41. post tract. de subhast. In ceteris autem subhastationibus, quæ
2 sunt venditiones ordinariæ, procedit Juris principium in L. transitionibus 20. Cod. de pactis, & L. cum res 12. Cod. de probat. L. Si ager 50. ff. de rei

vindicat. L. servum, Cod. eod. tit. de dominia, scilicet, non transferri absque possessione, ut est textus notissimus in L. si ancillam 11. Cod. act. empt. Seraphin. dec. 1324 num. 3. quidquid secundum leges, & stylum Patriæ suæ scribant Anton. Math. de actionibus lib. 1. cap. 12. à num. 8. & Guid. Pap. dei. 22. ac 81. qui tamen de jure communi conclusionem nostram agnoscit, & Additio ibi: & sic intelligendus est Posth. de subhastatione inspection. 53. num. 1. & 4. quod ipse ostendit à num. 9. & n. 53. declarat que, Franc. Salgad. in Labyrintho part. 3. cap. 2. n. 105. ibi: traditione facta. Quæ regula tantummodo limitatur in casibus L. fin. Cod. de sacros. Eccles. ubi per locum ab speciali est alia probatio satis trita Neque in contrarium facit textus in §. venditæ Inst. de rerum divis. sed potius pro hac parte expressus adest, ibi: venditæ verò res, & traditæ.

Planè qui non habet dominium non potest fructus acquirere, ut notatur per L. 1. & 2. Cod. de pignor. action. sunt enim fructus dominij accessorij, L. indebiti 15. ff. de condict. indebit, Bart. in L. 1. n. 9. vers. idem respectu naturalium accessionum; ff. de acquir. ed. possess. Monach. decis. Lucens. 62. n. 26. Posth. dec. 109. num. 16. post dictum tractatum.

Vnde quòd emptor non possit petere fructus temporis, quo non possedit,
H dit,

dit, quāvis sibi fuisset res addicta, & gabella soluta, videtur genuina doctrina Bart. in *L. Lucius Titus* 48. n. 2. ff. de act. empt. ibi: *Secundō nota quōd emptor non potest petere rem cum fructibus à die, qua solvi debuit, &c.* Alexād. conf. 119. incipit, sine disputatione lib. 4. Afflic. dec. 188. Mantie. de tacit. lib. 4. tit. 3. n. 12. & tit. 32. n. 4. Thusc. lit. F. conclus. 486. n. 16. 26. & 31. in terminis latè probat *Noguerol. tom. 2. allegat. 20. ex num. 11.* & hoc modo intelligo *Posthium de subhastat. inspect. 55. à num. 1.* quod melius apparet n. 46. Quod tamen procedit, si rei dominus non fuit in culpa non tradendi, sed aliunde provenit impedimentum traditionis; nam si dominus morosus fuit, in ejus pœnam debentur emptori fructus etiam ante traditionem, *L. videamus* 38. §. *Si actionem. vers. ex causa.* ff. de usur. Bald. in *L. fructus* 13. num. 7. Cod. de act. empti. Cov. variar. lib. 3. cap. 4. num. 7. Spino de testam. gloss. 13. princip. num. 83. & apud nos disponit *Ordinat. lib. 4. tit. 67. §. 3. Cald. de emption. cap. 23. num. 19. Barbos. in L. de divisione* 5. n. 20. ff. solut. matrim.

Neque principali conclusione obest textus in *d. L. fructus* 13. Cod. de act. empt. Quia vel procedit cōtra debitorem morosum, juxta proximè dicta, vel juxta gloss. ibi: *illud verbū perfectum*, debet intelligi secundum aliam glos. in *L. 1. Cod. de pericul. & commod. rei vendit. verbo, post perfectā*, quæ tandem ait, tunc denique, quoad

omnia, cœferi venditionem perfectā, cum res traditur, quāvis Bald. num. 1. minis bene putet eam glos. referri ad gloss. verbo, *venditionem*; utroque modo cum textum intelligit Spino d. gloss. 13. num. 84. ex *Cagnol. in L. curabit. Cod. illo tit.* Et ex supradictis sequitur etiam interpretatio ad nostrum *Valasc. conf. 37. à num. 1. & num. 5.* dum enim ait addictā re solēniter ex mandato judicis cœferi emptionem perfectā, intelligitur quoad effectum nō pœnitendi, neque aliquid innovādi, juxta casum, de quo ibi loquitur, ut etiam intelligitur *Ordinat. lib. 4. tit. 2. in princip. & textus in princip. Instit. de empt. & vendit.* at, quoad lucrandos fructus futuros, quos pœsens venditio non comprehendit, nunquam cœsetur venditio perfectā, nisi post traditionem.

Et ita judicavimus in processu *Oppidi de Moura*, inter *Nouum Vas Pimenta* cum filijs *Roderici Laurentij de Pino*, Notario *Petro Correa*.

Adverte autem Decisionem procedere quoad integros fructus; semper tamen emptor lucrabitur correspondentes pretio ex æquitate, *L. curabit; Codic. act. empt. & L. fu. ff. de fundo dotali; Paul. Castrens. in L. de division. n. 10. ff. solut. matrim. Post h. p. ist tract. de subhastat. dec. 41. à n. 2.* ubi præstat rationem, quoniam, inquit, contra rationem forer, quōd debitor, qui agit venditori, pretio, quo debitum jam exsolvit, & simul fructibus rei fruatur.

DECISIO XXVIII.

An contractus, ex quo non debebatur gabella ratione privilegij personarum, reddatur nullus ex eo quod instrumento non inferatur certificatio excusationis ipsius gabellæ?

Ad L. *fn. § Divus, ff. de publican. & vectigal. Ac nostram Ordinat. lib. 5. tit. 78. §. 14. & lib. 2. tit. 11. in princip. & §. 1. & 2.*

SUMMARIUM.

- 1 Monachi, & Equites Militiæ Christi non debent gabellam ex contractibus emptiis: sed quando procedat, nam 4.
- 2 Emptio, & ipsius scriptura, cui non inseritur certificatio gabellæ, est nulla; & inferi certificationem, est de forma legis, num. 9. quanvis gabella realiter fuerit soluta num. 13. & vide n. 15 vide tamen n. 16.
- 3 In dubio contra gabellam est iudicandum.
- 5 Qualitas à lege requisita primò debet probari.
- 6 Etiam immunes debent Gabellarijs denunciare contractum. Sub pœna nullitatis, n. 8. & n. 11.
- 7 Nullitas contractus ex defectu gabellæ est pœna.
- 10 Non servat a formâ legis, actus corruit. Nec satisfit per equipollens, nu.
- 11 Legis mens magis attenditur, quàm verba.
- 14 De efficacia consuetudinis.
- 15 Et specialiter circa solutionem vectigalium.
- 16 Interpretatur Ord. lib. 1. tit. 78. §. 14.

Controvertebatur an, supposito quod neque Moniales, neque nostræ Militiæ Christi Equites exemptione, & venditione, quam inter se celebrarunt, gabellam debuerint, per nostram Ordinat. lib. 2. tit. 11. in princip. & §. fin. de quolatiè Ciarlinus controvers. forens. cap. 103. à num. 1. Bonacin. Moral. tom. 3. disp. 1. quæst. 19. punct. 3. §. 1. Antonin. Diana resolut. moral. part. 5. tract. 1. de immun. Eccles. resolut. 17. & latè supponit ipse Diana part. 1. tract. 2. resolut. 36. cum multis seq. & ex Lusitan. Valasc. part. 2. consult. 131. tenerentur nihilominus instrumento contractus inserere certificationem, quâ ostenderetur fuisse à Gabellarijs excusatos, ut evaderent Ordinat. lib. 1. tit. 78. §. 14. annullantem contractum, & ipsius scripturam, cui certificatio gabellæ solutæ nõ fuit inserta, de quo, noster, Pereyr. dec. 76. num. 6.

Et quanvis in dubijs contra gabellam, ut pote contra servitutem, definire debdamus, prout resolvunt Gratian. disceptat. cap. 17. à num. 17. Surd. dec. 305. num. 45. Lassarte, qui dicit communem, de decim. vend. in præfat. num. 31. Gutier. de Gabell. quæst. 13. nu. 9. vers. quid tenendum, Phœb. part. 1. dec. 24. num. 8. quidquid contrarium

Hij di-

dicant *Parlador. rer. quotid. cap. 30. nu. 30 & Girond. de Gabell. part. 5. à num. 2. & distinguat ipse Guttur. eodem tract. cap. 6. à num. 8. putabam tamen defectum certificationis, quâ de excusatione constaret, annullasse contractum.*

4 Primò, quia prædictæ personæ nõ simpliciter sunt immunes, sed quando absque negotiatione emunt ad usus necessarios, *cap. Quanquam, §. 1. de censib. lib. 6. cap. fin. de vita, & honestate Clericor. Clement. præsent. de censib. Ordin. nostra lib. 2. tit. 11. §. 1. Felin. in cap. Ecclesie Sanctæ Mariæ numer. 105. ac ibi Dec. num. 57. de constitut. Lassart. de Decim. vendit. cap. 19. num. 51. Parlador. rer. quotidianar. lib. 1. cap. 3. numer. 4. Bonacin. Moral. tom. 3. disput. 1. quæst. 19. punct. 3. §. 3. numer. 5. supponit Diana supra, & doctissimus Fr. Anton. de Sousa in Bulla Cænæ cap. 19 disput. 92. cap. 1. Mantienz. qui plures refert in L. 11. glos. 1. num. 3. tit. 10. lib. 5. novæ recopilat. Valasc. conf. 131. num. 10. Cabed. p. 1. dec. 189. num. 2.* Ergo ista qualitas à lege requisita ante excusationem debuisset probari, *Bart. in L. 1. §. Quod autem ait ff. ne quid in flumine public. Surd. dec. 56. num. 2. ubi plures citat Castill. tom. 5. quotid. cap. 9. & dum non fuit probata, manebant cõtrahentes in terminis laicorum subjeti nullitati prædictæ legis.*

6 Secundò quoniam, quidquid esset de jure communi, apud *Gratian. d. cap. 17. num. 8. & 9. apud nos ad evitandas fraudes etiam immunes debent Gabellarijs denuntiare contractum, & petere apodissam; prout disponit nostra Ordinat. d. tit. 11. §. 2. quæ sequuta est meliorem sententiã apud Bart. & Paul. per text. ibi in L. ult. §. Divus, ff. de publican. Mascard. conclus. 834. num. 4. & 5. Gratian. decis. 148. num. 21. cum seqq. qui asserunt hanc obligationem immunibus incumbere sub pœna legis. At qui nullitas induta per dictum §. 14. est pœna juxta doctriam glos. processus in cap. dicit. §.*

Ordinarij de immunitat. Eccles. lib. 6. Part. in L. turpia § 7. num. 1. ff. leg at. 1 Fulgos. Paul. & Inf. num. 7. in L. non dubium, Cod. de legib. Senator noster Dominic. Homem de Almeyda allegat. 9. num. 3. (ex cujus dictis hoc planius procedit quando, ut hic, ultra nullitatem nulla alia pœna irrogatur gerenti) ergo per defectum denuntiationis cõmissa est talis pœna, & d. Ordin. lib. 2. tit. 11 §. 2. dum ab immunibus denuntiationem petit, intelligitur sub pœna nullitatis; nam cum sit desumpta ex jure communi ex citata L. ult. §. Divus; secundum illud interpretanda est, ut tradunt DD. quos citavi dec. 13. n. 4 & in nostra hypothese tenet, & refert judicatum Thom. Valasc. allegat. 28 n. 25.

9 Tertiò, quod *Ordinat. d. lib. 1. tit. 78. §. 14. prohibet sine dicta certificatione contractum celebrari, & aliter factum annullat, quod est formam inducere, ut probatur ex L. non dubium Cod. de legib. tetigit Roman. conf. 402. in proposita consultatione num. 3. declarat Alex. conf. 212. ponderatis, n. 5. lib. 6. Sequitur Thusc. lit. F, conclus. 414. num. 10. 14. 16. & 29. Sed non servata formã legis, actus corrumpit d. L. non dubium, Cod. de legib. Bald. in L. 2. num. 11. & in authent. qui sepel num. 17. Codic. quomod. & quando judex; DD. in L. hac consultissima, Cod. qui testament. facere poss. Thusc. d. lit. F, conclus. 415. Ergo absque tali certificatione contractus noster non valet. Neque fuit satis gabellam non deberi, quasi in effectu cessaverit ratio, & consequenter legis mens, quæ magis attendenda, quàm verba d. L. non dubium & L. scire leges, ff. eodem titul. de legib. Respondetur enim quòd non cõstitit de ratione cessante, dum non fuit probata qualitas requisita usûs necessitatis, ut diximus in primo fundamento; quinimo formæ legis non satisfacit per æquipollens. Sed specificè, ut docet Bald. in L. 1. num. 2. ff. de liber. &*

post hum. plurimis firmat Alexand. d. conf. 212. num. 5. lib. 6. conducit optimè in terminis Emman. Barbof. in eadem Ordin. §. 14. num. 46. dum ex sententia Senatus scribit non sufficere gabellam solvi, nisi solutionis certificatio inferatur, quasi lex non tam ad solutionem, quam ad certificationem respexerit; debet igitur inseri scripturæ certificatio gabellæ solutæ, vel non solutæ.

14. Quartó, cum in omnibus rebus multum valeat consuetudo, ut notatur in cap. cum dilectus de consuetud. & Ordin. nostra lib. 2. tit. 64. in princip. plus valet ad leges interpretandas, ex L. 1. §. Sed & si quæ leges. Cod. de veteri jure enucleando, est enim consuetudo optima legū interpret. ait Afflict. decis. 173. num. 3. circa quod curiosè Rebuf. ad tit. de verbor. significat. L. 87. vers. ex consuetudine, conducit Gama dec. 16. num. 7. latè Larrea allegat. fiscal. 92. à princ. dixi in tractat. perfectus Doctor. qualitate 23. num. 36. vers. filius, & magis principaliter valet consuetudo ad interpretationem legum super vectigalibus, L. si publicanus 4. §. fin ubi glos. & Bart. ff. publican. Gratian. alios citans d. c. 17. n. 12.

Planè scimus consuetum esse exemptas personas merces è quibus vectigalia non debent publicis ministris denuntiare, immunitates que recipere apodissas, aliàs merces capiuntur; similiter igitur in præsentiarum debuisset observari.

16. Dictis non obstant verba citati §. 14. ibi: de que se deva siza, idest, ex quo debeat gabella, quasi in contractu, è quo gabella non debetur, ut noster dicebatur, eam certificationem non consideraverit. Etenim respondebam advertendo verba illa non referri ad contractum, è quo non debeat gabella ratione privilegij contrahentium, sed ad contractum, è quo non debeat ratione qualitatis ejusdem contractus, vel rei super qua contrahitur, ut in

enumeratis ab Emman. Barbof. ibidem à num. 5. Sic apparet ex contextura, ibi: Não serão carta alguma de venda, nem entro contrato de bens de raiz, nè de coisa alguma, de que se deva siza, idest, Tabelliones non conficiunt instrumentū venditionis, nec alium contractum bonorum immob. illum, nec alterius rei, e quo debeat gabella, quam meam distinctionem secerat Bart. in d. L. ult. §. Divus, ff. publican. num. 2. ad fin. ibi: unde cum non liqueat an sit scholaris, petat apudissam. Secus si esset res, ex qua non deberetur so. vi ex forma statuti. Cùm ergo in casu nostro non liqueret de privilegio personæ, quoniã non extabat probata qualitas, de qua supra in primo fundamento, & neque res, neque contractus esset immunis, imò subjectus ex forma statuti, non liberabatur à nullitatis pœna per legem imposita.

Resolutionem meam amplexus fuit, & amicabiliter laudavit admodū illustris, pariterque doctus Senator Martinus Alphonsus de Mello, jam nunc meritissimus Episcopus Egitanensis, annuit item ad annullandum contractum alius Collega Juris peritissimus Antonius Pereyra de Sousa, postea Regiæ Coronæ Procurator, & in nostro Consilio Regij patrimonij Consiliarius, qui jam è sæculo sublatus quiescat in pace. Declaravit autem se non disputare quæstionem: Vtrum si de privilegio liqueret, satis esse defectus certificationis ad contractus nullitatem.

Hoc fuit in causa Scalabitana Maria à Trinitate Monialis cœnobij de Almofer, cum Benedicto de Almeyda, Equite Christi, apud Notar. Dominicum Dias de Conto, & post dicta inventi, quod secundum meam resolutionem à prædicto domino amplexa tam judicatum fuerat per gravissimos Senatores anno 1641. in processu Andrea Vieyra cum Bernardo Carvalho, apud Notar. Joannem Baptist. de Chaves.

DECISIO XXIX.

Rescisso contractu ob læsionem ultra dimidium, an aliquid
ultra pretium, vel rem debeat restitui?

Adl. 2. Cod. de rescind. vendit. Ac nostram Or-
din. lib. 4. tit. 13. §. I. & ult.

SUMMARIUM.

- 1 Annullato contractu, restituitur gabella n. 1.
- 2 Sed rescisso contractu, non restituitur gabella. i
- 3 Quid dicendum de laudimijs, ac alijs tributis; remissivè. n. 3.
- 4 Ob læsionem ultra dimidium rescinditur contractus.
- 5 Quæstio principalis disputatur. ex n. 5. Resolvitur à num. 18. per casus
- 6 In redhibitivis fraudator reddit emptorem liberum ab omni impensâ. & 7.
- 8 In læsione ultra dimidium, lædens non consideratur fraudasse, sed quasi fraudasse. 19.
- 9 Licet contrahentibus se decipere, & quomodo intelligatur.
- 10 Lædens ultra dimidium non solvit fructus ante litem contestatam. sed vide nu. 14.
- 12 Secus in lædente enormissimè.
- 11 Dolosus solvit fructus ante litem contestatam.
- 16 Pœnitens in contractibus innominatis debet alteram partem ab omni damno reddere immunem.
- 17 Non peccat qui jure suo utitur.
- 20 Lapsus ultra dimidium consideratur in aliqua culpâ.
- 23 Emptor bonæ fidei facit fructus suos.
- 24 Fructus pertinent ad dominum.
- 25 Fructus pertinent ad eum, ad quem

pertinet periculum rei.

27 Quando non ex læsione, sed ex aliâ causa rescinditur contractus, quis debeat solvere gabella, salarium Notarij, fructus, & usuras remissivè. n. 27

PRæmitto quòd, quanvis annullato contractu, debeat gabella à Gabellarijs restitui, ut apud nos est lex in articulis gabellarum cap. 6. in princip. & de jure communi deducitur ex l. 2. Cod. de eunuchis, & docet. Bart. in l. fin. §. sin autem nu. 1. Cod. commun. de legat. Roman. cons. 78. licet communi jure. num. 2. Tiracquel. de retract. convent. §. 6. glos. 2. num. 6. Parlad. lib. quotidianar. 1. cap. 3. §. 5. nu. 15. Lassart. de decim. vendit. cap. 14. num. 11. Guticrr. de Gabel. quæst. 9. & practicar. lib. 1. quæst. 129. num. 2. Avendaño respons. 13. num. 3. Pinel. in l. 2. Cod. de rescind. part. 2. cap. 3. num. 53. ad fin. Phœb part. 1. decis. 24. num. 26. quoniam reducitur negotium ad non esse; tamen rescisso contractu, gabella apud Gabellarios manere debet, ut habemus in d. l. gabellarum eod. cap. 6. supponit nostra Ordin. lib. 4. tit. 17. §. apud Castellanos est l. 1. tit. 17. lib. 9. recopil. & de jure communi textus in l. debet 27. versic. quid si vectigalis; ff. de ædilit. edict. docet Bald. in l. si constante 19. num. 4. Cod. donat. ante nupt. condrcit ipse in l. si prædium 4. n. 8. Cod. de ædilit. action.

tenent ijdem Tiraquel. d. glos. 2. num. 11. Parlador. d. §. 5. nu. 5. Lassar. d. cap. 14. num. 10. & 13. Guier. de Gabel. quest. 12. n. 3. Pater Molin. de Justis. tract. 2. disput. 349 num. 7. Niger Cyriac. lib. 1. controvers. 63 nu. 1. ubi ait non esse qui contradicat, quidquid scribar Roman. d. conf. 78. in fin. Pinel. d. cap. 3. num. 35. Thœb. d. decis. 24. nu. 21. Quoniam non licet contrahentibus discedere à cōtractu in præjudicium tertij, cui est jus quæsitum. Quid autem dicendum in laudimijs, alijsque oneribus, seu tributis venditionis, agunt supradicti.

Hoc supposito, rescisso per sententiam emptionis, & venditionis contractu ad petitionem emptoris, qui ultra dimidium justij pretij læsus fuerat, elegit venditor pecunias restituere, vineamque recuperare, juxta l. 2. Co. l. de rescindend. vendit. ac nostram Ordin. lib. 4. tit. 13. §. 1. Quærebatur quis deberet impendere gabellam ab emptore solutam? quam quæstionem multi DD. confuse pertractant, sed huc usque non invenio satis decisam.

Certè Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 3. à num. 37. cum de puncto ex professo egerit, in nihilo se firmat.

Venditori autem semper solutionem incumbere tenent Cald. in l. securatorem, verbo, per quod, num. 13. C. de integr. rest. & Emman. Soares à Ribera in annotat. ad Pinel. d. cap. 3. num. 38. in princip. pro quibus sunt textus in l. cum autem 23. §. Jubent, & §. Julianus, & §. Cum red. ibetur, l. facta 60. & specialius l. debet 27. ff. de edit. edict.

Verùm illi textus loquuntur in rehibitoriâ, in qua venditoris fraus consideratur, quod vendiderit morbosum animal; l. 1. §. causa ibi: fallacijs vendentium, ff. cod. tit. propterea æquum fit, quod fraudans indemnem reddat emptorem ab omni expensâ, ut inquit. textus in d. l. debet, in fin. ac explicat Lassar. de decim. vendit. cap. 14. num. 12. post Capolam de simul. contr. præf. 7. quod & refert Parlador. d. lib. 1. cap. 3.

§. 5. num. 8. Niger Cyriac. lib. 1. controvers. 63. an. 5. At verò in contractu d. l. 2. Cod. de rescind. vendit. ; lædens non consideratur fraudans, ut declarat Lassar. d. cap. 14. n. 15. licet enim contrahentibus ad invicem se in pretio decipere, l. in causæ 16. §. idem Pomponius ff. de minorib. l. item 22. §. ult. ubi Bart. ff. locat. l. si voluntate 8. Cod. de rescindend. ibi: emptor viliori comparandi, venditor cariori distrabendi votum gerentes; Claud. Cantuanc. conf. 17. numer. 4. quod quomodo liceat, elegâter post alios explicat Castill. lib. 2. controvers. cap. 8. à num. 13. Et hoc non solum intra moderatam quantitatem intelligitur, insinuat Bart. in d. l. 2. num. 1. & advertit Lassar. d. cap. 14. num. 16. in fin. sed etiam usque ad læsionem ultra dimidium, ut per eandem l. 2. (quæ novo jure, non ex rigore justitiæ, sed ex æquitate læso succurrit) melius docet glos. ibi: verbo humanum est, quam sequitur Bald. num. 3. & tenet Parlador. d. §. 5. num. 9. ac est de mente Morla in emptor. jur. tit. 9. de contr. empt. quest. 8. num. 9. & de mente Castill. d. cap. 8. à num. 11. & num. 16. rectèque deducitur ex nostra Ordin. d. lib. 4. tit. 13. §. fin. dum à fructibus ante litem contestatam emptorem taliter lædentem relevat, utpote non dolosum; cū, si dolosus foret, cum relevare non deberet, juxta l. bonæ fidei 48. de acquir. rer. domin. l. certum 22. Cod. rei vendit. cum vulgar. quemadmodum non relevat, ubi enormissima datur læsio, quoniam ei dolus inest, arg. l. omnes 17. §. Lucius ff. quæ in fraud. credit. & l. si superstitis 5. vers. Janè, Cod. de dolo, Fas. cons. 133. Videtur, num. 20. volum. 4. Covarr. var. lib. 2. cap. 4. num. 5. Gam. decis. 66. num. 3. & decis. 198. num. 2. & decis. 246. num. 2. Cabed. part. 1. decis. 70. num. 3. Pereyr. decis. 15. n. 3.

Quare Phœb. d. decis. 24. num. 23. in fin. sentit solutam gabellam imputandam fore decipienti, qui tamen ex mente Lassar. d. cap. 14. num. 15. (qui hanc

hanc partem videtur tenere) non verificabitur ex sententiâ prolatâ; potuit enim victor lædi ex facilitate sua absque dolo adversarij putantis forsitan rem tanti valere; sed verificabitur ex electione, quam unusquisque faciet; nempe si Reus victus eligat victori potius damnum resarcire, quam venditionem ad nihilum reducere, ostendit se decipientem; atque ita gabellam quoque solvet: si verò eligat, venditionem potius effectivè rescindere, non videbitur decipiens, & sic gabellam non solvet.

14 Hæc verò resolutio solum procedet, si fraus manifestissimè appareat, vel ex præsumptione vehementissimâ; v. g. si lædens erat aurifex, & læsus rusticus, agaturque de lapillo, aut re argentea, ut considerant *Lassart. supr. num. 16. & Gutierr. de Gabell. quest. 12. num. 6.* In frequentibus autem casibus, ubi fraus non est ita manifesta, peccat in duobus; unum est, quòd resarcire damnū, non est probatio deceptionis, cum victo sic facere aliquando conveniat ex particulari affectione, commoditate, ac interesse, quod non est commune Actori; alterum quòd in alio electionis membro, si victus malit venditionem effectivè rescindere, cum sic se innocentem ostendat, adhuc manet indecisa quaestio, de quâ agimus, quis videlicet debeat amittere solutam gabellam?

15 Vnde Joannes Garcia de *expensis cap. 18. num. 53. & 54. ac Parlador. lib. 1. quatuor. cap. 3. §. 5. num. 6. & 7. quibus assentit Cyriac. d. controvers. 63. à num. 8.* asserunt talem jacturam spectare ad Actorem, qui contractus rescissionem postulet; quasi in pœnam, quòd, fidem sellendo, à contractu bonæ fidei velit discedere cum aliena jactura, & è contratio is, qui placitis parer, immunis omnino remanere debet, ac si contractus initus non fuisset, juxta *l. bonafides 50. ff. action: empti; l. 4. §. Marcellus aliàs §. Labeo ff. doli*

mali exception. quemadmodum in contractibus innominatis, in quibus locus pœnitentiæ datur, non aliter uni pœnitere fas est, quam si alterum omnis damni, atque expensæ præstet immunem; l. si pecuniam 5. in fin. ff. condition. caus. dat.

Hæc tamen opinio reprobatur à *Lassart. d. cap. 14. num. 16. vers. quæd si,* & meritò, quia in omni negotio attendi solet quòd principaliter agitur, non quòd in consequentiam venit, *l. 1. ff. de author. tutor,* & in præsentī casu Actor non intendit principaliter Rei damnum, sed propriam à læsione liberationem, quæ sibi licet *ex d. l. 2. Cod. de rescind.* nec videtur dolo facere qui suo jure utitur, *l. nullus 55. ff. de regul. jur.* ac proinde culpa carens non debet puniri, *ad l. Sancimus 22. Cod. de pœnis, cum similibus.*

Igitur dicendum arbitratur gabellæ solutæ damnum esse jactura illius, qui vel ex lege, vel ex conventionē gabellam solvit; quam partem amplectitur Pater Molin. *de Just. d. tract. 2. disput. 349. num. 10. & 11. cui assentit Gutier. de Gabellis d. quest. 12. num. 8. vers. ergo in puncto.* Textus enim in *l. 2. Cod. de rescind.* ad solius pretij satisfactionem obligat, nec ad quid amplius, & similiter disponit nostra *Ordin. lib. 4. tit. 13. §. 1. & apud Castellanos l. 56. tit. 5. part. 5. & l. 1. tit. 11. lib. 5. Recopilat.* Ac certè, & lædens, & læsus merentur hæc jacturam pati, etenim ambo sunt in culpâ, lædens quòd fecerit læsionem adeò magnam, ut pene æquiparetur dolo *arg. text. in l. si quis cum aliter 36. ff. de verbor. noster Pinel. d. p. 2. cap. 3. num. 38. ad fin.* læsus autem, quòd non bene pretium investigaverit, nec prospexerit quòd sibi conveniret, *arg. textus in §. Tua inst. de mandat. Parlador. d. l. 1. cap. 3. §. 5. num. 9. & 10.* Planè in casu, de quo agebatur, emptor ex lege contractus totam gabellam solverat, ac proinde dicebam cedere illius jacturæ.

Quæ-

Quærebatur deinde cujus expensis debuisset esse salarii Notario soluti pro confectioe instrumenti? Respondebam fore imputandum solventi, ex ratione jam notata, nempe nullam restitutionem à lege fieri juberi, nisi recepti pretij.

Atque ita in his duabus quæstionibus judicatum fuit, non tamen sine contradictione unius Collegæ, in causa oppidi da Vidigueyra inter Laurentium Fernandes cum Emmanuele Correa apud Notarium Joannem Correa da Costa.

22 Solet etiam quæri in hac materia, an in his terminis, quibus emptor rescindit contractum, sed venditor eligit recuperare rem, teneatur emptor fructus in simul restituere à possessionis tempore? quæ quæstio tractatur ad l. Cod. si maior factus alien. ibi: cum fructibus, & disputatur per Gam. var. tom. 2. cap. 2. num. 24. Covas var. lib. 2. cap. 3. nu. 9. Gutier. practicar. lib. 2. cap. 134. Cevall. commun. contra commun. quæstion. 536. à num. 17. tetigit Posthius de subhastat inspect. 55, num. 126. egit Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 4. Costa in §. Et quid sit antum verbo, qui deinde, nu. 72. Gam. decis. 94. num. 1. & decis. 292. num. 5. Egid. in l. ex hoc jure part. 1. cap. 8. à num. 121. de Just. & jur. Et quidem si vice versa casus eveniat, nempe, quod venditor rescindat, & emptor eligat rem restituere, disputant attentò jure communi Morl. in empor. tit. 9. de contrahend. emption. q. 21 Fachin. controvers. lib. 2. cap. 24. sed apud nos clarè disponit Ordin. lib. 4. tit. 13. §. fin. quod cum re debet restituere fructus tantummodo à lite contestata, tetigit Valasc. part. 2. cons. 161. num. 12. quam dispositionem juri communi conformiorem reputant Gam. locis citatis, Flores in ejus addit ad d. decis. 292. vers. tertia, ac Egid. d. num. 121. quia nec Actor venditor queri potest, cum emptor habuisset bonam fidem, ut
23 supra diximus num. 10. & 14. & ita fe-

cerit si fructus suos ex regul. leg. bonæ fidei 48 ff. acquirend. rei. dominio, & l. certum 22. Cod. rei vendicat. Posthius in tractat. de subhastat. inspect. 55. nu. 1. & post dictum tractatum decis. 70. n. 17. Fachin. controvers. lib. 1. cap. 57. ubi disputat de naturalibus, & industrialibus, agnoscit Andr. Censal. decis. 53. à num. 11. post Labyrinthum Salgad. Cabed. part. 1. decis. 69. num. 13. nec etiam ipse emptor potest queri, quod durante lite, amiserit & fructus, & inter usurium pecuniarum à se datarum, cum in manu sua sit rem potius retinere, & ita sibi debeat imputare utramque jacturam. At in priori casu, ubi emptor rescindit, & venditor eligit, nullos fructus debet emptor restituere, ait noster Egidius in d. l. ex hoc jure part. 1. cap. 8. num. 122. quia deficiunt verba legis, & consequenter ejus dispositio, juxta regulam l. quartæ §. Toties ff. de n. inspect. cum similib. & loco
24 fructuum habet venditor inter usurium maioris pretij. Adde quod emptor verè erat dominus, non enim contractus fuerat nullus, sed rescissione fuit opus, d. l. 2. junctæ aglos. verbo, humani, Cod. de rescindend. Castill. d. lib. 2. controvers. cap. 8. à num. 7. ergo ad eum pertinuerunt fructus, l. qui scit 25. ff. de usur. Cabed. d. decis. 60. d. num. 13. & in terminis Joan. Franc. de Ponte cōf. 28. num. 6. Imo satis foret possedisse bona fide, (ut potè qui etiam post litem contestatam invitus possidebat ex pertinaci voluntate venditoris) ut faceret fructus suos, d. l. bonæ fidei ff. acquirend. rei. domin. Iterum periculum rei
25 ad eum pertinebat juxta regul. l. necessario 8. pericul. & com. rei vendit. l. 1. Cod. cod. §. Cum autem Instit. de empt. & vendit. Or. d. nostra lib. 4. tit. 8. ergo & fructus, l. fructus 13. Cod. act. empt. ex ratione l. secundum naturam 10. ff. regul. jur.

Si emptor eligit pretium supplere, an debeat restituere ufuras? Dic quod non, nisi à lite contestata, quia l. 2. C. de

de rescindend. nõ obligat nisi ad supplementum pretij, ita Joann. à Sande in decis. Fris. lib. 3. tit. 4. defuit. 14.

Quid autem in supradictis erit, quãdo ex alia causa rescinditur contractus?

Vide per Nigr. Cyriac. d. lib. 1. contro- vers. 63. per tot. ubi per casus distinguit Cabed. part. 1. decis. 69. à num. 6. & latissime Guier. de gabellis ex q. 10. cum seqq.

DECISIO XXX.

An licet pecunias dare ad certum tempus sub certo interesse?

Ad cap. Consuluit. & cap. Tuas, de usuris cum similibus. Ac nostram Ordin. lib. 4. tit. 67.

SVMMARIVM.

- 1 In questione principali refertur resolutio affirmativa n. 1.
- 2 Refertur negativa conclusio n. 2. & probatur ex n. 3.
- 4 Lucrum cessans soli mercatori debetur.
- 5 Vel probanti tali lucrum sibi cessasse proximè non remotè.
- 6 Damnum emergens soli debetur illud probanti specificè.
- 7 Contractus tres complectens, à Theologis consideratus, qualis sit.
- 8 Reprobatur n. 8. Maximè cum non mercatore n. 9. & 10.
- 9 Cap. per vestras de donat. inter vi- ram, intelligitur.
- 11 Usura est prohibita jure naturæ, ac divino.
- 12 Ordinatio lib. 4. tit. 67. expenditur.
- 13 Declaratur Regium. diploma relatum à Phæbo.
- 14 Societas non transit ad hæredes, quãvis aliud pascatur.

Quotidianæ sunt causæ in Senatu circa pecunias datas ad certum tempus cum certo interesse; qui contractus apud nos vocatur, a razão de juro. In quibus judicari solet pro ralis contractus validitate, ut testantur

Mend. à Castr. in prax. lib. 3. cap. 22. nu. 29. Gabr. Pereyr. decis. 84. num. 3. Phæb. decis. 205. ex his quæ Surd. decis. 259. num. 16. Pat. Molin. de Justit. disput. 418. 2. p. & alij inferiùs referendi.

Nunquam tamen defuerunt gravissimi Senatores, qui prædictum contractum, saltem inter non mercatores, usurarium reputabant, atque ita illicitum, juxta cap. Consuluit 10. cum tribus seqq. de usuris, Clement. un. eod. tit. cum similibus. & apud nos est Ordin. lib. 4. tit. 67. Quorum ego vestigijs inhærens idem sæpe dixi; & quanvis ex plurium suffragijs in contrarium pronuntiari consueverit, Christianum existimo, pace tantorum virorum, eam resolutionem detestari, ac fundamenta, quibus movebar, huc transcribere.

Notabam igitur tale interesse peti, vel ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, vel ratione unius contractus, quem DD. illum approbantes considerant, tres contractus complectentis.

Si ratione lucri cessantis, oportet dantem mercatorem esse, aliàs non obtinebit, L. qui semisses 13. §. fin. de usuris. glos. potuimus. in L. atqui 19. §. non tantùm, de negot. gest. Barthol. in l. 3. §. ultim. numer. 2. de eo quod certo loco,

- loco, communis apud Mascard. conclus. 933 num. 1. in 2. volum. Barbof in l. 2. in princip. part. 1. num. 48. & 49. & in L. de divisione 5. num. 26. ff. solut. matrimon. atque in his terminis loquitur Phœb. d. decis. 205. num. 1. ibi: inter mercatores. Vel saltem ex parte non mercatoris debet probari lucrum cessans proximè, non remotè, L. Socium 60. ibi lucrifaceret, ff. pro Socio, L. si comiss. 13. ubi glos. lucrari. ff. rem ratam haber. Decius conf. 222. Visis consilijs, num. 4. Afflict. decis. 20. nu. 2. Menoch. de arbitrar. cas. 119. num. 6. Lessin, de Just. lib. 2. cap. 20. dubit. 11. à num. 84. Sais ostendit Barbof. in princip. d. l. 2. n. 44. & clare docet n. 48.
- 6 Si ratione damni emergentis, probari decet specificè, ut notatur in L. liber homo 118. §. fin. ff. v. rbor. & per glos. sua die in l. 3. ff. de in litem jurand. exprim. Alexand. conf. 141. Viso themate num. 3. lib. 5. sequitur Decius d. conf. 222. num. 5. communem asserit Gail. lib. 2. obser. 6. num. 6. Lessius d. lib. 2. cap. 20. dubit. 10. num. 73. Andreol. Cōtrouers. forensis controvers. 10. à num. 5. Barbof. d. 1. p. leg. 2. in princ. num. 44.
- 7 Si ratione contractus tres completis, ut communius dicitur, tunc ideo Theologi hoc admittunt, quia in eo formaliter, aut virtualiter continentur tria, nempe societas, assicuratio fortis, & venditio lucri incerti pro certo, ita Sylvestri in summa verbo, societas, primò, quest. 2. post med. vers. fallit autem; clariùs plures citans Bonacin. Moral. tom. 2. tit. de contractib. disput. 3. quest. 3. punct. 11. num. 2. & dixerat Joann. Maioris in 4. distinct. 15. quest. 48. & 49. ea ratione, quoniam dans pecunias ad negotiandum, potest cum alio tertio contractum assicurationis celebrare, & potest etiam alij vendere lucrum incertum pro certo pretio: nihil ergo impedit quòd cū uno tantum possit inire contractus, quos cum pluribus potest inire.
- 8 Hoc autem fundamentum facilè

diluitur, negando sequi de uno casu ad alterum, ob rationem differentie; etenim qui uni dat pecunias, & cum alijs de assicuratione, & lucro certo paciscitur, neutri mutuat; non secundo, nec tertio, quoniam eis pecunias principales non dedit; non etiam primo, quoniam taliter illas ei dedit, ut accipiens non maneret earum dominus; si quidem in casu amissionis non accipienti peribunt, sed danti: si ergo pecunie non sunt facte accipientis, in quo mutuum consistit, non datur mutuum, & deficiente mutuo, deficit usura. At quando prædicti tres contractus cum una tantum persona fiunt, diversissimum est; nam accipiens postquam acceptas pecunias danti assicuravit, item & lucrum certum promisit, jam manet dominus pecuniarum, siquidem periculo suo vivent. vel peribunt; si ergo manet dominus, jam intrat mutuum, quod est ex meo tuum fieri, & stante mutuo, usura est in dato ultra sortem principalem. Quà ratione presus Caietanus opuscul. 16. resp. quest. 11. ait quòd, si illi contractus una simul cum eadem persona fiant, non sunt liciti, scilicet contraho tecum societatem hac lege, ut inter nos etiam conveniat tam de pretio assicurationis, quàm de quantitate lucri, est enim tunc mutuuni palliatum. si autem, inquit, fiant successivè, ita ut, qui ponit pecuniam, non obliget tunc alterum ad eisdem contractus, sed postquam pecunia communi lege societatis exposita est, ille negotiator socius vult facere eisdem contractus, non est cur condemnetur.

Hæc Caietani distinctio contractus, de quibus agimus, non liberat, imò condemnat, cùm certum sit omnes una simul cum eadem persona solere fieri, eodem que tēpore accipientem pecunias accipere, atque ad assicurationem, & quantitatem lucri obligari. Verum tamen in se non est vera, eamque merito damnat Soto, de Just. lib. 6. quest.

6. *quæst. 6. art. 2. ad medium in vers. at verò*; nulla enim est differentia, quoad propositum, in celebrandis eis contractibus, simul, vel successivè; quippe utroque casu accipiens, ubi primū acceptas pecunias, & lucrum assecuravit, earum dominus factus est, ut eisdem, & vivant, & pereant; quidquid igitur ultra sortem datur, reatum usuræ constituit; neque ex pecunijs alienis fructus possunt acquiri.

9 Imò, si bene advertamus, apud eisdem DD. partis adversæ nō permittitur tale interesse, nisi dentur pecuniæ mercatori ad negotiandum, ut videre est apud *Sylvestrum supra in princip. illius 2. quæst. ubi: Virum p. neus pecuniam apud mercatorem, vel artificem, &c. Bonacin. d. num. 2. princip. ibi sit exemplum; Caius dat Tito mercatori pecuniam ad negotiandum, sic prosequitur in omnibus exemplis à num. 3. ubi addit secus si tradant suas pecunias alicui, quem sciunt non esse negotiaturum suis pecunijs, tunc enim videntur usuram palliatam committere, cum non adsit contractus societatis. sed mutui, quasi iniquum sit obligare ad interesse eum, qui certò nihil est lucraturus. Et ita etiam potest intelligi textus in *cap. Per vestras de donat. inter vir. ibi: vel saltem alicui mercatori committi, ut de parte honesti sacri, &c.* qui tamen text. melius intelligetur, ut hæc pecuniæ mercatori cōmittantur jure societatis periculo expositæ, prout intelligit *Soto d. art. 2. vers. ad primum, & loquitur Palat. Rub. ibi §. 24. in 6. notabili à num.**

10 2. & in terminis quòd talis contractus cum accipiente non mercatore sit illicitus, satis affirmat ex modernis Juristis *Joann. Franc. Andreol. forens. contrövers. 83. à num. 2. dum concludit taxationem debere fieri de lucro verisimili, imò ex num. 13. addit quòd etiam si de verisimili facta fuisset, si postea acciderit minus lucrari, nihil ultra lucratum debèbitur. Cum igitur in nō mercatore nulla detur lucri verifi-*

militudo à principio, item & postea certò cognoscatur eum nihil lucrati fuisse, sed potiùs consumpsisse, quanvis ad usus necessarios, nequaquam talis contractus potest sustineri quoad lucrum.

Negat etiam idem Auctor *num. 12.* subsistere posse assecurationem, semperque intelligendam de solo capitali quod non perierit. Videas apud eum fundamenta, ne aliena transcribam, idem egregiè probatur ex fundamentis, quæ circa cãbia novissimè adducit *Raphael de Turri in satis enucleato tractatu de Cambijs disp. 1. quæst. 14. à num. 5. ubi num. seqq. refert, quod contrarium est assumere viam, quâ Deum decipere credimus, addens num. 11. quòd ideo dans debet explorare conditionem accipientis, & quanvis inferiùs conetur defendere aliam opinionem, nihilominus num. 25. concludit tutiùs facturos eos, qui sequantur nostram.*

Testor equidem quòd cum de hac re serió, & ex proposito agerem, imò disputarem cum quatuor, vel quinque doctissimis Patribus Societatis Jesu in sua domo professa Ulyssiponensi, omnes simul, his, & alijs argumentis motos, veritatis vim pro hac parte falsos esse, & quidem *Andreol. d. contrövers. 83. de hoc agens tot scribit cautelis, ut exinde faciliè discernatur rei periculum. Defenditur præcipuè contraria sententia ex communi consuetudine, & gravissimorum AA. opinione; sed cum usura jure naturæ, & divino sit prohibita, cap. Super eo de usuris, Palat. Rubens in repet. cap. Per vestras de donat. inter §. 24. in 6. notabili num. 4. in princip. Soto d. art. 2. post princip. vers. sic. ad primum Lessius de Just. lib. 2. cap. 20. dubit. 4. Thusc. lit. V. conclus. 33. à n. 1. omni modo indispensabilis est, ut inquit citatus textus, & DD. supradicti.*

Unde exiguitas ingenij mei nunquam potuit percipere quo solido fundamento Senatores eximij talem contractum

tractum approbabant etiam inter non mercatores; stante etiam apud nos Ordin. d. lib. 4. tit. 67. quæ enixè, ac omni curâ vetat, pecunijs datis, aliquid ultra principale accipere quoquo modo, vel ex quocunque contractu quolibet modo nominato, nisi in casibus, quos prosequitur expresse, qui & juris cõmunis sunt; inter quos talis contractus non habetur, & per exceptionem declaratorum regulam in contrarium firmat. Nec quidquam facit. Regium diploma, de quo Phœb. tom. 2. decis. 211. non enim loquitur de hoc interesse pecuniarum sic datarum, sed de redditibus annuis emptis, ac impositis super immobilibus, censibus, annonis civilibus, & alijs hujusmodi qualitatibus.

Restat advertendum quod, etiam si talis contractus tres comprehendens validus foret, non continuaretur in

hæredibus; illa enim societas, qua principaliter fundatur, morte cuiuscunque sociorum extinguitur, L. hæres 40. L. verum 63. ff. L. actione 65. §. morte ff. pro socia. §. Solvitur Inst. de societ. Ordin. nostræ lib. 4. tit. 44. in princip. & §. 4. adeo ut nec à principio pacisci possit, ut in hærede continetur (excepta causa conductionis vestigaliũ). L. nemo 35. L. adeo 59. ff. d. tit. glos. convenerit, in d. §. Solvitur; Ordin. d. tit. 44. in princip. de quibus latè Mant. de tacit. lib. 6. tit. 24. Gratian. discept. cap. 276. Mascard. conclus. 1310. Surd. conf. 20. à n. 3. Valasc. consult. 63. videntur igitur qui contra judicant, quo fundamento nitantur.

Hæc sint dicta in gratiam veritatis, & honestatem cõmercij, quanvis sciamus quod non prævalebunt adversus pessimam corruptelam, quod non possumus non dolere maximè.

DECISIO XXXI.

Vtrum socius teneatur socio pro expensis imprudenter factis in re communi?

Ad L. socius 72. ff. pro socio, & §. ult. Inst. de societ. Ac nostram Ordin. lib. 4. tit. 44. §. fin.

SUMMARIUM.

1 Socius devians à prudentia communi constituitur in culpa lata. n. 1.

2 Socius tenetur de lata culpa, & seq.

3 Socius non tenetur maiorem curam habere de re communi, quam de sua particulari, & quomodo intelligatur.

4 In socio vox distinguitur dolus à lata culpa.

5 Socius qui committit latam culpam, amittit administrationem rei communis.

6 Administratio non censetur alicui concessa, nisi in quantum utatur bona fide.

IN causa oppidi de Setuval inter Emmanuelem Gonsalves Ferreyra cõ Blasio de Aronche, apud Notarium Mansum Ferreyra de Lemos, probabatur Actorem socium indeliberate ab ea prudentia deviasse, quæ inest communiter omnibus, qui sunt ejusdem professionis, & instructionis; in quo lata culpa consistit, Bart. in repet.

L. quod Nerva nu. 17. ad fin. ff. depositi, & in tract. testimoniorum, num. 109. sic intellecta L. latæ culpæ 223. ff. de verbor. significat. ergo de ea socius tenebatur, L. cum duobus § 2. §. 1. & in § Damna, & § Quidam sigariam in fin. ff. pro socio, DD. in L. non ob eam 25. cum leg. seq. ff. eod. tit. Alexand. conf. 74. viso titulo, num. 2. lib. 6. Thusc. lit. C. conclus. 1092. num. 13. & lit. S. conclus. 293. à num. 1. & conclus. 303. num. 2. Quod enim dicitur non teneri maiorem curam habere de rebus, seu parte sociorum, quàm de sua in L. socio 72. ff. pro socio, & in §. fin. Inst. de societ. intelligitur intra limites culpæ levillimæ, ut declarant Bald. in L. que fortuitis nu. 22. Cod. de pignorat. action. Alex. d. nu. 2. Thusc. d. num. 13. Mant. de tacit. & ambig. convent. lib. 6. tit. 21. num. 4. ac

si lata culpâ versatus est in communibus, renetur socijs, Bart. in tit. Inst. t. de obligat. quæ ex quasi delicto nasc. num. 7. DD. per text. ibi in §. fin. Inst. de societ. quoniam dolus non distinguitur ab hac lata culpa, Bart. in d. L. quod Nerva num. 12. ff. depositi. Mant. de tacit. lib. 22. tit. 30. num. 2. Atque ita iudicatum fuit.

Et in alio processu addebam talem socium amisisse administrationem, quam habebat, ex his quæ DD. in L. Imperator ff. ad Trebellian. Boer. qui loquitur in fortioribus terminis de patre, decis. 61. num. 15. Thusc. lit. A. decis. 211. num. 1. quia administratio non videtur ei concessa, nisi in quantum uteretur bona fide. Bart. in L. alio num. 13. ff. de alim. & cib. leg. Alex. conf. 74. num. 3. ltb. 7. Thusc. lit. D. conclus. 580. n. 55.

DECISIO XXXII.

Quando pensio minui debeat in emphyteusi propter sterilitatem?

Ad l. 1. Cod. de jur. emphyteut. & §. fin. Instit. de locatione.
Ac nostram Ordin. lib. 4. tit. 13 §. 6.

SVMMARIVM.

- 1 Pensio emphyteusis olim iusta, minui debet ob deteriorationem agrorum. num. 1.
- 2 Dominus directus emphyteusis potest exigere pensionem à qualibet parte ipsius.
- 3 Tota pensio debetur dum pars emphyteusis subsistit. n. 3.
- 4 Sed quomodo intelligatur. n. 4. & 5. cum seqq.
- 5 Magna pensio non subvertit naturam emphyteusis in rigore loquendi. n. 6.
- 7 Sed ex æquitate dat vim locationis.

- 8 Emphyteuta, cujus negligentia res deterioratur, non excusatur à pensione tota
- 9 Pensionis modicitas est de natura contractus emphyteutici.

PRONUNTIAVIT Senatus pensionem emphyteusis, olim iustam, fore minuendam arbitrio laudarorum, ob deteriorationem agrorum in fructificando. Idque per illud remedium, de quo glos. verb. in sextam partem, in authent. perpetua Cod. de Sacros. Eccles. & Bart. in l. 1. num. 9. Cod. de jur. emphyt. plenè Alexand. conf. 112. lib. 1. Ful. Clar. in §. Emphyteusisq. 8. num. 7. & 8.

Cov. pract. cap. 30. num. 1. Gracia de expens. cap. 14. num. 9. Gail. lib. 2. observ. 23. ex nu. 25. Thesaur. decis. Pedamont. 20. Cancer. var. cap. 1. num. 18. Barbos. in L. divorcio §. fin. num. 70. ff. solut. matrim. n. Cald. de extinct. evphyt. cap. 2. nu. 8. Valasc. de jure emphyteuti. quest. 27. Pereyr. decis. 101. quidquid scripserit Emmanuel. Themudo decis. 110. & decis. 153. in 2. part.

Opponebat Dominus pensionem non solum in terris, quas emphyteuta possidebat, impositam fuisse, sed etiam in alijs, quas per negligentiam emphyteutæ occupabant extranei; quibus vendicatis suaviter solveretur pensio; interim tamen se posse à quolibet in solidum exigere; ut quidquid alij dicant, ex mente contrahentium bene firmant nostri *Valasc. supr. quest. 32. num. 15. ad Mend. à Castro in praxi lib. 3. cap. 21. num. 56. ante finem*; de quo latè anteriores referens egit *Cyriac. lib. 3. controu. 541 per totam.*

Verum (quidquid de aliquibus territorialis alienatis suaderet) alienatio, si qua fuerat, de tempore antiquioris emphyteutæ apparebat, nec satis constabat de sufficienti jure præsentis ad vindicandum; qua propter hoc argumentum ei non obstitit.

At secundo opposuit Dominus, emphyteutam ad totam pensionem teneri, dum pars rei subsistebat; prout solet de d. uci ex textu in l. ubi Bart. Cod. de sim. dis. patrimonialib. lib. 11. & est melior, ac capitalis text. in l. 1. Cod. de jure emphyt. repetitus in §. Adeo ad p. n. Institut. de locat. Vnde exierunt decantati versiculi.

Res perijt tota, liberabitur emphyteota.

Si pro parte perijt, non ita liber erit. Exornant *Bart. in d. l. 1. num. 43. Corbul. de emphyt. & de caus. privat. ob non solut. canon. ampliat. 12. nu. 1. Thesaur. d. decis. 20. num. 1. & 4. Clar. d. q. 8. num. 7. & 8. ubi dicit comunem, à qua nullus discrepat, quod etiam dicit *Hunnus in Encyclopæd. (opere jam**

*Catholico, ut sæpè dixi) part. 3. tit. 19. cap. 2. num. 1. Valasc. d. quest. 27. nu. 3. Mendez qui judicatum refert. d. cap. 21. nu. 56. in fin. Themudo d. decis. 110. n. 4. Sed respondebatur dupliciter. In primis, eam conclusionem intelligi, quando pars subsistens sufficit ad solvendam pensionem, aliàs minimè, ut contra gl. verbo. particularis, vers. nos dicimus, in d. §. Adeo Institut. de locat. Suadet mens Imperatoris in d. l. 1. Cod. de jur. emphyt. ad fin. ibi: fin. vero particulare, vel aliud leve contigerit damnum, ex quo non ipsa rei penitus lædatur substantia, à contratio sensu liberationem insinuans, ubi non leve contigerit damnum, sed rei substantiam ladens; ita distinguit *Bart. ibi num. 4 & 9. cujus doctrinam ex æquitate fore servandam, & in praxi receptiorem esse, post *Fulgos. ac Plateam* resolvit *Gracia d. cap. 14. num. 9. in princip. Valasc. d. quest. 27. num. 4. vers. Ceterum.* Item respondebatur eandem illam conclusionem limitari, ubi pensio respon-**

det fructibus, ut apparebat illa, de qua agebatur; tunc etenim, quanvis in rigore loquendi magna pensio non subvertat naturam emphyteusis, ut cum *Surd. conf. 198. sub. num. 20. ait *Monach. decis. Florent. 36. nu. 25. post *Corbul. d. ampliat. 12. nu. 4. tamen ex æquitate locationis vim habet, fietque remissio, licet sola pars pereat, *Thesaur. citata decision. 20. à num. 5. Morla in empor. titul. 10. de locat. quest. 1. num. 22. ad fin. *Hunnus d. cap. 2. num. 3. post *Clar. in §. Emphyteusis quest. 8. num. 7. *Valasc. d. quest. 27. num. 6. agnoscit *Pereyr. d. decis. 101. num. 1. in fine, & nu. 2.********

curando tanquam de suis, sed ad meliorationes obligatur Hæc sanè obiectio urgebat, ex *Tiraquel. de retract. lignagier. ad fin. tit. à num. 67. Lessio de Just. lib. 2. cap. 22. dub. 12. num. 91. pag. mihi 308. Gratian. discept. cap. 557. n. 7. & cap. 654. num. etiam 7.*

Responsum, inquam, fuit, eosdem testes addere quod, etiam si emphyteuta omnimodam curam adhibuisset, nunquam posset pensionem solvere integram. Ultra quod considerabam incertitudinem semper locandi, nec non onus laudimiorum; insuper quòd

de emphyteutici contractus natura est modicitas pensionis, secundum *Bart. in d. l. 1. num. 4. Cod. de jur. emphyt. Gail. d. lib. 2. observ. 23. num. 25. Cald. de extinet. emphyt. d. cap. 2. num. 8. Quod intelligo ex æquitate, quanvis aliud possit esse in rigore, secundum Corbol. & Monach. supra allegatos.*

In causa emphyteuta *D. Helene de Valasco* citatis Doctoris *Alvari de Valasco* filix cum *Petro Vieyra de Figueyredo* domino directo apud Notarium *Maurum Fereyra de Lemos.*

DECISIO XXXIII.

An emphyteusis Ecclesiastica possit renovari in spurio, vel in nato ex spurio?

Ad Auth. de non alien. §. Emphyteusim collat. 2. & cap. 1. §. Per sonam, per quos fiat investitura, in usib. feud. Ac nostram Ordin. lib. 4. titul. 36. §. 4.

SUMMARIUM.

- 1 Spurius non potest succedere in emphyteusi Ecclesiastica. n. 1. & quare, n. 10 sede bene succedit legitimus natus ex spurio. num. 5. cum seqq.
- 2 Emphyteusis à principio spurio concedi potest, & in eo renovari, n. 3. dummodo Ecclesia sit conscia spurij sanguinis 4. & vide n. 12.
- 6 Spurius juris censurâ dicitur extraneus, sed realiter habet jus sanguinis. 8. & 10.
- 7 Extraneus non potest succedere in emphyteusi Ecclesiastica.
- 9 Spurio debentur alimenta, & dos congrua.
- 10 Spurius est exosus Ecclesie.
- 11 Quod odium cessat in legitimo nato ex spurio.

Licet spurius in emphyteusi Ecclesiastica succedere non possit, juxta ea, quæ *Bald. in L. generaliter §. Cum autem, n. 1. Cod. de Instit. & subst. Clar. in §. Emphyteusis quæst. 30 Gratian. discept. tom. 2. cap. 218. num. 35. & tom. 3. cap. 477. num. 3. Magon. decis. Lucens. 10. num. 1. Joann. Baptist. Ciardin. controvers. forens. cap. 6. num. 13. Valasc. consult. 134. num. 7. & consult. 147. num. 3. Gam. decis. 2. num. 1. Cald. cons. 39. num. 1. Phæb. part. 1. decis. 82. num. 16. & decis. 30. num. 4. Spurio tamen à principio concedi potest; per text. in cap. 1. §. Personam, ubi post alios Afflic. per quos fiat investit. in usib. feud. *Bald. & alij in cap. 1. §. fn. Episcop. vel Abbat. in eisdem usib. Niger Cyriac. lib. 1. controvers. 79. num. 4. Cald. de nomin. quæst. 19. num. 69. & num. 77. ad fin. Gam. d. decis. 2. num. 8. Phæb. d. decis. 30. num. 6.**

Unde

3 Unde dicebamus rectè potuisse renovari (quod est concedere) in persona venientis ex spurio.

4 Sed opponeretur in dubium, quòd monasterium renovans, fortè ignorabat sanguinis spurij qualitatem, de qua, ut concessio valeret, debuisset esse cōscium, ex *Afflict. in d. cap. 1 § Personam, num. 1. cum seq. & in cap. Qui Clericus, in princip. si de feudo fuerit controv. Cald. d. quest. 19. num. 70. & 77. in princip.*

5 Quare, ut scrupulus toleretur, diximus, prohibitionem habendi emphyteusim Ecclesiasticam versari in eadem persona nata ex damnato coitu; non autem in aliam personam, quæ legitime (ut in nostra hypothese) nata est ex spurio; *glos. recepta in cap. 1. §. Porro, verbo, & salerint, quæ fuit prima causa Beneficij amitt. in usus feud. Angel in L. fin. in princip. Cod. de secund. nupt. Rinn. id. in §. 1. Inst. de donat. num. 550. quos referens sequitur Cald. d. quest. 19. à num. 75. quidquid ex Ruino dicat Anton Gab. commun. lib. 4. tit. de hered. instit. conclus. 3. num. 18. Quavis enim spurius juris censuram dicatur extraneus, L. si spurius ff. und. cognat. §. Vulgò questus Inst. de success. cognator. Fachin. controvers. lib. 6. cap. 10. vers. ego sanè; Hunnius in Encyclopæd. part. 1. cap. 16. tit. 10. à num. 17. August. Barbof. tractat. varior. de appellat. verbo, appellat. 40. num. 4. & 5. ac ideo videatur non posse venire ad Ecclesiasticam emphyteusim, Auth. de non alien. §. emphyteusim collat. 2. auth. de alien. & emphyt. §. 1. junct. §. Licentiam, collat. 9. glos. in L. etiam in princip. ff. solut. matrim. & in cap. ea enim §. Perpetua 10. quest. 2. Bart. in d. L. etiam, & in L. quod dicitur de verbor. & in L. si tibi §. Si pactus ff. de pact. Joan. Andr. in addit. ad speculat. tit. de locato, §. Nunc aliqua, sup. vers. 113. Canticul. conf. 28. à num. 12. (ubi plures citat, & dat ra-*

tionem) *Joan. Baptist. Hodiern. in addit. ad Surd. decis. 93. num. 8. Palæot. de not. & spurijs cap. 30. Fach. controvers. lib. 8. cap. 98. Gam. decis. 72. num. 1. tamen in rei veritate habet jus sanguinis, quod nulla civili ratione tolli potest, et notat in L. jura sanguinis 8. ff. de regul. jur. ex quo sanguinis jure alimenta ei debentur, & dos congrua, ut post alios latè ostendit Gim. b. part. 1. observ. 31. Hermosill. in addit. ad Gregor. Lop. ad glos. 6. l. 1. tit. 4. part. 5. ex num. 40. Ciarlin. controvers. cap. 7. num. 4. & 69. versiculo, secundo; Sesse tom. 3. decis. 281. num. 10. Card. n. Seraphin. decis. 41. num. 5. & 6. Unde non tam rejicitur ab Ecclesia, ut extraneus, quam ut exosus, per authent. ex complexu Cod. de incest. nupt. authent. licet in fin. Cod. de natur. liber. in specie Bald. in cap. Quæ in Ecclesiasticarum, nu. 43. de const. Magon. d. decis. 10. num. 2. Ciarlin. d. cap. 6. num. 13. optimè Gam. d. decis. 2. num. 1. & 8. Cald. conf. 39. num. 1. hoc autem odium cessat in spurij filio, vel nepote, qui jam est legitimus; pro quo est textus elegans, ac expressus, quem Cald. d. n. 77. tetigit, sed non satis expendit, in L. ult. Cod. de natur. liber. ibi: filijs enim naturalibus relinqui. Constitutiones quantum voluerint, ideo prohibuerunt, quia vitium paternum refrænan-dum esse existimaverunt; in nepotibus autem non eadem observatio in præfatis speciebus custodienda est, ubi legitima soboles minime facit impedimentum. Conducit optimè ratio desumpta ex Cyriaco d. controvers. 79. num. 7. nempe istum, in quo renovatur emphyteusis, non succedere ex persona ascendentis peccantis, sed intrare ex propria persona, quæ non peccavit.*

Ita judicatum in processu Christophori Pato Henriques cum Dominico de Almeida oppidi Torres-vedras, apud Noratium Valentinum da Costa.

DECISIO XXXIV.

Solutio an, & quando præsumatur?

Ad L. Procula 26. ff. de probationibus. Ac nostram
Ordin. lib. 3. tit. 59. §. 10. & 14.

SUMMARIUM.

1 Solutio ex quibus præsumatur. n. 1.
2. & 3.

L. Procula ff. de solutionibus intelligitur. n. 2. & 3.

2 Sanguinis conjunctio. longa taciturnitas, & iterata calculatio rationum inducit præsumptivam solutionem.

3 Idem est, si loco unius illarum præsumptionum detur alia.

4 Quantitas non modica est conjectura solutionis contra non petentem.

5 Item facilitas conventionis in debitore.

6 Item quod creditor citatus à debitore de tali credito non opposuerit.

7 Item quod creditum fuerit dotale.

8 Item quod non fuerit petitum, nisi post mortem debitoris.

I IN causa è Portucalensi Senatu ad supremum devoluta inter Pelagium Gomes de Caldas cum Maria Peryra Jacome, apud Notarium Antonium Sarayva de Carvalho, allegabat Pelagius redditas rationes tutelæ, & præsumptam solutionem ex conjunctione sanguinis, ac longa taciturnitate, juxta text. in L. Procula 26. ff. de probat.

2 Maria verò respondebat præsumptionem illius textus non procedere, nisi quando cum sanguinis conjunctione, longaque taciturnitate, concurreret copulativè iterata rationum calculatio, quæ iuter eos non fuerat; quolibet autem horum trium deficiente,

legem illam cessare; ut docet glos. verbo. si conditio, in L. libertis 18. §. 1. & ibi Bart. ff. de aliment. & cib. legat. Alexand. conf. 46. visis, & accuratè consideratis, in fin. vol. 1. Afflict. decis. 13. num. 12. Mascard. de probat. conclus. 1361. n. 102. Th. sc. lit. S. conclus. 345. num. 6. qui dicunt communem, & in terminis rationum tutelæ, Gratian. decis. 46. num. 13.

Judicavimus tamen, in confirmationem inferioris Senatus, eam præsumptionem locum habuisse; etenim illa tria requisita non ita specificè adhibenda sunt, ut loco unius deficientis aliæ conjecturæ non sufficiant, aiunt Menoch. de arbitr. lib. 2. cap. 88. num. 18. in fin. Mascard. d. conf. 137 in. 103. Escobar de ratuocin. cap. 37. num. 6. in fin. Niger. Cyriac. lib. 2. controvers. 280. num. 6. Gratian. d. decis. 46. num. 14. ubi fatetur etiam in tutela, quanvis aliàs ejus rationes non præscribantur, nisi per triginta annos, ut dixerat n. 2. facit decisum apud Surd. decis. 105. cōducit Joen. Franc. Andreol. forens. controvers. 57. à num. 1.

Porrò in eo processu, ultra conjecturas diuturnitatis, & consanguinitatis, dabantur aliæ. Prima, quod quantitas non erat modica, unde efficacius præsumitur creditorem non debuisse tacere; Afflict. decis. 13. num. 21. versic. nona conjectura. Secunda, quod prætensus debitor erat facilis conventionis, quo casu suspicamur prætensum creditorem distulisse petitionem, ut solutionis documenta amitterentur;

Paris. conf. 83. num. 27. lib. 1. & conf. 37. num. 12. lib. 4. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 135. à num. 19. Tertia, quòd dictus creditor jam semel citatus à dicto prætenso debitore non opposuerat de tali debito; Mascard. concius. 1318. num. 29. in tertio volumine.

7 Quarta, quòd illæ pecuniæ pertine-

bant ad dotem uxoris, in cujus exactiōne maritus propter onera matrimonij non præsumitur negligens; *Surd d. decis. 105. n. 2. ex Cravet. cōf. 77. num. 10. & seqq.* Quinta, quòd non fuisset actum, nec petutum, nisi post mortem debitoris; *Menoch. d. cas. 88. num. 17. in fin. Escob. d. cap. 37. num. 10.*

DECISIO XXXV.

Transactio super alimentis futuris an subsistat?

Ad. L. cum hi 8 ff. de transactionibus, & L. de alimentis 8. Cod. eod. tit. ac ea quæ notantur in nostra Ordin. lib. 4. titul. 78. §. 3.

SUMMARIUM.

- 1 Frater dives, & patris hæres tenetur alere fratrem pauperem. n. 1.
- 2 Quod etiam procedit in illegitimo.
- 3 Transactio super alimentis futuris absque judicis decreto non valet.
- 4 Si pecuniæ datæ pro alimentis futuris consumptæ sunt, iterum debentur à patre pro alimentis.
- 5 Idem in fratre, sed viden. 11.
- 6 Alind est in dote semel data.
- 7 An si alimentatus per culpam dissipet datum pro alimentis, debeat iterum alimentari? à n. 7. cum seqq.
- 9 Non est in culpa qui eligit modum vitæ suorum consanguinorum.
- 10 Qui malè negotiatus fuit ex judicij imbecillitate, meretur succurri.
- 11 Sententia Senatûs.

ber. Surd. de aliment. titul. 1. quæst. 25. num. 1. ubi dicit communem Vincent. de Franch. decis. 188. num. 1. Giurb. decis. 5. num. 3. & 46. Cancer. variar. tom. 1. cap. 16. num. 24. tetigit Sesse tom. 3. dec. 268. n. 2. agit Joan. à Sande in decis. Frisæ lib. 2. tit. 8. defn. 2. quod etiam in illegitimo procedit, ex his quæ Peregrin. de jur. fsc. lib. 3. tit. 18. num. 65. Palæot. de nothis, & spurijs cap. 45. num. 8. Surd. d. tit. 1. q. 9. & 10. Vincent. de Franch. decis. 178. numer. 6. & 12. The-saur. decis. 211. num. 1. volebat excusari quòd, jam pro una vice præstita inopi omnium alimentorum æstimatione, in perpetuum per transactionem fuisset liberatus.

Sed dicebam transactionem super alimentis futuris absque judicis decreto non valuisse per *L. cum hi 8. ubi Bart ff. de transaction. L. de alimentis 8. ubi glos. præside, Cod. eod. tit. Felin. in cap. si diligenti num. 5. de for. compet. Covas in cap. Quævis pactum part. 2. §. 6. num. 4. in princip. de pact. in 6. Surd. de aliment. tit. s. privileg. 56. nu. 4. Cancer. d. cap. 16. num. 5.*

Deinde, si valuisset, ubi primùm pecu-

pecunie datae, fuerant consumptae, & alimentarius ad inopiam redierat, ut probatum extabat, denuo alimenta debebantur, non solum à patre *argum. L. si libertus 41. vers. alimentorum. ff. de oper. libertor. Bald. in authent. si captiva, num. fin. Cod. de Episcop. & Cleric. Jason. in authent. quod locum num. 7. ad fin. cum seqq. Cod. de collation. Trevisa- cing. variar. lib. 1. tit. de aliment. resolut. 2. num. 8. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 16. num. 23. Giurb. qui plures congerit. in consuetud. Senat. Mesan. cap. 7. glos. 12. num. 14. Sed etiam à fratre, ut ex Alexand. in *L. si cum dote*, §. 1. num. 7. & 8. ff. solut. matrim. atque alijs DD. pro veriori firmat Molin. d. cap. 16. nu. 26. & ex Pontano de alimentis, cap. 2. num. 19. & cap. 10. num. 1. ac alijs tenet Giurb. d. glos. 12. num. 18. loquens de quibuslibet patris hæredibus. Neque contradicunt *Bart. in d. L. si cum dote*, §. 1. num. 2. *Bald. in L. fin. num. 10. qui est versiculus, sed nunquid ex casu, Cod. de dot. promiss. & Tiraque in L. boves §. Hoc sermone limit. 9. num. 14. ff. de verbor. significat, alij que DD. sequentes istos, quos sapientissimus Collega ante me deliberans in contrarium allegabat, loquuntur enim in dote, in qua non datur tam stricta obligatio, sicut in alimentis; distinguunt *Bald. in L. sci-mus num. 14. Cod. de inoffic. testam; Jason. in d. authent. quod locum num. 7. & 8. Peregrin. de fidei com. art. 36. num. 145. vers. sed contra, Molin. supr. num. 24. nec non ipse Tiraquel. citato loco.***

Adhuc tamen replicabat Reus fratrem voluntariè, ac dolose pecunias per transactionem datas dissipasse, propterea vel nulla prorsus alimenta mereri, secundum glos. verbo, inopiam, in cap. *Quæ in Ecclesiarum, de Constitutio-nibus; Surd. supr. tit. 7. quæst. 15. num. 11. Molin. d. lib. 2. cap. 16. num. 26. in fin. Barbosa. qui in hoc casu loquitur. p. 4. l. 1. ff. solut. matrim, vel saltem non aqua-*

lia prioribus habiturum, sed tantum ne periret pro vitæ sustentatione, per ea, quæ idem Molin. ibi num. 24. *Surd. tit. 4. quæst. 18. num. 56 & tit. 7. quæst. 5. n. 11. Giurb. d. cap. 7. glos. 12. num. 20. in fin. Cabed. p. 1. decis. 148. num. 2. qui cum loquantur in patre, à fortiori procedunt in fratre, in quo obligatio alendi est minus.*

Verum idem *Surd. d. tit. 7. quæst. 15. num. 11. rectè advertit hoc nunquam posse verificari, quia nemo est tam infani capitis, qui velit sua perdere eo animo, ut aliena consequatur.*

Et certè in nostro alimentato nequaquam dolus, aut culpa considerari poterat, ut frater volebat, quod pecunias in Indiam misisset, ac alijs modis dedisset quæstui. Etenim cum esset filius, frater, ac consanguineus mercatorum, non videbatur malè fecisse sequendo spe lucri usum communem suorum, ut probat *Cravet. conf. 6. num. 78. & à sensu contrario Menoch. conf. 121. num. 6.*

Quod si animi levitate, aut iudicij imbecillitate, vel alia de causa non culpabili, minus bene negotiatus fuerat, ac devenerat ad inopiam, succurrendum erat ei, quanvis maiori, ut per l. 1. ff. minoribus ait *Surd. d. quæst. 15. num. 11. contra Cordubens. qui ad fratrem minoris ætatis succursum restringebat*

Ex quibus ego fratri adjudicabam eandem alimentorum quantitatem, quæ illi præstabatur antequam transigeret; alij autem Domini alimenta etiam concesserunt, non obstantibus objectis; sed, interposito arbitrio ob transactionem, cujus tamen agnoverunt nullitatem, ea in quinta parte minuerunt; & juxta eorum arbitrium scripta fuit sententia. In causa *Vlyssiponensi Francisci cum Antonio Gomesio Delvas, Notario Joanne Baptista de Chaves.*

DECISIO XXXVI.

Vtrum possessio per generalem procuratorem
acquiri possit?

Ad l. 1. §. Per procuratorem, & §. Item acquirimus ff. de acquir. possess. & L. si rem 41. de usu cap. Et ad ea, quæ notantur in nostra Ordin. lib. 3. tit. 2.

SUMMARIUM.

1 Possessio acquiritur per procuratorem generalem cum libera.

Idem quanvis non sit cum libera. n. 4. & seqq.

2 Tutor, & curator habet mandatum generale cum libera.

3 Mandatum generale cum libera. equiparatur speciali.

5 Quibus casibus requiratur mandatum speciale, remissive.

6 Tantum valet generale quoad omnia, quantum speciale quoad speciem.

rum 49. num. 1. de administrat. tutor. 4
Ratio conclusionis est, quoniam mandatum generale cum libera æquiparatur speciali, & idem potest, L. jus iurandum 17. §. Procurator cum L. sequenti ff. iurejur. cap. Qui ad agendum in fin. de procuratoribus in 6. Augustin. Barbos. qui ad id alia allegat. de clausula clausula 35. num. 10.

Dicebam tamen in casu occurrenti, quod quanvis in mandato, de quo ibi, non satis aliqueret de prædicta clausula quoniam verba erant ambigua, nihilominus, antiquis terminis mandati simpliciter generalis, sufficiens erat pro acquirenda possessione, text. est in L. si rem 41. ff. de usucapion. ibi: quanvis per procuratorem possessionem adipiscinos jam ferè conveniat, ubi Bart. advertit de procuratore generali fore necessariò intelligendum, & esse textum qui dicit hanc quæstionem. In idem est bonus textus in d. l. 1. §. Item acquirimus de acquir. possess. ibi: quia nostra voluntate, &c. qui loquitur in voluntate generali, quæ intervenit à principio in concessione peculij, ut pro eadem nostra quæstione notat ibi Jas num. 22. & in d. l. 1. §. Per procuratorem num. 2.

Eandem resolutionem amplexa fuit 5
glos. acquiritur, in d. l. 1. §. Per procuratorem, & glos. procurator, in L. communis servus 42. §. 1. de acquir. possess. dum

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Quanvis per glosam verbo, acquiritur, in l. 1. §. Per procuratorem, ff. de acquir. possess. controversatur, an possessio per generalem procuratorem acquiri valeat? illud est minus dubium, quod si mandatum habeat clausulam cum libera, & generali administratione, possessio rectè acquiritur, per textum in d. §. Per procuratorem; qui non de quolibet procuratore generali est intelligendus, ut aliqui existimant, sed de habente prædictam clausulam, ut Jason. ibi advertit num. 2. ex eo, quia æquiparat procuratorem de quo ibi, tutori, & curatori, qui quidem cum libera administratione habet mandatum, glos. exercendis, in L. mandato generali 60. ff. de procuratoribus. Bart. per text. ibi in L. inter bono-

dum eam retulit ultimo loco; condu-
cunt glossæ in *L. actione 65. §. renun-
tiare, verbo, quod est verius, ff. pro so-
cio, & in l. 2. verbo, possint, & in L. si
procurator 10. verbo, plenam, Cod. de
procuratoribus, quibus locis intendit
glossator referre casus, in quibus man-
datum requiritur speciale, nec tamen
refert acquisitionem possessionis. Ex-
presse hanc opinionem tuerentur, *ultra
Bart. & Iason. citatis locis, idem Bart.
in L. qui mihi 13. num. 5. vers. sed quid-
quid, ff. de Donationibus, Cuman. &
Roman. in d. l. 1. §. Item acquirimus;
Aretin. Soc. & Alex. in eadem l. §. Ber
procuratorem, supponitque Innocent.**

in cap. Accedens de præbend.

Et ratio est, quia tantum valet ge-
nerale quo ad omnia, quantum spe-
ciale quoad speciem, *argum. L. si duo
51. in fin. ff. de administrat. tutor. Bart.
in d. L. qui mihi, de donation. d. num. 5.
juxta princip.*

Atque ita, non obstante quod scrip-
psit Augustin. Barboſ *clausul. 35. num.
28. in revocationem sententiæ Præto-
ris (quam etiam unus Collega noster
confirmabat) judicavimus in Senatu,
apud Notarium Antonium de Azeve-
do in lite Emmanuelis de Sousa Mas-
carenhas cum Doctore Francisco Ca-
bral.*

DECISIO XXXVII.

An & quando filius familias procuratorem
facere possit?

*Ad L. filius familias 2. ff. de procuratoribus. Ac nostram
Ordin. lib. 3. tit. 29. & facit ad Ord. lib. 1. tit. 62 §. 38.*

SUMMARIVM.

- 1 Casus proponitur.
- 2 Procuratorem habens non dicitur ab-
sens.
- 3 Filius familias potest procuratorem
constituere in eis, quæ per se gerere
potest, & melius 5. ac 6.
- 4 Pater habet usum fructum, & exer-
citiū actionum in adventitijs filij.
- 6 Procurator constitui potest ad futura,
& ex die.

CUM filius familias in Brasiliam
proficisceretur, nil habens præter
matris jam defunctæ hæreditatem, cu-
jus patet usum fructum percipiebat,
amplum mandatum pro rebus suis
procuratori reliquit. Defuncto verò

post aliquot annos patre, & nihil cog-
nito de vita filij, petebat proximus
consanguineus bonorum administra-
tionem, in forma nostræ *Ordinat. lib.
1. tit. 62. §. 38. opponebatur autem
procurator, quasi qui procuratorem
habebat, absens dici non posset, argu-
mento gloss. verbo, neminem reliquit, per
text. ibi, in L. clam possidere 6. §. Qui
ad mundinas ff. de acquir. possess. ac no-
stræ Ord. lib. 3. tit. 70. in princip.*

Judex inferior, nec non duo Sena-
tores gravissimi ejus sententiam ap-
probantes, mandatum prædictum im-
probabant, quoniam filius familias ad
ea solummodo potest procuratorem
instituere, quæ ipse gerere potest sine
patre, *L. filius familias 8. ff. de procu-
ratorib. at ille, de quo agebamus, nulla
habebat*

4 habebat bona per se ipsum administranda; cum in proventis à matre pater usumfructum haberet, ut diximus *de cis. 11. num. 7.* item & exercitium actionum, l. 1. & ibi *Pinel. part. 2. à num. 63.*
 * *Cod. de bon. matern. glos. fin. in L. filius S. Si filius familias, & ibi Bart. num. 3 ff. de judic. & est concursus omnium sententia, teste Benedicto Egidio in L. ex hoc jure, part. 2. cap. 2. num. 50 ff. de justit. & jur. ac proinde ex defectu materiae non potuit à principio subsistere mandatum, nec per tractum temporis, mortuo patre, convalescere, ad regulam L. quod ab initio 29 ff. de regul. jur.*

5 Mihi tertio loco deliberanti visum fuit contra, ex eodem textum *L. filius famul. ff. de procurator.* pro adversis allegato: si enim filius familias procuratorem potest constituere ad ea, quæ per se potest facere, jam apparet nullam, quoad hoc, habere generalem prohibitionem, ac personæ incapacitatem, sed tantummodo mandati ef-

fectum deficere, dum deficit in quo 6
 exerceatur, cumque procurator tam ad futura, quam ad præsentia possit constitui, item & ex die, l. 3. ff. de procurat. nihil impedit, ut, adveniente die, vel negotio, exerceatur mandatum à principio validum adhuc silens, per accidens scilicet ex defectu materiae, quemadmodum generalis procurator à patre famil. constitutus, qui in re aliena mandatum non exercebat, exercebit quidem, si res illa pervenerit ad mandantem.

Opinionem meam amplexi fuere, seu, ut melius loquar, approbarunt DD. *Petrus Paulus de Sousa, & Laurentius da Gama Pereyra*, de quorum literis, & autoritate supra memini, atque ita sententiam scripsimus excludendo consanguineum, & procuratorem admittendo. In processu oppidi *Alcanede*, litigantibus *Joanne Pereyra, & Petro Antunes* coram Notario *Joanne Correa da Costa*.

DECISIO XXXVIII.

Identitas rei quomodo probetur?

Ad L. plane 34. §. 1. de legat. 1. & ad L. idem Pomponius, aliàs L. si frumentum §. fin. de rei vindicat.

SUMMARIVM.

- 1 Identitas rerum non præsumitur.
- 2 Sed facile probatur etiam per conjecturas.
- 3 Quod facilius procedit in antiquis.
- 4 Et sufficit semiplena probatio.
- 5 Probatio identitatis suãdi satis resultat ex nomine.
- 6 Et quando necesse sit probare confinia.

Rerum identitatem non præsumi notatur in *L. plane 34. §. 1. ff. de legat. 1. & in L. idem Pomponius, aliàs est L. si frumentum §. fin. ff. de rei vindicat. ubi, & in pluribus alijs locis est communis doctrina, attestante *Thes. lit. I. conclus. 3. num. 1. Anton. Monach. decis. Lucens. 57. num. 1. quid quid reluctet Decius in cap. In præsentia, num. 43. notab. 9. de probat.**

- Veritamen de facili probatur, etiam con-

conjecturis, *Afflict. decis. 123. num. 3. nullus confirmat Mascard. de probat. conclus. 874. à num. 6. in 2. volum. (ubi ait ita intelligendam fore glos. vicinos, in L. forma 4. de censibus) Granan. forens. tom. 5. cap. 883. num. 8.*

3 Quod facilius procedit in antiquis, prout erat materia in nostro Senatu ventilata; *Bald. conf. 267. incipit questio, vol. 2. Mascard. plures referens d. conclus. 574. num. 10. ubi inquit semiplenam probationem sufficere, & communem doctrinam esse testatur Gratian d. cap. 883. num. 9. Planè in casu decisionis nostræ non conjectura tantum, sed legitima adfuit probatio; etenim concordatum fuit in nomine fundi, & loci vocati, de Arieyro, quod erat satis, ex d. L. forma ff. de censibus.*

4 * Et quanvis *Bart. in L. demonstratio falsu 17. num. 14. in septima questione, ff. de condit. & demonstrat. videatur re-*

quirere, quòd ultra nomen confinia quoque verificentur; attamen additio ibi verbo *fundum*, in fine ex mente ipsius declarat confinia non esse usque adeò necessaria. Certè necessariò declaranda, & probanda forent, si daretur alius fundus, cui prædictum nomen posset etiam convenire, ut notavit *Andreas Censal. decis. 36. num. 1. post Labyrinthum Francisci Salgado*, at in casu nostræ decisionis alius fundus ejusdem nominis non inveniebatur. Quare prædicta resolutio tutius procedebat, ut in simili dixit *Gratian. d. cap. 883. num. 3. & 4.*

Sic fuit judicatum in processu *Ludovici Freyre de Moscofo* cum filiabus *Annæ de Andrade* ex civitate *Pacis Juliz*, vulgò, *Beja*, apud Notarium *Joan. Baptist. de Chaves*, renuente tamen uno Collega.

DECISIO XXXIV.

An servus ab hostibus captus, & ad nos fugiens, in servitutem redigi possit?

Ad L. ultim. in fin. ff. de captiv. & postlimin. revers.

SUMMARIVM.

1 Servus qui sua malitiâ devenit ad hostes, si revertatur, in servitutem redigitur.

2 Malitia probatur indicijs, sed debent esse evidentiâ.

3 Dominus habens servum pro derelicto, ejus dominium dimittit, & vide num. 11.

4 Postliminium inter Christianos non habet locum quoad personas, sed quoad res.

5 Etiam in his, qui nobis injustè bel-

lum gerant.

6 Res captâ in bello quando hostium efficiatur, remissivè.

7 In servo qui ab hostibus reversus est, quid disponatur per jus postliminij, distinguitur per casus, & seqq.

8 Quo tempore dicatur liber homo, & servus redijisse postliminio. 8. & 9.

10 Licitum est capto fugere ab hoste.

DUM Lusitani servum sylvam cederet à Castellanis, cum quibus bellum gerimus, captus est, cumque post annum circiter ad nos au-

fugisset,

fugisset, voluit dominus eum redigere in servitutem; ille autem recusabat. Dicebat Dominus servum suam malitiā devenisse ad hostes, ac ea non posse juvari, ex text. in *L. postliminium* 19. §. *Transfugæ vers. si verò servus ff. de captiv. conducit text. in L. Pomponius 13 ff. de acquir. rōssess. las. qui alios textus adducit in l. 1. §. per servum ff. eod. tit. Marius Mut a in consuet. Senat. Panorm cap. 20 num. 2. & 21. eum seq. Verum non satis probavit malitiam, ad cujus probationem, quanvis indicia sufficiant, magna, & evidentia sunt necessaria, *L. & eleganter 7. §. fin ubi glos. ultim ff. de dolo; bonus text. in L. domum 6. Cod. eod. tit. ubi glos. ultim. citat concordantes, Menoch. lib. 5. præsumpt. 3. num. 44. Thusc. lit. D. conclus. 574. à num. 6. ubi num. 5. præstat rationem.**

Ex alia parte allegabat servus dominum habuisse eum pro derelicto, negligendo illius redemptionem, ac proinde dominium dimisisse, juxta text. in *L. fin ff. pro derelicto. L. quod servus 36. de stipulat. servor. lib. 1. §. sed scimus ubi glos. 1. Cod. de latin. libert. tollend. authen. de nuptijs, §. si vero decretum, vers. & multo potius, collat. 4. ubi glos. verbo, contempnisse, cujus primam opinionem approbat Bart. ibi num. 4. op. imè-Cabed part. 1. dec. 186. nu. 3. Phab. part. 2. arest. 35. post med. Sed similiter non probant; imò per testem adversus producentem apparebat dominum pretio redemptionem intentasse.*

Aliunde igitur petenda erat decisio, nempe ex jure postliminij; quod, quavis inter Christianos locum non habeat quoad captivitatem liberorum hominum, habet tamen locum quoad res, inter quas sunt servi, ut distinguunt Bart. in *L. hostes 24. num. 17. ff. de captiv. & Abb. in cap. sicut in tertio, num. 8. de jur. jurand. sub quā distinctione intelligendi sunt generaliter loquētes Alciat. in L. hostes num. 5. de verbor. significat. Hummus Encyclopæd. part. 1.*

tit. 8 à num. 14. Phæb. part. 2. dec. 190. num. 21. necnon Valasc. p. 1. consult. 30. num. 3.

Er procedit etiam in his, qui nobis injustè bellum gerunt, *d. L. hostes 24. ff. de capt. & post limin. ac proinde ad hoc non est nobis necesse agere, an & quando res capta in bello justo, vel injusto hostium efficiantur? de quo D. Thom. 2. 2. quest. 10. art. 11. Morl. in empur jur tit. 22. quest. 6. Gratian. tom. 5. cap. 801. à princip. Covas in regul. peccatum part. 2. §. 10. & 11. post Ayalam de jur. belli ac alios, latissimè Ioan. Solorzan. de Indiar. jure lib. 3. cap. 7. Gam. dec. 335. & decis. 384. num. 2. & 3. Inca b. p. 2. decis. 190. num. 22.*

Planè secundum jus postliminij, si servus per redemptionem venit ab hostibus, quid faciendum, decidunt text. in *L. servum 70. aliàs 71. ff. acq. hæredit. & in L. in bello 12. §. si quis servum, ac captiv. & postlimin. revers. latè noster Cabed. p. 1. decis. 194. Si per manumissionem, disponitur in *d. L. in bello, §. manumittendo. Si per virtutem militum Principis, habetur in L. ab hostibus 12. Cod. de captiv. Si per fugam ipsius servi, qui est noster casus, distinguit text. in *d. L. in bello, §. manumittendo ibi: si eum nactus dominus ipsius & melius text. in L. fin in fin. ff. d. tit. de captiv. in hæc verba.***

Cum servus civis nostri ab hostibus captus inde aufugit, & vel in urbe Romæ ita est, ut neque in Domini sui potestate sit, neque ulli serviat, nondum postliminio rediisse existimandus est.

Ubi glos. verbo, potestate, notat quod cum liber homo postliminiū habeat, ubi primum fines intravit nostros, juxta illum textum in principio; tamen servus non ita citò rediisse videtur, cum expectetur quod veniat in potestatem domini, vel alicui serviat, in quo casu, vel alio ex supradictis, possunt intelligi rextus in *L. servi 53. ff. ad L. falcid. in L. hostes 24. in fin. de captiv.*

vis, & in L. sicut 10. Cod. eod. tit. atque illud quod Petrus Gregor. in *synagmat. lib. 20. c. 5. n. 5. ad fin.*

Ratio quare servus, qui ab hostibus fugit, rediisse non videatur, dum non venit in potestatem domini, vel alicui serviat, illa est, ut opinor, quod talis dum fuit apud hostes, liber erat respectu prioris domini, ut deducitur ex d. L. in bello §. manumittendo, ibi: quod in liberis aliter erat, si autem liber reputabatur, nihil obstabat, quominus sibi posset acquirere; ergo libertatem acquisivit fugiēdo ab hoste; quod sibi licitum erat, ex Soto de just. lib. 4. quæst. 2. art. 2. ad med. Covas Variar. lib. 1. cap. 2. nu. 10. ad fin. vers. ex hoc tamen; Phæb. p. 2. decis. 190. num. 7. & consequenter, quemadmodum servus redemptus ab hostium potestate, non videtur rediisse postliminio, nec priori domino restituitur, nisi dominus pretium solvat redimēti d. L. in bello, §. Si quis servum; pari ratione servus, qui ab hostium potestate aufugit, non videtur rediisse, nec domino restituitur, nisi postquam ipse velit in potestatem domini redire,

vel alicui inservire; tunc enim cedit juri suæ fugæ; ut etiam aliās servus, qui habitus pro derelicto libertatem consequutus fuerat, ut supra dicebamus, si á domino, vel ab alio iterum occupetur, in servitutem incidit, d. L. quod servus 36. ff. de stipulat. servor. d. glos. 1. in d. L. 1. §. Sed scimus, Cod. de Latin. libert. tollend. & ibi Salicet. Cabed. d. dec. 186. n. 3.

Atqui servus, de quo erat lis, aufugit; & quanvis apud nos esset, non dum venerat in potestatem domini, neque inserviebat alicui, imò ad dominum ire recusabat: ergo juxta text. in d. L. fin. nondum post liminio rediisse existimandus erat, ac per consequens non magis poterat á domino in servitutem redigi, quàm si adhuc apud hostes moraretur.

Ita judicavimus apud Notarium Franciscum de Freitas de Sampayo, in causa oppidi de Campo mayor, inter Franciscum servum contra hærcles Antonij Pereyra, revocata sententiã Iudicis, qui servum in servitutem redigebat.

DECISIO XL.

Quomodo servus gerendo se liberum acquirat libertatem?

Ad L. 2. Cod. de long. tempor. præscript. quæ pro libert. In servu ad nostram Ord. lib. 4. tit. 92. in fine princ.

- 1 Servus per viginti annos moratus in libertate bona fide sine interpellatione, liber efficitur: & quâ viâ, n. 2.
- 3 An illa bona fides sufficiat orta ex causa injusta?
- 4 Dominus non possidens servum per multum tēpus, videtur habere illum

pro derelicto.

- 5 Servus habitus pro derelicto libertatem sibi acquirit, & quâ viâ.
- 6 Filius domini ex propria ancillâ, ex tacita manumissione fit liber, ubi pater moriens eum expressè in servitutē non reliquit.

Servus bona fide per annos viginti sine interpellatione moratus in libertate, liber efficitur, inquit Salicet. per L. 2. Cod. de long. tempor. prescript. quæ pro libert. & ibi glos. verbo possessio, super quo potest excipere de præscriptione libertatis, vel extinctione servitutis, ait Pereyr. decis. 6. num. 10. in fin. Etiam absque alio titulo addit glos. bona fide, in d. L. 2. Balb. de prescript. 3. p. 4. princip. quæst. 7. clarè insinuat Barb. in L. Titia 35. num. 18. in princip. ff. solut. matrim. judicatum refer. Phœb. p. 2. arest. 35.

In casu occurrenti constabat Reū petitum in servitutem, à plus quam triginta annis absque dominorum interpellatione palam, & mercaturam exercendo, se gessisse pro libero; restabat verificare bonam fidem.

Advertebam nostrum Senatorem Pereir. d. decis. 6. n. 3. sufficientem judicasse bonam fidem, quæ oriatur ex causa injusta, sed dubitabam de hac d. Etirina absolutè, textus enim in d. L. 2. ibi: ex justo initio, cum glossa justam, requirat. Quare distinguebam, ut intra annos triginta justa requiratur causa, ultra triginta verò, injusta sufficiat; ita glos. recessit, in L. 1. Cod. ubi causæ stat. agi deb. & ibi notat Bald. numer. 3. Planè Reus noster duplicem habebat causam legitimam.

Unam, quòd domini non petendo per ita longum tempus, viderentur habuisse pro derelicto, argum. L. & si fortè 6. §. 1. in fin. ff. si servit. vendicet. L. si ergo 11. §. 1. ibi: per patientiam, ff. de publician. in rem; melior text. in L. si de eo fundo 40. §. 1. ubi Bart. ff. de acquir. possess. glos. ultro, post med. vers. respondent quidam, in L. 1. §. in-

terdictum, ff. uti possidet. glos. periclitantem, in L. 1. §. Sed scimus, Cod. de Latin. libert. tol in terminis Pereyr. supra num 5. post med. Ac per consequens ipse servus libertatem acquisivit, vel per occupationem propriam, ut ait d. glos. & al. a glos. verbo apprehensus, in L. quòd servus 36 ff. de stipulat. servor. vel ex præsumpta donatione, non minus quàm si manumitteretur, ut inquit glos. ult. in L. fin. ff. de evictionib.

Alteram causam legitimam habuit in eo quod inculcabant testes, ipsum nempe fuisse Domini filium ex propria ancilla; quod fiebat probabilius ex formâ certificationis de libro Baptismatis, in quo de ejus patre agendo, scriptum fuerat, quod referebatur esse filium cujusdam famuli Domini tui; quod quidem olebat simulationè Domini. Illa opinione ductus prænomiatus Reus jure potuit inferre se ex tacita manumissione per legem obtinuisse libertatem, ubi primùm pater moriens eum specialiter in servitute non reliquit, L. fin. Codic. commun. de manumiss. Lara in L. si quis à liberis num. 82 ff de liber. agnosc. Pereyr. dec. 12 num. 11. in fin. quod inservit ad nostram Ordinat. lib. 4. tit. 92. in fine princip.

Quæ dicebam laudabat solita elegantia eruditissimus, & ingeniosissimus Senator Antonius de Sousa de Tavares, jam nunc in Palatino cõsistorio Regius Consiliarius meritissimus, & à suprema signatura Regiæ Maiestatis Secretarius; atque ita pro libertate pronuntiavimus in favorem Rei Blasij da Costa cum Domna Antonia Pereyra, apud Notarium Dominicum Dias de Couto,

DECISIO XLI.

Servitus discontinua quo tempore præscribatur?

Ad L. 3. §. Ductus aquæ ff. de aqua quotidian. & æstiv. Ac nostram
Ordin. lib. 1. tit. 68. §. 22. cum seqq.

SUMMARIUM.

- 1 Res præsumitur libera.
- 2 Quæ præsumptio transfert onus probandi in adversarium.
- 3 Servitus viæ est discontinua.
- 4 Servitus discontinua sine titulo solâ immemoriali præscriptione acquiri potest. & n. 5.
- 6 Servitus nullo tempore acquiritur per possessionem cum titulo seu animo erroneo.
- 7 In servitutibus an detur vera præscriptio?

AGens negatoria actione juxta text. in §. Equè si agat vers. contra quoque, Instit. de actionib. intentionem habet fundatam in libertate naturali, de qua in L. altius, Codic. de servitut. Barthol. in L. 1. §. 2. vers. ulterius quæro quomodo potest, ff. de itin. ætinue privat. Menoch. lib. 3. præf. 91. num. 1. Clar. in §. Feudum q. 18. Marius Muta super consuet. Senat. Panormit. cap. 29. numer. 21. & 24. Cancer. Variar. tom. 1. cap. 11. à num. 31. Giurb. p. 1. observat. 62. num. 2. Valasc. de jure emphyt. quæst. ultim. in princip. Quæ præsumptio transfert onus probandi in Reum, gloss. probari per text. ibi in L. ne codicillos 5. Cod. de Codicill. gloss. qui agit, in §. Et verius Instit. de legat. per text. in L. ab eâ parte 5. ubi Barthol. ff. de probat. in specie Surd. dec. 177. n. 2.

Quo supposito, in occurrenti casu

super servitute viæ, diximus talè servitutem esse discontinuam, ut docet ³ Bart. in L. 2. numer. 4. Cod. de servitut. & aqua; Fachin. controvers. lib. 8. cap. 22. in princip. Giurb. part. 1. observat. 60. num. 14. vers. discontinua; Cald. qui alios citat, forens. quæst. 5. num. 32. ac proinde cum non allegaretur titulus, solâ immemoriali præscriptione acquiri poterat, L. 3. §. Ductus aquæ ff. de aqu. quotid. & æstiv. ubi omnes DD. Bart. in d. L. 2. num. 6. Codic. de servit. plures apud Gom. variar. tom. 2. cap. 15. num. 28. Grati an. tom. 4. cap. 681. à num. 36. Giurb. d. observat. 60. num. 14. vers. discontinua, & observat. 62. num. 4. Cancer. tom. 3. var. cap. 4. num. 46. Cald. forens. lib. 1. quæst. 5. num. 33. Pereyr. dec. 52. num. 14. quidquid contradicant Morla in Empor. uncl. 6. de servit. quæst. 4. num. 14. Monach. decis. Florentin. 5. num. 5. & Jesse tom. 4. dec. 395 & dec. 406. n. 6.

Et quanvis aliàs præscriptio ⁴ 40. annorum immemoriali æquiparetur, si credendum est Pereyræ d. decis. 52. num. 3. de quo tamen vide supra decis. 15. num. 7. hoc in servitutibus nõ procedere facilè deducitur ex Bart. in d. L. 2. num. 6. in primâ propositione, imò centum annos requiri ait Cald. d. q. 5. num. 38. vers. vides v'aque, conduit Cancer. d. cap. 4. num. 40. putans centenariam præscriptionem esse longiorem immemoriali, vel saltem requiritur quòd origo talis servitutis hominum nunc vivètiùm memoriam ⁵ exce-

excedat, juxta gloss. verbo, memoriam, in d. L. 3. §. Ductus aquæ, & vide quæ dixi d. dec. 15. n. 17.

Planè Rei testes tale spatium non probabant; & accedebat quòd Reus, ut ipse in articulis proponebat, magis tanquam via publica, quàm jure proprio servitutis utebatur, ergo tali modo nullo tēpore posset acquirere servitutem ex defectu animi, argument. text. in L. fin. de itiner. actuque privat. & ibi Bart. in verbis illis, quod sit usus jure servitutis, vel quod sit usus pro jure suo, conducit Surd. de cis. 177. n. 3. & 9.

Scio Fachineum contro vers. lib. 8 cap. 22. validissimè contendere servitutes, tanquam incorporales, & non habentes certam, continuamque possessionem, usucapi, aut præscribi non posse, ut ait J. C. in L. servitutes 14. ff. de servitutibus; sed per usum præsumi constitutas fuisse, ut videtur loqui text. in L. 1. §. ult. ff. de aqua pluvi. arcend. Verùm ad praxim nihil, vel parum interest verborum disputatio; substantia consistit in effectu, licèt fateamur non procedere à vera præscriptione, sed ab impropria.

DECISIO XLII

An servitute debita uni prædio, possit ejus dominus uti ad commoditatem alterius prædij vicini?

Ad L. ut pomum 8. L. quoties 15. ff. de servitutibus; & L. ergo 5. cum seqq. de servitut. rustic. prædior. & L. non modus 12. Cod. de servit.

SUMMARIUM.

1. Prop. nitur casus, & deciditur.
2. Servitus non debetur personæ, sed prædio
3. Servitus in tantum debetur prædio, in quantum ei est utilis, & non ultra.

Cum Antonij prædium oliveto Georgij deberet servitutem itineris, volebat Georgus eam extendere ad alium fundum, quem ultra olivetum habebat; eique annuerat Judicis inferioris sententia, quam nos in Senatu revocavimus.

Quoniam hæ servitutes non debentur personæ, sed prædio, L. 1. ff. commun. prædior. §. penult. Instit. de servitutibus. Item in tantum debentur prædio dominanti, in quantum respi-

ciunt utilitatem ejusdem prædij, non ultra, text. sunt capitales ubi Barthol. in L. ut pomum 8. & L. quoties 15. ff. de servitutibus; L. ergo 5. cum seqq. ff. de servitut. rustic. prædior. L. non modus 12. Cod. de servitut. Cum igitur servitus à Georgio prætenfa non esset pro utilitate oliveti dominantis, sed pro utilitate ulterioris prædij, nequaquam ei debebatur. Conducunt quæ Bart. in L. 1. §. Is cujus ff. de itiner. actuque privat. Capol. de servitut. rustic. cap. 1. num. 33. vers. sexto principaliter; Menoch. de retin. remed. 5. n. 29. & quæ dicemus in dec. seq.

Apud Notar. Joannem Baptistã de Chaves, inter Antonium da Costa ex una cum Georgio Rodrigues da Costa ex altera

DECISIO XLIII.

An fundus debeat servitutem fundo quem alius intermediat?

Ad. L. qui Sella 7. §. fin. & L. tria prædia 31. ff. servitutibus rusticæ cum similibus.

SUMMARIUM.

- 1 Præponitur casus.
- 2 Solus restituitur qui habet possessionem, seu quasi, & n. 6.
- 3 Per factum eundi non acquiritur quasi possessio servitutis, nisi ei qui possidet fundum prope eum, per quæ it.
- 4 Interdictum de itinere, actusque privato est ad tuendas servitutes rusticæ.
- 5 Prædium intermedium impedit servitutem unius ex prædijs.
- 6 Nisi illud ier sit omnino necessarium.

Hieronymus, qui per fundum Hieronymi consueverat ire ad alium fundum, non proximum, sed aliquantum remotum, quem scilicet alius intermediabat, ab Hieronymo tandem impeditus proposuit interdictum de itinere, actusque privato, cõquestus de ablata tibi quasi possessione, juxta L. 2. §. ult. ff. si servit. vendicet. Præses curialis jubebat eum restitui juxta Regulas ordinarias, ego revocavi sententiam.

- 2 Quoniam solus restituitur, qui habuit quasi possessionem, L. 1. ff. de itiner. actusque privat. L. 1. §. Dejicitur ff. de vi, & vi armat. At verò in tali casu illud factum eundi non acquisivit quasi possessionem, hæc etenim per eundi factum soli ei acquiritur, qui possidet fundum juxta illum, per quæ it, & quem dicit debere servitutem;

ita sensit Bart. in L. 1. §. Is cuius, ff. de itiner. actusque privat. notavit expressè Cæpol. de servit. rust. cap. 1. num. 33. vers. sexto principaliter; sequitur Menoch. de retinend. remed. 5. numer. 29. At si utrumque fundum alius intermediat, cessat quasi possessio, atque interdictum, ut post Rosfred. advertunt Cæpol. d. num. 33. vers. septimò principaliter, Menoch. d. remed. 5. numer. 30. nec non Surd. decis. 177. à n. 6.

Ratio est, quia, cum hoc interdictum sit ad tuendas servitutes rusticæ, d. L. 1. de itiner. actusque privat. junctæ L. 1. de servit. rust. præd. & prædium intermedium servitutem impedit, L. qui Sella 7. §. fin. ubi Bart. de servit. rustic. L. tria prædia 31. eod. tit. L. si prius §. fin. de aqua plu. arcend. L. in tradendis §. interpositis, ff. comm. prædior. gloss. quædam, in L. non solum 8. de nov. oper. nuntiat. gloss. in L. fin. de servitutibus, non potest tueri quod non est; privatio enim habitum præsupponit L. decem, ff. de verbor.

Agnoscebam supradicta non procedere quando ad prædium remotum non datur aliud iter; tunc enim necessitas facit ut fundus intermedius quasi possessionem non impediat, ut satis apertè insinuat Bart. in d. L. qui Sella §. fin. & clariùs Menoch. d. num. 30. ad fin. citans Alberic. Monach. decis. Lucens. 22. num. 9. In hypothese autem probabatur aliud iter dari ad

Actoris fundum, eumque de litigioso agere, non pro necessitate, sed pro cōmoditate.

Notario Joannē Baptista de Charves, inter Franciscum Dias Nogueyrā cum Hieronymo Nogueyra.

DECISIO XLIV.

An, & quando ad subsistentiam chartæ Tuitivæ sufficiat civilis possessio impetrantis?

Ad L. fin. ff. uti possidetis. Ac nostram Ordin. lib. 2. titul. 10. §. 1. & 2. & Regimen Senatorum Palatij §. 118.

SUMMARYM.

- 1 Civilis possessio sufficit ad subsistentiā chartæ Tuitivæ.
- 2 Item ad remedium de manutenendo : sed hoc procedit quando possessio naturalis non est ab alio occupata. n. 6. declaratur tamen n. 7.
- 3 Remedium chartæ Tuitivæ est simile interdicto uti possidetis ; & n. 4. conservat statum temporis motæ litis, n. 10.
- 5 Civilis possessio potest animo retineri.
- 8 Possessio occupata in absentia prius possidentis est clandestina, & reprobatā.
- 9 Possidens qui abest in recursu ad Principem pro tuenda possessione, nō debet spoliari ab alio occupante.

nem de hoc dubitare ; specialius in mandato de manutenendo scribunt Mantic. decis. 158. num. 4. & ex professo Ludovic. Post huius de manuten. observat. 16. ex num. 25 agnoscit noster Valasc. tom. 1. cons. 79. num. 9. in princ. juncto vers. sed quanvis, ubi Tuitivas, seu Tuitiones nostras ab interdicto uti possidetis, solum diversificat, ut concedantur etiam de tentatoribus.

In casu verò, de quo fuit quæstio, impetrans tempore impetrationis habebat, quanvis abesset, possessionem saltem civilem, quam, & si naturalem amississet, animo retinere poterat, L. 3. §. In amittenda ubi gloss. ultim. ff. de acquir. possession. melior text. in L. clam possidere 6. §. Qui ad nundinas ff. eod. tit. L. 4. ubi Bald. ac Salicet. Cod. eod. Mantic. d. dec. 185. n. 3. Diximus ergo Tuitivam ei prodesse.

Nec obstabat quòd tunc solum possessio civilis sufficit, quando naturalis ab altero occupata non extat, ut declarant Cov. practicar. cap. 17. num. 5. Straphin. decis. 299. num. 8. Post huius d. observat. 16. num. 26. ex quo videbatur præfatam doctrinam impetranti non prodesse, cum ex documentis oblati constaret adversarium possidisse saltem naturaliter.

Nam respondebatur tunc ad effectum, de quo agebamus, naturalē possessionem.

Civilem possessionem impetrantis chartam Tuitivam sufficere pro ejus subsistentia probatur ex L. fin. ff. uti possidet. ubi illud interdictum, remedium nostrò simile, datur non tantum usufructuario, qui possidet naturaliter sed etiam proprietario, qui possidet solum civiliter, notat gloss. ibi, verbo, alter possessionem ; Bart. in L. 1. n. 1. ff. illo tit. Gomes qui dicit communem. in L. 45. Taur. num. 168. Menoch. de revent. d. remed. 3. num. 22 ubi ait nemi-

sessionem obtinere civili, quando naturalis possessor est tolerabilis, ut potè rectam viam in apprehensione secutus, & bonum fomentum habens, aliàs secus; probat glos. ultro, in fin. vers. vel dic, in d. L. 1. §. Interdictum autem ff. uti possidet. & ibi Bart. num. 1. & 2. Post huius dict. observat. 16. à num. 31. plurimos de more suo referens. At verò naturalem possessionem allegatam non ejus qualitatis fuisse, sed turbativam, ostendebatur tripliciter.

8 Primò, quoniam supplicatur intraverat possessionem, dum impetrans abesset; quo casu succedit textus in d. L. clam possidere 6. §. Qui ad nundinas, ubi Bart. ff. de acqui. possession. citat a glos. ultro, in d. L. 1. §. Interdictum autem, ff. uti possidet. ubi etiam Bart. d. num. 1. & 2. Menoch. d. remed. 3. num. 27 & 28 qui omnes talem intrantia

appellant clandestinam, nihil nocentè verè possessioni.

Secundo hoc fortiùs militabat, 9 quando quidem absentia impetrantis erat occasione recurrendi ad Principè, nec se habebat pro spoliato, imò animo retinebat possessionè, prout ostèderunt preccs oblatae ad obtinendam Tutivam; ita Mantiv. d. decis. 185. num. 5. ubi communem dicit ex Albano cons. 78. num. 6. & allegat alios.

Tertiò confirmabatur ex eo, quòd 10 istud remedium intendit tueri statum illum, qui erat tempore motæ litis, aut paulo ante, ut videre est apud Cancer. variar. tom. 3. cap. 14. à princ. & melius ait Cov. d. cap. 17. num. 5. vers. sic sanè, Post h. de manutenend. observ. 17. à num. 8. Sed tempore motæ litis, vel paulo ante impetrans possidebat, igitur ei favendum erat.

DECISIO XLV.

Facta per Notarios Ecclesiasticos an, & quando valeant
iudicio sæculari?

Ad Ordin. lib. 2. tit. 20.

SUMMARYM.

- 1 Contractus laici scriptus à Notario Ecclesiastico non habet effectum in iudicio sæculari. Ratio, num. 2. & 3. ampliatur. Remissivè n. 4.
- 3 Notarij sæculares possunt dare possessionem Beneficij Ecclesiastici.
- 5 Casus, & questio decisionis proponitur: & resolvitur ex n. 10.
- 6 Possessio rei Ecclesiasticæ, ut emphyteusis per quadraginta annos, facit præsumere legitimum contractum.
- 7 Possessor præsumitur possidere ex titulo præcedenti.
- 8 Ad emphyteusim Ecclesiasticam re-

quiritur publicum instrumentum.

- 9 Præsumptio legis sufficit pro instrumentali probatione requisita à lege.
 - 10 Ad emphyteuticandum bona Ecclesiæ multa requiruntur.
 - 11 Sententia iudicij Ecclesiastici in casu ad illud pertinenti, servanda est in sæculari, & è contra.
 - 12 Praxis probatur ex testimonio unius Doctoris.
- Ibi. Debet observari.

Disponit nostra Ordinatio lib. 2. tit. 20. contractum emphyteuticū, vel alium per Notarium Ecclesiasticū scriptum, etiam de bonis Ecclesiæ, & à Prælato

Prælati confirmatum, quando aliquis ex contrahentibus laicus est, non producere effectum, nec habere fidem. Similem legem habent Castellani in *L. 8. tit. 18. lib. 2. Ordinamenti*, & in *L. 19. tit. 25. lib. 4. recopil. & Galli apud Rebuff. ad LL. Gall. tit. de liter. obligator. art. 2. glos. unic. ex numer. 37. ac Boer. decis. 242. num. 4.* Item Sabaudi, ut refert Joann. de Crassis in tract. de substantia procuratoris, in verbo, & juratus domini nostri Ducis, quem citat Boer. d. num. 4. nec non Neapolitani, ut videre est apud Afflict. in constit. illius Regni lib. 1. tit. 79. in verbis ibi: per constitutos à nobis Notarios, cujus dispositionis rationem legitimam tetigit Valasc. part. 1. consult. 9. Azaved. in d. l. 19. num. 1. & 2. & ex professo scripsit Gabr. Percyr. de manu Reg. p. 2. cap. 69. à num. 1. nempe talem Notariū non habere auctoritatem extra jurisdictionem illius, qui eum creavit; quæ tamca ratio generalis mihi dubia redditur ex alia Ordinatio. nostra *cod. lib. 2. tit. 19.* secundum quam Notarij seculares Regis possunt possessionem dare in Beneficijs Ecclesiasticis, ut notat, & judicatum refert Cabed. p. 2. *est. 54.* cum tamen talis materia sit extra jurisdictionem Regis creantis, unde obiter potius existimo nostram, & similes leges procedere ex mera dispositione Principum secularium, qui jurisdictioni suæ consulentes, nulla spiritali lege vetante, voluerunt quod alieni Notarij nullam in suis fidem haberēt.

Hoc autem omisso, & omissis ampliacionibus prædictæ legis, de quibus Flores *variar. lib. 1. q. 1. à num. 13. Valasc. d. consult. 9. ac uberius Percyr. d. cap. 69 à num. 4.* punctus nostræ decisionis fuit an prædicta Ordinatio militet etiam, ne fidem, ac effectū sortiantur acta per Notarium Ecclesiasticū in forma judiciali coram Ecclesiasticis ministris ad id comperentibus, circa justificandas causas ad emphyteuticandam rem Ecclesiæ? Porro, ultra

illam justificationem, super qua prolatum fuerat decretum, seu sententia, quod res emphyteuticaretur, non apparebat emphyteuticacionis instrumentum; possessor autem pro titulo offerbat eam sententiam, contendens quod cum per se, ac patrem possideret à quadraginta annis, ut emphyteuta, non solum præsumebatur intervenisse legitimum contractum, gloss. magna in fin. in *L. 2. Cod. de jur. emphyteut. Menoch. de præf. lib. 3. præf. 108. numer. 1. & 5. Mascard. conclus. 337. numer. 1.* Sed insuper fuisse in forma, & cum conditionibus ejusdem sententiæ, bono argumento glossæ sufficiebat in *L. quedam mulier 77. ff. de rei vindicat. ubi Bart. Bald. & alij, quos sequitur Mascard. d. conclus. 1196. à princip. quæ legislatorum præsumptio ita est sortis, ut quanvis Ordinatio. nostra lib. 4. tit. 19. in fine principij publicum instrumentum requirat ad emphyteusim Ecclesiasticam, amplectens meliorem juris cōmunis doctrinam, de qua *Surd. decis. 331. numer. 1. Jul. Clar. in §. Emphyteusis quæst. 4. Valasc. de jur. emphyteu. quæst. 7. numer. 2.* ea tamen præsumptio pro instrumentali probatione sufficiat; *Bald. in L. 1. num. 18. Codic. de fideicommiss. Jas. in L. sciendum num. 25. in fin. ff. ac verbor. Titiaquel. in L. si unquam, verbo, donatione largitus, Cod. de revocand. donat. num. 158.* Si verò acta illa per Notarium Ecclesiasticum confecta nihil valebant, prout pars adversa pugnabat, destitutus prorsus manebat possessor fundamentis desideratarum conditionum, quæ multum illi erant necessaria.*

Certè in tali quæstione, quanvis illud judicium ad examinandum causas, utilitatem Ecclesiæ, ac debitas solennitates, non voluntarium, sed necessarium sit, ut patet ex *cap. Sine exceptione 12. quæst. 2. cap. 1. & 2. de rebus Eccles. non alien. lib. 6. cap. 1. & cap. tua de his quæ sunt à Prælat. Cov. lib. 2. variar. cap. 17. à princip. ac huc tamen negat*

negat Pereyra *supra num. 10.* momenti esse in sæculari, ne per Ecclesiasticos affectantes tale iudicium, fiat fraus legi; ait que satis esse quòd ex illa sententia resultet effectus emphyteuticandi; instrumentum autem fiat à sæculari Notario, sed pace illius ego in causa *Portucalensi Domini Simonis cū D. Elisabetha*, ac alijs filiabus *Francisci de Carvalhaes*, apud Scribam *Anton. Sarayva de Carvalho*, potiùs fui amplexus scriptū ab *Emman. Barbosa ad d. Ordinatum num. 3.* quòd scilicet talia acta fortiantur effectum corā sæculari, etenim cum omnino fuerint necessaria, ut diximus, nō potest fraus considerari in eis conficiendis; cumque verè judicialiter continuata sint, & decretum illud sententia appelletur *juxta glos. tractatus ad fin. in d. cap. 1. de rebus Eccles. non alien. subintrat Canon in cap. ultim. de except. lib. 6.*

quo sub cēsuris cavetur Ecclesiasticā sententiam in casu ad Ecclesiasticum iudicium competenti, à sæculari admittendam fore, ac rei iudicatæ exceptionem parere, & è converso; *Dec. in cap. At si Clerici numer. 14. de iudic. Valasc. consult. 48. num. 9. & consult. 65. n. 1.*

Et tutiùs hanc opinionem sequerbar, quoniam testatur ipse *Barbosa*, ita apud nos practicari, cuius testimonio standum est, & practicam debemus pro lege observare, ut utrūque latius diximus *dec. 12. num. 6.* etiam in casu, de quo loquimur, ut fatetur *Pereyra d. cap. 69. num. 10. vers. si autem*, per *Ordinatum lib. 2. titul. 9 § 1.* Puto fuisse iudicatum juxta votum meum; cum tamen eo tempore legatus missus fuerim ad *Hollados*, cæteros que fœderati *Belgij* status, post reditum non potui processum invenire.

DECISIO XLVI.

Quando iudex sæcularis contra Clericum super vi ab eo illata possit cognoscere?

Ad cap. ultimum de iudicijs. Ac nostram Ordinatum lib. 2. tit. 1. §. 2.

SUMMARIVM.

- 1 In Lusitania iudex sæcularis non potest cognoscere contra Clericum, nisi super vi illata intra annum, & diem: an hoc sit contra jus cōmune? *num. 9. & cuius virtute apud nos procedat num. 10. dictus annus est continuus num. 12. an contra eius lapsum concedatur restitutio? Remissivè n. 14.*
- 2 Quomodo hic annus in pensionibus computetur.

- 3 Possessio consistit in animo.
- 4 Qui sine causa desit petere, videtur possessionem deseruisse.
- 5 Qui non possedit non potest iuvare interdicto restitutorio.
- 6 Per lapsum anni de quo agimus, inducitur præscriptio juris agendi hac viā contra Clericum.
- 7 In præscriptionibus requiritur causa, ne tempus currat.
- 8 Devastatio agrorum ab bellum non tollit in totum petitionem pensionis.

- 11 *Ad proponenda interdicta annus regulariter est utilis.*
 13 *Minoribus conceditur restitutio contra lapsum temporis.*
 15 *Non dicitur spoliare qui agnoscit debitum, quanvis per impotentiam non solvat.*

1 **Q**uidquid de alijs Regnis, ac Statibus dicat Morla in *Emp. r. Jur. tit. 2. de jurisdict. in re judicat. quest. 14. numer. 4.* apud nos iudex sæcularis non potest cognoscere contra Clericū, nisi, ut restituat possessionem, quam spoliatus petit, intra annum, & diem, ut disponit nostra *Ordinat. lib. 2. tit. 1. §. 2. de qua Valase consult. 93. ex num. 4. Cald. forens. lib. 1. quest. 25. numer. 19. & cons. 11. numer. 20. Cabed. p. 1. dcc. 76. numer. 4. & decis. 82. per tot. & de patronatib. Reg. C. oron. cap. 49. à num. 10. Gabr. Pereyr. de man. Reg. part. 2. cap. 24.*

2 Hic autem annus in pensionibus, non solum computatur à die denegationis, sed etiam à die, quā spoliatus desijt petere, non habens justam causam, quæ illum petere impediret, ut pro certo supponit Innocent. in *ca. querelam 24. numer. 3. ibi: ego amiserim ex causa petere debitam pensionem*, ad stipulatur Abb in *cap. olim 13. n. 14. de restit. spoliat.*

3 Cujus rei duplex est ratio. Prior, quam notat Abb. *supra*, quòd, cum possessio animo consistat, *L. 3. §. In amittenda, ff. de acquir. possess. qui animo pusillanimi* (verba sunt Abbatis) non petijt, videtur possessionem deseruisse, & in alium transluisse, *argum L. & si forte 6. §. 1. in fin. ff. si servit. vendicet. L. si ergo 11. §. 1. ibi: per patientiam, ff. de publiciana; melior text. in L. si de eo fundo 40. §. 1. ubi Bart. de acquir. possess. bona g'of. in L. 1. §. interdictum, verbo, ultro post med. in vers. respondent quidam, ff. uti possidetis; quam glos. nisi causa detur, veram agnoscit Bart. ibi num. 1. refert,*

tanquam proverbium; Additio ad *Guid. Pap. decis. 629. num. 11. verbo, perditur possessio, in 2.* Ergo si amisit possessionem, interdicto non potest uti, *L. 1. §. Interdictum, ff. de vi, & vi armat. L. 1. ff. uti possidet. cap. consultationibus 10. de offic. delegat. cū vulgaribus.*

6 Posteriorem rationem ex præcedenti resultantem inculcat Bald. in *L. 1. num. 7. Cod. de servitutib. & aqua*, nempe quòd lex per lapsum illius annis talis juris præscriptionem inducit, *arg. L. ultim. Codic. de servitut. & aqua*, quem text. Innocent. *supra* ad nostrū casū adducit. At verò in præscriptionibus est generale requiri causam, ne tempus currat, *L. 1. §. ult. C. de annal. except. cum alijs passim.*

7 Planè in casu occurrenti à tempore obitus prædefuncti Cantoris Elvæsis Sedis Episcopalis, Capitulum ejusdem Sedis administraverat, & postea Reus in dignitate successerat, quin constaret Actorem, pensionis in eodē beneficio creditorem, quid quam ab eis judicialiter petijisse, nisi transacto jam anno, & die; qua propter illa diuturna taciturnitas, patientia, seu negligentia desertionem quasi possessionis recipiendi, vel præscriptionem est operata, ac per consequens neque Actor, ut pote non possidens, interdictum intentare poterat, neque conquirebatur intra tempus à lege præfinitum, dum non ostendebat causam impediendam cursum talis temporis. Quippe quam allegabat devastationis agrorum propter bella, non erat legitima, saltē quoad petitionem partis, ex his quæ magno apparatu retulit *Jas. in L. 1. Cod. de jur. emphyt. à n. 81. Valase. eod. tract. q. 27. à n. 13.*

9 Supradicta, in interdictis generalia, fortiùs procedebāt in casu nostro; nam Clericum conveniri in sæculari iudicio etiam pro possessione rei Ecclesiasticæ, est contra jus commune, per ea quæ *Fachin. controvers. lib. 1. cap.*

cap. 44. & lib. 8. cap. 15. à vers. venio, Joan Grivel. dec. Dolan. 128. à princ. quidquid scribat Morla in Empor. tit. 2 de jurisd. et. in re judicat. d. quæst. 14. à num. 4. & Guid. Pap. decis. 1. vel saltem est nimis dubium ex his quæ Cavall. commun. contra commun. quæst. 504. & Gutier. Canon. lib. 1. cap. 34. à num. 16. conducunt quæ Grivel. decis. Dolan. 30. num. 13. Unde Ordin. nostra procedit, vel virtute concordantiæ, cum Ecclesiasticis, de quâ Cabed. p. 1. decis. 76. num. 4. & decis. 82. num. 2. ac Pereir. de manu Regia p. 2. d. cap. 24. num. 1. vel ex vi consuetudinis de quâ idem Cabed. eadem decis. 82. num. 2. quæ consuetudo videtur approbari in cap. ultim. de judic. & in tota Europa invaluit ex relat. à Cald. d. conf. 111. num. 20. Pereir. d. num. 1. & latius à Joan. Grivel. dec. Dolan. 128. à num. 5. nec non ab Emman. Barbof. ad Ordin. d. tit. 1. §. 2. num. 1. non solum intra dictum annum, ut apud nos, sed etiam ulterius, ut insinuant Morla dict. quæst. 14. num. 4. & Grivel. supra. Quocunque igitur modo, prædicta Ordin. est exorbitans, ut fatetur Cabed. d. decis. 82. num. 6. & ideo, ut ipse ait, restringenda, juxta vulgares regulas. Unde aliàs fit, quod licet ad proponenda interdicienda annus regulariter sit utilis, L. vi pulsos Cod. unde vi, L. 1. ff. divers. & tempor. præscript. L. 1. §. Annus, ff.

de vi, & vi armat. tamen in præsentiarum continuus est, ut advertit idem Cabed. cit. atq. num. 6, & licet regulariter minoribus concedatur restitutio contra temporis lapsum, ex L. 1, & tot. tit. de minoribus; tamen in præsentia non leve fuit dubium, an deberet concedi? teste eodem Cabed. ibidem à num. 7, Thom. Valasc. allegat. 58, num. 5. atque Pereir. d. cap. 24, n. 3. vers. dubit. vs. jolet; ergo nil mirum, sed potius valde consentaneum, quod annus, & dies à tempore petitionis in judicio computandus sit.

At que ita judicavimus in processu Elvensi Gasparis de Abreu de Freitas pensionarij, cum Thoma de Macedo Pacheco cantore dictæ Sedis, apud Notarium Franciscum de Freitas de Sampayo.

Et nota circa hanc decisionem, quod dum debitor agnoscit obligationem solvendi, solamque impotentiam allegat, non dicitur spoliare, ut docuerunt Innocent. in cap. querelam 24, n. 3, & 4, de elect. Abb. ibi numer. 2, & alij citati per Gigant. de pensionibus quæst. 47, num. 1. & per nostrum Thom. Valasc. allegat. 58, num. 6, optimè Mend. à Castr. in prax part. 2, lib. 4, cap. 10, nu. 6, ex Ruin. conf. 165, volum. 5. refert judicatum Guid. Pap. dec. 629, num. 2. & 11, tetigit ex Fabro Menoch. recuper. remed. 1, n. 87.

DECISIO XLVII.

Quando sententia lata in possessorio præjudicet in petitorio?

Ad L. naturaliter 12. §. Nihil commune, de acquir. possess. & L. à Divo Pio 15. §. Si super rebus de re iudicat. Ac nostra Ordin. lib. 3. titul. 48.

SUMMARIVM.

- 1 Proponitur quæstio, & resolvitur n. seqq.
- 6 Intelligitur Molin. necnon Mend. à Castro.
- 7 Uxor per obitum mariti apud nos manet in possessione civilissimâ bonorum casalis, dummodo non sint maiora-
tûs.
- 1 Non levis est quæstio, an, & quando sententia lata in possessorio præjudicet in petitorio proprietatis? in qua quæstione Paulus Castrensis in pulcherrimo cons. 43. incipit, videtur dicendum, à num. 2. præcipuè numer. 4. lib. 1. ita magistraliter distinguit. Si
- 2 causa merè fuit possessoria, procul dubio petitorio non nocet, L. & an eodè 14. §. fin. ff. de except. rei iudicat. Si verò fuit mixta, quæ scilicet non potuit expediri, quin simul cognosceretur de proprietate, ut in L. 2. §. Quædam de interdict. seu extraord. action. & in exemplis similibus, tunc sententia in possessorio lata, parit exceptionem in petitorio, Bart. in L. naturaliter 12. §. Nihil commune, numer. 4. de acquir. possess. quanvis contrarium tenuerint multi ab Additione ibidè allegati. Sed ut istud procedat, tria debent concurrere.
- 3 Primum, quòd iudicium possessorium principale, in quo incidens pe-

titorium fuit decisum, expressè, vel tacitè fuerit ordinarium; etenim summarium non præjudicat, ex L. à Divo Pio 15. §. Si super rebus, de re iudic. docet Bart. in L. qui Romæ 122. §. Duo fratres n. 7. de verbor. obligat.

Secundum, quòd de ipso incidenti proprietatis fuerit plenè cognitum; aliàs nihil nocebit, L. quod in diem 7. §. 1. in primò responsò, ff. de compensat. & ex L. si quis à liberis, §. Si vel parens, de liber. agnoscend. ac L. pen. de his, qui sunt sui, docet Bart. in L. 1. num. 3. C. de ordine iudic.

Tertium, quòd de proprietate fuerit propositum incidenter eodem modo, & ad eundem finem, quo nunc agitur principaliter; nam si diverso modo, ac sine, nil præjudicabit, ex L. duobus 19. de except. rei iudicat. docet Bart. ubi proximè n. 4.

Quolibet horum trium deficiente, non obstat exceptio iudicati in possessorio etiam mixto, ad proprietatem, inquit Paul. d. num. 4. consonant Ciurb. decis. 59 num. 20. & decis. 61. numer. 5. Cancer. 3. variar. cap. 17. numer. 552. Nogueroi tom. 1. allegat. 25. num. 300. cum seqq. & ita intelligo quæ Molin. de primogen. lib. 3. cap. 13. numer. 22. quem nimis breviter sequutus est Mendes à Castr. in prax. Lusitan. lib. 3. cap. 4. n. 1. in fin.

Unde in causa valde controversa iudicavimus, quòd quanvis sententia,

L de

de qua excipiebatur, fuisset mixta, nam ideo uxor exclusa fuerat à civilissima possessione, quam *caput casalis* vocamus, in formâ nostrâ *Ordinat. lib. 4. tit. 95.* quoniâ bona erant maioratus, in quibus illa *Ordinat.* non militat, ut ipsa declarat in §. i. attamen ex defectu prædictorum requisitorum non peperit exceptionem rei iudicatæ quoad petitorium, fuerat enim causa summaria sine replicatione, & triplicatione, nec fuerat plenè cognitum de proprietate, item uxor de proprietate,

hoc est, de ostendendo bona esse libera, egerat ad solum effectum retinendæ possessionis civilissimæ; in nostro verò processu agebat ad alium finem, videlicet ad ipsum proprietatis jus, ex communicatione, ac societate omnium bonorum cum marito.

In causa *Ulyssiponen(i) Domne Elisabethæ Henriques* tanquam Tutricis filij sui *Alvari de Carvalho*, cum *Antonio Barbosa*, & ejus uxore *Domna Mariâ da Sylveyra*, Notario *Francisco de Freytas de Sampaio*.

DECISIO XLVIJ.

An in causa legati missi, durante ejus absentia, super sedendum sit?

Ad L. eundem 16. ff. ante, ff. de legation. Conducit ad materiam Ordin. lib. 3. tit. 4.

SVMMARIVM.

- 1 In causa ejus, qui legatus mittitur, non est super sedendum de mero jure.
- 2 An Princeps de equitate debeat jubere, ut super sedeat?
- 3 In causa fiscali sic. In privata difficile, n. 4. & seqq.
- 5 Legatus in causis currentibus dum abest, gaudet restitutione.
- 8 Legatus etiam tempore legationis potest citari pro necessarijs.
- 9 Dicta de legato procedunt in alijs publicè missis.

1 **Q**Uærebatur an in causa, quæ curabat cum eo, qui legatus mittebatur, super sedendum esset ad ipsius petitionem, donec à legatione revertetur? & conclusum fuit quòd non, per text. in *L. eundem 16. §. Ante, ff. de legation.*

Deinde agebatur an super hac meri juris conclusione Princeps dispensare deberet, jubendo super sedere.

Et quidem si causa est cum Fisco, procul dubio debet Princeps jubere quòd interim sileat; ita *Carol. Pasch. de legat. cap. 73. post princip. vers. illud in primis, per L. 4. in princip. juncto vers. debitore, ff. de legation.* ubi cum debitores Reipublicæ (intelligendo de subjecta) esse legati prohibeantur, tamen debitores Filii legati esse permittuntur; discrimen inde est, quòd quidquid Reipub. debetur, id quidquid est nominis dispuigi non potest, nisi solutione, satisfactione, remissione debiti per decretum universorum, quorum est; at debito manente, quâ obarato ea mora quaestui est, à quo interea loci repeti debitum, quia legatus est, non potest; tam Reipublicæ dispensiosa est. Ergo rectè prohibetur

tur debitor Reipublicæ legatione fūgi. At quoties Princeps debitori Fisci, hoc est suo, & ob rē suam privatam, legationem dat, aut debitum illi condonare, aut debiti solutionem differre censetur usque ad perfectam legationem. Neque ego dubito quin ea Respublica, quæ est sui juris, ut *Venetæ*, etiā illi, qui sit publicè obærat, legationem dare possit, sed interea legati causa filebit. Juxta quam æquitatem Serenissimus *Joannes IV.* omni ævo memorandus Lusitanix Rex, cum me legatum misit ad potētes fæderati *Belgij* Statūs, superfedere jussit in causa, quæ Regius Fiscus adversum me agebat, quousque fui reversus, & tunc liberationem consequutus sum.

4 Si verò causa est tum privato, difficultiùs ob tertij præjudicium conceditur, ut superfedeat, adhuc tamen id suadet æquitas. Primò, quoniam legatus cogi non potest defendere novam causam, *L. eundem 16. §. Ante vers. suscepta, de legat.* ob id ne impediat legatio, ut ait text. in *d. L. de eo 26 ff. de judic. glos. 1. in L. 2. §. Legatis, ff. eodem tit. Paschal. de legat. d. c. 73. post princip. vers. nam suscepta*; hæc autem ratio æqualiter militat in causis anterioribus; Ergo eadem dispositio locum habet ad *L. illud 32. ff. ad L. Aquil. cum vulgaribus.*

5 Secundò, quia legatus ad eam causam, quæ cucurrit, restitutione gaudet, sive habuit procuratorem, sive non, ut *expresse ait L. sed, & si per Prætorē 26. §. fin. ff. ex quibus caus. maior.* (quin obstat text. in *L. is qui Reipublicæ 39. cod. tit.* nam glos. ibi multipliciter respondet) meliùs ergo est intacta jura servari, quàm post vulneratā causam remedium quærere, ut aliàs inquit *L. fin. §. Sed humanius Cod. in quib. caus. in integr. restitutio non est necess.*

6 Tertiò, quoniam si publica utili-

tatejus personæ electionem ad legationē expostulat, privati præjudicio, quod in dilatione non est maximum, præferri debet, ut in *Auth. res quæ, & in corpore unde sumitur. Cod. commun. de legatis.* Atque ita præfatus Rex. cujus anima quiescat in pace, dum essem in legatione Angliæ, ad privatam causam annum mihi concessit, sed, cū ibi diutiùs morarer, ampliùs noluit.

7 Erit sanè concessio facilior, si evidenter constet partem adversam litem antea protelasse; nam volens nunc procedere, ostendet se tempus absentix dolose affectare, ut desit congruus litigator, *argumento eorum, quæ Menoch. de arbitr. cas. 88 num. 17. in fin. & lib. 3. præsumpt. 135. à n. 19. Escob. de ratiocin. c. 37. n. 10.*

8 Adverte autem, quod ubi parti adversæ opus sit actionem intra certū tempus intentare, vel aliquam diligentiam necessariò adhibere, nunquam legato parcetur, imò etiam in legatione noviter citari poterit, superfedendo postquam actio perpetuata manet, vel aliud necessarium jam sit factum, *L. sed & si 28. §. penult. ubi Bart. ff. de judic. Barbosa in L. 2. §. Legatis à num. 195. ff. eod. tit. Ordin. nostra lib. 3. tit. 4. in princ.*

9 Scias etiam prædicta procedere nõ solum in legato, strictè sumpto vocabulo, sed etiam in alijs publicè missis diversis nominibus, prout negotium, vel ratio status suadet, quibus tamen conveniat legati definitio apud *Pasch. cap. 1. in princip. ibi: Legatus est is, qui lectu, missuque publico publicum negotium peregre agit, non vulitari manu, sed eloquio, & viribus ingenij;* nam hi omnes, præcipuè qui *Residentes* nuncupantur, quanvis diversimodè in cæremonijs tractentur, tamen quoad jus gentium, imò quoad multa juris politici, eisdem ferè privilegijs gaudent.

DECISIO XLIX.

Quomodo in redhibitoria computentur sex menses
præscripti ad agendum?

Ad L. sciendum 19. §. fin. ff. de edilit. edict. Ac nostram
Ordin. lib. 4. tit. 17.

SUMMARIUM.

- 1 Sex menses limitati ad agendum redhibitoria, non currunt nisi à die scientiæ morbi, & maxime n. 4. nisi ignorantia sit supina, num. 5. quæ difficile præsumitur, n. 6.
- 2 Ordinatur nostra lib. 4. tit. 17. desumpta est ex jure communi.
- 3 Lex municipalis desumpta ex jure communi intelligitur secundum idem jus commune.
- 7 Pro morbo parvi momenti non potest agi redhibitoria.
- 8 Excipiens est Actor in probanda exceptione.

7 **R** Evocata sententiâ judicis inferioris, admittimus agentem redhibitoria post sex menses limratos ab
2 Ordinatur nostra lib. 4. tit. 17. Quoniam, cum hæc nostra lex deducta sit à jure communi in L. sciendum 19. §. fin. ff.
3 de edilit. edict. eandem, quam jus commune, patitur limitationem, seu interpretationem, ut in simili diximus dec. 13. n. 4.

4 Planè in terminis juris communis illi sex menses non currunt, nisi à die scientiæ, L. cum sex menses 53. ff. d. tit. & magisraliter docet glos. penul. in d. L. sciendum §. fin., confirmatque Gomes Variar. tom. 2. cap. 2. numer. 48. ante mod. in vers. quod quidem tempus, Pater Molin. de Justit. tom. 2. disputat.

353. vers. 2. Morla in empor. Jur. part. 1. tit. de emption. in præmissis num. 46. Hermosil. ad Gregor. Lop. tom. 2. glos. 5. l. 65. n. 17. tit. 5. part. 5.

Et quanvis prædicta glossa sublimat, si ignorantia emptoris sit supina, pro qua glossa facit Surd. decis. 146 num. 2. & probat Joann. Baptist. Ciarlin. controvers. forens. cap. 112. numer. 1. & cap. 89. num. 11. & 12. (ubi tamen non ex hoc excusat venditorem in conscientia) tamen in processu non ostendebatur ignorantia supina: defectus enim servi vestibus operiebatur, quod ignorantiam excusat, ad ea quæ Ciarlin. d. cap. 112. num. 14. nec est verosimile emptorem, si scivisset, non reclamaturum, pecunias suas jactando, contra præsumptionem Juris Consulti in L. cum de indebito §. 1. ff. de probation. ut in terminis nostris considerat Surd. d. dec. 146 n. 24.

7 Neque obstabat quòd emptor palam, ante propositam actionem morbum servi cognoscens, inceperit ei medicamenta applicare, nec non, nisi de sanitate desperans, luem moverit, etenim bene fecit; nam pro morbo parvi momenti non valeret redhibitoria uti, L. 1. §. Sed sciendum, & L. 4. in fin. ff. d. tit. de edilit. edict. notant. Boer. decis. 228. num. 11. post princip. vers. & pro hoc facit; Marius Mutta ad consuet. Senat. Panormit. cap. 74. num. 42. Ciarlin. d. cap. 112. numer. 2. &

ex alijs Emman. Barb. ad nostram Ord. d. tit. 17. in Rubr. n. 5.

Tandem, cum in hac exceptione, seu præscriptione objicienda, venditor conventus agat Actorem, L. 1. ff. ex-

ceptionib. illi incumberebat concludenter probare à tempore scientiæ emptoris transiisse terminum, qui actionem excluderet; quo non probato, cecidit, juxta regulas vulgares.

DECISIO L.

Ter absolutus ab instantia quando possit inquietari?

Ad notata in cap. 1. de dolo, & contumac. lib. 6. Et ad nostram Ord. lib. 3. tit. 14. in princ.

SUMMARIUM.

- 1 Ter citatus, & absolutus ab instantiâ non potest iterum inquietari.
- 2 Quando Reus absolvatur ab instantiâ, cum ni. seqq.

1 **T**er citatus, & absolutus ab instantiâ non potest iterum inquietari, juxta nostram Ordinat. lib. 3. tit. 14. in princ. p. desumptam ex notatis in cap. 1. de dolo, & contumac. lib. 6.

2 Absolvitur autem Reus ab instantiâ, non solum si Actor non comparuit, nec tamen procuratorem fecit, nec libellum proposuit, ut eadem Ordin. inquit, & scribit Marius Muta in consuet. Senat. Panormit. cap. 1. numer. 8. Quinimo ab instantiâ absolvitur, quavis Actor libellum proposuisset, si, nõ relicto procuratore, se absentavit, ut disponit prædicta Ordin. in §. 2. juncto §. 1. & de jure communi docet Abb. in cap. causam 3. n. 18. in princ. de dol. & contumac.

3 Secundum quam regulam Simon da Costa Freyre, Dominus maioratus de Pancas, in processu Vlyssiponen(s), apud Notarium Joannem Baptistam de Chaves, quartò à quadam nobili foeminâ citatus absolvi desiderabat, & ei Præ-

tor annuebat, sed devoluto puncto ad Senatû, apud nos non obtinuit. Quoniam tunc solum punitur Actor, quando litem non fuit prosequutus, cum Reus prosequi veller, glos. verbo. ad dominum, in fine ibi: Si Reus voluerit, in d. cap. causam de dolo, & contumac, etenim si ex consensu Rei non prosequitur litem, cessat fraudis ratio, de qua Gratian. discept. tom. 1. cap. 66. n. 40. ad fin. At Reus Simon in secunda citatione per exceptionem petierat causam remitti à judice civitatis Portucalensis ad Prætozem Curialem; nihil ergo mali ei fecit Actrix, & ejus voluntati indulgens, exceptioni assensit, dixit que se velle coram desiderato Prætoze litigare, & à judicio prædicti Judicis destitit.

Deinde tunc punitur Actor, quando desistit sine justo impedimento, ut ex Bald. refert. Tiraque. de retract. lignag. §. 8. glos. 2. num. 11. pro certo ponit Curia Philippica p. 1. §. 12. num. 17. Nam si justum impedimentum intervenit, cessat contumaciæ ratio, de qua præter d. cap. 1. de dolo, agunt DD, in auth. qui semel, Codic. quomodo, & quando judex, Castellani in L. 8. tit. 7. partit. 3. & in L. 4. tit. 2. lib. 3. Ordinum. faciunt quæ Marius Muta. d. c. 1. à n. 86.

6 Porro Actrix crediderat illam Rei exceptionem declinatoriam continere justitiam, & jus in illa deductū ei obitare ad agendum in eo iudicio; quod Juris impedimentum erat fortissimum, ad L. 2. §. fn. Codic. de annali

except. juncto Bart. in L. unus ex socijs 34. §. fn. de servit. rusticor. & quæ dixi in repetit. ad L. corruptionem, Cod. de usufruct. part. 1. ex numer. 29. non igitur erat punienda, quæ Juris regulis obediendum duxerat.

DECISIO LI.

Quando instantia transeat in successorem?

Ad L. 2. ff. quæ sententiæ sine appellat. rescind. Ac nostram Ordin: lib. 3. tit. 27. §. 2. & tit. 82.

SUMMARIVM.

- 1 Instantia transit contra heredem.
- 2 Filius ergo hæres, & quomodo intelligatur, n. 3 & seqq.
- 4 Beneficium abstinendi facit quòd filius non præsumatur hæres, nisi constet voluisse, & n. 5.
- 5 Filius si dicat se heredem patris, pro tali habetur sine alia probatione: aliàs non, n. 6.
- 7 Instantia transit in successorem universalem.
- 8 Donatio omnium bonorum cum aliqua reservatione non facit donatariū universalem successorem: imò etiam sine reservatione, n. 11.
- 9 Donatio omnium mobilium, & immobiliarium non est omnium bonorum, & n. 10.
- 10 Fura, & actiones constituunt tertiã speciem bonorum.
- 12 Instantia non transit in successorem particularem, nisi sit successor ex necessitate.
- 13 Instantia transit in successorem maioratũ, & quando procedat, n. 14.
- 15 Novus possessor rei litigiosæ habetur pro antiquo qui alienavit, & ideo cum eo lis continuatur.
- 16 Limitatur in alienatione causa dotis.

IN causa ex Senatu Portucalensi ad supremum devoluta inter Catharinã Godinha cum Petro Nunes Quaresma oppidi de Aveyro, contēdebat Petrus instantiam litis inchoatæ cum patre Catharinæ, ad ipsam transiisse tanquam heredem, ex ijs quæ Castill. lib. 2. controvers. cap. 9. numer. 5. cum duobus seqq. Petr. Nogueros. tom. 1. alleg. 19. num. 127. & 128. Hunnius in Encyclopæd. part. 2. tit. 4. cap. 3. à num. 1. Valasc. tom. 1. consult. 38. & quæ notatur in nostra Ordin: lib. 3. tit. 27. §. 2. & tit. 82. nec non in L. 2. ff. quæ sentent. sine appellat. rescind.

Volebat autem hæredis qualitatem probare ex dicto D. Pauli ad Galat. 4. vers. 7. ibi: filius ergo hæres, de quo Magon. decis. Lucens. 62. numer. 14. ubi intelligit quoad solum patrem, nõ quoad matrem, & ad ea quæ Giurb. in consuet. Messan. Senat. cap. 5. glos. 4. à n. 1.

Sed respondebatur id procedere, quantum ad nomen, non quantum ad commodum, vel incommodum, glos. 2. in L. 1. Codic. si minor ab hered. se abstin. vel (ut melius dicam) procedit legis destinatione; Jas. in L. planè, §. Si duobus, ff. de legat. 1. non verò tollit beneficium abstinendi, de quo in L. ei 12. de acquir. hered. & in §. sui in fn.

fin. *Instit. de hered. qualit.* quod beneficium operatur, ut non præsumatur hæres; *Bart. & alij in L. necessarijs ff. eod. tit. de acquir. heredit. Jas. in d. L. ei, & in L. is potest, ff. eodem; Alexand. conf. 92 in causa, & lite, num. 8. lib. 2. & com. 113 pro decisione num. 3. lib. 3.* Vnde regula est, quòd si filius agens se declarat heredem, pro tali habeatur sine alia probatione, cum tunc cesset beneficium abstinendi, *Alexand. in d. L. necessarij, & conf. 34. viso processu, num. 4. & 5. lib. 3. vers. opponitur etiam, ubi apostilla verbo, favor, super nu. 7. & seqq. Abb. conf. 54. videtur primò n. 4. in ca. su. lib. 1.* At si contra ipsum negantem agatur, non censetur hæres, *Alex. conf. 137. in causa. & lite n. 23 & 24. vers. nec ad hoc obstat, lib. 2. & conf. 104. in princip. lib. 4. & conf. 183. in causa, & lite, in princip. lib. 6. Roland. conf. 20. lib. 1.* quare Actor debet probare, *latè ipse Roland. ibi, & plenè Mascard. conclus. 804. in secundo vol.* Imò idem erit, etiam si filius non opponat, quia adhuc Actor debet probare, *ut ex Natta conf. 488. clarissimè, num. 22. ait Magon. decis. Lucens. 62. num. 12. & Joann. Bapt. Ciarlin. controvers. forens. cap. 66. numer. 13. ex Menoch. lib. 4. præsumpt. 76. num. 17. Vt prius ait Magonius supra num. 13. quibusdam placuisse (quod nõ approbo) hæc idem procedere, etiam si filius possideret aliquas res hereditarias, ut voluit Roman. conf. 154. iudicium, in princip. & alios in id. citat Follerius in tract. de Censibus in vers. tanquam res iudicata n. 25. chart. 246.*

7 Quare Actor transibat ad aliud medium, nempe ad dicendum instantiam continuari contra Reum donatarium omnium bonorum, tanquam in universalem successorem, maximè post litem contestatam, *ex his quæ Barbof. in L. hæres absens 19. numer. 25. ff. de iudic. per L. tam ex contractibus 57. eod. tit. Mendes à Castro in prax. Lusitan. lib. 1. cap. 3. numer. 19. de quo*

latè Cov. præctic. cap. 8. ex num. 2. quidquid scripserit idem Barbof. in L. si constante 25. §. ultim. à numer. 16. ff. solut. matrim. idque non ob repræsentatione prædecessoris, sed ex eo quòd per litem contestationem inductus fuisset quasi contractus, juxta L. 3. §. Idem scribit ff. de pecul.

8 At iterum respondebatur, quòd cum donator reservasset mille scuta ad testandum, Reum ex donatione allegata non apparere universalem successorem, *ad ea quæ Fachin. controvers. lib. 6. cap. 89. & cap. 90. cum seqq. Grat. decis. 39. numer. 1. & 2. Castell. tom. 4. cap. 53. num. 2. Joann. Franc. Andreol. Controvers. forens. contro. 2. n. 3.*

9 Imò absque illa reservatione, cum declaraverit se bona mobilia, & immobilia dotare, remansit cum juribus, & actionibus, quæ sub appellatione mobilium, & immobilium non continentur; *Bart. in L. 1. num. 5. Cod. si adversus transactionem, ubi additio plures citat, in ipsissimis nostris terminis firmat Carolus Anton. Moccia casuum forens. cap. 36. num. 1. & à n. 13. Scriver. dec. 584. num. 4. faciunt à contrario sensu congesta per Petrum Noguer. tom. 1. allegat. 35. num. 3. & tertiam bonorum speciem constituunt. L. à Divo Pio, §. In venditione in fin. ff. de re judic. notant omnes per textum in L. quam Tiberonis 7. §. In peculio, ff. de peculio, Tiraquel. de Retract. linag. §. 1. glos. 7. num. 9. Math. Berlich. in conclus. præctic. p. 3. conclus. 33. numer. 4. Barbof. in L. si constante 25. §. fin. num. 2. ad fin. cum seqq. Unde in nostris terminis Guido Pap. decis. 291. num. 1. concludit donationem eo modo factam, non dici omnium bonorum, quod multis confirmat Tiraq. d. num. 9. allegans etiam in specie Bart. in L. Centurio col. 7. vers. vel quid sit, ff. de vulgar. cujus tamen locum non inveni. Quinimo donatarium omnium bonorum universalem successorem non esse ostendit Antonius de Amato variar. resolut.*

solut. 58. à princip. in 2. part.

- 12** Inhabat verò Aëtor arguens satis esse Reum haberi pro successore particulari; quanvis enim per viam regulæ adversùs istum non transeat instantia, ut fatentur omnes in *L. in iudicio 47. ff. famil. ercisc. Joann. Francisc. de Ponte cons. 6. num. 10.* & supponunt statim citandi, tamen ea regula limitatur in successore ex necessitate, *L. si oberarum 29. ff. de oper. libertor. & deducit Bart. ex d. L. in iudicio, & tenet expresse in L. Si cum hominem, num. 4. vers. respondeo, ff. de fidejussoribus; & ibi Paul. num. 3. Barbof. in d. L. si constante § fin. numer. 22. ad fin. ff. solut. matrimon. Giurba decis. 107. num. 2.* ex quò infertur instantiam transire in successorem maioratùs, *Roderic. Soares allegat. 27. num. 1. & clariùs Molin de primogen. lib. 4. cap. 8. numer. 6. dicens communem ex Fasone in L. 1. ff. ad Trebellian. numer. 10. & Socin. juniore cons. 34. numer. 13. lib. 3. Castill. tom. 2. cap. 9. num. 1. latè Larrea part. 1. decis. 35. per tot. fatetur (licèt de ratione dubitet) Valasc. p. 2. consultat. 160. quod præcitatus Molina ampliat etiam post simplicem citationem, adhuc lite non contestata, quod tamen non admittit ejus Additionator *Didac. Ludovic. de Lima in vers. caterùm, & est contra Barbof. in d. L. hæres absens n. 25. ff. de judic.**

- 14** Verùm replicabatur, quòd ut re- lata doctrina habeat locum, necesse est, quòd Reus fateatur rem, de qua agitur, subesse maioratui, & quòd super sola administratione sit contentio,

ut declarat noster *Cabed. decis. 198. n. 3. in 1. part. ibi: Puta si quis concedat maioratùs administrationem ad se pertinere, & ideo ejus bona à possessore petat, qui etiam se administratorem esse dicat. At si Reus eam inficietur qualiter, (ut in nostra hypothese inficiebatur) nequaquam id erit, cum deficiat ratio succedendi necessario, de qua in *L. unum ex familia §. 1. de legat. 2.**

Recurrerebat igitur Aëtor ad allegandum rem, de qua erat contentio, alienatam fuisse in Reum jam litigiosam, unde intrabat nostra. *Ordinat. tit. 86. §. 16. & lib. 4. tit. 10. §. 9. dum tali casu novum possessorem reputat, & regulat pro anteriori, de quo DD. præcipuè Bald. Paul. & Fas. in L. à Divo Pio §. Si super rebus, ff. de re judic. Thusc. lit. S. conclus. 176. num. 85. & latè liter. E. conclus. 488. & liter. L. conclus. 381. num. 2. in terminis Joann. Francisc. de Ponte d. cons. 6. à num. 12. faciunt notata in *L. fin. Cod. de litigios. latè dicam dec. 61. à n. 16.**

Veruntamen corruebat allegatù; nam alienatio procedebat ex causa dotis, in qua eadem Ordin. eodem tit. 10. §. 11. se ipsam limitat, ut etiam limitat *16* text. in *d. L. fin. ad fin. Cod. de litigios. Afflict. lib. 2. constitut. Rubr. 41. num. 17. Andreas Censal. dec. 70. à num. 10. post Labyrinthum Salgad. Barbof. in L. 1. ff. solut. matrim. p. 7. n. 45. in fin. dicam d. dec. 61. n. 28.*

Ex quibus judicavimus instantiam non transisse.

DECISIO LII.

De iudicio possessionis momentaneo.

*Ad L. unic. Cod. de moment. possess. fuerit. appell. Ac nostrā
Ordin. lib. 3. tit. 48. in principio.*

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur casus.
- 2 Præter per remedia possessoria eis solis succurrit, qui nec vi, nec clam, nec precario possident.
- 3 Vbi duo affirmant se possidere, nec discernitur quis possideat, quale iudicium datur.
- 4 In hoc iudicio proceditur summarissime, & an detur appellatio?
- 5 Vbi datur aliquis ordo judicialis, semper datur appellatio saltem quoad effectum devolutivum.
- 6 Vtrum in hoc iudicio debeat fieri sequestratio? & varia remissivè n. 7.
- 8 In obscuris Reo favendum est.
- 9 Iudicis officium favere debet possidentibus naturaliter.
- 10 Facilius conceditur retentio, quam restitutio.
- 11 Nominatio possessoris ad successionem est species tituli pro possessore.
- 12 Inter contententes super possessione, si probationes sint æqualis, vincit qui habet titulum.
- 13 In hoc casu, & iudicio qui detinet, dicitur quasi possessor.
- 14 Sententia lata in hoc iudicio est interlocutoria.

paverit. In quo casu dicebam, quod nullus litigantium possidebat, ut remedijs possessoris valeret juvari; quia uterque vi simul occupavit; Prætor autem eis solum succurrit, qui nec vi, nec clam, nec precario possident, L. 1. ff. & C. uti possidet.

Eramus in iudicio, de quo J. C. in L. liberi 7. §. fin ff. de liberal. caus. & in L. pen. de aqua quotidi. & æstiva, ac Summus Pontifex in cap. Cum venissent 6. de Instit. Antiqui illud appellarunt vindictiarum: Moderni vocant momentaneum: Castellani specialiter nuncupant iudicium interim. Galli recedantiam, vel causam novitatis; Germani provisionale decretum: Itali novam provisionem; nos præparatorium ad plenorem causam. Dantur quippè ubi duo affirmant se possidere, nec discernitur quis possideat. Tunc iudex providet, quis in pleniori disputatione super proprietate, vel ipsa etiam possessione agere debeat partes Rei, vel Actoris, & hoc ex officio; vel ad ordinandam, seu præparandam litem, ut jam dixi, vel ad rixas vitandas, juxta L. æquissimum, a'ias L. si cuius 13. §. Sed si inter duos, ff. de usufruct. & notata in L. ult. de offic. procurat. Cesar. proceditque summarissime, Bald. in L. ordinarij 13. num. 9. Cod. de rei vindicat. Cancer. variar. tom. 3. cap. 14. ex num. 4. Cyriac. lib. 1. controvers. 245. à num. 5. maxime numer. 9. ita ut appellationem non admitti dixerint post

PER obitum possessoris maioratus, duo aspirantes ad successionem, pro capienda possessione villæ capitalis, ita simul cucurrerunt, ut non potuerit verificari quis prius eam occu-

post multos *Joseph. Ludovic. decis. 20. num. 5. sic intellecta L. unie. Cod. si de momentan. possess. fuer. appellat. Gratian. decis. 55. num. 1. Cyriac. d. lib. 2. controvers. 366. à num. 9. ubi refert iudicarum Cabed. p. 1. dec. 66. Posth. de manuten. observat. 106. num. 33. ubi extendit, ut neque ad effectum devolutivum concedatur appellatio, verius tamen est dari ad hunc effectum, & solum negari ad suspensivum, ut intelligit *Fachin. controvers. lib. 1. cap. 75. vers. atque hæc postrema, Gratian. discept. tom. 1. cap. 74. à num. 5. ubi à num. 12. addit quod nihilominus in interlocutorijs impossibilis, vel difficilis reparationis admittatur appellatio ad utrumque effectum, multaque de praxi circa hanc rem referunt ultra prænominos, Guid. Pap. quæst. 552. in materia; Cov. præct. cap. 17. ac plures apud Menoch. egregie tractantem de retinend. possess. remed. ultim. & de recuper. in prælud. à num. 24. conducunt quæ Posth. supra observat. 49. Inter quæ illud certum est, quod praxis nostra tali appellationi semper defert effectum devolutivum, ut & in Gallia, Cathalonia, alijsque Hispaniarum Provincijs practicari refert prædictus Posth. observat. 106. num. fin. quod forsitan est, quia apud nos, & illos in hoc iudicio servatur aliquis ordo iudicialis, quo casu semper datur appellatio in devolutivo, secundum eundem Posth. ubi proximè n. 77.**

6 Interponendo igitur iudicis officium, scio in tali dubio juberi ab aliquibus sequestrationem fieri, ut refert *Menoch. de retin. remed. 3. num. 742. & d. remed. ultim. numer. 45. Posth. de manu observat. 71. num. 124. & seqq. Verum hoc admitti non debet, nisi adsit timor (qui in nostra causa aberat) scandali, vel rixarum, ut advertit *Decius conf. 366 pro declaratione num. 13. Hannius in Encyclopæd. p. 3. tit. 12. cap. 1. num. 20. & probatur ex nostra Ord. lib. 4. tit. 95. §. 2. tam quod sit contra**

prohibitionem *L. un. Cod. de prohibit. sequestrat. pecun. quàm quod eo modo remaneret difficultas cognoscendi quis in subsequenti processu acturus esset, Reum, vel Actorem, ut notavit Bart. in L. si duo 3. numer. 4. ad fin. ff. uti possidet. Imò non solum timorem, sed probationem futuræ rixæ requiri tradit *Valasc. consult. 191. num. 37. ex Angel. conf. 107. num. 3. ne liberum Iudici maneat procedere ad sequestrum pretextu illius timoris.**

7 Qua propter rem diffiniendo consideratis varijs opinionibus in isto puncto, apud *Bart. supra, & Menoch. d. remed. 3. à num. 739. ad quem locum ipse se refert d. remed. ultim. numer. 44. in favorem Rei pronuntiabam triplici capite.*

8 Primò ex generali regula: cum sunt partium jura obscura, Reo favendum est potius, quàm Actori de regul. jur. in 6. & *L. favorabiliores 167. ff. eod. titul. Si dici poterat in tali casu considerari Reum, vel Actorem, ad ea quæ *Menoch. d. remed. 3. n. 760.**

9 Secundò principalius, quoniam Reus in præsentis statu habebat saltem naturalem possessionem, seu detentionem, villam enim habitabat; ergo iudicis officium contra eum non poterat procedere in favorem Actoris, cuius jus (si quod erat) dubium valde extabat. Quinimo naturaliter possidentibus debet favere iudicis officium, de quo agimus, sic in terminis *Bald. conf. 338. præmittendum est ad evidentiam, num. 2. lib. 5. Cov. præct. d. cap. 17. num. 5. vers. ego verò, & vers. sic sanè; Menoch. de retin. d. remed. ult. à num. 15. Posth. d. observat. 71. à num. 57 & decis. 3. num. 1. & decis. 13. num. 2. & decis. 20. num. 1. & decis. 21. numer. etiam 1. ac passim in decisionibus seqq. *Guid. Pap. d. quæst. 552. numer. 3. & 4. ubi ex hac ratione ita advertit, super omnia cave, quod non narres tale factum, per quod videaris expulsus desisse possidisse, quia te ipsum excluderes, Niger. Cyriac.**

10 *Cyriac. tom. 1. controvers. 10. num. 6.* Cui est proximum illud, quod circumfer-
tur, facilius retentionem, quam restitu-
tionem concedi, *argum. L. 2. Cod. de*
11 *fideicom. Menoch ubi proxime num. 19.*

12 Tertio, quia Reus habebat pro se ta-
le qualem titulum, scilicet ultimi posses-
soris vocationem, seu nominationem
in testamento, quæ quidem nomina-
tio est species tituli cõstituens in quasi
possessione; *Gabriel Pereyr. dec. 25.*
numer. 8. At verò inter contendentes
super possessione, si probationes sint
æquales, vincit habens titulum, *per*
L. fin. Cod. de edicto D. Adrian. &
cop. Licet. de probat. docet Bart. in L. Si
dño, numer. 4. post med. vers. sed si uter-
que, ff. uti possidet innumeris confirmat.
Menoch. supra remed. 3. numer. 733.

conducit Cyriac. d. controvers. 10. num.
36. in terminis Posth. de manut. d. ob-
serv. 71. n. 105.

Ex quibus fuit iudicatum, quòd
Reus non turbaretur, donec lis super
proprietate, vel plenariã possessione
incepta, & finita esset; imò conserva-
retur in statu, quem habebat; quem
statum quasi possessionem DD. appel-
lant, *argum. L. Attilius Regulus 27. in*
fin. ff. de donationib. Paul. Castrens.
conf. 3. in causa quæ vertitur, num. 1. in
fin. lib. 2. Cod. d. numer. 5. vers. sic sane,
14 *ubi addunt sententiam istam esse in-*
terloquutoriam, ut in movenda lite is-
te, pro quo iudicatur, sit Reus.

In processu oppidi de *Abrantes*
Emmanuelis Mendes cum alijs apud
Notar. *Joannem Correa da Costa.*

DECISIO LIJ.

Vtrum Actor, qui agit de probanda possessione Rei illam
negantis, si deficiat in probatione dictæ possessionis
Rei, possit revertere ad libellum, & actionem
reivendicationis?

Ad L. fin. ff. de reivendicat. Ac nostram Ordin. lib. 3.
titul. 32. §. 2. & titul. 40.

SUMMARIVM.

- 1 Casus proponitur, & citantur DD.
de materia tractantes.
- 2 Possessorium non præjudicat petitorio
regulariter.
- 3 Sed in casu præsentis est contra.
- 4 Agens rei vindicatione, quid debeat
probare.
- 5 Iudicium possessorium regulariter est
summariam.
- 6 Dominium est difficile probatu.
- 7 Non admittuntur novi testes super eo,
de quo jam alij fuerunt interrogati.

8 Reus negans se possidere, sed convi-
ctus, & possessione privatus, potest
agere de proprietate, gerens personam
Actoris.

Egit Actor de probanda possessio-
ne Rei se possidere negantis, in
terminis nostræ *Ordinat. lib. 3. tit. 32.*
§. 2. & tit. 40. ac L. fin. ff. de reiven-
dicat. de quo puncto tractarunt Mar-
cus Anton. Cuccus in tract. de mentie-
te à numer. 67. Roraan. cons. 70. visis
thematè, & quæstione, Curtius in ad-
ditionibus ad præct. Papiens. in for-
ma

ma primi libel. quo act. real. Marsil. singular. 242. Afflict. decis. 18. Menoch. conf. 2. num. fin. Monach. decis. Florent. 3. Surd. conf. 214 Ciardin. controvers. forens. cap. 66. In Castella est L. 3. tit. 3. part. 3. Defecit verò Actor in probatione dictæ possessionis Rei; & volebat revertere ad libellum, ordinariòque continuare actionem reivendicationis. Disputatum fuit an posset? diximus quòd non. Nam, quanvis per viam Regulæ possessorium non præjudicet petitorio; L. naturaliter 12. § Nihil commune, ff. de acquir. possess. de quo dixi dec. 47. maximè cū hæc inspectio fuisset merè possessoria; L. & an eadem 14. § fin. ff. de except. rei judicat. explicat Paul. Castrens. conf. 43. videtur dicendum, à numer. 2. lib. 1. attamen in præsentibus terminis contrarium verius fuit visum.

Probatum auctoritate glossæ in positione casus d. L. fin. ibi: *Quilibet de levi poterit se liberare ab in rem actione, quia negando se possidere liberatur.* Item auctoritate Bart. ibidem in summario ibi: *Qui negat se possidere, non potest conveniri actione, tetigit Monach. d. decis. Florent. 3. num. 5. Quidquid insanuet Cuccus supr. n. 69.*

Ratio est, quia rei vindicatione agens non solum debet probare dominium ex parte sua, L. in rem 23. ff. de reivendicat. sed insimul possessionem ex parte Rei, L. officium 11. ff. eodem tit. atqui in vero possessionis iudicio, cuius natura ut plurimum est summaria, argum. textus in princip. Instit. de interdicit. & gloss. 1. in Rubr. ff. eod. ac nostræ Ordinatio. lib. 3. tit. 48. decisum fuit Reum non possidere, ergo deficit requisitum ad reivendicationem.

Porro, cum Actor negatam possessionem probare intendit, se mittit in fortunam excusandi probationem dominij sui, juxta d. L. fin. de reivendic. & Ordinationes supra numer. 1. allegatas; quo satis lucrabitur ex Rei mendacio, cum dominium difficile sit pro-

batu, ut notatur in L. cum res, Cod. de probationibus; & prosequitur Mascard. concl. 535. Satque punitur Reus convictus, dum ad tradendum nõ domino obligatur, contra text. in L. fin. Cod. de reivendicat. Nimum autem foret, manente Reo cum victoria veri, post periculum denuo molestari; & Actori, qui faciliore lucrandi viam elegit, postquã in hoc cecidit, aliã sectari.

Conducit nostra Ordinatio. lib. 3. tit. 83. §. 2. & Clement. 2. de Testibus, dum ob subornationis timorem nõ admittunt novos testes super eo, de quo jam alij fuerant interrogati, ut dicemus latius dec. 57.

Quapropter apud omnes leges, & DD. de hoc agentes, solummodo fit metio de lite super proprietate, quam Reus jam possessione privatus, Actorẽ gerens movere potest; nunquam verò de lite continuanda per Actorem, si à probanda possessione cecidit. Quinimo positum fuit in questione, an Reus de proprietate foret audiendus? ut constat ex Bart. in d. L. fin. num. 10. ibi: *Quæro translatà possessione, & c. quasi tanta sit vis iudicati in possessionem, ut etiam Reum ipsum expellat: admittitur tamen juxta veram doctrinã, ut videre est ex Afflict. d. dec. 18. in finalibus verbis; Cuccus d. num. 69. Surd. d. conf. 214. nu. 5. quam partem sequuta fuit nostra Ord. l. 3. tit. 32. §. 2. & tit. 40. in principio. & apud Castellanos d. L. 3. tit. 3. part. 3.*

Ita, confirmando Prætoris Curialis sententiam, iudicavimus, quòd in dictis terminis, si, Reo negante possessionem, Actor agat de illa probanda, & deficiat, non audietur denuo super proprietate; uno tamen doctissimo Collega in contrarium dicente, quòd adhuc Actor ad proprietatem poterat redire.

In processu Ulyssiponensi Domine Messie Mascarenhas cum Francisco Gomes Henriques, apud Notar. Antonium de Azevedo Machado.

DECISIO LIV.

An exemplum scripturæ non desumptum ad originali
fidem faciat:

Ad L. 2. ff. de fide instrument. cum similib. Ac nostram
Ordinat. lib. 2. tit. 25. & lib. 1. tit. 78. §. 4. & 17.
cum seqq.

SUMMARIUM.

- 1 Instrumentum publicum quinque modis consideratur.
- 2 Protocolum, seu Registrum quid sit: fidem facit, n. 3.
- 4 Originale, seu principale, quod etiam vocatur Authenticum, quale sit: fidem facit, n. 5.
- 6 Exemplum sumptum, vel transumptum quod sit: quando, & quomodo fidem faciat.
- 8 Exemplum exempli non facit fidem, sed facit indicium.
- 10 Authenticum instrumentum quale sit, & n. 12. & vide nu. 14. & 17. plenè probat n. 13.
- 11 Novellæ Constitutiones Justiniani quare vocantur Authentice.
- 15 Scriptura prolata ex archivo publico fidem facit.
- 16 Libri notarum, qui manent penes Tabelliones, reputantur ad instar archivi publici.

Exemplum Exempli, aut Authenticum alterius speciei distinctum à supradicto Originali.

Protocolum, seu Registrum, est scriptura, quæ à Tabellione cõficitur, & apud eum manet ad perpetuam rei memoriam, de qua in *authent. de Tabellionibus*, §. Illud quoque, collat. 1. cap. Quoniam contra falsam de probat. cap. penult. de fid. instrument. Ordinat. nostra lib. 1. tit. 78. §. 4. ac in *Castella L. 4. & L. 54. tit. 18. part. 3. & L. 13. titul. 25. lib. 4. novæ recopilat.* De hoc non est dubium quòd plenissimam fidem faciat constituens fontem, unde cætera præsentanda in judicio dimanant, prout in iuribus supra allegatis, & nostra Ordinat. d. tit. 78. §. 17. cum seqq.

Originale, seu principale, quod etiam vocatur Authenticum, dicitur prima scriptura, quæ ab eodem Tabellione, vel ejus successore à partibus rogato, ex illo Protocolo, seu Registro à se confecto, extrahitur, & partibus datur, de qua *text. in L. 2. ff. de fid. instrum. l. fin ff. quemadmodum. testam. aperiant. l. census ff. de probationibus; L. 4. & L. Pomponius, ff. famil. eriscend. l. 3. Codic. de divers. rescript. Authent. ut fratrum filij, §. Illud quoque, collat. 9. ibi: vel si principalia instrumenta pereant; cap. 1. & ultim. de*

M

fide

IN hac materia, separando certa ab incertis, quæ DD. cumulant, sciendum est, quòd instrumentum publicum quinque modis consideratur. Aut enim est Protocolum, seu Registrum, aut Originale, seu Principale, quod etiam vocatur Authenticum; aut Exemplum sumptum, vel transumptum, aut

- fide instrumentor. Ordinat. nostra d. tit. 78 §. 17 cum duobus seqq. & in Castella L. 55 d. tit. 18 partit. 3.* De hac etiam non dubitatur quòd fidem faciat, cum in negotio præcipuum sit, ut per jura allegata.
- 6 Exemplum sumptum, vel transumptum dicitur, quod à proximè nominato originali extrahitur, de quo *text. in d. L. 2. ff. de fide instrumentor. & in cap. 1. eodem tit.*
- 7 Hoc, juxta veriore[m] doctrinam, regulariter fidem non facit, nisi prædictum originale ostendatur, ut disponunt *text. in d. L. 2. de fide instrumentor. & in d. cap. 1. eod. tit. L. 3. Cod. de divers. Rescript. Cap. P. & ibi glossa in fine, & DD. d. tit. de fid. instrumentor. Bart. in L. probatorias, Cod. de divers. officijs, lib. 12. & in authent. si quis in aliquos, num. 9. Cod. de edendo; Mascard. de probat. conclus. 711. & 712. Parlador. quotidian. lib. 2. cap. ultim. §. 12. limitat. 2. num. 14. Morl. in Empor Juris tit. 11. de fid. instrumentor. q. 1. num. 7. Gratian. tom. 5 cap. 859. num. 1. Castill. controuv. lib. 2. cap. 16. num. 52. Cyriac. lib. 2. controuv. 204. num. 9. cum duob. seqq. & num. 61 & 69. Hunnius in Encyclopæd. p. 2. tit. 18. cap. 10. à num. 8. Thomas Valasc. allegat 76. num. 8. Mendes à Castro in Praxi Lusitan. lib. 3. cap. 22. n. 4. Emmanuel Barbos. ad nostram Ordin. lib. 3 tit. 25. in princip. num. 12. Phæb. tom. 1. arest. 4.*
- 8 Exemplum exempli hujus fide carere certissimum est; *L. 3. Codic. de divers. rescript. (juxta unum intellectum, quem ibi refert Bald. numer. 2.) Bart. in d. authent. si quis in al. quo num. 10. Cod. de edendo, ubi appostilla communem dicit, & num. 21. Mascard. de probat. conclus. 550. à princ. Gratian. discept. tom. 2. cap. 363. num. 1. & tom. 5. cap. 859. à num. 33. Phæb. p. 2. arest. 61.* facit tamen indicium *Bald. conf. 204. incipit longum thema numer. 7. lib. 3. Mascard. d. conclus. 712. n. fin.*
- 10 Authenticum alterius speciei di-

stinctum ab illo Originali (quod etiam Authenticum vocari diximus) est illud instrumentū, quod, quāvis non sit Protocolū, nec Originale, nec Exemplum Originalis vivi, nihilominus talis est qualitatis, ut certā, & indubitā fidem habeat, quia certè cōstat de auctore, & ab Originali fideliter fuisse transcrip-tū. Quapropter authenticū, idest certum, nuncupatur; quā ratione Justiniani constitutiones novellas dicimus Authenticas, quòd certam fidem habeāt, fuerintque ab ipso Græco originali ad literam traductæ; quo argumento in terminis nostris utitur *Covas practic. cap. 19. num. 1. post med. (quidquid dicat Hunnius in Encyclopæd. p. 1. tit. 1. cap. 6. num. 3.) exempla sunt in authent. ut fratrum filij §. Illud quoque, Collat. 9. in cap. fin. de fid. instrument. & in glos. 1. ad med. in L. 2. ff. eodem tit. quæ ibi videri possunt, nec repeto consulens brevitati. Hoc sanè plenè probat, ut jura præcitata aiunt, docetque Bart. in authent. si quis in aliquo, numer. 2. 3. 10. & 16. Cod. de edend. Mascard. d. conclus. 711. à num. 17 & conclus. 712. num. 3. & 5. & conclus. 918. numer. 1. & 2. in 2. volum. Thusc. lit. I. conclus. 247. num. 1. & 2. & lit. E, conclus. 550. à numer. 16. Trentacinq. variar. resolut. tit. de fide instrument. resolut. 9. in princ. Covas practic. cap. 21. num. 4. 6 & 7. Morl. in Empor. Jur. tit. 11. de fid. instrum.*

Inter quæ exempla, in processu oppidi de *Coruche Petri de Quintal Cota contra Josephum Froes ac Andrade, & Marinum Cota Falcão*, apud Notarium Joannem Baptistam de *Chaves*, illud apponebam, quod, si originale testamentum per ipsum testatorem, vel aliam partem interesse habentem in libro notarum Tabellionis transcribatur, hæc transcriptio vocabitur instrumentum Authenticum, ut probabam ex *d. authent. ut fratrum filij §. Illud quoque, collat. 9.* Et quāvis glos. 1. ad fin. in *d. L. 2. de fide instrument. intelligat quando transcriptio facta*

facta fuit de mandato iudicis, quam doctrinam favet text. in d. cap. ultim. de fide instrument. & insuper citationē partis regulariter requiri addat Mascard. d. conclus. 711. num. 19. ex Bart. in d. authent. si quis in aliquo, numer. 4. atque alijs, Sesse tom. 3. decis. 321 nu. 3. asserit tamen d. gloss. quod etiam absque tali mandato ex ea transcriptione probatur originale intercessisse. Imo illa jura, & DD. loquuntur exemplo extra librum Tabellionis scripto; diversum autem dici potest ubi transcriptio facta fuit ad publicum Tabellionis librum, qui maiorem habet auctoritatem. Addebamque scripturā prolatā ex archivo publico legitimū habere testimonium; Auth. ad hanc §. Item, & charta, Cod. de fid. instrumēt.

cap. ad audientiam 13. de prescript. ubi Felu. num. 11. Ofaschus decis. 69. num. 5. Hunnius in Encyclopæd. part. 2. tit. 18. de quo latius Trentacinq. variar. lib. 2. tit. de fid. instrument. resolut. 8. Porro 16 notarum libros apud Tabelliones ad instar publici archivi reputabam, argument. nostræ Ordinat. lib. 1. tit. 78. §. 2. ubi iubetur Tabelliones, eorumque successores tales libros diligentissimè custodire usque ad quadraginta annos, ad quod etiam faciunt notari in cap. penult. de fid. instrum. & quæ Covas practicar. d. cap. 19. num. 2. vers. de his autem. Ex quibus inferebam chartam, quæ erat copia illius transcriptionis in libro notarum, non esse Exēplū Exempli, sed Exēplū Authēti- ci, cui fides datur, & ita iudicatum fuit.

DECISIO LV.

De reformatione instrumenti deperditi.

Ad L. testium 14. vers. sin verò, Cod. de testibus, & L. sicut 5. Cod. de fid. instrument. Ac nostram Ord. lib. 3. tit. 60. §. 6. vers. & se acontecer.

SVMMARIVM.

- 1 Instrumentum de perditum potest reformari.
- 2 Sed cum novem requisitis, & nu seqq.
- 6 Amissio instrumenti per quæ debeat probari.
- 8 In amissione instrumenti est præsumptio contra eum, qui habuit illud penes se.
- 9 Contentum in instrumento amisso quot testibus probetur, & duobus seqq.
- 12 Quales debeant esse hi testes.
- 13 Notarij, & Advocati sunt optimi testes ad hoc.

14 Quomodo debeant deponere, & n. 15. & 16.

Non dubitatur deperditum instrumentum reformari posse, sic enim jus permittit, in L. testium 14. ad fin. vers. sin. verò, Codic. de testibus, & in L. sicut. 5. ubi DD. Cod. de fid. instrument. Mascard. conclus. 908. n. 4. & 5. Cyriac. lib. 2. controv. 204. à n. 53. Larrea decis. 56. num. 1. in 2. part. nostræ Ordinat. lib. 3. tit. 60. §. 6. vers. & se acontecer. Debet tamen pars reformans, ut obtineat, adhibere novè sequentia.

Primò probare debet actū, de quo
Mij agi-

agitur, celebratum fuisse; ita supponit nostra prædicta Ordinatio. insinuat Bart. in d. L. testium num. 15. ibi: probare factum, Codic. de testibus, sentit Felinus in cap. Sicut 16. num. 2. de sentent. & re iudicata, exprimit Mascard. dict. conclus. 908. num. 1. Morl. in Empor. tit. 11. de fid. instrum. quæst. 1. num. 25. Valasc. de jur. emphyt. quæst. 7. num. 38. vers. primò.

4 Secundò probare debet scripturâ fuisse confectam de tali actu; Ordinatio nostra d. §. 6. in princip. ibi: de que allegou ser feyta escritura publica, & vers. & se acontecer, ibi: Como instrumento foy no'ado; consonat text. in d. cap. sicuti vers. cum autem de sentent. & re iudicat. ibi: constiterit sententiam à iudice suo prolata, ubi Felin. à nu. 2. Bart. in d. L. testium num. 15. ibi: factum, & scripturam; Mascard. dict. conclus. 908. numer. 1. clarius ait Surd. conf. 109. num. 10. vers. hoc tamen nu. 11. Larrea d. dec. 56. n. 4.

5 Tertiò probare debet eam scripturam fuisse deperditam; Ordinatio nostra d. §. 6. vers. & se acontecer, ibi: & a dita nota, & instrumento perdidos; concordat d. L. sicut 5. ubi Paul. Cod. de fid. instrument. Surd. d. conf. 109. n. 10. Mascard. d. conclus. 908. numer. 1. Afflic. decis. 274. num. 4. Trentacing. variar. lib. 2. tit. de fid. instrument. resolut. 4. num. 1. vers. tertia est; Morla d. tit. 11. quæst. 1. num. 15. Larrea d. dec. 56. num. 4. Valasc. d. quæst. 7. num. 38. vers. primò. Quæ probatio, licet aliquando fiat per iuramentum partis, ut in L. fin. Cod. de fid. instrumentor. ubi Bart. num. 4. & 8. & apud glossam, facile, in d. L. sicut. ubi Paulus; Afflic. decis. 13. num. 10. Trentacing. supra; Valasc. supra vers. postremò; tamen, regulariter loquendo, legitimis probationibus faciendâ est, ex nostra Ord. allegata, & argum. L. 4. Cod. de pignorat. actio. & eorum quæ Bart. in L. si quis ex argentarijs 6. §. Nec iterum, ff. de edendo, Surd. d. conf. 109. num. 9. quæ

legitima probatio intentata ab eo, qui aliquando habuit scripturam penes se, fortiora documenta requirit; sed intentata ab eo, qui nunquam scripturâ habuit, sufficit si fiat per exactam diligentiam ad inveniendum, & si non inveniatur, insertur amissio; Bart. (in hoc casu intelligendus) in L. is potest. 18. num. 26. ff. de acquir. hered. distinguunt Aretin. in cap. fin. notab. 3. de probat. Felin. in d. cap. Sicut num. 8. in quinta declaratione, de sentent. & re iudicat. Surd. d. conf. 109. n. 9.

8 Quartò probare debet amissionis causam; insinuat Ordinatio. dict. §. 6. in princip. ibi: por algum caso; declarat text. in d. L. testium vers. fin. verò, ibi: causam peremptionis probantibus, ac ibi: glos. & Bald. num. 5. Cod. de testibus, Morla d. quæst. 1. num. 15. Cyriac. d. controvers. 204. à num. 53. maxime num. 68. Valasc. d. quæst. 7. numer. 38. vers. porrò. Sed hoc procedit in eo, qui allegat se ipsum scripturam amisisse, ut patet ex ea Ordinatio. ibi: allegar que o perdeo, ac eodem in casu loquitur d. L. testium, & clarius d. glos. facile, in L. sicut, Cod. de fid. instrument. Cum isto enim durius agitur, quoniam contra illum est præsumptio, Jaf. in d. L. si quis ex argentarijs 6. al. à L. Prætor ait, ff. de edendo, num. 12. Surd. d. conf. 109. num. 9. iurat Valasc. loco citato, ibi: absque culpa, & dolo illius. At in eo qui nunquam instrumentum habuit, sed vult probare illud ex aliorum manibus esse amissum, agit ut mitius excessante ratione, ad L. adigere §. Quavis de jure patronat. & distinxerunt Aretin. Felinus, ac Surd. supra allegati, addo in terminis Gratian. discept. cap. 468. n. 29.

9 Quintò ad probationem contentorum in instrumento sufficiunt duo, vel tres testes; quod apparet ex generalitate Ordinatio. d. §. 6. ibi: provar por testemunas, juncta regulâ L. ubi numerus 12. ff. de testibus, & cap. In omni negotio 6. eodem tit. & in terminis Juris

ris communis est text in dict. cap. sicut
ibi: duorum testimonio, de re judicat.
gloss facile in d. L. sicut. Cod. de fid. in-
strument. & gloss ultim. in d. L. testiū,
Cod. de testibus & ibi Bart. numer. 15.
ad fin. Felin. in d. cap. sicut de sent. &
re judicat. num. 2. in princip. Mascard.
q. dicit communem d. conclus. 908 n. 2.

10 Quod procedit, quanvis contentum
fuisset tale, quod in celebratione re-
quireret plures testes, d. L. testium 14.
vers. si verò, Cod. de testib. & ibi Bald.
num. 5. in ultim. notabili, & Salicet. in
ultim. notabili, ac Cinus in septimo no-
tabili, d. gloss. facile, in d. L. sicut. Fas.
consil. 42. in presenti num. 4. vol. 1. ubi
additio, Valasc. d. quast. 7. numer. 38.
11 vers. & ex predictis. Item procedit,
quanvis contentum fuisset tale, quod
requireret scripturam pro solennita-
te, gloss. doceri, in L. 2. Codic. de honor.
possess. secundum tabul. Bart. in L. 1 §.
Sufficit num. 1. ff. eodem tit. Surd. dict.
consil. 109. num. 8. ubi ait communem ex
DD. in cap. Cum olim de privileg.

12 Sexto, testes, quando non agunt
de probando actu, sed de probandis
contentis in instrumento, debent esse
idonei, hoc est, periti, ac disertii, Ordin.
nostra d. §. 6. vers. & provando, ibi:
Por homens discretos, & entendidos;
Bart. in dict. L. testium, Cod. de testib.
num. ultim. in fin. & in d. L. sicut. num. 2.
Cod. de fid. instrument. & in authent. si
quis in aliquo. num. 6. post med. Cod. de
edendo, & in L. 2. §. 1. num. 4. ff. de ju-
re Fisci, Felin. in dict. cap. sicut. num. 3.
de re judicat. Alex. consil. 196. viso te-
stamento numer. 9. lib. 2. ubi apostilla
citatur alios, Afflict. decis. 402, aliud
dubium num. 5, Trentacinq. variar. lib.
2. tit. de fid. instrument. resolut. 4. nu. 1,
vers. tertia est, Mascard. d. conclus.
908. num. 6, Surd. dict. consil. 109. nu.
14, Traquel. infinitos propemodum al-
legans, de Retract. conven. §. 1, gloss. 7
num. 55. & seqq. Morla. d. tit. 11. q. 1. p.
15. Larrea d. dec. 56. n. 4. & 11. in 2. p.

13 Notarij verò, & Advocati (si possint

inveniri) optimi ad hoc testes repu-
tantur à Bartholo, Felino, Alex. &
Trentacinq. locis citatis, & Fas. consil.
42. in presenti num. 1. volum. 1. atque
à Surd. supra n. 13.

Septimo hi testes debent speci- 14
ficè declarare tenorem instrumenti,
ceteraque substantialia; Ordinat. §. 6.
vers. provando, ibi: Que declarada-
mente dig. o teor do instrumento; cap.
cum olim de privileg. d. gloss. facile, &
clarus Salicet. per text. ibi in citata
L. sicut, Cod. de fid. instrument. Bart.
ibi eum num. 2. & additio verbo, depo-
nerent, idem Bart. in d. authent. si quis
in aliquo n. 6. Felin. Alex. Trentacinq.
& Traquel. ubi proximè Afflict. d. dec.
274. n. 1. vers. & primo, & dec. 302. n.
6. Mascard. supra n. 9. Surd. d. num. 13.
Larrea d. dec. 56. n. 4. Valasc. de jur. em-
phyt. q. 7. nu. 38. vers. primo, & vers. co-
gnita.

Octavo testes debent exprimere 15
instrumentum fuisse absque litura, aut
aliquo vitio; DD. in d. cap. Cum olim
de privileg. Afflict. decis. 274. numer. 3.
vers. secundò, & decis. 302. numer. 5. ad
finem. Trentacinq. d. tit. de fid. instru-
ment. resolut. 4. numer. 1. vers. tertia est,
Valasc. d. q. 7. n. 38. vers. similiter.

Nonò, & ultimò debent affirma-
re instrumentum, cujus tenorem refe-
runt, fuisse verum, ne fortè reforme-
tur scriptura falsa (quare multi dice-
bant testes debere novisse manum No-
tarij, aut authoris instrumenti) Bart.
in d. authent. si quis aliquo numer. 6. post
med. Cod. de edendo, Felin. in d. cap. si-
cut num. 3. de sentent. & re judicat. Fas.
consil. 42. numer. 1. volum. 1. Afflict. dec.
302. num. 5. Trentacinq. loco supra ci-
tato, Surd. d. num. 13. Valasc. d. num. 38.
vers. sed adhuc, Morla. d. tit. 11. q. 1.
num. 15.

Video quòd Jason. d. consil. 42. n. 1. 16
volum. 1. pro justificanda veritate in-
strumenti deperditi utitur aliquibus
argumentis ultra depositionem testiū,
ibi: maximè cum ad id confirmandum

multa alia concurrant. Sed illud ex abundantia facit; supra dicta enim sufficiunt in maiori opinionum rigore. Et secundum hæc, quæ omnia concurrant, reformatam iudicavimus scri-

pturam institutionis maioratûs *de Soa-lbæes*, quod fuit principale punctum pro determinatione illius magnæ causæ, de qua memini *dec. 16. n. 8.*

DECISIO LVI.

Vtrum filius, & gener possint testificari in causa patris, & soceri?

Ad L. testis idoneus 9. ff. de testib. & L. parentes 5. Cod. eod. tit. & ad L. quoties 3. Cod. naufrag. lib. 12. Ac nostram Ordin. lib. 3. tit. 56 §. 1.

SUMMARIUM.

- 1 Filius, & gener nō possunt esse testes in causa parentis, vel soceri.
- 2 Fallit ubi veritas aliter verificari nequit, & n. 5.
- 2 Lex municipalis desumpta ex jure communi interpretatur sicut ipsum jus commune.
- 4 Doctori attestanti de communi opinione creditur.

Non habemus Ordinationē Regni nostri ex pressē prohibentē, filium, & generum testificari in causa patris, & soceri; habemus tamen stylum apud Cabed. p. 2. arest. 9. per argumentum reciprocum Ordin. lib. 3. tit. 56. §. 1 & rationem text. in *L. quia parentis 16 ff. solut. matrimon.* & de jure communi sunt textus in *L. testis idoneus 9. junctâ glos. ibi, ff. de testibus, & in L. parentes 5. junctō Bart. num. 4. in fin. Cod. eod. titul.* (quanvis aliqui tenuerunt hunc textum, quoad socerum, solūm procedere in criminalibus, ut refert glos. in *L. 4. ff. illo*

tit.) conducit Hunnius in *Encyclopæd.* opere jam Catholico, ut sæpius dixi *part. 2. tit. 19. c. 9. à n. 2.*

Quinimo, etiā si haberemus Ordinationē formaliter prohibentē, tamen cum esset à citato jure communi desumpta, easdem reciperet limitationes, quas jus cōmune recipit, juxta ea quæ allegavimus *decis. 13. numer. 4.* Planè, quidquid cōtra alios, quos ipsa refert, tenuerit glos. ultima in *L. invidi 8. ff. de testibus*, est limitatio illius Regulæ, quod filij, & à fortiori gener, debeant testificari, quando veritas aliter non potest haberi; ut est textus formalis in *L. quoties 3. Cod. de naufrag. lib. 12. ibi: ne veritas lateat à liberis nautarum, &c.* quem textum non tantūm in casu, de quo loquitur, sed generaliter intelligit Bart. *ibi num. 2. vers. nota ex hoc principio*; & ita intelligendi sunt Rebuff. in *tract. de reprobatione testium, num. 739. ac Mascard. conclus. 1148. num. 28. in 3. volum. docet clarissimè Abb. in cap. 1. num. 4. de testibus cogend. facit Ant. Gabr. cōmun. tit. de testibus conclus. 17. numer. ultim.*

Hun-

Hinnius d. cap. 9. num. 16. & ex professio Anton. Gomes variar. tom. 3. c. 12. numer. 24. ad fin. ubi ex pluribus quos citat communem dicit; Doctori verò de communi opinione attestanti credendum fore ostendit Anton. Maria Coraf. de comun. opinion. lib. 1. tit. 7. & seqq. in primo vol. comm. opinion.

Qua propter, cum absque his testibus veritas cognosci non posset, decrevimus eos compelli posse ad jurandum in causa *Vlyssiponensi Dominici Ferreyra Villas-boas contra Maurum Rodrigues de Morgade*, Notar. *Lopes Coimbra.*

DECISIO LVII.

Circa articulos novos admittendos, vel non.

Ad Authent. at qui semel, Cod. de probat. & cap. fraternitatis 17. cap. Cum causa 42. de testibus; Clement. 2. cod. tit. & nostram Ordinat. lib. 3. tit. 20. §. 28. & tit. 83. in princip. & §. 2. & 3.

SUMMARIUM.

- 1 Articuli veteris materiae, quos testes non probarunt, iterum recipi non debent.
- 2 Fallit si allegentur cum novis circumstantiis.
- 3 Super iisdem articulis possunt in secunda instantia interrogari testes ad confirmandam fidem eorum, qui deposuerunt in prima.
- 4 Materia non disputata, quanvis proposita, reputatur nova.
- 5 Ignorantia Advocati facit ut succurratur clienti.
- 6 Mulier post didicita testificata, an restituatur ad articulandum, & probandum quod jam allegaverat, & non probaverat?
- 7 Iudex ex justa causa potest testes recipere post conclusionem.
- 8 Virtus clausulae, omni meliori modo.

1 **Q**uanvis Articuli veteris materiae, quam testes non probarunt, nequaquam, renuente parte, per viam

regulae denuo sint recipiendi ad eosdem, vel alios testes iterum interrogandos; *Authent. at qui semel, Cod. de probat. c. p. fraternitatis 17. de testibus, Clement. 2. eodem tit. Ordinat. nostra lib. 3. tit. 83. in princip. & §. 2. Bart. & omnes in L. per hanc 4. Cod. de temporib. appellat. C. de practicar. quest. 18. num. 6. Marinus Muta in consuetud. Senat. Panorm. cap. 5. numer. 63. Ciarlin. controvers. forens. cap. 96. num. 1. Gama decis. 43. in fin. & decis. 307. incipit illustris, num. 1. atque alij statim allegandi; dicebam tamen admittendos fore articulos cum circumstantiis, & qualitatibus non allegatis, qua in forma, quanvis materiam veterem contineant, reputantur pro novis dependentibus à primis, juxta text. & ibi notata in cap. Cum causam 42. de testibus, eleganter Felin in d. cap. fraternitatis eodem tit. num. 11. vers. & in eo quod dicitur; latè Gutierrez. practicar. lib. 1. quest. 6. à numer. 1. clarius dicit Suares allegat. 5. num. 4. & Garcia de*

- nobilitate glos. 46. numer. 6. Cyriac. lib. 2. controvers. 228. numer. 3. & 4. & 7. ex nostris Emmanuel Barbof. ad prædict. Ordin. num. 1. ac Phœb. p. 2. arest. 92.
- 3 Facit quòd super iisdem capitulis possunt interrogari testes in secunda instantia ad confirmandam fidem eorum, qui deposuerunt in priori; *Felin. in cap. Cum clamor numer. 3. vers. dicit tamen, de testibus, Afflict. decis. 216. numer. 5. Anton. Gabr. lib. 1. commun. tit. de testibus, conclus. 21. numer. 39. Thusc. lit. T, conclus. 294 numer. 105. Andr. Gail. lib. 1. observat. 105. num. 9.*
- * ubi dicit communem Canonistarum, *Cyriac. supra numer. 5. Giurb. decis. 73. num. 6. consonat Marius Muta, d. cap. 5. num. 8.*
- 4 Accedebat in processu, de quo agebatur, quòd principalis disputatio fuerat super alio, non verò super puncto, de quo formabantur novi Articuli, licèt tale punctum etiam in prioribus propositum fuisset. Unde intrabat quod dicitur, materiam non disputatam, quanvis propositam, reputari novam, *L. si quis à liberis 5. §. Si vel parens, de liber. agnoscend. L. penult. & ibi gloss. ultim. ff. his qui sunt sui, L. si autem 8. §. Si quocunque pen. ff. de negotijs gest. L. quod in diem 7. §. 1. de compensat. Bart. in L. qui Romæ 122. §. Duo fratres numer. 7. ff. de verbor. Boer. dec. 43. num. 4. Petrus Barbof. in L. divorcio 8. §. fin. part. 2. à num. 55. ff. solut. matrim. Emman. Barbof. ad nostrā Ord. lib. 3. tit. 88. n. 1.*
- 5 Vterius, Aëtriciis Advocatus in prima instantia supinam ostenderat imperitiam in modo articulandi, unde fortassis testes non sufficienter deposuerant; quo casu, omisso Juris rigore, æquitas petit, ut clienti succurratur, ad notata in *L. placuit. 8.* (secundum litteram, quam tenent Salicet. & Alex. de Imola) *Codic. de judic. glos. humanis, in L. Barbarius, ff. de offic. Præ-*

tor. & glossa fide jussorem. in authent. de fide jussoribus, §. Si quis igitur collat. 1. faciunt optimè Vincent. de Franch. decis. 371. in 2. part. Marius Muta d. cap. 5. n. 66.

Tandem maximè juvabat doctrina dicentium mulierem ad instar minoris posse per in integrum restitutionem post didicita testificata articulare, ac probare quod jam allegaverat, & voluerat probare, ut tenet *Thusc. lit. T. conclus. 294. numer. 100. & semper practicari testatur Afflict. decis. 216. n. 16.* Quam doctrinam, licèt bene reprobet Gratianus *decis. 219. num. 2. & discept. tom. 1. cap. 148. num. 29.* ex Bartholo (quem tamen Afflict. perperam pro se allegat) in *L. 1. §. Nuntiatio num. 35. nov. oper. nuntiat.* Ego sequi volui advertens, quàm frivole Reus semper in actis negaverit materiam, quæ denuo intendebatur articulari; quo supposito, movebar ex his, quæ *Suar. allegat. 5. num. 10. & Muta d. cap. 5. num. 41.* dicentes judicem ex justa causa posse testes recipere post conclusionem, quod & arbitrio judicis relinquit *Cyriac. d. controvers. 228. num. 8.*

Et quanvis Aëtrix restitutionem non imploraret, satis judicabam clausulam omni meliori modo, qua in fine articulorum utebatur, ut illi provideretur, secundum hujus clausulæ naturam apud *Iason. in §. omnium nu. 149. & 151. Institut. de action. Felin. in cap. super 23. col. penult. & fin. de offic. delegat. Marant. de Ordin. judicior. p. 6. memb. 3. num. 16. Hummus in Encyclopæd. part. 2. tit. 9. cap. 4. numer. 9. & 10. Mendes à Castro in Prax. Lusitan. lib. 3. cap. 1. ex nu, 6,*

Ita judicatum in processu *Mariæ à Nivibus contra Melchiorum Ferreyra Insulæ Funchalensis, apud Notarium Franciscum de Aguiar de Carvalho.*

DECISIO LVIII.

Sententia debet esse conformis libello, & causæ petendi,
& quomodo.

Ad L. habebat 13. ff. de instit. action. L. 1. vers. si autem, ff. si mensor fals. mod. dixerit, L. fin. Cod. de fideicommiss. liber. & cap. Examinata de judic. Ac nostram Ordin. lib. 3. tit. 63. in princ. & §. fin. & tit. 66. §. 1.

SUMMARIUM.

- 1 In re petita non potest dari condemnatio, si deficit causa petendi.
- 2 Neque in re non petita, quamvis detur petendi causa.
- 7 Quod etiam procedit in judicijs, ubi sola veritas attenditur.
- 8 Nec quicquam supplet clausula (omni meliori modo.)
- 3 Tria debent esse conformia, libellus, probatio, & sententia.
- 4 Judex non habet potestatem super nõ petito.
- 5 Sententia sine contestatione non valet.
- 6 Reus non debet condemnari in id, ad quod non potuit respondere.
- 9 Consilium pro Advocatis.
- 10 Actor potest in replicatione libellum emendare.
- 11 Replicatio est pars libelli.
- 12 Judex potest judicare super ijs, quæ veniunt ex natura petiti, quamvis in libello expressè non petantur.

Quemadmodum in re per libellū petita deficientē legitima petendi causā, non potest dari condemnatio, *L. habebat 13. ff. de instit. act. L.*

1. vers. si autem, ff. si mensor fals. mod. dix. ita in re non petita, quamvis constet de justa petendi causa, condemnatio non procedit, vetante nostra Ordin. lib. 3. tit. 63. in princip. & tit. 66. §. 1. desumpta ex L. ut fundus 18 ubi glos. & Bald. ff. commun. dividund. L. fin. Cod. de fideicommiss. libert. cap. Examinata de judic. ad quod plura cōgerit Surd. dec. 295. à n. 29. Thusc. lit. S. conclus. 153. n. 17. Valasc. consultat. 145. n. 18. & de jur. emphyt. q. 6. nu. 12. vers. verū ipse, Barbof. in L. si cum dotem 23. in princ. nu. 44. post med. ff. solut. matrim. Vnde dixit magistraliter Bald. in L. 1. Codic. si plures una sent. quòd tria debent esse conformia, libellus, probatio, & sententia, de quo citans alios novissimè agit latè Humm. in Encyclopæd. p. 2. tit. 22. c. 2. à n. 43.

Præstant rationes textus in d. L. ut fundus 18 ff. commun. divid. & in Clement. 2. §. Verū quia, de verbor. significat. nec non Ias. in L. vinum 22. n. 23. vers. & ratio, ff. si cert. petat. Vant. de nullit. tit. ex defect. process. nu. 97. Gu-tier. practicar. lib. 1. q. 100. à n. 3. Surd. d. dec. 295. à n. 20. Valasc. ubi proximè; nempe super non deducto in libello judicem non habere potestatem, nec litem

5 litem contestatam fuisse ; sententiam vero sine contestatione non valere, *L. prolatam, ubi Bart. Cod. de sent.* Item quod sic iudex non responderet petitioni partis, ac proinde litem non dirimeret, *argument text. in L. 1. §. Si quis simpliciter, ff. de verbor. L. de etate §. Cum Prator ff. de interrogat. action. & est text. juncta glos. verbo petitionis. in cap. inter dilectos de fid. instrum.*

6 Tandem quia si illud deduceretur in libello, posset pars adversa contrarium probare, & ita remanet indefensus, quare condemnari non debet, *L. de unoquoque, ff. de re judicat. cap. 1. de caus. possess. & propriet.*

7 Hoc æqualiter procedit etiam in judicijs, in quibus sola veritas ad iudicandum attenditur, scilicet in supremis Senatibus. (ut apud nos per *Ord. lib. 3. tit. 63.*) quod satis probat ipsa nostra *Ord. eod. lib. tit. 66 §. 1. ibi: Conforme ad libello, & melius in citato tit. 63. §. fin.* per quam id advertit *Pinel. in L. 2. Cod. de rescindend. p. 3. c. 3. n. 32. ante vers. ex prædictis ; idemque tenent Barbof. in L. si cum dotem 23. in princip. num. 44. ad med. ff. solut. matrim. Gama decis. 330. num. 1. Valasc. de jur. emphyteut. q. 6. numer. 12 vers. verum, quidquid arguant Marant. de ordine judicior. p. 4. titul. quot modis potest dici judic. summar. numer. 33. Gutierr. d. q. 100. n. 1. & 8. Avendaño respons. 1. num. 22. vers. decima, Hunnius d. tit. 23. c. 2. n. 50. atque alij.*

8 Nec ad istud quidquam supplet clausula, *omni meliori modo justitiam ministrari, vel similis, Alex. conf. 121. n. 12. vers. & per hoc vol. 1. clarius Paul. Paris. conf. 131. numer. 12. lib. 1. Ant.*

Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausul. conclus. 4. n. 11. Surd. conf. 23. n. 18. & 19.

9 Quapropter Rei, si videant libellum errare in re, vel in causa, bene sibi prospicient, si nihil respondeant, ut in simili Advocatus consulit, *Pinel. d. c. 3. n. 25. ne in contrarietate edocant Actores, hi enim edocti (ut evenire vidi) in replicatione actionem, & errorem emendabunt, quod facere possunt, argum. L. si ve apud 28. Cod. de transact. 10 tenet Gama d. dec. 330. numer. 2. sequitur Pereyr dec. 15. n. 1. ad fin. contra alios, quos citat; est enim replicatio pars libelli, L. quaesitum 30. §. fin. ubi Bart. ff. de peculio ; quod est indubitatum, quando non repugnat libello, Pinel. d. n. 25.*

12 Declarantur tamen supradicta, ut non censeatur iudex ultra petita iudicare, quando iudicat super his, quæ sunt de natura petitorum correlativa, correspondentia, connexa, vel procedentia ex eodem fonte, *L. 4. ff. de petit. hæredit glos. verbo, in iudicium, ad fin. in cap. 3. vers. verum, de caus. possess. & propriet. Jas. in d. L. vinum num. 32. in ult. limitat. pluribus firmat Vant. supra n. 97. vers. erit tamen, Emmanuel, Barbof. ad d. Ord. tit. 66. §. 1. numer. 1. ad med. refert iudicatum Guid. Pap. q. 405, ac tetigit Magon. dec. Luc. 53. n. 17.*

Secundum hæc quotidie apud nos iudicatur, & specialius diximus in processu Martini Alphonfi de Mello, Comitum de Sancto Laurentio, cum patribus Societatis Jesus Collegij de Chaul Indiarum Orientalis, & quanvis tritum sit, libuit scribere, quia fortè non ita dispositum invenitur.

DECISIO LIX.

An sententia diffinitiva ab alio scripta, & à giudice subscripta valeat?

Ad L. 1. cum seqq. Cod. de sentent. ex breviculo, aliàs periculo, recitand. cum similibus. Ac nostram Ordin. lib. 1. tit. 1. §. 13. & tit. 6. §. 16. & 17. & tit. 24. §. 9.

SUMMARIUM.

- 1 Sententia diffinitiva debet ferri in scriptis.
- 2 In questione principali proponitur opinio negativa.
- 3 Proponitur opinio affirmativa.
- 4 Media via proponitur.
- 5 Opinio Auctoris distinguens : cum seqq. & quid ei videatur de jure Lusitanæ à m. 11. & 17. quid tamen judicaverit Senatus, n. 16.
- 6 Rubrica quando possit allegari in vim legis.
- 7 Constitutiones censentur esse in viridi o'servantia.
- 8 Glos. 1. in L. 3. Cod. de sentent. ex breviculo recit. interpretatur.
- 9 Qui eligit illiteratum in judicem, videtur velle quod fiat per alium.
- 10 Stylus circa solennitates proferendi sententiam valet etiam contra jus commune.
- 15 Sententia debet politè formari.

p. 4. tit. quot mod. pot. dici judic. summar. numer. 37. & p. 6. tit. & demum fertur sent. num. 17. latè Thusc. lit. S. conclus. 133. per totam, Hunnius in Encyclop. ad p. 2. tit. 22. cap. 2. Anton. Cardos. in praxi, verbo, sententia, num. 11. dubitatur, an satis sit ab alio scribi, & subscribi à giudice?

Negant Bald. in addit. ad speculat. supra, in ultim. charta, vers. subscriptiones etiam judicum, & Jason. in L. si ita stipulatus 126. §. Chrysogonus num. 15. ff. de verbor. obligat. per text. in L. penult. aliàs ante penult. (& meliùs allegassent Rubricam) Cod. comminationes, epistolas, & c. tetigit Xamar. de offic. judic. part. 1. q. 15. à num. 42. maxime num. 49. ibi: Debent quoque judices sententias per se scribere, non per alios.

Affirmant verò Emmanuel à Costa in L. si ex cautione, verbo. tua, vers. secunda species, qui est num. 3. Cod. non numerat. pecun. Azaved. in nov. Recopilat. Castel. lib. 4. tit. 17. L. 10. num. 75. ad fin. Ex eo quòd hodie videantur sublatae similes solennitates, & sola veritas attendatur, atque ita practitari affirmant, sequitur Emmanuel Barbosa. ad nostram Ordin. lib. 1. tit. 24. §. 19. n. 1.

Mediam viam insinuat Alex. in L. 1. §. Si quis ita, ff. de verbor. idem Jason.

1 CUM certum sit sententiam diffinitivam ferri debere in scriptis, L. 1. cum seqq. Cod. de sent. ex breviculo, aliàs periculo, recit. Cap. fin. in fin. de sent. & re jud. cat. lib. 6. cum alijs juri-bus congestis ab speculatore lib. 6. tit. de sententia, §. Justa, vers. non valet, qui est num. 12. Mantiv. de ordin. judicior.

Iason. in *L. nec quicquam* 9. §. ubi de-
certum num. 68 ff. de offic. proconsul.
quod scilicet iudex post alienam scri-
pturam manu propria scribat se. secū-
dum superius scripta iudicare, ac po-
stea subscribat nomen suum, ita enim
relatum crit in referente *juxta regul.*
L. asse toto ff. de hæredib. institut.

5 Ergo in hac varietate opinionum
sic distinguebam. De jure communi
prima opinio est verior, & mihi opti-
mè probatur per rubricam supra alle-
gatam, *Cod. damnationes, epistolas,*
programmata, sub scriptiones, aut horita-
rem rei judicatae non habere; quæ Ru-
6 brica allegari debet in vim textus; quia
perfectum sensum facit, *juxta doctri-*
nam glossæ in Rubrica, ff. si quis testa-
mento liber esse juss. fuer. & glos. 1. in
L. 3. Cod. si ex fals. instrument. & glos.
fin. in L. 1. Codic. de professorib. qui in
urbe Constant. lib. 12. Bart. in L. 1. ff.
si certum petat. Everard. in argum. loco
92. à Rubro; Cabed. p. 1. decis. 1. nu. 15.
Augustin. Barbos. tract. variar. de lo-
cis communib. loco 98. à numer. 1. Cui
fundamento non satisfacit Costa d. n.
3. nam, dato quod satisfaciat textui in
allegata L. penult. seu ante penult. vix
potest restringere generalitatem præ-
fatae Rubricæ ad casum particularem,
quem intendit. Similiter non respõ-
det Azevedo dum vult talem solen-
nitatem hodie sublatam esse, non enim
7 ostendit legem, quæ illam sustulerit, &
in dubio Constitutiones in viridi ob-
servantia censentur esse, *L. Arriani,*
Cod. de hæretic. Bart. in L. 1. num. 2.
de condict. ex lege; Zasius in L. cum
lex column. 2. ff. de legib. Gutierrez. civil.
lib. 3. q. 17. n. 147.

8 Neque huic resolutioni obstat gl.
r. in L. 3. Cod. de sentent. ex breviculo
recitand. dum illiteratis concedit ju-
dicis munus scribere, qui certè scribere
non poterunt; ibidem nanque respõ-
det Borthol. num. 3. vel procedere in
judicibus superioribus, qui etiam per
alios recitant, ut in fin. præcedentis

legis, (quod & ipsa glos. agnoscit) vel
habere rationem particularem, quod
qui illiteratum in iudicem legit, vide-
tur velle quod per alium faciat, ut in
L. quidam consulebat 57. ff. de iudic. 9
cui addo argumentum ex *L. Barba-*
rius ad fin. ff. de officio Prætor. vel dic.
quod verbum, illiteratus, seu laicus,
(quo prædicta glossa utitur) intelligi-
tur de eo, qui non est jurisperitus, scri-
bere tamen scit, atque ita sententiam
poterit scribere manu propria.

De jure multarum provinciarum 10
bene militat secunda opinio, & faci-
lius tertia; novimus enim apud ali-
quas esse in stylo sententias aliena ma-
nu scribere; at verò stylus circa tales
proferendi sententiam solennitates,
etiam contra Juris dispositionem, va-
let, *Joann. de Anania cons. 93. numer. 3*
versic. circa verò, Vitalis de male sic. in
Rubrica de pæn. condemnator. num. 26.
Clar. in §. fin. quæst. 93. num. 1. Thusc.
lit. S. conclus. 133. num. 7. cum duobus
seqq. in terminis Humnius in Encyclo-
pæd. p. 2. tit. 22. c. 2. n. 13. & 14.

De jure nostri Regni solæ senten- 11
tiæ diffinitivæ, quæ verba liter à iudice
sedente in audientia (ut diximus) pro-
feruntur per juramentum decisorium,
legitimæ sunt sola iudicis subscriptione,
juxta Ord. nat. lib. 1. tit. 24. §. 19.
Atque scripturâ indigent, (quidquid
ibi nimis generaliter Emmanuel. Barbos.
dixerit) necessariò scribi debent ma-
nu propria iudicis, vidimus enim su-
pra sic esse de jure communi, quod ob-
servare jubet *Ordinat. lib. 3. tit. 64. in*
princip. & videmus non dari (sicut in
alijs Regnis) stylum contrarium; imò
illud ad unguem observari à iudicibus,
qui literas norunt, quanvis dispense-
tur cum eas ignorantibus in parvulis
locis, ut supponit Ordinat. lib. 1. tit.
67. §. 1. & tit. 79 §. 29. per secundam
rationem cum Bart. ad notatam supra
num. 9.

Probatur ulterius ex *Ordin. lib. 1.*
tit. 1. §. 13. ubi jubetur sententias diffi- 12
nitivas

nitivas (de quibus loquitur) semper scribendas fore à iudice principali, quavis ejus opinio à suffragijs collegarum superata sit, cum tamen ab aliquo eorum scribi non videretur obsonum, cum etiam iudices sint. Planè tam ex præcisa loquutione per verbum, *semper*, quam ex dispositionis modo, satis liquet, eam legem induxisse formam, quæ non servata, corrumpit actus, *adnotata in L. non dubium, Codic. de legibus* cum similibus.

¹³ Juvatur ratione Ordinationis eod. *lib. 1. tit. 6. §. 16.* dum Senatoribus commendat secretum suffragiorum (quæ apud nos unusquisque in processu scribit) ante sententiam publicatam, & hoc inter alias rationes, ex ea quoque, ne unus ex litigantibus tali notitiâ de transactione vel alio remedio agat astutus, quod æqualiter militat, si sententia non à iudice scribatur, sed ab alio, qui eam ante publicationem poterit revelare.

¹⁴ Ex his nullam existimabam sententiam Prætoris Curialis, qui morbo valde laborans aliena manu fecerat eam scribi, ipseque propria subsignaverat.

Addebam pessimè scriptâ esse orthographiæ erroribus, ac præposteris literis, cum ob decentiam, & decorem deberet politè formari, ut per glossam *verbo, emendatas, in L. 2. Cod. de sent. ex breviculo recit.*

Opinioni meæ assentiebat Doctor *Martinus Alphonsus de Mello*, ¹⁶ non minus doctrinâ, quam sanguinis splendore clarus; tres verò Collegæ doctissimi vicerunt sententiam valuisse ex jure nostro (quidquid esset in alijs) per citatas *Ordinat. d. lib. 1. tit. 67. §. 1. & tit. 79. §. 29.* Ego autem non acquiescebam; quoniam his Ordinationibus supra respondi. Bene fatebar posse Senatam talem nullitatem supplere, per *Ordinat. lib. 3. tit. 63. in princip.* ubi jubetur, quod defectus solennitatis in publicatione suppleatur; vel aliud simile, quibus verbis prædictus scripturæ defectus fortassis comprehendi poterat.

¹⁷ In processu Abbatis generalis Ordinis Cisterciensis cum *Martino de Faria*, apud Notarium *Joannem Baptistam de Chaves*.

DECISIO LX.

Vtrum adversus sententiam possit opponi de manifesta injustitia?

Ad L. terminato 3. Cod. de fructibus & litium expens. cum similibus, & L. 1. §. Item, ff. quæ sentent. sine appellat. rescind. & L. 2. Cod. quando provo. num est necess. At nostram Ord. lib. 3. tit. 87. §. 1. & 4. & tit. 75. in fin. princip.

SUMMARIUM.

1 Exceptiones veteris materiæ non

admittuntur adversus sententiam

2 Sed admittuntur exceptiones, quæ quovis modo inducunt nullitatem.

N

Ma

- 3 *Manifesta iniustitia sententiæ continet nullitatem.*
- 5 *Idem importat iudicatum adversus resolutionem, quæ non habet disputationem.*
- 6 *Illud solum dicitur habere disputationem, quod habet Doctores pro utraque parte.*
7. *Doctores sine contradictore habent vim legis.*
- 8 *Sententia contra casum legis clarum est manifeste iniusta, ac proinde nulla.*

1 **Q**uanvis exceptiones materiam jam allegatam refricantes, non admittantur adversus sententiam, ut disponit nostra Ordinatio. lib. 3. tit. 87. §. 1. junct. §. 4. ad quod conducit text. in *L. inter m. nato* 3. Cod. de fruct. & litem expens. cum concordantibus copulatis à glessa ultim. ibidem; tamen eadem Ordinatio. exceptiones admittit, ut quomodo inducant nullitatem, ut agnovit Mendes à Castro in *prax. lib. 3. cap. 19. num. 38. in princip. conducunt quæ Cov. practic. cap. 25. per tot. maxime num. 2. Thusc. lit. N. conclus. 135 & 136. Surd. conf. 99. n. 18.*

3 Manifesta verò iniustitia nullitatem continet, *L. si pars* 10. vers. nisi, ff. de in ffic. testam. cap. *In'er ceteras* 9. de sentent. & re iudicat. ubi Abb. & omnes, Decius conf. 8. viso puncto, num. 5. Paris. conf. 100. contractus numer. 43. lib. 1. & conf. 107. non obstat. numer. 9. vol. 4. Afflict. decis. 39. numer. 5. Anton. Gabr. qui plures refert. commun. lib. 2. tit. de sentent. conclus. 10. num. 1. Thusc. lit. S. conclus. 141. Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 79. numer. 2. 3. & 4. Humius in *Encyc. opæd p. 2. tit. 22. cap. 6. n. 16.*

4 *Erut autem manifesta iniustitia, &*

nullitas, non solum si sententia exprimat errorem directè contra legem, ut in exemplo nostræ Ordinatio. lib. 3. tit. 75. in fin. princip. cui consonant text. in *L. 1. §. Item vers. contra constitutiones*, ff. quæ sentent. sine appellat. rescind. & in *L. 2. Codic. quando provoc. non est necess. Glossa prolata, & Bart. in L. si expressim* 19. ff. de appellat. glos. constitutiones, in *L. præsentes* 27. ff. de re iudicat. de quo latè Anton. Gabr. commun. lib. 2. tit. de sentent. conclus. 7. ubi num. 1. dicit communem Van. us de nullit. et ex defect. process. numer. 118. Barbof in *L. si Prætor* 75. à num. 36 ff. de iudic. sed etiam sufficet si iudicet adversus resolutionem, quæ non habeat disputationem, Ripa in *L. 4. §. Condemnum* num. 16 ff. de re iudicat. Franc. in cap. *Dilecti* in 52. quæst. de appellat. quos referen. sequitur Gabr. dicit. conclus. 20 num. 2. & adducitur ex text. in cap. *Cum Bertoldus* 18 ad. n. de sent. & re iudic.

Iterum id solum disputationem habet, quod pro utraque parte habet Doctores, prout evincitur ex his, quæ Cavall. commun. contra commun. in præfat. n. 18. 19. 46. cum sequ. si vero pro una parte DD. expressè adsint sine contradictore, habent vim legis, ut dixi dec. 1 num. 33. ergo si contra iudicetur, contra casum legis clarum iudicatur, ac proinde manifesta iniustitia, & nullitas est, ex his quæ Thuc. d. lit. S. conclus. 141 n. 9 per d. L. 1. §. Item, ff. quæ sentent. sine appellat. rescindant. clarior text. in cap. 1. de sent. & re iudicat.

Secundùm hæc non semel iudicavimus, & specialiter memini sic fuisse in processu nostræ primæ Decisionis, & iterum in processu sequentis Decisionis.

DECISIO LXI.

De tertio possessore executionem impediente.

Ad L. à Divo Pio 15. §. Si super rebus, ff. de re judicat. & cap.
Cum super 17. eod. tit. Ac nostram Ord. lib. 3. tit. 86.

§. 17. ad fin. & latè agitur de Ordinat. lib. 4.
tit. 10. per totum.

SUMMARIUM.

- 1 Tertio possessor impedit sententiæ executionem.
 - 2 Etiam in executione fiscali.
 - 3 Declaratur, ampliatur, & limitatur, ex n. 4.
 - 3 Aliquæ sententiæ nocent tertijs non citatis, & vide ex n. 17.
 - 4 Principalis conclusio procedit etiam in possidente per modum fictum.
 - 5 Modi ficti non acquirunt possessionem absenti, nisi ratum habeat.
 - 6 Possidens ex constituto adhuc potest intentare interdictum adipiscendæ, & ad quid.
 - 8 Possessor præsumitur dominus.
 - 10 Ad probationem domini, quando agitur ad excipiendum, sufficit præsumptio resultans ex possessione.
 - 13 Qui fatetur dominium alterius, nec allegat justam causam possessionis propriæ, præsumitur iniquus possessor, & non conservatur.
 - 14 In interdicto retinendæ non admittitur quæstio de dominio.
 - 15 Sed vide.
 - 16 Lis quando dicatur mota, remissivè.
 - 17 Circa sententiæ quando præjudicent tertijs, vide ex n. 17.
- Ibi. Res quando dicatur litigiosa.
- 23 Executio sententiæ in casu, quo tertio præjudicat, quomodo faciendâ sit.

27 Litigiosa non possunt alienare: limitatum. 28.

29 Scientia quando noceat non citato.

32 Dolus quando noceat tertio possessori: usque ad n. fin.

Communis observantia est in Senatu, quod tertius non citatus de sua possessione docens, tam in causa personali, quàm in reali, effectivam sententiæ executionem impedit; ut nobis probat Ordin. lib. 3. tit. 86. §. 17. ad fin. Valasc. part. 1. consult. 55. num. 1. Cabed. part. 1. arest. 66. Phæb. part. 1. arest. 25. Mendes à Castri. in prax. Lusitan. lib. 3. cap. 21. à num. 37. similiter fit in Regno Castellæ per L. 3. tit. 27. vers. & si per ventura, part. 3. Ac de jure communi probatur in cap. Cum super 17. ad fin. de re judicat. L. à Divo Pio 15. §. Si super rebus, ff. eodem tit. junctâ glossa ibi, verbo, fiat, quam ibi sequitur Bart. numer. 6. communem dicit Jaf. num. 9. tenent Cov. practic. cap. 16. num. 3. in fin. cum seqq. Gratian. discept. tom. 3. cap. 439 à num. 1. Guurb. dec. 61. num. 2. Cancer. variar. tom. 2. cap. 16. ex num. 64. Posthinc de manut. observ. 42. novissimè Anton. de Amato variar. resolut. 94. à n. 1. in 2. part.

Quod etiam procedit, si Fiscus creditor exequitur; Phæb. part. 1. arest. 25. At in lite fiscali est praxis, quod

Nij ad-

adversus tertium possessorem confer-
vatum non requiritur super proprie-
tate nova citatio in novo processu, ut
fit in causa privatorum; sed Fisco exe-
quente, tertius opponitur allegans
possessionem, & insimul dominium;
tunc probata possessione intra tres dies
stylic (de quibus *Mend. supra nu. 39. Phœbus part. 2. arest. 57.*) conservatur
in ea; attamen idem processus conti-
nuatur super dominio, seu proprietate;
cum enim Fiscus soleat incipere ab
exequutione, talis modus habetur pro
citatione plenaria. Verum jam dein-
ceps proceditur non summarie, imò
per terminos causæ ordinariæ, datis ar-
ticulis replicationis, ac triplicationis
ac similibus terminis *juxta Phœb. d p. 2. arest 40.*

Sed quoniam materia ista quoti-
diana est, utilis, ac scitu dignissima, nec
extra cōfusionem apud scribentes in-
venitur, principaliora ejus puncta bre-
vi, & clara (si possim) methodo ex-
planabo.

3 In primis adverto aliquas dari sen-
tentias, quæ nocent tertijs, etiam non
citatis *ut in L. 1. §. ultim. cum L. seq. ff. de liber. agnoscend. L. ingenuum, ff. de stat. homin. L. Divi §. 1. de liber. caus. L. sæpe 63. ff. de re judic. de quibus, atque alijs exemplis agunt DD. in d. L. sæpe, ff. de re judic. & in cap. cū super eod. tit. & in L. ab exequutore 4. §. 1. & L. in sententia 5. ff. de appellat. nec non in nostra Ordinac. lib. 3. tit. 81. Bart. in question. 3. Perusinā in princ. num. 3. vers. tertio probatur, Thusc. lit. S. conclus. 176 à num. 59. Afflic. dec. 396. Cov. practic. cap. 13. à num. 5. & cap. 14. cum seqq. Pereyr. dec. 65. nu. 1.* Sanè in tali tertio non procedit con-
clusio supra posita; etenim illa senten-
tia jam contra ipsum transivit in judi-
catum, atque ideo ejus exequutio per
eum impediri non debet, ut advertit
Cov. d. cap. 16. in princip. Loquimur
igitur de tertio, cui sententia prolata
nullo modo ut sententia nocet. In his

terminis circa cōclusionem præfatam
aliquot quæstiones se se offerunt.

4 prima est, an procedat in possi-
dente ex clausula constituti, *ut in L. quod meo 18. de acquir. p. sseff. vel ex clausula reservationis ususfructus, ut in L. quisquis argentum 35. §. se siquidem, Cod. de donat. vel alijs modis fictis, quos enumerat glos. verbo, animo, in L. 3. in princip. ff. dict. tit. de acquir. p. sseff. Negat Mend. à Castr. in prax. d. lib. 3. cap. 21. num. 41. ex autoritate Valasci tom. 1. d. consult. 55. Sed cave; quia minus attentè legit Valascum qui tale non negat; solum n. 2. ait, ideo in casu, de quo ibi tertium non potuisse exequutionem impedire virtute clausulæ constituti, quoniã non aderat quãdo scriptura talis clausulæ celebrata fuerat; clausulæ verò, ac ficti modi possessionis trãserẽdæ cū effectum nõ operatur, nisi inter præfetes, vel si absentes ratum habeant in tempore habili, glos. 1. in d. L. quod meo vers. item scientia, Decius cons. 226. num. 5. Roland. vol. 2. cons. 4. num. 24. cum seqq. latè probata Gom. in L. 45. Tauri num. 82. Tiraq. de constitut. p. 3. limit. 30. numer. 8. & 52. additque Valasc. num. 3. id nõ suppleri per acceptationem, quam facit tabellio, tanquam persona publica. Potius ergo agnoscit Valasc. quòd si in apponenda illa clausula, vel alio modo ficto, pars sit præfens, vel postea ratum habeat, conclusio supraposita procedit; siquidem possessio illis modis quæsita est vera, L. certè 6. §. 1. ff. de precar. Tiraquel. de constitut. part. 1. ampliat. 1. num. 2. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 13. numer. 1. quin obstat, ut Mendel à Castro existi mavit obstat, quòd ex constituto possidens adhuc possit interdictum adipiscendæ intentare, *ut post Tiraquel. prosequitur Molin. num. 4.* illud enim non negat civilem, ac naturalem possessionem, (quæ ad nostrum propositum sufficit) sed tantummodo petit actualem; imò idè Mblin. numeris seqq. scribit ex ficto modo*

5

6

modo possidentem posse etiam remedijs retinendæ, vel recuperandæ uti. Atque ita affirmativè resolve quæstionem istam ex mente ejusdem Valasci, quando clausula, vel fictus modus suū transferendi possessionē effectum operatus est.

7 Secunda est quæstio, an possessor, ut obtineat, debeat quidquam de dominio agere, vel sufficiens sit allegatio folius possessionis? (quam quæstionē in executione privati ago, nā de fiscali dixi *supra* n. 2.) Igitur in executione privati distingue. Si possessio est civilis, & naturalis, ejus sola allegatio sufficit, sive insimul allegetur justa causa possidenriverbo tenus probata, sive nulla possidetrica causa allegetur Ita deducitur ex Baldo in *L. ob maritorū* num. 1. *Codic. ne uxor pro marito*, & *Mendes à Castro. d. cap. 21. n. 38.* Ratio est, quod possessor præsumitur dominus, *L. sive possidetis 16. Codic. de probat. Bald supra num. 6. DD. in cap. Ad sedem de restitut. spoliat. Afflict. dec. 23. num. 5. Mascard. conclus. 539. n. 21.*

8 Si autem possessio est solum naturalis, ut in *L. c. am possidere 6. §. qui ad nudinas, ff. de acquir. possess. cum similib.* stante civilipossessione apud debitore condempnatum, sola naturalis tertium non conservat tanquam dolosa, & clādestina, *L. liberis 7. ff. de liberal. causa, d. L. clam §. Qui ad nudinas. cap. licet. causam de probat. tenent in terminis Bart. in d. §. si super rebus, numer. 5. ac Bald. in d. L. ob maritorum n. 3.* Quin obstat *L. 1. §. Qui à me, ff. de vi, & vi armat. cap. In literis 5. de restit. spoliator. cum concordantibus*: nam (ultra alias responsiones) dico illa jura tantummodo vetare injustum possessore à privato expelli, nos verò agimus de iudice expellente cū causæ cognitione, quanvis sum maria.

10 Tertia quæstio (in executione privati, non Fisci, ut jam adverti in præcedenti quæstione) est, an duriorē causam sibi faciat possessor; si, ultra

possessionis allegationē, de dominio quoque loquatur? Distingue; aut de dominio condemnati. Si de dominio proprio; quasi ejus probatio resultet ex possessione, & nullam aliam de illo probationem asserat, nil sibi præjudicat, imò suam possessionem roborat optimo fundamento dominij, pro cuius probatione, quando solum agitur ad excipiendum, sufficit præsumptio resultans ex possessione, *L. 2. Codic. de probat. glossa, possessoris, & glossa, declarari, in L. p. cui 8. §. sed si quæritur, ff. si servit. vendicetur; glos. amoveri, in fine, in L. quidam in suo 27. ff. de cond. instit. ubi Bart. num. 4. vers. secundo casu, Mascard. conclus. 539. num. 8. & 9. ubi restatur esse communem doctrinam.* Si verò ad probationem proprii dominij aliqua documenta ultra possessionem conatur proferre, mittit se in maximum periculum, quod simul judicetur de dominio, seu proprietate in terminis textus in *cap. Cum dilectus 6. de causa possess. & propriet.* Qua propter boni Advocati hūc scopulum sèper fugiunt, imò cauti, etiā in casu præcedenti, solent protestari de sola se possessione agere.

In alio autem distinctionis membro, nempe quando tertius de dominio condemnari loquitur illud fatèdo (quod raro eveniet) quod quid minus clare dicat *Mendes à Castro d. cap. 21. num. 41. vers. limita quintò*; tu dic quod si allegat se nihilominus habere justam causam possidendi, adhuc ex sola ea allegatione verbo tenus probata, justa causa præsumitur, quæ ipsum conservabit, ut sensit *Barthol. in d. §. si super rebus in fin. & Alex. ibi num. 12. exprimit Cov. d. cap. 16. num. 4. vers. quintum.* At si tam supina ignorantia ¹³ procedat, ut fateatur dominium apud condemnatum esse, nec tamèn (nec verbo tenus) allegat justam possidendi causam. licet appareat possessor, at tamen non conservabitur; talis enim possessio præsumetur iniqua, ac proin

de non sustinenda, juxta supradicta *u. 9.* & in specie concludit *Cov. dict. cap. 16. num. 4. vers. sextum*, ubi ait posse quodammodo probari ex *d. L. à Divo Pio, §. penult. de re judicat.*

14 Quarta est quæstio, utrum, si victor velit probare in continente dominium apud condemnatum esse, admittatur ad effectum expellendi tertium possessorem? Responderetur negativè, ut (omissis Accursio, Bart. & Bald. in hoc puncto sibi parum constantibus) docuit *Abb. in cap. In literis 5. nu. 27. de restitut. spoliat. tenet Gregor. Lop. in L. 27. tit. 2. part. 3. verbo, que le entregasse, ad med. sequitur Menchac. illust. lib. 2. cap. 88. numer. 3. consuluit Surd. conf. 93. num. 17. in Gallia observari attestantur Guid. Pap. decis. 552. num. 7. & Rebus. ad leges Gall. tom. 3. titul. de mater. possessor. art. 2. glos. 1. n. 2. & glos. 2. num. 25. veriore doctrinam ostendit, & cum Fabro, ac Bologneto communiorem refert Menoch. de retin. remed. 3. à num. 675. vers. secunda, idem scribit Gratian. disceptat. tom. 4. cap. 681. num. 22. quidquid miscet Niger Cyriac. lib. 1. controvers. 10. à num. 36. & 52. Verùm tamen si victor summarie probet dominium esse apud condemnatum, executio fiet in ipso dominio, mittendo victorem in quasi possessionem juris ejus, ut adversus possessorem via ordinariâ proponat actionem, quam victus proponere posset, conservato interim eodè possessore, ut alias videmus in *L. si finita 15. §. Si de vectigalibus, ff. de damn. infecti. ita* (explosa distinctione, seu limitatione Bartholi) docet generaliter Iason. in d. §. Si super rebus, num. 12. post Cuman. Paul. & Alexand. ac post Bald. in *L. etiam col. 3. Cod. de execut. rei judicat. tenet Cov. d. c. 16. præct. numer. 4. vers. quartum.**

16 Quinta, & difficilior quæstio est, an supradicta æqualiter procedant, si tertius ante, vel post litem possidere incepit, etiam sine dolo? (nam de dolo

formabimus ultimam quæstionem maioris claritatis gratiâ.)

Pro cuius cognitione oportet memorare, quando, ad effectum de quo agimus, dicatur lis mota; de qua re magistraliter *Bart. in L. 1. §. 1. ff. de litigios. Cov. variar. cap. 15. numer. 6. Cabed. part. 2. decis. 4. numer. 12. & dec. 15. à numer. 10. Ordinat. nostra lib. 4. tit. 10. à princip. & nos infra sola necessaria attingemus. In hac inquam quæstione distinguendum est. Aut quæritur de jure executivo actionis merè personalis, aut actionis merè realis, aut actionis mixta.*

Si de jure actionis merè personalis, ut pote quia Actor agit pro certis pecunijs, quas mutuas dedit, vel pro alia quantitate, ad quam Reus ei tenetur in terminis *text. in §. Omnium vers. namque, Institut. de action. & nostræ Ordinat. d. tit. 10. §. 2.* nunquam transit executio adversus tertium possessorè prædij, vel alterius rei, quæ fuit condemnati, sive hic tertius incepit possidere ante litem motam, sive post illam; quoniam lis, solam personam respiciens, in nihilo rem affecit, sic probat *text. in §. Item si quis, Institut. de action. Barthol. in L. creditores 3. num. 23. Codic. de pignorib. Bald. conf. 149. proponitur, numer. 1. vol. 3. Jason. conf. 43. circa primum numer. 9. & 10. vol. 1. & conf. 88. in præsent. consult. numer. 1. junct. numer. 19. vol. 3. Roland. conf. 5. num. 9. vol. 2. Thusc. lit. E. conclus. 488. numer. 3. & 4. dummodo tertius non incepit possidere post quam res jam capta erat in pignus, tunc enim jam transferri non poterat, *Guid. Pap. dec. 81. n. 1. tetigit. Roland. d. n. 5.**

Si de jure actionis merè realis (ut pote quia Actor movet controversiam de re aliqua contra Reum, cuius persona nullo jure ei obligata est, in terminis *text. in dict. §. omnium, vers. aut cum eo, Institut. de action. & nostræ Ord. d. tit. 10. in fin. princip.*) tunc si tertius possessor non habet causam ab illo, cō-

tra quem lata fuit sententia, proculdubio exequutio non procedit adversus eum, cum nullam convenientiam inter se habeant, *L. sepe 63. in fin. vers. diversa causa, ff. de re judicat. L. 1. & 2. Cod. quibus res judicat. non noc. notatur in L. in carse 13. §. Interdum, ff. de minor. & in L. cum miles 30. §. fin. ff. ex quibus caus. maior. docet Bart. in d. L. creditor es d. numer. 23. Paul. Castrenf. cens. 76. in facto isto, numer. 3. volum 2.*

19 Si verò tertius habet causam à condemnato, distingue; si incepit possidere ante litem motam, adhuc res ab omni litis contagio erat libera, ideo etiam non procedit exequutio contra eum, sed opus est denuo agi viâ ordinaria, *L. 1. §. Necessario, ff. si ventr. nomine mul. in possess. miss. L. si mater 11. §. fin. L. judicata 29. §. fin. ff. de except. rei judic. Bart. d. n. 23.*

20 Si possidere incepit, lite jam mota, sed ante sententiam, (quod intelligitur in iudicio ordinatio post citationem, in extraordinario post notificationem rescripti factam Reo, *authent. litigiosa, Cod. de litigios. Bart. in L. 1. §. 1. numer. 2. ff. eodem tit. Cov. practic. cap. 15. numer. 6. Ordinatio nostra d. lib. 4. tit. 10. in princip.*) Subdistingue, vel Actor prosequitur obligationem tantum in re, vel ipsum dominium rei; si obligationem tantum, veluti hypothecaria, confessoria, negatoria, seu pro

21 servitutibus, res per litem non fuerat facta litigiosa, & sic non prohibebatur alienari, *Authent. de litigios. §. 1. vers. ab hoc autem collat. 8. Ordinatio nostra d. tit. 10. §. 1. Bart. & Cov. supra;* ac ideo non transit jus exequendi, sed opus est novo processu contra possessorem, prout disponitur in d. *authent. de litigios. §. 1. vers. ab hoc autem, L. distractis 14. & authent. hoc ita si debitor. Cod. de pignorib. Ordinatio nostra lib. 4. tit. 3. in princip. Bart. in dict. L. creditores numer. 23. Codic. de pignorib. Bald. conf. 149. numer. 1. vers. & ideo,*

vol. 3. Fas. d. conf. 43. numer. 10. volum. 1. (qui hoc modo, nempe de novo processu, intelligendus est, d. conf. 88. numer. 20 volum 3.) supponunt Cov. variar. lib. 1. cap. 8. & Gama dec. 319. & idem erit, si de possessione contèdatur; quoniam que ad proprietatem non manet res litigiosa, Bart. d. numer. 2. Menoch. de arbitr. casu 202. n. 18. Ordinatio d. §. 1.

Si prosequitur ipsum rei dominium, 22 vel partem ejus, ut usum fructum, tunc si ve incipiens possidere scivisset litem, si ve non, semper res effecta fuerat litigiosa, & inalienabilis, *L. fin. Cod. de litigios. Cov. d. cap. 15. numer. 7. ac proinde adversus eum procedit exequutio, Bart. d. numer. 23. Afflict. dec. 396. numer. 7. (in hoc casu intelligendus, ut constat ex numer. 9. & 10.) Boer. dec. 182. nu. 51 Cov. practicar. cap. 15. numer. 7. Thusc. lit. E. conclus. 488. numer. 8. & 9. & lit. S. conclus. 176. numer. 26. Lancelot. de attent. p. 2. cap. 4. numer. 531. (quidquid ipse velit distinguere numer. 537. cum Nata conf. 350. numer. 4. vers. præterea opus esset probare lib. 2.) & apud nos est Ordinatio lib. 3. tit. 86. §. 16. & lib. 4. tit. 10. §. 3. & 9.*

Quomodo autem fiet exequutio dubitatur, utrum præcedente citatione 23 tertij possessoris, vel absque citatione? Sanè de jure communi citationem requiri tenet Lancelot. d. cap. 2. numer. 534. post Nat. d. conf. 350. numer. 4. & Cavalcan. dec. 16 numer. 9. imò litem (saltem summariam) peragenda disponit text. in d. L. 2. Cod. de litigios. ibi: *Liste nihilominus peragenda*, ubi glossa; quod verbum, *nihilominus*, (pace Bartholi qui d. numer. 23. arbitrio Actoris hoc relinquit) importat necessitatem, & dispositionem præcisam, ut per Gonçal. ad regul. 8. Cancel. §. 7. prox. n. 124. quem refert, & sequitur Aug. Barbof. de dictionib. dictione 183. Sed de jure nostri Regni per Ordinationes supra allegatas, si novus possessor, quando possessionem adeptus est, scivit, vel scire debuit litem agi, privabitur sine

ulla mora; aut citatione; si autem nec scivit, nec scire debuit, citabitur, & de jure suo audietur summarie, cognita veritate absque alio processu.

24 Si tertius habens causam à condemnato incepit post sententiam possidere, indistinctè transit contra eum jus exequendi, *L. si superatus 3. §. 1. ff. de pignorib. L. si mater 11. §. fin. L. judicata 29. §. fin. ff. de except. rei judicat. Bart. ol. d. n. 23. Thusc. lit. E. d. conclus. 488. n. 10.*

25 Tandem, si agitur de jure executivo actionis mixtæ, (nempe quando actio utramque causam habet tam in rem, quàm in personam, in terminis text. in *§. Quædam actiones Institut. de action. & nostræ Ordinat. lib. 4. tit. 10. §. 2.*) tunc aut actio est universalis, aut particularis.

Si est universalis, ut petitionis hæreditatis, seu familiæ ereiscundæ, & olim; & hodie efficiatur actio, atque res litigiosa per solam citationem, ut docet *Bart. in d. L. 1. numer. 2. ad fin. ff. de litigios. per textus, quos merito sic intelligit, in L. Divus 5. ff. de petit. heredit. & in L. alienationes 13. ff. fam. ereiscund. & utrobique glossa.* Si

26 est particularis, ut communi dividundo, finium regundorum, legati, empti, commodati, depositi, pignoratitiæ, vel furtivæ, tunc res, & actio efficitur litigiosa, per litis cõtestationem, *L. 1. in fin. ubi glos. Cod. commun. divid. L. fin. in ultimis verbis, ff. ut in possess. legat. Bart. d. numer. 2. in fin. resolvit Cov. d. cap. 15. numer. 6. Ordin. nostra d. tit. 10. §. 2. & in eisdem terminis intelligi debet lib. 3. tit. 86. §. 16.*

27 At ex litigiosi vitio procedit alienationis prohibitio, ac novi tituli nullitas, *L. 2. & fin. Cod. de litigios. Bart. ubi proxime numer. 3. Ordin. citato tit. §. 3. & consequenter cum, qui post tale tempus possidere incepit, possit exequi pro sententia lata contra priorem possessorem, juxta supradicta numer.*

22.

Adverte autem aliquos esse titulos; quibus litigiosa alienari possunt, videlicet, per donationem causa dotis, vel ratione matrimonij, vel studij, per transactionem inter litigantes super eadem, per divisionem inter hæredes de hæreditate, super qua erat quæstio, per nominationem, vel renovationem emphyteusis, aut alterius rei, de qua litigabatur, & in qua per nominationem succedi debet; item litigiosa res potest legari, vel fideicomitti, dummodo hæres litem prosequatur, sicut defunctus faceret, periculo legatarij, qui etiam poterit venire ad defendendum; tandem non prohibentur alienationes necessariæ, (ut pote confiscationes) & quæ fiunt ex justa causa, vel autoritate judicis; *L. alienationes 13 ff. fam. ereiscund. L. fin. ad fin. ubi glos. cum. Authent. seq. Cod. de litigios. Ordinat. d. lib. 4. tit. 10. §. ult. Bart. in L. inter quos 39. §. si dominus, ver. s. ulterius oppono, ff. de damno infecto; Lancelot. de attent. p. 2. cap. 4. limit. 8. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 32 numer. 68. Cævall. commun. contra commun. quæst. 127. in fin. Mart. de juridict. part. 4. cas. 91. numer. 12. Gam. dec. 199. numer. 4. & ibi Adduonator Flores, qui multos allegat. Caradof. in prax. verbo, legatum, numer. 52. Cabed. part. 1. decis. 120. numer. 18. Barbos. ad L. si constante 25. §. fin. numer. 15. ff. solut. matrim. & in L. 1. p. 7. numer. 45. in fin. eodem tit. ubi contra Rebuffum idem ait in alienatione facta ex causa dotis. Igitur in his, quæ, non obstante litigio, alienari queunt sine obice, procedet exceptio tertij nõ auditi, quanvis post litem (ante executionem tamen) incepit possidere, juxta conclusionem propositam in hujus decisionis principio.*

Sexta est quæstio, an tertius possessor ab allegatione, & jure suæ possessionis repellatur ex eo quod scivit litè agi, nec tamen se opposuit ad defendendum? & licet prima facie repellendus

22

30
 dus videatur ex absolute notatis in *L. sape 63. vers. sed scientibus, ff. de re judic. Felin in c. p. Cum super à numer. 12. eod. tit. Bart. in L. à sententia 5. num. 8. ff. de appellat. Boer. decis. 79. numer. 3. Menoch. conf. 79. numer. 23. Lancelot. de attent. part. 2. cap. 12. ampliat. 14. num. 15. Thusc. lit. S. conclus. 176. num. 61. cum seqq. tamen cum distinctione dicendum est, quòd si sententia, de cuius executione agitur, prolata contra victum, præjudicat etiã huic tertio ex natura causæ, (ut in casibus, quorũ meminimus supra num. 2.) tunc qui scivit litem agi, nec ad defendendum venit, non poterit executionem impedire, ut jam adverti n. 3. in hoc casu loquuntur Doctores citati, & apertius gl'f. 1. in L. 2. Cod. ubi in rem actio, Afflict. d. c. 380. num. 5. Abb. conf. 89. à num. 6. in 1. p. Bald. conf. 149 proponitur, num. 1. vol. 3. quoniam, & ex jure, & ex propria sententia contra eum quoque transigitur sententia in iudicatum. Verũ si sententia ex causæ natura tertio non nocet, nihil refert quòd is sciverit litem agi, quandoquidem nec sententia præjudicium inferebat, ac ideo quæritur inquietatur per talem sententiam, cum præjudicium ei minatur, attendendus est ad impediendam executionem, non obstante scientiã, quã non habuit. Ita præclare rem elucidavit, & aperuit Cov. pract. cap. 16. numer. 2. ad §. si tertius, advertens quòd prædicta sancta doctrina prænominatorum Doctorum fortassis malè plerumque intelligitur, & ego ita vidi malè intelligi.*

32
 Septima, & ultima est quæstio, an supraposita conclusio, & dicta in favorem tertij possessoris procedant, etiã si ille possideat dolo condemnati, qui in fraudem Actoris desijt possidere? Et quanvis Cinus in L. 1. Cod. de alienat. judic. mut. caus. fact. indistinctè adversus possessorem scribat, tu distingue. Aut quæritur de jure executivo actionis personalis, aut realis, aut mix-

tæ. Si actionis personalis, nunquam transit executio adversus tertium possessorem, sive dolo desijt possidere, ante litem, sive (post dummodo sit ante factam pignorationem, ut supra numer. 17. in fin.) imò necesse est convinci ordinariò per actionem revocatoriam, §. Item si quis in fraudem Instic. de act. Bart. in L. creditores 3. num. 23. Cod. de pignorib. cum alijs tenet Roland. à Val. conf. 5. videtur, num. 9. volum. 2. ubi dicit communem, cum alijs etiam communem dicit Thusc. lit. E. concl. 488. n. 3. & 4.

33
 Si de jure executivo actionis realis, iterum distingue cum Baldo in L. ob maritorum 2. num. 8. Cod. ne uxor pro marito, & Paul. Castrens. in d. §. Si super rebus, si condemnatus dolo desijt possidere ante litem, (idest ante citationem, ut supra num. 19.) non datur executio adversus tertium, sed actio ordinaria revocatoria, L. 1. §. Necessario, ff. si ventr. nom. mulier in possess. mis. si autem dolo desijt possidere post motam litem, tunc de plano currit executio contra tertium, & in hoc casu intelligendus est Bart. in d. §. Si super rebus num. 47. & loquitur Mendes à Castro in praxi d. lib. 3. cap. 21. num. 41. vers. limita quarto, & disponit nostra Ord. quam ipse citat lib. 3. tit. 86. §. 16.

34
 Si de jure executivo actionis mixtæ, ejus scilicet, quam supra notavimus n. 25. aut loquimur in contractibus, aut in ultimis voluntatibus. Si in contractibus dico idem, quòd proximè dixi in reali, & ea sola differentia, quòd in actione mixta non vocatur lis, nisi post contestationem, ut supra num. 26. Si in ultimis voluntatibus, speciale est quòd transeat executio contra tertium, quanvis ante litem dolo desijset condemnatus possidere, L. si legatorum 8. ff. ut in possess. legator. L. certa est forma 6. Cod. eodem tit. Bart. in d. §. Si super rebus, numer. 7. ad fin. & in d. L. creditores, num. 23. sequitur Thusc. dict. conclus. 488. n. 7.

55 Obiter dicam, quod in alienatione ex causa lucrativa sufficit fraus ex parte condemnati, ex causa verò onerosa requiritur ex utraque parte, *L. qui autem 6 §. Simul modo dicimus, L. ait Prætor 10. cum suis §§. ff. quæ in fraudem creditor. & sic intelligenda est additio ad Barthol. in d. §. Si super rebus, num. 7. verbo, examinavi; nec non nostra Ordinat. lib. 3. tit. 86. §. 16. de quo latius Pereyr. decis. 49. num. 6. ubi etiam*

num. 5. agit de illo vulgari, quod fraus intervenire debet re, & consilio, d. L. ait Prætor §. 1. cum seqq. quod non est meum nunc agere, nec quomodo fraus probetur.

Et ex supradictis, quæ non sine magno labore, & aliqua industria copilavi, ac digessi, habes fortassis materiam istam clariùs dispositam, quàm a libi inveniatur.

DECISIO LXII.

An creditor, cui debitor solutionem consignavit in fructibus certi prædij, & virtute consignationis fecit corporalem apprehensionem, dicatur possidere?

Ad L. 2. Cod. de Prætor. pignor. ac nostram Ordinat. lib. 4. tit. 10. §. 1. nec non ad L. à Divo Pio 15. §. si super rebus ff. de re judicat. & Ord. lib. 3. tit. 86. §. 17. ad fin.

SVMMARIVM.

- 1 Proponitur casus.
- 2 Creditor pignus conventionale possidere dicitur ad aliquos effectus, ad alios verò minimè.
- 3 Quoad retinendam, vel recuperandam ejus pignoris possessionem, verè possidet, & remedia possessoria illi competunt.

I **S**Vpposita regulâ, quæ adversus executionem sententiæ admittit tertium excipientem de sua possessione, ut latè scripsimus in decisione præcedenti, dubitatum fuit, an creditor, cui debitor solutionem consignaverat in fructibus quorundam prædiorum, & virtute consignationis corporalem apprehensionem fecerat, possidere di-

ceretur, ita ut impedire posset alium creditorem, qui sententiæ suæ executionem petebat in eisdem prædijs.

Et quidquid sit in pignore Prætorio, in detentione custodienda rei causâ, atque similibus, loquendo de conventionali pignore, quod est nostrum subjectum, advertendam creditorem illud habentem, censerem verum possessorem ad aliquos effectus, ad alios verò minimè, ut per gloss. penult. in *L. cum, & sortis 35. §. fin. de pignor. action. glos. possessor. in L. sciendum 15. §. Creditor, ff. de qui satisfac. cogant. glos. magna in L. 3. Ex contrario de acquir. possess. glos. possidet, in L. servi nomine 16. de usucapion. meminit ex alijs Menoch. de recuper. remed. 9. à n. 197.*

Hoc ansam præstitit Advocatis ad arguendum pro utraque parte; nos verò,

verò, spretis argumentis à simili, amplexa solum resolutione in specie, diximus, quòd in terminis, de quibus agebatur, retinendæ, recuperandæve possessionis, creditor verè possidebat pignus conventionale, illique remedia possessoria competebant, prout expressè refert text. in L. 2. Cod. de Prætor. pignor. ibi: *Et cum invenimus in conventionalibus pignoribus, vel hypothecis non solum tenentem creditorem adjuvari, sed etiam si ab ea possessione eadæ, sive sua culpâ, sive non, sive fortuito casu, docet ex professo glossa, nō posse, & in L. 3. §. Creditores, ff. uti*

possidet. ibi: secus ergo in conventionali pignore, cum creditor possideat. Idem concludit Jason. in L. 1. §. Per servum corporaliter, numer. 5. de acquir. possess. ibi: Unde creditori competit interdictum possessorum, si turbaretur in possessione rei pignoratæ; hoc ipsum placuit Socin. ibidem numer. 20. sequiturque Menoch. de recuper. d. remed. 9. numer. 199. in fin. ac seqq.

In causa Comitum de Val de Reis cum Emmanuel Rodrigues Zurze, creditore possidente, apud Notarium Joann. Bapt. de Chaves.

DECISIO LXIII.

An una, & eadem persona, duarum vice fungens, respectu diversorum jurium, possit tanquam tertius impedire executionem sententiæ, in qua fuit condemnata?

Ald L. à Divo Pio 15. §. si super rebus, ff. de re judicat. & nostram Ord. lib. 3. tit. 86. §. 17. ad fin.

SUMMARIUM.

- 1 *Vxor non tenetur ad debita, quæ maritus contraxit ante matrimonium.*
- 2 *Bona dotalia capi non possunt pro debito conjugum.*
- 3 *Condemnatus in sententia non potest executionem ejus impedire.*
- 4 *Vna, & eadem persona reputatur pro pluribus diversis personis respectu diversorum jurium.*
- 5 *Tertius potest impedire executionem sententiæ.*

CUM DOCTOR Vincentius de Albuquerque sententiam obtinuisset contra Domnam Menciã de Sousa, viduam Didaci de Tovar pro debito,

ad cujus solutionem uterque conjux se obligaverat, velletque victor executionem facere in ædibus hypothecatis, excepit Rea tanquam tertius duplici oppositione; una quòd illa obligatio habuisset originem ex pecunijs marito datis ante contractum matrimonium, propterea ipsam non teneri, per nostram Ordinat. lib. 4. tit. 95. §. 4. Cabed part. 1. dec. 131. à numer. 1. & arrest. 20. Phæb. p. 2. dec. 115. num. 37. Perey. dec. 50. num. 1. & dec. 86. num. 1. Gam. dec. 177. & dec. 366. num. 6. Valasc. de part. cap. 23. num. 11. & seqq. & consult. 118. à num. 10. qui etiam de jure communi idem probat ex L. si mater (per argumentum ab speciali) Cod. in quibus caus. pignus tacite contrah. &

ex Bart. in L. 1. §. Si cohæredem, ff. ad L. falcid. ubi Alexand. numer. 2. ad quod alia adducit Aiora de part. part. 1 cap. 7. num. 1. Altera, quod, etiam si ipsa teneretur ex obligatione postea inita, tamen cum per contractum dotalem nupsisset, ad eam illæ dotis essent, nequaquam posse pro debito capi, juxta allegata supr. decis. 21. a n. 1. quibus addo magis in specie nostrâ text. in L. fin. Cod. solut. matrimon. & Gan. dec. 200. num. 1 & dec. 366. nu. 3. & 6. quidquid distinguat Barbof. in I. si constante 25 in princip. à num. 50. ff. solut. matrim.

3 Vincentius autem victor allegabat excipientem non tertiam esse personam, sed ipsam in sententia condemnatam, proindeque in solo processu separato (ut dicimus) audiri posse juxta nostram Ordin. lib. 3. tit. 87. in princip. non verò in eodem executionis processu, quo eam impediret, etenim ipse condemnatur, vel ille, cui sententia nocuit, executionis cursum retardare non valet, ut diximus dec. 61. num. 3. & huic allegato annuit inferior Judex executionis.

4 Verùm devoluto per supplicationem puncto ad Senatam, nullius excipientem in eisdem actis executionis, ea suspensa, audiri tanquam tertium, quoniam allegata exceptionum materia in lite antea non discussa, ejus erat qualitatis, ut per jurisdictionem excipientem representaret personam diversam, nec est novum, imò juridicum, quod una, & eadem persona respectu diversorum jurium, pro pluribus, & diversis personis reputentur, L. si consul. 3. ff. de adoption. L. tutorem 22. ubi Bart. ff. de his que ut indign. idem Bart. q. 15. incipit, statuto civitatis, numer. 5. Bald. cons. 167. Titius vendidit, numer. 1 in fin. volum. 1. Paul. Castrens. cons. 250. quod ita fuit, paulo post principium, vel. 1. ad quod multa exempla ponit Luppius allegat. 99. commune Florentie, optimè Thusc. lit. P. conclus. 316. num. 4. & latè conc'us. seq. per totam, atque ita dedimus locum illi observantie, quam proposuimus decis. 61. numer. 1. per nostram Ordin. lib. 3. tit. 86. §. 17. & L. à Divo Pio, §. Si super rebus, ff. de judic. cum similibus ibi adductis. Apud Notarium Carvalhosa.

• D E C I S I O L X I V .

Utrum hæres, tanquam tertius, possit impedire executionem sententiæ judicij divortij?

Ad L. Divo Pio 15. §. Si super rebus, ff. de re judicat. Ac nostram Ordin. lib. 3. tit. 16. §. 17. ad fin. & magis in specie lib. 4. tit. 96. §. 22.

• S V M M A R I V M .

1 Exequutio chartæ partitionis nullis exceptionibus cohæredum retardatur. Retardatur verò exceptionibus co-

hæredum, quiingant personam tertij, num. 3.

2 Charta partitionis est sententia maxime vis.

Circa practicam, de qua in præcedentibus decisionibus, evenit etiam, quòd eùm in iudicio divisorio uni ex cohæredibus assignatum fuisset quoddam prædium, & is cui assignatũ fuerat, vellet suã partitionis chartam executioni mādare, alius cohæres excepti, perperam de prædio illo tanquam de bonis defuncti actum esse, eũ re verã ad defunctum non pertinuisset, imò ipse excipiens ex alio iusto titulo illud possideret.

1. Negabat primus talem exceptionẽ posse retardare executionẽ chartæ suæ, cum nostra Ordinat. *lib. 4. tit. 96. §. 22.* eam exequi jubeat, non obstantibus ullis exceptionibus aliarum partium; & meritò, est enim illa charta sententia diffinitiva, ut ait Valasc. de *partit. cap. 40. numer. 9.* quæ quidem nullis adversæ partis exceptionibus impediri valet, juxta aliam Ordin. *lib.*

3. *tit. 87. in princip.* imò est sententia maioris vis, quàm aliæ sententiæ, ut apparet in *§. fin. Institut. de offic. judic.* huicque argumẽto assensit inferior iudex in executione prosequens. Sed re deducta ad Senatum per supplicationẽ, 3. iussimus executionem subsistere, donec de allegata possessione excipiens audiretur; etenim respectu diversi juris diversam personam à cohærede reputavimus excipientem, secundùm notata decisione proximè præcedenti *num. 4.* & pro comperto habuimus præfatam Ordinat. *§. 22.* tertij exceptiones, non exclusisse, sed tantùm cohæredum; ut ipsius indicabant verba ibi: *as outras partes*, ac per consequens excipientem, tertium reputatam, audiendum fore, ut præcedenti decisione dicebam *n. 5.*

In causa hæredum Gasparis Cota. Falcão.

DECISIO LXV.

Circa pœnas conventionales, & salaria statuta sollicitatori litis.

Ad L. unic. Cod. de sentent. quæ pro eo quod interest. Ac nostram Ord. lib. 1. tit. 9. 11. 12. & 13. & lib. 4. tit. 70. §. 1. cum seqq.

SUMMARIVM.

- 1 Verba intelliguntur secundùm subiectam materiam.
- 2 Quibus diebus solvendum sit salariũ agentis litem.
- 3 Pro interpretãdis contractibus optimum argumentum deducitur ab usitato.
- 4 Odiosa sunt restringenda.
- 5 Verba dubia interpretantur contra creditorem, pro quo sunt prolata.
- 6 Pœna conventionalis in quibus contractibus permittitur, vel non, & usque ad quam quantitatem.

Solet in cõtractuum scripturis apponi clausula, quòd si lis fuerit mota, pars inobediens solvet obedienti certum salariũ diarium pro sollicitatore,

1. tore, seu procuratore litis, & non semel dixi, verba generalia talis clausula debere intelligi secundum materiã subjectam, *juxta L. si uno 16. aliàs L. ex cõducto 15. §. Papinianus ubi glosa; transactio, & Bart. ff. locat.* Planè subjecta materia petit, quod dies non numerentur omnes continui, quibus duravit lis, sed tantum necessarij, & occupati in sollicitanda lite, quos specialiter exprimit, ac enumerat nostra *Ordinat. lib. 1. tit. 90 §. 11. 12. & 13.*

3. Comprobatur, quoniam pro interpretãdis contractibus optimum argumentum deducitur ab usitato, *L. si quis donaturus 24. ac ibi glos. & Alber. ff. de usufruct. L. quod si nolu 31. §. qui assidue, ff. de edilit. edict. L. certi condictio 9. §. Si numos, ff. si certum petat. ubi glos. quotidie, Bart. Angel. & Alexand. Jas. & ceteri DD. Everard. plura citans in argument. loco 104. Larrea allegat. fiscal. 92. à princ.* Arqui usitatum tale est, quod scilicet illi soli dies numerentur, quos præfinit citata *Ordinat.* prout ipsa testatur in §. 12. ibi: *porque isto se costumou sempre, idest, quia hoc semper usitatum fuit.* Corroboratur, quia hæc materia est odiosa, ut patet, ergo restringenda, *ad L. cõtra de Reg. jur. in 6.* ita ut verba non comprehendant, quæ comprehenderent in materia favorabili. *Thusc. lit. O. concl. 67. n. 19.*

5. Tandem in dubio interpretatio est facienda contra creditorẽ pro quo verba sunt prolata, qui potuit sibi latè cavere, *L. si in emptione 34. ubi Bart. & Bald. de contrah. emptiõn. L. stipulatio ista 38. §. in stipulationibus, ff. de verbor. Bart. per text. ibi in L. veteribus 39. ff. de pact. & in favorem promittentis, L. quidquid adstringendæ 96*

aliàs 99 d. tit. de verbor. ubi Bart.

6. Si verò (ut plerumque fit) in tali clausula specialiter caveatur omnes dies enumerandos fore, quanvis in negotio litis non occupentur, & quod partes non allegabunt de disposito in illa Ordinatione, jam hoc videtur consistere, non tam salarium, quam penam conventionalem, ac proinde distinguendum est.

7. Si sumus in obligatione rei quæ consistit in numero, pondere, vel mensura, talis pactio prohibita est tãquam in fraudem usurarum, nisi intra limites interesse partis, ut disponit nostra *Ordinat. lib. 4. tit. 70. §. 1.* sequendo meliorem opinionem de jure communi, apud *Rebuff. in repetit. L. unic. Cod. de sent. quæ pro eo quod inter. Gutier. de jur. am. confirm. part. 1. cap. 36. à num. 10. Cald. de emptiõn. cap. 29. num. 22. & 44. Barbof. in L. 2. in princip. num. 42. ff. solut. matrim. quidquid, nihil allegando, dixerit August. Barbof. in addit. ad Emmanuel. patrem super eadem *Ordin. n. 238.**

8. Si autem sumus in obligatione facti, locatione, vel simili; talis pactio observari debet, apud nos, usque ad summam principalis, ut expressè probatur in præallegata *Ordinat. §. 2. de quo latè Cald. d. cap. 29. & 30. conducit Gama decis. 218. numer. 8.* attento verò jure communi, non solùm usque ad interesse, ut scripsit *Afflict decis. 135. num. 3.* sed ulterius juxta latè tradita cum distinctionibus, per *Menoch. de arbitr. cas. 260. à n. 13.*

Et secundum prædicta pronuntiamus in causa *Ulyssiponensi Gasparis de Britto Frewe cum Francisco Botelho de Barros,* apud *Maurum Ferrcirã de Lemos* Notarium.

DECISIO LXVI.

Quomodo Senator iudex ordinarius, vel delegatus decidere debeat exceptionem declinatoriam incompetentiæ iudicij, vel aliam occurrentiam similem.

Ad L. si quis ex aliena, ff. de iudic. & L. 2. ff. si quis in jus vocat. non ierit, cap. Pastoralis, & cap. super literis de rescript. Ac nostram Ord. lib. 1. tit. 6. §. 8. 9. & 10. & tit. 16. in princip. & lib. 3. tit. 20. §. 47.

SUMMARIVM.

- 1 Iudex cognoscit an sua sit iurisdictio.
- 2 Proponitur quaestio decisionis.
- 3 Diffinitur cum distinctione.
- 6 Gundisalvus de Salsa de Macedo Auditoris pater memoratur.

Etus recursus dari possit, vel insimul cum alijs Senatoribus collegis in Relatione, (ut dicimus) quo talis recursus intercludatur? In quo dubio pro una parte videtur stare Ordin. nostra lib. 1. tit. 6. §. 9. & 10. pro altera verò lib. 3. tit. 20. §. 47. cui consonat alia d. lib. 1. tit. 16. in princip.

Cumque hoc validissimè diversis Senatorum votis discuteretur in querimonia proposita à decreto Senatoris Petri Pauli de Sousa, Iudicis Conservatoris delegati pro publicanis Tertiarum, qui cum collegis pronuntiaverat: tandem materiam istam, ac Ordinationes de ea loquētes in hunc modum intelleximus.

Senator, inquam, alicujus causæ iudex, tripliciter potest cōsiderari. Primo, quando ex legis, vel delegationis forma finaliter iudicaturus est per se solus, absque ullo collega adjuncto; de hoc non est dubium, quòd in prædicta exceptione, vel simili, pronuntiare debeat solus per se, dato recurſu ad superiores, ut disponit Ordin. (in hoc casu expresse loquens) lib. 1. tit. 6. §. 9. de quo Valasc. tom. 1. consult. 47. nu. 5. Cabed. p. 1. dec. 48. n. 2. Mend. à Castr. d. lib. 3. c. 3. n. 7.

4ª Secundó, quando ex legis vel delegationis forma debet quidē causam finaliter judicare. cū adjunctis Collegis; interlocutorias autem per se solus. Tunc etiam certum est quod in præfata exceptione ac similibus, debet pronuntiare solus cum eodem recurſu ad superiores, ut probat Ordinatio (in tali casu disponens) *l. lib. 1. tit. 6. §. 8. & 10.*

5ª Tertió, quando ex legis vel delegationis forma debet finaliter judicare cū adjunctis collegis, circa interlocutorias veró nihil in lege, vel delegatione disponitur. Tunc in jam dicta exceptione, & similibus casibus (excepta dilatione termini probatorij in partes longinquas) tenetur pronuntiare cum collegis adjunctis, ne detur recurſus, quemadmodum non dabitur à sententia diffinitiva; sic in ordinario iudice jubet Ordinatio *lib. 1. tit. 16. in princip.*

& in delegato *lib. 3. tit. 20. §. 47.* quæ de delegato intelligitur.

Et prænominatus Senator *Petrus Paulus de Sorsa*, Senator quidem doctissimus, ingenuè dixit se hanc doctrinam, & prædictarum Ordinationum intelligentiam accepisse à clarissimo Senatore domino *Gondigalo de Sousa de Macedo*, patre meo, Jurisconsultissimo viro, ac practico egregio, in eodem Senatu gravaminum ac appellationū quondam expeditore, postea causarū coronæ, ac fisci supremo iudice, nec nō in summo Tribunali rationum fisci, Regni & Aulæ, quæstore maximo; cuius anima in pace quiescat?

In processu oppidi *de Portel* litigantibus *Francisco Dias Lopes*, & *Petro Ribeira*, apud Notarium *Emmanuelem da Costa Leal*, & postea non semel idem diximus.

DECISIO LXVII.

Circa jurisdictione iudicis Cancellariæ Senatus Portuensis.

Ad nostram Ordin. lib. 1. tit. 42. in fin.

SUMMARIVM.

- 1ª Decimam litis solvebant de jure communi tam Reus, quam Actor victus.
- 2^a De jure veró nostri Regni solus Reus, condemnatus in certis judicijs.
- 3ª Hujus rei sunt Judices in Senatibus, Senatores qui sunt iudices Cancellariæ.
- 4^a Et debent pronuntiare cum adjunctis.
- 5ª Proponitur quæstio decisionis.
- 6ª Iudex Cancellariæ Senatus Por-

tuensis cum adjunctis habet omnimodam jurisdictionem absque limitatione, nec ab eo potest supplicari.

Litis decimam, quam de jure communi victus, sive Actor, sive Reus, solvebat juxta text. in *Authent. de litigios. & decimâ part. lit. §. ad excludendas collat. 8. Cabed. p. 1. decis. 16. num. 2.* attento jure nostri Regni solus Reus in certis judicijs condemnatus persolvit, secundum *Regulam Cancellariæ 6. & Ordinatio. lib. 1. tit. 20. §. 3.* notat. *Cabed. supr. Thom. Valasc. allegat.*

3 *allegat. 78. & seqq. de qua materia in*
 4 *Senatibus est iudex competens Sena-*
 4 *tor, qui est iudex Cancellariæ, per*
 4 *Ordinat. lib. 1. tit. 14. in princip. & tit.*
 4 *42 in fin. Cabed p 7. decis. 18. numer. 10.*
 4 *& debet diffinitivè judicare simul cum*
 4 *adjunctis Senatoribus, ut jubet Ordin.*
 4 *d. tit. 14. § 1. ad fin. & d. tit. 42. in princ.*
 4 *& in fin.*

5 Quo supposito, fuit dubitarum,
 5 utrum supplicari posset ad supremum
 5 Regni Senatium à sententiâ prolata per
 5 Judicem Cancellariæ Senatûs Civita-
 5 tis *Portucalensis*, cû collegis adjunctis,
 5 quâdo quâtitas excedebat jurisdic-
 5 tionem, finaliter, & independenter datâ
 5 illi Senatui?

6 Videbatur quòd sic, regulando

Cancellariæ iudicium secundum jurif-
 dictionem illius Senatûs, cuius est pars,
 nec maiorem suo toto jurisdictionem
 habere potest. Verûtamen in magna
 mensa supremi Senatûs, renuentibus
 tribus dominis, decretum fuit, quòd in
 nulla quantitate poterat à sententiâ illa
 supplicari; quoniam ille iudex Can-
 cellariæ *Portucalensis* cum Senatoribus
 adjunctis iudicans, utitur eadem jurif-
 dictione, & circa eandem quantitatem,
 qua utitur iudex Cancellariæ supremi
 Senatûs, ut ait *Ordinat. d. lib. 1. tit. 42.*
in fin. tetigit Cabed. d. dec. 18. num. 10.
ante vers. si verò causæ. Sed hic non
 habet quantitatem limitatam, ergo nec
 ille.

DECISIO LXVIII.

Circa tempus præsentandi in processu instrumenta, & do-
 cumenta in scriptis pro decisione causæ.

Ad Ordinat. lib. 3. tit. 20. § 43.

SUMMARIUM.

- 1 Instrumenta, de quibus in articulis
fit mentio, cum ipsis articulis sunt
præsentanda.
- 2 Alia instrumenta in termino proba-
torio regulariter offerri debent.
- 3 Sæpe offeruntur in termino dato ad
allegandum finaliter de factò, & de
iure.
- 4 Instrumentis oblatis cum allegationi-
bus finalibus ab ultimo allegante, da-
tur copia ei, qui primò allegaverat.
- 5 Cavenda adversus hoc, sed reprobatur
num. 6.

Quandoquidem nonnulla circa
 praxim processûs diximus in
 præcedentibus decisionibus, quæ ob-

id fortassis *Aresta* potiùs apud nos vo-
 carentur, unum subjungam, in quo sæ-
 pe vidi inadvertenter erratum.

Quavis certum sit quòd instru-
 menta, de quibus articulis fit mentio,
 statim cum ipsis articulis præsentari
 debent, aliàs illi articuli ad petitionē
 partis deleantur, *Ordinat. lib. 3. tit. 20.*
§. 22. cum seqq. de qua, ultra Bart. ibi.
Valuic. de jure emphyt. quest. 8. num. 8.
Phæb. arest. 81. in 2. part. & quavis
 etiam sit certum quòd ea, quæ cum ar-
 ticulis non offeruntur, in termino proba-
 torio regulariter sunt offerenda, *Or-*
dinat. tit. 20. §. 43. in princip. & eodem
lib. 3. tit. 54. §. 16. de quo Cald. q. fo-
renf. lib. 1. q. 4. à princip. multoties ta-
 men, vel quia pars non opposuit juxta

O iij Cald.

Cald de extinct. emphyt. cap. 17. num. 10. versic. septimò infero, vel ex alia causa, possunt præsentari in termino dato ad allegandum finaliter de facto, ac de jure, Ordinat. d. tit. 20. d. §. 43. in secunda parte; & tunc si præsentantur ab illo, qui post Adversarium allegavit, datur iterum copia Adversario, ut illis instrumentis respondeat, quo fit ut non solum instrumentis possit respondere, sed etiam allegationibus à præsentante factis, quarum non haberet copiam, si cum eis instrumeta nõ præsentarentur.

Hoc ut vident qui instrumenta, vel alias scripturas extra terminum probatorium volunt offerre, cautè petunt quòd actis jungantur eo tempore, quo processus mittitur ad Adversariũ, qui primò allegaturus est; ut sic illorum habeat copiam, nec sit necesse ei dari quando possit respondere offerentis allegationibus, & aliqui Judices, qui

minus sapiunt, hoc permittunt.

*At in processu Emmanuelis da Veyga Cabral cum Downa Beatrice da Veyga, apud Notarium Joan. Bapt. de Chaves, hoc non permisimus prædicto Emmanueli; primò ex citata Ordinat. d. §. 43. quæ in tali casu jubet instrumeta offerri in ipso termino dato ad allegandum, & non in alio. Deinde ex ratione dictante quòd, si instrumentum, de quo in articulis non fuit argumentatum, simpliciter offeratur, non satis constabit adversario de argumento, quod ex eo fit, ut possit respondere; ac proinde, quoad illud, pene indefensus vocabitur; ut aliis diximus *decis. 58. numer. 6.* oportet igitur præsentari simul cum allegationibus, quæ fundamentum ex eo deductum expendant, ut tota luce pars adversa respondere possit.*

Idem in alijs processibus sæpe diximus, & est dignum notatu.

DECISIO LXIX.

Quo loco sedere debeat Senator Regius Procurator,
si ad Auditorium vadat.

*Ad Ordinat. lib. 1. tit. 12. & 13. & magis in specie
ad Ordin. lib. 3. tit. 19. §. 9.*

SUMMARIVM.

- 1 Regius Procurator in Senatu non solet adesse auditorijs.
- 2 Sed si adsit, quem locum habebit.
- 3 Ejus vice adsunt sollicitatores causarum Regis, qui præcedunt omnes advocatos.
- 4 Eandem præcedentiam habent Procuratores Regis in partibus.
- 5 Ord. lib. 3. tit. 29. §. 9. limitatur.

Ibi. Lex generalis non comprehendit privilegiatos.

6 *Procurator Regius est valde privilegiatus ob auctoritatem, qua fungitur.*

JAm abolevit mos quòd Senator Regius Procurator (sive Coronæ, sive Fisci) in Senatu adsit in Auditorijs, in quibus ordinantur processus causarũ ad eos pertinentium, ait *Cabed. part. 1.*

part. 1. dec. 214. num. 12. *versic. imò*, & nos videmus; ac eorum vice adsunt sollicitatores prædictarum causarum Regis, quos ideo decretum fuit debere præcedere in sedendo, atque loquendo omnes Advocatos, *ut testatur idem Cabedo supra*; quemadmodum præcedunt in partibus Regij Procuratores vocati pedanei, *secundum eundem Cabedo. d. num. 12. Phæb. tom. 1. ar. 59. Emman. Barbof. ad Ordin. lib. 3. tit. 19. §. 1. num. 1. & 2. ubi alios DD. citat.*

Sed quoniam extrajudicialiter dubitatum vidi quem locum tenere debeat prædictus Senator Procurator Regius, si occasione aliqua urgenti velit ad præfatum Auditorium ire? memoriæ commendatum volo quod didici à Dom. patre meo Gundisalvo de Sousa de Macedo (de cujus laudibus pauca ob modestiam tetigi *decis. 66. num. 6.*) se à senioribus audivisse fuisse olim decretum, quòd si casus veni-

ret, Regius Procurator federet simul cum Senatore Judice Auditorium faciente (ad ejus tamen sinistram) in sede pro tribunali eminenti; quanvis enim Ordin. nostra *lib. 3. tit. 19. §. 9.* prohibeat Judicibus in ea sede aliquem cujuscunque qualitatis admittere, in tali prohibitione non comprehenditur privilegiatus, ut declarat *Emman. Barbof. ad eundem Ordin. illo tit. 19. §. 1. num. 1 per L. un. §. Si quæ verò, Cod. de Justit. Cod. confirm. L. 3. Cod. de silentiar. lib. 12. Surd. decis. 323. numer. 6. Mentac. illustr. lib. 1. cap. 45. num. 2.* qui etiam allegat plures textus DD. est autem Regius Procurator valde privilegiatus ob honorem, & auctoritatem, qua fungitur, *de qua Cassan. in Cathal. glor. mund. p. 7. considerat. 33. cū seqq. & in consuetud. Burgund. Rubr. 6. §. 4. gloss. 1. num. 6. Tiraquel. de nobil. cap. 6. num. 22. meminit Menoch. conf. 126. num. 20.*

DECISIO LXX.

Circa suffragia, seu vota Senatorum regulanda, seu computanda in causis criminalibus.

Ad nostram Ordin. lib. 1. tit. 1. §. 8.

SUMMARIUM.

- 1 Reges Lusitani solent aliquibus diebus sedere in supremo Senatu Justitiæ.
- 2 Modus regulandi vota in causis criminalibus. ex Lege Lusitaniæ.
- 3 In regulandis votis non habetur consideratio voti condænau is ad mortem, quando alij illud non sequuntur, & n. 5
- 4 Mors non habet proportionem cum a-

liquo malo, nec vita cum aliquo bono.

Libet hoc volumen condecorare i decisione habita coram invictissimo Rege nostro Joanne IV. (cujus anima in pace sit) dum, juxta morem maiorum verè Regium, quadam Veneris die interesset Senatui nostro.

Disponit quippe nostra Ordin. lib. 1. tit. 1. §. 8. quòd in judicandis criminalibus causis, si ex Senatoribus ad

O iij pro-

processum nominatis, legitimus concors sit numerus in voto condemnandi; discors autem in maiori, aut minori condemnatione, reducantur omnia suffragia ad condemnationem minorē post maiorem; ita ut si, v.g. unus condemnavit ad triremes per decem annos, alius per sex, alius per quinque, alius per duos, & sic similitem, conclusum sit in condemnatio per sex annos, quæ est minor condēnatio ab illa maiori decem annorū; tetigit Cabed. p. 1. dec. 7 n. 1.

- 3 Quæ supposito, in causa eujusdam *Emmanuelis da Sylva*, qui de falsis subscriptionibus accusabatur, coram prædicto invictissimo Rege pro tribunali sedente conclusum fuit, quod in votorum reductione non erat habendus respectus ad votum mortis; quoniam pœna mortis non habet proportionem cum ulla alia, ipsa enim vita, etiam si nullum aliud bonum consequatur, per se tamen amatur, optatur, expetitur, inquit Philosoph. lib. 1. Rhet. cap. 6. nihilque est moioris pretij apud homi-
- 4

nes, quàm vita, ait Constant. Magn. in *Annal.* atque ita cum quidam Senator condemnaret ad mortem, alius ad decem annos triremium, alij ad sex, alij ad quinque, scripta fuit sententia in condemnatione ad triremes per sex annos, quæ erat pœna minor à maiori, scilicet ad ecē annis, spreto voto mortis; quod si attende-retur, scribenda foret sententia in decem annis condemnationis. Et Senator *Laurentius da Gama Pereyra*, jam nunc ejusdem Senatūs meritissimus Cancellarius, testatus est, quod in memorialibus patris sui *Ludovici da Gama Pereyra*, viri quidem gravissimi, qui in eodem Senatu fuerat Prætor Criminalis, & postea Palatij Senator, Regis quæ à Consilij, referebatur idem suo tempore decretum fuisse. Et profectó Ordinationis contextus hunc intellectum patitur; quod si dubius consideretur, taliter in Reorum favorem interpretari debuit, juxta regulam in *L. nulla 25 ff. de legibus*, cum satis notis concordantibus.

DECISIO LXXI.

De fide à Judice delinquenti servanda.

Ad L. 1. Cod. de his qui ven. ætat. L. pen. Cod. de omni agro desert. lib. 11. L. 1. ff. de constit. pecun. L. 1 ff. de pact. cum simul.

SUMMARIVM.

1 Proponitur casus. Resolvitur nu. 8. & 20. 2 Nemo autoritate judicis decipi debet. 3 Factum alienum promitti non potest, sed vide n. 11.	4 Factum alienum non potest alij nocere. 5 Verba intelliguntur de prima vice, & vide n. 13. 6 Frangenti fidem non est fides servanda, sed vide n. 14. 7 An Judex absque licentia Principis possit ad eruendam veritatem promit-

- mittere Reo impunitatem si confiteatur crimen? & vide n. 15.
- 8 Fides omnino servanda est, cum seqq. Etiam à pupillo, & servo, numer. 9. ac specialius. à ministris justitiæ. num. 10.
- 17 Historiæ notabiles circa fidem datam quæ duobus Lusitanis acciderunt, & num. 18.
- 19 Observationis datæ fidei laudes ac militates.
- 20 Judices debent abstinere à promittendo aliquid delinquentibus.

In gratiam laudabilis instituti notrorum Regū in assistendo aliquibus diebus in Senatu, ut præcedenti decisione meminimus, aliud referam decisum coram justissimo Rege Joanne IV. cujus anima in pace sit.

Cum quidam de perjurio convictus, è carcere aufugisset, & à carceris custode, qui eum reponere tenebatur, instantèr quæreretur, à Prætoꝛe curiæ criminali per nuntium vocatus fuit, ut eum de cõplicibus, atque alijs ad causam pertinentibus informaret, fide data in scriptis quod eum nõ caperet, sed in integra libertate dimitteret. Cũque Prætoꝛem jam allocutus ex domo ipsius exivisset, ecce carceris custos, non in prima quidem platea, sed in alia paulum remota, apprehendit illũ. Conqueritur ille de non adimpleta fide; neminem à judice, qui autoritate Principis agit, debere decipi, *contra* L. 1. Cod. de his qui ven. astat. impetr. L. pen. Cod. de omni agro deserto lib. 11. neque injuriarum occasionem nasci unde nascuntur jura L. meminerint. 6. Cod. unde vi.

Casu proposito coram Rege, arguebatur contra Reum. Primò, quod Prætoꝛis promissio intelligeretur de se ipso, non verò de alieno facto, quem nemo promittere potest, L. sicut reus 66. ff. de fidejussor. cum concordantibus citatis ibi per gloss. verbo, inutiliter; at ipse non jusserat Reum capi, imò eo

ignorante caput fuit à prædicto custode ob proprium interesse. Secundò, quod per talem Prætoꝛis promissionẽ non posset custos impediri agere de se liberando à dura obligatione reponendi Reum in carcere, non enim factum alienum alij nocet, L. de pupillo 5. §. si plurimum, ff. de nov. oper. num. cum similibus allegatis per gloss. ibi, verbo, nocere; nec alteri per alterum in aqua conditio debet inferri, L. non debet 74. cum alijs apud gloss. ibi, ff. de regul. jur. Tertio, quod satis videbatur fuisse, capturam nõ fieri in domo Prætoꝛis, neque in ejus platea, argumento textus in L. boves 89. §. hoc sermone, ff. de verbor. sign. foret namque à promissione alienum posse Reum per civitatem deambulare. Quarto, quod cum Rei crimen esset perjurium, quo Deo fides frangitur, fidem frangenti poterat frangi fides, cap. si infidelis 28. quæst. 2. cap. pervenit 2. de jure jur. cum similibus congestis à gloss. ibi, verbo, paruisse, & à gloss. fin. in L. cum proponas 21. Cod. de pact. latè Mieres de maiorat. p. 1. q. 22. num. 262. in novis. Quinto, quod judex non potest, sine Principis licentia, promittere Reo impunitatem si confiteatur, quanvis hoc promittat, gratiã ereundæ veritatis; & si promittat, servare non tenetur, *Bossius tract. crimin. tit. de confessor. per tortur. numer. 11.* & est communis opinio, ut per *Clar. in §. fin. q. 55. n. 8.* ergo idem in præsentì casu.

Sed fuit difinitum fidem à Prætoꝛe datam fore observandam; & in ejus complementum debere Reum liberari, ac poni in loco civitatis securo, unde abique impedimento posset evadere. Ex regula jubente fidem servare, & ratione dictante grave, ac incivile esse illam fallere, L. 1. ff. de constit. pecun. L. 1. §. prætor aut, in fine, ff. depositi, L. 1. ff. de pact. & qui contra facit proditor est, *Tiber. Decian. in tract. criminal. tom. 2. cap. 19. num. 23.* quod in tantum omni lege ligat, ut & in pupillo,

10 pillo, & in seruo procedat, L. 4. §. Nihil ff. de manumission. ac specialius à ministris iustitiæ, quoniam, ut ait Cicer. x. offic. fundamentum iustitiæ est fides, & Thueyd. lib. 4. egregie dixit: ijs qui in dignitate sunt, turpius fraude honesta circumvenire, aut ledere, quam vi aperta, & cum minister Principem, & Rempublicam repræsentet, ex quorū authoritate agit, rectè applicatur quod Guicciard. hist. lib. 1. inquit: Nil Principe, aut Republicâ indignius, quam fidem datam non servare; conducunt quæ Bossius supra num. 9. & 10. & plura ego plena manu dixi in Harmoniâ Politica p. 2. §. 2. de Veritate.

11 Neque obstant adducta superius in contrarium. Non primum, quoniam promittens per se non fieri, tenetur etiam curare, ne faciat alius quem prohibere potest; ut ex L. in illa stipulatione 50. ff. de verbor. deducit Stephan. Daoyz in sexto vol. seu Indice jur. civil. verbo, promittens, numer. 3. clarè docet glos. 4. in L. 3. Cod. de adilitation. at Prætor curialis, quia superior, poterat inferiori jubere ne caperet, vel ut captum dimitteret. Non

12 secundum, quoniam ex promissione Prætoris nō fuit causatum custodi carceris præjudicium; erat nanque Reus occultus quin posset capi, & in fide promissionis apparuit, aliter non appariturus; promissio igitur apparentem non liberat, sed fingit non apparuisse, quo custodis conditio non est

13 facta deterior. Non tertium, quoniam promissio debuit sortiri plenum effectum, nec interest an Reus in una, vel altera platea caperetur, dummodo se in tutum reciperet locū, neque ad deambulationem, vel diversos actus deviaret. Non quartum, quoniam, quid-

14 quid sit inter privatos, publico ministro pacifcenti nunquam licet fidem frangere, glossa, verbo, hostem, in versic. & de hoste, in L. 1. §. non fuit, ff. de dolo modo; imò iste Reus non fregerat fidem in eo pacto inito cū Præto-

read comparandum. Non quintum: quoniam verius est promissionem impunitatis observari debere; ut resolvit Jul. Clar. in d. q. 55. n. 8. versic. sed certe hæc opinio.

Ego à Rege accersitus memini de 16 jure textū in eisdem serè terminis loquentem in L. 2. Codic. de indicta viduit. toll. in finalibus verbis, ibi: Cū satis esse inhumanum videatur, per leges, quæ perjuriam puniunt, viam perjuris aperiri; porro in casu occurrenti de puniendo Reiperjurio agebat Prætor; ergo satis inhumanum videbatur viā perjuris, seu fractæ fidei per eundem Prætozem aperiri. Memini etiā historias duas ab scriptoribus celebratas, quæ Lusitanis acciderunt. Vna Corocota criminoforum ducis (quæ Lusitanum fuisse dixi in libro de excellentijs Portugalie cap. 12. excellent. 6. cum antiquissimo historiographo Al-ladio apud eruditissimum antiquitatū indagatorem Fr. Bernardum de Brito in Monarch. Lusitan. p. 1. lib. 4. c. 30. qui sciens Octavianum Imperatorem præmium statuisse illi qui eum vincitū traderet, ipse se Octaviano præsentavit promissione fisis; Imperator autem non tantum ei & veniam, & præmium dedit, sed & in custodem accersivit, quod etiam narrant Joann. de Mariana histor. Hispan. lib. 4. cap. 1. atque Emmanuel de Faria in Epitome histor. Lusitan. p. 1. cap. 12. numer. ult. at si Octavianus taliter datam fidem adimplevit, quantò melius eam observare debuit Lusitanus Princeps Christianissimus? Altera est historia apud 18 scriptores nostros, eventus in India Orientali; ubi Mahometanus mercator Lusitanas classes timens, petijt à Lusitano, quem captivum haberat, commendatorias literas pro navi sua, quibus Lusitanos rogaret, ut eam liberam sinerent, si fortè invenirent, quod esset patroni sui qui benevolè ipsum tractabat. Lusitanus verò literas dedit, sed in contrarium, rogabat enim quem-

quem cumque Lusitanorum ducē qui occurreret, ut navim illam non solum caperet, sed & nautas puniret; quod esset pessimi hominis qui cum eo agebat crudelissimè. Cum autem navis Lusitanis obvia fieret, ecce magister ultro accedit cōsiliis litteris, pro salvo conducto, quas offert ignarus linguæ ac eorum quæ continebant; sed dux cum deceptum agnoscens, & fidem etiam simulatam observans, navim dimisit liberam. Si ergo vilis hominis simulata fides laudabiliter fuit observata, quātō laudabilius observari debuit Prætoris data fides!

Planè Rex noster, qui (inter alias virtutes) dati verbi fuit religiosissimus supradicta audiens (cum *Plutarcho in Sertor.*) respondit: *datam fidem omnem deliberationem excludere*; quippe scie-

bat quod *fides tanto splendore præfulget, ut sine eâ omnes Regum, ac Principum virtutes obscuriores fiant*; ut ait *Patrit. de Regno l. b. 8. cap. 20.* at è converso, *miseruordia, & veritas custodiunt Regem*; habetur *Proverb. 20. vers. 28.* quod solo naturæ lumine scripserat *Q. Curt. lib. 8. de gest. Alex.* inquit: *fides stabile, & æternum facit Imperium.*

Proinde Reus positus fuit in libertate, ac loco, unde securus pro illa vice posset evadere. Sed dictum fuit Prætozem non bene fecisse in tali promissione; quod similiter reprobatur *Jul. Clar. in d. §. fin. d. q. 55. numer. 8. in fin.* consulens quod iudices alijs justitioribus modis studeant veritatem invenire.

DECISIO LXXII.

Circa contractus de quibus debetur Gabella.

Ad nostram Ordin. l. b. 1. tit. 78. §. 14. & articulos Gabellarum cap. 1. & cap. 39.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur casus, & deciditur n. 10.
- 2 Ex venditione debetur Gabella.
- 3 Item ex permutatione: ratio habetur n. 16.
- 4 Item ex datione insolutum: ratio ponitur n. 16.
- 5 Quando ex cessione fructuum Gabella debeatur.
- 6 Bona Ecclesiastica sunt immunita à tributis.
- 7 Sed eorum conductores tenentur ad gabellam.
- 8 Quævis sint Clerici.

- 9 Quomodo in Lusitania solvatur gabella ex conductione fructuum Ecclesiæ.
- 10 Sine traditione non acquiritur dominium.
- 11 Rei propriæ nulla est emptio.
- 12 Ex novatione non debetur gabella.
- 13 Nec ex liberatione.
- 14 Liberatio non est datio, sed factum.

Quoniam, dum præcedentes summi nostri Senatus justitiæ decisiones copilarem, assumptus fui in consiliarium Consilij fiscalis, ac Regij patrimonij, cujus quæstiones non sunt satis

fatis tractatæ, antequam in Senatus iustitiæ decisionibus (si tempus supererit) progrediar, libet aliquas etiam decisiones fiscales, sive decreta Concilij nostri inserere in punctis quotidianis, utilibus, & resoluti nis non vulgaris.

I Cum quidam prope oppidum *Azambuja* agrum haberet melopeponibus consitum, quorum decimam Ecclesiæ solvere tenebatur *juxta tit. de decim. cum decimarum conductore convenit in solvenda pro illo anno certa summa centum aureorum. Ex hoc contractu petebat publicanus gabellā, quasi ex venditione; dicebat nanque decimanam partem melopeponum ad prædictum conductorem jam pertinere, ac proinde conductorem pretium pro eis accipiendo celebrasse venditionem; è qua sine dubio gabella debetur, ad ea quæ *Lassart. de decim. vendit. cap. 1 & cap. 19. à princip. Guttierr. de Gabell. quaest. 7. cum seqq. & quaest. 21. maxime num. 3. Girond. eod. tract. ferè per tot. Parlador. rerum quotidianar. lib. 1. cap. 3. §. 2. num. 1. Larrea in allegat. fiscal. part. 2. allegat. 111. num. 1. apud nos est Ordinat. lib. 1. tit. 78 §. 14. in princip. & articuli Gabellarum cap. 1. Supponunt Thom. Valasc. allegat. 28. Phæb. tom. 1. arest. 61. & tom. 2. arest. 33. Pereyr. dec. 125. in Castella est lex. 1. tit. 17. lib. 9. recopilat. Quod procedit etiam in venditione impropria, seu ficta, qualis forsitan considerari posset in præsentis casu; veluti in permutatione *Lassart. dict. tract. cap. 17. Guttierr. eod. quaest. 27. Parlador. d. §. 2. num. 1. exprimunt apud nos articuli Gabell. d. cap. 1. in princip. & §. 2. Cardos. in praxi judicium, verbo, Gabella, num. 6. Emman. Barb. ad d. Ordinat. numer. 24. & in Castella similiter exprimit jam citata lex; item in datione in solutum; Paul. Castrens. conf. 267 incipit videtur dicendum, num. 3. vol. 1. Guttierr. quaest. 23. num. 4. Girond. d. tract. p. 5. princip. à numer. 41. Sur d. decif. 305. num. 6. apud nos d. ar-***

ticuli Gabellar. cap. 39 Barbos. supra num. 13.

Roborat gabellarij actionem dispositio articulorum Gabell. cap. 1. §. 3. & 4. ubi cavetur, quòd si fructus incerti pretio cedantur prima mensis Augusti, tempore quo jam sunt maturi, talis cessio pro vèditiõne habeatur, ex eaque solvatur gabella; porro tali tempore celebratus apparebat contractus, de quo agebatur super decima melopeponum quantitate, seu numero incerta.

Neque prædictis obstabat agi de fructibus decimalibus, nam licet bona Ecclesiastica immunia sint à tributis, *juxta notata in cap. non minus, cap. adversus, & cap. Quia plerique de immum. Eccles. cap. 1. & cap. Clericis. eod. tit. lib. 6. de quo latè Bonacin. moral. tom. 2. in tract. de censur. disput. 1. quaest. 19. per tot. ac alij scribentes super Bulla Cœnæ; tamen eorum conductores tenentur ad gabellas, si credendum est Ripæ resp. 22. à num. 12. quem sequitur noster Valasc. consult. 131. n. 16. (quod tamen sub judice adhuc esse ait Bonac. d. quaest. 19. punct. 35. num. 7.) etiam si conductor sit Clericus, *Guttierr. de Gabell. quaest. 93. num. 73. noster Emman. Barbos. supra numer. 14.* quanvis apud nos talis gabella, ex concordantia cū Ecclesiasticis inira, non exigatur per strictam cõputationem sæcularis; sed in quantitate taxata per arbitros nominatos, sic jubente Regimine, quod vocamus incapitationum §. *mibi 42. & 43.**

Nihilominus decrevimus in Cõfilio, 18. Febr. an. 1658, ex prædicto contractu gabellam non deberi; non enim debetur nisi ex venditione propria, vel impropria, ut in confessio est, apud leges, & DD. supra citatos, cujus naturæ non erat ille contractus; patet, quoniam licet decimarum conductor actionem haberet ad decimam partem melopeponum, tamen absque traditione non habebat dominium, ut diximus

mus *decif.* 27. numer. 2. eo igitur per-
 12 stente penes cultorem, non potuit iste
 propriam rem emere, cum rei suæ nul-
 la sit emptio, *L. debitor 40. ff. de pigno-
 rat. act. L. si mandavero 22. §. Hi, ff.
 mandat. L. eij à quo 21. de usucapion.
 L. sine rei 16. & L. si emptione 34. §.
 Rei suæ de contrab. emption. L. 4. & L.
 si mater 10. Cod. eod. titul. propter ra-
 tionem, quam præstat glos. in d. L. 4.
 verbo, consistere; vel propter aliam,
 quam præstat Gutierri de Gabell. q. 23.
 num. 33.*

Fuit quippe contractus ille (ut
 ego dicebam) quædam novatio, per
 quam creditor à debitore melo pepo-
 num centum aurcos novandi animo
 stipulatus est, ut in specie ait Lassarte
 13 *de decim. vendit. cap. 7. numer. 3. & 4.*
 addens quòd ex ea non debetur gabel-
 la; non enim habetur respectus ad rem,
 sed ad obligationem novatam, & no-
 vantem, quas nemo unquam dixit
 permutari, vel vendi, sed pristinam in
 aliam transfundi, *juxta L. 1. ff. de no-*

*vat. vel fuit ille contractus (ut dicebat
 meritisissimus Consiliarius Doctor Mar-
 tinus Monteyro) quædam liberatio, 14*
 per quam cultor à melopeponum tra-
 ditione liberatus est, ut in specie con-
 siderat Gutierri. *d. quæst. 23. numer. 33.*
 addens etiam quòd ex tali liberatione
 ab actione personali proculdubio non
 debetur gabella; est nanque distra-
 15 ctio, quæ potius est factum, quàm da-
 tio, *ut notatur in §. Sed & tale, Instat.
 de legat. qui enim liberat, remittit, non
 dat, L. Julianus 45. ubi Bart. ff. de con-
 dict. & demonstrat.*

Ex quibus jam apparet solutio ad
 argumenta pro gabellario supra alle-
 16 gata; nam in omnibus illis speciebus
 permutationis, dationis rei in solutum
 vel cessionis fructuum, rei dominus
 eam in alium transfert, & sic imaginari-
 tio, seu consideratio venditionis haberi
 potest; in nostro verò casu minimè,
 cum res apud pristinum dominum re-
 maneat, ut bene ratiocinatur Gutierri:
ubi pròximè.

DECISIO LXXIII.

An gabella de beatur ex conductione fructuum, dissoluta
 postea de partium voluntate?

*Ad nostros Articulos Gabellar. cap. 1. §. 3. & 4. & cap. 6. in
 princip. & Regimen incapitationis §. 35. & 42. & 43.
 nec non Ordin. lib. 1. tit. 78. §. 14.*

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur casus, resolvitur n. 3.
- 2 Quando gabella solvenda est à con-
 ductoribus, qui transeunt in emptores
 fructuum, taxatur respectu eorum,
 quos ipsi vendituri sunt, & n. 5.
- 3 Gabella debetur ex contractu disso-

luto voluntate partium.

- 4 Item ex datione in solutum.
- 6 Ex locatione, & conductione non de-
 betur gabella.

C Vm Emmanuel decimales quos-
 dam fructus à Capitulo Sedis
 Combricensis ad certos annos con-
 P du-

duxisset, atque ex tali contractu gabellam deberet in forma, quam dixi *decif. 72. num. 7. & 8.* (& hoc ex eo, quoniam talis conductio potius est fructuum emptio, ut etiam dixi eadem *decif. num. 5.*) pendente primo anno è vita decessit, ejus autem hæredes nona Augusti die contractum distraxere, tradideruntque procuratori Capituli fructus, qui jam erant collecti: quapropter adveniente tempore gabellæ solvendæ, solutionem recusabant, ex eo quòd per distractum contractus non sortiretur effectum, imò dissolutus, & ad nihilum redactus esset, *juxta text. in §. fin. Instit. quib. mod. tollit. oblig.* quod roborabant ex Regimine gabellarum, quod vocamus *Incapitationum*, §. 35. ubi ad taxandam gabellam solvendam juberetur respectus haberi ad id, quod conductores vendituri sunt de fructibus conductis; at in casu proposito ipsi nihil vendiderunt, quoniam fructus omnes reddiderunt Capitulo locanti; ergo nulla videbatur eis imponenda gabella, quæ de sola venditione debetur, ut in citata *decisione n. 2. & 10.*

Nihilominus Judex gabellarum, quem per recursum ad Consilium confirmavimus, jussit gabellam solvi; quoniam ubi primùm advenit prima dies Augusti, in qua censura legis *in articulis gabell. cap. 1. §. 3. & 4.* fructus ut pote collecti facti sunt conductoris, statim jam non conductio, sed emptio celebrata intelligitur, ut dixi *decif. 72. num. 5.* si autem partes contractum validum dissolvunt, non restituitur gabella, ut probavi *decif. 29. numer. 2. & decif. 75. num. etiam 2.* Imò cum prædicti fructus jam essent hæredum conductoris, videbatur fieri non tam di-

tractus, quàm novus contractus, per quem vel hæredes eos iterum vendebant, vel in solutum dabant Capitulo, & ex quolibet horum contractuum posset fortassis alia gabella peti, ut de venditione indubitatum est, per allegata *d. decif. 29. num. 1.* & de datione in solutum scribunt *Lassarte de decim. vendit. cap. 7. num. 1. Gironda de gabell. p. 5. princ. à num. 41. Gutierr. eodem tract. q. 23.* de hoc tamen non fuit actum, quia gabellarius non petijt.

Neque obstitit consideratio suprafacta de allegato Regimine §. 35. nam respectus quem jubet haberi ad id, quod conductor venditurus est, jubetur præcipuè haberi quoad summam gabellæ taxandam; sed dato quòd haberi jubeatur etiam ad solvendam, vel non solvendam gabellam, sat est verificatus in venditione, seu datione in solutum, quam fecerant præfati hæredes.

Decisum fuit in supplicatione Procuratoris Episcopatus *Conimbric.* Notario *Ludovico Gomes Pinheyro* die 7. Febr. ann. 1660. Sed adverte rationem decidendi fuisse quòd distractus celebraretur post primam diem Augusti, quando jam fructus erant conductoris, atque ille in emptorem transierat, ut diximus *n. 3.* verùm si celebraretur ante mensem Augusti, contrariùm dicerem; quoniam per allegatos articulos gabell. *d. cap. 1. §. 3. & 4.* non dum reputabatur fructuum dominus, gabellam debebat, manens intra terminos meri conductoris; qui ad eam non tenetur, ut etiam firmant *Gutierr. de gabell. q. 35. n. 1. & 4. & q. 40. à princip. Emman. Barb. ad nostr. Ordin. lib. 1. tit. 78. §. 14. n. 22.*

DECISIO LXXIV.

An gabella debeatur ex subhastatione rei hereditariæ facta
(ad æquiorē divisionem) inter cohæredes, admisso
etiam extraneo licitatore, quando uni ex cohæ-
redibus res fuit addicta,

*Ad nostros Articulos Gabellar. cap. 6. § 4. in princip. neçtion nostram
Ord. lib. 4. tit. 36. ad fin. princip.*

SUMMARIUM.

- 1 Ex divisione inter cohæredes non debetur gabella.
- 2 Idem inter socios : & ibi ampliatur etiam interveniente inter ipsos subhastatione.
- 3 Proponitur questio principalis.
- 4 Referuntur opiniones in eâ, & num. 6. Resolvitur n. 8. 9. & 10.
- 4 An ex venditione necessaria gabella debeatur? & vide n. 7.
- 5 Divisio inter cohæredes non est emptio, nec permutatio, nec alienatio, & quid sit.
- 7 Intelligitur L. Caesar 15. alias L. interdum 16. §. Si propter necessitatem; ff. de publican.
- 8 Emi non potest res propria, aliquando sic, n. 8. & 10.
- 11 An debeat in gabella, & laudimium ex venditione emphyteusis ad divisionem pretij inter cohæredes?

1 **C**um certum sit ex divisione inter cohæredes, quanvis ab una parte interveniat pecunia, vel alia res non hereditaria, gabellam non deberi, ut disponunt nostri articuli gabellar. cap. 6. §. 4. in princip. & apud Castellanos L. 35. tit. 18 lib. 9. recopil. quod pariter procedit in quacunque divisione rei

communis inter socios; etiam si inter cohæredes, vel socios pro æquiori divisione subhastatio fiat, ut explicant Lassarte de decim. vendit. cap. 20. & n. 42. Gutierri. de gabellar. q. 71. per tot Girond. eodem tract. p. 7. §. 2. Parlador rer. quotid. lib. 1. cap. 3. §. 6. numer. 7. Azevedo in d. L. 35. & num. 15. ex Novis Emman. Barbof. d. Ordinac. lib. 1. tit. 78. §. 14. num. 16. Reynoso observat. 21. ex facto tractatum fuit, an idem esset, si ad subhastationem admittus etiam fuisset extraneus licitator, res autem uni ex cohæredibus plus licitanti addiceretur? ad exemplum L. cum in fundo 78 §. Si fundus. ff. de jure dot. & L. 3. Cod. commun. divid.

In qua questione Parlador d. lib. 1. cap. 3. num. 8. etiam cohæredem liberat à fortiori, dum liberat extraneum ementem, quod plus est; tum ex præfatarum legum generalitate, tum quia hæc venditio necessaria est, argum. L. si pignori 29. ff. famil. ercisc. at in venditione necessaria vectigali locus non fit argum. L. Caesar 15. alias L. interdum 16. §. Si propter necessitatem, ff. de publican. Sed quoad cohæredem melius fundamentum adest pro hac parte, quod ideo in prædictis legibus cohæres à gabella excusatur, quoniam hæc ex sola venditione, ac emptione,

seu permutatione debetur, ut dixi *dec. 72. num. 10.* in cohærede autem nõ datur emptio, nec permutatio, ipse enim totius rei hæreditariæ jam erat dominus pro indiviso, *juxta L. Mavius 66. §. Duorum, ff. de legat. 2.* rei verò propriæ non est permutatio, aut emptio, *ut etiam dixi eadem decis. 72. num. 12.* porrò nihil aliud in tali additione actum fuit, nisi dominium sub confusis partibus obnubilatum, & in intellectu operatione consistens, distinctione detegere, & quod antea erat pars rei indivisæ, nunc per divisionem patefacere, *ut in L. recte dicimus 25. §. Quintus Mucius, ff. de verbor. sign. unde venit quòd talis divisio alienatio nõ est, Authent. de litigios. §. 1. versu. quando enim, de litigios. & decim. part. lit. collat. 8.* eum alienatio sit abdicatio à se, & transfusio in alium, *L. si sponsus 5. §. Si maritus de donat. inter vir. non est igitur cur debeatur gabella. Quam rationem decidendi ad dictam legem recopil. alijs meritò explosis, præstant Lassarte supra nu. 47. & Azeved. ad eandem L. n. 24.*

6 Sed in contrarium, quòd ex tali additione non solùm extraneus, si emat, verùm etiam ipse cohæres gabellam debeat, tenent firmiter *Lassarte d. cap. 20. num. 49. & 50. Gutierr. d. q. 71. num. 18. Azevedo in d. I. 35. nu. 26. & ad stipulatur Reynoso d. observat. 21. num. 26.* dū cohæredem excusat ementem, quando in subhastatione non intervenit extraneus; quasi eo interveniente aliud sit. Eam solam rationem assignant, quòd tunc non sit divisio, sed vera, & simplex venditio, quæ in lege nõ reperitur immunis, atque ideo regulæ subiaceat gabellarum. Et hac opinione retenta facilè respondetur ad fundamentum *Parladori*, nihil interesse an venditio sit voluntaria, an necessaria, nec quòd inceperit à principio voluntario, vel non; etenim semper ex quacunque debetur gabella, ut est plusquam notum, quin aliud evin-

eat text. in *L. Cesar §. Si propter necessitatem, ff. de publican.* à *Parladoro* allegatus; nam, quidquid *Paulus* in ejus summario dicat, nõ agit de vectigali, sed de pœna, secundum glossæ intellectum; & si de vectigali àgeret, ut *Paulus* vult, loquitur in diversis terminis, ut ex eo patet. Manet verò aliud fundamentum, quod pro sententia *Parladori* addidimus *numer. 5.* & ei hujus contrariæ Authores non satisfaciunt; unde maximè periclitatur quod scribunt.

Quare ego noviter distinctionem adhibeo. Vel extraneus admissus fuit ad licitationem ex cõsensu cohæredum, vel ex mandato Judicis. Si ex consensu cohæredum, poterit sustineri proximè relatâ opinio (quòd scilicet cohæres, cui res addicitur, ad gabellam teneatur) propter autoritatem tot Doctorum, qui omnes in hoc casu consensus cohæredum loquuntur, ut ex eis videre licet; & quanvis maximè oppugnetur à ratione expensa supra n. 5. ei fortassis poterit responderi, cohæredes ex consensu proprio miscentes, seu admittentes licitatore extraneum, videri ita æqualitatem inter licitatores affectasse, ut etiam se ipsos, juri proprio cedentes, in extraneorum locum posuissent, quo, sine differentia expensæ gabellæ, unusquisque parus esset conditionis in summa, quam promitteret; nec videretur illos plus licituros, quòd à gabella exempti forent, quàm extraneus, qui ultra pretium gabellam quoque expenderet; & hoc respectu consideratur vera emptio rei, cujus omne dominium cohæres emptor ad hunc effectum quodammodo dimiserat; quam considerationem in casu nõ abssimili, nempe nostræ *Ordinat. lib. 4. tit. 36. ad fin. princip. fecit alijs Cald. de extinst. emphyteus. cap. 16. num. 33. ibi: Quia tanquam extraneus, & quilibet de populo emit, & inferius: Cum ea venalis sit exposita.* Cùm autem sit vera emptio, gabella intrat. Si verò ex-

extraneus admittatur ex mandato Judicis, tunc, cum Judex non possit nocere cohæredum juri, cohæres, cui res addicitur, gabellam non solvet, juxta priorè opinionè *Parladori*; non quidem ex illius fundamento, quia est falsum, sed ex alio fundamèto, quod *n. 5.* addidimus. Atque ita, juxta meam distinctionem, cohæredem à gabella liberavit Consiliium, quòd ex Judicis mandato admissus fuisset extraneus, in casu occurrenti oppidi *Gerabrice*, *Joannis da Costa Travassos* cohæredis, Notario *Ludovico Gomes Pinheyro* 22. die Decembr. ann. 1659.

10 Advertit autem *Lassarte d. c. 20. num. 51.* quòd eo casu, quo cohæres, vel socius gabellam debet, eam solvet non solum de pretio portionis cohæredum, ac sociorum, sed de pretio totius rei, non deducta parte, quæ sibi compete-
bat; emere enim cum tota re etiam nostram partem possumus, ait aliàs *J. C. in L. quod si uno 13. in fine, ff. de in diem addictione*; quòd quidem co-

adjuvat quòd supra dixi in tali casu cohæredem dominum à se quodammodo abdicasse dominium.

Sed quid erit in casu nostræ Ord. *lib. 4. tit. 36. in fine princip.* quando scilicet cohæredes non concordant circa incapacitationem emphyteusis per æstimationem divisibilis, atque ideo coguntur eam vendere, ut dividatur pretium. Ego sanè idem quòd supra sub eadem distinctione existimo tam in gabella, quàm in laudimio; quidquid in laudimio (nam de gabella non agit) dixerit *Cald. de extinct. emphyt. d. cap. 16. num. 33.* qui dum tenet laudimium à cohærede emente deberi, potest intelligi in priori membro distinctionis, nempe quando cohæredes in admittendo extraneo consenserunt. Sed & tunc totius pretij debebitur laudimium, juxta citatum *Lassart. d. numer. 51.* & rationem à nobis consideratam, quòd emerit tanquam extraneus, ut agnoscit ipse *Caldas.*

DECISIO LXXV.

An restitui à Gabellatijs debeat Gabella emptionis, quæ non habuit effectum, quoniam in limine contractus inventum fuit rem non esse liberam?

Ad L. debet 27. versic. quid ergo, si vectigalis, ff. de edilit. edict. ac nostram Ordinat. lib. 4. tit. 17. §. 6. & articulos Gabellar. cap. 6. in princip.

SUMMARIUM.

- 1 Casus proponitur, resolvitur *n. 16.*
- 2 Gabella debetur ex venditione valide celebrata, licet rescissa. Cujus jactura, *n. 18.* Sed nõ debetur ex nulla, *n. 2. & 5. Ratio n. 4.*

- 3 Venditio quando dicatur celebrata ad effectum gabellæ.
- 6 Sententia lata cum legitimo contradicatore præjudicat gabellario non citato.
- 7 Venditio ab initio fuit valida, cum invenitur rem non fuisse liberam venditoris, & seqq.

- 8 *Dolus non datur in ignorante.*
 9 *Quibus ab initio impediatur validitas contractus emptionis.*
 11 *Dolus incidens non annullat contractum.*
 13 *Dolum dare causam contractui quando dicatur.*
 14 *Vendens simpliciter semper tenetur rem liberam tradere.*
 15 *Dolus dans causam contractui bonæ fidei, eum reddit nullum ipso jure.*
 17 *Venditio rei alienæ multis casibus valet, & ex ea debetur gabella.*

18 *Validitas iactura crediti in casu doli.*

I **C**onventa emptione, & venditione inter partes, emptor solvit gabellam gabellario, dimidiūque pretij venditori: sed ante rei traditionem, & ante confectam scripturam audivit rem non esse liberam, prout existimabat, imò oneribus obnoxiam; quapropter à venditore petijt legitimos, & liquidos titulos, alioquin negotium ad nihilum reduci per jus supra allegatum *decis. 26. ex num. 11.* Judex inferior ita jussit, cujus decreto, post aliquantulum controversiæ, partes tandem acquiescentes, terminum subsignarunt in actis de restituendo pretio, ac resolvendo contractu; quem terminum à iudice petierunt confirmari; ille verò pronuntiavit sic: *Terminum à partibus factum pro sententia iudico, & contractum nullum, nulliusque effectus.* Tunc qui gabellam solverat petijt coram Quæstore sibi restitui; sed gabellarum conductor recusavit, & Quæstor eum liberabat.

2 Facto recurſu ad nostrum supremum Consilium Fisci, ac Regij patrimonij, pro resolutione præmittebam, quòd ubi primùm venditio celebrata est, ac in libro gabellarum scripta, statim gabella debetur, quanvis per partes retractetur contractus; & tunc solum gabella, ut non debita restituatur, quando per legitimam sententiam declaretur eam venditionem fuisse nullam à principio; ita disponitur in no-

3 **S**tris legibus, seu articulis gabellarum *cap. 6. in princip.* & est de jure communi à nobis allegato infra *decis. 29. num. 1 & 2.* Ut autem venditio, quoad hoc, intelligatur celebrata, non requiritur ea perfectio traditionis, quam alias requisivi *decis. 27. num. 8.* imò nec instrumenti confectio, (siquidem instrumento debet inseri certificatio gabellæ jam solutæ, in forma nostræ *Ordin. lib. 1. tit. 78. § 14.* & dixi *decis. 28. numer. 2. & 9. cum seqq.*) sed sufficit conventum esse de pretio juxta textum *in princip. Instit. de empt. & vendit. ac nostram Ordin. lib. 4. tit. 2. in princip.* quæ, post conventum pretium, non admittit pœnitentiam unius ex contrahentibus, ut possit dissolvere contractum, atque ita, quemadmodum alteri est jus quæsitum, sic etiam quæsitum est Fisco pro gabella, *quod sentit Caldas de empt. cap. 28. num. 16. juvat Gutierr. de gabell. q. 10. n. 2. & n. 6. in fin.*

4 **R**atio conclusionis principalis est, quoniam lex ad obligationem gabellæ simplicem actum semel validum venditionis concernit, & simul quòd scribatur in gabellarum libro; quod ubi, etiam per momentum, fuit verificatū, statim jus Fisco est quæsitum, & nihil interest quòd postea ex qualibet causa, vel interesse partis, sine facto Fisci ea venditio reducatur ad nihilum; *argum. text. in l. si quis 7. Cod. de inst. & subst. notat Lassart. de decim. vendit. cap. 14. num. 10. & confirmatur ex his, quæ in simili statuto inveniunt DD. apud Tiraquel. de retract. lignag. §. 29. glos. 2. num. 1.* Vnde infertur ad plures contractus, qui à principio valuerunt, & ex post facto rescinduntur, ut nihilominus gabellam solutam non repetant, apud *Lassart. d. cap. 14. & Gutierr. de gabell. quæst. 10. cum seqq.*

Ergo, omissis minùs necessarijs, decisio pendebat ex eo, an à principio valida fuisset venditio, de qua agebatur? & profectò, si illa iudicis sententia, quæ cōtractum iudicavit nullum, prolata

lata fuisset contradictoriè, cum plena cognitione causæ, Fisco, & gabellario conductori, etiam non citato, præjudicasset, utpote lata cum legitimo contradictore. ad ea quæ dicam *decis. 61. num. 3.* & in specie tenet *Gutierr. dict. tract. quæst. 13. num. 10. Lasart. dict. cap. 14. num. 62. ex Molinæo in consuet. Paris. titul. 1. §. 22. quæst. 5. ad fin. num. 34.* Cum verò non ita plenè, sed in brevi forma, de qua supra fuerit pronuntiata, ex integro venit examinandum punctum.

7 In hac igitur quæstione, unde pèdebat decisio, tres sunt casus. Primus quâdo venditor rei obligationè ignorabat, & tunc sive expressè affirmaverit esse liberam, sive de hoc tacuerit, proculdubio valuit contractus, ut probatur ex dictis *decis. 26.* ubi, distinguendo, scripsimus, quomodo emptori provideatur de indemnitate. Et patet ratione; quoniam in ignorante non adfuit dolus, *L. non potest 99. L. qui in jus 137. §. 1. de regul. jur. glos. restituitur in L. cotem 11. §. Dominus, ff. de publicanis,* deficiente autem dolo, non est cur contractus à principio nullus fuerit, cum non obstitisset natura rei inalienabilis, (quod non esset in commercio, vel haberet prohibitionem legis, aut hominis) nec in celebrando defuerit solennitas à jure requisita; quæ sola sunt, quæ validitatem impediunt à principio, ut bene expedit *Lassart. d. cap. 14. n. 3. & 4.* cujus dicta non transcribo.

10 Secundus casus est, quando venditor sciens rem esse obligatam, de hoc tacuit, & tunc, quanvis commiserit dolum, *L. servus quem 30. §. Si sciens, ff. de action. empt.* tamen talis dolus, licèt verum sit quòd si esset cognitus, deviare contractum, nihilominus non causavit eum; quippe ejus fuit qualitatis, ut si emptor obligationè rei cognovisset, fortasse vel empturus non esset, vel minoris empturus esset, ut ait textus in *L. quæro 39. ff. de actionibus*

empt. non autem fuit ejus qualitatis, ut dicatur contractui causam dedisse, siquidem à principio non induxit ad emendum, nec intervenit in ipsa radice; fuit dolus incidens, qui non annullat, *glos. in L. 4. Cod. de action. & obligat d. L. servus quem, §. Si sciens, d. L. quæro,* quibus locis, persistente contractu, datur emptori actio ex empto ad damnum resarciendum, atque ita in ipsissimis terminis scripsit *Ruin. conf. 141. à princip. pro veriori tenet Surd. dec. 253. n. 16. & 17.*

Tertius casus, & quidem magis dubius, est, quando venditor sciens expressè affirmavit rem esse liberam, quæ postea inventa est obligata; de quo casu egit *Emmanuel Temudo part. 2. decis. 236.* cujus dicta nihil facio, in nihilo enim firmat, cum nullitatem, & rescissionem misceat, quæ tamen sunt diversissima. Transeo igitur ad ea, quæ scripserunt *Surd. d. decis. 253. num. 12. 16. & 17. ac Gurb. decis. 113. à numer. 1.* qui satis sentiunt talem contractum à principio valuisse, quanvis postea rescindatur; cujus tamen resolutionis perspicuam rationem non præstant. Quare, post longam considerationem, potiùs amplector opinionem *Ruini d. conf. 141. numer. 7. & 8. vol. 1. secundum quam judicatum refert Gratian. decis. 13. num. 19. cum seqq.* nempe contractum non valuisse ab initio; & pro ea videtur textus expressus in *L. quæro 37. versic. si verò, ff. de dolo;* ac confirmatur ex doctrina glossæ verbo, *si in hoc ipso, in L. eleganter 7. ff. de dolo,* quæ ait, tunc dici dolum dare causam contractui, quando adfuit in ipso contractu, cujus rei in nostra specie considero rationem, quòd supposito, quòd venditor (etiam si non affirmasset) semper ex dispositione Juris teneretur rem liberam tradere *L. 2. §. Vacua, L. 3. L. in venditione 41. ff. de action. empt.* sat constat emptorem, tali Juris dispositione non contentum, eam ulterius affirmationem desiderasse, ac

per ipsam inductum fuisse ad emendum, quasi plus operaretur expressum, quàm tacitum, ur aliàs apud Thusc. lit. E. conclus. 655. & 658. & lit. T. conclus. 7. num. 35. & 36. At quando

15 dolus dedit causam contractui bonæ fidei, (ut est nostra emptio) cōtractus ipso jure nullus fuit, L. 3. §. fin. ff. pro socio, d. L. eleganter, ff. de dolo.

16 Planè in nostra hypothefi venditor rei obligationem sciens, de hoc tacerat, ergo (quidquid minus bene dixerit Judex inferior) valuerat contractus à principio, juxta supra dicta in secundo casu, ac proinde gabella debita fuerat, nec ex supervenienti successu restitui debebat, ut præmittebam supra num. 2. ex ibi allegatis, quibus addo Gutierr. (quem intelligo in hoc casu loqui, quando scilicet dolus fuit incidens, quia venditor tacuit) de gabell. quest. 14. à num. 2. & confirmo à

17 fortiori, quoniam in casibus, quibus venditio alienæ rei (saltem immobilis) valet in præjudicium vendentis apud J. C. in L. rem alienam 28. ff. de contrahend. empt. & ibi Bart. cum sua additione, tetigit Valasc. de jur. emphyt, quest. 9. num. 4. ex tali venditione de-

betur gabella, Lassart. de decim. vendit. in schol. ad L. 1. tit. 17. lib. 9. recopil. num. 14. & cap. 10. num. 37. cap. 14. num. 23. cap. 15. num. 16. in sn. Girond. de gabell. p. 5. in princip. numer. 28. Gutierr. quest. 15. ex num. 2. Atque ita decrevimus in Consilio.

Ea verò solutio gabellæ debet esse 18 jactura venditoris, cujus dolo, aut salte culpa, contractus defecit in effectu, nec emptor sine facto suo puniendus venit, imò ad pristinum statum indemnis reduci, ita Parlador. rerum quotid. lib. 1. cap. 3. § 5. numer. 41. Lassart. dict. cap. 14. numer. 55. Girond. d. part. 5. §. unic. numer. 23. & 24. Molin. de just. tom. 2. disputat. 352. col. 595. vers. petes, Gutierr. supra quest. 14. numer. 2. ac in simili, in venditione in quam per redhibitoriam rescissa, disponit text. in L. debet 27. in fin. ff. de ædilit. edict. & nostra Ord. lib. 4. tit. 17. §. 6.

Apud Notarium Joann. de Matos Terra inter Gabellarium Anton. de Almeyda, & Francisc. Ribeyro, & apud Notarium Ludovic. Gomes Pinheyro, inter eundem Gabellarium, & Emmanuelem Fernandes.

DECISIO LXXVI.

A pœna tripli imposita Theſaurarijs, & ſimilibus perſonis, in reddendis rationibus fiſcalibus, excuſat error ex juſta cauſa.

Ad Regimen Tribunalis rationum fiſcalium capit. 12.

SUMMARIVM.

- 1 Theſaurarius, & alij reddentes rationes fiſcales, ſi non faciunt relationem veram, condemnantur in triplo.
- 2 A pœna tripli in reddendis rationibus fiſcalibus excuſat juſtus error.
- 7 Quomodo probetur.
- 3 Errans non fatetur, nec conſentit, num. 4.
- 5 Confeſſio erronea judiciſ, quanvis jurata, & geminata, revocari poteſt probata veritate.
- 6 Cauſa in qua aliquid Fiſco applicatur ultra ſimplum, eſt criminalis.
- 7 Error in caſu hujus diſiſionis manifeſte probari debet.
- 8 Dolus præſumptus non ſufficit ad agendum criminaliter.
- 9 Probari debet per illum, qui dolum allegat, & in eo ſe fundat.
- 10 Et quidem manifeſtus.
- 11 Qualibet cauſa eum excuſat.
- 12 Semper debet fieri interpretatio, quæ alium excludat.
- Ibi Præſumptio legis tranſfert in alium onus probandi.
- 13 Probationes ſunt arbitrariæ.
- 14 Dolus præſumitur, & non error, ubi quis lucrum conſequitur, aliàs ſecus.

CAſum frequentem, & non extra dubium præſenti deciſione explanabo.

Pro reddendis rationibus fiſcalibus jubet novū Regimen *cap. 12.* quod præcedat Theſaurarij, vel cujuſcunque Receptoris apocha, (*relationem* vocamus) in qua ſub juramento aſſerat ſe in ſumma talem pecuniarum, vel alterius rei quantitatem recepiffe, & talem, aut talem expendiſſe, ac eam relationem certam, & veram eſſe, nullumque dolum, vel errorem continere, ſub pœnâ ſolvendi cum triplo illam quãtiritatem, in qua inveniatur dolum, aut error adverſus Fiſcum, quæ pœna (addit lex) inviolabiliter executioni mandabitur, neque prædicti apponenti clauſulam, *ſalvo errore calculi*, vel alia, per quam pœna illa poſſit vitari: & ante hoc Regimen idem diſpoſuerat diploma (de quo ipſum memin) dat. 16. Maij ann. 1614. regiſtratum in libro Regiminum, qui ſervatur in Conſilio Fiſci *fol. 332.* Similis eſt lex apud Caſtellanos in *L. 18. tit. 5. lib. 9. recopil* & in Sicilia eſt ritus magnæ Curie ad nonuplum condẽnanſ, apud Aſſi. *et. in conſtit. Sicil. rubr. 35. de official. Revubl. lib. 1. num. 2.* Quo ſuppoſito, non ſemel venit ad Conſilium querela condemnatorum allegãtium, errorem calculi, vel alium ex juſta cauſa eos debere excuſare.

Et

2. Et quanvis in Consilio non defuerit qui ex rigore verborum legis nullam excusationem admiserit, tamē Consilij maior pars (me pro ratione pugnante) non solūm ex calculi errore, sed etiam ex quolibet alio errore justo eosdem liberavit. In promptu est ratio, quoniam pœna illa exigitur virtute confessionis in relatione, seu

3. apocha; at verō non fatetur qui errat, *L. non fatetur 2. ff. de confess. L. cum falsa 5. & L. error, Cod. de jur. & fact. ignor. deficit enim erranti consensus,*

4. *L. si per errorem, ff. de jurisdict. omn. judic. L. nihil. consensui §. Non videtur de reg. jur. & in nostra materia est bonus text. in L. 2. §. fin. ff. de jur. Fisc.*

5. Vnde procedit quōd confessio erronea, etiam judicialis, jurata, & geminata, usque ad sententiam revocari potest probata veritate, ex *L. generaliter 13. versic. nisi Cod. non numer. pecun. dict. L. error Cod. de jur. & fact. ignor. L. cum de indebito 25. ff. de probat. glossa verbo, qui errat. in dict. L. nō fatetur, ff. de confess. ubi Bartol. & cōmunem doctrinam dicunt Dec conf. 408. & in L. 1. column. 2. Cod. de error. calcul. atque ibi Iason. column. 2. versic. secundo subtilius, nullumque habere contradictorem asserit Roman. conf. 346. num. 7. refert plures Mascard. conclus. 378. maximè num. 2. & in terminis nostris doctè probat D. Anton. Cabrerros in eleganti tract. de triplis cap. 9. per tot. maximè num. 8. & cap. 23. à princip. usque ad num. 8. Foret sanè iniqua lex, quæ contra rationem naturalem ex errore, atque ita sine culpa Reum damnaret criminaliter. Dico, criminaliter, quia solutio ultra simplicium Fisco applicata facit causam criminalem; glossa verbo, centum aureorum, in L. 3. ff. de sepulchr. viol. Bart. in L. licitatio, alias locatio 9. §. Quod illicite num. 1. ff. de publican. Platea, qui testatur communem in L. 2. Cod. de his qui ex public. rat. lib. 10. Jul. Clar. in §. fin. quest. 1. Versic. quarta igitur,*

ubi firmat ab hac sententia recedendū non esse, late *Ca'd. Pereyr. in L. unie. Codic. ex delict. defunct. in princip. num. 12.* requiritur ergo dolus, ut incurratur pœna legis nostræ, ut ex ipsius verbis constat, ibi: *Engano, nem erro, & iterum, erro, nem engano;* atque ita de illo simili ritu Siciliæ, & simili lege Castellæ firmant *Afflict. d. rubr. 35. lib. 1. num. 2. & Cabrerros dict. cap. 9. numer. 8. nec non Escobar de rat iocin cap. 42. n. 18.* ibi: *dolosè.*

Error autem non qualitercunque, sed manifestè probari debet; ut loquitur *Afflict. d. num. 2. ibi: nisi allegaret errorem, qui esset manifestus.* Nam licet aliàs, ubi, in causa criminali (quæ supra numer. 6. diximus hanc esse) requiritur dolus, non sufficiat præsumptus, *Gregor. Lop. in L. 5. tit. 15. part. 7. verbo, en manera de furto, Menoch. conf. 1194. num. 3.* imò per eum qui dolum allegat, & in eo se fundat, debeat probari *L. patronus 6. L. quoties 18. §. Qui dolo, ff. de probat. glos. verbo, sciens, in L. 2. Codic. si alien. res pign. dat. & quidem manifestus, idest ex indicijs perspicuis, & manifestis probationibus, L. dolum 6 cum glos. ibi, verbo, perspicuis, Cod. de dolo, Bartol. in L. quod Nerva 33. num. 14 ff. deposit. Menoch. d. conf. 1194. num. 4.* Item quanvis aliàs quælibet causa, aut ratio etiam injusta eum excuset, *L. igitur 12. vers. potest. ff. de liber. caus. Iason. qui plura jura citat in L. videamus, numer. 9. ff. de in lit. jur. Agid. Boss. in pract. crim. tit. de defension. Reor. numer. 71. ad med. Menoch. de recuper. remed. 5. à numer. 48. Tiraquel. de pœn temper. caus. 43. à num. 1. Gama decis. 268 num. 2. ita ut semper*

7
8
9
10
11
12

debeat sumi interpretatio, quæ illum excludat, *Mascard. concl. 467. numer. 3. circa quod multa, congerunt glos. in L. plagij, Cod. de plegiar. Boer. dec. 168. num. 11. Clar. in §. fin. quest. 60. num. 22. Alex. conf. 8. num. 9. lib. 6.* tamen hæc omnia procedunt in delictis, vel alijs judicijs magis liberis, quæ non habent legem

legē ita præcisam, ut nostra est. Quippe lex nostra ex eo solo quòd partita in relatione omittatur, vel supponatur, dolum considerat; *Cabrerios supra cap. 14. ex num. 7. Joann. Bapt. Larrea in al. regat. fiscal. part. 1. allegat. 38. per totam, maxime num. 5. & 6. ergo transfert onus probandi contrarium in illū, qui se vult excusare; glos. verbo, probatur, per textum ibi in L. ne codicillos 5. Cod. de codicil.*

¹³ Pro cognoscenda probatione manifesta erroris non potest assignari certa regula, cum probationes sint arbitrariæ, ad L. 3. §. 1. ff. de testib. Menoch. de arbitr. lib. 1. cas. 90. duo tamen circa hoc dicam. Vnum, quòd illa doli præsumptio à nostrā lege facta, non elidetur alijs præsumptionibus, quas Jus sæpe facit, veluti oblivionis, quali-

ratis personæ, aut similibus, est enim fortior omnibus, & probatio probata, donec contrarium ex errore justo non præsumptivè, sed manifestè ostendatur, aliàs frustratoria redderetur lex nostra, cum nunquam deficient excusationes, coloratæ. Alterū, quòd quemadmodum dolus, & non error præsumitur in actu, ex quo quis lucrum consequitur, L. quod si cum seires 8 & gl. 1. ibi, ff. de dolo, Mascard. conclus. 531. numer. 61. Thusc. lit. D. conclus. 573. numer. 26. & 52. ita etiam ex defectu utilitatis, ac lucri optimè præsumerur in favorem Thesaurarij, Bald. conf. 382 in questione M. n. 10. vol. 5. Alex. conf. 227. visa inquisitione n. 12. lib. 4.

Decrevimus in rationibus Petri de Lagares & Chaves Quæstoris Insulæ Tertiæ anno 1658.

DECISIO LXXVII.

Verūm in condemnatione tripli facta Thesaurarijs doloſis contineatur simplum.

Ad L. licitatio, aliàs locatio 9. §. Quæ illicitè, ff. de publican. L. quin contractibus 8. Cod. de jur. Fisc. L. 1. Cod. de his qui ex public. ration. lib. 10. & L. excellentia 9. Cod. de erogac. milit. lib. 12. ac Regimen Tribunalis Ration. fiscal. cap. 12. & 63. conducit ad nostr. Ord. lib. 5. tit. 74. nec non ad alias loquentes de duplo, ac triplo.

SUMMARIVM.

- 1 Praxis optima legum interpretis, & lex nobis subsidiaria.
- 2 Quando simplum contineatur in duplo, triplo, aut quadruplo, cum seqq. Ibi. Declarantur multi textus, & n. 3.

- 5 Quam tænam habeat officialis Fiscæ peccatus in pecunijs fiscalibus, & n. 6.
- 8 Nimis audebit qui judicaverit contra id, quod dicunt duo Doctores sine contradictore.
- 9 In interpretatione pænarum fiscalium mitiores debemus esse.

Cet:

Certe difficilis est ista quæstio, in qua inquit Petr. Caballus *in resolut. crimin. cent. 1. cas. 56. vers. dubitatum autem num. 129.* quod novit deceptos multos, qui se practicos, & peritos existimabant; sed & ille alio tendens, punctum nostrum non elucidat. In eo sanè per dies aliquot maximè fui dubius; & si praxim invenirem probatam, libens eam sequerer; est enim optima legum interpret, ut dixi *decis. 12. numer. 7. & 8.* imò nobis lex subsidiaria ex *Ordinat. lib. 3. tit. 63. in princip.* Sed factò diligètia examine in Tribunali fiscalium Rationum ex mandato Consilij ad instantiam meam, nò est invètum quòd ab anno 1627. quo nostrum Regimen editum fuit, neque antea à tempore diplomatis, cujus memini *decis. 76. num. 1.* aliquis thesaurarius, vel similis ita comprehensus fuerit, ut secundum illius dispositionem condemnaretur in triplo. Bene verum est rationum ministros in mente semper habuisse, in eò triplo simplum non contineri. Sed cum non fuerit ventilatum, vel usu, & practica sæpe receptum, nil prohibet, imò potiùs est necessarium, ad intelligentiam præfati Regiminis, quæstionem elucidare.

2° Video Baldum egregiè de ea loquentem *cap. 1. §. Si duo numer. 6. ad fin. de pace tenend. & ejus violator. in feudis;* quod & pungit *in L. unic. in princip. Cod. pæn. fiscal. creditor. præfer. lib. 10.* & meminit Petr. Caball. *d. cas. 56. num. 129.* Ex dictis Baldi, cum aliqua tamen diversitate, sic in puncto Juris distingo. Si lex loquitur de sorte principali, ac de pœna per verba multiplicativa *dupli, tripli, aut quadrupli,* ita ut ex eadem actione simul cum pœna petatur principale, tunc in tali dispositione continetur etiàm simplum sortis, ita probant textus (qui in hoc casu procedunt, quoniam taliter loquuntur) *in L. hoc edicto §. Quarentibus, ff. de publican. L. fin. Codic. de*

*sponsal. §. Tripli Instit. de action. L. si cum exceptione 14. §. 1. & §. Labeo in fin. & §. Sed & si quis, & §. Quatenus ff. quod met. caus. L. 1. juncta L. in hoc 10 ff. de servo corrupt. L. cum qui 30. ff. de jurejur. L. 4. Cod. de lege Aquil. §. Rei persequenda, versic. plane, Instit. d. tit. d. act. L. Christianus 6. Cod. de pagan. L. ab his 6. Codic. de nauticular. lib. 11. (juxta ultimum intellectum glossæ ibi:) L. 1. Cod. de sententijs quæ pro eo quod inter (prout explicat Fachin. controvers. lib. 1. cap. 48. versic. itaque, quidquid dicat Bald. d. num. 6. in fin.) & idem erit in alijs legibus, quæ reperiuntur similiter loquentes, in quibus sanè dici potest agi per actionem mixtam, quia tam pœnam, quam rem persequuntur, *juxta text. in §. Ex maleficijs Instit. ut. de action. & quæ ibi in privatis scholijs præclare olim tradidit in nostra insigni Academia Combricensi omni ævo memorandus Præceptor egregius Rodericus Lopes à Veyga;* similiterque procedit nostra *Ord. lib. 5. tit. 74.* dum ad nonimplum cõdemnat Regium officialem, qui furatur, vel furari permittit res fisci; nec non alia Ordinationes de duplo, aut triplo loquentes, *ut lib. 1. tit. 87. §. 9. & lib. 4. tit. 23. §. fin. & d. lib. 5. tit. 50. §. fin. & si quæ sunt similes.**

Si verò lex de sorte, seu re principali, atque iterum de pœna loquitur quasi separatim verbis simplicibus, tunc duplo, triplo, aut quadruplo simplum non inest. Vnum est exemplum *in §. Pœna Instit. de oblig. quæ ex delict. nasc. ibi: pœna manifesti furti, quadrupli est, nec manifesti, dupli;* ubi de pœna tantum loquitur, quia res fuit ablata cõdicitur, & reivindicatur per aliam actionem, *L. si pro fure in princip. & §. 1 ff. de condiçt. furtiva, §. Ex maleficijs Instit. de action. explicat glos. verbi seu furtum, in princip. in cap. 1. versic. injuria, de pace ten. int. subdit. in feudis;* ideoque in illo duplo, & quadruplo non continetur simplum, ut aiunt

textus in §. *fn Instit. eo tit. de obligati-
one ex delict. & in d. §. Ex maleficijs,
Instit. de action. Aliud exemplum est
in L. citatio, aliàs L. locatio, 9. §. Quod
illicite, versic. per vim, ff. de publican.
ibi: per vim verò extortum cum pœna
tripli restituitur; ubi quasi separatim
de re loquitur verbis simplicibus, ibi:
Per vim verò extortum; iterumque
de pœna: ibi: Cum pœna tripli; atque
ideo in eo triplo res principalis nō in-
cluditur, sed est ultra, ac proinde con-
demnatio porrigitur ad quadruplum;
ut declaratur in princio. Instit. de vi bo-
nor. rap. L. si cum exceptione 14. §. Sed
& si quis, ff. quod met. caus. l. 3. Cod.
de navicular. lib. 11. notat glossa in L.
Christianis 6. Cod. de pagan.*

4 Per ipsissima verba simplicia lo-
quitur Regimen rationum fiscalium *cap.*
12. de quo agimus; inquit enim quod,
si in relatione Thesaurarij, vel Qua-
storis inveniatur error, aut dolus con-
tra Fiscum, solvat Thesaurarius, vel
Quæstor eam summam cum triplo; igitur
ultra triplum est ea summa, ut in d.
§. Quod illicite, & repetit in fin. *cap.*
quod Thesaurarius, vel Quæstor non
apponet in relatione clausulam, per
quam possit vitare, ac fraudare pœnam
tripli; nota dicit condemnationem, sed
dicit pœnam, quod triplum totum pœ-
na sit, ut in d. §. Pœna Instit. de obligat.
quæ ex delict.

5 Juvat quod nostrum Regimen, ac
diploma, ab ipso relatam, quod præ-
cesserat, item & apud Castellanos *L.*
18. tit. 5. lib. 9. recopil. ad cuius exem-
plum nostra facta est videntur desumi
ex *L. qui in contractibus 8. Codic. de
jur. Fisc. & ex L. 1. Cod. de his qui ex
public. rat. & ex L. un. Cod. pœn. fisc.
creditor. præfer. lib. 10.* quibus juribus
peccans in pecunijs fiscalibus cōdem-
natur in quadruplum; hoc est in sim-
plo, ac insuper in triplo, (ut diximus
in priori membro supraposite distinctio-
nis *num. 2.*) ergo taliter intelligenda
est nostra lex, etenim municipalis ex

jure communi desumpta, secundum
idem jus interpretanda venit, ut dixi
dec. 13. num. 4. Neque hoc debet vi-
deri grave, cum per Ordinationem no-
stram Regni *lib. 5. tit. 74.* Regius of-
ficialis qui furatur, vel furari permittit
rem Fiscus, (ultra alias pœnas) in nonū-
plum damnetur; unde potius pœna
ista per Regimen fiscalium rationum
mitigata videtur in casu rationum.

Ex quibus in puncto Juris existimo
triplum, de quo Regimen nostrum
agit, ultra simplum esse.

Attamen in judicando non aude-
rem hanc partem sequi. Video nan-
que Antonium Cabreròs Avendafio
in speciali tract. de triplis ex professo
hoc ipsum agentem *cap. 5.* in terminis
prædictæ legis Castellæ, quæ per eadē
verba nostri Regiminis loquitur, ibi:
Lo pagar à con el tres tanto, id est: Hoc
solvet cum triplo, ac expressè resolen-
tem in tali triplo contineri simplum,
quod *num. 12.* deducit ex ipsa lege, dū
condemnationem illam in solas tres
partes divisam applicat; unam, scilicet,
partem ministris rationum, aliam de-
nuntiati, qui est fiscalis; tertiam, quasi
sortem principalem, reservando pro
Fisco. Item video Joannem Baptistam
Larream Regalis patrimonij Fiscus pa-
tronum, virum quidem doctissimum,
idem sine hæsitacione dicentem in al-
legationibus fiscalibus *part. 1. alleg. 38.
num. 6.* (ubi tamen fallitur dum ait,
pœnam hanc desumptam fuisse ex *L.
excellencia, Cod. de erogat. militar. lib.
12.* quia ille textus jubet solum redde-
re in duplum, at que ita juxta dicta su-
pra *num. 2.* in duplo esset simplum, &
nunquam condemnatio ad triplū per-
veniret.) Sciatibus autem duobus Do-
ctoribus in terminis terminantibus, &
nullo in ipsis terminis adversante, ni-
mis audebit qui judicaverit contrariū,
quasi ipse melius intelligat verba legis,
quàm illi; maximè in materia pœnali,
& in pœna Fisco applicata, in cuius di-
minutione procliviores esse debemus,

ut cum Bobadilla, & Azevedo dixi
 10 *decisione proximè precedenti numer. 9.*
ac 10. Juvat expressa, & formalis do-
ctrina Accurtij in L. is qui pradam 13.
verbo, tenetur, ff. ad L. Jul. pecul. &
Bartoli in L. interpretatione 42. ff. de
pæn. & in L. hoc edicto §. S. Quarenti-
bus, ff. de publican. clarissimè in L. ab
his, num. 1. Codic. de navicular. lib. 11.
item in L. un. num. 1. Codic. de pæn. fis-
cal. lib. 12. quam etiam tetigit in L.
sanctio legum num. 1. ff. de pæn. quòd
 ubicunque lex non declarat contra-
 rium, semper in duplo, triplo, vel qua-
 druplo simplum continetur: juncta
 Ordinatio nostra lib. 3. tit. 64. in pr. ac.
 per quam doctrina Accurtij, aut Bar-
 toli, dum cõmuniter non reprobatur,
 est nobis lex subsidiaria in defectu al-
 terius legis, quam profectò in præsentì
 quæstione non habemus claram, imò
 in favorem Accurtij, ac Bartoli à duo-
 bus supra allegatis Doctoribus intelle-
 ctam.

Atque ita pro hac parte in Rei fa-
 vorem, me supradicta referente, & 11
 adversus aliquorum vota validè alle-
 gante, decrevimus in Consilio ad sup-
 plicationem cujusdam quæstoris, seu
 receptoris, Consilio oblatâ, & postea
 magna cum disputatione, me eandem
 recitate, judicatum fuit in eodem Cõ-
 silio per Judices causarum Fisci, & Re-
 gij patrimonij, ac nos Consiliarios; re-
 nuentibus ramen duobus Dominis,
 quibus, etiam in judicando, magis pla-
 cebant quæ supra dixi in puncto Juris.
 Vespere diei Lunæ 19. Januarij anno
 1660.

Hæc omnia intelligantur etiam di-
 cta in casu ejusdem Regiminis ration.
 fiscal. cap. 63. ad fin. ibi: *Com o tres do-*
tro, idest, Cum triplo; eadem nanque
 sunt verba, ac illa quæ sunt dict. cap. 12.
 unde similiter de eis discurrendum
 est.

DECISIO LXXVIII.

Pœnam tripli posse minui judicis arbitrio ex justa causa.

Ad Regimen Tribunal. ration. fiscal. cap. 12. & L. bodie 13.
 ff. de pænis.

SUMMARIVM.

- 1 Judex ex justa causa potest augere, vel
 minuire pœnam legis.
- 2 Idem in pœna statuti.
- 3 Lex gaudet secundum rationem intel-
 ligi.
- 4 Pœna à Judice subrogata potest dici
 pœna legis.
- 5 Omnes pœnæ sunt arbitrarie
- 6 Supradicta maximè procedunt in Se-
 natibus, & Magistratibus superiori-
 bus.
- 7 Probatnr resolutio principalis, cum
 seq.
- 9 Arbitrium judicis magis est ad mi-
 nuendam, quam ad augendam pœnam
 legis.
- 10 Pœna pecuniaria Fisco applicata, fa-
 ciliùs minuitur.
- 11 Gravitatis criminis postulat pœnam le-
 gis augeri.
- 12 Causas minuendi, vel augendi pœnas
 legum, remissivè.

Judi-

1 **J**udicem posse justa de causa augere, vel minuere pœnam legis habemus in *L. in servorum* 10. *versic. in personis ff. de pœn. L. quid ergo* 13. §. Pœna gravior, *ff. de his qui not. infam. Bald. Alexand. & alij per text. ibi in L. etsi superior* 3. *Cod. eodem titul. Cov. variar. lib. 2. cap. 9. numer. 8. Azevedo in L. 14. num. 5. & 6. tit. 26. lib. 8. recopilat. ubi dicit communem cum Claro in §. fin. quæst. 85. num. 10. atque alijs; & idem in pœna statuti Guido Pap. decis. 206. num. 9. Petr. Caball. in resolut. crimin. cas. 18. num. 6. & 13. & cas. 19. numer. 4. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 10. num. 131. Caball. supra cas. 172. numer. 38. ubi dicunt non ideo incurri perjuriû; quòd juraverit impositas pœnas observare, juxta *Auth. iusjurandum, quæ præstat ab his, collat. 2.* Quoniam lex semper rationem veneratur, & gaudet secundum eam intelligi; notat Azevedo supra num. 5. Vnde pœna à giudice subrogata potest dici pœna ipsius legis, *Bart. in L. hos accusare* 12. §. Omnibus num. 11. *ff. de accusat. Bald. in d. L. etsi superior numer. 27. Cod. de his qui not. infam. aliàs, ex quib. caus. infam. irrog. atque ita inquit Vlpianus in L. hodie* 13. *ff. de pœn.* quòd hodie omnes pœnæ legiles sunt judici arbitrariè intra limites rationis. Sed totum hoc intellige principaliter in Senatibus, & Magistratibus supremis, *Rebuff. in L. aliud est fraus* 131. pag. 499. *versic. quæ intellige col. 1. ff. de verb. sign. Bobadilla Polit. lib. 2. cap. 16. num. 186.**

7 Verum in cap. 12. Regiminis, de quo in præcedentibus decisionibus tractavimus, obstant verba ibi: *Serà executado inviolavelmente nas pessoas, que nisso encorrerem*, hoc est: *Exequetur inviolabiliter in personis, quæ hoc incurrerint.* Quibus verbis videtur omnem potestatem arbitrandi iudicibus auferre. nec eos à verbis legis recedere posse; *L. 1. §. Si is, qui navem, in versic.*

8 *in re igitur dubia, ff. de exercitor. act.* Adhuc tamen arbitrari licet non offendendo mentem, quinimo nec verba legis; ait enim: *In personis, quæ hoc incurrerint.* igitur arbitrium manet an incurrerit, vel non, & in hoc dubio intrat pœna arbitrij; item lex considerat dolum, ut diximus decis. 76. à num. 6. Ergo iterum circa doli excusationem arbitrium militat. Vnde super lege Castellæ 18. tit. 5. lib. 9. *recopil.* quæ similibus verbis jubet pœnam hanc tripli precisè observari, tenet *Anton. Gabreros in tract. de triplis, cap. 25. per totum*, posse nihilominus ad arbitrium reduci; & sic Ego (cùm valde juvenis *Matriti* essem) vidi practicum in Consilio Fisci Regij, judicante cum alijs doctissimo *D. Joanne del Castillo;* quam æquitatem juvat *Bobadilla Polit. lib. 5. cap. 6. num. 28. in fine*, dum eam legem multum durā vocat; quidquid justitiam ejus defendat *Escob. de ratiocin. cap. 42. num. 18. in fine.*

9 Intellige autem hoc arbitrium regulariter esse solùm ad minuendum illam pœnam, non verò ad augendum; ita pulcherrimè notat *Bobadilla Polit. lib. 2. cap. 3. num. 28.* etenim in jure rigor est odiosus, lenitas favorabilis; quod & probat per *Authent. de iudicibus, §. Oportet, ubi glos. videri, collat. 6.* & per alia jura egregia; addit *Azevedo in d. L. 14. tit. 26. lib. 8. recopil. fa-* 10 ciliùs minui pœnas pecuniarias Fisco applicatàs, tam ante, quàm post sententiam. Dixi, *regulariter*, quia aliquando potest accidere quòd immanitas 11 falsitatis, vel alterius criminis, aut specialis ratio postulet transgressionem legis in maiorem pœnam, *L. aut facta* 16. §. *fn. L. capitalium* 28. §. *Famosos, ff. de pœn. & utrobique DD. notant. Petr. Caball. in resolut. crimin. cas. 18. num. 6. cum seqq.* dummodo tamen pœna non excedat quadruplum ultra simplum; etenim pœna legalis, aut statutaria non potest quadruplum excedere, §. *Omnnes autem Inst. de action.*

ubi eleganter de more olim explicavit in nostra insigni *Conimbricensi Academia* semper memorandus Præceptor Rodericus Lopes à Veyga in *privatis scholijs ad illum tit. & noviter Petrus Caballus in resolut. crimin. casu 56. num.*

129. inquires illum text. loquentem in civilibus, procedere ex identitate rationis etiam in criminalibus, juxta *L. omnem, & L. tam in contractibus, cum utrobique notatis, ff. de judic. & notant DD. in d. §. Omnes.* Et denique causas minuendi, vel augendi legales pœnas, vide in *d. L. aut facta 16. ff. de pœn. glos. verbo, onerasset, in d. L. quid ergo 13. §. Pœna gravior. ff. de his qui not. infam. Rebuff. in dict. L. aliud est fraus, pagin. 498. in fin. versic. causæ,*

Guido Pap. d. decis. 206. à num. 14. Tiraquel. in integro tract. de pœnis temperand. Iterum verò moneo quod dixi decis. 76. num. 13. ad excusandum à pœna tripli, de qua agimus, non sufficere qualem rationem, quæ in alijs pœnis solet excusare, vide ibi.

Secundum supradicta in casu occurrenti, *Antonium Freyre de Andrade Thesaurarium Consulatûs Basilicæ publicæ Civitatis de Faro Regni Algarbiorum,* condemnavimus in Consilio in minori pœna pro arbitrio, quoniam à dolo aliquo modo poterat excusari. Apud *Emmanuelem de Abreu* Scribam exequutionum Tribunalis rationum fiscalium, die 25. Augusti an. 1657.

DECISIO LXXIX.

Circa modum, & præferentiam servandam per Thesaurarios, & alios Receptores Regios in solvendis salarijs, atque alijs creditoribus annuis.

Ad Regium diploma dat. 17. die Febr. ann. 1655.

SUMMARIVM.

- 1 *Dispositum in antiquo Regimine circa materiam decisionis.*
- 2 *Postea alteratum. Deinde declaratû, num. 3.*
- 4 *Ultimò ordinatum. Et tenor diplomat. ibi.*

1 **F**iscale Regimen, editum anno Domini 1516. sub *Emmanuele Rege gloriosissimo, in cap. 46. cum seqq. & cap. 106. ac 186.* certam præscripsit formam consiendi annuatim inventarium, seu Registrum Regalium reddituum cum recepto, atque expeso-

per Thesaurarios, Quæstores, aliosque Receptores, item & solvendi creditoribus annuis cum suis præferentijs. Jubebat autem solvi primo loco summas designatas pro sumptibus Domûs Regis, Regina, Principis, ac aliorum filiorum Regis. Secundo salaria Senatorum Senatuum Justitiæ. Tertio pecunias ordinatas pro sustentatione locorum ultra mare, quæ tunc temporis erant arces in Africa. Quarto debita ex provisionibus, & chartis, quibus expressè declararetur quòd in eis contentum deberet solvi integrè absque diminutione. Quintò denique ea solverentur, quorû chartæ, seu provisiones

visiones talem declarationem, & clausulam non haberent; & quod si fiscales pecuniæ pro omnibus his postremis non sufficerent, dividerentur unicuique pro ratâ parte.

2 Postea anno 1582. die Martij 23. per diploma registratum in libro Regiminum (qui est in Consilio Fisci, ac Regij patrimonij) fol. 35. *Philippus II.* Rex Castellæ, qui ab anno, vel paulo antea Portugalliam invaserat, disposuit ut, non obstante præfato Regimine, quod primum locum sumptibus domûs Regiæ tribuerat, tales sumptus (*Assentamento Regio* vocant) non nisi post debitum privatorum solveretur; ita ut si pro cunctis deficerent pecuniæ, potiùs Regalis sumptus, quàm privatorum damnum esset. Prudenter voluit placere novis subditis, & sanè cum non resideret in hoc Regno, sed in *Castella*, bona pars sumptuum aulae cessabat; at si pro eo quod ex aula conservabatur, nõ satis essent pecuniæ, nihil tamen patiebatur Rex absens.

3 Deinde anno 1605. die 20. Octobr. *Philippus III.* diplomate registrato in prædicto libro Regiminum fol. 314. *vers.* ordinavit quod primo loco solverentur salaria officialium, qui admini-

strarèt quoscunque Regales redditus; secundo salaria ministrorum, ac officialium Justitiæ; tertio successivè annona civiles, sive perpetuæ, sive ad vitam, (*vocamus juro, & tenças*) habita in his præferentiâ antiquitatis, additque diploma hoc ita juberi, quoniã secundum jus est.

Verum hic ordo, quoad annonas civiles, à multis annis jam non servabatur; imò deficientibus indies redditibus pro solutione, (quoniam multæ ob publicas necessitates venditæ, ac constitutæ sunt noviter) quod superat ex salarijs, dividebatur pro ratâ portione inter eas cum magno clamore priorum creditorum, agrè ferentium à novioribus præjudicari. Quapropter *Joannes IV.* Rex, justitiam semper ante oculos habens, præcedente semel, atque iterum considerata cõsultatione cum nostro Consilio Fisci, ac patrimonij Regij, & declarando se in re maximi præjudicij, ac interesse partium, in conscientia ministrorum Consilij propriam conscientiam ponere, ac exonerare, tandem 17. die Febr. ann. 1655. certum præstitit solutionis modum diplomate sequenti:

EV El Rey faço saber aos que este Alvará virem, que, considerando eu quanto carregados estão de juro, & tenças os Almojarifados, & outras rendas Reaes desta minha Coroa, & que por não haver nelles em alguns annos rendimento bastante para pagamento de todos, & costumando-se por esta causa fazer rateamentos entre os filhos das solhas; ha muitas queyxas delles, allegando os que tem hypot heca, & consignaço mais antiga, que não devem ser prejudicados pelos mais modernos: em rasão do que, alem do que está disposto pelo Regimento, & Ordenações de minha Fazenda, se passou já para remedio destas queyxas hum Alvará a vinte do mez de Outubro do anno de mil & seiscentos & sinco, o qual se não guardou em todo; mandey ver a materia no Conselho de minha Fazenda com a attenção, que ella merecia, por ser de direito tão substancial entre partes, & descargo de minha consciencia. E consultando-se me o que pareceo, houve por bem resolver, que daquy em diante, ou haja muito, ou pouco rendimento nas dittas minhas rendas, & Almojarifados, se pague cada anno por inteiro em primeyro lugar, o que ser nas solhas do assentamento para minha Casa Real, & as consignaçoẽs, que nelas forem para meu serviço no bem cõmum, & de sença do Reyno, pois he a primeyra obrigaço, para a qual os Povos derão as divi rēdas.

Em segundo lugar se pagarão os ordenados de quaesquer Ministros da Fazenda, como despesa necessaria, que he para administração, & rendimento della. Em terceyro lugar serão pagos os ordenados dos Ministros, & Officiaes de Justiça, por ser outrossi obrigação primeyra, com que as ditas rendas se constituirão para os Povos serem bem regidos: as quaes obrigações sobreditas, por serem de Direyto, & bem publico, se não podião prejudicar por vendas de juros, & imposição de tenças, antes quando os juros, & tenças se constituirão, foy já virtualmente para lhes haverem de preceder as ditas obrigações, a que as rendas primeyro estavão hypothecadas. Em quarto lugar serão pagos tambem por inteyro sem rateamento os juros, & tenças conforme suas antiguidades, precedendo o juro, ou tença mais antiga ao juro, & tença mais moderna, segundo as regras ordinarias de Direyto, pois pela nova venda de juro, ou imposição de tença, se não deve prejudicar ao juro, ou tença imposta primeyro. E para os Thesoureyros, Almojarifes, Recebedores, & outras psssoas, que hão de fazer os dittos pagamentos, poderem guardar esta ordem, se lhes declararã nas folhas, conforme aos Padrões, o tempo em que cada juro, ou tença foy vendida, dada, & constituída; & succedendo que segundo-se esta forma de pagamento, não chegue o rendimento de algum Almojarifado, ou Casa a pagar todos os juros, & tenças, os que por mais modernos ficarem por pagar, requererão seu pagamento no Conselho de minha Fazenda, que lho fará dar em outra parte, em que haja sobejos, ou for mais accommodada. E hey por bem declarar, que para este effeyto se reputem, como atégora se reputão por ordenados, as ordinarias antigas, com que forão fundados, ou dotados alguns Conventos de Religiosos, ou Religiosas, pois a tal fundação, ou dotação se fez para obem commum espiritual, & temporal do Reyno. E esta forma, & ordem por ser de justiça, & direyto, hey por bem que se guarde nas folhas, & pagamentos de todas as Alfandegas, Almojarifados de dinbeyro, trigo, & cevada, & quaesquer casas, & rendas Reaes de meus Reynos, & Senhorios, excepto na folha das obras pias, porque as tenças della, posto que fundadas em alguns servicos, tem a natureza de esmolas, em cuja repartição fica mais livre o arbitrio, & quando se dão, he já com supposição de rateamento, que sempre houvem de ser; & quero que sem embargo de quaesquer Leis, Regimento, Provisão, ou Alvarã em contrario, este valha como ley, posto que seu effeyto haja de durar mais de hum anno, sem embargo das Ordenações em contrario. João Pereyra o fez em Lisboa a dezasete de Fevereiro de mil & seiscientos & sincoenta & sinco annos. Fernão Gomes da Gama o fez escrever.

R E Y.

Publicatum fuit in magna Cancellariã
Regni 29. die April. ejusdem an. 1655.

Et Latinè sic ait, sequendo ad unguem
phrasim loquendi:

E Go Rex notum facio hoc diploma visuris, quòd ego considerando quòtum onerata sunt, annonis civilibus perpetuis, & ad vitam, quastura, & alij redditus Regales hujus meæ Coronæ, & quoniam aliquibus annis non sufficiunt pro solutione omnium, solet ex hac causa fieri diminutio creditoribus prorata portionum; unde multæ ipsorum resultant querimonie, allegantibus ijs qui habent hypothecam, & consignationem antiquiorem, se

se non debere præjudicari à novioribus; quapropter, ultra id quod est dispositum per Regimen, ac Ordinationes Fisci, prolatum jam fuit ad remedium harum querelarum quoddam diploma 20. die mensis Octobr. anni 1605. quod non fuit observatum in totum; jussi materiam videri in Consilio Fisci, ac mei Patrimonij eâ attentione, quam merebatur, curâ esset juris ita substantialis inter partes, & exonerationis meæ conscientiæ; & cum mihi proponeretur quod illi visum fuit, justum habui resolvere, quod posthac, sive sint multi, sive pauci proventus in meis redditibus, & quæsturis, solvatur quot annis integrè primo loco illud quod est pro sumptibus meæ Aulæ, item & consignationes factæ pro meo servitio in bono communi, ac defensione Regni; si quidem est prima obligatio, ad quam populi dederunt prædictos redditus. Secundo loco solventur salaria quorumcumque Ministrorum Fisci tanquam expensæ necessariæ ad administrationem, & redditus ipsius. Tertio loco solventur salaria Ministrorum, ac Officialium Justitiæ, nam similiter est obligatio prima, sub quâ dicti redditus fuerunt constituti, ut populi bene gubernarentur. Quæ obligationes præfatæ, cum sint juris, ac boni publici, non poterant præjudicari per venditiones annonarum perpetuarum, & impositionem aliarum ad vitam: imò quando annona constituta fuerant, virtualiter pactum fuit debere præcedi à supra dictis obligationibus, quibus redditus antea hypothecati extabant. Et quarto loco solventur etiam integrè absque diminutione annonæ perpetuæ, & ad vitam secundum suas prioritates, ita ut annona perpetua, vel ad vitam anterior præcedat noviorem juxta ordinarias Juris regulas: etenim per novam venditionem annonæ perpetuæ, vel impositionem annonæ ad vitam, non debuit præjudicari prius impositæ. Ut autem Thesaurarij, Quæstores, Receptores, atque aliæ personæ, à quibus dictæ solutiones fieri debent, possint hunc ordinem observare, declarabitur in inventarijs, seu folijs, quæ eis traduntur, secundum annonarum chartas, tempus in quo unaquæque annona fuit vendita, data, & constituta. Quod si eveniat, observata hac formâ solutionis, non satis esse redditus alicujus Quæsturæ, aut Domûs, pro solutione omnium annonarum perpetuarum, vel ad vitam, illi qui noviores solutionem non obtinuerint, perent satisfactionem in Consilio Fisci, ac mei Patrimonij, quod Consilium eos faceret solvi in parte alia, in qua super sint redditus, vel magis accommodata fuerit. Et declaro quod ad hunc effectum reputentur, ut hinc usque fuerunt reputatæ, pro salarijs ordinariæ, seu pensiones antiquæ, quibus fuerunt fundata, vel dotata aliqua Monasteria Religiosorum, vel Monialium; quando quidem talis fundatio, vel donatio facta fuit in bonum commune spirituale, ac temporale Regni. Et præsens forma, atque ordo, quæ est justitiæ, atque juris, observetur in folijs, seu inventarijs, & solutionibus omnium Basilicarum, Quæsturarum, sive sint pecuniarum sive tritici, aut hordei, & in quibuscunque Domibus, & redditibus Regalibus meorum Regnorum, & Dominiorum; excepto folio, seu inventario operum piorum, quoniam annonæ ad vitam quæ ibi dantur, licet vitantur aliquibus servitijs, habent naturam elemosynæ, in cujus distributione arbitrium est magis liberum: & quando illæ annonæ dantur, jam fit cum suppositione solvendi pro rata portionis, ut semper in usu fuit. Volo quod, non obstantibus quibuscunque legibus, Regimine, provisione, seu diplomate in contrarium, hoc valeat tanquam lex, quavis ejus effectus duraturus sit ultra annum, non obstantibus

tibus Ordinationibus in contrarium. *Joannes Pereyra fecit Vlyssipone 17. Febr. ann. 1655. Ferdinandus Gomes da Gama fecit scribere.*

R E X.

Cúm materia ista sit quotidiana, de communi interesse tot subditorū, ac ex præcipuis nostri Consilij, & ego ipse ex illius mente, ac mandato, diploma dictaverim, & resolutioni quæstionū,

quæ postea occurrerūt, ad fuerim, puto me utiliter facturum, si per sequentes decisiones (ubi etiam de ejus ratione aliqua nectam) illud magis declararem.

DECISIO LXXX.

Quomodo intelligatur quod disponitur, consignationes pro sumptibus Aulae, ac boni communis primo loco debere integrè solvi.

Ad diploma supra relatum in decisione præcedenti.

SUMMARIVM.

- 1 Rex non tantùm habet dignitatem, sed & officium.
- 2 Officiali debetur salarium.
- Ibi Tributa quare Regi præstentur.
- 3 Alimenta debentur secundùm dignitatem.
- 4 Pax oritur ex bello.
- 5 Bellum nō potest fieri sine pecunijs.
- 6 Proponitur quæstio decisionis, deciditur n. 7. & 8.
- 8 Alimenta debent solvi anticipata.

AIt diploma. Solvatur quotannis integrè primo loco illud, quod est pro sumptibus meæ Aulae; item & consignationes factæ pro meo servitio in bono communi, ac defensione Regni, siquidem est prima obligatio, ad quam populi de derant prædictos redditus. Patet hæc ratio, quia Rex non tantùm dignitatem, sed & officium habet, quo verè Reipublicæ minister, ac officialis est, ut, probat *Fr. Joannes de Sancta*

*Maria in Repub. & Politica Christ. cap. 3. cui onera incumbunt propemodum infinita, de quibus Plato Dion. propinq. epist. 7. Xenophon lib. 1. de pædia Cyri, Simanc. de repub. lib. 9. cap. 1. & in omnibus non sibi, sed suis debet regere, secundùm Cicer. offic. lib. 1. unde Reipublicæ potiùs servus, quàm dominus est, Senec. de clement. lib. 1. cap. 19. circa quod multa ego scripsi in excellentijs Portugal. cap. 1. à numer. 1. & plura in Harmon. Polit. part. 3 §. 8. sed officiali, & cuicumque inservienti debetur salarium, & sumptus unde vivat, ut notatur Levit. 19. vers. 13. Deuteron. cap. 24. vers. 14. Matthæi 10. vers. 5. Luc. 10. vers. 7. Paul. ad Timoth. 1. cap. 5. vers. 18. Ergo ideo Regi tributa præstantur, inquit Apostolus ad Roman. 13. vers. 6. & populi eodem tempore, quo Reges constituerunt, insimul in redditibus cōcessis cōstituerunt ei sumptus necessarios; & quidem secundùm dignitatem, juxta ea quæ de alimentis habentur in *L. si cuius* 4. ibi:*

ibi: *Ex dignitate personæ, ff. de annis legat. l. tutor secundum dignitatem 13. de adminstr. tutor. Tiraquel. de nobilit. cap. 20. num. 143. Surd. de alim. tit. 4. quest. 18. à princip. atque ita hæc est prima reddituum publicorum obligatio, ut nostrum diploma ait.*

- 4 Similiter procedit ratio diplomatice circa consignationes pro bono communi, ac defensione Regni. Etenim præcipuus populorum finis est *pax optima rerum, ut eam appellat Sil. Ital. lib. 11. at verò qui desiderat pacem, præparet bellum, dixit optimè Veget. de re milit. in prol. lib. 3. ut experientia docet, è bello enim pax firmatur, verba sunt Thucyd. lib. 1. unde Cicet. Philip. 7. aiebat: Si pace frui volumus, bellum gerendum est: si bellum omitemus, pace nunquam fruemur, & unus pro cunctis divinus Magister Luc. 11. vers. 21. docuit: Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet.* Sed jam citatus Thucyd. d. lib. 1. bene etiam scripsit: *Bellum est non in armis maxime, sed in expensis, & sumptibus, per quos efficacia arma, & utilia fiunt; quæ omnia Tacit. hist. lib. 4. complexus est, inquit: Neque quies gentium sine armis, neque arma sine stipendijs, neque stipendia sine tributis haberi queunt.* Ergo pariter in constitutione Regni, ac impositione publicorum reddituum, impositum eis fuit onus expensarum belli, tanquam prima obligatio, ut ait diploma.

- 6 Nunc quæritur quomodo practicandum sit quod disponitur eas consignationes debere solvi integrè primo loco? Nam cum hæc, ac similes solutiones fiant divisæ in quatuor partes anni,

(vocamus a *quarteis*) prima scilicet in fine mensis Martij, secunda in fine Junij, & sic deinceps; supposito quòd in primâ quartâ reddituum non potuerint alij creditores integrè solvi, dubitatur an in secundâ quartâ debeant refici, priusquam illæ consignationes Aulae, ac boni publici de eadem secundâ quartâ solvantur, vel potius denuo sit incipienda solutio ab eisdem consignationibus.

Hanc quæstionem decidit Regimen fiscale cap. 106. loquens de consignatione Regia, seu Aulae, in favorem creditorum privatorum; disponens nil solvendum fore Regiæ consignationi, donec alij redintegrentur de primâ quartâ; similiterque in sequentibus procedendum usque ad ultimam; in qua tamen redintegrabitur consignatio Regia totius anni, & de residuo creditoribus solvetur: cumque per novum diploma Regimen istud, quoad hoc, non alteretur, videbatur observandum fore.

Sed his temporibus ego video contrarium, nempe, si casus evenit, in nulla quartâ juberetur quidquam alijs solvi, donec illis consignationibus tam Regiæ, quàm publicæ (quam diximus ad Regni defensionem) integrè sit satisfactum. Et si aliquando cum posteriori dissimulatur, cuius prioris nunquam; quod potest fundari in eo, quòd hæc sit loco alimentorum, quæ anticipata solvi debent, *L. 1. in fn. Codic. quando dies leg. ced. Bart. per text. ibi, in l. pecuniæ numer. 2. ff. de aliment. & cib. leg. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 73. Surd. de aliment. tit. 4. q. 17. à num. 1.*

DECISIO LXXXI.

De quibus consignationibus boni communis, ac defensionis Regni intelligatur prædictum diploma.

Agitur de exactione pecuniarum per tributa, seu alio modo pro bello, vel alia necessitate publica.

Ad idem diploma.

SUMMARIVM.

1. Proponitur casus. Resolvitur n. 2.
3. Gratia Regis dat meritum.
4. Respublica est societas.
5. Ad societatem omnes debent contribuere, neque valet in ea pactum continens inaequalitatem.
6. Adversus inculcantes alienas pecunias pro necessitate communi.
- Ibi. Satanas offert aliena, bonus minister propria.
7. Tributa facile solvuntur, si adsint quatuor qualitates, & n. seqq.

SI consignationes pro bono cōmuni, ac defensione Regni primo loco, ante id quod privatis debetur, solvendæ sunt, ut diploma, de quo agimus, disponit generaliter, & diximus decisione præcedenti, eveniet tandem privatis nil solvendum fore, cum necessitates publicæ in dies crescētes tot consignationes exoptulent, ut pro solis eis constituta vectigalia, & redditus non sufficiant.

2. Quare in casu occurrenti consignandarum pecuniarum pro nova necessitate publica, resolvit nostrum Cōsiliū, diplomā solummodo procedere in consignationibus antea factis ab

antiquo quasi nascētibus cum Regno; quales sunt pro sustentatione, munimine, ac præsidio arcium Regni; pro expensis armorum, quæ in eodem Regno fabricantur, fodinisque ferri, ac aliorum metallorū, quas inter nos habemus; pro extruptione navium, & catbaso colendo; pro locorum Africæ provisione, ac similes: novas autem consignationes pro occasionibus emergentibus præferendas fore non solum à salarijs, sed etiam ab annonis tam perpetuis, quàm ad vitam: etenim contrarium esset valde iniquum.

Circa quod aliud referam in nostro Consilio decretum. Cum ab hinc duobus annis opus esset pecunijs pro quadam necessitate, & domus Confraternitatis Misericordix civitatis *Portucalensis* haberet viginti & quinque aureorū mille ad emendos redditus in anniversarios, ac alia pia opera, voluit emere mille ducētos & quinquaginta atreos annonæ, pretio viginti pro uno: si ei venderentur in eadem summā, quæ in quaestura ejusdem Civitatis consignata erat pro extruptione navium; dummodo venderentur cum eadem prærogativa præferentiæ, quam habebat consignatio. Annuit Rex, & loco illius summæ venditæ tantundem noviter imposuit

posuit per consignationes divisas in varijs quæsturis; & cum exactores Regij vellent ex quæstura Vlysioponensis domus de *Maaçra* (hoc est ubi ligna vectigalia solvunt) summam ibi consignatam exigere ante omnes creditores cum præferentia debita consignationi Regiæ pro bono communi; Comitissa de *Sarzedas*, quæ ibidem habebat annonam ad vitam, & tanquam novicr manebat exclusa ob defectum reddituum, opposuit præfatam consignationem antiquam *Portucalensem* nõ potuisse vendi, atque iterum suscitari in præjudicium tertij: aliàs daretur locus fraudi, si Rex venderet antiquas eo modo, quo illam vendidit, & imponeret novas, per quas tandem omnes creditores, ut non privilegiati, exploderentur; sed noviter suscitatum novissimum debere locum habere, tanquam privati. Quod placuit Consilio, & fuit inde translata ad aliam partem, in qua nemini noceret.

3 Ratio supradictorum est, quia non tantum salaria, sed & annonæ possidentur legitimè titulo oneroso; perpetuæ quidem emptæ pecunijs in rebus publicis jam olim expensis, ad vitam verò, comparatæ servitijs quorum etiam causa onerosa est, ut probavi *decif. 20. num. 20.* imò & si aliquid ex merà Principis gratiâ sit donatum, meritis quoque comparatum dicitur, *non est manus meritum, quàm gratiam invenisse regnantium; nam quibus fas est de cunctis optimos querere, videntur semper meritos elegisse:* scripsit Rex egregius Theodoricus apud *Cassiodor. variar. lib. 1. epist. 43.* Non est igitur cur jure suo hi soli priventur, prætextu publicæ necessitatis, ad quam omnes vassalli proximis contribuere tenentur. Est profectò Respublica civilis societas ordinata ratione in communem utilitatem, ut constat ex *Cicer. in lib. de Rep. lib. 1. Div. August. de Civit. Dei, lib. 19. cap. 21. Simanc. de Repub. lib. 2. cap. 1. & 2.* ad societatem verò omnes

socij debent concurrere, *L. si non fuerint 29. ff. pro socio:* habet namque societas jus quodammodo fraternitatis, *L. ærum 53. ff. eod. tit.* at inter fratres æqualitas servanda est, *Authent. denarij. §. Illud quoque pñult. colat. 4.* ita ut inter socios non valeat pactum inæqualitatem continens, *d. L. si non fuerint, in princp. & §. 1.* ubi talis societas vocatur *leonina;* neque in foro conscientia sui vari posse affirmant, & communem doctrinam testantur *Cov. variar. lib. 3. cap. 2. num. 3. vers. huic conclusioni, post med. & Mantie. de tacit. l. 6. tit. 4. n. 7.*

Quam obrem detestandi sunt fuci quidam, qui, quum nihil egregium per se præstent, alienis laboribus, & pecunijs insidiantur, falcemque in messem ejiciunt, cujus ipsi sementem non fecerint, pretextu publicæ causæ susurrant, mella devorantes, prædicant honestum quod fingunt utile, ac sua custodientes, aliena inculcant, ut occurratur necessitati: *Mutare annonarum redditus,* Minister bonus offert propria offerentem aliena *Satana* Domitius vocavit, *Matth. 4. vers. 10. Hæc omnia tibi dabo -- tunc dixit ei Jesus: Vade Satana.* Tributa (*aspera in vulgi auribus vox,* ut inquit *Lips. Polit. lib. 4. cap. 11.*) facile conferuntur, & solvuntur, si adsint quatuor qualitates. Prima est necessitas exigendi; unde apud *Cassiodor. var. lib. 2. epist. 20.* habetur: *Omnes decet gratanter impendere quod publicas vident utilitates posse respicere: quando necesse est hæc membra sentire quæ corporis summa sentitur.* Secunda æqualitas in solvendo; unde idem *Cassiodor. lib. 7. epist. 41.* scribebat: *Tolerabile sit omne, quod æquali ordine disponitur, quia divisum onus sub communiõne subiectos certum est non gravare; pars enim extrema ad unumquemque redit, cum summa universos incluserit; contra verò apud *Salust. in Catilin. dicebatur: Quis mortalium, cui virile ingenium est, tolerare**

re potest, illis divitias superare, quas profundant in extruendo mari, & montibus coequandis, nobis rem familiarem etiam ad necessaria deesse? illos binas, aut amplius domos continuare, nobis larrem familiarem nusquam ullum esse? quod iterum præcitatus Cassiodor. lib. 1. epist. 19. breviter fuit complexus, inquiens: Ne tenuis de proprio cogatur exsolvere, quod constat idoneos indebitè detinere. Tertia, rectitudo in expendo; nam *Quidquid ex ordine tribuitur, dispendium non putetur*, docuit proximè nominatus Auctor lib. 2. epist. 6. at ex diverso: *Magnum scelus est rem pauperum præstare divitibus, & de sumptibus in. p. m. acquirere favores potentum; arenti terræ aquam tollere,*

& flumina, quæ non indigent, irrigare. Verba sunt Isidori lib. 3. de sum. bon. Quarta denique, ministrorum fides, & justus modus in exigendo; populos non tam vexat inopia, quàm exactio- nis crudelitas: minus oderunt hostes, quàm suos furaces. De his oprimè *Saavedra in idea Principis simbolo 67. ad fin. ac ego plura dixi in Harmon. Polit. p. 3. §. 8.* Hoc est verum arbitrium; quoniam si supra memorata observentur, suaviter pendent subditi, at quidquid sub lætitiâ penditur, accipientis laudibus applicatur: notat Cassiodor. lib. 2. epist. 38. è contrario autem Tacit. hist. lib. 3. docuit quòd Principes pecunijs acerbè conquirendis plus indidiæ sibi, quàm virium addunt.

DECISIO LXXXII.

Quomodo, & ubi solvi debeant salaria Ministrorum
fiscalium.

Ad verba diplomatis jam relati.

SUMMARIVM.

- 1 Verba diplomatis explicantur nu. 3. & 4.
- 2 Fructus non dicuntur nisi deductis expensis.

INquit diploma: *Secundo loco solvètur salaria quorumcunque Ministrorum Fiscii, tanquam expensæ necessariæ ad administrationem, & redditus ipsius.* Hoc est, quia fructus non dicuntur nisi deductis expensis factis gratiâ illos colligendi, *L. fructus 7. ff. solut. matrimon. ubi Bart. & omnes, teste Valasco, qui eos sequitur, de partit. cap. 29. num. 5. & 6. post Menoch. de recuper. remed. 15. num. 574.* Ergo solū quod,

solutis illis ministris, superest, censetur esse in redditibus inter creditores dividendis.

Sed, cum hæc ratio procedat etiam respectu consignationum sumptus Aulæ, ac defensionis Regni, (de quibus supra) cur salaria ista casquoque consignationes non præcedunt? Respondeo quòd, cum redditus usque ad has summas semper sufficiant, non fuit necesse in diplomate examinare hanc subtilitatem; & decebat ob reverentiam Principis, ac boni publici, eorum consignationes antepone. Imò si redditus ad has summas deficerent, fortassis dici posset eos ministros in obsequium boni communis, ac ratione salariorum aliorum annorum, gratis debuisse pro

pro illo administrare: de quo tamen non disputo, quia otium saperet, cum vix casus possit accidere.

4 Ad verba: *Quorumcunque Ministrorum Fisci*, notabis esse aliquos Ministros generales, quorum iurisdic-tio versatur circa omnia bona fiscalia in toto Regno, quales sunt Ministri nostri Consilij, item Ministri in Tribu-nali Rationum fiscalium: item duo Judices processuum fiscalium, (qui sunt Senatores in supremo Senatu Jus-titiæ, de quibus *Ordinat. lib. 1. tit. 10.* & tamen per noviora Regis decreta certis diebus vespertina horâ veniunt ad Consilium pro decidendis causis sententiâ finali simul cum ejusdem Cõ-silij Ministris.) Item Judex rationum fiscalium (quarum processus antea per-tinebant etiam ad proximè jam nomi-natos judices *juxta Ordinat. d. tit. 10.* quod clariùs ipsa exprimit *in fine prin-cip. in versic. Et tendo*: & postea Judex specialis creatus fuit, habetque Sena-toriam dignitatem, & eisdem destina-tis diebus venit ad Consilium ad deci-dendum in finali cum supradiçtis, *juxta Regimen ration. fiscal. cap. 125. & seqq.*) Item Thesaurarius maior Regni cum Notario suo. Item Exequutor consignationum Regiarum cum suo etiam Notario; & si qui sunt similes.

Alij sunt Ministri speciales ad Basili-cas, Quæsturas, seu bona, vel aliquas res, quibus deputantur. In prioribus procedit dispositio diplomatis, ita ut eorum salaria præferentiam habeant, non solum in parte ubi hodie inveniuntur consignata, sed etiam in quacun-que alia, ad quam ex qualibet occasio-ne solutio transferatur; nam cum Fis-cus in toto Regno sit unicus, & ipsi sint ejus administratores generaliter, æquè in una, aut alia parte militat ratio textus. In posterioribus autem non sic: non sunt enim administratores to-tius Fisci, sed specialis rei, cui deputã-tur: igitur ex solis redditibus ipsius de-ducant salaria, tanquam expensas ne-cessarias; nec datur ratio quare in alia parte gaudeant præferentiâ: imò si eveniat quòd propter sterilitatè illius partis ejus redditus non satis sint ad sa-laria, (quod in quæsturis tritici acci-dere potest) & Rex, vel Consilium jubeat solvi in alia, præcedentur à cre-ditoribus (quos vocamus filios) istius; & solummodo solventur de residuo, si fortè erit, vel de pecunijs Thesaurarij maioris, ut quilibet vagus creditor. Et ita vidi practicari in officialibus palu-dis de *Ota*, ob magnam tritici sterilita-tem, atque in alijs.

DECISIO LXXXIIJ.

De solvendis salarijs Ministris, ac Officilibus Justitiæ, & an
annona, quæ in hoc Regno datur Tituralibus, (quam
Assentamento vocamus) salarium sit?

Agitur de institutione Nobilium, quos vocamus *Fidalgos*.

Ad alia verba ejusdem diplomatis.

SYMMARIVM.

- 1 Verba diplomatis circa solutionem salarij Ministrorum Justitiæ. Ratio nu. seqq.
- 2 Præcipuum Regis munus est ministrare justitiam.
- 3 Reges coguntur substituere Ministros, qui cum eo constituent unum corpus.
- 4 Qui eos offendit, est Reus Maiestatis læsæ.
- 5 Mala resultantia ex paupertate.
- 6 Injustitia destruit Regna.
- 7 Annona, quam vocamus Assentamento, quæ sit salarium? & num. 8. & quid sit, num 9. ubi quid sit *Moradia*; & à quo, & cur hæc inventa.
- 8 Salarium quid sit.
- 10 Reipublic. convenit differentia nobilitatis.
- 11 Præmia alunt Remp.
- 12 Principis dignitas consistit in autoritate.
- 13 Reges Lusitaniæ semper fuerunt Vassallorum patres.

Ita sanè, quia præcipuum Regis munus est ministrare justitiam, lib. 3. Reg. cap. 10. vers. 9. ibi: *Constituit te Regem, ut faceres judicium, & justitiam.* Verùm ob naturæ imbecillitatē sat constat Principem sua scientiâ non posse cuncta complecti, ut rectè Tacit. lib. 3. *Annal.* scripsit: *Nec unius mentem esse tantæ molis capacem.* Fatebatur Tiberius apud eundem Tacit. lib. 1. *Annal.* cogitur ergo substituere Ministros, infert Lips. *Polit. lib. 3. cap. 3.* ut divinitus Jethro Moysem consuluit *Exod. cap. 18.* qui, quoad Regimen, unum corpus cum eo efficiunt, unde Lusitaniæ Rex Petrus (rectius *justus*, quàm *crudelis* cognominatus) cum Nobilis quidam Justitiæ officialem infimū (apparitorem scilicet) contumeliosè offenderet, clamabat, non officiali, sed sibi ipsi injuriam fuisse illatam; ac Nobilem fecit decapitari, *narrat Petrus Maris in dialogis Reg. Lusitan. dial. 3. cap. 5.* quod & postea in simili casu dixit *Franciscus I. Rex Galliarum*; ideo qui eos Ministros intuitu officij occidit, aut vulnerat, crimen læsæ Maiestatis committit, *L. 1. ff. ad leg. Jul. Maiest. Ordin. nostra lib. 5. tit. 6. §. 25.* debent igitur integra habere salaria ex eadem ratione, quam de sustentatione Regis diximus *dec. 80. à num. 1.* Addo
pc-

Procedit diploma: Tertio loco solvantur salaria Ministrorum, atque officialium Justitiæ, nam similiter est obligatio prima, sub qua dicti redditus fuerunt constituti, ut populi bene gubernarentur.

5 periculum paupertatis, in quod forte
incident ex salarij defectu:

*Magnum pauperies opprobrium jubet
Cuius & facere, & pati,
Virtutis que viam deserit ardua.*

Cecinit Horat. lib. 3. Ode 24. nec defuit
qui obtentu paupertatis turpissimam
vitam elegit, ut aliàs inquit textus in
L. palam 43. §. Non est, ff. de ritu nup-
tial. dixi in meo tract. *Perfectus Do-
ctor, qualis. 7. num. 2.* unde Satanas
ipsum Christum esurientem ausus est
tentare, *Matthæi 4. vers. 2. & 3.* Quod
6 si hoc eveniat, in *justitia seditiones, ini-
micitas que parit*, docuit Plato 1. de
Repub. unde cōsequens erit quod Re-
gnum de gente in gentem transferetur
propter injustitias: ut certò minatur
Ecclesiastic. cap. 10. vers. 18.

7 Scias quod circa salaria venit in
dubiū, an in tali nomine cōprehende-
retur annona, quæ apud nos à Rege da-
tur Titularibus, quam vocamus *As-
sentamento*? Volebant quippe Magna-
tes quidam nostri Regni comprehen-
di; ut sic in solutione haberent salarij
præferentiam. Nitebantur authorita-
te gravissimi Senatoris *Georgij de Ca-
bedo, decisionum part. 2. in notis post
arrestum 106. tit. 3.* ubi talem annonam
Assentamento, salarium appellat.

8 Sed diximus in Consilio salarium
non esse. Nam propriè salarium non
dicitur nisi quod datur fervienti, ac la-
boranti pro opera: (vel ministro jam
emerito propter id, quod antea labo-
ravit) ut probatur ex L. 1. §. Divus ff.
de var. & extraordinar. cognit. ubi la-
tè *Bartol. maximè num. 6.* & de his lo-
quitur diploma; illis verò Titularibus
non quod habeant aliquod exercitiū,
sed tantummodo ob dignitatem ea an-
nona datur. Deinde apud nos nullus
minister, quanvis plura officia exer-
ceat, potest habere nisi unicum salariū
(maius tamen eligere potest); sed Ti-
tulares, qui fortè officia habent publi-
ca, eorum salaria recipiunt, & insinul
hanc annonam: ergo ista non reputa-

9 tur salarium. Neque *Cabedo citato
loco* salarium esse dixit simpliciter, sed
modum salarij. Est quippe illud *Assen-
tamentum* (ut ita vocemus) portio quæ-
dam, quam Rex in hoc Regno dat Ti-
tularibus juxta titulum dignitatis, qua
fulgent: unius enim quantitatis datur
Comitibus, maior Marchionibus, &
maior Ducibus; imò & inter æquales
dignitates datur maior quantitas illis,
qui gaudent prærogativâ Regiæ con-
sanguinitatis; Comites enim nomina-
ti *parentes*, idest, *consanguinei*, maius
quàm alij Comites *Assentamentum* ha-
bent. Origo nascitur ab inclyto Rege
Joanne I. cognominato *bonæ memo-
riæ*: sed meliori ordine continuata à
tempore Regis *Alphonsi V.* cogno-
mine *Africani*. Planè illi Reges, ac
eorum successores introduxere certos
nobilitatis gradus, quibus in libro Au-
læ scribuntur bene merentes ex servi-
tjjs, ac qualitate sanguinis, tãquam do-
mestici, & unicuique assignarunt an-
nonam appellatam *Moradia* solvendâ
in speciali consignatione cum sumpti-
bus ipsius Aulæ, dummodo degant
intra civitatem, aut oppidum ubi est
curia, de quo singulis mensibus debet
constare. Quando autem ex nobilissi-
mis (quos vocamus *Fidalgos*, Latine
Aulæ generosos) ad titulum, seu di-
gnitatem Comitatus, Marchionatus,
vel si fuerit Ducatus, assumitur aliquis,
desinit habere illam annonam *Mora-
dia*, & datur ei alia *Assentamento* vo-
cata; non ex illa consignatione ex sum-
ptibus Aulæ, ut prior, sed consignata
in quacunque Basilica, vel Quæstura
sicut quælibet annona, vel pensio cu-
juscunque privati: & hanc lucratur ubi-
cūque degat, etiam à Curie loco ab-
sens. Supradicta introduxerunt Re-
ges profunda ratione statûs. Primò
quia Reipublicæ convenit inter cives
qualitatum differentias observari, ut
solita curiositate, ac eruditione osten-
dit *Tiraquel. de nobilit. cap. 20. per tot.*
Secundò, ut novum instituerent genus

præmiorum, quorum multiplicatio (sicut pœna) alit Rempublicam; ut ego plena manu demonstravi in *Harmonia Polit. part. 3. §. 4. de Justitia distribut.* Tertio, quoniam in habendis illis nobilibus domesticis, ac stipendiarijs, augetur authoritas, in qua maxime Principis dignitas consistit, ut notatur *Exod. cap. 34. vers. 33. & 35. & in L. 1. ubi glos. fn. Cod. de silentiar. lib. 12.* Quarto denique ex eo quod ex sumptibus Aulae, ac in ipsa Aula subditos alendo, videbantur non solum domini, sed etiam patres; hanc etenim prærogativam semper habuere Reges nostri, ut vassallorum parentes vellēt nuncupari: ita *Fr. Joann. de Sancta Maria, Castellanus Auctor, in Repub. Christ. cap. 26. §. 2. ibi: Los Reyes de Portugal --- siempre fueron tenidos por padres del pueblo, hoc est: Reges Lusitanie semper fuere habiti populorum parentes. Sic Joannes II. Princeps perfectus appellatus, consulentibus de-*

tertionem cujusdam arcis in Africa, respondit: *Quid verò faciam de tot filijs, quot ibi habeo?* Vnde Castellæ Regina *Elisabetha* cognomento *Catholica* suadentes bellum inferre Lusitanie, si quidem ipsa potentior esset militum numero, disertè interrogabat: *Sed quid agemus? cum sui sint filij, mei autem vassalli: referunt Eduard. Nominus de Leon in descript. Portugal. cap. 86. Marisus dialog. 4. cap. 11. Emmanuel de Faria in Epitom. hist. Lusitan. in discursu ante 3. part. ita jam dixerat Castellanus Rex Joannes I. mirantibus quod in memorabili Algibarrota prælio cum ingenti exercitu, non vicisset Joannem I. Lusitanum: Ne miremini; impossibile nanque est patrem decem mille filiorum superari.* Narrat *Dulacus do Couto decad. 6. lib. 10. cap. 5. circa quod multa, & notabilia ego congeffi in lib. de excellentijs Portugallie cap. 13. excellent. 15.*

DECISIO LXXXIV.

An præfatis consignationibus ad sumptus Aulae, defensionis Regni, atque salariorum Ministrorum, possit per novas impositiones præjudicari tacitè?

Agitur de potestate Regis ad alienanda bona Coronæ.

Ad verba alia illius diplomatis. Necnon ad Ordin. lib. 4. tit. 28. §. 1. & 2.

SVMMARIVM.

- 1 *Quæ sunt boni publici, offendi nequeunt à privatis nec à Principe.*
- 2 *Rex ad quid creatus.*
- 3 *Dicitur à regendo.*

- Ibi. *Qui destruit. degenerat in tyrannum.*
- 4 *Omnia fscalia sunt Principis. Sed quatenus. Ibi.*
- 5 *Decisionis quæstio principalis resolvitur.*

Addit

1 **A**ddit diploma : *Quæ obligatio*
nes præfatæ, cum sint juris, ac bo-
ni publici, non poterant præjudicari per
venditiones, &c. Hoc non solum à
 2 *privatis, ut in L. jus publicum. 38. ff. de*
pact. & dixi decis. 22. num. 10. sed nec
à Rege: nam Rex creatus fuit ad cu-
stodem, seu pastorem vassalorum, juxta
Aristot. Ethic. 8. cap. 11. ac in defen-
sorem publici, argum. L. 3. ff. de offic.
præfæct. vigil. dixi in Lusitan. liber:
proæm. 2. §. 2. num. 37. & lib. 1. cap. 12.
 3 *numer. 2. ad quorum munerum instru-*
mentum necessarium data sunt ei ve-
ctigalia, & redditus eorum, ut dictum
manet decis. 30. à num. 1. usque ad 6. si
 4 *autem Rex huic necessario instru-*
mento præjudicaret, non regeret, sed de-
strueret, & cum Rex dicatur à regen-
do, cap. scelus 2. quest. 1. lex Castellæ
6. tit. 1. part. 2. Marc. Tul. 3. de fini-
bus, amitteret nomen Regis, & dege-
neraret in tyrannum, Cabedo p. 2. dec. 8.
num. 1. Vnde, quanvis omnia fiscalia

sint Principis, L. bene à Zenone, vers.
sed scimus, cum glos. 4. ibi. Cod. de qua-
diem. præfer. L. 1. §. Hoc interdictum
(in secundo) ff. nequid in loco pub. Pet.
Gregor. in Syntagm. Juris lib. 3. cap. 2.
ex num. 8. non tamen potest alienare
quæ à populis data sunt pro conservã-
da Republicâ, Ordin. nostra lib. 2. tit.
28. §. 1. & 2. tetigit Cabed. part. 2. dec.
60. num. 8. Neque per hoc desinit esse
dominus, quemadmodum maritus rem
dotalem, hæres rem sub conditione le-
gatam alienare non possunt, & nihil-
ominus sunt domini, notat in terminis
nostris glessa, verbo, & cujus, in L. 2.
Cod. in quib. caus. coloni censit. lib. 11.

Atque ita practicatur, ut etiam datis quibuscûque clausulis generalibus, quæ valde commendent annonas, sive alias impositiones in redditibus Fisci, non solvantur nisi post consignationes sumptuum Aulae, defensionis Regni, ac salariorum Ministrorum, prout præcedentibus decisionibus est dictum: Et vide amplius *decisione sequenti.*

DECISIO LXXXV.

An per pactum expressum possit præjudicari consignationibus, de quibus in decisione præcedenti?

Ad verba ejusdem diplomatis.

SUMMARIVM.

- 1 Regna sunt condita à jure gentium.
- 2 Ignorantia juris gentium neminem excusat.
- 3 Tacite videtur agi quod ex natura rei venit.
- 4 Propositur questio decisionis.
- 5 Resolvitur cum distinctione, & n. 6.
- 7 Bona maioratus possunt alienari in bonum ipsius. Item sacræ in bonum Ecclesiæ. Ibid.

Ibi. *Venditio necessaria non censetur prohibita.*

Iterum addit diploma: *Imò quando*
annone constitutæ fuerunt, virtuali-
ter pactum fuit debere præcedi à supra-
dictis consignationibus, quibus redditus
antea hypotheca i extabant. Hoc addit,
ne videatur annonarum dominos earum
constitutione à Rege deceptos fuisse.

Et ratio addita legitima est : nam
 R iij cùm

cum hypotheca (juxta dicta in dec. 80. à num. 1. & decis. 83. numer. 1. & decis. 84. à num. 2.) iussit inducta à jure gèritium, à quo Regna sunt condita, L. ex hoc jure, ff. de just. jur. & talis juris ignorantia neminem excuset, L. regula 9. cum sua glossa 1. ff. de jur. & fact. ignor. tacite vitium fuit inter partes agi quod ex rei natura veniebat, L. 3. ff. si cert. pet. ac proinde meritò ex nullo pacto tacito, quanvis resultant ex quibuscunque clausulis generalibus, censeretur præjudicium illatum consignationibus, de quibus agimus, ut firmavimus dec. præcedenti.

4 Sed quid erit per pactum expressum? plerumque nanque in chartis, seu provisionibus annonarum specialiter declaratur eam annonam solvendam fore ante quamcunque consignationem cujuslibet qualitatis, etiam servitij Regis, vel necessitatis præcisæ. Tunc distinguo.

5 Si necessitas, ob quam annona venditur, & constituitur, est ex ordinarijs, propter quas usque ad præsens tempus vidimus ita factum fuisse, adhuc dico neque per pactum expressum potuisse prejudicari consignationibus prædictis; etenim quanvis talis necessitas sufficiens sit ad justificandam venditionem, ac impositionem novæ annonæ in forma communi, non tamen est sufficiens ad offendendum, vel dispensandum jus publicum notatum supra decis. 80. 83. & 84. cum, antequam

deveniret ad ejus offensionem, debuissent fieri alie diligentie ad pecunias pro tali necessitate comparandas, etiam per contributiones communes, vel alia media, quibus Regalis potestas legitime solet uti. Unde, quia adhuc (Deo favente) non sumus experti necessitatem extraordinariam, & omnino præcisam; ideo non obstantibus pactis expressis, tanquam invalidis, semper damus præferentiam consignationibus illis.

6 Si verò, peractis omnibus diligentijs exactissimè, perveniretur (quod Deus avertat) ad extremitatem, cui aliter mederi non posset nisi vendendo annonas cum pacto expresso quòd omnibus præcederent, præcedentiam conventam habebunt; quoniam jam verificatur præcisæ Regni necessitas, ad quam vectigalia primo sunt instituta, & pro qua possunt vendi: sicut alias bona maioratùs alienari prohibita, alienari possunt in bonum ipsius maioratùs, Molin. de primogen. lib. 4. cap. 3. cum duobus seqq. & res sacra in bonum Ecclesiæ, §. Sacra Inst. de ver. divis. ubi glossa, verbo, excepta, alios rextus affert; neque venditio necessaria censetur prohibita, ut supra decis. 61. num. 28. Igitur tali casu securus manebit emptor cum sua præferentia; & elapsa necessitate imponentur communiter alia vectigalia, & redditus loco venditorum, vel exigentur pecunie, quibus illi ipsi redimantur.

DECISIO LXXXVI.

Quomodo regulanda sit annonarum antiquitas.

Ad intelligentiam ipsius diplomatis.

SYMMARIVM.

- 1 *Annona perpetua, vel ad vitam qua preferentia e redditibus solvi debeant.*
- 2 *Prior tempore potior est jure.*
- 3 *Si annona antiqua redimatur, & statim vendatur danti pecunias ad redemptionem, an maneat antiqua, vel nova?*
- 4 *Lex est imposita rebus, non verbis. Et nimis subtilizare est perniciosum. Ibid.*
- 5 *Annona ad vitam, si in vita possessoris concedatur pro alia persona, ex quo tempore habeat antiquitatem.*

1 **P** Rogreditur diploma, dicens: Quarto loco solventur etiam integre absque diminutione annona perpetua, & ad vitam, secundum suas prioritates, ita ut perpetua, vel ad vitam anterior precedat noviore, juxta ordinarias Juris regulas.

2 Habentur regulæ istæ in *L. quoties utriusque 93. ff. de regul. jur. & in regul. qui prior 54. eodem tit. in 6. cum alijs apud glossas utrobique, conducit infra Ordinari. lib. 4. tit. 7. juxta easdem regulas, practicantur in Regno Castellæ, quas vocant *finzas*; quod licet anteriores annone precedant noviores in solutione, ac proinde illæ plus valent.*

3 In regulanda antiquitate annorum advertam duo, quæ saepe contingunt. Unam, quod Rex, ut redimat annonas antiquas minori pretio olim venditas, accipit pecunias à novis empto-

ribus, eo pacto quod eis vendet maiori pretio (nempe ad viginti pro uno, ut infra decis. 92.) talem, vel talem summam ex eisdem illis annonis antiquis, quas istis pecunijs redempturus est; nolunt enim novas, sed antiquas propter preferentiam solutionis in diplomate, de quo agimus: & propter securitatem malunt à Fisco emere, quam à privato. Rex autem hoc concedit ad lucrandum pretium maius. Et visum fuit in Consilio ita posse fieri, quando statim vendantur illi ipsi, qui dedit pecunias ad redimendum, neque injuriam irrogari habentibus annonas noviores; quanvis enim subtilitate Juris illæ annone antiquæ, ubi primum tradito pretio dominis, sunt redemptæ, extinctæ maneat, & nova venditio constituat annonam novam, quæ ultimam locum in solutione habere debet; tamen, si veritatem, & rei substantiam attendimus, cum Fiscus ex defectu pecuniarum non esset redempturus antiquam, nisi ei daretur pretium à novo emptore, iste in effectu est qui emit, & quemadmodum si emeret à privato domino antiquæ, subrogatus in ejus locum præcederet noviores: ita nihil impedit quod præcedat emendo à Fisco, cumque novioribus non fiat novum præjudicium, non enim crevit summa, quæ ante eos erat, non est cur querantur, nec cur scrupulam habeamus; rebus namque impositæ sunt leges, non verbis, ad *L. scire leges, ff. de legib. & L. non deb. ym. Cod. eodem tit.* nec in tribunalibus admittenda est subtilitas,

quando est nimia, ut latè dixi in tractatu *Perfectus Doctor*, qualis. 23. nu. 36. ad fin. in versic. subtilizare.

Alterum est, quòd quando Rex possidenti annonam ad vitam concedit, quòd illa post ejus mortem transeat ad filium, vel aliam personam, tunc in alia persona regulatur antiquitas non à tempore, quo incepit possidere, sed à tempore gratiæ, juxta ea quæ diximus

decij. 20. num. 4. & 5 Si verò (ut aliquando fit) concedat quòd possidens adhuc vivus renuntiet, tunc novus possessor, dum vivit prior, habebit antiquitatem à tempore, quo ille eam habebat, cum ejusdem personam repræsentet; sed post mortem prioris habebit antiquitatem à tempore gratiæ sibi factæ, ut in præcedenti casu diximus.

DECISIO LXXXVII.

An Rex possit præjudicare privatis in annonis suis per novam impositionem?

Agitur de obligatione Principis, & actione inde resultante.

Ad verba diplomatis.

SUMMARIVM.

- 1 Proponitur conclusio. Redditur ratio num. 2.
- 2 Princeps non potest tollere jus quæsitum.
- 3 Et minus si jus est quæsitum ex suo contractu. Ubi de fide à Principe observanda.
- 4 Princeps ex contractu obligatur saltem naturaliter.
- 5 Unde non potest recedere, nec de potestate absoluta.
- 6 Et tenetur actione civili.
- 7 Obligatio naturalis non producit actionem. Limitatur in Principe, num. 8.
- 9 Ratio Extenditur hoc, n. 10.
- 10 Promissio, seu pactum Principis habet maiorem vim, quàm privati. Ibi. Et circa hoc egregiæ historiæ.
- 11 Disparitas inter Principem, ac privatum.
- 12 Principis excellentia.

- 13 Casus decisus proponitur.
- 14 Annonæ pro servitijs habent causam onerosam.
- 15 Pro servitijs datur actio in Principem.
- 16 Principis autoritas in quo magis consistit.

Dispositionis proximè reddit diploma rationem, ibi: Etenim per novam venditionem annonæ ad vitam non debuit præjudicari prius impositæ. Hod idem dixerat Philippus III. in diplomate, de quo supra dec. 79. n. 3. Christianè dictum: nam Princeps non potest alicui tollere jus quæsitum, (excepta causâ publicæ utilitatis; neque tunc tollit, suum enim est) L. 4. & L. fin. cum glossa, ibi, ff. de natal. rescit. glos. per. in L. Barbarius, ff. de offic. Prætor. Bart. in L. fin. num. 2. Cod. si contra jus, vel ut il. public. Cov. variar. lib. 3. cap. 6. à num. 7. Sive sic quæsitum ex

ex jure gentium, sive ex solo jure civili, latè *Pinel. in rubr. Codic. de rescind. vendit. p. 1. cap. 2. à princip.* neque ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 8. ex num. 31. & lib. 3. cap. 3. ex numer. 10. Ant. Gabr. commun. lib. 3. titul. de jure quæsito, concl. 1. numer. 1. vers. contrarium*, ubi testatur esse magis communem: & si contra faceret, talis plenitudo potiùs esset tempestatis, quàm potestatis, ut ex citatis *Pinelo, ac Covarruv.* nos docebat in nostra insigni Academia Conimbricenti primarius Præceptor *Franciscus Caldeyra*, verè omium suæ ætatis Jure consultißimus, *in scholijs ad rubr. ff. de acquir. vel mitt. hered. numer. mihi 53.* Quod, cum ita sit in jure quæsito ex contractu inter privatos, multò magis procedit in jure quæsito ex contractu inito cum eodem Principe; quem ipse ex data fide specialiùs debet servare, ex his quæ dixi *decis. 71. numer. 8.* addo in terminis nostris egregium textum *in L. fin. Cod. de locat. prædior. civil. lib. 11.* aliàs, in maximam Reip. perniciem, nemo cum Principe pacisceretur; rectè nanque *Arist. Rhet. ad Theod. 1. cap. 15.* ait: *Violatisque pactis tollitur inter homines commerciorum usus*; atque *Tit. Liv. dec. 1. lib. 6.* *Cum fidei abrogatione omnis humana societas tollitur.*

Et ratio rationis est, quia, cum Rex in venditionibus, & provisionibus annonarum per contractum promiserit earum integram solutionem, talis conventio, & promissio eum obligat saltè naturaliter, *Bart. in L. digna vox num. 2 Cod. de legib. ubi Ap. stilla adducit plures DD. antiquos, & est communis, ac indubitata doctrina, ut firmat Vasques Menchaca controuv. illustr. cap. 3. num. 1.* unde nec de potestate absoluta recedere potest, *Paul. Castrens. in d. L. digna vox, Dec. cons. 528. numer. 6. & cons. 600 numer. 3. Menchac. d. cap. 3. num. 2.* ubi ait esse veram, & communem sen-

tentiam ex pluribus, quos citat. Imò ea obligatio est ita efficax, ut actionem ad judicium pariat, *tetigit Bald. in cap. 2. §. In futura, numer. 3. de nova form. fidelit. in feud. & cum Ant. Butr. column. pen. in cap. Quæ in Ecclesiarum de constit. atque alijs, quos allegat, dicit communem, & tenet Menchaca supra d. num. 1. versic. ea tamen obligatio naturalis.*

Circa quod obiter pro advertentia erroris, quem nuper in iudicijs nõ vulgaribus vidi, dictum volo, quòd illa regula solam obligationem naturalem non producere actionem ad agendum, de qua *in L. fidejussor 16. §. Fidejussor, ff. de fidejussor. & in L. actiones 10. ff. de act. & oblig.* tantummodo procedit in personis privatis; at in Principibus sola naturalis obligatio actionem efficacem gignit, *juxta Bald. Butr. Menchac. & communem sententiam proximè relatam.* Et profectò si ita non foret, nunquam Princeps, nec ejus Procurator posset pro contractu, vel alia causà vocari ad judicium (quo nil absurdus); patet; nam si ad agendum contra Principem debet subsistere civilis obligatio, ipse autem (ut est in confesso) legem civilem, quæ eum obligat, tollere potest, vel saltem declarare ad præterita tempore sui contractus, jam manebit solutus à civili obligatione, ejusque actione. Dices eum justè non posse tollere, vel declarare legem civilem in favorem proprium, & præjudicium partis; sed hoc ex nullo alio, nisi quia offenderet æquitatem, ac rationem naturalem; ergo (insto) non est aliud, quod cum efficaciter ligger, ne judicium evadat, nisi naturalis obligatio; atque ideo rectissimè ait præfata communis doctrina obligationem naturalem, quæ in privatis non producit actionem, eam producere in Principe, ne sequatur absurdum; & tu cave ab errore supra notato.

Plus tentabo hanc doctrinam intelligens, ut obligatio naturalis sufficiat in Principe ad producendam actionem

nem non solum in casu, quo in privato datur obligatio civilis, sed etiam in casu quo in privato non datur nisi obligatio naturalis; ita ut nuda pactio, quæ in privato non parit efficacem actionem, *L. juris gentium 7. §. Sed cum nulla, versic. igitur nuda, ff. de pact.* eam pariat in Principe. Hoc probo, quoniam uniuscujusque status, seu cōditio regulari debet secundum leges, quæ sibi sunt propriæ; at verò illa pactio, quæ in privato non est sufficiens, in Principe efficacissima est, ut apud *Ant. Panormit. de rebus gest. Alphonsi Regis* Princeps excellentissimus dixit: *Tantum valere ad fidem debere unicum Principis viri verbum, quantum privatorum jussurandum.* Dubitabat *Sigismundus* Imperator incivilem promissionem adimplere cuidam militi factam, respondit miles: *Poteras negare cum peterem, non autem sine turpitudine quod promissum est rescindere poteris. Tunc Sigismundus: Si ex duobus alterum me ferre oportet, levius rerum, inquit, quàm famæ jacturam subibo.* His verbis refert *Æneas Sylvius lib. 3. commentar. de reb. Alphonsi*, & hujus juris Imperator *Theodosius* ita fuit observator, ut diceretur tam certa fuisse illius beneficia, ut tam accepta viderentur cum sponderet: ita recitat *Perr. Brof. in not. ad Cassiodor. var. lib. 3. cap. 42. numer. 1.* quod etiam dicebatur de Rege nostro *Joannes II.* ut constat ex *Maris in dialog. Reg. Lusitan. dial. 4. cap. 11.* qui, ne incivilem promissionem romperet, ducētis aureis interesse patitur refarcivit; narrant *Resendius in ejus Chronic. c. 106. Maris loco citato.*

II Nec mirum est hanc differentiam dati inter privatum, & Principem; cum detur inter servum, & liberum: ex contractu qui civiliter non ligat servū, liber ligatur civiliter; sic ex promissione, quæ efficaciter non obligat privatū, Princeps obligatur efficaciter. Argues disparem esse comparisonem: nam cum servus nullam habeat personam

in jure civili, *glos. obligationes, in L. ex hoc jure 5 ff. de just. & jure*, nil mirum quod detur in libero quod in servo nō datur, non enim est proportio de uno ad alterum: at privatus, sicut & Princeps, personam habet in jure civili, ergo inter duos qui habent proportionē, dari non potest tam ingens obligationis diversitas. Respondeo etiam inter privatum, & Principem sine proportionē differentiam dari in jure politico. Ait enim *Plato Socratis nomine de Rep. 3.* Deum in hominum creatione aurum miscuisse materiæ, unde Principes formarer, argentum pro materia nobilium, ferrum pro materia plebis. *Ephantes apud Stob. serm. 47.* inquietabat, Regem esse virum divinum inter omnes, & supra naturam valde eminentem, qui licet corpore alijs sit similis, à meliori artifice factus noscitur ad ipsius artificis exemplar. *Plutarchus lib. de doctrin. Princip.* Principem vocat Dei simulacrum in terris, ut in Cælis Sol, & Luna simulacra Dei sunt, & in *lib. de disput. Philosoph.* existimat solos Reges, & non privatos, esse Dei discipulos. *Diogenes in lib. de Regno* asserit Regem Dei esse imaginem: *Stobæus in admonit. de Regno serm. 48.* eum appellat opus unicum, familiare Creatori, splendens inter subditos. Sed hæc, & alia de Principali excellentia apud *Simanc. de Repub. lib. 3. cap. 6.* minus referunt quàm sacra pagina. *Paul. ad Roman. 13. vers. 6. Petr. prior. epist. cap. 2. vers. 13.* ac alijs in locis relatis à *Belarmino de offic. Princip. lib. 1. cap. 1.* ubi nuncupantur ministri, substituti, ac filij Dei. Nil ergo mirum quod per diversas leges reguletur: & cum in alijs non valeat argumentum à privato ad Principem, minus valeat circa obligationem dependentem à fide, quæ in Principe debet exuberare, ut sæpe diximus; proindeque in eo sola naturalis obligatio efficax sit ad judicium, ex simplici causa, quæ in privato parum operetur; addo

addo *Larreamp. 1. allegat. fisc. 3. num. 5.* ubi ad propositum firmat *cum Bart.* obligationem naturalem in Principe ad fidem servandam potentiolem esse.

13 Sed redeundo ad genuinum punctum nostræ decisionis; cum per obitum cujusdam vacasset annona, quam habebat ad vitam, Rex eandem concessit filiabus cujusdam Ministri ex primis. Hic volebat eandem illa antiquitate frui. Sed ex eo quod relatis verbis ait diploma, & supra confirmavi, decrevimus in Consilio non posse præjudicari illis, qui noviolem locum antea habentes, jam per talem obitum ascenderant in locum meliorem; antiquam annonam verè fuisse extinctam, & per novam gratiam novam annonam fuisse constitutam, quæ à prioribus deberet præcedi. Neque obstabat instantia præfati Ministri arguens quod quemadmodum *decis. 86. num. 3.* concessimus Regi redimere antiquas annonas perpetuas olim venditas minori pretio, ac eas iterum pluris vendere cum eadem antiquitate, cum tamen per redemptionem extinctæ mansissent: ita in casu præfati concedendum fore: non inquam obstabat, quia datur magna disparitas; porro in annona perpetua non poterant noviores sperare extinctionem, nec profectò darentur, nisi novus emptor pecunias ad redimendum præstaret, unde nihil impedit hunc pecunias dantem poni in locum antiqui domini, quasi ab eodem emeret, ut consideravi *d. decis. 86. num. 3.* At in annona ad vitam certum erat fore extinguendam, cumque effectus venit, non debent jure jam quæsito privari qui per vacantiam ad meliorem locum ascenderunt.

14 Supradicta circa annonas perpetuas emptas pecunijs, procedunt etiam

inannonis ad vitam impositis ob servitia: nam hæc similiter causam onerosam faciunt, ut dixi *decis. 20. nu. 20.* & recitavi *decis. 81. num. 3.* Imò eam 15 causam pro qua Princeps possit vocari in iudicium, ut tentavit dicere doctissimus Pereyra *decis. 4. num. 4.* saltem in servitijs extraordinarijs (idest non ex illis, quibus omnis vassallus nascitur obligatus, v. g. pro defendendo Rege, aut patria, sed ex alijs à libera voluntate procedentibus, v. g. in acquirendo novo Regno, vel similibus actis.) Ego autem fidenter assero in quibuscunque servitijs. Quoniam quanvis sit verum teneri vassallum ad illa ordinaria servitia pro Rege, ac patria, tamen non tenetur unus plus quam alter; imò omnes pro viribus debent concurrere jure societatis, ut demonstravi *decis. 81. num. 4. & 5.* ille ergo qui, quiescentibus alijs, laboravit plus, potest satisfactionem petere à communi societate, nempe à Principe ejus nomine: ac Princeps emolumentum ratione obligatur, vel civiliter ex æquitate *L. si & me, & Titium 32 ff. de reb. cred. si cert. pet. vel naturaliter, quod sufficit, ut supra dixi à num. 7.* neque hoc, ut quidam 16 ineptè existimant, est contra Principis obsequium; disertè quidem *Tacit. annual. lib. 4.* consideravit: *Ceteris mortalibus in eo stant consilia, quod sibi conducere putant; principibus autem diversa est fors, quorum præcipua ad gloriam sunt dirigenda: maiorem autem Principum gloriam assignarunt egregij Imperatores in L. digna vox Cod. de legib. ibi: Dignâ vox est Maiestate Regnantis legibus alligatum se Principem profiteri; adeò de authoritate juris nostra pendet authoritas: & re vera manus Imperio est submittere legibus Principatum.*

DECISIO LXXXVIII.

Origo annonarum debet declarari in folijs, per quæ solvuntur, & si non declaretur, habetur annona pro noviori.

Ad idem diploma.

SUMMARIUM.

- 1 *Antiquitas, & origo annonarum debet declarari in folijs, quæ traduntur Theſaurarijs.*
- 2 *Qui non præſentat Conſilio Fiſci titulum annonæ ſuæ, habetur pro noviori, & n. 3.*
- 3 *Cominationes Magiſtratuum debent obſervari, & faciunt jus.*

1 **U**T prioritates cognoscantur, jubet diploma sic: *Ut autem Theſaurarij, Quæſtores, Receptores, atque aliæ personæ, à quibus dictæ ſolutiones fieri debent, poſſint hunc ordinem obſervare, declarabitur in inventarijs, ſeu folijs, quæ eis traduntur, ſecundum annonarum chartas, tempus in quo unaquæque annona fuit vendita, data, & conſtituta.*

2 Quoniam verò difficilimum erat per multiplicatos libros fiscales originem, & antiquitatem annonarum perpetuarum investigare, publicis edictis

jussit Cõsilium omnes annonarum dominos intra mensem titulos suos, seu chartas ostendere, ut de prædicta origine constaret, sub cõminatione quòd illi qui titulos in præfixo termino non ostenderent, reputarentur noviores. Transacto mense, alius fuit reformatus pro termino peremptorio; & ritulorum qui venerunt, visa origo declarata fuit in ultimo Registro librorum fiscalium, indeque desumpta declaratio ponitur in folijs, ut diploma jubet. Fuit autem ter, vel quater resolutum (& hæc est vis præsentis decisionis) 3 illos qui in præfixo termino titulos, seu chartas non præſentarunt, dum eas non præſentant, & in ultimo Registro, ac folijs non fit originis declaratio, pro novioribus fore reputandos, & ab his qui præſentarunt præferendos; quia illa Conſilij cõminatio debuit obſervari, & fecit jus, *ad notata in L. conſentaneum 8. Cod. quomodo, & quando judex, ac alibi paſſim.*

DECISIO LXXXIX.

Quomodo provideatur creditoribus posterioribus, ad quorū solutionem non fatis fuere redditus fiscales.

In verbis ejusdem diplomatis.

SUMMARIUM.

- 1 Qui, ut noviores, non obtinuerunt solutionem annonarum, debent recurrere ad Consilium Fisci.
- 2 Quomodo Consilium eis provideat, & n. seqq.
- 5 Annona ad vitam, & salaria, quæ vacant per obitum, vel ex alia causa, accrescunt toti, ut expendantur in forma diplomatis.

1 **H**abetur in diplomate: Illi qui noviores solutionem non obtinuerint, petent satisfactionem in Consilio Fisci, ac mei patrimonij, quod Consilium eos faciet solvi in parte alia, in qua supersint redditus, vel magis accommodata fuerit.

2 Dupliciter succurritur quibus solutio defecit, vel satisfaciendo pro præterito, vel præveniando in futurū. Ad satisfactionem præteriti, vel loquimur de debito pecuniarum, vel de debito tritici, aut hordei. Si de debito pecuniarum, non potest satisfieri, donec per rationes redditas à Thesaurario, vel Receptore, constet redditus non fuisse fatis; & tunc in Tribunali rationum fiscalium datur certificatio (quàm vocant *in forma*) debitæ quantitatis; ita jubet ejusdem Tribunalis Regimen *cap. 71.* cujus certificationis virtute Consilium fiscale facit expedire diploma à Rege signatum, quo

Thesaurario maiori Regni jubetur, ut per manus Thesaurarij Regiæ Domūs solvat creditori prædicto. Nec ante rationes redditas fatisfit, vult nanque Rex cognoscere cujus causâ defecerit solutio, utrum reddituum, vel Thesaurarij. Si de debito tritici, aut hordei agimus, non solvitur nisi officialibus actualiter serviētib; in Aula, eo quod sit salarium, quod omnino debetur, ut diximus *decif. 80. à num. 1.* & ita Rex declaravit in quadam consulatione fiscalis Consilij: vel si sit annona empta, (quarum in tritico, aut hordeo sūt raræ) quoniam ex contractu oneroso debentur, ut supra *decif. 87. à num. 4.* & tunc vel jubetur solvi in alia quæstura, seu parte, in qua, post integram solutionem propriarum consignationum, supersit unde solvatur: vel, facta æstimatione, jubetur pretium pecuniarium solvi per Thesaurarium maiorem, ut dixi supra circa debitum pecuniæ. Annona ad vitam datæ ob servitia non solvuntur: prohibente Regimine rationum fiscal. *d. cap. 71. in fine:* & clarius prohibent Regis decreta dat. 19. die Decembr. an. 1647. & 20. Jul. an. 1649. quoniam, ut plurimum, declaratur in gratia, Regem conferre dum solvi possit in quæsturis tritici, ac hordei, ubi consignantur: & si declaratio deficiat, ex practico subintelligitur: ergo si ibi solvi nequit, cessat gratia.

4 Ad præveniendum in futurum, ne similis defectus sequentibus annis accidat, siue loquamur de pecunijs, siue de tritico, aut hordeo, non solebat Consilium inconsulto Rege transferre consignationes de una parte ad aliã. Jam verò diploma nostrum in verbis relatis non tantum facultatem concedit, sed etiam iubet Consilio quòd annonas, quæ in una parte solvi non possunt, faciat solvi in alia, ubi supersint redditus, vel magis accommodata sit, ac iuxta illud aliquas jam trãstulit Cõsilium, tam tritici, ac hordei, quàm pecuniarum.

5 Restat advertendum quòd, si per obitum alicujus, vel ex alia causa, currente anno cessat annona ad vitam, aut salarium, ea quantitas accrescit illi toti illius Basilicæ, Quæsturæ, vel Domus Regiæ, ut expendatur secundum præferentias, & ordinem diplomatis: nec manet ad arbitrium Thesaurarii, vel Consilij; ita sæpe idem Consilium declaravit, unde fit aliquando ut creditor posterior, cui non sufficerent redditus, si omnes viverent, per vacantiam morientis solutionem consequatur.

DECISIO XC.

Dotes Monasterijs à Regibus datæ, habent naturam salarij ministrorum. Agitur de obligatione Principum in monasterijs fundandis, seu dotandis.

Ad ipsius diplomatis verba.

SUMMARIVM.

- 2 Reipublicæ interest armari militiã cælesti, quæ constat ex bonis Religiosis.
- 3 Reges Lusitani multa templa edificarunt, ac ditarunt.
- 4 Qui plus in hoc fecerunt, maiora à Deo acceperunt.
- 5 Circa Ordin. lib. 2. tit. 18.
- 6 Ibi. Quantum Regibus conveniat esse liberales erga Ecclesias.
- 6 De quibus datis monasterijs intelligatur nostrum diploma, & decisio.
- 7 Fructus decimales primò sunt obligati Parochis, & Ecclesijs.

1 **U**Lterius addit diploma: Declaro quòd ad hunc effectum reputentur, ut hucusque fuerunt reputatæ, pro salarijs ordinariæ, seu pensiones antiquæ,

quibus fuerunt fundata, vel dotata aliqua monasteria Religiosorum, vel Monialium: quandoquidem talis fundatio, vel dotatio facta fuit in bonum commune spirituale, ac temporale Regni.

2 Quemadmodum Reipublicæ, ac Regi est necessarium terrenam habere militiam, ut dixi decis. 80. numer. 4. ita necesse est armari militiã cælesti, quæ constat ex bonis Religiosis, ut notatur ad glos. 1. in L. penult. ff. de testam. milit. Horum ministerio non spirituales tantum, sed & corporales obtinentur victoriæ; sic, Moysi levatis manibus ad Cælum adstante, pugnabat, & Amalecitas superabat Josue; Exodi cap. 17. vers. 11. sic primus Rex noster Alphonfus in expeditione contra Albucazanum Regem Mahumetanum de Badajôs, secum ducebat Aldebertum natione Gallum à Sancto Bernardo ad Lu-

Lusitaniam missum, in eaque ^{indivise} fundati Monasterij *Sancti Joannis de Tarouca* Prælatum, ut tempore pagnæ Dominum oraret: quod ille fecit, velut alter *Moyse*, & Rex, velut *Josue*, victor evasit: *narrat P. Bernard. de Brito in Chronic. Cisterc. lib. 2. cap. 4.*

3 Quare Lusitani Reges tot ædificarunt, & ditarunt templa, ut præfatus *Alphonsus* (qui nullâ sibi ædificavit domum) centum & quinquaginta fundaverit, ac dotaverit, *notant Anton. Vasconcel. in Anacephalæos. in Alphos. Henriq. num. 21. Maris dialogo. Reg. Lusitan. dialog. 2. cap. 7. & Rex Emmanuel plusquam quinquaginta erexit, quorum multa adeo sunt magnifica, ut in eis plurium Regum vitæ, ac thesauri videantur exhausti; advertunt citatus Maris dialogo 4. cap. 19. & Emmanuel de Faria in Epitom. hist.*

4 *Lusitan. part. 3. cap. 15. num. 8.* Circa quod ego ponderabam in *Harmonia politica part. 1. § 2. numer. 11.* prænomatos Reges plurium templorum fundatores maiora à Deo accepisse beneficia, quàm alios: quippe *Alphonsus* totam Lusitaniam, *Emmanuel* omnes ferme ultra mare provinciâs acquisivit. Unde circa Ordinationem nostrâ *lib. 2. tit. 18.* (de qua modò non ago) debent prospicere qui zelo exardescunt, ne Republicam destruant dum conservare existimant, audiant quæso Reges: *Justinianum Imperatorem in Authent. de non alienand. reb. Eccles. §. Summus, collat. 2. de datis Ecclesiæ loquentem; & dicentem: Quid enim causetur, Imperator ne meliora det? cui plurima dedit Deus habere, & multorum dominum esse, & facile dare, & maxime in sanctissimis Ecclesijs, in quibus optima mensura est donatarum eis rerum immensitas. In dandis pecunijs non consideratur damnum auferendi terras à sæcularibus: arguentibus autem Regales Thesuros rectius in rebus communibus expendi, ref-*

pondit *Philippus Augustus* Rex Gallie: Si sciretis quot, & qualia dona Reges per momenta à Domino recipimus, & quàm nobis est necessaria eorundem continuatio, nosceretis nos erga eum esse avarissimos, quando liberaliores putatis: *refert Molinier Polit. Christ. lib. 2. cap. 6.*

Hinc fit, optimo jure diploma nostrum reputare pro salarijs (ut habeant præferentiam, de qua supra *decis. 83.*) Ordinarias, seu pensiones antiquas, quibus à Regibus fuerunt fundata, vel post foundationem dotata (quod alimenta non haberent) aliqua monasteria: quoniam talis fundatio, aut dotatio fuit in bonum commune, & erat Christianæ Republicæ obligatio. Sed non procedit idem in Ordinarijs, seu pensionibus datis Monasterijs jam fundatis, & quibus non deerat alimonia: hæc nanque ad melius esse concessæ, sunt pura elcemosynæ, quæ non debent dari ex alieno, ut eveniret, si, etiam noviores tempore, præcederent alias annonas; habebunt igitur cõmunem cum omnibus præferentiam juxta antiquitatem cujuscunque, & ita practicatur; imò si sunt tritici, aut hordei, & pro eis deficient redditus, non solvuntur, proceditque quod dixi *dec. 89. num. 3. ad fin.*

Tandem in hac materia Ecclesiarum advertere oportet, quod in Quæsturis, & partibus pertinentibus ad Regem tãquam magnum Magistrum Ordinum Militarium, ex redditibus decimilibus fructuũ primo loco ante omnia sine ulla exceptione solvantur: salaria Parochis Sacramenta ministrantibus, item Ecclesiarum Parochialium expensæ; sunt etenim illæ decimæ jure divino applicatæ supradictis, *Matthæi 10. vers. 10. Luc. 10. vers. 8. & totus tit. de decimis: & quod dictum fuit decis. 80. de sumptibus Aulæ, ac boni communis, in redditibus fiscalibus procedit, non in his.*

DECISIO XCI.

Annonæ, seu pensiones concessæ in redditibus operum
piorum quomodo solvantur.

Ad ultimum dispositum in diplomate.

SUMMARIVM.

- 1 Opera pia solvenda apud nos, quid sit, & fuit Regis Emmanuelis domum.
- Ibi. Regem multa habentem oportet multa dare pauperibus.
- 2 In eleemosynis præferendus est dignior.
- 3 Eleemosyna extra casum extremæ necessitatis non est de præcepto, sed de consilio.
- 4 Quando annona, seu pensio in operibus pijs solvenda sit absque diminutione pro rata parte cum cæteris, quibus redditus non sufficiunt.

I **U**ltimò dicit diploma: *Excepto folio, seu inventario operum piorum, &c. Gloriosissimi Regis Emmanuelis pieras, opibus sibi in dies crescentibus, meminit Pomponium Letum hist. Rom. in vita Constantini dicentem Regem oportere multa possidere, & multa impendere: atque iterum Dionysium Halicarn. lib. 4. scribentem: Iustum hoc, & utile Reipublicæ est, ut multa quidem possidens, multa conferat: parva verò habens, pauca: digniusque esse pauperibus dare: quid tam porro Regium, quàm opem ferre supplicibus? interrogabat Cicer. 3. de Orat. & bellissimè Ovid. de Pont. lib. 2. Eleg. 9.*

*Hoc tecum commune Dijs, quòd utri-
que rogati,*

*Supplicibus vestris ferre soletis opem.
Quare eleemosynis, & alij pijs, Regio*

diplomate donationem perpetuam fecit centesimæ partis omnium cujuscunque qualitatis reddituum fiscaliū, ac Coronæ, tam intra Regnum, quàm alibi suorum dominiorum; eo insuper adjecto, ut ex redditibus certis, nempe quando vestigalia, seu bona alia sunt certo pretio locata, centesimam partem solvat Receptor, aut cōductor in principio cujuscunque anni: constituitque specialem Thesaurarium, ad cujus manus totum venit, & inde distribuitur; quem Thesaurarium tunc Clericum de suo sacello nominavit, hodie autem est officium laici, quod diploma fuit postea redactum ad Regimen fiscale cap. 206.

Danrur igitur annonæ ad vitam in his redditibus pro operibus pijs, & inquit diploma tales annonas non fore solvendas integrè juxta præferentias prioritatis: *quoniam licet nitantur aliquibus servitijs, habent naturam eleemosynæ, in cujus distributione arbitrium est magis liberum.* Et dum inquit talium annonarum concessionem niti servitijs, notandum est, non ideo amittere naturam eleemosynæ; sed cum pecuniæ pro omnibus pauperibus non sufficiant, eliguntur digniores cap. Non satis 86. d. stinct. glos. postulat, in cap. Quiescamus 42. distinct. Div. Thom. 2. 2. quæst. 32. art. 9. Alphons. Eneus de Valdes in tract. de eleemosyna part. 3. pag. mihi 72. versic. 5. num. 3. & versic. si autem omnibus, & sunt dignio-

3 gniores in quibus concurrunt *reluctantia* erga Rempublicam. Progreditur diploma: *In cuius (idest eleemosynæ) distributione arbitrium est magis liberum*; ita est, nam eleemosynam dare (extra casum extremæ necessitatis) est opus consilij, non præcepti necessarii, *Gabriel in 4. dist. 16. quest. 4. conclus. 5. Sylvester in summa, verbo, eleemosyna, in §. 1. Valdes d. part. 3. fol. mibi 35. col. 3. versic. sexta conclusio, & fol. 36. col. 1. versic. septima conclusio.* Sed ne dicatur quod semel promissa solvenda est integrè, quin præjudicari possit per posteriorem concessionem aliarum, addit: *Et quando illæ annonæ dantur, jam fit cum suppositione solvendi pro rata portionis, ut semper in usu fuit, subintratque jus supra allegatum*

dec. 85. n. 3.

4 Hoc ita strictè observatur, ut in aliquibus gratijs, & concessionibus, per quas Rex istas annonas consignavit in certa parte ibi solvendas absque diminutione, dixerimus ramen non sic observandum, (quasi Rex concedens nõ bene informatus fuisset) imò illas etiã summas cum toto Regni ad prædicti Thesaurarij manus venire debere, ut inde cum sua diminutione pro rata his quoque beneficiatis cum cæteris solveretur. Attamen non negamus quod, si Rex cognita causâ hunc stylũ expressè derogando jubeat aliquem omnino integrè solvi, ita observabitur, est enim in hac re liberius arbitrium, ut numero præcedenti diximus.

DECISIO XCII.

Annonas civiles perpetuas constitutas in redditibus fiscalibus non posse vendi, etiam in subhastatione, inter privatos, nisi ad rationem de viginti pro uno milliaro.

Ad Regium diploma dat. 13. die Decembr. an. 1614. publicatum 13. Januar. ann. 1615.

SUMMARIUM.

- 1 Annonæ civiles quò pretio constitui possint.
- 2 Illud pretium semper fuit observatũ.
- 3 Casus decisionis. Resolvitur ibi, & n. 10.
- 4 Requisitus, seu deprecatus debet facere id, de quo deprecatur, sed vide num. 7.
- 5 Lex pœnalis non extenditur ultra verba, sed vide n. 8.
- 6 In venditione necessaria licet quod in voluntaria non liceret, sed vide

- 7 In pretio venditionis annonarum, etiam inter privatos, vertitur interesse Fisci.
- Ibi. Ad Judicem justificationum hujus Regni pertinet Fisco prospicere.
- 10 Quod dicitur in annonis perpetuis, dicendum est etiam in annis ad vitam, circa taxatum pretium.

Regio diplomate prolato die 13 Decembr. ann. 1614. quod est registratum in libro Regiminum servato apud Consilium fiscale fol. 335. & transcriptum à Phœb. decis. 211. in Sijj 2. part.

2. *part.* in gratiam commercij cadentis, & utilitatem patrimonij fiscalis, cautum fuit ne deinceps annonæ civiles perpetuæ (quas *juros* vocamus) constituerentur minori pretio, quàm ad viginti pro uno milliario; annonæ autem ad vitam, (quas vocamus *tenças*) si sint pro una vita, constituentur ad decem pro uno; & pro duabus vitis (intelligo de simul currentibus) ad duodecim pro uno constituentur; addito decreto irritante, & puniente ad privationem officij Notarij conficiendum instrumentum in contrarium.

2 Ab eo tempore nunquam Rex aliter vendidit, imò (virtute pacti retro vendendi quod semper in annonarum cõstitutione apponitur) redemit multas ex ijs, quæ antea constitutæ fuerant minori pretio. Vnicum inveni diploma in supra allegato libro fol. 366. dat. 26 Augusti ann. 1624. quo permissum fuit (non obstante illo, de quo agimus) annonas perpetuas cõstitui pretio sexdecim pro uno, quò facilius inveniretur pecuniæ pro classe mittenda contra *Batavos Brasiliam* infestantes. Similiter etiam observarunt privati tales annonas à Fisco habentes, nunquam de eis inter se paciscendo, saltem in publico, nisi pretio illius diplomatis anni 1624. & si aliquando fide data aliter conveniebat, semper tamen scriptura fiebat pretio in diplomate præfinito.

3 His spretis, *Antonius de Albuquerque* in executione adversus bona *Eduardi de Albuquerque*, in publica subhastatione, quia defecerat licitator extraneus, in forma *Ordinat. lib. 3. tit. 86. §. 30.* sibi addixit pretio minori annonam civilem perpetuam, quam debitor suus habebat in quaestuta *Lamecensi*; quod Curialis Prætor, apud quæ fiebat sententiæ executione (fortè inadvertenter) approbavit; & literis requisitorijs nostrum Fisci Cõsiliium deprecabatur, ut ea annona deinceps in libris fiscalibus nomine Antonij describeretur. Sed cum negotium ad me

veniret, ut justificationum Judex decernerem id illum pertinere annonam, ego non assensi, imò additionem, utpote contra legem vetantem, improbavam.

Pro *Antonio* faciebat primò, ad Prætozem pertinuisse judicare inter privatos; nec inter illos, quanvis non rectè fecisset, superiorem cognoscere nisi justitiæ Senatui: nostrum verò Cõsiliium teneri præfatas literas requisitorias exequi absque dubio, ut in usu est; *juxta ea quæ Cabed. part. 1. decis. 49. & Mendes à Castro in. praxi Lusitan. lib. 3. cap. 21 num. 55.* Secundò, quòd diploma de sola prima cõstitutione, seu fundatione annonæ loquitur, ibi: *Se não possão impor, nem constituir, nem fundar novos juros, &c.* hoc est: *Non possunt imponi, constitui, nec fundari novæ annonæ, &c.* antiquæ igitur jam impositæ, constitutæ, ac fundatæ non prohibentur minori pretio transferri titulo venditionis, ut in terminis tenet *Larrea in alleg. fiscal. part. 1. allegat. 25. num. 2.* neque dispositio pœnalis ultra verba extendenda est, *gl. ssa, aureos, in L. penult. ff. de pœn. ac passim alibi.* Tertiò, quòd emptio, & venditio, de qua hîc, facta fuerat in subhastatione; atque ita necessaria: multa verò licent in necessaria venditione, quæ in voluntaria non licerent, *ad glos. penult. in L. item quanvis i. ff. commun. divid. bonus textus in L. cum fidei hæredis 9. & ibi glos. pendet, ff. de fideicom. libert. cum alijs.*

At respondebatur ad primum, in casu præfenti non de solo interesse privatorum agi, sed etiam de interesse Fisci, cui expedit annonas suas, in cujuscûque potestate jam sint, plurimi æstimari, ut quas velit vendere novas, pretiosiores sint; & cum fiscalis Procurator non fuisset auditus, ad Judicem justificationum pertinere Fisco prospicere; ad hoc enim ejus officium fuit inventum: & quoad Fiscum Curialis Prætor incompetens erat notoriè, unde ejus

ejus requisitoria observari non debuit, ut innot Cabedo dict. decis. 49. ad fin.

8 Ad secundum, quòd (non loquendo de pœna Notario imposita) lex illa, dũ solummodo annullat venditionem, verè pœnalis dici nequit: imò lex pœnalis aliquando per identitatem rationis, & æquitatis extenditur, *L. si quis seruo 20 & ibi glos. ult. Codic. de furt.* militat verò eadem utilitatis ratio in constituenda nova annona à Fisco, & in vendenda à privato jam constituta vili pretio; ex cõsideratione proximè facta, & ex alio capite eadem est utilitatis ratio, si non erga Fiscum, saltem erga Rempublicam.; expressit nanque diploma ideo etiam vile annonarum pretium prohibere, quoniam divites lucro illo pecunias applicabant cessantes à cõmercio, quod peribat; hoc autem pariter evenit in emenda à Rege nova annona, vel à privato antiqua; arque ita in terminis nostris tenet *Lessius de Just. lib. 2. cap. 22. dubitat. 7 num. 45.* (quem Larrea supra minus

bene pro se allegat in numer. seq. cum ibi solum referat consuetudinem, quã tamen reprobatur.) Et tutius scribit Navarr. in *Commentar. de usur. num. 112.* (quanvis etiam Larrea eum pro se afferat). Ad tertium, eandem quoque legis rationem militare in subhastatione, quæ in venditione simplici. Item quod permittitur per necessitatem, eatenus permittitur, quatenus necessitas urget, *L. sed & si 28. §. Sed & si dies, ff. de judic.* nulla verò necessitas impedit creditorem annonam accipere illo pretio, quod lex justum arbitratur,

Antonius supplicavit à me ad totum Consilium, sed non obtinuit; & facta denuo subhastatione, licitatus est, ac emir secundum pretium diplomatistis. Idem dixi in alio creditore addicente annonam quandam Monialium in civitate Eivensi, qui absque supplicatione acquievit. Et quod in annonis perpetuis dictum est, dicam in annonis ad vitam, ut in eis non discedatur à diplomatistis pretio.

DECISIO XCIII.

Redditus annonæ, vel salarij currentium annorum, quos Fiscus debet solvere, non possunt capi à creditoribus ministri, vel domini annonæ, nisi in eadem quantitate, quam important.

Ad ampliationem diplomatistis, de quo decisione præcedenti.

SUMMARIVM.

- 1 Proponitur decisionis conclusio. Ampliatur n. 3. limitatur n. 4 & 5.
- 2 Fiscus semper est solvendo, est idoneus, & locuples habetur.
- 5 Quod Fiscus debet de præterito, difficile solvit, ideo minus valet.

Proximè præcedenti decisioni est simile, ne redditus currentes salarij, vel annonæ perpetuæ, aut ad vitam, qui à Fisco solvendi sunt, possint capi, etiam in subhastatione, pro quocunque debito, nisi in eadem quantitate, ac summa quam important. Dicitur hoc manasse à Regio decreto, quod inve-

nire non potui; sed praxis ita obseruat: ac ex ea abhinc circiter duobus annis resolvimus in exequutione, qua creditor quidā ad dixerat minori pretio redditus unius anni debitori suo *Laurentio de Moraes de Carvalho* solvendos ex certa annona ad vitam, & ex salario officij, quod habet, ratiocinatoris fiscalis.

2 Hoc concernit illud idem Fiscus interesse, quod notavi in decisione proxima *num. 7.* Sed nititur etiam ea legitima ratione, quod Fiscus semper sit solvendo idoneus, & locuples habeatur *L. 2. in fine, ff. de fundo dot. al. glos. in L. 1. S. Si ad Fiscum, ff. ut legat. nom. cau. Peregr. de jure Fiscus lib. 1. tit. 1. ex num. 34.* ac proinde in exigendo ab eo non consideretur difficultas, quæ minuere debeat æstimationem quantitatis, quam ipse debet. Et re vera in solvendis salarijs, atque annonis currentium annorum ita apud nos Fiscus est promptus, ut à communiter accidentibus in horum exactione maior difficultas non detur, quàm in exigendo à debitore privato.

3 Supra relata praxis in tantum observatur, ut non solum procedat quando creditor sententiam exequens eodem illo anno redditus salarij, vel annonæ recepturus est; sed etiam si eorum solutio in posteriores annos protelanda sit. Quam ampliationem ego ipse sui expertus. Nam cum adhuc essem in Senatu supremo justitiæ, obtinuissem-

que sententiam summæ quatuor mille aureorum contra hæredes *Emmanuelis Gomes d'Elvas*, quam ob præferentias aliorum creditorum non poteram exequi, nisi in redditibus annonæ perpetuæ, post quatuor, vel quinque annos, & ob hanc dilationem vellem quod mihi addicerentur illi redditus pro minori quantitate, ab intento destiti, quoniam apud omnes inveni non solere tale quid admitti; & expectavi per quatuor, vel quinque annos, posteaque in annona solutionem habui, facta ratione ejusdem quantitatis, qua ipsa annona constabat; quod sanè aliquantulum est durum, cum saltem dilatio sit pretio æstimabilis.

4 Limitatur tamen prædicta conclusio ad redditus pecuniarios; nam si annona, vel salarium sit in tritico, aut hordeo etiam præsentis anno solvendum, potest subhastari ad pretium justum. Ita resolvimus in illo eodem casu *num. 1.* memorato, ubi annonæ pars consistebat in tritico. Et est ratio, quoniam extra pecunias omne aliud potest pluris, vel minoris æstimari.

5 Limitatur quoque ut procedat in debitis præsentis anni, vel sequenti; si nanque debitum est ex præteritis, poterit pro minori summa subhastari, Ratio est, quia negari non potest debita præcedentium annorum difficillimè solvi à Fisco nostro propter defectum pecuniarum. Circa quod vide decisionem sequentem *num. 5. & 6.*

DECISIO XCIV.

Debitum à Fisco de præterito, an, & quando, & quo pretio vendi possit?

Ad Regimen Fiscale cap. 219. & Ordin. lib. 4. tit. 14.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur conclusio, & ejus ratio, limitatur n. 5.
- 2 Verbum, Desembargo, quid significet.
- Ibi. Senatores quare Lusitano vocabulo, Desembargadores, appellentur.
- 3 Venditio necessaria non censetur prohibita, & n. 5.
- 4 Autoritas judicis excusat.
- 5 Debitum fiscale de præterito multò minus valet.
- 6 Pretium ex communi æstimatione probatur.

1 **R**egimen fiscale cap. 219. & per eadem ferme verba Ordin. Regni lib. 4. tit. 14. prohibent sub gravissimis pœnis vendi, ac emi pecunias à Rege, Regina, & Principe solvendas. Cujus dispositionis prædictum Regimen præstat rationem, quòd creditores vendentes conqueruntur se minoris vendere, quoniam à Rege non obtinēt solutionem; cum tamen Rex intendat satisfacere quantum sit possibile.

2 De hoc judicio Tribunalis rationum fiscalium denunciavit Ludovicus Teixeira de Carvalho adversus Franciscum de Sousa, quòd iste à muliere paupercula emeret pretio quatuor cētum aureorum diplomata, seu provisiones Regias, quibus Thesaurarijs jubebatur quòd venditrici solverent tria circiter aureorum millia ex certo de-

bito. Reus se defendebat, dicens allegatum Regimen, ac Ordinationem loqui per verbum antiquum, *Desembargos*, quod non significabat qualecunque debitum fiscale, sed specialia diplomata, seu gratias, quibus Reges certas dabant summas servientibus in Aula quando matrimonium contrahebant; de quibus in d. Regimine cap. 123. cum seqq. Sed erat gratis dictum; quoniam verbum illud significabat qualemcunque expeditionem noviori vocabulo *despacho*, ut constat ex eodē Regimine cap. 7. ac alibi passim: sicut, & expeditores causarum, seu negotiorum, qui sunt Senatores, vocati sunt *Desembargadores*, quos hodie *Despachadores* vocaremus; ac proinde prohibitio emendi *Desembargo*, est prohibitio emendi quamcunque expeditionem, qua pecuniæ fiscales solvi jubentur.

Quare recurrebat ad id, quod *dec. 61. num. 28. & decis. 85. numer. 7.* firmavimus, venditionem necessariam nunquam censi prohibitam; mulierem autem necessariò vendidisse, coactam à Judice Provisore testamentorum, ut ex pecunijs adimpleret quædam legata. Sed constitit quòd quanvis ille Judex intervenisset, à partibus cavilloso vocatus fuerat pro simulanda allegata necessitate vendendi, quæ necessitas vera non dabatur. Atque ita, negotio ad Consilium delato, ex legis prohibitione venditionem declaravimus nullam;

nullam; & emptorem expeditionum, seu diplomatum actionem amisisse, item & pretium datum. Ad ultiores legis pœnas non processimus, quoniam illa talis qualis Judicis authoritas aliquantulum excusabat, *glossa, verbo, non interponit, per text. ibi, in L. qui autem 6. §. Apud Labeonem, ff. quæ in fraud. credit. ex qua circumstantia pœnam legis mitigavimus, quod facere licet juxta dicta supra dec. 78. à n. 1.*

Et cum ex illo capite annullaretur contractus, non fuit tunc necesse transire ad examinandum aliud punctum, an emptio subsistere posset pretio minoris quantitatis, quàm deberetur à Rege? Sed in alio casu *Francisci Pires de Carvalho*, qui per necessariam venditionem debitoris sui, aliud in bonis non habentis, emit in publica subhastatione, resolvimus potuisse illi debiti fiscalis provisiones addici pretio longè minori, quàm erat quantitas à Rege debita. Nam cum in solutione debitorum de præcrito sit Fiscus multum difficilis, ut dixi *decis. proxima nu. ult.* cessat ratio promptæ solutionis, quam adducebam *eadem dec. numer. 2.*

ad fin. & cum pretia rerum ex communi æstimatione habeantur, *L. pretia rerum 63. ubi Bart. ff. ad leg. Falcid. & justum pretium sit illud, in quo res vendi potest, L. fin. Cod. de jur. emphyt. Menoch. conf. 137. num. 2. Gratian. discept. cap. 149. numer. 27. & 34. Larrea allegat. fiscal. p. 2. allegat. 99. num. 6. Posthous post tract. de subhast. decis. 1. num. 3.* nullus nisi parum inveniet pro pretio ralis debiti, seu actionis. Quinimo idem Regimen præallegatum *d. cap. 219. & Ordinat. d. tit. 14.* satis innunt in casu permissio (nempe necessariæ venditionis) ea debita vendi posse pro minori quantitate, si consideremus verba, ibi: *Ainda que se possa dizer que deo por elles outro tanto, como valiam;* hoc est quòd nemo emat, *quanvis possit dici dedisse tantundem quod valebant:* quasi lex agnoscat quòd, semota omnimoda prohibitione emendi, si de sola justitia pretij ageretur, securus maneret emptor dando tantundem quod provisio valet, non ait: *Continet, vel importat,* sed ait, *valet,* qui sanè valor ex communi æstimatione probatur.

DECISIO XCV.

An subhastatio, & addictio rei fiscalis retractari queat?

Ad L. 2. Cod. de rescind. vendit. & nostram Ordinat. lib. 4. tit. 13. §. 7.

SUMMARIVM.

1. Subhastatio ruc facta retractari nequit.
2. Quod etiam in rebus fiscalibus procedit.
3. In Lusitania constitutum erat contrarium intra dies triginta quoad res fiscales. Sed jam est abrogatum, num. 4.

5. An addicta re Fiscus ex subhastatione, admittatur iterum licitator?
6. Intelligentur aliqui textus in hoc puncto.
7. Subhastatio, & addictio rei fiscalis an ex læsione retractari debeat? cum seqq. Et quando læsus Fiscus dicatur. Ibi.
8. Minor restituitur etiam in modica læsione. Ar-

- 9 *Argumentum valet de minore ad Fiscum.*
- 11 *An remedium L. 2. Codic. de rescind. vend. habeat locum in subhastatione?*
- 12 *Et quid in subhastatione rei fiscalis.*
- 13 *Si dolus in subhastatione rei fiscalis interveniat, statim retrahat etiam ob indicam lesionem.*
- 14 *Lucrum superveniens ex causa non cogitata an rescindat subhastationem?*

Rex Joannes IV. illud abstulit jubēdo subhastationem, atque additionem ex ea concludi præconijs finitis, absque ulla reservatione temporis, quo iterum licitator admittatur; quo fit ut cognito illa die, ac horâ negotium finiri, inter competitors pretium augmentetur.

Adhuc tamen, post subhastationem, & additionem ex ea perfectam, veniunt aliquando licitatores plus offerentes, ut admittantur, *juxta L. ult. ff. de jure Fisci, L. Lucius 21. §. fin. in fine, ff. ad municipal. d. L. si tempora, Cod. de fide instrument. lib. 10. L. 1. in fine, Cod. de vendend. reb. civit. lib. 11. Guido Pap. decis. 536. Peregrin. de jure Fisci lib. 6. tit. 4. numer. 42. Mangil. de subhastat. quest. 34. à num. 9. Sed Consilium nunquam eos admittit, quanvis plus offerant, ne violetur fides data, & jus ex ea resultans, ut supra num. 1. & 2. quod esse secundum rectiorem praxim testantur Peregrin. d. tit. 4. numer. 5. & eodem numer. 42. in fin. Afflict. dec. 340. num. 3. & 4. Mastrillo d. lib. 5. cap. 9. num. 17. qui referunt Albericum narrantem sic judicatum fuisse, atque alios; idem pro regula ponit Posthous de subhastatione, inspectione 57. numer. 55. & 56. Neque allegati textus cōtrarium suadent; procedunt enim quando subhastatio, & additio facta fuerat ea suppositione legali, seu conditione admittendi licitatore plus offerentem, quo casu non itur contra conventum, ut supra dixi num. 3. nos autem sumus in casu, quo additio facta fuit absque illa conditione, vel suppositione, imò cum deliberatione finali, ut n. 4.*

Unde noviter venientes allegant Fiscū in pretio læsum fuisse, ac proinde factum fore retractandum; *secundū Afflict. d. decis. 240. numer. 3. & satis fuisse quod plus potuisset habere, ut dicatur læsus, quanvis re vera justum pretium habeat, ut apparet apud Guid. Pap. d. decis. 536. & refert. Valasc. parr. 2. consult. 109. numer. 3. saltem indu-*

Quanvis subhastatio ritè facta retractari nequeat, *L. si hypothecas d. in fine, Codic. de remiss. pignor. Bart in L. licitatio 9. numer. 4. ff. de publican. Valasc. p. 1. consult. 37. numer. 1. Anton. Niger. de subhastatione; cap. 9. num. 7. quod etiam in rebus fiscalibus procedit, L. si tempora, Cod. de fide instrument. lib. 10. & ibi Bart. Mastrillo de magistrat. lib. 5. cap. 9. ex num. 17. Niger supra cap. 11. §. 2. à num. 1. tamen tempore quo Rex Castellæ occupabat Lusitaniam, constituerat ut perfecta locatione, & conductione vectigalium subhastatorum in hoc Regno, admitteretur novus licitator intra dies triginta; cujus constitutionis fuit ratio, quòd aliquando recurrebant licitatores ad Regem in Curia Matriti residentem. Nec per hoc frangebatur fides, cum additio fieret illa suppositione legali, seu conditione subintellecta, ut in glossa 1. in d. L. si tempora, & ibi Bart. in princip. & in terminis notat Niger in d. tract. cap. 9. n. 13.*

Illa constitutio observata fuit etiam post restitutionem Lusitanix per duodecim, vel tredecim annos; sed resultabat magnum inconueniens; quoniam qui plus licitaturus erat, subsistebat in minori summa, ut experiretur an pro ea sibi addiceretur res; quod si ab alio superaretur, semper ei manebat locus plus licitandi intra mensem. Quinimo intra illum terminum licitatores inter se cōveniebant. Quare

dubitanter læsum fuisse, ubi læsus fuit in sexta parte, in hac enim quantitate semper admittitur læsio subhastationis, *Vincent. de Franch. part. 1. decis. 224. num. 2. Post hinc supra inspect. 51. num. 20. & d. inspect. 57. num. 34.* vel in eo quod excedat sextam partem, ut in minore ait *Cald. in L. si curatorem, verbo, infra legitimum tempus, num. 9. ad med. vel in qualibet læsione modica, ut de minore etiam loquentes, aiunt Cov. var. lib. 1. cap. 3. numer. 11. Pinel. part. 1. L. 2. Cod. de rescind. vendit. cap. 1. ex num. 25. Cald. in d. L. si curatorem, verbo, vel adversarij dolo, num. 7. versic. quibus tamen, Valasc. d. consult. 109. num. 10. qui asserunt esse communem doctrinam per glos. & DD. in L. 2. Codic. si adversus vendit. pign. & L. si ex causa, ff. de minor. valereque argumentum de minore ad Fiscum probat glos. in L. si procurator §. fin. ff. de jure Fisc. Everard. in argum. loco 64. agnoscit Valasc. d. n. 3.*

10 Nihilominus Consilium neutrum horum admittit. Non prius, quod scilicet Fiscus læsus dicatur ex eo solo, quod non habeat quod habere potuisset; sufficit nanque justum pretium habere, ut eleganter ostendit *Valasc. d. consult. 109. ex num. 4. per regulam L. fin. Cod. de in integr. restit. & DD. quos citat, addo Mastrillum de magistrat. d. lib. 5. cap. 9. numer. 17. in princip. ibi, ad lucrum restitui non possit, & Arvendano de exequend. mandat. part. 2. cap. 12. num. 3.* Non posterius; nam (quidquid sit in minore, aut in alijs) certum est quod in nostra quæstione Fiscus ex modica læsione non restituitur; ut constat ex his, quæ in specie *Anton. Niger. d. tract. de subhastat. cap. 11. §. 2. à num. 1. & à fortiori ex his quæ in sequenti puncto disputantur.*

11 Punctum difficilius est (quod ad huc in Consilio nostro non vidi) an, supposito quod remedium legis 2. Cod. de rescind. vendit. locum habeat in subhastatis, ut decidit *nostra Ordin. lib. 4.*

*tit. 13. §. 7. de quo attentio jure communi, non levis erat dubitatio, apud Trentacinq. variar. lib. 1. resolut. 6. à num. 13. Cavallos commun. contra commun. quæst. 536. Pinel. in d. L. 2. part. 2. cap. 2. num. 25. Anton. Niger. supra cap. 5. Posthinc de subhast. inspect. 59. habeat etiam locum in subhastatione rei fiscalis, ut rescindatur ob læsionem ultra dimidium? In quo puncto, licet inspecto Juris rigore, videatur in tali læsione Fiscum restitui, & subhastationem rescindendam fore, ut docent glos. verbo, magni pretij, in L. 1. in princip. ff. de jur. Fisc. & Bart. ibi numer. 8. At ramentum in praxi est verius, neque ex hoc subhastationem rescindi, ita de Principis dignitate, Reipublicæ utilitate, rationis æquitate, ac consuetudine generali scribunt, probant, & referunt *Peregrin. de jure Fisci d. lib. 6. tit. 4. numer. 8. versic. nonnulli, Mastrill. d. lib. 5. cap. 9. num. 17. Mangilius d. quæst. 34. numer. 16. Niger d. cap. 11. §. 2. à numer. 1. maxime num. 6. cum seqq. Gratian. discept. tom. 1. cap. 7. n. 11. Posthinc de subhast. inspect. 59. à n. 27.**

13 Omnia supradicta intelliguntur, dummodo læsio interveniret sine fraude; nam si emptor, vel conductor dolose versatus est, & dolus causavit læsionem etiam modicam, Fiscus restituitur, & subhastatio retractatur. Ita, ultra glos. & Bart. in d. L. 1. ff. de jure Fisci, *Peregrin. d. numer. 8. versic. nonnulli, Mangil. d. numer. 16. Mastrill. d. cap. 9. num. 10. Niger d. §. 2. numer. 1. & 10.*

14 Item limita, ut supradicta procedant quando datur læsio, habito respectu ad id, quod vectigalia, vel alia res locata, seu vendita valebat tempore subhastationis, ut hæc non retractetur, licet fuerit inferiori pretio celebrata (dummodo sine fraude); sed si ex futuro extraordinario eventu non cogitato tempore contractus, nimis crescat utilitas ejus, qui habet tractum successivum, v. g. locationis vectigalium, re-

retractabitur subhastatio, vel ad justum pretium reformabitur; *ita Mastrill. d. cap. 9. num. 18. Niger. d. §. 2. num. 10. Posth. d. tract. inspect. 57. num. 55. & Larrea part. 1. allegat. fisc. 32.* ubi latissime probat, & alias probationes superfluas reddit, quia ubi non est suspectus, nec affectatè contra veritatem loquitur, satis plenè quæstiones pertractat. Dixi: *ex futuro extraordina-*

rio eventu non cogitato; etenim si ordinarius, vel cogitatus fuit eventus, per quem vectigalia, seu alia res crevit, etiam si magnum lucrum obveniat, non debet rescindi subhastatio; quoniam sicut conductor, aut emptor sufferrèt damnum, si emergeret, ita si lucrentur, invidere non debemus; ait *Avendañ. de exequend. mandat. d. p. 2. c. 13. n. 3.*

DECISIO XCVI.

An ob casus fortuitos, & insolitos remittatur pensio conductoribus vectigalium.

Ad L. ex conducto 15. §. 1. ff. locat. nostram Ordinat. lib. 4. tit. 27. Regimen fiscale cap. 154. & diploma, quod vulgari- ter appellatur lex sei pens.

SUMMARIUM.

- 1 Conductor impedito per casum fortuitum insolitum fructus percipere, debet remissio pensionis de jure communi.
 - 2 Idem jure Lusitano, & num. 4. & 9. & 12.
 - 3 Sed per specialia diplomata hoc conductoribus denegatur.
 - 4 Hæc tamen diplomata non observantur ibi. Casus remittendi pensionem remissivè.
 - 5 Renuntiatio conductoris de casibus fortuitis, an teneat? cum seqq.
 - 9 Expressum quando dicatur.
 - 10 Ministri fiscales debent esse benigni erga conductores vectigalium.
- 1 **J**ure cõmuni certum est conductori impedito per casum fortuitum insolitum fructus percipere, debere

fieri justam pensionis remissionem, *L. ex conducto 15. §. 1. ff. locat. glos. ult. in L. si uno 17. (aliàs est eadem L. ex conducto) §. 1. ff. eodem tit. & ibi Bart. num. 4. latè Surd. part. 1. decis. 326. num. 32. 33. 55. & 57. cum seqq. Magon. decis. Florent. 67. à num. 11. Cov. pract. cap. 30. num. 1. Gratian. discept. tom. 5. cap. 916. numer. 41. & 42. doctissimus Didacus de Brito in cap. Si propter sterilitatem de locato, à princip. Valasc. de jure emphyt. quæst. 27. à princip. & quæst. 29. num. 24. ubi communem dicit, atque alij innumeri tam antiqui, quàm noviores, qui loquuntur de casibus merè fortuitis, non verò de solis illis, in quibus versatur factum locatoris, ut contra evidentem eorum lectionem asseruit *Larrea part. 1. allegat. fisc. 18. num. 22.* Et apud nos dubitationem tollit *Ord. lib. 4. tit. 27.**

Circa quod sciendum est, Regimen

T men

men fiscale *cap. 154.* disponere quod in solis duobus casibus possit omnino retractari, seu dissolvi vectigalium cōductio; nempe si insurgat bellum cum Regno *Castellæ*, vel classis bellica expediatur cum persona Regis, vel filij Regis, vel alia persona, quam tot gentes comitentur, ut mereatur dici Regia classis; quibus casibus supponit talem in commercio, & in quiete populorum mutationem, ut non possit non alterari status locationum, & conductio. Deinde Rex *Joannes III.* diplomate dato 4 die Jul. ann. 1524. hoc dispositum in totali dissolutione contractus extendit ad quamcunque pensionis remissionem. Denique *Philippus II.* Castellanus diplomate dat. 26. Martij ann. 1582. idem confirmans adjecit ne etiam in illis duobus casibus remisso fieret; prior enim de bello cum Regno *Castellæ* jam non poterat sperari (non prophetavit); posterior autem sublatus maneret, nullo enim casu, nullo eventu, nulla occasione cogitata, vel nō cogitata, ordinaria, vel insolita, dissolutionē contractus, aut remissionē aliquā pensionis admittebat; imō conductiones intelligerētur factæ cū omniū renūtiatione, ita ut conductor semper obligatus esset. Habetur hoc diploma in libro Regiminum, quod in nostro Fisco Consilio servatur, fol. 36. & vulgariter appellatur *lex serpens*, vel (participium à verbo *serpo*) ex eo quod longius, ac latius serpit, & divagatur omnes casus sterilitatis, ac impedimentorum discurrendo; vel (substantivum nomen) quod velut hydra, multa habeat capita.

4 Stylus tamen has ultimas dispositiones non observat; imō juris communis, ac supra allegatæ Ordinationis regulas sequendo, æquitatemque amplectendo, in casibus suadentibus, & dissolutionem contractus, & remissionem pensionis admittit; dissolutionem (quam vocamus *encampação*) rarissimè, remissionem sæpe. Non intendo

casus illos tale suadentes expendere; latissimè pertractantur à DD. in d. *L. si uno, §. Item, ff. locati; Surdo, Brito. & Valasco supra, Mastrillo, Castillo, atque alijs congestis per Larream dict. allegat. 18. n. 22.*

5 Intentum præsentis decisionis solummodo est excludere vulgarem allegationem, quæ à fiscalibus solet fieri de ea lege *serpente*; non enim est in usu, imò contrarium practicatur, & meritò.

6 Quoniam, quanvis conductor generaliter dicat suscipere in se omne periculum, non tamen tenetur de sortuito casu, *L. 1. §. Sæpe eveni, ff. de positi, L. lites 37. §. 1. de negot. gest. L. opus 36 ff. locat. Bartol. in L. sed & si quis 4 §. Quasitum, numer. 3. ff. si quis caution. Surd. decis. 326. num. 49. in 2. part. Magon. d. dec. Florentin. 67. num. 14. Valasc. d. quæst. 27 num. 36. ubi dicit communem. Sed & si generaliter addat se renuntiare casibus sortuitis, vel omni legum auxilio, (quod est idè *juxta Brit. supra num. 67.*) adhuc erat necesse eos expressè, ac nominatim specificare; per dict. *L. sed & si quis 4. §. Quasitum, ff. si quis caution. ubi glos. verbo, specialiter, & Bartol. numer. 2 qui magisraliter docet; Bossius de remiss. merced. conduct. num. 57. Magon. dict. decis. num. 14. Saltem est certissimum ad insolitos non teneri, L. fistulas 78. (secundum communem allegationem, quanvis non probet) §. Frumenta, ff. de contrab. emptio. ubi Bartol. & in d. §. Quasitum, num. 3. Anton. Gen. qui dicit communem, variar. tom. 2. cap. 3. num. 19. in fin. Magon. supra numer. 15. Valasc. qui etiam dicit communem, d. quæst. 27. num. 35. quanvis dicat securius procedere in casibus non solum insolitis, sed etiam incogitatis, pro quo sunt *Pinel in L. 2. Cod. de resind. vendit. part. 2. cap. 2. numer. 29. cum seqq. & Brito in d. cap. Propter sterilitatem ex num. 65. maxime num. 70.***

9 Ergo, juxta doctrinam tutiorem; ut

ut conductor semper, & omnino obligetur, necesse est renuntiare expresse, ac nominatim omnibus casibus non solum fortuitis, nec solum in solitis, sed etiam incogitatis. At talis expressio, & specificatio non potest dici facta ex eo solo, quod dicta lex *serpens* precedat contractum, neque etiam si in ipso contractu fiat relatio ad illam legem, quanvis enim expressum dicatur varijs modis, ut apud Bartol. in *L. 1. num. 7 ff. de vulgari substit.* (ubi tribus modis esse ait) apud Menoch. *conf. 210. ex n. 28.* (ubi quatuor modos expressi affert;) & apud Tiraquel. *ad leg. comub glos. 7. ex n. 86.* (ubi ad tredecim modos extendit,) illud est certum, quod quando specialis, & individualis expressio requiritur, non sufficit ulla quæ inducatur ex relatione ad aliud, vel ex verbis generalibus; *Tiraq. supr. n. 96. 97. 118 cum duobus seqq.* ubi usq; ad satietatem allegationes cumulat, & *n. 123.* optimè addit quod imò illud expressum verbis generalibus, dicitur tacitum verbis specialibus. Rectè igitur stylus observat quod, data justa causâ, non denegetur remissio pensionis, vel dissolutio conductionis, quanvis generaliter contrahatur in terminis prædicti diplomatis appellari *lex serpens*. Quæ observantia est æqua, & ¹⁰ iustissima, quidquid nimis fiscalis scribat *Larrea part. 1. alleg. fiscal. 18. ex n. 7.* Et profectò si ipse *in alleg. 32.* resolvit quod Fiscus, si locaverit vectigalia ad plures annos, potest ex argumèto novæ causæ contractum alterare tãquam ex læsione, & *cum alijs DD. dixi dec. 95. num. 14.* cur idem, vel simile non concedetur conductori? nisi uti velit Fiscus contractu leonino. Quinimò *citat a allegat. 18. n. 11.* ipse testatur in casibus jacturæ conductoris fo-

lere Consilium Regalis patrimonij suspendere aliquod tempus solutionem partis pretij, æquitate suggerente, in cujus æquitatis favorem *num. 4.* refert præclara Theodorici Regis exempla *apud Cassiodor. variar. lib. 1. epist. 16. & lib. 4. epist. 38. ac 50.* & nos ab antiquis accepimus omnes magnos Regalis Fisci, ac patrimonij Ministros benignissimos fuisse erga conductores; nam & rei fiscali maximè interest, ut inveniuntur conductores, cum experientia nos doceat, maiorem vectigalium partem Fiscum perdere, si per se administrat.

Sed quid erit, si conductor in contrahendo insolitis, & incogitatis casibus expressè, individualiter, & quantū plenè, ac clarè fieri potest, renuntiaverit? Distinguo: si talis eveniat casus, qui rei substantiam non auferat, conventioni standum est; *L. si quis fundum, aliàs L. si quis domum 9. S. Julianus, ff. locat. & ibi Bartol. Gom. qui dicit communem, variar. tom. 2. cap. 3. num. 19. (ubi alios textus adducit,) Boer. dec. 249. num. 11. ad fin. Magen. d. dec. 67. n. 4. & 5. Castell. controvers. tom. 3. cap. 3. num. 48. & 106. Larrea d. alleg. 18. n. 9. nostri Pinel. in L. 2. Cod. de rescindend. vendit. part. 2. cap. 3. num. 22. & Brito in d. cap. si propter sterilitatem de locato; n. 67. post princip.* Si autem eventus auferat rei substantiam, adhuc dico non ¹² teneri conductorem; *Bald. in L. licet, in 2. quest. Cod. locati; Bossius de remiss. merced. conduct. numer. 61. Surd. d. dec. 226. n. 55.* etenim mens contrahentium repugnat, & in contrarium præsumenda est, ut dixit *Magon. d. decis. 67. nu. 18.* item ne Fiscus locupletetur cum jactura aliena, ut scripsit idem *num. 27.*

DECISIO XCVII.

Quando Fiscus unius status teneatur pro Fisco alterius status.

Agitur de obligatione Regis pro facto Ministrorum.

Ad cap. 1. de restit. spohat.

SUMMARIUM.

- 1 Casus proponitur.
- 2 Qui in actu illicito causat damnum, vel cessationem lucri, tenetur ad illud.
- 3 Princeps, an & quando teneatur ex facto suorum Ministrorum, & n. 4.
- 5 Fiscus status Indiarum separatus est à Fisco Regni in Lusitania; item & Fiscus Brasiliae.
- 6 Interesse navigationis non lucratur sine periculo, & viden. 9.
- 8 Actio datur contra habentem pecuniam meam, quanvis cum eo non contraxerim.

CUM Dominus Vasco Ludovicus de Gama, Comes de Vidigueyra, Marchio de Nisa, habeat facultatem exportandi ab India Orientali certam cinnamomi quantitatem liberam à vendigalibus, & nautis, virtute Regiæ donationis olim factæ gloriosissimo illi Heroi magno D. Vasco da Gama primo Vidigueyra Comiti, abavo ejus, ob admirabilem navigationem, & maritimam inventionem ejusdem Indiarum; illius status Pro-Rex, ac fiscale Consilium prætextu publicæ utilitatis, à prædicti Marchionis procuratore cœpit centum centum pondia cinnamomi parata in navi profectura ad Lusitaniam mitti. Et quoniam in Fisco deerat cinnamomum, quod certis conditionibus datur nautis navium Regis pro mer-

cede usque ad Lusitaniam, neque sine illo navis poterat venire, illud ipsum inter nautas fuitis divisum.

Ad querelam Marchionis Rex improbavit Ministrorum Indicorum factum, ac jussit ne deinceps simile fieret; cum donationes, ac ista præcipua in remunerationem egregij facinoris collata, jure violari nequeant, nec publica utilitas allegata fuisset talis, quæ privatorum bona suaderet auferre. Appulsa verò navi ad Ulyssiponem, Marchio à Fisco petijt cinnamomi æstimationem juxta pretium, quo tunc Ulyssipone valebat; quoniam cinnamomum habuisset paratum ad navigandum in navi, quæ incolumis advenit, & lucrum cessans deberet satisfieri per eum, qui illicitè facièdo (ut Rex declaraverat) occasionem, seu causam dedisset, juxta regulam textus in L. qui occidit 30. §. In hac actione. ff. ad leg. Aquil. cū concordantibus allegatis per glos. ibi; verbo, videtur, juncta additione ad glos. sam 1. in §. fin. Inst. eodem tit. at verò occasionem dedisse Regem per suos Ministros, quorum factum ipsius Regis reputatur, ut teneatur pro eo, ad instar facti tutoris, procuratoris, & institoris, quod obligat eum, cujus nomine fit, ut, singula singulis referendo, probatur in L. post mortem §. 1. ff. quando ex fact. tut. min. convent. L. Plautius, ff. de procurator. L. 1. & totus titulus. ff. de instit. act. & sine dubio quando

do tale factum versum fuit in utilitate ipsius Regis: ut ex textu in cap. 1. de restitu. sp. liat. notant Abb. ibi notab. 1. ac Berove nu. 4. conducit bona glossa, verbo, æquissimum, per text. ibi in L. 2. ff. ad leg. Rhodiam.

- 4 Pro Fiscali Procuratore faciebat, primò Regem non teneri pro male factis à suis Ministris: imò satisfacere, si eos exhiberet, ut à Marchione conveniri possent, argum. L. si servus servum 27. §. Proculus, ff. ad L. Aquil. Secundo (& in hoc fiebat maior vis) quòd per Regià decreta à pluribus annis constitutum est bona fiscalia statùs *Indiæ* separata esse à Fisco Regni in *Lusitania*, item & bona fiscalia statùs *Brasilie*; ita ut non unus Fiscus, sed tres Fisci cum tribus patrimonijs reputentur; ut aliàs notatur per bonum textum in L. ex facto 35. & in §. Rerum, ff. de hered. instu. unde unius debita non solvuntur ab alio: ac proinde, casu quo Rex pro factis Ministrorum teneretur, non Fiscum Regni, quasi diversam personam, sed Fiscum *Indiæ*, qui ibi suum procuratorem habet, conveniendum esse. Tertiò, quòd semper ex preterito *Ulyssiponensi* deberet minui æstimatio periculi, quòd cinnamomum habuit in mari: nam quemadmodum si navis naufragium secisset, Marchio vellet sibi solvi in *India* cinnamomum, quòd illud non misisset in navi; ita etiam, navi incolumi appulsa, quòd ex prospera navigatione crevit in pretio, non cedit lucro ejus, cui non cederet damnum, non enim lucratur interesse sine periculo, juxta optimum textum in L. 2. Cod. de nautico favore.

7 Sed his non obstantibus, condemnatus fuit Fiscus in forma, qua petebat Marchio. Non obstitit primum argumentum: certum est enim Regem teneri pro male facto à suis Ministris, quando inde sibi resultavit utilitas, ut diximus supra numer. 3. & latè probat

Cabedo part. 2. dec. 80. per tot. maximè n. 2. & 11. versic. vel & si versum est, nec in liberis hominibus habet locum exhibitio quati pro noxa, quæ solùm admittitur in servis, L. apud antiquos, §. fin. Cod. de furt. Petr. Barbos. in L. si mora 10 num. 37 ff. solut. matrimon. in quo ego amplius non moror, non enim ad hec punctum scribo decisionem, cum à doctissimo illo viro super eodem sit scripta, sed pro sequentibus. Constabat autem tam per epistolas eorundem illorum Ministrorum *Indiæ* ad Regem, quàm ex notorietate, navim, absque illo cinnamomo dato nautis in solitam mercedem, non posse venire. Non obstitit secundum; cum nanque in navi, quæ venit, haberet *Lusitaniæ* Fiscus pence se Marchionis cinnamomum in effectu, respondebatur ex textu in L. si & me, & Titium 32. ff. si cert. pet. ibi: propius est ut obligari te existimem; non quia pecuniam tibi credidi, (hoc enim nisi inter consentientes fieri non potest) sed quia pecunia mea, quæ ad te pervenit, eam mihi à te reddi bonum, & æquum est. Non obstitit tertium; quia, supposita injustitià facta in capiendo cinnamomo, visum fuit non strictissimè considerandam esse rem istam, sed restitutionem faciendam ex æquitate; secundùm quam satis erat cinnamomum fuisse paratum ad exportandum in eadem navi, ut, ea appulsa, haberetur ratio valoris ejusdem, quòd in specie penes nautas venerat: sufficereque ad probationem lucri cessantis proximam illius occasionem ostendere, videlicet quòd cinnamomum promptum erat; ut in ea navi mitteretur, juxta L. socium 60. ibi: lucri faceret, ff. pro socio; & eorum quæ notavi dec. 30. nu. 5. Nec profuerunt repetitæ Fiscalis instatiæ, ut ab hac sententia discederetur. Mense Februar. ann. 1660.

DECISIO XCVIII.

Circa fidejussiones Fisco datas.

Registro originalis, quod non apparet, & à parte
falsum dicitur, fidem deberi.

*Ad Authent. ut fratrum filij, §. Illud quoque, collat. 9. cap. fin. de
fide instrum. ac nostram Ordinat. lib. 3. tit. 25.*

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur. Resolvitur
num. 2.
- 3 Scripturæ authentice datur fides,
quanvis non appareat originalis.
- 4 Ex scriptura alicujus (qui eam fa-
cere posset secundum legem) proce-
ditur adversus eum, quanvis scriptu-
ram falsam dicat, dum hoc non pro-
bat.

1 **A**ntonius de Payva Brandão ma-
gno Provisorio Vlyssiponensis Basili-
ficæ literas fiscalis Consilij præsen-
tavit, quibus jubebatur Provisorio, ut
prædictum Antonium ad officium Quæstoris
in Domo vocata, *dos sinco*, ubi
merces Regni vectigalia solvunt, ad-
mitteret, post datam fidejussionem in
forma Regiminis; & ad calcem lite-
rarum videbatur brevissima nota Ra-
tiocinatoris Fisci Vlyssiponensis, (vulgò
Contador da fazenda das sette Casas)
qua dicebatur registratas manere. Pro-
visor autem Basilicæ dixit dandam
priùs fore fidejussionem, ut literæ re-
quirebant. Quare post duos, vel tres
dies ad eum redijt nominatus Quæstor,
asserens in præfatis literis aliam notam
prædicti Ratiocinatoris, (qui fidejuf-
siones accipit) in qua continebatur:

*Declaro quòd dedit fidejussionem; quod
& ejus signum manu propria scriptum
apparebat. Tunc Provisor cum admi-
sit: & literæ cum illis notis registratæ
sunt in libro quæsturæ, ac in libro tri-
bunalis rationum fiscalium, Quæstor
autem originales sibi servavit, pro-
ut moris est. Post annum Quæstor
decoxit. Exequutores fiscales quærūt
fidejussionem à Ratiocinatore, cujus
declaratione constabat datam fuisse;
negat ille talem se fecisse declaratio-
nem; petit sibi ostendi originale, con-
tendit characterem manus suæ fictum,
& falsum fuisse. Fiscalis Procurator
asserit se ablatas pecunias habiturum,
vel à Provisore qui Quæstorem absque
fidejussione admisisset, vel à Ratioci-
natore, qui declaraverat eam datã esse:
hic negat, ut est dictum: ille notam al-
legat Ratiocinatoris: quærebatur quid
juris esset?*

Causã in Consilio proposita, Ju-
dex rationum fiscalium existimabat
utrumque absolvendum fore; Fiscique
jactura non jus, sed probationem defi-
cere, ut in *L. duo sunt Titij, ff. de te-
stament. tutel.* Sed resolvimus adver-
sus Ratiocinatore, Ministrum qui-
dem rectum, ac vigilantem, super quẽ
tamen in casu isto iniqua fors cecidit.
Quãvis enim non appareret originale,
tamen

tamen aderant in domo quæsturæ, ac in tribunali rationum fiscalium duo registra, ad quæ originale transcriptū dicebatur fide ducrum Notariorum, quibus credendum est. Tale verò transcriptum in registris, ac libris Regijs nuncupatur *Authenticum*, cui absque originali fides integra adhibetur; ut totum probavi latius decis. 54. à nu. 10. usque ad 14. inclusivè. Ergo quæ-

admodum si præsentaretur *originale*, procederetur contra Ratiocinatorem, etiam si ejus veritatem negaret, dum falsitatem non ostenderet, ut ex nostra *Ordinat. lib. 3. tit. 25. in princip. probat Pereyra decis. 79. à numer. 2. & supponit Emmanuel Barbof. ad eandem Ord. n. 20.* ita pariter ex illo *Authentico.* Mense Febr. 1660.

DECISIO XCIX.

Quomodo satisfaciat fidejussor de repræsentando carcerato.

Ad L. si decesseris 4 ff. qui satisfdari cogantur, & nostram Ordinat. lib. 3. tit. 46. & lib. 5. tit. 132.

SUMMARIVM.

- 1 Fidejussor de repræsentando carceratum liberatur tradendo eum mortuum.
- 2 Nisi esset in mora post terminum præfixum.
- 3 Talis mora non incipit nisi ab interpellatione, sed vide n. 4.
- 4 Mora purgari potest ante solutionem.
- 5 Debitor speciei liberatur eam dando ante quam solvat quantitatem.
- 6 Mora potest purgari dū causa partis non est facta deterior.
- 7 Negligentia creditoris in exigendo favet purgationem moræ.
- 8 *Ordinat. lib. 3. tit. 46. & lib. 5. tit. 132. intelligitur n. 2. cum seqq.*

toré Fisci, decisum fuit in Consilio fidejussorem satisfecisse tradendo carceratum mortuum; juxta *L. si decesserit 4. ff. qui satisfdar. cog. Guazinus de defens. recor. defens. 6 cap. 4. numer. 44. Valenz. conf. 16. à n. 17.*

Neque obstitit fidejussionem fuisse de repræsentando intra quatuor menses: at verò non repræsentavit mortuum, nisi post aliquot annos, unde tanquam post moram, non videbatur liberatus; *d. L. si decesserit, versic. si autem, Ordinat. nostra lib. 3. tit. 46.* non inquam obstitit.

Primò quia, cum non fuisset interpellatus, nunquam incepit esse in mora, *Roland. conf. 58. numer. 14. vol. 5.* ubi ex *Marsil.* ait ideo esse quia promissio de repræsentando videtur habere conditionem, si & quando justus fuerit præsentare: & quòd absurdum foret dicere quòd deberet præsentare non requisitus, cum præsentatio soleat fieri propter aliquid faciendum in judicio

1 IN causa Antonij Ludovici, ac Emmanuelis de Freytas super fidejussione, quam fecerat Franciscus Marchão (à quo isti causam habebant) de repræsentando Rochum Pereyra debi-

dicio circa causam, & fidejussor ignorat an præsentatio grata sit iudici, sive Curia; *Bossius in tract. crim. tit. de carcerat. fidejuss. commut. num. 61. Guazinus d. cap. 4. numer. 21. ubi cum Bajardo respondet ad illud, dies interpellat pro homine, ut procedat in extrajudicialibus, non in judicialibus; & addit quòd ideo cauti iudices solent apponere clausulam, ut repræsentet etiam irrequisitus: Farinac. in prax. crim. lib. 1. tit. 4. de carcerib. quæst. 34. à num. 125. ubi num. 133. magis communem dicit Valenz supra.*

4 Secundò quia, etiam dato quòd absque interpellatione incurreretur mora, ut voluerunt *Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 9. numer. 9. versic. sed his non obstantibus, Fachin. controvers. lib. 9. cap. 77. & alij apud Farinac. d. quæst. 34. num. 129. adhuc tamen, ante inceptam executionem in bonis fidejussoris, ipse, mortuum præsentando, potuit moram purgare, imò & post condemnationem ante solutionem; Giurb. cons. crim. 33. num. 5. & 9. Farinac. supra numer. 136. ex eo quòd debitor speciei liberatur eam dando ante solutionem quantitatis; L. si verò negotium, §. fin. ff. solut.*

7

matrim. glos. exhibuerit, in L. duobus, §. Si et. ff. de jure jur. Franc. Marc. dec. Delphin. 797. n. 5. in fin.

Tertio quia certò noscebatur quòd ob extremam paupertatem debitoris principalis, etiam si in carcerem mitteretur, nihil Fiscus habere potuisset, quando verò causa Fisci, aut alterius partis non est facta deterior, dictus fidejussor poterat omni tempore moram purgare, *L. & si post tres, ff. si quis cau. Farinac. d. quæst. 34. numer. 135. ubi ex alijs communem dicit, & decis. crim. 48. numer. 2. lib. 1. Cancer. variar. part. 2. cap. 5. numer. 136. Giurb. d. cons. 33. num. 13. Nogueros. allegat. 6. num. 82.*

Quartò, quia Exequutor fiscalis fuerat negligens in exigendo à debitore; quæ negligentia favet purgationem moræ in fidejussore; *ex his quæ Nogueros. d. allegat. 40. ex num. 60. & 62. Pyrr. Maur. de fidejussor. 2. part. princip. sed. 10. §. 24. numer. 33. cum seqq.*

Quæ omnia inserviunt ad nostram *Ord. d. lib. 3. tit. 46. & lib. 5. tit. 132.*

Apud Notar. Judicij rationum fiscal. *Maurum Varela. 23. Febr. 1660.*

DECISIO C.

An uxor, quæ per obitum mariti manet in possessione bonorum familiae, possit exigere credita à debitoribus?

Ad Ordinat. lib. 4. tit. 93.

SUMMARIVM.

- 1 Uxor per obitum mariti manet in possessione bonorum ex jure Lusitano, quod est contra jus commune n. 3.
- 2 Quæstio principalis proponitur: resolvisur à n. 4.
- 3 Uxor in mariti vita nulla bona familiae possidebat.
- 5 Vidua potest conveniri à creditoribus mariti.
- 7 Cautela Auctoris pro securitate hæredum mariti circa debita, quæ vidua exigit.

Ex

EX nostra Ordinatio. lib. 4. tit. 95. uxor per obitum mariti manet in possessione, & capite casalis, (ut dicimus) continuans bonorum possessionem, quam maritus habebat : cum declarationibus, de quibus in §§. seqq. & DD. nostri Regni, maximè *Valasc.* qui ex professo agit *de partit. cap. 6.* Tunc est quaestio, an possessio ista intelligatur de his solis, quæ tēpore obitus mariti ipse verè possidebat ; an extendatur ut illa possit fructus deinde recipere, ac à debitoribus exigere pecunias, vel aliud quod debeant?

Et quidem *Valasc. d. cap. 6. num. 14.* negat viduam posse colligere fructus, & exigere debita; asseritque eam civilissimam possessionem non operari ultra effectus à lege illa declaratos; nempe ut hæredibus mariti præstet bonorum partitiones, seu divisionem: atque ad hoc manuteneatur; & hoc in eo fortassis fundat, quòd præfata legis dispositio sit contra jus cōmune, juxta quod solus maritus, etiam dotalia, possidebat, *Bart. in L. 3. §. Ex contrario, num. 6. & in L. Pomponius, §. In dotem, num. 1. ff. de acquir. possess. prosequiturque idem Valasc. ex num. 9.* ac proinde sine facto non posset vidua acquirere possessionem, *L. 3. ff. eoit.* quæ autem adversus regulas constituntur, non debeant ultra declaratū extendi. Et secundum hanc doctrinā judicatum fuit in causa memorata à *Cabed. part. 2. arest. 29.* imò causa ibi erat in terminis fortioribus; volebat enim, mortua uxore, agere maritus, quia constante matrimonio, erat possessor.

Sed *Cabedo* fatetur se dubitare, ac cogitandum relinquit. Ego cogitans, & considerans legem nostram generaliter possessionem casalis, seu familiæ viduæ tribuere, non possum non suaderi eam perfectè ad omnia tribuisse; profectò implicaret contradictionem, & quasi contra naturam foret possidere agros, & non colligere eorum fructus; item esse in capite familiæ, & non administrare, ut caput; vel administrando, non recipere, ac exigere debita, quæ deterioris conditionis fieret per dilati onem: item ad conservacionem, vel augmentum familiæ. Confirmatur, quoniam ipsa potest conveniri à creditoribus casalis, ut ipse *Valasc. ait tom. 2. consult. 128. num. 4. & Phæb. part. 1. arest. 1. & arest. 18.* ergo inæqualitatem contineret non posse debitores convenire.

Quare hanc veritatem expresse supponit *Mend. à Castro in Praxi Lusitan. lib. 3. cap. 22. num. 19.* ubi secundum eam judicatum refert; at que ita est praxis hujus judicij *Justificationū*, cujus munere fungor; & ex ejus declaratione in Consili jubeamus viduis in prædicta civilissima possessione manentibus solvi pecunias, quas marito Fiscus debebat. Ego verò, priusquam declarem exactionem pertinere ad viduam, soleo jubere id creditum registrari in inventario, (maximè quando interveniunt filij, vel alij hæredes minoris ætatis) ne detur occasio occultandi, imò in divisione faciēda habeatur ejus notitia.

DECISIO CI.

De præcedentia inter Senatores.

SUMMARIUM.

- 1 Casus questionis proponitur, resolvitur n. 12.
- 2 Præcedentiam quærere ambitu, & gloriæ cupiditate, damnatur, sed propter finem observandi ordinis laudabile est.
- Ibi. Ordo dignitatum alit concordiam.
- 3 Impeditus non est morosus, nec ei currit tempus.
- Ibi. Quando plures Senatores ex eodem Senatu simul ascendunt ad officium, præcedit qui antiquior erat, quamvis aliàs possessionem prius capiat: contrarium quando non datur hæc identitas: vel si datur negligentia n. 9.
- 5 Qui prius obtinet sine dolo possessionem dignitatis, præfertur primo provisio. Etiam si possideat in loco supernumerario, num. 7. Et etiam si prius provisus habuerit impedimentum, nu. 10.
- 6 Præcedentia regulantur ex consuetudine.
- 11 Plutarchi dictum egregium: aliud num. 13.
- Ibi. Causa præcedentia reputatur magis præjudicij.

IN locum defuncti *D. Martialis Casado Jacome*, olim in nostra insigni Academia *Conimbricensi* primariæ legum Cathedræ dignissimi Interpretis, Magistri mei colendissimi, fuit nominatus ad supremum Tribunal Palatii, præcedente solita Consiliariorum statûs consultatione, *D. Joannes Velho Barreto* per Regis decretum dat. 7. die Febr. ann. 1657. cum esset Can-

cellarius Senatûs *Portucalensis*. Deinde per aliud Regis decretû ex motu proprio, dat. sequenti die 8. ejusdem mēsis, in loco alio qui vacaverat, (non tamen consultatio de eo facta erat) nominatus fuit *D. Antonius de Sousa de Tavares*, qui erat Judex causarum Regiæ Coronæ, ac Fiscus in supremo Senatu Justitiæ. Atque unum, & alterum decretum, quanvis in folijs separatis, sub unico literarum fasciculo Rex misit ad Tribunal.

Præfatorum decretorum virtute expedita fuit charta, seu patens provisio *D. Antomo de Sousa* die nona, & *D. Joanni Velho* die 12. prædicti Februarij. Ille officij possessionem cepit 24. Martij, ac in ea sine contradictione mansit. Hic nec protestatus est, neque constabat voluisse à *Portucalensi* civitate ad Curiam proficisci, nisi 16. die mēsis Aprilis, quo tēpore primo à Governatore ejusdē Civitatis, ac Senatûs, deinde à Rege per epistolam detentus fuit, ut Senatui præsideret, dum ipse gubernator aberat belli causâ in *Gallitiæ* confinij; addiditque Rex in epistola: quòd ne præjudicium haberet ex eo quòd prædicti officij possessionē non caperet, per procuratorem eam capere posset, prout fecit 18. Maij die; & tunc protestatus est de sua præferentia.

Cum denique jam esset in Curia, contentio exijt inter eos, quis deberet præcedere in sedendo, cæterisque antiquitatis prærogativis? non quidem ambitu, & gloriæ cupiditate, quòd damnatur *Matthæi cap. 23. vers. 6.* sed propter finem observandi ordinis, quòd

quod est laudabile, *Menoch. conf. 126. num. 1. Gratian. discept. cap. 845. num. 3.* ordo enim concordiam alit, atque fovet, *cap. ult. 89. distinet.* & qui taliter contendunt, nil agunt, nisi tueri iura, quibus magna fuit curæ, ut alter alteri præsit, *cap. soluta de maiorit. & obed. tueri naturam, secundum quam neque omnes per ordinem inter summos, neque rursus omnes inter novissimos constituti sunt, Auth. de Monachis, §. Ordinatione collat. 1. tueri Dei constitutionem, qui in rebus cunctis gradus fecit d. cap. soluta §. Præterea de maior. & obed. unde re celsissime in iure est titulus: C. ut dignitatum ordo servetur lib. 12. & ibi Imperatores in L. 1. aiunt: Si quis indebitum sibi locum usurpaverit, nulla se ignorantia defendat, sitque plane sacrilegij reus, qui divina præcepta neglexerit, quod sæpe repetunt in L. ult. Cod. de privileg. eorum, qui in sacr. palat. in eodem lib. 12.*

Sed & ego quasi sacrilegij reus fortè vocarer, siquid quam adderem allegatis à doctissimis, & gravissimis contendentibus, tum propter eorum auctoritatem, tum propter eruditionem; nihil reliquerunt intactum, & quod prætermissum videatur, magis ad exornationem, quàm ad substantiam erat.

Igitur *D. Joannes Velho Barreto*, paucis multa comprehendendo, allegavit, quòd cum à Rege impeditus, seu detentus fuisset, ne à *Portucalensi* Senatu abesset, ut supra dictum manet, non debuit ei tempus currere, nec mora nocere *juxta vulgares regulas*, quas in simili casu agnoscit *Cabed. part. 1. decis. 5. numer. 4. versic. in hac, & numer. 5.* sublata verò morâ, subintrabat relatum ab eodem *Cabed. d. part. 1. decis. 3. num. 12.* quòd quando plures Senatores simul junctim de uno Senatu ad alterum translati sint, vel plures Senatores sint electi simul ad expeditores causarum gravaminum ex eodemmet Senatu, tunc decreto

Regis Sebastiani illi præferuntur, qui in Senatu, seu officio aliquo antiquiores erant, quanvis alius possessionem prius capiat. Quod non semel judicatum vidisse testatur, & in fine decisionis ait iterum à Rege fuisse decretum anno 1583. At verò non dubitari eum antiquiorem esse in munere Senatorio, item in munere Expeditoris gravaminum in supremo Senatu, (à quo munere gravaminum semper deducitur præcedentia datis aliàs paribus terminis) nec etiam dubitari ipsum prius fuisse nominatum à Rege, præcedente consulatione ordinaria: & utriusque nominationis decreta una eadem hora simul venisse ad Tribunal; ex quibus non poterat non præferri.

His respondit *D. Antonius de Sousa de Tavares* longiori, sed nihil fastidioso, imò grato satis stylo. Quippe nitebatur regulis generalibus, juxta quas indubitatum est eum debere præcedere, qui prius, etiam per momentū, sine dolo obtinuit possessionem dignitatis, quanvis alius anterior in provisione fuisset. *Mastrillo de magistrat. lib. 5. cap. 4. num. 12. 26. 27. & 29. Castillo de tertijs ex numer. 48. 51. & 53. plures apud Salgado de proiet. Reg. p. 2. cap. 9. num. 19. & 53. & apud Valenz. conf. 34. numer. 34. & 36. in Conimbricensi Academia docuit egregius Magister Franciscus Valascus (Alvari filius) in comment. ad reg. qui prior num. 8. de reg. jur. in 6. agnoscit Cabedo dict. decis. 5. num. 4. ibi: Nisi ante presentationem secundus possessionem ceperit, &c. & ex professo probat decis. 3. à numer. 7.* Quod confirmatur, quoniam præcedentia istæ regulantur ex consuetudine, *Posthius de manutent. dec. 32. num. 6. Larrea allegat. fiscal. 51. numer. 8. Gratian. discept. cap. 867. numer. 27.* nemo autem negavit ita semper consuetum fuisse: adeò ut nuper in controversia inter Senatores ejusdem Tribunalis Palatii resolutum fuerit in favorem primi possidentis in loco super numerario

rio adversus secundum, qui locum ordinarium habebat.

8 Prosequatur contra supradicta non obstare allegata à D. Joanne Vello. Non illud ex decisione Cabedi 3. num. 12. quoniam in casu presenti non dabatur identitas à Cabedo requisita, quòd scilicet ex eodem Senatu, & simul junctim transferrentur; etenim unus eorum ex *Portucalensi*, alter ex supremo Senatu, item & per separata decreta nominati fuerant. Quinimo, 9 & si daretur illa identitas, cessabat ibi resolutum, quando ex parte antiquioris in primo Senatu intervenit mora, aut negligentia, per quam desinit prius adipisci novi officij possessionem: ex *Cabedo d. decis. 5. num. 5.* ut inter duos Senatores ex *Portucalensi* Senatu ad supremum evocatos judicatum fuit in supremo 12. die Novembr. ann. 2650. registratum in libro novo resolutorum fol. 13. & antea judicatum fuerat inter alios duos Senatores ejusdem Tribunalis Palatij 1. die Septembr. an. 1637. quod etiam registratum extat in libris illius Tribunalis. At ex facti narratione liquidò constaret D. Joannem Vello per plusquam duos menses priusquam à *Portucalensi* Governatore detineretur, morosum fuisse.

10 Non etiam obstabat alterum de detentione, seu impedimento posito ex parte Regis. Quia, ut diximus, ante illam detentionem commissa jam fuerat mora, & ipse *Antonius de Sousa* inveniebatur possessor, absque ullo dolo, & sic alienus ab ambitione, ut per mensem, & dimidium possessione distulisset. Imò si absque mora intervenisset detentio, tale impedimentum, etiam ob servitium Regis, aut Reipublicæ, non meliorasset causam impediti adversus jus alteri resultans ex possessione prius capta contra *Fabium Anam. lib. 1. conf. 42.* latè ostendit *Cassillo supra ex num. 57. videndus num. 58 in versic. adhuc tamen, & in versic. item quod imputet sibi Magistratus: &*

omnino videndus num. 59. ubi in nostris terminis loquitur: ac novissimè, alijs relatis, *Joannes Francisc. San-Felic. tom. 2. decis. Neapol. dec. 269. ubi num. 2. versic. cò magis in casu,* considerat esse incompatible actuale servitium in uno officio, & velle simul habere possessionem alterius, ad quod non ascenditur nisi priori relicto.

Ex quibus concludebat utriusque nominationes non fuisse simul, & junctim factas, ipsum prius chartam expeditivisse, prius cœpisse possessionem; aliam partem commississe moram, impedimentum allegatum, etiam si in tempore adfuisset, sufficiens in jure non esse; ac ex sola possessionis prioritate regulari dignitatum præcederent. Memorabat tandem *Plutarchi lib. de convivio septem sapient.* dictum egregium. *Non enim curandum est quo loco, aut post quos collocemur, sed ut quibus aspidemus, cum ijs nobis bene conveniat.*

Utramque allegationem misit Rex ad idem Palatij Tribunal, consulens 12 ejus Ministros, qui tunc temporis soli tres erant, ultra duos allegantes. Uni eorum placebat causa D. Joannes Vello; quòd non esset absimilis ab illa resoluta per Reges apud Cabed. ambos enim simul, & junctim nominatos reputabat, dum simul, & junctim eorum nominatio publicata erat, quanvis, in decretis diversarum dierum secretò facta extitisset. Et diversitatem Senatuum unde vocati fuerant, nil referre existimabat, quasi illi Reges in casibus de eodem Senatu fortè occurrentibus disposuissent, idem disposituri, si præsens hypothetis eis proponeretur; neque ante Regiam detentionem moram considerari in eo, qui non posset non retardari in præveniando necessarijs, ut è remota civitate habitationem mutaret, atque *Ulyssiponem* veniret. Alij duo Ministri dixerunt in contrarium ex fundamentis à D. Ant. de Sousa allegatis; asserbantque regulas Juris priori possessioni assistentes non posse vio-

violari ubi minima daretur diversitas à decretis Regum, de quibus *Cabedo*; moram insuper considerabat, & nullā protestationem factam fuisse.

¹³ Quia verò causa præcedentiæ reputatur magni præjudicij, *Seraphin. decis. 22. num. 2. Gratian. discept. cap. 845. num. 1. ubi refert alios idem dicentes*, consuluit etiam Rex nostrum Cō-

silium; in quo omnes pro *D. Antonio de Sousa de Tavares* ex supra notatis opinati sumus; at que ita Rex decrevit; amicè quiescente *D. Joanne Velho Barreto*, nam unus, & alter cum *Agésilao* apud *Plutarch. in Lacon.* rectissime potest dicere: *Ostendam non locum viris, sed viros loco conciliare dignitatem.*

DECISIO CII.

De præcedentia Consiliorum, & Tribunalium inter se.

SUMMARIVM.

- 1 Tribunalia principaliora Curie Lusitanæ.
- 2 Consilij status excellentia.
- 3 Consilium Militiæ. Rex ipse est ejus Præses, ibi.
- 4 Armorum præcedentia ad literas, remissivè.
- 5 Tribunal Senatorum Palatij.
- 6 Literarum præcedentia ad arma, remissivè.
- 7 Consilium Fisci, ac Regij patrimonij. Ibi. Magis dignum attrahit minus dignum.
- 8 Maius stipendium dat præferentiam.
- 9 Tribunal Conscientiæ, ac Ordinum Militarium. Ibi. Finis nobilior dat præferentiam.
- 10 Consilium Ultramarinum.
- 11 Supremus Senatus Justitiæ. In Comitibus Regni generalibus ubi sedeat: ibi. est antiquus in Regno, num. 12. agit de nobiliori materia, ac sine, numer. 13. Est idem cum Rege, num. 14. est signum Reg dignitatis.
- 12 Antiquiori debetur primus locus.
- 13 Justitiæ laudes.
- 16 Quo loco sedet supremus Senatus Ju-

stitiæ in exequijs Serenissimi Principis Infantis Eduardi.

Ibi. In quæstione hujus decisionis sub iudice mansit jus Senatus Justitiæ.

IN parandis exequijs desideratissimi, & semper deplorandi Principis Infantis Eduardi, fratris Joannis IV. nostræ Lusitanæ Regis, cum ageretur de locis Tribunalium in Regio Sacello; & supremus Justitiæ Senatus suspicaretur quòd de eo non decernebatur secundum dignitatem, jus suum præsentavit Regi.

Sunt in Curia nostra hæc principaliora tribunalia. Consilium status Regi privatum, Consilium Militiæ, Tribunal Senatorum Palatij, Consilium Fisci, ac Regij patrimonij, Tribunal Conscientiæ, ac Ordinum Militarium, Consilium Ultramarinum, & præfatus supremus Senatus Justitiæ.

De Consilio status non agebatur; est enim ad latus Regis cum Rege ferè idem; unde nec in similibus occasionibus solet ut tribunal sedere, cum sit eminentius; at, si sederet, nemo dubitaret ei non primum solummodo, sed longè altiorem locum deberi.

Consilium Militiæ pro quæstione 3

presenti posset allegare quòd ex suo regimine §. 2. nullum Præsidentem habeat, nisi Regem, pro quo semper in tribunalis capite sedes reservatur Regia, & in ea semel, aut bis sedere vidimus *Joannem IV.* unde videtur præcedere.

4 Posset item allegare armorum supra cætera excellentiam, & dignitatē, (etiam literis eminentiorem, quod modo non disputo) de qua *Cassaneus in Cathal. glor. mund. part. 9. à princ. Bobadilla in Polit. lib. 1. cap. 10.* atque alij, quos hic citant.

5 Pro Tribunali Senatorum Palatij faciebat quòd videatur esse idem cum Rege, si ejus originem inspicimus; etenim cum Rex *Joannes II.* valetudinarius non sufficeret pro expeditione petitionum, quæ Regi offerri consueverant, Senatores duos ex supremo Senatu Justitiæ vocavit, ut, exceptis quibusdā, quas sibi reservavit, reliquas in domuncula Palatij expedirent; de quo meminit *Resendius in ejus Chron. cap. 182.* Postea crevit Senatorum numerus ad quinque, ut sunt hodie cum uno Præsidente, & adhuc in expediendis rebus intra Curiam utuntur hoc stylo: *Jubet Rex Dominus noster tale, vel tale;* & subscribunt: pro ijs autem, quæ disponunt ad alias Regni partes, fiunt literæ Regis nomine, & quia pro ipso Rege subscribunt, habent quot annis certas sportulas in speciale stipendium talis subscriptionis. Faciebat item pro eodem Tribunali, quòd cum ex gravissimis jurisperitis componatur, jurisperitia omnibus præferri debeat, ex adductis per *Cassan. in dict. tract. glor. mund. part. 10. considerat. 17. cum seqq. Bobadilla d. lib. 1. Polit. cap. 10. à num. 14.* & novissimè inter nos *Joannes Pinto Ribeyro Palatij Senator in tractat. de præferentia literarum, & armorum;* de quo nec ego nunc disputo, ut supra num. 4. in armis jam dixi. Accedit tandem Senatoribus ad hoc tribunal promotis solere titulum *Consiliarij Regis*

dari, quanvis non ex natura tribunalis; tamen ex inveterata consuetudine contemplatione illius: qui quidem character inter dignitates est dignior.

Consilium Fisci, ac Regij patrimonij in eo nitebatur, quòd olim totum constaret ex solis tribus œconomis fiscalibus, qui & sunt hodie singuli per septimanas præsidentes. Hi autem in Comitijs Regni generalibus, à quibus optimum argumētum deducitur, semper locum meliorem habuerunt. Postea tres Senatores Consiliarijs eis fuerunt aggregati cum votis etiam decisivis: ita ut hodie ex œconomis, & simul ex Consiliarijs constituatur tribunal; quod cum dividi non possit, consequens est ut magis dignum attrahat ad se minus dignum, *cap. Quod in dubijs 3. §. Nec negamus de consecrat. Eccles. ubi glos. verbo, consecratum, offert jura concordantia, bene Jaf. in L. imperium numer. 3. ff. de jurisd. omni. judic. Alexand. cons. 122. viso puncto, num. 17. in lib. 4.* ubi quòd, si concurrat privilegiatus cum non privilegiato, uterque utitur beneficio, & ibi *Apostilla, verbo, uterque, adducit plurimos idem docentes: latè Tusc. lit. D. conclus. 435. per tot.* Juvat quòd in Consiliarios non eliguntur nisi ex gravissimis Senatoribus, qui præcipua togæ munera occupaverint, ac est dignitas magnæ estimationis ob confidentiam, latam administrationem, ac bonam portionem sportularum, & salarij, seu stipendij, quod præstat præferentiam, ex *L. 1. Cod. de agentib. in rebus lib. 12. ibi: Ordine stipendiorum; L. 1. Cod. de Castrensi. eodem lib. ibi: Pro merito laborum, stipendiorumque; L. ult. in fin. Cod. de tyronib. d. lib. 12. notant Cassan. dict. tract. part. 10. considerat. 27.* unde per se ipsos absque œconomorum societate poterant postulare præcedentiam.

In favorem tribunalis Conscientiæ, ac Ordinum Militarium stabat, quòd, quatenus de conscientia Regis agit, tantò nobilius ministerium exercet,

cet, quantò spiritualia prævalent temporalibus; ac ratione dignitatis materix, ratione potioris, & falubrioris finis, item ratione maioris utilitatis probatur excellentia, pro ut solita curiositate ostendit *idem Cassianus d. part. 10. considerat. 13. cum duab. seqq* Ultra quod ad illud Tribunal ex gravissimis etiam Senatoribus, vel ministris Ecclesiasticis eliguntur, qui ex personis proprijs dignissimi sint.

¹⁰ Consilium Ultramarinum, licet institutione tribunal novum, agit tamen de integrò regimine dominiorum ultra mare, in quibus maxima Regni substantia, & autoritas consistit, propter quæ, ac propter merita suorum Ministrorum, non levia fundamenta possiet allegare: junctis quæ *Joann. Solorzans in allegat. pro supremo Indiar. Consilio super præcedentia.*

¹¹ Igitur supremus Sènatu Justitiæ, de quo est noster præcipuus sermo, Regi efficaciter exponebat, nullum in Regno dari tribunal, aut Consilium, quod in Comitij generalibus locum habeat, nisi ipsum Senatam Justitiæ, qui sedet honorificè ad pedes Regis in uno ex gradibus, per quos ascèditur ad Thronum; ipsosque Senatores Palatij, quod loco careat Palatij tribunal, cum Senatu Justitiæ unde exierunt, tunc sedere quasi ex munere antiquo. Hoc equidem non exemplum, sed decisionem expressam esse; nullique locum de novo posse assignari in præjudicium juris nascentis cum Regno, sed si detur, inferiorem fore dandum, ne præjudicet.

¹² Addebat quod etiam si denuo examinanda foret causa, ipsum indubitèter vinceret. Primò ex illa prerogativa juris prudentiæ, de qua *supranum. 6.* meminimus. Secundò quod non dubitetur tribunal Justitiæ in hoc Regno esse omnium antiquius; nemo verò ambigit antiquiori primum locum deberi, *ex L. semper 5. ff. de jure immunit. L. 1. ff. de censib. L. 1. de albo scribendo,*

bonus text. in L. 1. Codic. de præposit. sacri cubiculi lib. 12. & optimus text. in L. 1. Cod. de Consulib. eodem lib. glossa, verbo, primum locum, in cap. Statuimus 15. de maiorit. & obedient. Tiracquel. de nobilit. cap. 19. à nu. 1. Jacob. Valdes de dignitat. Regum cap. 5. Cassan. supra part. 4. considerat. 48. versic. sic etiam videtur; Mastrillo de Magistrat. lib. 4. cap. 14. numero 38. & decis. 130. à num. 1. Solorzan. in allegat. pro Ind. Consil. numer. 58. Michael Ferrus de præcedent. Ecclesiast. quæst. 1. n. 17. Gama decis. 1. numer. 4. 5. & 14. Aug. Barbos. in pastor. allegat. 78. numer. 41. dixi ego in excellentijs Portugal. cap. 9. excellent. 13. numer. 2. conducunt supra notata decis. præcedenti num. 8.

¹³ Tertio quia cum excellentia proberur ex materia, sine, ac utilitate, ut supra n. 9. cum *Cassiano* statuimus, hæc omnia concurrunt pro Senatu Justitiæ; dum eam ministrat. de qua *Arist. Ethic. lib. 5. cap. 3. ait. Justitia in se virtutes continet omnes; & iterum, Justitiano est pars virtutis, sed virtus universa; & injustitia ei opposita non pars vitij est, sed universum vitium.* Item & *de Rep. 3. cap. 18. de justitia loquens ibi: Quam ceteræ virtutes necessario comitantur. Similiter Polus Pythagor lib. de Justit dixit: Justitia inter homines videtur inhi mater, & nutritrix ceterarum virtutum appellanda.* Unde etiam *Lactant. lib. 3. de divin. Just. scripsit: Aut ipsa est summa virtus, aut fons ipse virtutis; & divinitus Ambr. in examer. adnotavit: Vbi est justitia, ibi omnium virtutum est concordia. At circa suam, & utilitatem Pi. overb 16. vers. 2. habetur: Justitiâ firmatur solium, iterumque cap. 25. vers. 5. profequitur: Et firmabitur justitiâ Thronus ejus; plura ego dixi in Harmon polit. p. 3. §. 2. Quartò quoniam hic Senatus est idem cum Rege, *L. quisquis Cod. ad L. Jul. Maiest. dicebam dec. 83. num. 2. quapropter ejus Ministros anticos vocabant Imperatores in L.**

15 *Divi fratres 17. ff. de jure patron. & in L. 4. de contrab. supul. Quintò, quia per solum Senatum istum ostenditur suprema dignitas Regia, quilibet enim inferior poterit habere Ministros, seu Consiliarios suos circa patrimonium, conscientiam, bellum, vel quid aliud; habere autem Senatum Justitiæ, est solius Regis. DD. in cap. 1. Quæ sint Regalia: Bobadilla Polit. lib. 2. cap. 16. num. 93. Cabed. p. 2. decis. 85. numer. 1. & apud nos est Ordinat. lib. 2. tit. 45. § 4. Sextò, quoniam, cum cætera tribunalia pro honore habeant ire aliquando ad Regem, Rex noster it certis diebus ad supremum Senatum Justitiæ, ibique præsidet dum Senatores judicant; ut memini, & decisiones proposui supra decis. 70. & 71. non quidem intra palatium, ut de Consilio Militiæ retulimus supra num. 3. sed, quod plus est, in propria Senatûs aula, quæ longè distat.*

His visis, quia præcisum exequiarum tempus seriæ deliberationi non erat satis, Rex eam remisit ad aliud opportunius, jubendo quòd interim adesset Senatus in loco extraordinario pro conservatione juris sui. Cumque reliqua Consilia, & tribunalia ex una, & altera parte Regij Sacelli ad longum parietum sederent cum præcedentijs, de quibus inter se non dubitarunt; solus Justitiæ Senatus in medio Sacelli ad ipsius latitudinem sedebat cum vultu ad altare maius, incumbens clathris, qui Sacellum dividebant; venitque Heraldus cum clavâ, & insignijs suis, & alta voce edixit jussisse Regem Senatûm sedere in loco illo extraordinario, donec resolveret quæstionem de ejus præcedentijs; quæ, quia tunc in eo Senatu gravaminum, ac appellationum Senator præsens vidi, memoriæ trado, ne in oblivionem incidant.

DECISIO CIIJ.

De præcedentijs Ministrorum diversorum tribunalium in conferentijs (vulgò *juntas*) extraordinarijs.

SUMMARYM.

- 1 *Casus, & controversia proponitur.*
- 2 *Refertur Regis decretum.*

1 **P** Rincipio anni 1657. cum in fine præcedentis defunctus fuisset Rex memorialis Joannes IV. jussu Alphonsi VI ejus filij, ac successoris, Regis nostri invictissimi, formata fuit conferentiâ (*junta* vocamus) in ipso Palatio, aliquorum Ministrorum electorum ex omnibus Consilijs, ac Tribunalibus præcedenti *decisione num. 1.* enumeratis, item ex mensa, quam appellant

trium statuum Regni, pro examinandis aliquibus propositis circa rerum statum. Cumque inter eos me præsentem, (fui enim unus ex nominatis) verteretur aliqualis quæstio circa præcedentias in sedendo, & votando, nam unusquisque agebat de sui tribunalis jure; jussit Rex ut, exceptis ijs qui ultra officia ordinaria, habebant titulum *Consiliariorum Regis*, (de his nanque non dubitabatur debere secundum prioritates literarum, seu chartarum præcedere) reliqui sederent eo ordine, quo venirent, aut vellent; eodemque modo votum dicerent absque ulla præcedentiâ

dentia. Ita factum fuit per totum tē-
pus, quo duraverunt conferentiæ, &
observatum in similibus occasionibus,

ac consultationibus extraordinarijs, ne
differantur negotia, & jus unicuique
salvum manet.

DECISIO CIV.

De loco dando Ministro unius tribunalis, si ad aliud eat pro
speciali negotio servitij Principis.

SUMMARIUM.

- 1 Ponitur casus.
- 2 Variè decisus refertur.
- 3 Sed juridicè resolvitur, & videntur 7.
8.9 & 10.
- 4 Minister antiquior in eodem tri-
bunali præcedit.
- Ibi. Minister honorarius non præcedit
exercentem.
- 5 Qualitas, quæ non facit ad actum, non
dat præcedentiam. Inde infertur ad
multa. Ibi. sed videntur 9.
- Ibi. Rex ut Magister Ordinis Christi,
deponit aliquid Maiestatis cum ejusdē
Ordinis Equitibus.
- 6 Hospes quatenus honorandus sit: &
videntur 9.
- Ibi. Illustres intrantes pro servitio Re-
gis ad Consilium fiscale quo loco se-
deant.

Aliquando ex jussu Regio pro
expeditione specialis negotij
Minister unius tribunalis it ad aliud;
& si ex digniori tribunali habetur, ma-
ximè si habet titulum *Consiliarij Re-*
gis, præcedere vult Ministris tribuna-
lis, ad quod it, nisi aliquis eorum ha-
beat etiam antiquiorem *Consiliarij Re-*
gis titulum. Hi verò non patiuntur
hoc ex rationibus infra expendendis.

Circa quod variè Reges decre-
verunt prout unusquisque Ministrorū
prævalebat. *Joan. IV.* in favorem tri-
bunalium generale decretum emisit;
postea *Alphonsus VI.* quem Deus set-

vet diu incolumem, occurrente casu in
Tribunali Conscientiæ, ac Ordinum
Militarium, jussit omnes sine præce-
dentia sedere, ac loqui; postremò in
eodem tribunali præcedere jussit Pala-
tij Senatorem, qui simul est à *Consilio*
Regis, & Tribunalis Ministri nimis
benevoli acquieverunt. Quo exemplo
idem postea jussit in *Consilio Fisci* cir-
ca alium Palatij Senatorem, & quanvis
hic fiscalibus Ministris valde acceptus
esset, non potuit tamen ab illis nõ alle-
gari Tribunalis justitia, prius quam o-
bedirent decreto.

Quoniam, vel hic Minister intrat
hoc tribunal (saltem ad illum casum
specialem), vel tanquam Minister al-
terius tribunalis, vel, utro que mixto,
tanquam hospes excellens.

Si tanquam Minister ejusdem tri-
bunalis debet cedere antiquioribus in
eodem tribunali, juxta allegata *decis.*
103. numer. 5. Quod etiam procedit,
quanvis ante promotionem ad illud,
in quo nunc est, fuisset Minister istius;
nanque per promotionē amisit prius,
unde pro novo proviso reputari de-
bet; imò etiam si retineret pristinum
characterem, non esset in præjudiciū
exercentium actualiter: *L. 2. & ibi*
glossa, verbo, vacantes, Cod. ut dignit.
ordo servet. lib. 12. glossa, verbo, poste-
riores, in L. ex agentibus 4 Cod. de Prin-
cip. agent. in rebus, d. lib. 12. Boer. de
authorit. magni Consil. numer. 143. in
princip. Sol'orzanus in allegat. de præ-
ced. Consil. Indiar. numer. 56. Michael

Ferro de præcedent. Ecclesiastic. quest. 27. num. 3. in fin. ubi limitat in emeritis ex speciali gratiâ Principis. Nec quidquam iuvabit, si fortè titulum habeat de Consilio Regis, ut inferius dicam.

5 Si tanquam Minister alterius tribunalis, cum non pertineat ad istud, ad quod venit, nihil interest quòd alibi sit excellentissimus, quia qualitas quæ non facit ad actum, nullam parit considerationem præminentix: *Abb. in cap. Postulatio 15. numer. 8. de concess. præbend. Felin. in rubr. de maiorat. & obedient. num. 4. ad med. versic. rector studij: Boer supra numer. 65. Menoch. cons. 51 numer. 43 Cassan. in Catal. glor. mundi. part. 4 considerat. 25. in fine, & considerat. 45. in princip. Gratian. discept. tom. 1. cap. 106. numer. 3. & 4. Seraphin. decis. 437. numer. 4. Michael Ferro in d. tract. quest. 9. numer. 7. quest. 13. num. 3. & quest. 27. numer. 2. ubi plures citat, quos non vidi, quia supradicti sufficiunt. Unde omnes inferunt, Episcopum, qui simul est Canonicus in sua Sede, si sedeat in actu Canonici, non debere Capitulum præcedere, sed solum præcedet quando sederit ut Episcopus: & tamen ut Episcopus est superior illius Capituli, qui sunt termini fortiores nostri: & quòd similiter si Auditor Rotæ factus sit Patriarcha, vel Episcopus, non tamen præcedet alios Auditores, sed sedebit juxta suam antiquitatem, quia in Rota, non ut Patriarcha, aut Episcopus, sed ut Auditor intervenit: item si Cardinalis sit Episcopus, Vice cancellarius, Camerarius, aut Pœnitentiarius Papæ, quæ dignitates augent eminentiâ, non ideo præcedet alios Cardinales in Cappella, & Consistorio Papæ, quia illæ dignitates non sunt de Collegio Cardinalium, nec illas habentes sedent ibi ut Episcopi, aut Camerarij, sed ut Cardinales: solummodo præcedet extra illa loca: & ita Vice cancellarius in Cancellaria præfertur alij Cardinali,*

tanquam in territorio suo: & similiter de Camerario, & cæteris dicendû: *ut optimè expendit Michael Ferro d. quest. 9. num. 7. & d. quest. 13. num. 3. & quòd in his terminis procedunt Cassan. Menoch. ac Boer. dum Cardinalem Episcopum, Vice cancellarium, &c. præferunt. Quinimo Rex ipse, ut videmus, dum aliquibus anni festivitibus tanquam Magister Ordinis Christi in sacello cum ejusdè Ordinis Equitibus adest, aliquid Maiestatis deponit, nosque Equites corâ illo sedemus, quod coram Rege non sinitur.*

6 Si tanquam hospes excellens cum mixtura Ministri dignioris tribunalis, ac etiam Ministri illius tribunalis, ad quod venit pro decidendo casu occurrenti, nunquam tamen tentare poterit toti eidem tribunali non cedere: at totum tribunal ex individuis componitur, unde si individuis præferatur, in ipsis autoritas totius offenditur, sed in tangētibus publicum ordinem, Regalem, aut communis autoritatē, hospiti non datur præferentia. Ideo cui libet etiam illustrissimo ad Consilium fiscale venienti in Regis, Reipublicæ servitium, sola conceditur selula planula plicatilis, juxta Secretariū ad finem mensæ, & tradunt qui ad fuerunt, quòd cum anno circiter 1630. *Domus Michael de Noronha Comes de Linhares* Consiliarius statûs, & à Cubiculo Regis *Philippi IV.* tunc gubernantis, Pro-Rex in Indiam mitteretur, & pro expeditione classis ad prædictum Consilium aliquoties intraret, ejus Ministri, quo specialem tanto viro exhiberent honorem, eandem selulam in parte superiori prope Fisci œconomos ei præstiterunt.

7 Tandem in terminis terminantibus habemus latum, & egregium excellentis Doctoris *Jacobi Menochij consilium 902.* In cæusa Senatoris *Simonis Bossij*, qui quoniam simul erat Præses reddituum extraordinariorum, ex hac prærogativa, verè magna, volebat in

in Senatu antiquiores Senatores præcedere, resolvit *Menoch.* (adversus eundem qui, ut ex scripturâ colligitur, illud Consilium ab eo postulaverat) ipsam quamvis aliâs digniorem, debuisset à Senatoribus antiquioribus præcel. videatur *num. 1. ibi: Crediderim ego verius Præsidentem Bossium ipsum esse omnino an'ponendum omnibus in locis, præterquam si continget (ut aliquando evenit) in Senatu ipso sedere; & iterum num. 71. in fine, concludit: Est sane maior omnibus in locis extra locum Senatus, minor verò est in ipso Senatu collegialiter congregato.*

Quinimò in nostro casu datur minus dubium; quoniam Senator jubetur ire ad Consilium non ut Consiliarius, sed ut Judex causarum fiscalium (in quo officio erat antea) pro expeditione cujusdam causæ, quam, tempore promotionis suæ ad tribunal Palatii, penes se habebat, & solent fiscales causæ in Consilio expediri eo modo, quem retuli *decis. 82. num. 4.* qui Judex quamvis sedeat cum Consiliariis, sedet tamen post illos; unde noster Senator habere debet eundem locum, qui est proprius officio, quod ibi exercet, *ut supra n. 5.*

Scias autem in hac materia quòd cum *D. Antonius Pereyra de Sousa*, ex officio Procuratoris Regiæ Coronæ ad Consiliarium Fisci promotus fuisset cum retentione primi officij, & tanquam Procurator Coronæ, in certis casibus competentis jurisdictionis cū Ecclesiasticis, deberet ire ad tribunal Palatii, jussit Rex, quòd quamvis aliâs Senatori Coronæ Procuratori in talibus occasionibus non toleret ibi dari nisi fellula planula, hic tamen ex qualitate Consiliarij fiscalis sederet cū Senatoribus Palatii in ultimo loco; & merito, quia habenti specialem prærogativam, aliquid ultra ordinarium cõcedendum est, dummodo non præjudicet Ministris proprijs tribunalis, ad quod it; ita fatentur *Bocr. Menoch. Ferro*, & alij supra citati.

Ex quibus satis apparet decretum *Regis Joannis IV.* fuisse juridicum; posteriora verò in sufficienti informatione defecisse. Quæ per consultationem proposita sunt Serenissimo Regi nostro abhinc menses aliquot; & adhuc non respondit cum hæc mandatur prælo.

DECISIO CV.

An Feciales, Caduceatores, quos Heraldos, & Reges armorum vocamus, militaribus prælatijs exercitij causâ interesse cogantur?

Ad statuta Ordinariæ Militiæ.

SUMMARIVM.

1 *Quæstio proponitur. Resolvitur n. 16.*

2 *Reges armorum, Arauti, Passavan-*

tes, Pater patratus, Feciales, Caduceatores, Præcones, Legati, & Oratores pene sunt ijdem.

3 *Eorum antiquitas.*

V iij

Eo:

- 4 Eorum munus, & n. 6. & 7.
 5 Apud antiquos erat indignum bellum facere, quin prius denuntiaretur.
 8 Neutralitas prædictorum Ministrorum, & n. 15.
 9 Quid inter pugnandum faciebant.
 10 Illorum munus habebatur Sanctum.
 11 Nomen Fecialis unde derivatum.
 12 Fœminæ in bello captæ deponebantur apud illos.
 13 Jus gentium per totum mundum eos servabat.
 14 Hodie quomodo eis ut autur gentes, & n. 17.
 15 Emmanuel Rex apud Lusitanos insignium, & armorum jura regulavit.
 18 Prædictorum Ministrorum insigne
 19 Leges non disponunt nisi in casu ambio.

Regia decisione libet nostrum volumen coronare. Cum in dubium verteretur, an Feciales (apud nos Reges armorum, apud alias nationes Heraldici) militaribus præludijs cum alijs popularibus exercitij causâ interesse tenerentur, cum que de hoc nonnullæ consultationes fierent, etiam à belli Consilio non sine opinionum varietate; invictissimus Joannes IV. præ sua eximia benignitate illas mihi notas faciens consultationes, votum meum privatim petere dignatus est. Et ego mandatis obediendo, in scriptis dicebam.

2. Pro dubij resolutione fore supponendum nostros Reges armorum, Heraldos, & Passavantes parva cum differentia illos esse, qui olim appellabatur Feciales (quorum maximo nomē erat pater patris,) Caduceatores, Præcones, nec non Legati, & Oratores in significatione lata; prout inter alios Authores notat Vincent. Lupan. lib. 1. de magistr. & præfectur. Francor.
 3. Hos dari est adeo antiquum, ut Homerus eorum meminerit Iliad 7. eosque Romæ introduxisse Numam Pompilius secundum urbis Regem scribit Carolus Paschal. in tract. cui titulus, legatus cap. 3.

Munus habebant judicandi, an justa foret cautia belli? ut deducitur ex Tullio offic. lib. 1. & antequam bellum rumperetur, illud hostibus solenniter indicabant cettis cœremonijs (quippe indigum virtute reputabatur subito invadere nil tale cogitantem, ac minus paratum;) sic videre est apud Liv. lib. 1. Dionys. Halicarnas. lib. 2. historiæ Romanar. Fenestel. cap. 9. de Sacerdot. Aul. Gel. lib. 16. cap. 4. Plutarc. problemat. 62. Vnde Aristides condemnavit Philippi Regis astutiam bellum moventis, nulla præcedente denuntiatione. Item conveniebant pacem, erantque mediatores pro magnis negotijs inter nationes, ut apparuit in legationibus Cyri ad Principem Armenia, Tomyris ad Cyrum, Xerxis ad Græcos, ac in alijs relatis à Zonar. in Cyr. Herodot. lib. 1. & 7. & passim per historicos. Quando magni legati mittebantur, hi Ministri præibant pro obtinenda licentia, & libertate intrandi, ut probatur ex Appollon. in præem. Argonaut. lib. 1. loquendo de Æthalide; unde ait Æchillus Supplic. 315. Regem Argivorum mirari Damiaodes audere tetras suas intrare, quin illi ministri anteirent. Nullus denique exibat è Roma legatus, aut Imperator, qui eos secum non duceret, quasi nihil magni fieri posset absque illis, ut affirmat Varro de vita patr. lib. 20.

8. Erat igitur munus hoc ad conservandum cōmercium, & unionem generis humani; utque omnes nationes de illo confiderent, deponebant tales ministri specialem obligationem inserviendi patriæ, & profitebantur exactissimam neutralitatem etiam erga hostes. Proinde in prælijs non dimicabant, nec erant in loco pugnae, sed paulum separati, flexis genibus, manibusq; levatis ad Cælum orabant, primo pro pace cunctorum; secundo pro suorum victoria cum parva effusione inimici sanguinis; cum autem victoria in aliquam partem pendebat, festinabāt ad

ad impediendum victoris furorem, ut cum *Thom. Mor. lib. 2. Vtop.* refert *Petr. Gregor. Syntagmat. Jur. lib. 16. cap. 8. n. 19.*

10 Quapropter munus istud habebatur sanctum, ut illud vocat *Cic. act. 7. in Verr.* à Sacerdotibusque exercebatur, ut refert *Paschal. d. cap. 3.* & ita ei proprium erat fidem servare, ut *Fæcialis* nomen à fide, ac faciendo derivatum sit, attestante *Varrone lib. 4. de ling. Latin.* apud illos deponebantur pulchræ fœminæ in bello captæ; ut refert idem *Paschal.* ob quas rationes per totum mûdum securi ambulabant, ex jure gentium; unde apud *Liv. lib. 9. Pontius* dux Samnit. suis assererat, Romanos fore puniendos à dijs, quòd *Posthumus*, violato jure gentium, *Sannitem* *Fæcialem* offendisset.

14 Inter omnes politicas nationes conservantur hi Ministri usque in hodiernam diem. Vidi in Anglia esse quindecim, vel sex decim nobiles in historijs; atque humanis literis eruditos, qui *Londini* intra claustra sumptuosi collegij separatim habitant, unusquisque cum sua familia; & quanvis hodie non ita assidue, ut olim officium exerceant, advertit tamen *Petr. Gregor. in Syntagmat. lib. 9. cap. 2. n. 5.* quòd quemadmodum inter inimicos mittuntur tympanistæ; ac tubicines pro negotijs levioribus: ita maiora per dictos *Fæciales*, seu *Caduceatores* expediuntur; & non est dubium eadem qua olim gaudere indemnitate per jus gentium, quod naturali ratione fundatum, permanet immutabile, ut ait *text. in §. Sed naturalia Inst. de jur. natur. gent. & civil.* ubi notat *g'os. 2. ad fin.* Gloriosissimus Rex *Emmanuel*, qui in Lusitania insignium, & armorum jura regulavit, in Regimine his *Fæcialibus* præscripto satis ostendit, qua neutralitate procedere debeant, dum eos sub juramento obligat, ut in secreto, relationibus, a-

lijque rebus officium tangentibus æquè fideliter Regi proprio, ac extraneo serviant.

Ex dictis inferitur præfatos *Fæciales*, seu *Caduceatores*, *Heraldos*, seu *Reges armorum*, ut dicimus, non teneri militaribus præludijs interesse, vel aliter se ad bellum exercere, idque duabus rationibus; una est, quia tale exercitium est doceri ad bellandum; eorum verò munus non est pugnare; sed olim erat inter pugnandum orare, ut dictum extat; & hodie est superiori loco notare pugnantium facta, secundum quæ dabunt eis insignia; prout insinuat idem Regis *Emmanuelis* *Regimen in §. Item porque os seytos*, & in §. juramenti incipiente, *Juro assi mesmo.* Altera ratio magis fundamentalis est, quoniam si præfati taliter se exerceant, jam dici poterit eos cogitasse de capiendis armis adversus aliam nationem, quo suspecti reddetur, ne alia natio de illis confidat qui quoquomodo deseruerunt neutralitatem muneri essentialem.

Atque ita *Petr. Gregor. d. lib. 19. cap. 2. num. 5.* scribit his ministris pacis tempore morem esse gestandi spinther, & armillam: in prælijs autem paludamentum, quod solum eos tutos reddit ab omni injuria.

Neque huic resolutioni obstat cõsiderare, quòd inter eorum privilegia à Rege *Emmanuele* concessa non specificetur immunitas hæc à prædictis præludijs, ac exercitijs, unde manet in terminis juris communis, & si Rex voluisset, expressisset. Respondetur enim leges, ac privilegia solum disponere in casibus dubijs, ut eleganter profequitur *Anton. Fab. in rational.* hos autem ministros à talibus exercitijs immunes esse indubitatum videbatur, tanquam de essentia munerum eorum, juxta supradicta.

Ita decrevit Rex invictissimus.

DECISIO CVI.

Vtrum, vocatis ad maioratum filijs per lineam rectam, præferatur filius illegitimus ultimi possessoris transversali legitimo, qui etiam descendit ab institutore?

Ad L. filium eum defnimus, ff. de his, qui sunt sui, vel alieni. jur. & nostram Ord. lib. 4. tit. 100. in princ.

SUMMARIUM.

- 1 Reprehenditur cupiditas litigantium, & venalitas Advocatorum.
- 2 Reprobatur argumentum à simili, & à generalibus, ubi invenitur resolutio in individuo.
- 3 Proponitur resolutio questionis pro legitimo: & melius quando institutor erat nobilis, n. 5. & quando sunt vocati masculi, & fœminæ promiscuè, num. 6.
- 4 Illegitimorum filiorum defectus.
- 6 Nobilis non præsumitur admittere infamiam in sua prosapia.
- 7 Legitimus ex radice illegitimâ excluditur, & vitium illegitimitatis vulnerat totam lineam.
- 8 Idem est, si velit succedere ex propria persona.
- Ibi. Intellectus ad L. fin. Cod. de natur. liber. remissivè.
- 9 Illegitimus quando admittitur, & nu. 11. cum seqq.

IDolendam judiciorum sortem litigantium reddit cupiditas, necnon Advocatorum venalitas, quæ nihil certò stare permittens, indubitatas resolutiones revocat in controversiam. Profectò in præsentì questione superfluum videbatur jus clarum legitimi refricare, sed fortassis non erit infru-

ctuosum illud sapius in Senatibus approbatum referre, ut talis de cætero arceatur calumnia rerum judicatarum autoritate.

Qui audent pro illegitimo, vel arguunt à similibus, vel generalia ad speciem trahunt, quod pauperis est Doctoris, cum diversitas rationis soleat, vel possit dari, & apud peritos solæ decisiones in specie valeant: ut diximus supra dec. 8. numer. 19. & decis. 22. num. 19.

Igitur in casu individuo pro legitimo (nisi illegitimus expresse ab institutore præferatur) stant Joann. Leceyrier. de primogen. lib. 1. quest. 5. numer. 2. Greg. Lop. in L. 2. tit. 15. part. 2. verbo *el hijo mayor*, vers. & quod in ista, Molina de primogen. lib. 1. cap. 4. num. 46. & lib. 3. cap. 3. Mieres de maiorat. p. 2. quest. 2. à numer. 1. in novis: Castillos quotid. lib. 5. cap. 82. numer. 41. Flores var. lib. 1. quest. 16. §. 1. numer. 13. ubi ex multis dicit communem: Peregrin. de fideicom. art. 22. num. 79. prope princip. Tiraquel. de jure primogen. quest. 34. num. 12. in princip. ubi ait esse indubitatum. Ex nostris Lusitanis Benedict. Egid. de privileg. honest. art. 16. num. 17. Gabr. Pereyr. decis. 14. numer. 4. supponit Ord. lib. 4. tit. 100. in princ. dum semper de legitimis loquitur, quod à fortiori confirmant omnes quos

quos allegabimus decisione sequenti.

4 In promptu est ratio, quòd nati extra matrimonium non comprehenduntur in civili definitione filiorum, de qua in *L. filium eum* definitus, ff. de his, qui sunt sui, vel alien. jur. non dicuntur de familiâ, sunt peccaminosi, Juri odiosi, in eis infirmatur nobilitas, concurruntque aliæ circumstantiæ latè descriptæ à supra citatis Doctõribus, quos transcribere provocaret severam reprehensionem *textus in L. fin. §. In refutatorijs, Cod. de appellat.*

5 Hæc conclusio facilius procedit quando institutor erat nobilis; præsumitur enim plus consuluisse puritati sanguinis: *Alex. conf. 94. incipit, consideratus his, quæ in themate, numer. 4. vol. 1 Peregrin. de fideicom. art. 26. num. 48. Mantic. de conjectur. lib. 11. tit. 9. num. 15. Surd. conf. 571. numer. 27. Fusar. de substit. quest. 406. numer. 16. Molin. d. lib. 3. cap. 3. numer. 42. vers. quam, ubi dicit communem. Ex Lusitanis Reynos. observat. 33. ubi totus est in distinguenda qualitate personarum.*

6 Et multò melius quando promiscuè vocavit masculos, ac fœminas; quoniam tunc admissis illegitimis ex fœminis, admitteretur infamia, quod præsumendum non est nobilem voluisse; ita optimè considerant *Menoch. conf. 318. num. 19. Joseph de Rustic. in L. cum avus, lib. 3. cap. 1. numer. 129. Fusar. d. quest. 406. numer. 39. & quest. 408. num. 92. Garcia de nobilit. glos. 21. num. 36. Molin. d. lib. 3. cap. 3. numer. 34. usque ad fin. ubi egregiè.*

7 Quæ omnia procedunt non solùm in eodem illegitimo, sed etiam in descendentes ab eo, quanvis legitimis; quia nec isti per illam viam possunt succedere, licèt intrare velint ex persona propria: etenim radix infecta vulneravit rotam lineam vicio reali excludente posteritatem suam. *Bald. in L. ult. de verb. signif. numer. 4. Tiracquel. de primog. quest. 12. num. 13. & de retract. lignag. §. 1. glos. 8. numer. 7. Graf-*

*sis de effectib. Cleric. effect. 1. numer. 190. & seq. Surd. conf. 85. numer. 11. lib. 1. latissime Mieres de maiorat. p. 2. quest. 2. à num. 31. maxime numer. 128. & seq. Cephal. conf. 981. num. 34. lib. 4. ubi respondet his, quæ in contrarium adduxerat conf. 183. lib. 1. Mantic. de conjectur. lib. 11. tit. 12. numer. 34. elegantè Castillo tom. 3. cap. 103. à num. 6. usque ad num. 30. ubi num. 11. & 21. & 24. satisfacit argumentis contrarijs; 8 appellatque frivolum, & vanam prætentam distinctionem inter successiõnem ex persona propria, vel ex persona illius ascendentes illegitimi: atque specialiter respondet ad textum in *L. fin. Codic. de natural. liber.* ostendens continere casum, ac rationem diversam: quam responsiõnem firmat *Larrea decis. Granat. 34. num. 63. & tom. 2. decis. 51. num. 43.* Sanè ille textus tantùmmodo procedit, si institutionis verba legitimum ex illegitimo admittant; ut aliquando judicavi in magno procerum nostrorum maioratu *de Masra;* vide ex nostris *Caldas Pereyr. conf. 27. n. 24. cum seqq.**

Juxta supradicta sæpissime judicatum fuit in utroque Senatu hujus Regni.

Solummodo admittetur illegitimus, omnibus legitimis deficientibus, etiam si non inveniatur vocatus: & hoc ex vera simili mente institutoris, ne illius prosapia omnino finiatur contra innatum desiderium mortalium: & ne bona maneat vacantia pro Fisco. Cujus conclusionis habetur antesignanus *Decius conf. 271. numer. 13. per textum in L. generaliter §. Spurius, ff. de decurion. Aymon conf. 326. numer. 1. Flores de Mena practisar. lib. 1. quest. 16. §. 2. num. 8. vers. septima conclusio, sol. mihi 128. Azevedo conf. 20. numer. 27. quem citat, & plurimis latè confirmat *Mieres de maiorat. part. 2. q. à num. 134. cum seqq.* Quod facilius admitto in descendenti ab institutore, quàm in transverso, in quem minor cadit affectio. 12*

DECISIO CVII.

An filius legitimatus à Principe, præferatur transversali legitimo in successione maioratûs?

Ad L. jura sanguinis 8. ff. de reg. jur. & L. 2. L. 4. & L. ult. de natal. restit. ac nostram Ordinam. lib. 4. tit. 100. in princip.

SUMMARIVM.

- 1 *Quæstio proponitur.*
- 2 *Remissivè notantur fundamenta pro legitimo.*
- 3 *Resolvitur pro transversali legitimo contra filium legitimatum, & num. 12. & 13.*
- 4 *Legitimationis est actus civilis, non tollit defectum naturalem, nec peccatum, nec confert veram nobilitatem.*
- 5 *Legitimus non potest gestare arma familia recta, neque uti honorabili titulo de Dom; solum est imago filij.*
- 6 *Legitimationis in Lusitania solum est dispensatio.*
- 7 *Legitimationis est donum patris, & actus Principis.*
- 8 *Nemo potest nisi in re propria sibi liberâ.*
- Ibi. Possessor maioratûs solum habet usufructum.*
- Ibi. Successor accipit ab institutore, non ab ultimo possessore.*
- 9 *Omnes de familiâ habent jus quæsitum ad succedendum suo loco.*
- 10 *Princeps non potest præjudicare juri quæsito.*
- 11 *Ut Princeps utatur plenitudine potestatis, quæ debeant concurrere.*
- 13 *Legibus, non exemplis judicandum.*

14 *In hac quæstione magna vertitur causa Religionis, atque Reipublicæ.*

PRæcedenti quæstioni alia subnectitur olim magis dubia, an illegitimi filij causa per legitimationem Principis efficiatur melior?

Quavis crebrior, ac certior theoreticorum, necnon judicantium auctoritas pro legitimo transversali jam decidet, non desunt adhuc pro legitimo qui lites moveant freti argumentis, de quibus meminerunt Molin. de primogen. lib. 3. cap. 3. numer. 1. & 2. ac Phæb. part. 1. decis. 97. à num. 3. atque illa sententia Senatûs, quam refert, licet reprobet, Gama decis. 278. quapropter, ut in superiori decisione dicebamus, non abs re fuerit tentare reiteratis Senatuum decretis hanc viam recludere litiganti.

Illis argumentis nihil obstantibus, pro transversali verè legitimo, contra filium à Principe legitimatum severè resolvunt Bald. in L. Lucius 85. num. 4. de hered. inst. & in L. si ita quis si, alias 53. §. Is cui num. 2. de legat. 2. Fas. in L. Gallus. §. Et quid si tantum, num. 89. & 92. de lib. & posthum. Alex. conf. 25. circa primum dubium, quo queritur, à princip. & conf. 67. alias 68. consideratis his, quæ in primo num. 3. & conf.

conf. 94. *consideratis his, quæ in thēmate num. 4. vol. 1. Dec. conf. 85. num. 7. vers. postremò prædicta legitimatio. Tiraquel. de jur. primogen. quæst. 34. n. 49. Joan. Lecerier de primogen. lib. 1. quæst. 13. Molin. eodem tract. lib. 3. c. 3. num. 3. Mieres de Maiorat. p. 2. quæst. 1. num. 1. ubi affirmat esse communio-rem, ac recentiore sententiam. Rebuff. in tract. de nominat. quæst. 12. n. 50. vers. contrarium; Flores de Mensa in addit. ad Gam. decis. 278. aliàs 279. vers. quinta conclusio, ubi hoc ponit pro jam indubitato. Hi autem, quos originaliter vidi, (ultra Regnicolas nostros statim citandos) allegant plures, in quorum relectione immorari supervacaneum duxi.*

4 Præstant rationem, quòd legitimatio sit actus civilis, qui defectu naturalem nativitatis tollere nequit, ad *L. jura sanguinis 8. ff. de regul. jur.* Item non potest auferre peccatum, aut alia reprobata, quæ intervenerunt, juxta notata in *L. in bello 12. §. facti, ff. de captiv.* Nec potens est ad conferendam veram nobilitatē radicalem, imò illa quam tribuit, est denigrata, ut cum Ruino, alijsque Doctoribus loquitur Cald. in *L. sicuratore, verbo, sine curatore, num. 56. in princip. Codic. de in integr. rest. quod repetit. Phæb. dec. 97. unum. 28.* Ideo legitimati non possunt gestare arma, seu insignia familiæ recta, sed cum barrâ à parte sinistra ad dexteram, *Tiraquel. de nobil. cap. 15. unum. 25.* Et nostra Lusitan. *Ordinat. lib. 5. tit. 92. §. 7.* eis prohibet uti honorabili titulo de *Dom*, quanvis aliàs per patrem legitimum eis competeret. Denique ait Molin. *d. cap. 3. nu. 6. cum seqq. ex Bald.* legitimatum solam imaginem repræsentare veri filij, aut veluti alchymiam ad aurum, semperque habere cicatricem, quam civitas curare non potuit.

6 Hoc magis est indubitatum in hoc Lusitan Regno, ubi legitimaciones, quolibet clausularum, ac verborum

apparatu concessæ, sunt tantummodo dispensationes ad succedendum patri sine præjudicio filiorum legitimorum; nec ullo modo extenduntur ad maioratus præjudicando legitimis successoribus, quanvis transversales sint. *Reynof. observat. 33 numer. 10.* loquens in maioratibus nobilium; & in omnibus latissimè defendunt *Gama decis. 278. ac Phæb. part. 1. dec. 97. à numer. 27.* ubi judicatum refert, & *num. 32. in fine* addit esse communem, ac veram resolutionem, quam praxis admisit; idem sequitur *Cald. in d. L. si curatorem, verbo, sine curatore, numer. 58. vers. ceterum; ac novissimè Senator Dominicus Antunes Portugal in erudito tract. de d. nat. Reg. part. 2. lib. 1. cap. 16. n. 23. ad fin.*

Quinimo, cum legitimatio sit donum patris, prout inquit *Peregrin. de fideicom. art. 23. num. 22.* etiam si uterque vellet, neuter potestatem habebat ad taliter legitimandum.

Non pater, quia nemo potest nisi in re propria sibi libera; notatur in *L. in re mandata 22. Codic. mandat.* At verò pater possessor maioratus ab alio instituti, solùm habet usumfructum pro vitâ, & nil post mortem, quandoquidem alius, qui ab institutore vocatus est, debet succedere necessario, accipiendo ab ipso institutore, non ab ultimo possessore: juxta text. in *L. unum ex familiâ, §. 1. ff. de legat. 2.* Sic in terminis inferunt *Jas. in d. §. Et quid si tantum, num. 92. vers. primò limita; Dec. conf. 85. nu. 7. post med. vers. secus ergo, Surd. conf. 571. nu. 18. (juncto num. 28 ubi tantum ait successorem non posse impugnare, si sit hæres impetrantis.) Tiraquel. de jur. primogen. d. q. 34. num. 44. Molin. d. lib. 3. cap. 3. num. 10. in princip. Gama d. dec. 278. n. 16.*

Non Princeps de potestate ordinariâ, quia omnis de familia, quanvis remotus gradu, jus habet quæsitum in spe succedendi suo loco, & tempore,

quâdocunq; de fecerit legitimus filius possessoris; *ut plenè dixi decis. 16 à num. 19.* ac in ipsissimâ nostrâ hypothese idè
 10 *Tiraquel. d. dec. 34. num. 44.* Princeps autem regulariter non potest præjudicare juri quæsito: *dixi decis. 20. num. 24. & decis. 87. num. 2.* ad nostram speciem sunt optimi textus in *L. 2. L. 4. & L. ultim. cum glos. 1. ibi, ff. de natal. rest. & loquentes in eodem casu legitimisationis Molin. d. cap. 3. numer. 11. Flores ad Gam. d. decis. 278. aliàs 279. vers. quinta conclusio.* Deinde si Princeps velit uti plenitudine potestatis, (in quo magna oritur dubitatio *ex Molin. de primogen. lib. 1. cap. 8. num. 31.*) debet intervenire justa causa, quæ venit probanda, ac exprimere quod ex plenitudine potestatis gerit, mentionemque facere de præjudicatis, eis auditis; & concurrentibus solennitatibus, atque circumstantijs, de quibus *Molin. d. lib. 3. cap. 3. num. 12.* & cæteri DD. supra citati.

12 Huic veritati non obstant DD. qui solent in contrarium allegari; etenim, vel debent intelligi in maioratu instituto ab ipsissimo impetrante legitimisationem; in quo ad libitum disponere valuit, prout eos interpretatur *Molin. d. cap. 3. à num. 10.* aut eorum opinio respuenda est, retentâ cõmuni, ut jubet nostra *Ordinat. lib. 3. tit. 64. §. 1.*

Similiter non obstat sententia, de qua *Gam. d. decis. 278.* Nam (ultra quod legibus, non exemplis judicandum est, *ut dixi decis. 9. num. 25.*) ipse Gama eam probat; adversus eam, tanquam injustam, fuit concessa revisio, in qua, disputato puncto, ex uno suffragio legitimatus prævaluit; unde patet quod in toto negotio plura suffragia pro se habuit legitimus. Rectior in istius favorem adest illa sententia, de qua *Phæb. d. dec. 97.* cui postea accesserunt aliæ; nuperrimeque alia circa maioratum in Vimaransenfi territorio accerrimè ventilata inter *Franciscum da Costa à Mesquita* nepotem legitimum ex sorore ultimi possessoris, & *Dominicum da Costa* ejusdem possessoris filium legitimatū. Hic in primâ instantia sententiam obtinuit à iudice illiterato, quæ devoluta ad Portucalensem Senatum fuit revocata: quod & in supremo placuit; cumque legitimatus revisionem in Senatu Palatij postularet, ei fuit denegata.

14 Certè in hac quæstione magna vertitur Religionis, & Reipublicæ causa; quoniam legitimatorum admissio occasionem præbebit peccandi, & nobilitatem pene destruet contra intentionem maioratum.

DECISIO CVIII.

Vtrum in restitutione ablatorum conventa inter Principes per tractatum pacis, veniant quæ ex donatione ob servitia Principis venditione, vel alio pleno titulo, saltem oneroso, repetiuntur apud tertios possessores?

Ad L. id quod nostrum, ff. de reg. jur.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur casus.
- 2 D. Dominici Antunes Portugal scripta in hac questione, necnon alterius Anonymi.
- 3 Refertur iudicatum.
- 4 Sed impugatur.
- 5 Refertur fundamentum iudicati, & Refellitur, ac n. 8.
- 6 Explicatur Doctor Caldas, & n. 7.
- 8 Declaratur clausula articuli pacis.
- 9 Verba ambigua in utroque sensum, facient rem dubiam.
- 10 Quæ verba sint necessaria, ut restitutio fiat à tertijs possessoribus.
- 11 Quomodo in duobus tractatibus pacis Regis Catholici cautum fuerit de restitutionibus à tertijs possessoribus faciendis.
- 12 Restitutio gratiæ non vocet tertijs.
- 13 Retrotractio non operatur in præiudicium tertijs, sed tantum respectu agentium.
- 14 Ambigua conventio interpretatur contra eum, pro quo profertur.
- 15 Donatio in remunerationem servitorum est onerosa.
- 16 Convenit Reipublicæ ne facile paciscantur Principes de restituendo à tertijs.
- 17 Data necessitate pacis, quæ aliter fieri nequit, à tertijs restituendum est.

18 Sed illis danda est satisfactio.

EX articulis pacis post sævissimum triginta pene annorum bellum celebratæ inter Serenissimum Regem Portugalliæ, ac Serenissimum Regem Catholicum, octavus habet ita:

Omnes hæreditatum privationes, ac dispositiones factæ in odium belli declarantur nullæ, ac tanquam insectæ; & uterq; Rex reciprocè condonat culpas suis subjectis virtute hujus tractatus. Restituentur bona, quæ in Fisco, & Coronæ fuerint, illis personis, ad quas sine hoc bello pertinerent, ut liberè eis fruantur. Verumtamen fructus, ac redditus dictorum bonorum usque in diem publicationis pacis manebunt apud eos, qui bello durante possederunt. Et quoniam super hoc fortassis movebuntur lites, quas oportebit breviter decidere pro quiete Reipublicæ; prætensores tenebuntur eas intentare intra annum, & breviter, ac summarie intra alium annum definientur.

Ex hoc articulo absque hæsitacione restitutum fuit quidquid apud Regem existeret: quodque ex Regis gratiâ aliqui habebunt, solo titulo administrationis, dominio penes Regem retento (exceptis bonis Coronæ, de quibus videbimus decisione sequenti); verùm super illis, quæ tertiæ per-

sonæ, ex Regia donatione ob servitia, venditione, vel aliunde pleno jure possidebant, magnæ exortæ sunt lites; pugnantibus his, in restitutione conventa non venire bona jam tertijs quaesita: antiqui verò domini pro recuperando contendebant.

Doctissimus Senator Dominicus Antunes Portugal *in erudito suo tract. de donat. Reg. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 29.* post fundamenta pro utraque parte proposita dixit *num. 43.* se opinionem propriam non aperire, quoniam lites pendebant. Postea addidit, quod dum imprimeretur liber, judicatum fuerat in favorem restitutionis; quod & ipse laudabat. Fortasse civiliter loquutus in gratiam judicum, quos ibidè nominavit; eum tamen in proponendis fundamentis pro una, & altera parte ultimo loco proposuisset quæ adversus restitutionem faciebant, unde visus fuerat in hanc partem inclinare. Et cum pro tertio possessore agnovisset non posse ex verbis dubijs restitutionem fieri, ut statim dicemus, & *num. 43.* articuli verba dubia esse agnoscat, rectè infertur consequentia. Nos verò in præsentiarum liberius loquemur. Scio etiam cruditum ex nostris virum, qui Advocati munus egregiè agit, in quodam suo perutili opere de hac quaestione scripsisse; sed cum postea Advocatorum more non dubitaverit patrocinari adversus propriam resolutionem, indignum judico ejus nomen in medium proferre.

Ad remigitur. Maior pars quinque, vel sex Senatorum, qui speciatim fuerunt nominati ad decidenda dubia, quæ circa restitutionem emergerent, pro antiquis dominis judicavit; quasi cuncta belli occasione ablata, etiam apud tertios existentia, in pactione comprehenderentur. Duo tamen doctissimi contra opinabantur (prout mihi amicabiliter protestati sunt); sed non prevaluerunt, quoniam in judicijs vota magis numeran-

tur, quàm ponderantur. Et quidem, ut ego autumo, hi rectius dicebant.

Video nanque communem doctrinam eorum, qui in terminis terminantibus hanc quaestionem (quæ in alijs Regnis sæpe accidit) tractarunt, tradentem quòd restitutio generaliter conventa à Principibus in articulis pacis, intelligitur tantum de his, quæ ab ipsis Principibus, ac eorum Fisco possidentur: non verò de his quæ inveniuntur apud tertios, nisi clarissimè appareat Principes disposuisse quoque de possessis per tertios: adduntque de hoc casu intelligendos fore, si qui videantur contrarium dicere. Liberet magistralia, & elegantissima verba scribentium huc transcribere, nisi prolixitatem sciret. Legantur, quæso, *Jason in L. Gallus, §. Et quid si tantum; in prima lectur. num. 82. ff. de liber. & posth. Egid. Bossius in tract. variar. tit. de remed. ex solâ clement. Princip. num. 12. & in tit. de restit. quæ sunt à Princip. num. 8. Guazini de confiscat. conclus. 28. Farinac. tom. 1. oper. crimin. q. 6. num. 41. & 42. Peregrin. de jur. Fisc. lib. 5. tit. 2. num. 67. vers. sed attende. Joan. Baptist. Costa de retroact. cap. 8. cas. 17. num. 3. Amata in L. venit. Codic. de tæm. fise. credit. præfer. num. 88. Menoch. conf. 103. num. 12. Surd. conf. 203. numer. 32. in secundo volum. Cald. in L. si curatorè; verbo (implerare in integrum restitutionem) num. 23. atque hi alios plures citant. Idem, licèt brevius, amplectuntur Bald. conf. 195. laudare vos, numer. 8. Paul. Cost. conf. 424. quia scio, num. 2. lib. 1. Dec. conf. 520 num. 4. Thusc. lit. P. conclus. 172. numer. 11. in fin. & conclus. 178. numer. 11. ac 16. Atqui in prædicto articulo non invenitur dispositum quòd tertij possessores restituent; nec aliud habetur, quod talè Principum mentem manifestet: quo ergo jure auferètur bona à tertijs possessoribus?*

Aiebant qui judicarunt, satis patere

tos Principum mentem ex illis verbis: *Omnes dispositiones factæ in odium belli declarantur nullæ, ac tanquam infectæ*: quod sulciebant autoritate quorundam Doctorum ita de simili causa existimantium. Sed communiter reprobatur, si tertio præjudicium inferatur: ut scribunt *Dec. in cap. Quoniam ultim. num. 23. de constit. Clar. in pract. crimin. 9. 59. num. 6. vers. & ideo, cum seqq. ubi allegat Bart. & Surd. d. cons. 203. à numer. 47. ac isti referunt plurimos: in quod etiam est Paul. Paris. (quanvis perperam in contrarium trahatur) cons. 1. à numer. 40. vol. 4. dum totus apertè nititur Principis voluntate.*

- 6 Neque aliud tenuit *Cald. in d. L. si curatorem, verbo, implorare in integr. restit. numer. 19.* qui, tanquam Lusitanus athleta, erat Achilles adversantiū (quippe nostri Judices de nostris Doctoribus multū, & meritò confidunt). Ibi enim loquitur de casu diverso, nempe de restitutione ex venia speciali alicui privato concessa pro privato delicto. Nos verò de restitutione procedete ex veniâ generaliter concessa in publico tractatu pacis, quæ duo diversimodè regulantur; ac ideo in eo loco ex n. 16. usque ad num. 21. de primo casu agit, & ex num. 22. de secundo, ut patet in principio, ibi: *Quæ omnia intelligenda sunt, nisi Princeps ex causa publica veniam concedat, & crimina remittat, quoniam hoc casu, &c.* Atque de hoc secundo casu incipiendo agere à d. num. 22. distinguit, & num. 23. pro nobis scribit, ibi: *Oppositum firmans* (scilicet ne restituantur bona) *quando titulo oneroso illa Princeps distraxit, Dec. in cap. Quia, numer. 9. de elect.* Quinimo, etiam in illo primo casu verba, quibus contrarij nitebantur, non pronuntiavit ex se, sed retulit ex alijs, opinionem proponendo; & post ostentam illarum controversiam concludit: *Quid igitur tenendum?* ac statim nu. 20. suam profert opinionem, inquit: *In*

hec veram arbitrò opinionem esse, &c. & num. 21. adversus illud, quod ex alijs retulerat citato num. 19. resolvit: Principis restitutio, delicti, & pænæ remissio, proximiori, cui est ad maius jus quæsitum, minimè noceat, ut in individuo probarunt Gregor. Lep. & Afflict. quod sanè pro tertio est.

Minus obstant alia verba articuli; ibi: *Veruntamen fructus, ac redditus dictorum bonorum usque in diem publicationis pacis remanebunt apud eos, qui bello durante possederunt.* Etenim hoc non refertur ad tertios, qui pleno jure dominij possederunt; sed ad eos, quibus solius administrationis titulo Rex concesserat, illorum bonorum redditibus frui nomine Fisci, vel Regiæ Coronæ, dominio apud Regem servato. Ideo ait: *fructus, ac redditus dictorum bonorum*: hoc est bonorum, de quibus prædixerat: *quæ in Fisco, vel Coronâ fuerint*; non de alijs, quæ tertij domini jam habebant.

Certè qui à nobis supra considerata insciatur, non poterit non fateri verba articuli ambigua esse (quæ profectò ego puto clarissima); in utrumque sensum adaptabilia: quod quidem efficit rem dubiam; ut cum *Craveia, & D'ciano scribit Thuse. lit. D. conclus. 802. num. 1. & 9. conducit glossa 2. & ibi Additio, in L. fin. Cod. quib. ad libert. proclam.* In quo est valde notabile supra citatum cõsiliū Menochij 103. in cuius principio referuntur verba pacis celebratæ anno 1559. inter Imperatorem, & Reges Hispaniæ, atque Galliæ, ibi: *Subditos, & servitores utriusque Maiestatis redintegrandos fore ad eorum bona immobilia, non obstantibus quibuscumque donationibus, concessionibus, &c. planè, & omni prorsus impedimento, & contradictione cessantibus*: nihilominus egregius ille Doctor respondit talia verba (quæ expressa videbantur) non fuisse satis clara ad auferendum à tertijs possessoribus.

10 Hinc est quòd Doctores capitulationibus advertant quòd, si velint restitutiones fieri à tertijs, id exprimant per verba clarissima; caventes ne quidquam dubij remaneat: ita consulunt *Afflict. in cap. 1. tit. hic fnitur lex, vers. sint ergo canti, sub num. 36. Guazm. de confiscat. d. conclus. 28. Peregr. de jure fisc. d. lib. 5. tit. 2. numer. 67. vers. sed attende.*

11 Secundùm quæ in tractat. pacis Hispaniæ cum Hollandis 30. Januar. an. 1648. clarè per verba expressissima pactum fuit de restituendo à tertijs; latèque, ac specialiter disposita per articulos forma restituendi: quomodo tertij possessores, si mallent, possent satisfacere dando pretium: & quomodo meliorationes in bonis factæ eis solverentur. Ac idem pene dispositum fuit per eundem Regem in ultima pace cū Gallia 7. Novembr. 1659. in articulo 28. & 30. neque in nostra idem omitteret, si eandem mentem haberet, ne tractatus informis relinqueret occasionem litibus; imò ex tam diverso modo pactiōnandi diversa ostenditur mens contrahentis.

12 Roborantur supradicta ex tribus Juris regulis. Prima, quòd restitutio gratiæ (qualis hæc apparet, ibi: *Uterque Rex reciprocè condonat culpas*) non nocet tertijs; glossa, verbo, *evancipatus, in fine, in L. Gallus, §. Et quid si tantum de lib. & posth. & ibi Bart. in specie loquens; Clar. in §. fin. quest. 59. numer. 8. ubi ex Bossio dicit communem, Gomes var. tom. 3. tit. de tortur. Reor. num. 39. Cald. in dict. L. si curatorem, verbo, in integrum restitutionem, num. 30.*

13 & 31. Secunda, quòd retrotractio præteriti (qualis fit in nostro articulo, ibi: *Dispositiones factæ in odium belli declarantur nullæ, ac tanquam infectæ*) non operatur in præjudicium tertij, sed tantummodo respectu agentium, cap. *Quarvis 8. de rescript. lib. 6. Tiracquel. de retractu lignag. §. 1. glos. 10. num. 71. vers. nec restitutio, Mastrill.*

ad indulg. general. cap. 22. numer. 3. ad fin. ubi allegat alios. Tertia, quòd ambigua conventio interpretatur contra eum, pro quo profertur, potuerat enim apertius pacisci, *L. veteribus 39. & ibi Bart. ff. de pact.*

14 Ex quibus, ut reor, demonstrativè patet ex articulo nostro solùm restitui debuisse quod penes Regiã Coronam, & Fiscum, sive per se, sive per suos administratores, inveniebatur; non verò quod erat apud tertios possessores venditum, vel ex alio titulo saltem oneroso: inter quos numeratur donatio pro servitijs, *ut dicemus dec. seq.*

15 Profectò convenit Reipublicæ ne Principes facilè paciscantur de restituendo quod sit apud tertios: hic etenim stylus, si introducatur, faciles reddet subditos ad deficiendum confidentes de securitate fortunarum suarum extra aleam belli, vel ex victoria inimici, vel ex condonatione, & restitutione sui Principis, à quo defecerunt. Auferre ab his qui servierunt, & restituere illis qui offenderunt, quid aliud est, nisi fucos alere de labore apum? vel dare Vlyssi quod Ajax meritis est? ut dixit *Poeta noster Camonius Lusad. cant. 10. oët. 24. de quo Homer. in Iliad. Ovid. Metam. lib. 13. in princip. seu, ut melius dicam, sumere parem filiorum, & mittere canibus?* contra illud Evangelij Marci 7. 27. debet Princeps maximè curare de his, qui permanserunt cum eo in tentationibus, exemplo Christi Domini *Luc. 22. 28. nec satis est velle eis satisfacere pro ablato: nam plus est in re, quàm in cautione.*

16 Et multò magis respectu Principum, à quibus aliquid, etiam debitum, obtinere, longum, laboriosum, difficilimum est.

17 Agnosco consilium hoc non habere locum, data necessitate pacis, quæ absque tali restitutione fieri nequit, & Regni vires commodè non sufficiunt ad

ad prosequendum bellum, quod quidem arbitrio Principis, & Consiliarium mensuratur; tunc enim salus Reipublicæ summa lex esto; sed hoc casu omne ablatum à tertijs, qui quolibet titulo etiam gratuito, possidebāt, eis debet per æqui pollens resarciri expensis Principis, vel populi, si Princeps non sufficiat: *Peregrin. de jure fisc. lib. 5. tit. 2. num. 52. Menoch. cons. 103. nu. 30. Vasques Menchaca controvers. lib. 1. cap. 5. num. 1. ad fin. Mastrillus ad indult. generale cap. 22. num. 51. Grotius de jure belli lib. 3. cap. 20.*

num. 7. Matienz. in L. 11. tit. 7. glos. 9. num. 6. lib. 5. recopil. Gabr. Pereyr. decis. 1. num. 6. & decis. 4. nu. Quia iste qui fruebatur, non magis tenebatur ad bonum publicum pacis, quam alij subditi, seu vassalli; atque ita ad communem utilitatem tota communitas debet contribuere: *cap. in nostrā 8. de injur. ubi gloss. ult. Dec. in cap. Quæ in Ecclesiarum, de const. num. 91. ac est secundum regulam naturalem, de quâ in L. secundum naturam 10. de regul. Jur. quod sanè Princeps noster religiosè observat.*

DECISIO CIX.

Donatarios terrarum Coronæ debere commorari cum domicilio intra Regnum. Quando, & ad quæ servitia teneantur, & de non præjudicandis eorum donationibus.

Ad cap. 1. §. Firmiter, de prohibit. alienat. feud. per Frederic. in ulib. feud. & ad nostram Ordinat. lib. 2. tit. 35. §. 3. in fin.

SUMMARIVM.

- 1 Ponitur decisionis conclusio, & n. 7. & 9.
- 2 Donationes terrarum Coronæ nihil habent de naturâ feudi, nec de uno ad alterum valet argumentum, & num. 4.
- 3 Feudatarij debent domino inservire.
- 5 Donatarij tenentur servire Regi quando jubeat, & ad hoc commorari cum domicilio intra Regnum, & n. 8. & vide à n. 12.
- 7 Nemo potest succedere in bonis statibus in Regno, cujus non est civis, juxta dictum aliquorum Doctorum.
- 8 Secundo nominatus ad officium præ-
- 9 Donatariorum præsentia cõdecorat. Regnum.
- 10 Reges censentur pacifici juxta dispositionem Juris.
- 11 Aliqui Magnates in Europâ habēt status sub diversis Principibus.
- 13 Donatarij non tenentur ire ad bellū, nisi Rex vadat.
- Ibi Neque feudatarius, nisi quādo dominum feudi comitatur.
- Ibi Donatarij sunt melioris conditionis, quàm feudatarij.
- 14 Donatarij si vadant cum Rege, nõ tenentur ire sine stipendio Regis.
- 15 Quando, & quomodo contribuere debeant

bednt cum pecunijs, & m. seqq. & tunc aliã viã reficiendi sunt, n. 20.

16 Princeps non potest, nec cum decet minuire donationes, & seqq. & quando secus.

1 Circa restitutionem virtute tractatus pacis, de quo in decisione præcedenti, decretum fuit, non deberi terras Coronæ restitui donatarijs antiquis commotantibus extra hoc Portugalliæ Regnum, nisi tempore præfixo in illud venient.

2 Etenim quanvis sit vetum Regias illas donationes nihil habere de natura feudorum, *Molin. de primogen. lib. 1. cap. 13. à numer. 47. Avendaño ad L. 40. Tauri glos. 2. numer. 42. & advertit nostra Ordinatio lib. 2. tit. 35, §. 3. in fin.*

3 (quibus solis inest obligatio inserviendi domino cum certis Equitibus, vel simili imposto onere, *cap. 1. §. Firmiter, de prohib. alienat. feudi per Frederic. in usib. feud. de quo noster Cabedo part. 2. decis. 44. num. 1. & 4.*) atque ita non

4 valeat argumentum de uno ad alteri, ut inquit *Valasc. consult. 126. num. 15.* attamen tenentur donatarij servire Re-

5 gi quando jubet, prout etiam præcitata *Ordinatio* declarat: quod procedit sive in bello, sive in pace.

Atqui, ut donatarius promptus, ac idoneus sit ad serviendum, non debet subesse alij Principi, cum nemo possit duobus dominis servire, ut

6 Christus Dominus dixit *Matth 6. 24.* Imò tenetur intra Regnum personaliter cum domicilio commorari: ostendit *Gabr. Pereyr. dec. 1. ex numer. 15.* ait uberrimè, ut superfluum videatur quidquam addere; addã tamen Christophorum Crespo de Valdaura obser-

7 vat. 97. à num. 15. ubi tenet quod nemo potest succedere in bonis stantibus in alieno Regno, cujus non est civis; ad quod etiam conducit *Pichard. in princip. Instit. de hered. instit. nu. 13.* quod dictum in bonis privatis ego modo non disputo.

Juvat ex paritate rationis sententia relata per *Phœb. part. 2. dec. 128 n. 19.* quã filia secundo loco nominata ad officium, prælata fuit filio primo loco nominato, atque ita habenti jus quæsitum *ex nostra Ordinatio lib. 4. titul. 37. §. 2.* sumpto fundamento quod ille erat absens, impeditus ad serviendum.

Facit quoque *Pereyra* consideratio ubi supra, quod donatariorum præsentia condecorat Regnum; atque ex his omnibus meritò decretum fuit quod alibi commotantibus non restituerentur terræ Coronæ Regiæ.

Neque hoc conventionem pacis offendit; nam Reges contraxisse censentur servatis servandis, ac juxta dispositionem Juris, *L. quæro 54. §. Inter locatorem, ff. locat. L. 2. ff. de pact. dotal. L. quidam cum filium 132. ff. de verb. signif. Bart. in L. uxorem 39. §. Testamento ad fin. ff. de legat. 3. latè Mantu. de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 7. à num. 1. Cald. de empt. cap. 19. numer. 14. Valasc. consult. 146. numer. 9. in 2. tom.* Nec Regum aliquis de hoc queri potest, cum pro utroque æqualiter sit reciprocum.

Scio aliquos in Eutopa esse Magnates, qui sub diversis Principibus status possident; sed hoc ex permissione toleratum, vel ex benevolentia concessum non facit jus adversus renitentes.

Quoniam verò diximus donatarios debere Regi servire, cum Rex jubet: non ingratum erit specialius exprimere quãdo, & qualiter fieri hoc debeat; de quo aliquando cum alijs gravissimis Juris peritis interrogatus fui à bonæ memoriæ Rege Joanne IV. cujus anima in pace sit. dum bellum cum vicinis nostris grassaretur. Et respondebam.

Primò, quod non tenentur ire personaliter ad bellum, nisi Rex vadat, ad quod suadebar ex eo, quia feudatarius tunc solum tenetur ire quãdo dominum feudi comitatur, ut apparet ex *Bart. in L. Mævia, §. fin. numer. 5. de*

- annuus legat. *Menchaca illustr. cap. 1. num. 9 & cap. 6. numer. 4. Aviles in cap. Prætorum, cap. 3. verbo, non levando, nu. 2. fol. m. li 104. vers. Cabed. part. 2. dec. 44. num. 4. Arque nostra Ord. lib. 2. tit. 35. §. 3. in fine, facit donatarios melioris conditionis, quàm feudatarios: ergo minùs tenebuntur ad bellum ire sine Rege: quod etiam mihi videtur dixisse *Menchac. d. cap. 1. numer. 9. & clariùs Menoch. conf. 1003. num. 72.**
- 14 Quando verò iverint cum Rege, an proprijs sumptibus ire debeant, vel stipendio Regio? vide apud DD. *supra citatos*, qui resolvunt non teneri proprijs expensis.
- 15 Secundò, pecunijs tunc solùm contribuere debent, cum necessitas defensionis urgeat, cui non sufficiant Regiæ facultates; hæc nanque prius hauriri debent, domesticis etiam sumptibus parcendo, dummodo Regius fastus non ostendatur, *Alciat. respons. 161. num. 12. Menchac. d. cap. 6. numer. 2. & 3. Menoch. conf. 75. numer. 86. & conf. 264. num. 34. & conf. 307. numer. 49.*
- 16 Absque tali necessitate gravari, foret minuere donationes, quæ, cum factæ supponantur pro servitijs, transferunt in causam onerosam: imò in contractum, *Menoch. d. conf. 1003. numer. 96. Sur d. conf. 419. numer. 51. Pinel. in rubr. Cod. de rescind. part. 1. cap. 2. prope fin. Pereyr. dec. 4. num. 3. ad med. vers. atque ex his. Unde sequitur non posse Principem eis præjudicare, Menoch. d. conf. 1003. per tot. maximè num. 97. Castill. tom. 7. cap. 18. à numer. 148. Surd. conf. 419. à numer. 51. Valenzuela conf. 99. num. 29. Pereyr. d. decis. 4. num. 5. & 6. Nec*

si Princeps posset, deceret fidè Regiæ, 17
quæ splendere debet in observatione donationum: circa quod latè dixi in *Harmonia polit. part. 2. §. 2. à numer. 4.* Neque Reipublicæ convenit: quis enim serviat, si præmia revocabilia sint? rectè *Aristot. 1. Rhetor. ad Theod. cap. 15. dixit quòd: violatis pæctis, tollitur inter homines cõmerciorum usus; & iterum Liv. dec. 2. lib. 6. similiter prosequutus est: cum fidei abrogatione omnis humana societas tollitur.* Advertendum etiam est ad facultates donatariorum, ne cogantur vilescere, & Rex solis pauperibus dominetur.

Data illa necessitate, vel alia causâ 19
publica, seriò examinanda, poterunt à donatarijs contributiones exigi, *Castillo d. cap. 18. à numer. 143.* tunc enim omnia sunt Principis, latè *Valenzuela conf. 99. numer. 5. & 51. Otalora de nobilit. part. 2. cap. 1. num. 6.* vel possunt alio modo donationes restringi, ut apud nos fecit Rex Eduardus ex mète Joannis I. ejus parentis per legem, quã appellamus *mentalem*, de qua in *Ordinat. lib. 2. tit. 35.* & apud Castellanos Rex Henricus, de quo in *L. 11. tit. 7. lib. 5. Recopilat. cum multis Pereyra dec. 1. num. 6.* nam salus populi suprema lex. Dummodo tamen, cum possibile 20
sit, alia viâ Princeps satisfaciat, *Maticenz. in d. L. 11. tit. 7. glos. 4. num. 6. lib. 5. Recopil. Menoch. conf. 264. num. 35. Pereyr. d. dec. 1. n. 6. & dec. 4. n.*

Planè, his, ac alijs auditis, & ponderatis, decretum fuit quòd donatarij pro belli expensis contribuerent cum parte quinta reddituum, quos colligebant ex bonis Coronæ.

DECISIO CX.

Præceptorias, quas *Commendas* vocamus, Ordinum Militarium, non conferendas, nisi in Regno cum domicilio commorantibus. Agitur de servitio, quod *Comendatarij* jussu Magni Magistri exhibere debent, quando, & quale?

Ad Bullas Pontificias, & Statuta Ordinum.

SUMMARIVM.

- 1 Proponitur resolutio thematis.
- 2 Commendarum institutio ad quid.
- Ibi. *Quæ qualitates requirantur pro suscipiendo habitu Ordinum.*
- 3 Nemo potest duobus dominis servire.
- 4 Milites, Equites Ordinis Christi prohibentur, alicui in servitio absque licentia Magni Magistri.
- 5 In Commendis Indiarum Occidentaliû non succedit qui abest ab illis Provinciis, & qualis fuerit finis institutionis illarum Commendarum.
- 6 Provisio Comendæ non debet esse in suspensio.
- 7 Comendatarij ad quæ servitia teneantur, & sequentibus.
- 10 Quid circa contributiones pecuniæ.

I. Q Uemadmodum præcedenti decisione diximus de donatarijs terrarum Coronæ Regiæ, ita similiter judicatum fuit in supremo Tribunali Ordinum Militarium, *Commendas* non debere conferri nisi commorantibus cum domicilio in Regno; prima die Jul. ann. 1673. in causa Domni Ferdinandi de Noronha assistentis in aula Regni Castellæ, qui conveniebat Procuratorem prædictorum Ordinum pro *Comenda*, ad quam jus habebat ex ti-

tulo ante separationem Coronarum per acclamationem Regis Joannis IV. Planè jussit sententia quòd *Comenda* dicto Ferdinando conferretur, dummodo ipse intra assignatum terminum in Portugalliam veniret; in quo si deficeret, amitteret totum jus, & actionem, quam habebat.

Quoniam *Comendæ* fuerunt institutæ, ut *Comendatarij* in hoc Regno, ac ejus ditionibus inservirêt Deo sub Ordinum Magistro, & Rege naturali, qui Magistri vices gerit, ad ejus obedientiam, atque ei servata debita reverentiâ, prout continetur in Bullis institutionum, & unionis ad Coronam, requirentibus idoneum, promptumque ad exhibendum servitium. Quapropter in præambulis informationibus pro suscipiendo habitu, quaeritur de integritate corporis futuri Militis, ne fortè læsus, sit inhabilis; item de ætate, ne puerilis, vel senilis eum impediatur; quòd si aliquod ex his habeat obstaculum, dispensatione indiget. Deinde in professione, pro uno ex votis essentialibus vovet obedientiam prædicto Regi Magistro.

Patet verò non esse promptum, nec idoneum ad serviendum qui extra Regnum degit sub alio Principe; non enim (ut dicitur *Matth. 6. 24.*) po-

poterit servire duobus dominis, qui fortassis contraria jubeant, vel uno, eodemque tempore exequenda, ad quæ unicum corpus dividi non valet; & procedunt quæ diximus præcedenti decisione cum Pereyra *dec. 1. ex num. 15* circa obligationem cõmorandi in Regno pro tetris Coronæ possidendis.

4 Hinc est quòd statuta Ordinis Christi *part. tit. 23. §. 3.* vetant Milites absque Magistri licentia alij intervenire, sub pœna privationis Cõmendæ, seu alterius proventus Ordinis.

5 In Cõmendis Indiarum Occidentalium, ad exemplum nostrarum institutis, datur lex expressa, excludens à successione illum, qui tempore vacaturæ absuerit ab illis Provincijs: refert *Solorzan. de jure Indiar. lib. 2. cap. 18. num. 93. & num. 95.* præstat rationem; quòd cum fuissent ordinatæ, ut Cõmendatarij pro illarum Provinciarum bono in eis residerent, meritò non succedit absens, (nisi causâ Reipublicæ) sed potiùs transit in alium præsentem. Additque non expectari absentis adventum, ne successio, vel provisio suspendatur; quod jure firmat, & judicatum refert: idem dixerat *eodem lib. 2. cap. 13. numer. 27.* Et circa non suspendendam provisionem, ne suspendantur servitia, pro quibus Cõmenda fuit ordinata, conducit optimè *Martienz. lib. 5. recopilat. tit. 7. L. 8. gloss. 2. numer. 16. nec non Valenz. conf. 83. n. 146.*

7 Cum autem de Cõmendatarij servitio loquamur, non abs re erit dicere quando, & qualiter esse debeat.

Et quanvis superiori decisione *nu. 13.* existimavi donatarios non teneri ire ad bellum, si Rex personaliter non vadat; aliud de Cõmendatarijs, vel Equitibus puto, si bellum geratur contra infideles. Etenim est prima, & præcipua obligatio harum Militiarum adversus hos pugnare, tam ad defendendam, quàm ad propagandam Catholicam Fidem, vitam pro hac exponendo quotiescunque Magister ordinaverit: sic habetur in definitionibus Ordinis Christi *part. 1. tit. 11. in princip.* ac similiter in aliorum Ordinum statutis. Si ergo Miles deficiat, peccavit in votum. Sed si bellum non sit contra infideles, valde dubito: magis tamen inclino debere jussibus Magistri parere, quomocumque jubeat; quia fortè habebit Religionis causam, cujus examen non pertinet ad Militè; maxima virtus est cæca obediëntia. Minus dubitabo de comitando Magistro, si ipse vadat ad quaecumque bellum.

9 Quoad contributiones pecuniarum, 10 regulantur Cõmendatarij, & Equites Ordinum cum alijs Ecclesiasticis personis; à quibus exigì nequeunt, nisi servatis, quæ in Bulla Cœnæ Domini, atque alijs Canonicis sanctionibus continentur; de quo modo non agimus. Non possumus non dolere quòd aliquando extorqueantur simulatâ observatione formæ debitæ per consensum ipsorum coactum, saltem ex reverentiali metu; & fortasse peccant consentiendo; sed maius peccatum supremos exactores teneri: certè in his melius est silere, quàm pauca dicere.

DECISIO CXI

Dispositum in articulis pacis celebratæ per Reges nomine tantum Regio, non intelligi in præceptorijs, quos *Comendas* vocamus, Ordinum Militarium, quorum ipsi Reges ex Bullis Apostolicis sunt Magistri, & Administratores.

Conducit ad nostram Ordin. lib. 2. tit. 12.

SYMMARIUM.

- 1 In Rege ex duplici dignitate, nempe Regis, & Ordinum Magistri, duæ personæ considerantur, cum seqq.
- 2 Rex tanquam Magister Ordinum est subditus Papæ.
- 3 Actus ejus, qui duas personas representat, debet exprimere ex qua fiat.
- 4 Rex quando disponit tanquam Magister Ordinum, debet hoc exprimere, & n. 5.
- 6 Actus intelligitur celebratus meliori modo, quo potest: quod tamen limitatur, ibi. & n. 7. & 8.
- 9 Potestas indicendi bellum, & stabilien- di pacem est privatim penes Reges, & obligat Ecclesiasticos.

1/ **S**UPRA posita in titulo hujus decisionis conclusio placuit supremo Ordinum Tribunali in causa, cui ego, quia consimilem habebam, allegationes suppeditavi.

2 Nam in Rege ex duplici dignitate considerantur duæ personæ: una Regis in temporalibus suprema, altera Magistri Ordinum, qui tanquam Prælati Ecclesiastici subest Papæ, *Cabedo part. 2. decis. 112. numer. 6. dixerat part. 1. dec. 61. numer. 6. & idem ait in*

tract. de jur. patronat. cap. 15. numer. 5 ac 6. Mend. à Castro in praxi part. 2. lib. 2. cap. 3. §. 2. de conservatore sub num. 23. ad fin. Gabr. Pereyr. dec. 58. numer. 7. & de man. Reg. part. 2. cap. 58. numer. 2. & 3. Ignat. Pereyra de Sousa, de Revision. cap. 99. num. 12. Quæ obedientia exprimitur in bulla unionis Magistratum ad Coronam in fine, ac eam ipse, quatenus Magister, cum juramento profitetur, quando Magistratum possessionem capit; ut pro forma habetur in lib. de finit. Ordin. Christi p. 1. tit. 5. idemq; juramentum repetere debet quoties Capitulum generale convocaverit, in primo actu ejusdem Capituli, ut etiam habetur in citato libro d. p. 1. tit. 31. §. 6.

3 Quæ duarum personarum consideratio propter duas dignitates concurrentes efficit, ut pro duabus personis omnino habeatur, *Bart. per text. ibi in L. tutorem 22. ff. de his quib. ut indign. Lappus allegat. 99. latè Thuse. lit. P. conclus. 317.* Unde in actibus, qui utrique personæ tribui possunt, conveniens est exprimere ex qua persona agat: aliis inciditur in maxima dubia, prout videmus in iudice, qui est ordinarius, & simul delegatus: ut arbitro simul arbitratore: in tutore, in curatore,

re, atque in alijs, in quorum actibus, nisi exprimat, insudant Doctores pro conjecturanda mente agentium, an ex una, vel alia persona facti fuerint.

4 Quapropter ex mente bullarum volunt Ordinum statuta, & observat stylus, quod nihil circa Cōmendas, vel aliam hujus generis materiam sit validum, nisi in decreto apponatur clausula quod Rex facit tanquam gubernator, & perpetuus Administrator Ordinum. In quo etiam ratio conservandi jus Ordinum versatur, nedum sub Regio solo nomine Magister administrat, fortè per cursum temporis velit Corona Regia totum sibi arrogare.

5 Hinc est quod lex Regni in *Ord. lib. 2. tit. 12.* Equitibus Ordinum certam pœnam comminans, necessarium duxit exprimere, Regem id facere tanquam Ordinum Magistrum. Cùm ergo in tractatu pacis talis clausula non inveniatur, intellexerunt illi Patres nō censerī dispositum circa Cōmendas, & alia Ecclesiastica bona Ordinum.

6 Non obstitit allegare, secundum Juris dicteria, actus intelligi celebratos meliori modo quo possunt, *L. sitam angusti 13. ubi Bart. ff. de servit. cap. un de desponsat. impub. lib. 6. cum alijs;* quia respondet Jason in *L. planè 34. §. A duobus, num. 8. ff. de legat. 1.* quod si hoc dicterium absolute foret verum, nullus pene actus corrueret: quare multas declarationes, & limitationes habet; de quibus *Bart. in L. 1. §. Si quis ita, num. 5. ff. de verbor. oblig. Abb. in cap. Cum super 23. num. 12. de offic. delegat. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 34. à num. 5. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 4. à numer. 39.* inter quas est ex præcipuis, si defectus sit in forma, *Bart. d. num. 5. ad fin. (ubi Apostilla refert multos concordantes) per text. in L. an inutilis 8. ubi idem Bart. ff. de accepti lat. sequitur Abb. d. numer. 12. ante med. Menoch. supra num 47.* præstans rationem quod

de illo non censetur cogitatum, & allegat plures, *Thusc. lit. A. conclus. 137. num. 4. citans alios.* Alia declaratio, seu limitatio est, si deficiat aliquod requisitum necessarium, *Alciat. d. præsumpt. 34. num. 6. ad fin. cum alijs Menoch. supra num 43.* Laudans rationē Decij, nempe quod actus valere non potest sine requisitis, & jam non sumus in dubio, in quo solo dicterium illud præsumptivè loquitur, sed sumus in casu claro. Sic est in nostra hypothese, ubi clarè deficit forma illa, seu requisita illa clausula de *Magistro, ac de Administratore Ordinum;* quid igitur in claro præsumptione opus est.

9 Neque ex hac resolutione sequitur, Reges, tanquam Ordinum Magistros posse bellum continuare absque offensione juramenti, quod pro pace præstiterunt tanquam Reges. Hoc etenim eis prohibetur ex alio principio, scilicet, quod tota potestas indicendi bellum, vel stabiliendi pacem est privativè penes Reges ex jure Regaliæ, *glos. 1. in L. ex hoc jure, ff. de just. & jur. Bart. & omnes per text. ibi, in L. hostes, ff. de captiv. & postlum. revers.* ita ut ad bellum, vel pacem à Regibus publicatam Ecclesiastici etiam obligentur, quia sunt cives, ac vassalli, inquit *Bart. supra num. 5.* quanvis non sint subditi. Quemadmodum ergo Magister Ordinum, licet Ecclesiasticus, si esset in diverso individuo, teneretur ad pacem, ut verè vassallus: ita tenetur stans in Rege, qui consideratur diversum individuum, ut supra diximus. Ita Episcopi ad observationem præfata pacis obligantur; & tamen nemo dixerit Regem potuisse quidquam speciale disponere circa Ecclesias, præter generalitatem vivendi in pace.

10 Ex hoc principio non opus fuit in solenni titulo ad principium tractatus apponere illam clausulam, ut Magisteria pace fruerentur: imò si talis clausula infereretur, foret aliquo modo in offensionem Regaliæ, quasi

videretur supremam Maiestatem non posse solam Magistratus in generalitate pacis comprehendere. Verum quoad dispositiones particulares, v. g. restitutionum, & similes, necessarium fuisset, atque ita, si ego (qui jam ex Dei beneficio in quiete degebam) adhuc essem in officio conficiendi tractatum, & cogitaretur de paciscendo super il-

lis particularibus, præfatam clausulam non præremissem: unde, cum viros illos, qui interfuerunt, prudentiores, & circumspectiores me agnoscam, & videam in re tam substantiali defuisse, certè mihi habeo persuasum, nil speciale in Ordinibus pactum fuisse, sed dispositioni juris communis totum commissum.

DECISIO CXII.

Si cum hostibus Magistri commoratur tempore vacaturæ, qui promissionem, seu futuram successionem Cômendæ habet, meritò Cômenda alij confertur, neque provisio retractatur ex reconciliatione priui.

Ad Bullas institutionis Ordinum.

SUMMARIVM.

1. Proponitur casus, & n. 2.
- 3 Promissio multum differt ab effectu
- 4 Promissio obligat promittentem, sed non impedit alienationem rei promissæ.
- Ibi. Quævis ex promissione capiatur rei possessio, non ideo promissio transit in actum effectivum.
- Ibi. Recipiens fructus Cômendæ cum solo diplomate promissionis, etiam cum alio diplomate administrationis, eos restituit, si non obtineat realem possessionem cum charta Cômendæ.
6. Cômendam semel ritè collatam, non potest auferri.
7. Solus supremus Princeps potest auferre à tertio ex publica causa.
8. Habilitas attenditur tempore vacaturæ.
9. Allegans impedimentum quid debeat probare, & n. 10.

EX eo quod ostendimus dec, 110. Cômendas Ordinum Militarium non posse cõferri commorantibus extra Regnum, quia non sunt habiles ad seruiendum cum Magistro, & Rege naturali, iudicatum fuit in mei favorem tam in inferiori instantia Judicis generalis Ordinum, quàm in secunda supremi eorundem Ordinum tribunali, super Cômenda Sanctæ Euphemie oppidi de Penela, Ordinis Sancti Benedicti de Avís, adversus Antonium Soares de Mello.

Cum Antonij pater Didacus Soares Secretarius Status in Consilio Portugallie in Curia Philippi IV. Regis Catholici, dñi hoc Regnum gubernabat, per diploma obtinuerit nominationem sui ad prædictam Cômendam, ac insimul futuram successionem profilio: priusquam possessionem caperet, vel per solennius diploma, quod vocamus *chartam Cômendæ*, effectivam provisionem haberet, separata sunt Re-

Regna; & bello moto, ipse, ac filij remanerunt in Regno Castellæ Regi Catholico serviendo: nihil facientes proclamationem novi Régis Joannis IV. quâ omnès Lusitanos, qui abierant, vocavit ad Regnum, sub pœnis, & intra certum tempus. REX verò Joannes illam Commendam, quæ per obitum Domni Emmanuelis Pereyra vacaverat, duobus successivè contulit, qui eam possederunt effectivè, ac pacificè, & defuncto eorum ultimo, mihi collata est. Cumque à quatuor, vel quinque annis eam canonicè possiderem, celebrata pace duorum Regum, venit Antonius, prædicti Didaci jam emortui filius; volens Commendam vindicare virtute diplomatis suæ futuræ successionis.

3 Inter alia magni momenti allegavi, neque ipsum Antonium, neque Didacum ejus patrè unquam habuisse possessionem; imò nec veram, & effectivam provisionem, quæ consistit in ea, quam vocamus *chartam Comendæ*, sed solùm habuisse diploma nuncupatum *Alvarà de lembrança*, idest memoriale factæ promissionis, cujus virtute in tẽpore suo fit provisio effectiva per illam chartam Commendæ; illam autem promissionem multum differre ab hac effectiva provisione, prout docet *Bart. in L. si pupillus 21. numer. 3. ff. ad leg. falcid. latè Boer. decis. 48. numer. 8. Tiraquel. de retract. convention. ad fin. num. 25. Pinel. in L. 1. Cod. de bon. matern. part. 3. num. 25. & in L. 2. Cod. de rescind. part. 2. cap. 3. numer. 21. Cald. de empt. cap. 8. numer. 5. Antunes Portugal de donat. Reg. tom. 1. lib. 1. prælud. 1 à numer. 2. maxime numer. 8.* ubi cum multis firmat quòd promissio, quanvis promittentem obliget, non tamen transfert dominium, atque ita promittès potest rem promissam alienare. Hoc in tantum est verum, ut etiam si ex documento promissionis possessio rei capiatur, non ideo promissio transiret in effectivam gratiam

absque illo secundo diplomate, seu charta per verba de præsentis: *Cald. d. cap. 8. num. 20. cum Alex. conf. 121. nu. 5. lib. 2. & Barbatia conf. 8. in primo vol.* Unde prax. observat quòd, si post illà promissionem administratio Commendæ huic concedatur, (ut sæpe fit) non faciat fructus suos; imò si moriatur antequam per ultimam chartam realem possessionem capiat, ex bonis ejus restituantur futuro Commendatario; & pro tali restitutione faciendâ fidejussorem præstat priusquam administraret.

5 Planè tempore quo illæ promissiones adimplendæ erant, tam pater, quàm filius assistebant in Regno Castellæ Regi contrario fervientes, ac Magistro Ordinis debitam obedientiam, ac reverentiam negantes, cumque nullo modo agnoscentes, quinimo hostiles actus patrantes contra patriam, Regem, eundemque Magistrum; atque ita non idonei, sed inhabiles ad serviendum juxta Commendarum institutionem, de qua supra *dec. 110. nu. 2* Rectè igitur Commendâ collata fuit habili, ac idoneo pro servitio, quocirca ejus provisio suspendi non debebat, prout etiam ostendimus *eadè decis. 110. num. 6.*

6 Semel verò ritè collata Commendâ auferri non potest per tractatum pacis, (casu quo Regum tractatus reputaretur tractatus Magistri, contra supra resoluta *dec. 111.*) nec per pœnitentiam, & reconciliationem, seu per veniam delicti, egregiè *Solorz. de jur. Indiar. tom. 2. cap. 27. numer. 100.* In idem sunt *Vincent. de Anan. in cap. 1 de vassal. decrep. numer. 213. & seqq. & allegat. 119 num. 7. ac ibi Fab. in addit. nov. num. 241. Corneus conf. 312. nu. 36. vol. 1. Ripa in L. si ventri, §. In bon. num. 13 ff. de privileg. credit.* Loquitur Solorzan. in Cómendis Indiarum Occidentalium; quæ quidem ad instar nostrarum institutæ, constant tamen ex bonis prophanis, in quibus amplior est

potestas Principum : fortius ergo in nostris quæ consistunt in decimis Ecclesiasticis, in quibus neque Rex habet jurisdictionem, neque Magister supremus est Princeps, ut scripsimus *decif. 111. numer. 2.* At verò soli supremo Principi licet à tertio auferre, si datur causa publica; *not. per text. in L. relegati 4. in fin. & L. ad bestias 31. §. Ex provincia, ff. de pæn. peregrin. de jur. fisc. lib. 5. tit. 2. à num. 2.* Juvat text. in cap. Si eo tempore de rescript. lib. 6. ex quo notatur habilitatem attendi tempore vacaturæ, nec quidquam professe quod superveniat.

Quoniam verò Actor contra notorietatem facti aiebat ipsum, ac patrè abfuisse involuntarios, ac impeditos, ad debam, quòd allegans impedimentum debet in simul illud probare; omnemque ad hibuisse diligentiam ad illud removendum, nec potuisse. *Bart. per*

text. ibi in L. qui comeatus, ff. de re milit. Boer. dec. 40. à num. 4. ubi multos citat. & cum Alex. ait esse communem doctrinam Legistarum, & Canonistarum Thuse. lit. 1. conclus. 29. numer. 51. August. Barbof. de Canon. & Dignit. cap. 39. numer. 58. quod sanè ille non probavit, nec poterat probare; quin potiùs apparebat patrè, & filium potuisse venire, si voluissent, ut alij Lusitani venerunt. Vnde cum impedimentum removere potuissent, non habebant excusationem, L. 2. §. Si quis iudicio, cum seqq. ubi Bart. ff. si quis caution. Felin. in cap. Ex transmissa, de prescript. num. 1. Cabedo part. 1. decif. 30 numer. 4. & 5. facit optimè nostra Ordinat. lib. 2. tit. 55. §. 3. ibi: por sua vont ade.

Tandem pro me iudicatum fuit ex hoc fundamento, atque alio, quod in sequenti decisione proponam.

DECISIO CXIIJ.

Ex duabus gratijs à Rege, tanquam Magistro Ordinum Militarium, factis, præfertur secunda cū possessione, priori absque illa.

Ad L. quoties, Cod. de rei vindicat. ac nostram Ord. lib. 4. tit. 7. in princ.

SUMMARIUM.

- 1 Ex duabus venditionibus præfertur quæ habet possessionem, licet sit posterior, idemque in donationibus, ac beneficij, & n. 6.
- 2 Non procedit in his, quæ à Principe supremo sunt, quia eo ipsorum auferunt dominium, & possessionem.
- 3 Ibi: Nominatus ad Comendam non facit fructus suos, nisi per realem possessionem.

- 3 Res assumit naturam alterius rei, cui unitur.
- 4 Sed in quibus hoc procedat.
- 3 Officia provisiva per Episcopos, eorum morte vacant; non sic provisiva ab Ordinum Magistro, & cur hæc differentia, & n. 5.

IN causa præcedentis decisionis pro me iudicatum fuit ex alio etiam capite quod allegavi; quia scilicet illa pro-

promissio Commendæ facta Antonio Soares (ultra quam multum distabat à gratia perfecta, ut ibi dixi n.) etiam casu quo fuisset gratia, & provisio cōpleta per *chartam Cōmendæ*, & verba de præsentis, cū tamen eam nō fuisset sequuta realis traditio, & possessio, præferebatur à mea, quanvis posteriori, habente traditorem, ac possessionem realem; *juxta regulam L. quoties, Cod. de rei vendicat. unde fuit desumpta nostra Ordin. lib. 4. tit. 7. in princip.* quam regulam in venditionibus loquentem, æquè in donationibus, ac beneficij procedere scribunt *Azor. instit. moral. lib. 8. cap. 18. q. 7. Lessius de justit. lib. 2. cap. 21. dubit. 20. num. 140. vers. dico; Emmanuel Barbosa. ad prædictam Ordin. num. 2. Senator Portugal de donat. Reg. tom. 1. lib. 1. præhud. 1. num. 8. etque alij, quos hi referūt, & in Cōmend. Indiar. Solorzan. de jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 9. n. 36.*

2 Quanvis arguatur hanc præferentiã non procedere in gratijs à Rege factis, quia prima cōcessio habuit vim transferendi statim dominium, ac possessionem, *cap. Eum cui, cap. Si postquam, de præbend. in 6. Franchis dec. 62. numer. 2. & 9. diximus supra dec. 20. num. 5.* (in quo tamen dubitant *Cov. lib. 2. vñ. cap. 19. num. 3. Valasc. de jur. emphyt. cap. 9. num. 30. Cabedo part. 2. dec. 30. num. 9.*) nihilominus indubitatum est in gratijs factis à Rege tanquam Magistro Ordinum, cū ut talis non sit supremus Princeps, sed Prælatus inferior Papæ, ut scripsimus supra *decis. 111. num. 2.* atque ita cessat illa virtus transferendi totum, quæ conceditur soli supremo Principi: oportetque naturalem possessionem capi, ut res acquiratur, *juxta regul. L. traditionibus Cod. de part. eleganter explicat Cabedo part. 1. decis. 3. numer. 10.* eandēque differentiam inter supremum, ac inferiorem facit *Solorzan. d. cap. 9. num. 10. 11. & 21.* Vnde in ipsissima nostra specie videmus, quòd facta gratiã Cō-

mendæ, nominatus non ifacit fructus suos, nisi per realem apprehensionem: imò, si aliquos ex administratione percepit, & ante eam possessionem moritur, restituntur futuro, qui verè possessionem capit.

3 Neque obstitit quòd res assumat naturam alterius rei, cui unitur, *juxta ea quæ Gama decis. ult. numer. 4. in fine cum seq.* ac ideo videmus quòd ex unionem Magistratum ad Regiam Coronam officia, quæ Rex in Magistratibus providet tanquam Magister, non vacant per ejus obitum, cū tamen vacare deberent, si reputarētur data, & provisã à Prælato Ecclesiastico; *juxta notata in cap. Relatum 19. & cap. Gratiam 20. de offic. delegat. cum similibus, cap. Ne aliqui (per locum ab speciali) de hæret. in 6.* Eodem ergo modo concessio Commendæ sequitur naturam gratiæ Coronæ, quæ illico ut facta est, transfert dominium, & possessionem.

4 Quoniam respondebam tunc rem unitam assumere naturam alterius, cui unitur quando symbolizant inter se, ut Ecclesiastica cum Ecclesiastica, prophana cum prophana; non aliter, *Gama d. dec. ult. num. 7. ad fin. & sic Ecclesia unita alteri Ecclesiæ, in illius transit naturam, cap. 1. Ne Sede vacat. sed Ecclesia, vel aliud Ecclesiasticum (prout sunt Magistratus, ac ejus bona) si uniatur cum re prophana, (qualis est Corona Regia) minimè transit in prophanæ rei naturam; argum. cap. Quod semel, cum suã glos. de reg. jur. in 6. & cap. Comperimus 4. quæst. 6. ut enim ait Joann. Andreas in cap. 2. ad fin. de præbend. in 6.* Quando Papa per privilegium transfert Ecclesiastica in laicum, non videtur illa execrari; ita pulcherrimè insignis *Barbosa in L. quia tale 14. ff. solut. matrim. numer. 95. ad fin.* addens ad nostrum casum quòd ideo Rex agēs tanquam Magister Ordinum, agit tanquam Papæ minister, *cap. Cum Apostolica, de his quæ fiunt à Prælat. subscribit Staphil. de liter. grat.*

tit. de form. mandat. 3. form. numer. 10.
pag. 37. consonat D. Thom. 2. 2. q. 87. art.
11. in corpore.

5 Ad instantiam verò factam ex officijs non vacantibus per obitum Magistri, quæ tamen vacarent per obitum alterius Prælati, respondet Pereyra de manu Reg. part. 1. cap. 66. numer. 17. quòd vacare officia per obitum Prælati ex eo procedit, quòd hic solùm fruatur dignitate pro vita sua, nec ultra potest ejus concessio protendi in præjudicium successoris, cap. fin. ne Prælati vices, qui ex novo jure, & ex sua persona succedit in dignitate, ex notariis per DD. in cap. Quia V. de jud. quod non ita se habet in dignitate Magistri,

quæ non Joanni, vel Alphonso Regià Sede Apostolica coilata fuit, sed Coronæ Regiæ, cùmque ista non moriatur, cap. Liberti 12. quæst. 1. meritò conseruentur officia, quæ illa concessit, siquidem illa semper vivit.

Ex quibus omnibus, cum Rex, non ut Rex, sed ut Magister, ut declarat in charta provisionis, conferat Commendas, confert eo modo quo tanquam Magister potest: Magister autem non potest illico dominium, neque possessionem transferre; hoc enim solus Princeps supremus potest, ut diximus, ac proinde ejus gratia manet in terminis præfatæ legis quoties, Cod. de rei vendicat.

DECISIO CXIV.

Regem Magnum Magistrum Ordinum Militarium non posse decenter promittere futuram successionem certæ Commendæ sine consensu possessoris viventis.
Et quid in Rege circa officia, & terras, vel alia bona Coronæ.

SUMMARIUM.

- 1 Decisionis resolutio, & seqq. vide num. 13.
- 2 Commendæ an sint beneficia, & num. 7. & 8.
- 3 In beneficijs prohibetur expectativa vacaturæ. Et Papa vix unquam in hoc dispensavit, n. 5. & quare num. 6. idem in omni Ecclesia, n. 8.
- 4 Papa dispensat super Concilio.
- 9 Lex civilis vetat pactum de successione viventis absque ejus consensu.
- 10 Leges Galliæ, ac Castellæ vetant expectativas in officijs.
- 11 Quid circa expectativas officiorum in Lusitania.

- 12 Et quid in terris, ac alijs bonis Coronæ.
- Ibi. Quid in feudis.
- 13 Quomodo procedant in Lusitania, provisiones factæ de Commenda vacatura.
- 14 Principes, specialiusque Ecclesiastici, debent esse juris religiosissimi.
- 15 Non omne quod licet, sed solùm quod decet faciendum est.
- 16 Laus Regis Joannis Quarti.
- 17 Exempla injusta non sunt sequenda.

Consultus privatim à Rege bonæ memoriæ Joanne IV. super secreta petitione cujusdam Magnatis, dicebam Maiestatem suam non posse de-

decenter cōcedere futuram successio-
nem certæ Commendæ sine consensu
possefforis viventis.

- 2 Nam si Commendæ sunt vera be-
neficia, ut tenent *Navarr. de reddit.*
Ecclesiast. q. 1. monitu 55. num. 4. vers.
quarto, Mandos. in regul. Cancellar.
19. quæst. ult. num. 7. Molin. de pri-
mogen. lib. 2. cap. 9. numer. 96. vers. hoc
autem, Marta de jurisdict. part. 2. cap.
32. num. 22. & 23. (ubi refert Probum
dicentem ita fuisse declaratum per bul-
lam Papæ Adriani); Guido Pap. dec.
152. Valasc. tom. 2. consult. 108 num. 28.
Reynof. observat. 1. numer. 12. & 30. qui
allegant alios, & plures apud Pereyram
de manu Reg. part. 2. cap. 43. num. 8. ex-
3 *pressa est prohibitio, ne detur expecta-*
tiva vacaturæ in cap. 2. de concess. præ-
bend. & in Concilio Trident. sess. 24. de
reformat. cap. 19. ubi etiam tales reser-
vationes mentales prohibentur; in
cujus decreto ait Mandos. in tract. de
signatur. grat. tit. de expectativ. in prin-
cip. redijisse feliciora illa tempora, in
quibus antiqui Pontifices Romani nõ
solebant gratias expectativas conce-
4 *dere. Ac proinde quanvis Summus*
Pontifex super Concilio possit dispen-
sare, cap. Significasti 4. ante fin. de elect.
cap. proposuit 4. vers. licet, de concess.
præb. ubi glos. verbo, dispensare, multis
5 *firmat: in hoc tamen puncto vix un-*
quam dispensavit, ut advertit Gonça-
les de mensib. §. 1. proæmiali, num. 59.
& 60. ob illam utilitatis publicæ, ac
6 *Christianæ charitatis rationem, ne sci-*
licet detur detestanda occasio deside-
randæ mortis alienæ; cap. Detestand. de
concess. præb. in 6.
7 *Si autem Commendæ non sunt*
vera beneficia, prout existimant Man-
dos. (sibi aliquo modo contrarius) in
regul. 16. Cancellar. quæst. 51. num. 3.
Pat. Suar. de Religion. lib. 4. cap. 27.
num. 6. Cabed. de jur. patronat. cap. 15.
à num. 15. Phæb. part. 1. dec. 85. nu. 17.
quibus, atque similibus assentit Pereyr.
8 *d. cap. 48. num. 7. Saltem negari non*

potest quòd sapiunt naturam benefi-
ciorū, sunt velut partes eorum, & spi-
ritualitati annexæ: ut agnoscūt prox-
imè citati, & videre est ex his quæ præ-
allegatus Cabedo à num. 7. ac Pereyr. d.
cap. 48. num. 8. vers. inferitur; proce-
duatque in eis constitutiones Cano-
nicæ: *Mand. s. in regul. 19. Cancell.*
quæst. 20. num. 8. Phæb. d. dec. 85. nu. 23.
ubi alios refert, ac in specie nostra pro-
cedere prohibitionē expectativæ tue-
tur Pereyra supra num. 9. tam ex eadem
ratione, ne detur occasio captandæ
mortis alienæ, quàm ex ipsius prohi-
bitionis verbis in dict. cap. 2. de concess.
præb. ibi: Nulla Ecclesiastica ministe-
ria, seu etiam beneficia, vel Ecclesie,
ubi textus de Ecclesiasticis ministerijs
loquitur separatim à beneficijs, & ab
Ecclesijs; & ea ministeria interpreta-
tur ibidem glossa: idest officia, seu dig-
nitates; & Commendæ procul dubio
comprehenduntur.

9 Quinimo, etiamsi Commendæ
res omnino prophanæ reputarentur,
ad huc lex civilis vetat quidquam pa-
pisci de successione viventis, tanquam
odiosum, contra bonos mores, & ple-
num tristissimi eventus, non interve-
niente ejus consensu, *L. fin. Cod. de*
paët. L. in fideicommissio 11. Codic. de
transact. glossa, ac DD. per textus ibi
in L. paëtum quod dotali 15. Cod. dict.
tit. de paët. & in L. paëtum dotal. 3.
Cod. de collat. Bart. per text. ibi, in L.
qui supersitis 94. ff. de acquir. hered.
Mencob. cons. 502. n. 32.

10 Quapropter etiam in officijs, quæ
sunt merè Regalia, prohibuit lex apud
Gallos expectativas dari, quam legem
de jure communi laudat Rebuff. *ad L.*
Call. tom. 2. tit. ut benefic. ante vacat.
glos. 2. quod & in Castellæ Regno pro-
hibuit lex 18. tit. 15. lib. 2. Ordinam.
Regij, ubi Commentator Peres assert
alias concordantes.

11 In nostra Lusitania solent Reges
promittere generaliter officium ex va-
caturis, absque eo quòd designetur ta-

le officium, vel quòd illud possideat talis persona: quod pro utilitate publica introductum fuit, ut darentur plures viæ remunerandi, non solum cum effectu, sed etiam in spe. Et cum officia multa sint, nec aliquod certum promittatur, ac insuper cum aliquod vacat, tot promissiones concurrant, ut fiat incertissimum quis obtinebit; non consideratur illud periculum captandæ, vel saltem desiderandæ mortis alienæ. A non multis annis introducta fuit alia forma promissionis, (rarò tamen practicatur) per quam Rex promittit officium incertum de certis; v. g. utrum quod vacaverit ex Secretarijs Consilij patrimonij Regij, ubi quatuor sunt Secretarij: quod non laudo, quoniam parum distat à promissione, ac expectativa individua. Sed non memini quòd Rex concesserit expectativam certi officij certi hominis viventis absque ejus consensu: quod si concedatur, quanvis mero jure validum sit, quia non habet specificam alicujus legis prohibitionem, ut prosequitur Phœb. *decis. 2. in 1. tomo*: attamen non lecet, ac erit res plena scandalo; quod & agnoscit idem Phœb. *citata decis. 2. n. 16.*

¹² Idem quod in officijs, dico de terris, seu alijs bonis Coronæ; quanvis Phœb. *supra num. 11.* concessionem facilem reddat exemplo feudorum, à quibus non semper valet argumentum. Certè in feudis illud moribus fuit receptum, ut ait text. *in cap. 1. Si de feud. defuncti content. sit, §. moribus*: cum de jure valde controverteretur, ut fatetur alius text. *in cap. 1. §. Si quis, de feud. dat. in vicem leg. commissor.* Atque ideo Clar. *in §. feudum quæst. 14. in fin.* monet Principes ne tale concedant, ob periculum captandæ mortis, quod refert de facto contigisse.

¹³ Redeundo ad Commendarum punctum, de quo fui quæsitus, solæ sunt licitæ promissiones generales Commendæ vacaturæ in communi, ex his

quæ non sine cōtroversia adducit Cabedo *de jure patron. cap. 15.* quod habuit initium ex eo quòd, cum Commendæ Ordinis Christi applicatæ fuissent ijs, qui in Africa adversus Sarracenos pugnarent, Reges tanquam Ordinis Magistri, eas promittebant profecturis ad pugnandum in Africa, quasi nihil de novo promitteret, ultra quod de jure inerat; cumque ea sit humanarum rerum conditio, ut à principio justum in dies relaxetur, ita illud rarum evasit in consuetum, & visum est rationabile ad multiplicanda præmia in servitium Reipublicæ, ac profectio ista generalis, & in communi promissio absque ulla designatione Commendæ, vel personæ, aliena est à præsumptione captandæ mortis, ut in officijs supra diximus. Juxta quæ omnia intelligendus est Pereyra præcitato *cap. 48. nu. 9.* dum expectativas Commendarum reprobat, ut loquatur de expectativa speciali certæ Commendæ à certo homine possessæ absque ejus assensu.

Accedit quòd cum omnes Principes debeant esse religiosissimi observatores Juris, ut habetur in *proem. Instit. & notatur in L. digna vox, Cod. de leg.* specialius procedit in eo, qui simul Ecclesiasticus est, (qualis est Rex, Ordinum Magister) *not. in cap. Quod autem. 5. quæst. 4. & in cap. Ipsi sunt 9. quæst. 3.* est enim Ecclesia cultrix, & autrix justitiæ, *cap. Si clientulus §. Si diversum de alienat. feudi*; unde, rejectis subtilitatibus, & disputationibus, observare debet literam textuum, qui expectativas prohibent: nam ut inquit Petrarca *de prospera fortun. dial. 10 r. in princ.* alij potentia fines sunt, decoris alij: non quid possis, sed quid deceat æstimandum est, ne, si quantum potes velis, nil posse sit melius. Eadem mente dixerat Cicero *orat. pro Rabir.* attendendum fore non solum quatum sibi commissum, sed etiam quatenus permissum sit, & Seneca *in Troad.* minimum decere liberè cui nimium licet;

cet; de quo ego plura in Harmonia politica part. 3. §. 8. de moderat. Et hoc maximè in puncto, de quo agimus: in eo nanque vertitur animarum favor; & periculum peccandi in desideranda morte alterius, prout advertit Senator Pereyra, *præallegato n. 9.*

16 Rex, qui erat valde timoratus, & Justitiæ, atque decoris amantissimus, audito hoc responso, laudavit clementissimè: & Magnatis petitioni repulsam dedit, nil faciens duo exëpla, quæ ille allegabat, concessionem Regis Catholici Philippi IV. dum hoc Regnũ

teneret, ac meritò, cum non quod Romæ factum est, sed quod fieri debuisset, sequendum sit, *L. sed licet, ff. de offic. præsid. de quo eleganter Menoch. conf. 75. à num. 94.* quinimo protestatus est nunquam se quid tale concessurum, addens, quòd si aliquando simili petitioni de terris Coronæ annuerat, interveniret valde specialis ratio; & credo quòd si res in integro foret, non concederet. Hanc Decisionem, quia Regiam, meliori jure inter Senatorias appono.

DECISIO CXV.

Gratiam Principis in remunerationem servitorum reputari tanquam ex contractu oneroso. Et concessa pro filio, propriè verificatur in nepote.

SUMMARIUM.

2 Princeps tenetur ad remunerationem servitorum, & n. 5. & 6.

Ibid. Lex limitans donationes Regias, non intelligitur in remuneratorijs.

3 Quamquam in donationibus Principis apponatur quòd sit ex gratia.

4 In concursu causarum finalis, ac impulsivæ, sola finalis attenditur.

7 Gratia Principis pro filio verificatur in nepote.

Ibid. In favorabilibus verbo filij venit nepos, cum seqq.

12 Spes, & actio contractus transmittitur ad heredes.

13 Textus in *L. quoties, Cod. de donation. quæ sub modo* elucidatur.

sunt, libet ea transcribere.

Primum fuit, Principem teneri ad remunerationem servitorum, ac proinde taliter datum, censeri ex contractu, ac titulo oneroso. Et quamvis hæc jam probavimus supra *dec. 20 n. 20.* nunc addo Rodericum Soares *allegat. 10 num. 5.* inde inferuntur quòd *lex 2. tit. 10. lib. 5. Recopil.* quæ in Castellæ Regno limitat Regias donationes, nõ intelligitur de remuneratorijs. Idem aiunt *Azevedo in eadem L. 3. num. 23 Matienz. in L. 11. glos. 1. & 6. tit. 7. eodem lib. 5. Recopilat. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 3. numer. 18. Menoch. conf. 1003. num. 94.* ubi pro hac parte citat 25. Doctores.

Neque hoc immutatur ex eo quòd in donatione dicatur Principem facere ex gratia, & beneficio: illa enim verba apponuntur ex stylo, ad ostendendum magnificentiam Principis fuisse causam impulsivam; servitia verò fuerunt

IN causa egregij amici, pro quo privatim scribebam, aliqua vertebantur puncta, quæ sæpissimè in usum veniunt, & quoniam juxta hæc judicata

runt causa finalis: notabiliter Bald. in L. qui se patris col. 7. Cod. unde liber. quem referens sequitur Azeved. supra num. 24. Menoch. conf. 331, à num. 64. Roland. conf. 64. num. 39. vol. 4. In concursu autem duarum causarum sola finalis attenditur. sine consideratione impulsiva, ut post multos firmant in nostris terminis Menoch. conf. 41. num. 16. & d. conf. 331. à num. 71. Surd. conf. 196. à num. 13. Bardelon. conf. 22. n. 28. lib. 1.

5 Illa remunerandi obligatio ita est efficax, ut in veriori doctrina producat actionem civilem ad iudicium; hoc etiam diximus supra decis. 87. num. 15. cum Gabr. Pereyra decis. 4. num. 4. nunc addo Dec. in cap. 1. num. 12. 15. 25. & seq. de probat. Paris. conf. 2. numer. 134. & seq. vol. 4. cum alijs citatis per Roland. conf. 13. à numer. 59. vol. 3. Bardelon. d. conf. 22. num. 33. lib. 1. nec mirum cum descendat ex causa onerosa, & contractu, ut supra notavimus, ex quo Princeps tanquam privatus obligatur, prout est notissimum. Quæ conclusio, & si habeat contradictores Principibus nimis indulgentes, ad noviter petendum per actionem, non patitur controversiam ad retinendum per exceptionem illud, quod Princeps jam in remunerationem dederat (ut fuerat in nostro casu); optimè probatur ex L. quod pupillo, §. Naturaliter, ubi glos. ff. de conduct. in deb.

7 Secundum fuit punctum, quod gratia Principis facta pro filio generaliter, satis propriè verificatur in quolibet nepote. Nam in favorabilibus verbum filius, nepotem comprehendit, & verè in eo procedit, L. filij appellatione 84. L. liberorum 220. §. Sed & Papyrius, L. iusta 201. ff. de verb. signif. L. filium habeo 14. ff. ad Macedon. L. uxorem, §. Concubinae de legat. 3. L. Lucius de hered. instit. Unde in L. 2. vers. qui fuit, de orig. jur. vocatur Tarquinius filius Demorati, cum tamen esset nepos, ut notat Joseph

de Rusticis in L. cum avus, lib. 6. cap. 11. à num. 42. de condit. Hæc est doctrina Bartoli in L. Gallus, §. Instituens, ff. de liber. & posthum. post Accurt. in citata L. Lucius; Menoch. conf. 1037. & 1039. à num. 4. Peregrin. de fidei commiss. lib. 5. art. 1. numer. 22. & conf. 59. num. 1. Fusar de substit. q. 319. ubi citat plusquam 60. Doctores quorum pars maior eam clamat communem; atque ut talis sequenda est in nostro Regno; multo que fortius, cum antesignanos habeat Accurtium, & Bartolum, jubente Ordinat. lib. 3. tit. 64. §. 1.

Hæc doctrina practicatur in feudis; ut notant omnes, per textum ibi, in cap. 1. §. Et si clientulus de alienat. feud. late citati à Caldas de potest. elig. cap. 14. numer. 7. Practicatur in cunctis donationibus factis pro patre, ac filio, Bursat. conf. 31 numer. 15. lib. 1. Cald. d. cap. 14. numer. 1. vers. quod fit ubi materia est favorabilis, & numer. 32. Salzed. de repræsent. lib. 3. cap. 14. numer. 16. Anton. Faber in Cod. lib. 6. tit. 19. de verb. signif. Practicatur in maioratibus, ubi facultas Regia pro fundatione maioratus in persona filij comprehendit nepotem, Gregor. Lop. in L. 32. tit. 9. part. 6. verbo, non vendrà, q. 15. vers. sed pone quod Rex concessit, Molin. de primogen. lib. 2. cap. 11. numer. 34. & nulla est ratio differentia, ne practicetur in Regis gratijs.

Tertium punctum fuit, quod Principis gratia pro certo filio, in quo non habuit effectum, illum sortiatur in filio ejusdem filij, non solum ex præcedenti doctrina, sed etiam ex jure transmissionis. Quia cum gratia fuerit concessa ob servitia, atque ita ex contractu oneroso, ut dictum manet n. 2. ad heredem transmittitur spes contractus, & actio, quanvis conditionalis in re revocabili, meliusque in re irrevocabili, qualis ista est §. Ex conditionalis Instit. de verbor. obligat. L. is cui 42. ff. de action. & obligat. notatur in L. spem, Cod. de donat. cum traditis per O' drad. conf.

conf. 224. num. 28. in fin. Paul. Castr.
 conf. 164. num. 7. vol. 2. *Avendaño in*
L. 40 Taur. glos. 6. numer. 6. Molin. de
primogen. lib. 3. cap. 7. numer. 16. Castill.
quod iudic. lib. 3. cap. 19. num. 254 & 258.
Valosé. de jur. emphyt. q. 50. n. 44.

13 Confirmatur ex notatis ad *L. quoties*,
Cod. de donat. quæ sub modo, ubi
 glossa fin. & Bald. inquirunt, quod in
 terminis illius textûs, si substitutus se-
 cundò nōminatus in donatione, mo-
 riatur in vita primi, ad hæredem trans-
 mittit jus, ac spem quam habebat, &

Baldus ait hoc esse, quia sumus in con-
 tractibus; quam doctrinam ad Regia
 beneficia adducit *Salzed. de represent.*
lib. 3. cap. 14. num. 9. & 10. post Abb.
conf. 87. numer. 2. & 3. lib. 2. Paul. Castr.
conf. 164. num. 7. vol. 2. Afflict. in cap. 1.
num. 26. vers. 11. arguitur, de success.
feud. Dec. conf. 443. numer. 30. Quod si
 hæc transmissio sit in hæredem extra-
 neum, facilius fiet in hæredem filium
 ob jus suitatis, *de quo in L. in suis, ff.*
de suis, & legit. hæred. L. in suis, ff. de
liber. & posthum.

DECISIO CXVI.

An aliqua honoris prærogativa debeat in uno Regno
 aliorum Regnorum Titulatis.

SUMMARIVM.

- 1 *Quæstio proponitur. Resolvitur num.*
10. cum seqq.
- 2 *Nobilis in uno Regno, utrùm in alio*
fruaturs privilegij nobilitatis.
- 3 *Nobilitas alia est accidentalis, alia*
naturalis.
- 4 *Nobilitas accidentalis quibus honori-*
bus fruatur.
- 5 *Nobilitas civilis, seu naturalis quibus*
gaudeat, & n. 6.
- 7 *Titulati nō distinguuntur à nobilibus*
essentialiter.
- 8 *Affistere ad latus Principis est u-*
nus ex fontibus nobilitatis natura-
lis.
- 9 *Dux, Marchio, Comes, & Baro, unde*
sic vocati.
- 10 *Potestas nobilitandi est penes Princi-*
pem.
- 12 *Titulati aliorum Regnorum gaudent*
in Hispania nobilitate, ut sint immunes
à tributis.
- 11 *Rex transiens per alienum Regnum,*

potest in eo nobilitare.

13 *Qualitas impropria ad actum, de quo*
agitur, non attenditur.

16 *Consuetudo multum valet ad præce-*
dentias, & honores.

Ibi. *Quæ sit consuetudo in materia præ-*
sentis decisionis.

JUssu Serenissimæ Reginæ Aloisæ,
 (cujus anima in Gloria sit) dum hoc
 Regnum in minoritate Alphonsi fi-
 lij regeret, pro casu occurrenti quæsitus
 fuit, an aliqua honoris prærogativa tra-
 ctari deberet in hoc Regno alterius
 Regni titulatus? Et dixi.

Inter Jurisperitos, ac Politicos
 ventilatur, utrùm nobilis unius Regni,
 seu Reipublicæ fruatur in alio Regno,
 seu Repub. honoribus, ac privilegij
 nobilitatis?

In qua quæstione (certa ab incer-
 tis separando) distinguitur inter no-
 bilitatem accidentalem, (qualis est
 quæ provenit ex promotione ad Ma-
 gistratum, vel ad alium honorem) &
 no-

nobilitatem politicam, civilem, & naturalem (qualis est quæ derivatur, & continuatur à sanguine progenitorum nobilium.)

4 Qui solam habet nobilitatem accidentalem, si apud externos inveniatur, fruetur aliquibus privilegijs, ac honoribus: aliquibus verò non fruetur, juxta diversas leges, ac statuta, & consuetudinem loci; quoniam talis nobilitas est localis: *notatur in l. munerum 18. §. 1. ff. de muner. & honor. Bart. in l. 1. Cod. de dignit. lib. 12. numer. 30. Otalora de nobilit. part. 2. cap. 5. numer. 12. Garcia eodem tract. glos. 7. numer. 11. & 12. Gutierr. pract. lib. 4. cap. 14. numer. 45.* ideo hæc nobilitas veriùs *exemptio, & immunitas* nuncupatur, ut aiunt *Otalora d. tract. part. 4. cap. 1. numer. 12. vers. id verò, Garcia d. cap. 14. numer. 17. ad fin.*

5 Qui habet nobilitatem politicam, civilem, seu naturalem, gaudet ejus honoribus, ac privilegijs in qualibet mundi parte generaliter ad omnes casus; quia talis nobilitas non est localis, sed personalis ex virtute sanguinis, & qualitate naturali: ut DD. notant *per l. 3. ff. de interdict. & relegat. & bene probat apud Hispanos lex 2. tit. 21. p. 2.* atque ita comitatur personam quocùque vadat, portans semper idem jus suum. Ità colligitur ex doctrina Aristotelis *Rhetor. ad Theodect. lib. 2. cap. 15. & melius Polit. lib. 3. cap. 8. & lib. 4. cap. 3.* unde idem assumpsit, & expendit Lusitanus noster Hieron. *Osorius lib. 1. de nobilit. cap. 4. & latè confirmat Garcia d. glos. 7. numer. 17. & 18. & glos. 40. numer. 5. Joann. de Carvalho in cap. Raynaldus part. 1. numer. 219.* ac post magnam controversiam fatetur *Otalora d. cap. 5. numer. 32.* excipiens tributà in Regno Castellæ, ad quæ (inquit ille) tenentur exteri nobiles ob specialem rationem legum ejusdem Regni, quas consideraverat *n. 11.*

6 Unde inferunt *Garcia d. glos. 7. numer. 19. & Carvalho supra numer. 22.* ex

authoritate *Bartoli in l. 1. numer. 29. Cod. de dignit. lib. 12.* quòd Mahometanus nobilis apud suos, si apud nos degat ut liber, plenà gaudebit nobilitate, sicut nos; quod quidem *Otalora d. cap. 5. numer. 8.* atque *Gutierr. d. cap. 14. numer. 96.* testantur se vidisse observatum cum Infantibus, ac nobilibus Granatæ post conquestionem illius Regni. Additque ipse *Otalora numer. 19.* quòd etiam à tributis liberati sunt per sententias Genuenses, ac Mediolanenses, quorum refert nomina, quoniam probarunt se nobiles: contra illud quod supra diximus, eundem *Otaloram* circa tributa opinatum esse; de quo intelliguntur quæ scripsit *part. 4. cap. 1. n. 2. in fin.*

Planè titulati Duces, Marchiones, Comites, Barones, non distinguuntur essentialiter à nobilibus ex nobilitate politicâ, civili, & naturali, etenim nihil amplius habent, nisi hanc nobilitatem qualificatam cum illo titulo, vel titulatum cum illa dignitate, sub eodè genere nobilitatis: ita docuit *Bart. in d. l. 1. Cod. de dignit. lib. 12. per totum discursum illius lecturæ, præcipuè numer. 61. 62. & 63.* ubi ait quòd nobiles absque his titulis habent nobilitatem innominatam: & nobiles cum his titulis habent nobilitatem nominatam secundum titulos suarum dignitatum; sequitur *Cassan. in Catal. glor. mundi, p. 8. consider. 15. & considerat. 46.* ubi expressè ait, quòd sub nomine nobilium comprehenduntur Duces, ac reliqui titulati; quod etiam certum supponit *Fr. Joan. Benit. Guardiola in tract. nobilit. Hispan. cap. 40. & Carvalho supra n. 204.*

Patet hoc, considerata origine nobilitatis, è cujus fontibus unus est assistere ad latus Principis, eumque comitari: ut scribunt *Angel. Aretin. in l. omnium col. 1. Cod. de testam. Fas. ibi numer. 1. Cassaneus d. p. 8. consider. 19. Otalora supra part. 1. cap. ult. numer. 17. Cabedo part. 2. decis. 73. numer. 4.* per opti-

optimos textus in L. 1. Cod. de prapost. laborum lib. 12. & in L. 1. Codic. de domestic. & protector. eodem lib. in idē est Guardiolasupra cap. 3.

9 Atqui eadem est origo, & fons Titulorum; nam Duces cœperunt vocari qui ducebant, & regebant exercitus, & Provincias, juvando Principem in illo ministerio. Marchiones ex eo quod Principi assistebant in regimine marcharum, seu confinium Regni, aut prope mare. Comites quia Principem comitabantur pro consilijs; (unde apud nos eo ipso quod quis est Comes, fit à Regis consilijs.) Batones inceperunt in filijs Regum secundò, vel tertio genitis, quibus parentes partiebantur terras regendas; nunc vero sunt qui cū jurisdictione habent vassallos, possidēt Regalia; & habentur quasi capitanei Regni, prompti ad labores, ideoque appellantur Barones, quod verbum, cum Gracum sit, Latinè interpretatur: in laboribus fortis. *Hæc omnia constant ex cap. 1. Quis dicatur Dux, Marchio, Comes, &c. in usib. feudor. & ex L. Castellæ 11. tit. 1. part. 2. ubi Gregor. Lop. Luc. de Pena in L. ult. Cod. de mancip. & colon. lib. 10. Petr. Gregor. synt agmat. part. 1. lib. 6. c. 10. Thusc. lit. B. conclus. 27. Guardioli. supra cap. 41. 46. & 47. Mastrillo de magistrat. lib. 4. cap. 6. numer. 1. & cap. 7. num. 8. Cabedo d p. 2. dec. 104.*

10 Cum ergo Titulatus idem essentialiter sit ac nobilis, ex naturali, civili, ac politicâ nobilitate; eodem jure mereri debet, servatis servandis: unde sequitur quod quemadmodum talis nobilis quocunque vadat, fruitur honore suæ nobilitatis; ita Titulatus fruitur honore sui tituli, hoc est, suæ nobilitatis illo titulo qualificatæ, seu suæ nobilitatis nominatæ; ut eam appellat Bart. jam citatus, quam nobilitatem ei contulit, declaravit, seu amplificavit Princeps, penes quem potestas ad hoc erat, L. 3. Cod. ubi Senator. vel clariss. & ibi notat glos. 5. Bart. in d. L. 1. num. 29

Bald. in cap. 1. num. 1. Quis dicatur Dux? March. &c. in feud. & in L. sacrilegij Cod. de divers. rescript. Jason. in L. omnium num. 1. Cod. de testam. Cassan. d. p. 8. consider. 1. vers. nobilitas, Tracquel. de nobilit. cap. 6. per tot. Gutierr. d. lib. 4. cap. 14. numer. 58. Guardiola d. tract. de nobil. cap. 14. in tantum, ut etiam transiēs per alienas Provincias, possit in eis insignia nobilitatis dare, exercens voluntariam jurisdictionem, quæ Regibus circa hoc annexa est; Bart. in d. L. 1. Cod. de dignit. lib. 12. num. 47.

Atque ita in terminis nostris ait 12 Otalora de nobilit. part. 2. cap. 5. nu. 30. vers. sexta conclusio, quod nobiles aliorum Regnorum, qui sunt illustres, (synonymum est qualificatæ nobilitatis, quam cum Bartolo ita supra vocavimus) veluti Marchiones, Comites, Barones, ac similes cōmorātes in Hispaniā, non obligantur ad tributa, ob notoriam qualitatem sanguinis, & dignitatem; & quod sine dubio, ex juris regulis, & discursu rationis sic judicabitur, si negotium vertatur in judicio, cum tamen in num. 32. dicat simplices nobiles, non decoratos titulo ad tributa obligari. Idem in terminis ait, & refert bis judicatum Mastrillus de Magistrat. lib. 4. cap. 13. numer. 30. & 57. cum alijs, quos citat.

Verū conclusio nostra non ab- 13 solutè intelligenda est, sed servatis servandis cum suis limitationibus. Prima patet: ut non procedat in actibus publicis, & solennibus. Nam, cū in his designati sint honores, præminentia, ac prærogativa pro naturalibus ejusdem Regni; manifestum sit quod non admittuntur exteri, quanvis aliās habeant sublimiores titulos: quia qualitas, quæ non est propria ad actum; de quo agitur, minimè attenditur; ut dixi decis. 104. numer. 5. addo Menoch. conf. 51. num. 43. & in terminis Joann. Anton. Lanarum conf. 72. à n. 2.

Secunda limitatio est, ne loquum 14

habeat in aliquibus honoribus, seu privilegijs, valde specialibus in uno Regno, & non in alio; etenim, cum æstimatione ista in quacunque parte mundi debeatur quasi naturaliter ex quodam jure gentium, ut *convenitur ex jam citata L. 3. de interd. & relegat. & ex Tiraquel. de nobilit. cap. 35. num. 4. atque Garcia præallegat a glos. 7. num. 17* hæc naturalis, seu gentium observatio non militat in particulari, & valde speciali unius Regni; sed in his, quæ apud omnes, seu apud plures est generale, v.g. in Hispania Duces omnes, & ex Marchionibus, & Comitibus illi, qui talem prærogativam ex speciali concessione habent, coram Rege sunt coopto capite, ac in Regio Sacello, vel in alia Ecclesia sedent, *Grandes*, nuncupantur: quibus honoribus in Lusitania gaudent non solum Duces, sed omnes Marchiones, & Comites: his honoribus non gaudebit ullus ex titulatis alterius Regni. Et è contra titulati Hispani, ac Lusitani, qui fruuntur illis honoribus coram suis Regibus, eis non fruuntur coram Regibus Galliarum, Magnæ Britanniarum, atque alijs, coram quibus omnes titulati sunt detecto capite. Quinimo nec Lusitanus tegitur coram Rege Hispaniarum, neque Hispanus coram Rege Lusitaniarum, quanvis unusquisque eorum coram proprio Rege tegatur; quia hic honor valde specialis in solis his Regibus non est de generalibus; quos dignitas tituli secum portat quocunque vadat. In quo articulo placet referre quod cum Dux de Richemont in Scotiam venerit ad Curiam Carolici Regis Philippi IV. Rex ex benevolentia iussit eum caput operire, fortassis quod per sanguinem Scottum propinquus erat Regi M. Britanniarum; rediens autem in Angliam, coram Rege aperto capite stabat.

15 Concludimus ergo, quod titulatus in uno Regno, debet in alio gaudere non solum honoribus, ac præro-

gativis simplicis nobilis; sed ulterius illis, quæ generaliter convenient suo titulo, tanquam nobilitati qualificata, & amplificata: eisque ubicunque vadant solent dari. Inter quas sunt interior aditus in Regio Palatio: Rex majori benevolentia cum excipiet: reliqui in sermocinando *Dominationem* vocabant; ille tamen ex urbanitate similiter respondebit nobiliori us; cæteraque similia habebit, ita ut cum discrimine præfulgeat dignitas tituli ultra nobiles non titulatos.

Et quoniam in præcedentijs, ac 16 honoribus multum valet consuetudo, ut dixi decis. 102. num. 6. cum addo Petr. Gregor. *synagm. lib. 6. cap. 9. numer. 14. Menoch. conf. 902. numer. 45. & conf. 126. num. 2. Tiraquel. de nobilit. cap. 21. numer. 55. Garcia eodem tract. glos. 7. numer. 23. Gratian. discept. cap. 867. numer. 25. Posthum de manut. dec. 32. numer. 6. Larrea allegat. fiscal. 51. numer. 8. Michael. Ferro Manrique de præbend. Ecclesiast. quaest. 18. numer. 1.* ex notijs aliorum Regnorum attestari possum, Principes honorabilis agere cum titulatis extraneis, quam cum nobilibus; habita differentiâ inter eisdem titulatos ex qualitate profapia, atque status, non enim eadem mensura omnes metiuntur extranei, licet eadem mensurâ omnes metiantur proprii subditi ejusdem tituli: cujus differentiæ ratio est, quod tituli proprii Regni habent mensuram de justitia, quæ non alteratur, extranei verò metiuntur ex gratiâ, quæ maior est, aut minor. Reges Galliarum, ac Magnæ Britanniarum in literis suis consanguineos vocant aliquos titulatos aliorum Regnorum, quod & Rex noster sæpe faciebat, cum ego essem Secretarius Status.

Jussa Reginae Serenissimæ visæ fuerit supradictæ rationes in conferentia trium Consiliariorum Status, Marchionis de Nisa, Marchionis de Marialva, Comitis de Sancto Laurentio, & Petri Vieyra da Sylva tunc Secretarij Status,

Statûs, postea Episcopi *Leyriensis*, & mei qui hoc scribo : atque in præfa-

tum modum procedendum fore placuit, & Maiestas sua approbavit.

DECISIO CXVII.

Censum annuum ad vitam, vel vitas, [*tença* vocamus] impositum super redditibus patrimonij Regij, non reputari, nec regulati tanquam bona Coronæ. Item unam vitam, quæ mortuæ succedit, lucrari proventus à tempore mortis prædefunctæ.

Ad nostram Ordinat. lib. 2. tit. 35.

SUMMARY M.

- 1 Proponitur casus, & n. 2. & 4.
- 2 In bonis Regiæ Coronæ non succedunt transversales, neque feminae.
- 3 Census super redditibus patrimonij Regij non reputantur bona Coronæ.
- 5 Subrogatum quando assumat naturam subrogati.
- 6 Gratia bonorum Coronæ non intelligitur ultra expressum in donatione.
- 7 Census super redditibus Patrimonij Regij lucrantur à momento concessionis gratiæ.

Illustrissima Domina Maria de Vasconcellos Comitissa *da Calbeta* obtinuit à Catholico Rege Philippo III. qui hoc Regnum gubernabat, tria cruciatorum millia annua in bonis Regiæ Coronæ; vel, in horum defectu, in censu super redditibus patrimonij Regij (*tença* vocamus) pro se, & post ejus obitum pro filio, & nepote masculis primogenitis : & non extantibus masculis, pro filia, vel nepte feminis primogenitis, dum supradicti viverent. Possedit Domina Maria censum super patrimonio, quia non ha-

buit bona Coronæ: ac post ejus mortem successit ejus filius Joannes Gonsalves de Camera, Comes *da Calbeta*, quo defuncto sine sobole: Ludovicus de Vasconcellos & Sousa Comes *de Castello Melhor*, ejus nepos ex sorore, succedere voluit in tertiam vitam prædictæ gratiæ: quoniam erat nepos maior prænominatæ Mariæ primæ donatariæ, ex filia Domina Mariana de Lancastra & Vasconcellos, Comitissa *de Castello melhor*, atque ita expressè vocatus pro tertia vita.

Sed Procurator Regij patrimonij opposuit, quòd, cum Ludovicus non esset descendens ultimi defuncti, sed transversalis, nepos scilicet ex sorore, nequaquam poterat succedere, resistente lege nostra *Mentali in Ordin. lib. 2. tit. 35. §. 15.* quæ ad successionem bonorum Coronæ (quolibet modo donentur) transversales ultimi possessoris non admittit, quanvis descendant à primo donatario: & multo minus cum tam descendentià à primo, quàm consanguinitas cum ultimo, esset per matrem, vetante alia Ord. *codem tit. 35. §. 14. juncto §. 4.* ubi omnis soboles feminina excluditur. Proinde dicebat

Regius Procurator censum vacasse, cū in gratiā non inveniretur dispensata dicta lex *Mentalis*, ut aliquando fit.

3 Replicabat prætor Ludovicus Comes; quod cum anno 1623. Rex Catholicus Philippus Quartus concessisset generaliter futuram successione bonorum Coronæ, ac Ordinum Militarium pro filiis eorum, qui fuerunt in bellica expeditione navali ad recuperandam Civitatem *Babiæ* in Brasiliā, à Batavis tunc occupatam; postea per decretum declaravit, appellatione *bonorum Coronæ, ac Ordinum*, non comprehendi census, seu *tenças*, de redditibus patrimonij Regij; hoc enim constituere tertiam speciem diversam; adduxitque ex scrinio Secretarij gratiarum testimonia de hujusmodi praxi. Quapropter gratiam, & casum instantem nil habere cōmune cum lege *Mentali*; imò esse in terminis ordinarijs communium concessionum, in quibus succedunt qui vocati reperiuntur: & vitæ debent compleri effectivæ.

4 Meum fuit quæstionem definire, qui in consilio Regij patrimonij Consiliarius, eram simul justificationum Judex: & pronuntiavi in favorem Ludovici Comitis, ut in tertia vita succederet; movebarque præcipuè ex allegata declaratione Regis Philippi IV. & à praxi attestata observatione.

5 Neque huic resolutioni obstitit considerare quod principalis gratia facta fuerat de bonis Coronæ; & in horum defectu de censu prædicto quasi subrogato, qui, tanquam talis, debebat sequi naturam ejus, in cujus locum subrogabatur; *L. si grege 21. ff. delegat. 1. & dixi decis. 20. numer. 32.* quoniam advertēbam illud diæterium non procedere ubi datur diversa ratio, ut ibidem quoque dixi, & addo *Ant. Gabriel. commun. lib. 6. tit. de regul. jur. conclus. 2. numer. 78. in limit. 11.* datur verò diversa ratio inter terras, & alia bona Coronæ, ac censum de redditibus Regis patrimonij; nam quod ad Co-

ronam pertinet, tanquam pretiosius, in tantum voluit Rex Legislatores conservare, ut nihil ex interpretatione possit habere donatarius, etiam si consuetudinem alleget, ultra expressum in donationibus, *Ordin. lib. 2. tit. 45. § 9. 10. 55. & passim alibi, Cabed. p. 2. dec. 11. numer. 5. & dec. 14. n. 4.* cū in cæteris beneficia Principum latè intelligantur, ut DD. sæpe docent; imò etiā à consuetudine regulentur, ut scripsi *sup dec. 20. numer. 14.*

7 Hinc postea exorta fuit alia quæstio, à quo tempore Ludovicus tertia vita lucraretur redditus, an à tempore sui diplomatis per Cancellariam expediti, vel ab obitu secundæ vitæ, cui successit? Et pronuntiavi debere lucrari redditus ab obitu vitæ secundæ, quia à tempore illo facta extabat gratia, è cujus sola concessione lucratur redditus, ut laicus ostendi præ allegata *decis. 20. numer. 4. & 5.* optimè in terminis conducit *decis. supra 86. numer. 5.* Et quoniam de hoc valde fuit disputatum, ita ut Regius Procurator (quod rarò fit) appellaverit ad Consilium, ubi tandem sententia mea extitit confirmata; eam per verba formalia huc transcribam, quanvis patria lingua, (cum ad nostrū Lusitanicæ jus præcipuè pertineat) continet enim specialitates, quas referre placet. Talis itaque fuit.

Mostra-se pelo padraõ junto pertencem ao justificante Luis de Vasconcellos & Sousa, Conde de Castello Melhor, tres mil cruzados de tença em sua vida somente, em que succedeo por morte do Conde da Calheta Joõ Gonçalves da Camera seu tio, como ultima vida das tres, para as quaes se fez mercê da dita tença a sua avó. Mostra-se, que conforme a direito, declarações de Sua Magestade, & estylo observado, as tenças se começaõ a vencer des o tempo, que foy feyta a mercê dellas, ainda que o padraõ não seja passado pela Chancellaria, por quanto o passar-se pela Chancellaria, he só necessario para a execução,

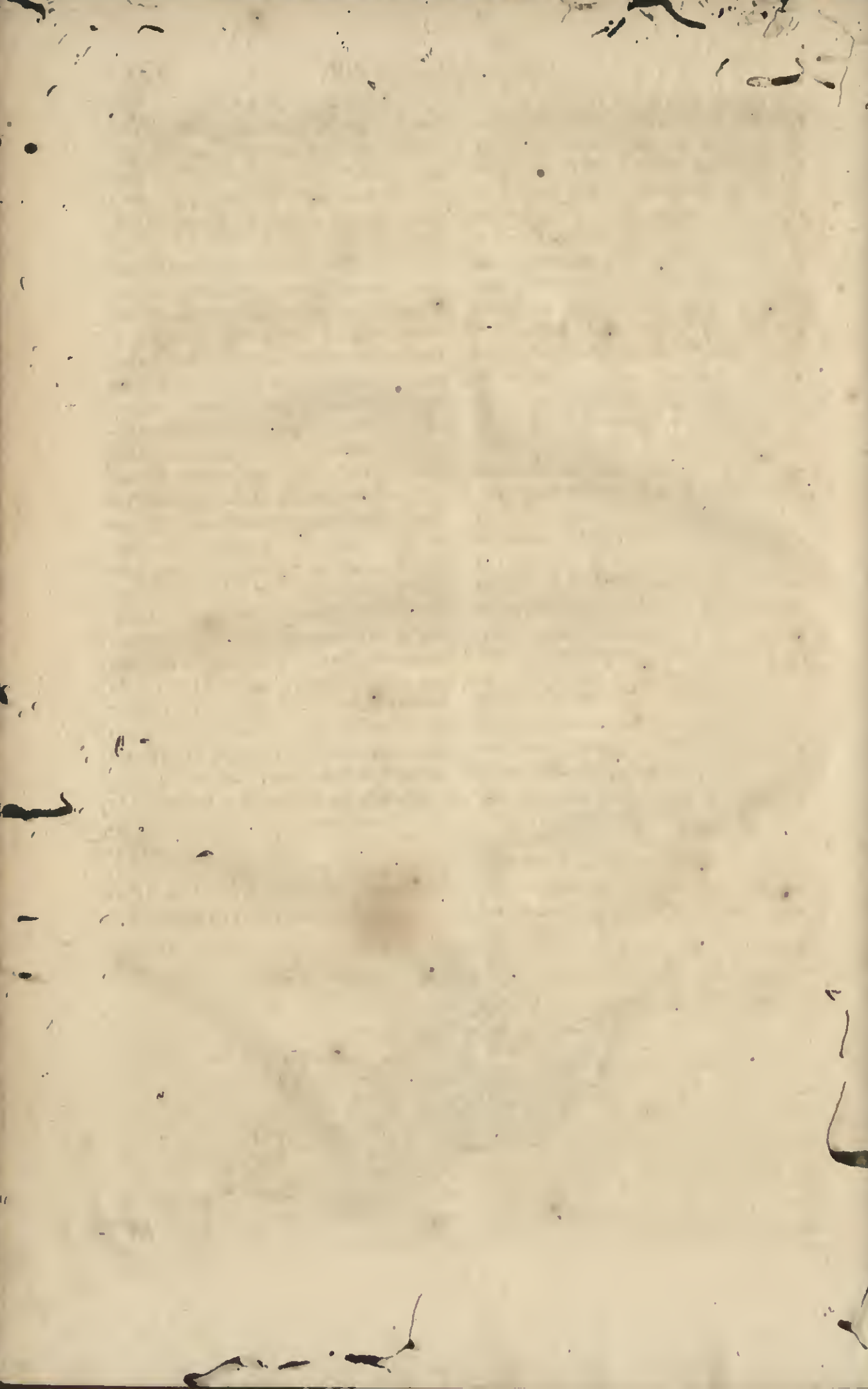
ção a qual, chegando a fazerse, se faz tambem para o vencido do tempo passado depois da merce concedida. E nesta forma procede a Ordenação livro segundo, tit. 39 Contra o que não faz a decisão 39 do Doutor Jorge de Cabedo na segunda parte, p. r quanto, ainda que refere que se julgou contra o successor da tença; tambem refere, que estava concedida revista ao tempo que escrevia, posto que não estava ainda julgada. E assi a concessão de revista com quatro Desembargadores confirmes pesa tanto como a sentença, que poderia ser dada pro tres somente. Antes o mesmo Cabedo na primeyra parte decis. 8. n. 31. afirma que as tenças se vencem do tempo da concessão; & o decreto de que se faz menção no fim d aquelle numero, não foy passado contra esta resolução, antes confirmandoa, seguindo se ella até então só por costume, como tinha dito o mesmo Doutor, & aquelle era decreto, pelo qual já hoje não ha duvida nesta materia. Nem se pôde dizer que aquelle decreto era o disposto na Ordenação sima allegada, que de pois da dita decisão se promulgou; por quanto à tal disposição não chamaria Cabedo nova, pois já a havia na mesma forma pela Ordenação antiga livro 2. tit. 20. O que visto, & como a mercè estava feyta para a terceyra vida já do tempo em que fora concedida a primeyra; & por morte da segunda não vagou, mas passou logo a continuar se por terceyra no Justificante; hey

por justificado que lhe pertencem os redditos do dia da morte do Conde de Calheta segunda vida em diante. E que supposto ter já o padraõ passado pela Chancellaria, se lhe devem pagar, feyta conta do que importão. Lisboa 16. de Abril de 1660.

A esta minha sentença veyo o Procurador da Fazenda com embargos. E porque os não recebi, aggravou para o Conselho da Fazenda; no qual se lhe deu provimento, julgando-se, que eu devera receber, & haver por provados os embargos; por quanto, conforme a Direyto, se não podia vencer a tença, senão do dia da postilla do padraõ para a terceyra vida passar pela Chancellaria em diante. Esta sentença do Conselho embargou o Conde; & examinada outra vez a causa no mesmo Conselho, se receberam, & houveram por provados os seus embargos; delarando-se que o Procurador da Fazenda não fora aggravado por mim; confirmando-se a dita minha sentença em 10. de Janeyro de 1661. A esta ultima sentença tornou o Procurador da Fazenda a oppôr embargos, que o Conselho lhe não recebeo, em 10. de Março de 1661.

Advirta-se, que estas sentenças se deraõ, governando a Serenissima Rainha Regente, muito antes que a Magestade del Rey Dom Affonso romafse o governo, & o Conde de Castello Melhor fosse seu primeyro Ministro.

APOLOGETICON
 JURIDICUM
 PRO CONCEPTIONE IM-

maculatæ Virginis in primo instanti

SVB PROTECTIONE SANCTISSIMI JOSEPHI
 ejus Sponsi, ac Tutelaris.

DEVOTIONIS ERGO SCRIBEBAT D. ANTONIUS
de Sousa de Macedo, indignus tanti mysterij venerator.

SUB tuum præsidium, Joseph sanctissime, quod Virgini Sponsæ,
 ac Matri suæ Omnipotens elegit, in lucem prodit hæc pro jure ejus-
 dem Virginis allegatio. Et creditor, & debitor illius es; nam ex of-
 ficio, & tibi debetur munus, & suscipere debes: cujus in *vita* exis-
 timationem protexisti, in Conceptione defendere teneris, ut ex omni parte sis tu-
 telaris. Quod tibi in hoc opere subministrare sum ausus, benigne accipe; sub
 tuaque protectione me, habeas enixè deprecor per immaculatam Conceptionem
 ipsius, quam tibi etiam sponsam Dominus dignatus est dare, & cum perenni glo-
 ria intueris in Cælo. Amen.

PRO:

272

PROOEMIUM

MATERIAM, ET INTENTUM

exponit.

NISI omne quod infra stellarum orbem est, quæstionis ansæ humanæ mentis imbecillitas obligasset, expostulari jam dudum potuisset, cur Dei Genitricem in suæ *Conceptionis* culmine hac necessitate natura non exemerit? Cæterum, cum Divina Providentia mysterium, quod Religio, cultusque gentium immaculatum agnoscit, aliquorum opinioni, ex permissionis, vel ordinationis arcano expoluerit, non incongruum fit, devotionis ergo alios in arenam descendere pro veritate. Vicerunt jam multi Theologia decorati. Nunc suam etiam laurum quærit Jurisprudencia solis legibus armata, ambiunt civiles textus individuum triumphum: pius labor, sed periculosa præsumptio. In agenda provincia sæpe dubitavi, utrum difficilius, aut maius esset negare, vel efficere quod optabat animus; nam & negare præclara cupienti durum admodum mihi videbatur: & suscipere tantam rem vix arbitrabar ejus esse qui prudentium reprehensionem vereretur. Tandem quod implere non possum, negare non sum ausus, sed Deus ipse juvat in bonum audaces; & cum omnis præstantissima defensio illustri gratiâ excipiat; tum ejus Virginis erit jucundior, cui plurimum debeamus; commune quippe negotium tractatur, aliquantulum enim rependit qui creditoris laudes gratulanter audit. Ad rem igitur.

THEMA, CASVS, QVÆSTIO.

Supremus ille Imperator, qui non ex potestate à populo transf-
 1 lata, ut in terrenis inquitur textus in *L. 2. §. Novissimè, ff. de just. & jur. L. 1. de constit. Princip. §. Sed & quod Principi placuit, Instit. de jur. natur.* at ex semetipso, à quo procedunt omnia, *L. 1. in princ. Cod. de veter. jur. enucl.* solus jus habet summum condendi leges; quid-
 quid de se jactitasset Justinianus in *L. 2. §. Hoc autem, vers. quid si verè Cod. dist. tit. & in L. ult. in fin. Cod. de legib.* Adamo primo hominum
 2 Parenti edixit *Genes. 2. 17.*

De ligno autem scientiæ boni, & mali ne comedas; in quocun-
 que enim die comederis ex eo, morte morieris.

3 Non fuisse præceptum personale, sed veram legem perpetuam, Adamo,
 ut capiti, pro tota posteritate impositam, firmat cum Theologis Pat. Sua-
 res, *de legib. lib. 9. cap. 1. num. 5.* quod nostræ legalis intentionis non est
 4 agere. Et quanvis jurisprudentiæ foret ostendere, omnes habuisse legis
 qualitates, ad notata in *cap. Erit autem, distinct. 4.* attamen propositi in-
 stituti sola est inspectio: quando quidem Adam comedit:

An Maria Dei-Genitrix fuerit specialiter à pœna illius legis
 exempta in primo Conceptionis instanti?

Quod tripartito discursu ventilabimus.

PARS PRIMA

Arguit Deiparæ Conceptionem in primo instanti labe
 originali maculatam.

Ex vitio nature.

Primò, quoniam, sicut civitas in
 multis civibus, tanquam membris,
 unicuique est corpus, *L. fin. ff. de num-
 dm. Bart. conf. 196. incipit, Civitati*

*Camerini, num. 6. ad fin. vers. quando-
 que lib. 1. Apostil. ad eundem, in extra-
 vag. qui sint rebel. in ver. Lombardiæ,
 num. 6. ver. Civitas, Bald. conf. 327.
 in-*

incipit, *Pridie, numer. 10. in fin. vol. 1.*
 2 *Thusc. lit. C. conclus. 280. num. 1. 2. & 3.*
 quod corpus, in civibus succedentibus
 continuatum, vivit semper idem quod
 in præmortuis fuit à principio, *L. pro-*
ponebatur 76. ff. de judic. facit L. si
græge 22. ff. de legat. 1. & ratio textus
in L. si ususfructus 8. ff. de usufr. le-
 3 *gat. ita genus humanum in multis ho-*
 minibus unicum est, *glos. verbo, huma-*
no, per text. ibi, in §. Jus autem gentium,
Instit. de jur. nat. & continuatum in
 4 *personis tanquam membris, semper*
 vivit idem quod fuit à principio in
 suo capite; *secundum text. in d. L. pro-*
ponebatur, de judic. in fine, ibi: Cujus
rei species eadem consisteret, rem quo-
que eandem esse existimari. Qua pro-
 pter, quemadmodum præterites civi-
 tatis cives eodem jure quo primi olim,
 tenentur, & regulantur, *ut per DD.*
in d. L. proponebatur; sic etiam Maria
 generis humani pars, eodem jure ori-
 ginalis culpæ tenetur, & regulatur cum
 Adamo primo suo capite: ex vitio na-
 turæ; & considerata membrum cor-
 poris totius generis humani, peccavit
 5 ex voluntate illius capitis; ut aliàs in
 jure civili puniuntur membra corpo-
 ris Tirij, vel Sempronij ob delictum à
 capitis voluntate commissum. *Authent.*
sed novo jure, Cod. de serv. fugitiv. Au-
thent. ut nulli judic. §. fin. collat. 8. cum
similibus.

Ex pacto.

6 Secundò, quia Deus gratiam Ada-
 mo contulerat, quasi maioratum (ut
 loquuntur Theologi) descendentibus
 transferendum, ni comederet de ar-
 bore prohibita; sin minus, eum amit-
 teret; quo casu descendentes privavit,
 cum Adamus jam non posset transfer-
 re quod non haberet, *L. nemo plus, ff.*
de regul. jur. imò ipsi descendentes
 7 *privati fuerunt ex pacto cum capite, in*
 quò omnes erant. Nullus verò dubi-
 tat pactum, seu legem à maioratùs in-
 stitutore datam, debere observari, *ex*
regula L. pen. ubi glos. voluntas, ff. de

legat. 1. L. cum ita, aliàs L. omnia 32.
 §. in fideicommissio, ubi Bald. ff. de le-
 gat. 2. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 2.
 num. ult. & alijs plena manu à me relatis
 decis. 16. à num. 1.

Ex qualitate criminis.

Tertiò, quòd Adamus (ultra in-
 obedientiam) in esu prohibito æmul-
 latus est Deum, volens Deo assimila-
 ri: *Genes. 3. 5. ibi: Eritis sicut Dij,* quod
 esset Divinitatem destruere: Deus e-
 nim non esset Deus, si non esset unus:
 atque ita vertebatur crimen læsæ Ma-
 iestatis primi capitis; *in totis titulis, ff.*
& Cod. ad leg. Jul. Maiest. Imò ad ta-
 9 *le crimen sufficeret quòd per illam si-*
 militudinem Divina Maiestas minue-
 rerur, quanvis non destrueretur, *Bu-*
dæus in L. 3. ff. illo tit. Petr. Gregor.
Syntagm. part. 3. lib. 33. cap. 3. à numer. 2.
Tiber. Decian. in tract. crimin. lib. 7.
cap. 2. à num. 4. Planè Maiestatis Reus 10
 omnia bona amittit, nullamque hære-
 ditatem transmittit ad descendentes,
L. quisquis §. 1. Cod. ad L. Jul. Ma-
iest. Authent. Gazaros, & in corpore
unde sumitur, Cod. de hæretic. cap. ver-
gentis 10. eodem tit. in Decretal. quæ
jur a sequitur nostra Lusitana lex lib. 5.
tit. 1. in fine principij, & tit. 6. §. 9. er-
 go Adamus non transmisit ad descen-
 dentem Virginem hæreditatem gratiæ
 originalis, quam amiserat per crimen:

Ex effectibus culpæ.

Quartò. Beatissima Virgo exper- 11
 ta est passiones, quæ mortalibus eve-
 nerunt ex pænâ peccati primi paren-
 tis: ergo incurrit illud peccatum; a-
 lioquin Divina Justitia non pateretur
 quòd pœnam haberet sine delicto; cõ-
 tra regulam *L. Sancimus, Cod. de pæn.*
de qua glos. verbo, vitium, in L. Lege
12. tabularum 14. Cod. de legit. hæred.
& glos. margin. ac Bart. per text. ibi,
in L. rescriptum 6. ff. de his quib. ut
indign. Et quando terrestres Principes
 de ejus observatione jactantur *in*
Authent. de incest. nupt. in princip.
collat. 2. & in Authent. de mandat.
 Princip.

Princip. §. Oportet, vers. scilicet enim, col-
lat. 3. atque idem omnes iudices iura-
mento adstringunt, in *Authent. ut
iudic. sine quoquo suffrag. §. Eos; præ-
cipiè in Authent. ius iur. quod præct.
ab his, vers. & equis, d. colat. 2.* quan-
to magis Cœlestis ille Imperator, Ju-
dicium rectissimus, hujus fuerit juris
observator erga suam Genitricem!

Et Redemptione.

- 12 Quintò. Eadem Virgo beatissima
per Christum Dominum fuit redem-
pta; nemo negabit: ergo concepta fue-
rat in peccato: aliter redemptione non
indigeret; privatio enim supponit ha-
bitum, *L. decem, ff. de verb. oblig. cap.
Quod verò 32. quæst. 2. cap. Sicut ex li-
terarum 20. de homicid. glossa, verbo,
legitimè accusari, in cap. Ad disso: vnz-
dum 13. de desponsat. impuber. cum a-
lijs adductis per Jason in d. L. decem, nu-
17. & 18.*

Ex textu Apostoli.

- 13 Sextò, urget generalitas, quâ D.
Paulus ad Roman. 5. 12. legis illius
vim explicuit: Omnes (inquiens) in
Adam peccaverunt. Nam dictio, om-
nes, universalis est, ac neminem exci-
pit, *L. Julianus, alijs L. testatorem 68.
ubi Bart ff. de legat. 3. L. pediculis 32.
§. Labeo, de aur. & argent. leg. Bart.
conf. 50 incipit, Santutia, numer. 3. in
lib. 2. Menoch. de recuper. remed. 15.
num. 194 & conf. 20. numer. 17. & conf.
156 numer. 23. Gratian. dec. 24. numer. 5
& alij citati ab August. Barbof. de di-
ctio. in dict. omnis, numer. 1. Includit
omnes simul, & singulos de per se,
Surd conf. 460. numer. 39. Vnde opera-
tur, ac si de singulis facta esset specialis
expressio: *Bart. in L. 2. numer. 2 ff. de
novation. Surd. conf. 31. numer. 27. &
d. cis. 265. num. 30.* Hinc est quòd etiã
comprehendit eos, qui aliàs non veni-
rent, *L. fin. ff. de pœnis leg. Bald. multa**

norabili, inde inferens, in *L. omnia, in
princip. ff. si cert. per. Roland. conf. 54.
num. 44. vol. 3. Surd. d. n. 27. & conf. 73.
num. 63 & conf. 463. numer. 44. Mo-
noch. d. cis. Florent. 69. numer. 8.* ita ut
nulla persona excipiat, *prosequitur
idem Monach. decis. Florent. 71. num. 17.
cum Cravet. conf. 274. à num. 1.* Si enim
aliquis exciperetur, jam non esset ve-
rum dicere, omnes, notat cum Decio
*Surdus d. conf. 73. num. 63. & conf. 179.
num. 17. & d. conf. 453. numer. 44.* Qui-
nimo ejus significatio extenditur ad
id quod ex proprietate vocabuli non
comprehenderetur; exempli gratiã:
legatis omnibus terris, censentur etiam
legata ædificia, quæ non compren-
derentur sub nomine terrarum, nisi
dictio, omnis, adjiceretur. *Monach. d.
decis. 69. num. 9. per ea quæ Alex. conf.
102. à numer. 1. lib. 6. sequitur Barbof.
supra numer. 1. in fin.* Cum ergo Apосто-
lus dicat omnes in Adam peccasse,
etiam Mariam, faltem in primo instan-
ti, comprehendit.

*Ex silentio sacrarum Scri-
pturarum.*

Septimò. Non est verosimile, ¹²
quòd Apostolus in supradicto pronũ-
riato non excepisset Deiparam, si verè
immunis esset: nec sanctæ Scripturæ
omnino silerent de hac immunitate,
quia non solet omitti declaratio eo-
rum, quæ speciali notã digna censentur,
ut notatur in *L. item apud Labeo-
nem 15. §. At Prætor, ff. de injur. L. 3.
vers. miratur igitur, ff. naturæ caupon.
L. 1. §. dixerit, ff. de publican.* potius
præsumendum fuisse, quoniam im-
munis non erat à regula generali.

Hæc de jure civili videntur suade-
re, istam etiam Adami filiam præfixæ
legis pœnam incurristi, in primo sal-
tem Conceptionis instanti.

PARS SECUNDA.

Firmat Deiparæ Conceptionem in primo instanti à
labe originali liberam.

Sed verius, & quidem verissimè
Deiparam, etiam in primo Cõcep-
tionis instanti, à labe originali exem-
ptam (omissis Theologicis) con-
vincunt sequentia fundamenta juridi-
ca, de quibus solis instituimus tracta-
re.

Ex jure sponsæ.

1 Primò adest textus in *L. Princeps*
31. ff. de legib. ibi: Princeps legibus
solutus est; Augusta autem, licet legi-
bis soluta non est, Principes tamen ea-
dem illi privilegia tribuunt, quæ & ipsi
habent. Consonant textus in L. Fiscus
6. in fine, ff. de jure fisc. & in L. bene à
Zenone, Cod. de quadrienn. præ-
script. intelligendum de privilegijs cõ-
patibilibus, ut explicat glossa in eadem
legè Princeps: quæ glossa specificat in
exemptione à tributis, optimè ad no-
strum casum, cum labe originalis tri-
butum sit naturæ. Igitur, cum Beata
2 *Virgo fuisset ab æterno Sponsa electa*
Spiritus Sancti, ac Cælorum Impera-
trix, ut habetur Proverb. 8. 22. & Eccle-
siastic. 24. 14. ex tunc illam exèptionè
3 *habebat: nam licet sponsæ electæ in*
futurum non adaptentur jura odiosa
tanquam præsentis uxori, gloss. ult. in
L. solet 10. ff. de his qui noi. infam. fa-
vorabilia tamen competunt, L. 2. §.
fin. ff. de privileg. creditor. de quo ibidè
glos. verbo, ad privilegium, L. si sponsa
74. ff. de jure dot. L. lex Julia 4. ff. de
fund. dotal. latè Liraquel. in L. 16. cõ-
nub. glos. 2. num. 1. Solorzan. de jure
Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 20. numer. 28.
4 *Juvat, quòd quando Princeps conce-*
dit titulum, officium, vel beneficium,

censetur simul concedere omnes qua-
litates, non solum necessarias, atque
essentiales illi statui, *L. quidam consu-*
lebat 57. ff. de re judic. L. 2. de jurisd.
omn. judic. L. ad rem mobilem 56. L. ad
legatum 62. ff. de procurator. cap. Suspi-
cionis 39. vers. ab ipso de offic. deleg.
glos. ult. in L. 3. Codic. si à non compet.
jud. Jas. in d. L. 2. numer. 5. Menoch. de
recuper. remed. 1. à num. 362. & remed.
6. num. 13. Pereyr. de manu Reg. tom. 1.
præhud. 1. num. 12. verùm etiam hono-
rificas, & decentes; optimi textus
in L. un. §. Sed & si quis homini libero,
Cod. de Latin. libert. toll. & in L. 1.
Codic. de domest. & protector. lib. 12.
DD. per text. ibi, in L. 1. Cod. de præ-
posit. labor. eodem lib. Tiraquel. de no-
bilit. cap. 6. num. 10. ubi alios citat. At
nemo ambigit quòd Dei sponsæ hono-
rificentius, ac decentius fuerit, ab om-
ni labe semper abfuisse, quàm post labè
sanctificari.

Ex jure maternitatis.

6 Secundò, Beatissimam Virginem
Mariam esse veram Dei Matrem nemo
dubitaturque textus in *L. nos*
reddentes honorem, Cod. de sum. Trinit.
Ergo ei debebatur qualitates propriæ
hujus maternitatis, & hujus nominis,
juxta text. in L. sed si meis, aliàs, sed
si ex meis 26. ff. de acquir. rer. domin.
L. propriè bona 83. ff. de verb. signif.
L. fin. Cod. de his qui ven. etat. im-
petr. §. Est & aliud. Instit. de donat.
Nullus verò negabit Matri Dei con-
veniens, imò proprium fuisse immac-
ulatam esse. Atqui non poterat esse
immaculata, si peccatum aliquando ha-
buisset. **7**

8 buisset. Nec sanctificatio superveniens illam maculam tollere poterat, *L. in bello* 12. § *Factæ*, aliàs *factæ*, ff. de captiv. & post limin. revers. ibi: *factæ autem causæ, insecta nullâ constitutione feri possunt*: notatur in *L. siis*, qui pro emp. ore 15. ff. de usucap. Aliat. paradox lib. 6. cap. 2. Cov. in regula possessor part. 2. § 1. in fin. de præscript. sat erat ejus vestigium, vel nota minima, ne immaculata diceretur ut aliàs in testibus noratur, per *L. optimam ad fin.* ibi: *testes undique idoneos*, Cod. de committ. & contrab. stipul. glossa, idoneos, in §. Item verborum, Instit. de inutil. stipulat. glossa, maiores, in cap. 1. de consang. & affinit. Bald. in d. *L. optimam*, num. 8. Roland. cons. 7. nu. 13. vol. 1. Mascard. conclus. 855. num. 10. & conclus. 1360. num. 6. qui alios citant. Adquod etiam optimè conducit quod de filio legitimo in tertio sequenti fundamento dicemus n. 16. *um seqq.*

Ex dignitate filij.

9 Tertio, Christum Dominum voluisse nobilem nasci, præsumendum distat textus in *L. ex facto* 17. §. *si quis rogatus* 1. ibi: *ex dignitate*, ff. ad Trebell. *L. si qua illustris* 5. Codic. ad Senat. Consult. Ophician. & quæ Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 78. à nu. 10 23. Aliàs propriæ æstimationis esset prodigus, contra *L. Fulianus* 26. ff. *si quis omnis. caus. testav.* *L. Quintus Mucius* 43. ff. *mandat.* Et si pecuniæ jactatio in quolibet homine non præsumitur, *L. cum de indebito* 25. §. 1. ff. *de probat* quâto magis in Christo Domino jactatio honoris non præsumetur. Porro nobilitas perfecta debet 12 esse ex utroque parente: cap. pen. ibi: *ab utroque parente illustrem*, de præben. Bald. in *L. cum antiquioribus* 19. Cod. de jur. de her. in quæst. 8. numer. 12. ibi: *etiam à matre*, Tiraquel de nobil. cap. 8. à num. 26. Otalora eodem tract. part. 2. cap. 2. num. 5. & part. 5. cap. ult. vers. & alia, ibi: *ex utroque parente*; tetigit Cassan. in Cathalog. glor. mund.

p. 8. consider. 8. vers. & ideo in fin. quod sequuta fuit lex Castellæ 3. tit. 21. partit. 2. ubi Gregor. Lop. verbo, *mas no por n. ble*; quia omne cõpositum participat de formâ, & de materiâ (de patre; scilicet, ac matre) notant Bald. in *L. ult. in fin. Codic. de serv. fugitiv.* Tiraquel. d. cap. 8. num. 26. Si verò Dei 14 Genitrix in aliquo instâti fuisset culpæ obnoxia, licet postea liberaretur, jam esset libertina, *L. Libertini* 6. ff. de statu hom. princip. Instit. de Libertin. atque ita non ingenua, princip. Instit. de ingenuus, glos. 1. in cap. 1. de purgat. Canon. Et quanvis secundum legem civilem satis esset Christum nasci ex Libertinâ, ut esset ingenuus, juxta text. in d. princip. Instit. de ingen. glos. servitute, in d. princip. Instit. de Libertin. attamen multum interest quoad 15 nobilitatem radicalem, ac naturalem: illa etenim prima servitutis macula nõ potuit deleri, cum non detur potentia in præteritis, *L. in bello* 12. §. *Factæ*, ff. de captiv. & postlim. revers. Hinc est 16 quod ad successionem maioratum illegitimi, quantumvis à Principe cum quibuslibet amplissimis clausulis legitimati, (nisi expressè ab institutore vocentur) non admittuntur, licet proximiores, vel etiam descendentes ultimi possessoris sint, dum legitimi supersunt, quanvis transversales; hæc est verior, & communior sententia Bald. in *L. Lucius* 85. numer. 4. ff. de hered. instit. & in *L. si ita quis* 51. aliàs 53. §. *Is cui*, num. 2. de legat. 2. Jason. in *L. Gallus* §. *Et quid si tantum*, numer. 89. & 92. de liber. & posthum. Alex. cons. 25. circa primum dubium, quo quæritur; à princip. & cons. 67. consideratis his, quæ in primo, numer. 3. & cons. 94. consideratis his, quæ in themate, num. 4. vol. 1. Dec. cons. 85. num. 7. vers. *postremo prædicta legitimatio*. Tiraquel. de jure primogen. quæst. 34. num. 49. Rebuff. in tract. de nomination. quæst. 12. n. 50. vers. *contrarium*, Molina de primogen. lib. 3. cap. 3. num. 3. Mier. Pelæes de

- Maiorat. part. 2. num. 1. ubi testatur de
 magis communi, & recepta; late Gama
 decif. 278. & Flores in addit. ad eandem
 decisionem, aliàs decif. 279. vers. quin-
 ta conclusio. Reynoso (Jum de Maiora-
 tibus nobilium agit) observat. 33. num. 10.
 ubi quoque testatur communem, & re-
 ceptam ab omnibus Phæb. part. 1. dec.
 97. à num. 27 ubi iudicatum refert, com-
 munem, ac veram resolutionem dicit,
 ac in praxi admissam; eandem partem
 sequitur Cald in L. si curatorem, ver-
 bo, sine curatore, num. 58. vers. ceterum,
 novissimè Portugal. de donation. Reg.
 part. 2. lib. 1. cap. 16. numer. 23. ad fin.
- 17 Præstant rationem, quòd maioratus
 instituuntur ad conservationem, &
 augmentum nobilitatis, quæ deficit in
 natis extra matrimonium; nec ille de-
 fectus suppleri potest per legitimatio-
 nè ex post facto, imò semper talis nobi-
 litas manet denigrata, prout eam cum
 Ruino vocant Cald. supra num. 56. in
- 18 princip. ac Phæb. supra numer. 28. Ideo
 legitimati non deferunt insignia, seu
 scuta armorum familiæ in forma re-
 cta; sed cum barra à parte sinistra ad
 dextram, ut advertit Tiraquel. de no-
 bilit. cap. 15. numer. 25. tanquam cicat-
 rix vulneris medicati, ut cum Bald.
 in cap. fin. numer. 1. de translat. Episcop.
- 19 aut Molin. d. cap. 3. numer. 8. & in Por-
 tugal. habemus Ordinat. lib. 5. tit. 92.
 §. 7. quæ eis præhibet uti titulo, Dom,
 quod prænomen est nobilitatis, licet al-
 liàs eis competeret per parentes. For-
- 20 tius conducit alia doctrina, quæ habet,
 quòd vocatis legitimis ex matrimonio
 natis, non reputantur tales qui per
 subsequens matrimonium fiunt legiti-
 mi in cap. Tanta, qui fil. sint legit. cum
 tamen tanta sit vis matrimonij, quan-
 tà in illo textu exprimitur: quia non
 potest fieri quòd tempore natiuitatis
 extra matrimonium non fuissent ille-
 gitimi. Ita Bald. in L. Paulus 11. lect.
 1. numer. 6. ff. de stat. hom. & in L. Gal-
 las 29 §. Si ejus, qui, numer. 5. in fin. ff. de
 liber. & posthum. Roland. cons. 100. num.
41. vol. 2. Mantie. de conjectur. lib. 11.
 tit. 12. à numer. 17. Menoch. de præf. lib.
 4. præsumpt. 81. numer. 23. & 24. Fach-
 neus controvers. lib. 4. cap. 54. & lib. 10.
 cap. 71. Peregrin. de fideicom. art. 24.
 ex numer. 25. qui allegant innumeros;
 quod verum est, quando (ut dixi) vo-
 cantur legitimi nati ex matrimonio,
 quidquid contrarietur Beer. dec. 159.
 num. 5. Surd. cons. 213. num. 17. & 18.
 Clarus in §. Feudum, quæst. 82. numer. 5.
 Cald. de nominat. quæst. 21. à numer. 24.
 & alij, quos hic citant. Ut igitur Chri-
 stus Dominus perfectè nobilis fuerit,
 oportuit nasci ex Matre in omni instan-
 ti libera à peccati servitute. Tunc ve-
 rò ejus nobilitati non obstiterunt alij
 ascendentes libertini, quia in causato
 attenditur causa proxima, non causa
 remota: ut notatur in L. cum tale 72.
 §. Falsam causam, ff. de condit. & de-
 monstr. & in L. si mulier 21. ff. ver. a-
 motar. facit egregiè Bald. cons. 146. num.
5. vers. quia licet pater, vol. 1. Et quan-
 vis ad succedendum in maioratibus ra-
 dix infecta noceat, Bald. in L. fin. Cod.
 de verbor. sign. f. numer. 4. Traquel. de
 jur. primogen. quæst. 12. numer. 13. & 16.
 Mieres de Maiorat. part. 2. quæst. 2. num.
 18. in antiquis, & eadem part. 2. q. 6.
 num. 226. in novis. Mantie. de conject.
 lib. 11. tit. 12. numer. 35. ubi cum multis
 dicit esse firmam, & communem conclu-
 sionem, Costillo tom. 5. cap. 103. à num. 6.
 qui latè agunt, ac innumeros referunt.
 Rigor ille precedit ex voluntate Insti-
 titoris, ut advertit Mantie. d. tit. 12.
 numer. 34. vers. nec obstat, per L. ex fac-
 to 17. §. Si quis rogatus 1. ff. ad Tre-
 bell. ex qua quæsitum est jus legitimis
 successuris suo leco, & tempore, ut
 dicemus in tertia parte num. 3. Ad no-
 bilitatè verò nõ ita strictè philosopha-
 tur, quãdo nullum superest tertij præ-
 judicium: optimo argumento textus
 in L. fin. Cod. de natural. liber. ubi to-
 tus est Imperator in distinguendo an
 ex admissione radicis infectæ inferatur
 damnum legitimæ soboli. Nec repli-
 cari

caripotest ex *L. Divo Marco* 11. *Cod. de question.* ubi radix infecta nobilitati præjudicat, quia aut loquitur de radice immediatè proxima, ibi: *propioris gradus* (quod & nos diximus nu. 21.) & ita videntur intelligere, *glossa, & Salicet. ibi*; aut quando radix infamiam commisit, *ut ibi intelligit Baldus.*

Ex amore ejusdem Filij.

- 25 Quartò. Nullus inficiatur Filium Deum potuisse Matrem liberare præservando ex meritis futuræ suæ Passionis; ergo præservavit, ac liberavit. Antecedens à Theologis firmiter stabilitum, procedit etiam secundum jurisprudentiam textus in *L. nec emptio* 8. ff. *de contrahend. empt.* ubi, quavis res, quæ nondum extat, vèdi nequeat; fructus tamen, qui sperantur futuri, rectè emuntur, ut cum nati erunt, ex tempore celebrati contractus venditio facta intelligatur per retrotractionem, ut *glossa ibi explicat.* Cui aliàs consonat textus in *L. potior* 9. vers. *videamus, in fine, ff. qui potior. in pignor.* ibi: *Cum enim semel conditio extitit, perinde habetur, ac si illo tempore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset, ubi glossa ultim. notat concordantes.* Ita fructus Passionis Christi Domini, quæ nondum erat, sed futura sperabatur, venerunt in emptione, seu redemptionem Virginis; & quando postea Christus est passus, ex tempore illo (quod ante conceptam fuerat,) redemptio facta censetur. Con-
- 26 sequens probat textus egregius in *L. Aurelius* 28. aliàs 29. §. *Titius testamento, ff. de liberat. leg.* ubi filius, quem pater impuberem emancipaverat (remanens ejus tutor, *juxta tit. Instit. de legit. parent. tut.*) testamento postea facto, & filijs hæredibus institutis, dixit: *Patrem meum liberatum esse volo ab actione tutelæ.* Quærebatur an cum liberasset à solis rationibus tutelæ, vel à pecunijs quoque ex filij patrimonio habitis, quas sceneravit, aut in usus proprios consumpsit? Agnovit *ibi, &*

in §. sequenti, J. C. Scævola, quod si taliter ab extraneo legaretur, solæ rationes tutelæ continebantur: at in filio respondit: Præsumptio propter naturalem affectum facit, omnia patri videri concessa, nisi aliud sensisse testatorem ab hæredibus ejus probetur. Itaque, supposita potestate, non dubitavit de voluntate filij erga parentem ad concedendum totum: cur igitur nos dubitabimus, nisi filialem affectum in Christo negemus? Notavit *Lara de vita homin. cap. 7. num. 57.* Imò à fortiori, cum Maria non solum esset Mater, sed etiam filia, & Sponsa, ac multiplex vinculum fortius cōstringat, nulloque impedimento freatur; *Authent. itaque, Cod. commun. de success. Mantic de conjectur. lib. 8. tit. 13. num. 7. Cavallos commun. quæst. 778. num. 28 & 37. Lara de anniversar. lib. 2. cap. 3. num. 34. Gama, & ejus Additionator dec. 27. Solorzan. de Indiar. jure tom. 2. lib. 2. cap. 8. numer. 37.* latè diximus in nostris decisionibus, *dec. 1. numer. 8. 15. & 24. cum seqq.* Possemus quidem cōprobare exemplis largitionum, illustriumque affectuum filiorum erga matres, apud *Liv. decad. 1. lib. 2. Valer. Max. lib. 5. cap. 4. Plutarch. in Alex. Textor. in officin. part. 2. tit. Amor in parentes, & historicos passim,* de quibus nos etiam in opere, quod prælo exijt, cui titulus: *Heva, & Ave, seu Maria triumphans, part. 1. cap. 8. n. 6* subsistimus tamen, quoniam institutum arctamus ad limites juris civilis.

Ex subrogatione ad Hevam.

Quintò. Mariam Matrem gratiæ, in locum Hevæ subrogatam ad reparationem generis humani agnoscimus Catholici. Quādo autem unum subrogatur, seu devolvitur in aliud, devolvitur secundum primævam ejus naturam, non secundum supervenientem; *glossa, ex omni causa, in fine, in L. certi conditio* 9. ff. *si cert. pet. ubi Bart. & ferè omnes DD. idem Bart. per textum ibi in L. item veniunt* 19. aliàs 20. §. *Cum prædiximus, ff. de petit. hered.*

Surd. conf. 221. numer. 52. Ant. Gabr. commun. lib. 6. tit. de reg. jur. concl. 2. num. 18. ubi plurimos congerit E. verard. in topic. argum. loco 122. prope fin. vers. hoc tamen volo. Exempli gratiâ, actio legis Aquiliæ de sui natura datur ad simplum, sed propter inficiationem accidentaliter crescit in duplum, *L. contra negantem 4. Cod. de lege Aquil. L. inde Neratius 23. §. Hac actio, ff. eodem tit. si damnum petatur per hæreditatis petitionem subrogatâ in locû actionis legis Aquiliæ, non procedet condemnatio nisi in simplum, etiam contra negantem, d. L. item venunt §. Cum prædiximus, quoniam illud incrementum accidentaliter supervenerat actioni Aquilianæ propter inficiationem: ad subrogatam verò solummodo transivit quod Aquiliana habebat ex sua primordiali naturâ, nempe simplum, ita præcitatur a glossa in *L. certi conditio; quam DD. ibi multum extolunt.* Eodem jure secunda Heva subrogata fuit cum primordiali naturâ primæ, hoc est, in statu gratiæ, non verò cum ea, quæ per culpam supervenit.*

Ex jure favorabilis causæ.

31 Sexto. Si quæstionis decisio dubia foret, exclusio peccati prævalere deberet, *L. Fulcinius 7. §. Cum hoc edictum & ff. quib. ex causis in possess. eat, L. merito 51. ff. pro socio, cum alijs vulgar. & possibile honestum potius præsumitur, quàm possibile inhonestum, Bald. in *L. filium 6. num. 17. ff. de his qui sunt sui, vel alien. jur.* quòd procedit non solum ad excludendum vitium accidentale, sed etiam ad conservandam puritatem primordialis naturæ, probatur ex *cap. 1. de scrupulis & cap. fin. de præsumption. bona glos. in cap. Si forte 11. verbo, scientiæ, de elect. in 6. de quo latè Mascard. de probat. conclus. 222. Thusc. lit. B. conclus. 123.* Item prævaleret favor libertatis à peccato originali, juxta *glos. 1. in cap. Cum sunt 11. de regul. jur. in 6. favor denique piæ causæ, Traquet. de**

piæ causæ privileg. 146. in quibus, cum sint juris axiomata, non inmoror; dixi in tract. Perfectus Doctor; qualit. 23. n. 36. vers. si glossa, post med.

Ex communi opinione.

Septimò tandem. Deiparam fuisse 33 immunem ab originali peccato in primo Conceptionis instanti, agnovit totus Christianus orbis à Christi Passione usque ad præsens tempus, ut historicè ostendo in jam citato tractatu, *Heva, & Ave, (qui est in prælo) part. 2. cap. 15. eamque fuisse frequentem Doctorum sententiam omnibus transactis sæculis probat Cavellus in Rosario, appendice post scholia ad lib. 3. Scot. supra sint. & Fr. Petr. de Alva in Sole veritatis, maxime in tit. ventilatio; nec non Carthagenæ de arcan. Deipar. lib. 1. homil. 19. §. 5. & novissimè egregius Scriptor. Fr. Joann. da Sylveira opuscul. de Concept. quæst. 16. num. 141. & 142. affirmat esse pro hac parte sex mille & quinquaginta Doctores, eamque ex professio docere triginta Universitates: unde quidquid antiquitus fuerit, hodie constans doctrina micat, à qua nullus incorruptæ mentis discrepare audet. Quapropter secundum illam judicandum est: *L. divi fratres 17. ibi: plurium juris Authorum, ff. de jur. patron. Bart. in L. 2. numer. 5. Codic. de pœna judic. quo mal. judic. Bald. in L. 1. in fin. ff. de Senator. Fas. in Authent. novissima num. 21. vers. existis, Cod. de inoffic. testam. Alex. conf. 7. num. 10. in lib. 4. Dec. conf. 480. num. 17. Nevizan. in Sylva nupt. lib. 5. num. 1. Anton. Maria Coraf. de commun. opin. in præfat. à num. 27. quod sequuta est nostra Ordinatio Portugal. lib. 3. tit. 64. in princ. vers. salvo se a communi opiniao, ubi remissor Barbosa plurimos allegat. Id nanque præsumitur verius, quod à maiori parte Doctorû approbatur, *cap. Ecclesia 57. vers. tandem, de elect. notatur in cap. Si quando, eodem tit. in 6. Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 51. numer. 1. Menoch. eodem tract. lib. 2. præsumpt. 71. num. 2. Afflict. dcc.***

- dec. 1. num. 5. ubi numer. 3. vers. tandem, refert de quodam magno Senatore, quem summi ingenij appellat, dicente quòd semper sententiando cum maiori parte votorum, crederet non errare, etiam si sibi còtrarium videretur. Ideo
- 35 iudex qui sequutus fuit communem opinionem, licèt aliàs erraret, excusatur in syndicato, *Abb. in cap. 1. num. 24. de postul. prælat. Paris de Puteo de syndicat. verbo, iudicare, cap. 3. incipit, An si iudex qui dedit, numer. 2. fol. mihi 157. Anton. Mar. Coras supra num. 28.*
- 36 Ex adverso autem cum Angelo recitat Menoch. *supra num. 5.* ignarum esse illum, qui adversus communem opinionem iudicat, unde, etiam sine dolo faciens punitur ut imperitus, *Bart. in d. L. 2. d. numer. 2. Paris de Puteo sup. Nevisan. d. lib. 5. num. 63. Coras. sup. num.*
- 37 29. Quæ etiam in foro animæ procedunt, *Aviles in cap. 1. Prætor, verbo, fel, num. 15. dixi brevius in d. tractat. Perfet. Doct. qualit. 23. numer. 36. vers.*
- 38 *Demde.* Agnosco Doctõribus antiquis (si qui sunt contrarij) multum

fore deserendum ob eorum inveteratã auctoritatem, *ex his quæ Nevisan. d. lib. 5. Sylw. nupt. num. 5. & Coras. dict. tract. de commun. opin. lib. 1. tit. 5. in 1. casu à num. 8. ipse tamen Coras. ididem à num. 15. limitat nisi de veriori constet: & quando recentiorum numerus adèò excedit, bene probat textus in L. quisquis 4. vers. sed an in infinitum, ff. de in jus voc. L. 3. §. Si quis quasi vers. & refert. ff. de condiçt. caus. dat. Præ-*

39 *cipè, cum nostram sententiam quotidie invalescere videamus, quo casu ab antiqua prorsus recedendũ esse docet Vlpian. in L. questum 12. §. Sed si fundus, ff. de fundo instruet. ibi: quam sententiam quotidie insere seere, & invalescere videmus.*

Ex his legalis scientiæ fundamentis, quibus solis (abstinendo à Theologicis) victoriæ gloriæ cõparamus, satis, superque demonstrata videtur Dei-Genitricis per præservationem exemptio à peccato originali in primo immaculatæ Conceptionis instanti.

P A R S T E R T I A.

Diluit argumenta supra posita in contrarium.

I **A**D primum devitio naturæ respondetur, peccatum illud non esse naturale, constat certè Adamum primum parentem in gratia fuisse. Postea ex transgressione præcepti incurrit peccatum, quod mansit in superveniens naturæ vitium. Quisquis ergo ante hoc vitium exisset ab Adamo, in gratia fuisset: per optimos textus in *L. emancipatum 7. §. Si quis conceptus & §. fin. L. filiam 9. ff. de Senator. cap. non imputantur 1. quest. 4. glossa, asperfit, in L. Dvo Marco 11. Codic. de question. Inquiunt verò Salomon Prov. 8. 22. & Ecclesiasticus 24. 14. Deiparam ante peccatum, imò ante omnia sæcula, creatam fuisse; videli-*

cet ex decreto. Planè ob rationes divino Iudicio reservatas, quarum fortè aliquid tetigimus in quinque primis secundæ partis fundamentis, voluit Omnipotens à labe peccati Virginem præservare virtute prævisæ Passionis Christi (ut in 2. part. sum. 25. & 26.) & quodammodo usus est artificio (ut ita dicam) juris civilis, quasi cum eo in materia legali se vellet conformare. Equidem jus civile in utero exinente pro jam nato reputat in ei utilibus, *L. qui in utero 7. & L. qui in utero 26. ff. de statu homin. cum concordantibus; iterum, ut partũ ancillæ faciat liberũ, matris libertatem attendit tẽpore conceptionis, vel medium antepartum, ac*

si eo tempore natus jam fuisset ; *L. & servorum 5. ff. de stat. hom. princip. Instit. de ingenuis* : item jure postliminij, qui liber fuerat, si captivus hostium moriatur, censetur præambulâ horâ captivitatis decessisse, *L. 1. ubi gloss. ult. L. pater 10. ff. de captiv. si cum milibus*. Ita (si licet exemplis pravis in grandibus uti) Maria ante Adami peccatum creata habetur : & pars quidem est generis humani, prout argumentum deducit, sed cum natura primordiali, nempe in gratiâ.

3 Ad secundum de pactò, seu conditione in institutione maioratus gratiæ, satisfit, advertendo, Deum maioratus Institutorem non absolutè, Adamum, & in eo descendentes privasse, sed ex die, idest momento quo comederet, *Genes. 2. 17. ibi: Ex eo morte morieris* : atque ita, dum non comedit, possedit maioratum ; eratque successionis jus quæsitum omnibus, qui ab eo ante peccatum descendantiam ducerent, *cap. licet ad fin. de voto, juncta glossa ibi, verbo, si dictus Rex, ex eo notant Tiraque. de jur. primogen. quæst. 41. num. 1. Cov. pract. cap. 38. numer. 9. vers. tertio ad intellectum, & alij quos sequitur Molin. de primogen. lib. 3. cap. 6. num. 3. atque alij, quos retuli dec. 16. à numer. 19.* sed beata Virgo ex decreto cum præservatione in responso ad primum argumentum jam dicta, ante peccatum creata habetur, igitur ex eadem præservatione jus illud maioratus gratiæ intactum habuit.

4 Ad tertium, de qualitate criminis, dico, verioris juris communis doctrinam esse, quòd filius natus ante crimen Maiestatis à patre commissum, non incurrit pœnas filij delinquentis à jure inflictas; ut suadent textus allegati *supra num. 1.* & respondendo contrarijs, doctè firmat Molina *de primogen. lib. 4. cap. 11. num. 55. & 56.* cum multis DD. quos refert: atque hanc partem sequuntur sunt in Regno Castellæ *lex 6. tit. 27. partit. 2. ante fin. & L. ult. tit. 31. part. 7. & L. 3. tit. 9. lib. 4. Ordi-*

nam. quæ hodie est L. 3. tit. 8. lib. 8. Recopilat. quidquid in Portugallia disponat *Ordinatio lib. 5. tit. 6. § 9. ad fin.* sequendo forsan aliam opinionem relata ab eodem Molina *d. num. 55. ad fin.* Quinimo illa ipsa *Ordinatio in § 15.* filios eorundem delinquentium conservat in maioratibus ab alio institutis pro familia, quod de jure cõmuni, & ratione est, *per L. 3. ff. de interd. & relegat. L. cum pater §. Hereditatem 1. de legat. 2.* ac alia jura, & rationes apud Gom. qui magistraliter agit *in L. 40. Tauri numer. 91. conducit Bart. in L. cum ratio §. Præterea, ff. de bon. damnat. ex Lusitanis Cabedo p. 2. dec. 81. num. 7. & dec. 82. numer. 5. Carvalho in cap. Raynaldus part. 2. à numer. 400. Emman. Barbof. ad Ordinat. dict. lib. 5. tit. 1. vers. nota quarto.* Ergo Deipara non debuit privari gratiâ sibi in Adamo collata, vel quòd ante peccatum creata fuerit per beneficii præservationis, ut jam diximus, vel quòd gratia illa fuerit ipse maioratus à Deo institutus, cujus per eandem præservationem capax extitit.

6 Ad quartum, ex effectibus culpæ, facilis est responsio, quòd aliquando jure pœna imponitur ultra delictum, quia sic interest ad publici boni exemplum: ut *in L. 3. §. Sed ex Senatus consulto, ff. ad leg. Cornel. de siccar. L. si quis aliquid 38. §. Qui abortivis, ff. de pœn. gloss. verbo, in exemplum, in L. moveor 4. Codic. si servus export. veneat.* Oportuit sanè Virginem pati, ut omnes noscerent esse veram mulierem filiam Adami: eximij nanque ejus sanctitatis radij aliquos hæreticos obsecarunt ad dicendum, Angelicæ potiùs naturæ fuisse, contra quos Divus Epiphanius scripsit *hæresi 48. circa fin. & hæresi 78. de quo etiam Carthagena de arcan. Deipar. part. 2. lib. 13. homil. 1.* oportuit Christum per Matrem hominem se ostendere: voluit Deus ejus merita augmentare per malorum tolerantiam: conveniens fuit quòd in ferendâ morte conformaretur cum
7
Chri-

Christo, qui caput erat, Deiparæque exemplum ad eandem ferendam nobis præberet animum, qui forrè efficacius moveremur exemplo puræ creaturæ, quàm exemplo hominis, in quo simul venerari possemus fortitudinem Dei. Si propter nos homines, & propter nostram salutem Filius Dei se fecit passibilem, quid de pura muliere miramur?

8 Ad quintum de Redemptione, agnoscimus Mariam comprehensam in vi legis, eique fuisse necessarium à Christo redimi, & verè fuisse redemptam. Hoc autem factum est ex meritis prævisæ Passionis, Mariam præservando ab illo originali peccato, ut prædiximus num. 1. & 2. & in 3 part. num. 25. ac 26. qui Redemptionis modus impediens peccatum, fuit illustrior; melius enim est intacta jura servari, quàm post causam vulneratam remedium querere: meliusque occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare, inquit textus in *L. fin. Cod. in quib. caus. in integr. restit. necess. non est*: taliterque liberatus, quanvis nunquam fuerit captivus, tamen ex præservatione ab illo malo dicitur, & est verè redemptus, ut bene probat textus in *L. metum 9. §. Sed licet, ff. quod met. caus. explicat glossa, verbo, liberatur, in L. quod si sit 13. ff. de heredit. vel act. vend. ibi: liberatur, idest, non tenetur*; optimus text. in *L. cum inter veteres 14. Cod. de fideicom. libert.* ubi libertas datur posthumo nondū in captivitate posito, imò, qui liber nasci poterat, matre effectà liberà ante partum, juxta text. in *L. & servorum 5. ff. de stat. hom. princip. Inst. de ingenuis*. Ita etiam verbum, *defecerit*, (quod videtur supponere habitum, juxta textus in argumento allegatos) intelligitur pro non dari, vel non esse, quod dari, vel esse debuit: ut videre est in *L. de quibus 12. ff. de leg. L. solutum 11. §. 1. de pignorat. act. L. ex facto 52. vers. quid ergo, ff. de pecul. L. id quidem 19. de const. pecun. L. 1. de institutor. act. Re-*

buff. in L. verbum sacere 218. ff. de verbor. sign. ad fin. vers. deficere, pag. mibi 688. col. 1. in fin. Dec. cons. 216. alias 217. incipit, in casu a me transmissio, ubi querit, an substitutus, in casu quo instituti descendentes deficerent, admittatur, si instituto nulli descendentes nati sint? & licet videretur non fore admittendum, quia non defecerunt qui nunquam fuerunt; resolvit tamen debere admitti, quoniam idem fuit non habere descendentes, ac deficere descendentes. Ita Redemptio in Virgine fecit in ea deficere quod nõ habuit, nempe culpam, & Christus impediendo culpam intrare, debitumque legis solvendo, à culpa redemit.

Ad sextum, de autoritate Divi Pauli, respondeo, quòd magis attenditur mens loquentis, quàm verborum generalitas, *L. cum Aquiliani 5. ff. de transact. ubi gloss. ult. L. prædia 27. §. Liberto, in fine, ff. de fundo instr. glossa, nihil, in L. servitus 22. de servit. urban. quæ affert plura concordantia; Bart. in L. fide certâ 31. numer. 1. Cod. de transact. ubi adducit alia jura: ac specialiter de generalitate dictionis, omnes, quæ utitur Apostolus, sunt textus in *L. emptor 47. §. Lucius, ff. de pact. & ibi gloss. ult. L. uxorem 41. §. Codicillis de legat. 3. L. pediculus 32. §. Labeo, in fin. de aur. & argent. leg. At ex mente loquentis sub verbo generali non continetur quod est extraordinarium, *L. scio amico 10 §. 1. ubi Bart. ff. de annuis legat. Quid autem magis extraordinarium, quàm hic casus Deiparæ? Item non continetur quod non est verosimile loquentem voluisse comprehendere, *L. obligatione generali 6. ff. de pignorat. ubi glossa, non fuisse, citat multos textus concordantes, L. 1. Cod. quæ res pignori, ubi optima gloss. ultim. plurima allegat. Thusc. lit. N. conclus. 69 num. 46 cum Cravet. consil. 3. nu. 14. Quid verò tam inverosimile, quàm quòd Apostolus voluerit comprehendere sub omnium generalitate præminentem inter omnes Mariæ animã?****

ad quod mirabiliter facit textus in cap. Sedes de rescript. ibi: *Maiores, & digniores sub generali clausulâ non intelliguntur incindi*; ac peroptimè Oldrad. *conf. 186. numer. 2. vers. Tertio*, ibi: *magna, & notabilia, nisi de eis expressè dicatur, nulla verborum generalitate includuntur*. Nec etiam comprehenditur illud, in quo militat maior, seu diversa ratio, ut ex Bart. in *L. talis scriptura; ff. de legat. 1. tenet Abb. conf. 97. num. 4. lib. 2. & cum Bartasolo ac Craveta, Thusc. lit. V. conclus. 122. numer. 38. & 41*. Quis non videt tot maiores, atque diversissimas rationes in Dei-Genitrice? vel illud quod jure speciali, prout ex privilegio, compete-
 17 *bat, ut cum Bald. Cyn. Angel. & Ruin. scribit Thusc. d. conclus. 68. nu. 37*. Et jam ostendimus hoc fuisse privilegium speciale in Virgine. Similiter non comprehenditur quod specialiter est favorabile; unde generalis ademptio, vel diminutio legatorum nõ refertur ad legata facta in causam alimentorum, *L. libertis 18. §. Posthumis. ff. de aliment. legat. ubi glossa, non videri, ac Bart. idem Bart. in L. mala in princip. num. 5. vers. item per clausulam. ff. eod. tit. Surd. qui alios citat, de aliment. tit. 9. quest. 15. numer. 8. & 9.*
 19 *& tit. 8. privileg. 20. à num. 5*. Tandem dictio, *omnis*, non habet significationem generalem, ubi ex tali significatione sequeretur absurdum, *Decius in L. omnia 7. ff. si cert. pet. numer. 1. Thusc. d. lit. N. conclus. 68. numer. 48*. quot verò absurda sequerentur demonstravimus in secunda parte per quinque primò posita fundamenta.

Ad septimum, de silentio Scripturarum, retorquemus argumentum; nam suppositis rationibus in secunda parte expensis, quæ Deiparæ Conceptionem ostendunt immaculatam, si eis non obstantibus, divinæ Scripturæ eam maculatam agnoscerent, hoc tan-

quam notabile, aliquo modo declarassent; ut aliàs Vlpianus ait in *L. item apud Labeonem, §. Aut Prator. ff. de injur. Oldrad. conf. 186. numer. 2. vers. tertio*; latè Cardinal. Thusc. *lit. N. conclus. 68*. Ulteriùs, si expressio hujus immunitatis in sacris literis desideraretur, satis de eâ constabat per supradictas rationes demonstrativas in secundâ parte; nam ubi aliqua specifica declaratio requiritur, sufficit fieri per demonstrationes; *L. quoties 9. §. Si quis nomen. ff. de heredib. instit. L. nominatim 90. ff. de legat. 3. L. nominatim 34. ff. de condu. & demonstr. ubi (ap. posirè ad nostrum casum) affinitas, vel necessitudo personæ cum testatore, est optima declarationis species; quæ igitur maior immaculatæ Conceptionis declaratio, quàm quòd concepta fuerit mater, ac Sponsa Dei?*

Certè, si in contentioso judicio nullum puto jurisperitum fore, qui pro immaculata Conceptione Mariæ beatissimæ in primo instanti non judicaret. Possimus quidem in supradictis verbosos commentarios facere, sed contra dictamen Jurisconsulti in *L. 1. ff. de orig. jur.* curavi non multis verbis pauca comprehendere, sed paucis multa. Multi loquio utuntur Advocati ornatis causâ, ait *Roland. conf. 1. num. 3. & 4. vol. 1.* at suavissima loquutio est veritas; dicebat *Plato apud Stob. serm. 11. ex Sterini memorab. dict.* ideo nullam requirit præmeditationem, addebat *Caius apud eundem Stob. serm. 11.* ipsa se ante oculos sponte confert. Gaudeat igitur legalis scientia quòd suis etiam regulis cõstet propositæ quæstionis decisio; Deiparæque Virgo apud supremum Judicem advocare dignetur pro suo indigno Advocato, ut de Mundo cum veniâ egrediarur, qui eam sine culpâ ingressam proficetur.

*In Conceptione tuâ, Virgo, immaculata fuisti; Dei-Genitricis
 intercede pro nobis.*

LEGES

TAM JURIS COMMUNIS,

QUAM LUSITANI, QUÆ IN HIS DECISIONIBUS
specialius explicantur.

EX JURE CIVILI.

Digest. vet.

- L** Ex nam & si parentibus, de inoffic. testam. *decif. 8.*
 L. cum de ætate 13. de probat. *decif. 17.*
 L. filium 6. de his, qui sunt sui, vel alien. jur. *decif. 18. & 106.*
 L. ex duobus 27. de negot. gest. *decif. 27. n. 7.*
 L. debet 27. de ædilit. edict. *decif. 74.*
 L. socius 27. pro socio. *decif. 31.*
 L. procula 26. de probat. *decif. 34.*
 L. cum hi 8. de tractat. *decif. 35.*
 L. filius familias 8. de procurator. *decif. 37.*
 L. idem Pomponius, aliàs L. si frumentum 5. §. fin. de rei vendic. *dec. 38.*
 L. ut pomum 8. de servit. *decif. 41.*
 L. quoties 15. de servit. *decif. 42.*
 L. ergo 5. cum L. seq. de servit. *decif. 42.*
 L. qui sella 7. §. fin. de servit. rust. *decif. 43.*
 L. tria prædia 31. de servit. rust. *decif. 43.*
 L. in tradendis §. Interpositis, commun. præd. *dec. 46. n. 5.*
 L. sciendum 19. §. fin. de ædil. edict. *dec. 49.*
 L. fin. de rei vendicat. *dec. 53.*
 L. 2. de fide instrum. *dec. 54.*
 L. testis idoneus 9. de testib. *dec. 56.*
 L. habebat 13. de instit. act. *dec. 58.*
 L. 1. versic. si autem, si mens. fals. mod. dix. *dec. 58.*
 L. si quis in aliena 5. de judic. *dec. 60.*
 L. 2. si quis in jus vocat. non ier. *dec. 66.*
 L. 1. de constit. pecun. *dec. 71.*
 L. 1. de pact. *dec. 71.*
 L. ex conducto 15. §. 1. locati, *dec. 96.*
 L. si decefferit 14. qui satisf. cog. *dec. 99.*
 Infortiat.
 L. 1. §. gradatim unde cognati, *dec. 1.*

- L. 2. §. Hæc hæreditas, & §. Legitima de suis, & legit. hæred. *dec. 1. nu. 9. & per tot. dec.*
 L. 2. qui testam. fac. poss. *dec. 2.*
 L. filius familias 16. verf. Marcellus, qui test. fac. pos. *dec. 2.*
 L. in adversa 17. qui test. fac. pos. *dec. 2.*
 L. qui testamento 20. §. Nec furiosus, qui testam. fac. pos. *dec. 2.*
 L. ille, aut ille 25. de legat. 3. *dec. 6.*
 L. quidam cum filium 46. de hæred. instit. *dec. 6.*
 L. uxori 33. de legat. 3. *dec. 6. n. 1.*
 L. prædijs 91. §. Balneas de legat. 3. *dec. 6. n. 2.*
 L. 1. cum seqq. de his, quib. ut indign. *dec. 7.*
 L. 1. cum seqq. de collat. bon. *dec. 10.*
 L. Imperator 50. ad Trebell. *dec. 11.*
 L. cum post mortem 43. §. 1. de admittitur. *dec. 23.*
 L. uxorem 41. §. Pater naturalis de legat. 3. *dec. 23.*
 L. planè 34. §. 1. de legat. 1. *dec. 38.*
 L. non fraudantur 176. de reg. jur. *dec. 8. n. 9.*
 L. fin. §. Divus, de publican. *dec. 28.*

Digest. novi.

- L. 1. §. Per procuratorem, & §. Item acquiritur, de acquir. possess. *dec. 36.*
 L. si rem 41. de usucap. *dec. 36.*
 L. fin. in fine, de captivis. *dec. 39.*
 L. 3. §. Ductus aquæ, de aqua quotid. *dec. 41.*
 L. si prius 17. §. fin. de aqua pluv. *dec. 46. n. 5.*
 L. fin. uti possidet. *dec. 44.*
 L. naturaliter 12. §. Nihil commune de acquir. possess. *dec. 47.*
 L. à Divo Pio 15. §. si super rebus, de re judic. *dec. 47. 61. 62. 63. 64.*
 L. eundem 16. §. Ante de legation. *dec. 48.*
 L. 2. quæ sent. sine appellat. rescind. *dec. 51.*
 L. testis idoneus 9. de testib. *dec. 59.*
 L. 1. §. Item, quæ sent. sic appell. rescind. *dec. 60.*
 L. licitatio, aliàs locatio 9. §. Quod illicitè de publican. *dec. 77.*
 L. nodic 13. de pæn. *dec. 78.*
 L. jura sanguinis 8. de reg. jur. *dec. 107.*
 L. 2. 4. ult. de natal. restit. eadem *dec. 107.*
 L. id quod nostrum de reg. jur. *dec. 108.*

Codic.

- L. avunculo 6. Cod. commun. de success. *dec. 1. n. 9. & per tot.*
 L. furiosum 9. Cod. qui testam. fac. pos. *dec. 2.*
 L. hac consultissima 8. §. Cum humana fragilitas, Cod. eodem tit. *dec. 2. nu. 10.*
 §. Per nuncupationem. *dec. 3. & 5. Principium legis. dec. 4.*
 L. quoniam indignum 15. Cod. de testam. *dec. 2. n. 10.*
 L. cum antiquitas 28. Cod. de testam. *dec. 4.*
 L. si quando 35. §. Et generaliter, Cod. de inoffic. testam. *dec. 8.*
 L. 1. cum seqq. Cod. de inoffic. donat. *dec. 9.*
 L. 1. cum seqq. Cod. de collat. *dec. 10.*
 L. 1. Cod. de bon. matern. *dec. 11. & 12.*
 L. cum oportet 6. Cod. de bon. quæ liber. *dec. 11. & 12.*
 L. 1. Cod. de secund. duct. *dec. 13.*

- L.un.Cod.de mandat.Princip.*dec.20.*
 L.un.§. Et cum lex,Cod.de rei uxor.act.*dec.21.& 22. §. Accedit.dec.23.*
 L. si fine §. Cod. ad Vellean.*dec.22.n.21.*
 L.1.Cod.ad Macedon.*dec.22.n.24.*
 L.2.Cod. si min. se maior.dix.*dec.22.n.25.*
 L. fin. Cod.de dot.promis.*dec.23.*
 L. ex his §. Cod.de evict.*dec.26.*
 L. si post perfectam 24.Cod.de evict.*dec.26.per tot.maximè n.7.*
 L.fructus 13.Cod.de act. empti.*dec.27.per tot.maximè n.7.& 8.*
 L.2 Cod.de rescind.vend.*dec.29.& dec.95.*
 L.1.Cod.de jure emphyt.*dec.32.*
 L.de alimentis 8.Cod.de transact.*dec.35.*
 L.2.Cod.de long.temp.præscript.quæ pro libert.*dec.40.*
 L.non modus 12.Cod.de servit.*dec.42.*
 L.un.Cod. si de moment.possess.fuer.appell.*dec.52.*
 L.3.Cod.de divers.rescript.*dec.57.n.7.*
 L.testium 14. versic. sin verò,Cod. de testib.*dec.55.*
 L.sicut §. Cod. de fide instrum.*dec.55.*
 L.parentes §. Cod. de testib.*dec.56.*
 L.quoties 3. Cod. de naufrag. lib.12.*dec.56.*
 L. fin Cod. de fideicom. libert.*dec.58.*
 L. 1. cum seqq. Cod de sentent. ex breviculo (aliàs petic.) recit. *dec.59.*
 L. terminato 3. Cod de fruct.& lit.expens.*dec.60.*
 L. 2. Cod quando provoc. non est necel.*dec.60.*
 L.2. Cod. de prætor. pignor.*dec.62.*
 L.un. Cod. de sentent quæ pro eo, quod inter.*dec.65.*
 L. quoties, Cod. de rei vindicat.*dec.113.& 115.n.13.*
 L. fin. Cod. de natural. liber 106.*n.8.*
 L. 1. Cod. de his, qui ven. ætat. *dec.71.*
 L. pen Cod. de omni agro deser. lib. 12.*dec.71.*
 L. qui in contractibus 8. Cod. de jur. fisc. lib. 12.*dec.77.*
 L. 1. Cod. de his, qui ex public. rat. lib. 10.*dec.77.*
 L. excellentia 9. Cod. de erogat. mil. lib. 12.*dec.77.*

Authent.

- Cessante Cod. de legit. hæred. *dec.1.n.2. & n.26.*
 De hæred. ab intest. ven. §. Si igitur 2. collat. 9. *dec.1.n.2.*
 De consanguin & uterin. frat. vers. vult. autem collat. 6. *dec.1.n.2.*
 Itaque Cod. commun. de success. *dec.1.n.2.*
 Post fratres 1. Cod de legit. hæred. *dec.1.n.7. & 26.*
 Vt divin jussion. subscript. hab. collat 8. *dec.20.*
 Si qua mulier, Cod. de Vellean. *dec.24.*
 De non alienand § Emphyteusim, collat. 2. *dec.33.*
 At qui semel Cod. de probat. *dec.57.*
 Vt fratrum filij §. Illud quoque, collat. 9. *dec.98.*

Instit.

- Princip. Instit. de legitim. agn. success. *dec.1.per tot.maximè n.9.*
 §. Si plures de Instit. de legit. agn. success. *dec.1.per tot.maximè n.9.*
 §. Item furiosi Inst. quib. non est permis. fac. test. *dec.2.*
 Princip. Inst. quib. alien. lic. *dec.21. & 22.*

§. fin. Instit. de societ. *dec. 31.*

§. fin. Instit. de locatione. *dec. 32.*

Feudor.

Cap. 1. de natur. success. feud. *dec. 16.*

Cap. 1. §. Personam, per quos fiat investit. *dec. 33.*

Cap. 1. §. Firmiter de prohib. alien. feud. per Frederic. *dec. 109.*

EX JURE CANONICO.

Decretal.

C Ap. fin. de secund. nupt. *decif. 13.*

Cap. Raynuntius de testam. *dec. 15.*

Cap. fin. de consang. & affin. *dec. 16.*

Cap. consuluit de usur. *dec. 30.*

Cap. tuas de usur. *dec. 30.*

Cap. fin. de judic. *dec. 46.*

Cap. 1. de dolo, & contum. lib. 6. *dec. 50.*

Cap. 1. de fide instrum. *dec. 57. à n. 4.*

Cap. cum P. de fide instrum. *dec. 57. n. 7.*

Cap. fraternitatis 17. de testib. *dec. 57.*

Cap. cum causa 42. de testib. *dec. 57.*

Cap. examinata de judic. *dec. 58.*

Cap. fin. in fine de sent. & re judic. *dec. 62.*

Cap. cum super 17. de re judicat. *dec. 61.*

Cap. Pastoralis de rescript. *dec. 66.*

Cap. super literis de rescript. *dec. 66.*

Cap. 1. de restit. spoliat. *dec. 97.*

Cap. fin. de fide instrum. *dec. 98.*

Clem. Concil. Trident.

Clementin. 2. de testib. *dec. 57.*

Session. 25. de regulat. cap. 26. *dec. 14.*

Bullar.

Ad Bullas Ordin. Militarium. *dec. 110. & 111. & 112. & 114.*

EX JURE LVSITANO.

Ordinat. lib. 1.

T It. 1. §. 8. *dec. 70. ibidem §. 13. dec. 59.*

Tit. 6. §. 8. cum seqq. *dec. 66. ibid. §. 16. & 17. dec. 59.*

Tit. 9. §. 11. 12. & 13. *dec. 65.*

Tit. 12. & 13. *dec. 69.*

Tit. 16. in princip. *dec. 66.*

Tit. 24. §. 19. *dec. 59.*

Tit. 42. in fine *dec. 67.*

Tit. 62. §. 38. *dec. 37. ibid. §. 51. dec. 15.*

Tit. 68. §. 22. cum seqq. *dec. 41.*

Tit. 78. §. 4. & 17. cum seqq. *dec. 54. ibidem §. 14. dec. 72. & 73.*

Tit. 86. §. 6. *dec. 11. & 12.*

Tit. 87. §. 9. *dec. 77. n. 2. in fine.*

Regimen Senatorum Palatij §. 118. *dec.* 47.

Lib. 2.

Tit. 1. §. 2. *dec.* 49.

Tit. 10. §. 1. & 2. *dec.* 44.

Tit. 11. in princip. & §. 1. & 2. *dec.* 28.

Tit. 12. *dec.* 111.

Tit. 20. *dec.* 45.

Tit. 26. §. 19. *dec.* 7.

Tit. 28. §. 1. & 2. *dec.* 84.

Tit. 35. §. 3. in fine. *dec.* 100.

Eodem tit. §. 14. *dec.* 117.

Tit. 39. *dec.* 20. n. 4.

Tit. 41. *dec.* 20. num. 4.

Tit. 45. §. fin. *dec.* 15. num. 5.

Lib. 3.

Tit. 2. *decif.* 36.

Tit. 4. *decif.* 48.

Tit. 14. in princip. *dec.* 50.

Tit. 19. §. 9. *dec.* 69.

Tit. 20. §. 28. *dec.* 57. *ibidem* §. 43. *dec.* 68. *ibidem* §. 47. *dec.* 66.

Tit. 25. *dec.* 54. & *dec.* 98.

Tit. 27. §. 2. *dec.* 51.

Tit. 29. *dec.* 37.

Tit. 32. §. 2. *dec.* 53.

Tit. 40. *dec.* 53.

Tit. 46. *dec.* 99.

Tit. 48. *dec.* 47. & *dec.* 52.

Tit. 56. §. 1. *dec.* 56.

Tit. 59. §. 10. & 14. *dec.* 34.

Tit. 60. §. 6. *dec.* 55.

Tit. 63. in princip. & §. fin. *dec.* 58.

Tit. 66. §. 1. *dec.* 58.

Tit. 75. in fine princip. *dec.* 60.

Tit. 82. *dec.* 51.

Tit. 83. in princip. & §. 2. & 3. *dec.* 57.

Tit. 86. §. 17. ad fin. *dec.* 61. *cum tribus seqq.*

Tit. 87. §. 1. & 4. *dec.* 60.

Lib. 4.

Tit. 5. in princip. *dec.* 26.

Tit. 7. in princip. *dec.* 113.

Tit. 10. per totum, *dec.* 61. à n. 16. *ibidem* §. 1. *dec.* 62.

Tit. 13. §. 1. & fin. *dec.* 29. *ibidem* §. 6. *dec.* 32.

Tit. 14. *dec.* 94.

Tit. 17. *dec.* 49. *ibidem* §. 6. *dec.* 74.

Tit. 21. §. 11. *dec.* 23.

Tit. 23. §. fin. *dec.* 77. n. 2. in fin.

Tit. 31. §. 11. in fine. *dec.* 25.

Tit. 36. §. 4. *dec.* 74.

Tit. 44. §. fin. *dec.* 31.

Tit. 48. §. 4. dec. 24.
 Tit. 60. in fin. dec. 21. & 22.
 Tit. 65. §. 1. & 3. dec. 9.
 Tit. 67. dec. 30. ibidem §. 3. dec. 27.
 Tit. 70. §. 1. cum seqq. dec. 65.
 Tit. 74. dec. 77.
 Tit. 78. §. 3. dec. 35.
 Tit. 80. §. 1. dec. 4. ibidem 3. dec. 3. ibidem §. fin. dec. 5.
 Tit. 81. dec. 2.
 Tit. 82. dec. 8.
 Tit. 92. in fine princip. dec. 40.
 Tit. 95. dec. 100.
 Tit. 96. ad fin. princip. dec. 1. ibidem §. 22. dec. 64.
 Tit. 97. in princip. dec. 10.
 Tit. 98. dec. 11.
 Tit. 100. in princip. dec. 106. & 107.
 Tit. 106. dec. 13.

Lib. 5.

Tit. 50. §. fin. dec. 77. n. 2. in fin.
 Tit. 132. dec. 99. à n. 2. & n. 8.
 Regimen Senat. Palatij §. 118. dec. 44.
 Regimen fiscale. Cap. 116. & 117. in princip. dec. 21. n. 2.
 Cap. 219. dec. 94.
 Regimen rationum fiscal. Cap. 12. dec. 76. & 77. & 78.
 Cap. 63. dec. 77.
 Cap. 76. dec. 21. n. 2.
 Artic. gabell. Cap. 1. dec. 72. & 75. ibidem §. 3. & 4. dec. 73.
 Cap. 6. in princip. dec. 73. ibidem §. 4. dec. 74.
 Cap. 39. dec. 72.
 Regimen incapitationum. §. 35. 42. & 43. dec. 7. 3.
 Diploma dat. 17. Febr. ann. 1655. dec. 79. cum decem seqq.
 Diploma dat. 13. Dec. ann. 1614. dec. 92. & 93.
 Statuta milit. dec. 105. per tot.

Finis Indicis Legum.

INDEX

RERVM PRINCIPALIVM, QVÆ IN HIS
Decisionibus habentur.

Prior numerus Decisionem, posterior vers. ejus indicat.

A

Absens

- C**ausa Reipublicæ in legatione an
de novo citari possit? decis. 48. 8.
An in causa cum eo antea incepta superse-
dendum sit? ibi 1. cum seqq.
Gaudet restitutione. 5.
Absens à Regno non potest habere bona
Coronæ. 109. per tot.
Neque succedere in Commendis. 110.
per tot.

Absolutus.

- Ab instantia quando possit iterum inque-
rari. 50. per tot.

Abstinendi

- Beneficium facit ne filius præsumatur hæ-
res. 51. 4. & 5.

Actio

- Famil. erisc. quando detur dec. 10. n. 3.
Petitionis hæredi. ibi. n. 6. & 7.
Fis testamenton. 13.
Hypothecaria pro legitima. n. 14.
Revocatoria pro legitima. à n. 18.
De tabulis exhibend. qua sit. 11. 3.
In factum datur adversus præjudicantem
20. 23.
Eviotionis, vide, Eviotio.
Actionem habeo contra habentem pecu-
nias meas, quavis cum eo non contra-
xerim. 97. 8.

Actor

- Sine interesse non auditur. 20. 3.
Actor fit qui excipit, ut teneatur probare
exceptionem. 49. 8.
Agens de probanda possessione Rei, qui

eam negat, si nõ probet, an possit rever-
tere ad rei vindicationem? 53. per tot.
Ad rei vindicationem quid probari debeat,
53. 4.

Potest in replicatione libellum emendare.
58. 10. Actus

Indicant statum mentis. 2. 6. & 10.
Quando censeatur factus meliori modo,
quo fieri potest. 111. 6. cum seqq.

Addictio

Subhastationis, vide, Subhastatio.

Administratio

Non censeatur alicui concessa, nisi in quan-
tum utatur bona fide. 31. 6.

Advocatis

Consilium, vide Consilium, eorum caute-
la, vide, Cautela.

Ætas

Quarto loco attenditur ad successionem
maioratus. 16. 7.

Probatum ex indicijs. 17. 1.

Maximè in antiquis. Ibi. 2.

Per quas conjecturas, seu indicia. n. 5. & 6.

Affirmatio

Vide, Assertio.

Agnationis

Maioratus, vide, Maioratus.

Alienatio

Dotis, vide, Dos; fideicommissi, vide,
Fideicommissum.

Alienatio facta per Regem, vide, Rex

Alimenta

Debet frater dices, & patris hæres fratri
pauperi. 35. 1.

Etiã illegitimo. 2.

Alimentorum transactio an valeat? 31
cum seqq. & vide n. 11.

Ali-

- Alimentato per culpam dissipanti alimenta, an iterum debeantur alimenta dari* 7. cum seqq.
- Debentur secundum dignitatem.* 80. 3.
- Debent solvi anticipata.* 80. 8.
- Ambitus.
- In quærendis precedentijs damnatur.* 101. 2.
- Amissio.
- Instrumenti, vide, Instrumentum.*
- Amor
- Naturalis est ardentior in primogenitos, etiam in brutis.* 16. 26.
- Animus
- Retinet possessionem.* 46. 3.
- Annona
- In Lusitania vocata, Assentamento, Titularium an sit salarium, vel quid sit?* 83. 7. cum seqq.
- Perpetua, vel ad vitam, quomodo regulatur, & solvi debeat.* 86. per tot. & 88. per tot. & 90. per tot.
- An Rex ei possit præjudicare per impositionem novarum?* 87. per tot.
- Concessa in redditibus operû piorum quid sit, & quomodo solvatur.* 91. per tot.
- Quo pretio annonæ possint constitui, aut vendi.* 92. per tot.
- Aut ejus redditus subhastari.* 93. per tot.
- Annus
- Intra quem Judex secularis potest cognoscere contra Clericum super possessione, quomodo intelligatur.* 46. 2. & 10
- Antiqua
- Probantur minoribus probationibus.* 17. 3. & indirectis. ibi. 4.
- Antiquior in officio datis paribus terminis, præcedit inter Senatores.* 101. cum seqq.
- Arbitrio
- Judicis sunt omnes pænæ.* 78. 5.
- Maximè in Senatibus supremis. ibi. 6.
- Mais ad minuendam pœnam, quàm ad augendam.* ibi. 9.
- Ex quibus moveatur.* 111. & 112.
- Argumentum
- A verisimili est bonum.* 6. 13. à simili nõ admittitur nisi in defectum decisio-
- nis specialis. 8. 19. & dec. 22. 19.
- De privatione administrationis paternæ ad privationem usus fructus valet.* 11. 9.
- De feudo ad maioratum quædo valeat.* 16. 31. à communiter accidentibus valet. 17. 8. & dec. 18. 10.
- Item ab usitato.* 17. 9. à dote, vel ad dotem nullum est. 22. 20.
- Non valet ex dispositione in favorem alicujus, ut à sensu contrario ei præjudicetur.* 21. 9. à contrario sensu est fortissimum. 26. 12.
- De minore ad Fiscum est validum* 95. 9.
- Non valet inter feudum, & donationem Regiam.* 109. 2.
- Armorum
- Delatio sola non inducit maioratum agnationis.* 19. 1.
- Sed maximè conducit.* ibi. 2.
- Articuli
- Novi quando in causa sunt admittendi.* 57. per tot.
- Veteris materiæ an debeant admitti?* 57. 1. cum seqq.
- Novi quando dicantur.* ibi. 4.
- Assentamento
- Titularium in Lusitania quid sit.* 80. 7. cum seqq.
- Assertio
- Illius qui non potest liberè actum facere, nihil valet.* 22. 7.
- Aulæ
- Sumptus primò ex redditibus fiscalibus solvendi sunt.* 80. per tot. an eorum solutioni præjudicari possit tacitè per novas impositiones super dictis redditibus? 84. per tot. an expresse. 85. per tot.
- Authenticum
- Instrumentum, vide, Instrumentum.*
- Autoritas
- Judicis neminem debet decipere.* 71. 2.
- Excusat.* 94. 4.
- Authoris
- Pater memoratur.* 66. 6.

B

Baro

Unde vocatus. 116. 9.

Bartolus

Sequendus est dum non ostenditur communiter reprobatus, dec. 22. n. 36.

Bellum

Non potest fieri sine pecunijs 80. 5.

Inducitur solum à Principe, vel pax. 111.

9.

Beneficium

Pro nascituro qui non extitit, caducavit. 20. 2.

Regis pro sui executione requirit diploma solemne. 20. 4.

Sed respectu Principis est perfectum ubi ille dixit, fiat. 20. 5.

Et statim transfert dominium, ac possessionem. 113. 2.

Seu aliter si fiat tanquam à Magistro Ordinum. ibi. 1. & 6.

Quomodo regulatur. 115. per tot. & 117. 6.

Beneficium Principis pro matrimonio quo respectu intelligatur. 20. 12.

Regulatur à consuetudine. 20. 14.

Regulariter non dicitur titulus lucrativus. 20. 20 & 114. per tot.

Probat per epistolam Secretarij. 20. 22

Ex duobus beneficijs, & gratijs ejusdem rei, factis à Principe, vel Magistro, quale præferatur. 113. per tot.

In beneficijs Ecclesiasticis prohibetur expectativa. 114. 3. cum seqq.

Blanditijs

Inducere testatorem quatenus liceat. 2. 13 cum seqq.

Bona

Maioratus, vide, Maioratus.

Ecclesiastica sunt immunita à Tributis. 72. 6.

Bona dotalia, vide, Dos.

Bonum

Publicum offendi non potest. 22. 10. & dec. 8. 1.

C

Cappellanie

Successio deservitur haberi plura vincula cum institutore, quandovis unum sit remotius. 1. 13.

Ejus institutio est contractus onerosus. 9. 12.

Causa

Piæ prævalet in ambiguis. 6. 18.

In qua aliquid Fisco applicatur ultra simulum est criminalis. 76. 6.

Præcedentiæ est magni momenti. 101. 13.

Causa finali, & impulsiva concurrente, sola finalis attenditur. 115. 4.

Cautela

Quædam Advocatorum circa presentationem instrumentorum. 78. 5.

Sed reprobatur. ibi. n. 6.

Cautela pro heredibus mariti circa debita, quæ vidua exigit. 100. 7.

Cautio

Minus valet, quàm res. 26. 15.

Census

Annuus (tença vocamus) super redditibus Regijs non regulatur tanquam bona Coronæ. 117. per rot.

In eo successor lucratur proventus à morte prædecessoris. ibi. 7.

Cessio

Fructum quando gabellam debeat. 72. 5.

Charta

Partitionum est sententia maxima. 54. 2.

Civilis

Possessio, vide, Possessio.

Clausula

Subsequens non terminat antecedentem, nisi insit in sequentem. 21. 5.

Dubia interpretatur, ut minus rei naturæ alteretur. 21. 6.

Dotalis circa existentiam, vel non existentiam liberorum, vide latè dec. 21. n. 7. 13. 14. & 18.

Geminata, vide, Geminatio.

Clausule omni meliori modo virtus. 57. 8.

Clerici

Testamentum, vide, Testamentum.

Circa tributa, vide, Ecclesiastici.

Collationis

Res quomodo dicatur reponi in patrimonio defuncti. 10. 4.

Commenda

Non possunt conferri comorantibus extra Regnum. 110. per tot.

Earum institutio. ibi. 2.

Earum provisio non potest esse in suspensio. ibi. 6.

Semel ritè collata non potest auferri. 112. 6.

Commendatarius

Debet commorari in Regno, & ad quæ teneatur. 110. per tot. & vide decif. 112.

Non facit fructus suos nisi per realem possessionem. 113. 2.

An possit promitti ejus successio sine consensu possessoris? 114. per tot.

An sit beneficium? ibi. 2. 7. & 8.

Comminationes

Magistratum debent observari, & faciunt jus. 88. 3.

Compensatio

Non datur inter ea, quæ non habent functionem, & quomodo procedat. 23. 22.

Condemnatus

Non potest impedire executionem sententiæ. 63. 3. nisi tanquam tertius. 63. per tot. & 64. per tot.

Condictio

Ex lege quando competat pro legitima. 10. 8. cum seqq.

Conductor

Bonorum Ecclesiasticorum an, & quomodo teneatur ad gabelam? 72. 6. cum seqq.

Conductor regulariter non debet gabelam. 73. 6.

Vectigalium quando mereatur remissionem pensionis 96. per tot.

Confessio

Erronea semper revocari potest, probata veritate 76. 5.

Confraternitas

S. Misericordie in Lusitania gaudet

beneficio restitutionis. 26. 28.

Conjectura

Voluntatis testatoris, vide, Testator.

Conjectura cessat quando cessat ratio conjecturandi. 16. 36.

Consanguineus

Per plura vincula au, & quando præferatur habenti nullo vinculum in successione hereditaria? latè decif. 1. quid in feudo ibi. n. 34. In maioratu. 35.

Consanguinitates

Plures, quanvis in gradibus inæqualibus, declarari debent ad dispensationem matrimonialem, sed non approximant gradum. 1. 12.

Consensus

Matris turbata ob mortem filij nihil valet. 8. 12.

In eo requiritur perseverantia. 8. 13.

Consignationibus

Positis in redditibus Fisci, an, & quando possit præjudicari? dec. 84. & 85. & 87. per tot.

Consilium

Pro Advocatis Reorum circa ineptum libellum Actoris. 58. 9.

Consilia

In Lusitania, vide, Tribunalia.

Constitutiones

Censentur esse in viridi observantia. 59. 7.

Consuetudo

In quo differat à præscriptione remissivè. 15. 5.

Ad constituendum maioratum, vide, Præscriptio.

Regulariter inducitur per duos actus. Sed ad constituendum maioratum sufficit unus actus cum tractu successivo per tempus immemorabile. 15. 15.

Immemoralis probatur difficillimè, & quomodo. 15. 16. cum seqq.

Consuetudinis efficacia. 28. 14.

Specialiter circa solutionem vectigalium. 28. 15.

Et circa præcedentias. 101. 6.

Contextus

Vnicus in testamento quomodo intelligatur. 45.

Con-

Contractus.

Prohibitus à lege nullam producit obligationem, nec ex dolo validatur. 22. 13. cum seqq.

Contractus limen quando dicatur. 26. 2.

In reciproco, deficiente uno, non tenetur alter. 26. 16.

Dandi pecunias ad certum tempus sub certo interesse est illicitus. 30. per tot.

Contractus tres complectens à Theologis consideratus, qualis sit. 30. 7.

Laici scriptus à Notario Ecclesiastico non habet effectum in iudicio sæculari. 45. 1. cum seqq.

Contractus ex quibus debetur gabella, vide, Gabella.

Copula

In matrimonio non est necessaria ad dotem. 20. 10.

Sed requiritur pro communicandis bonis. 20. 11.

Creditor

An dicatur possidere pignus conventionale? 62. per tot.

Fiscalis qui non est solutus de annona sua, quomodo satisfiet. 89. per tot.

Criminis

Gravitas, vide, Gravitas.

Culpa

Aliqua consideratur in læso ultra dimidiū iusti prætij. 29. 19.

D

Damnum

E *Mergens soli debetur illud probanti specificè.* 30. 6.

Datio

In solutum debet gabellam. 72. 4. ratio n. 16.

Datum

Non præsumitur ex causa voluntaria, si præcedit necessaria. 23. 7.

Debitor

Non potest repudiare hæreditatem parentis sibi delatam. 8. 11.

Difficilis executionis nō est satis idoneus. 26. 19.

Speciat liberatur eam dando antequam solvat quantitatem. 99. 5.

Debitum

Fiscale futurum an vendi possit, & quo pretio? 93. per tot.

De præterito. 94. per tot.

Decimam

Litis quomodo olim, & hodie solvant litigantes. 67. 1. cum seqq.

Demens

Vide, Furiosus.

Devastatio

Agrorum ob bellum non tollit in totum solutionem pensionis emphytenensis. 46. 8.

Dictio

Si, vide, Si.

Dies

Debet apponi in testamento, vide, Testamentum.

Debet apponi in scriptura publica. 3. 6.

Secus in privata. ibi. n. 5.

Dispensatio

Matrimonialis requirit declarationem plurium consanguinitatum, quarum in gradu inæquali. 1. 12.

Dispositio

Institutoris est lex in maioratibus, sive sit clara, sive conjecturata. 16. 1. & 2.

Dives

Notorie an excusetur à fideiussione? 26. 1. & 10.

Divisio

Inter cohæredes non debet gabellam. 74. 1.

Item inter socios. 74. 2.

Non est emptio, nec alienatio, & quid sit. 74. 5.

Doctor

Sibi contrarius allegari non potest. 1. 23.

Non habens contradictorem an habeat vim legis? 1. 33. & decis. 60. 7. & vide decis. 77. 8.

Ejus opinio distinguēs regulariter est melior. 9. 26.

Obiter loquens non facit opinionem. 31. cum seqq.

Sine fundamento loquens, non ei creditur. 22. 33.

Nihil alleganti non creditur. 22. 34.

Singulari in opinione non creditur. 22. 35.

Doctorem communis opinio superatur à præxi. 12. 8.

Doctorem opinio nova admittitur in iudicando. 21. 11.

Communis est lex subsidiaria. 21. 12.

Att estanti de communi opinione creditur. 66. 4.

Dolosus

Solvit fructus aut e litem contestat am perceptos. 29. 11. & 12.

Dolus

Non validat contractum prohibitum. 22. 15.

Ut puniatur debet talis esse, qui decipiat prudentem virum. 22. 45.

Quando noceat tertio possessori. 61. 32. cum seqq.

Non datur in ignorante. 75. 8.

Incidens non annullat contractum. 75. 11

Quando dicatur dare causam contractui. 75. 13.

Dans causam contractui bonæ fidei eum annullat. 75. 15.

Præsumptus non sufficit ad agendum criminaliter. 76. 8.

Probari debet per allegantem. 76. 9.

Et quidem manifestus. 76. 10.

Qualibet causa eum excusat. 76. 11.

Præsumitur in lucrante, aliàs secus. 76. 14.

Interveniens in subastatione fiscali, statim eam retractat. 95. 13.

Dom

Pro nomine illustri non vocantur filij legitimati. 107. 5.

Dominium

An, & quando acquiratur sine possessione. 27. 1. cum seqq. & decis. 29. n.

11.

Sine dominio non acquiruntur fructus. 27. 4.

Est difficile probatu. 53. 6.

Quando agitur ad excipiendum, sufficit probari præsumptivè ex possessione. 61. 10.

Dominus

Rei acquirat fructus. 29. 24.

Dominus directus emphyteusis potest exigere pensionem à qualibet parte illius.

32. 2.

Habens servum pro derelicto, ejus dominium dimittit. 39. 3. & vide n. 11.

An recuperet servum fugientem ab hostibus. 39. per tot.

Non possidens servum per multum tempus, videtur eum habere pro derelicto.

40. 4.

Dominus, & pater servi moriens quomodo cum liberum relinquat. 49. 6.

Donatarius,

Regis quomodo reguletur, ad quid teneatur, & alia de illo, vide dec. 109.

Donatio

Excluditur ex levi conjectura. 28. 8.

Vitrici difficilis præsumitur. 23. 10.

Quando præsumatur ex amicitia. 25. per tot.

Donatio Regis, vide, Beneficium.

Omnium bonorum an faciat donarium universalem successorem? 51. 8. & n.

11.

Mobilium, & immobilium non est omnium bonorum. 51. 9. & n. 10.

Dos

An sit titulus lucrativus, vel onerosus? 10. 19. & melius decis. 20. 18. cum seqq.

Regulariter acquiritur mulieri, non marito. 20. 6.

Ejus pacta, vide, Pacta.

Dos manet purificata per matrimonium sine copula. 20. 10.

Petur per actionem ex stipulatu. 20. 15.

Dos lucranda soluto matrimonio, intelligitur de re tradita, non de non dum tradita sine mora debitoris. 20. 30.

Dotem non potest maritus soluto matrimonio petere, quam debet restituere.

20. 31.

Nihil ex ea lucratur maritus soluto matrimonio, de jure communi. 20. 35.

Casus circa eam omissus manet in dispositione Juris. 20. 34.

Profertitia soluto matrimonio revertitur ad patrem. 20. 36.

Dotis alienatio an validetur juramento mulieris? 26. 6.

Ejus alienatio prohibetur ad fragilitatem mulierum. 22. 8.

Et

Et ob publicam utilitatem. 22. 11.
 Dos quoad alienationem est res sacra 27.
 17.
 Est obligata filijs pro alimentis. 22. 18.
 Ab ea, vel ad eam non valet argumentum
 de alia re. 22. 20.
 Ejus privilegium non amittitur per men-
 daciū. 22. 3. cum seqq.
 Non potest renuntiari, nec offenditur per
 ratificationem. 22. 22.
 Pro ea potest mulier fidei jubere. 22. 23.
 Ejus favor prævalet in ambiguis. 22. 36.
 Non potest obligari à muliere, quanvis
 marito subscribat. 21. 1.
 Etiam in hypotheca facta Fisco. 21. 2.
 Quam nullitatem ipsa mulier allegare po-
 test. 21. 3.
 Clausula in ea de existētia liberorum quo-
 modo intelligantur. 21. 7. & n. 13.
 Non potest alienari, nec obligari, penden-
 te casu existentie liberorum. 21. 14. &
 vide n. 18.
 Prohibitio alienationis in dote est maior,
 quam in fideicommissio. 21. 16.
 Dos prævalet fideicommissio. 21. 17.
 Si ultra prohibitionem legis habeat pro-
 hibitionem hominis ne alienetur, non
 valet alienatio etiam in casu alijs per-
 missio. 21. 18.
 Solutio matrimonio potest alienari. 22. 19.
 Potest dotari filie nubenti. 21. 20.
 A Vitrico, & matre promissa an compen-
 setur cum debito? 23. per tot.

Dotans

Præsumitur plus diligere dotatam, quam
 ejus filios. 21. 8.

Dotare

Filiam an teneatur mater? remissivè, 10.
 22.

Dux

Vnde vocatus. 116. 9.

E

Ecclesiastici

Non debent gabellam, nec aliud tri-
 butum. 28. 1.
 Et quando procedat. n. 4. & decis. 72. 6.

Si sint conductores bonorum Ecclesiasticorum
 & quomodo debeant gabellam? 72. 7.
 cum seqq.

Ecclesiastica

Bona ut dentur in emphyteusim, requirū-
 tur multa. 45. 10.

Elcemosyna

Est danda digniori. 91. 2.

Extra casum extreme necessitatis non est
 de præcepto, sed de consilio. 91. 3.

Emphyteusis

Est individua, nisi per estimationem. 6.
 7.

Nominationis pertinet ab intestato ad fi-
 lium, vel filiam maiorem. 11. 2.

Circa ejus pensionem quando remittatur,
 & quomodo exigatur, & plura de hoc.
 32. per tot.

In Ecclesiastica non succedit extraneus
 33. 7.

An, & quando succedat spurius, vel na-
 tus ex spurio? 37. per tot.

Ad Ecclesiasticam requiritur publicum in-
 strumentum. 45. 8.

Vi bona Ecclesiastica dentur in emphy-
 teusim requiruntur multa. 45. 10.

Divisa inter cohæredes, an debeant lau-
 dimium? 74. 1.

Emptio

Est ejus scriptura, in qua non inferatur
 certificatio gabellæ, est nulla. 28. 1. cū
 leqq.

Rei propria nulla est. 72. 13. & decis. 74.
 15.

Aliquando valet. 84. 8. & 10. & decis. 75.
 17.

Emptorem

In limine contractus timentem quādo pos-
 sit pænitere. 26. per tot.

Quando possit emptor pretium deponere.
 26. 21.

Et alia circa hoc in fructibus, & usuris.
 26. 22.

An per solam additionem subhastationis
 acquirat fructus? 27. per tot.

Equites

Militie Christi non debent gabellam. 28.
 1.

Et quando procedat. 28. 4.

Errans

Non fatetur. 76. 3.
Neque consentit. 76. 4.
Revocat confessionem. 76. 5.

Error

Quomodo probetur. 76. 7. & 14.

Eviçtio

Non datur, dum res non est eviçta. 20. 25
*An cesset, si emptor sciebat de obligatione,
 vel promisit ea non uti? remissivè.* 26
 23.

Exceptiones

*Veteris materiæ non admittuntur adver-
 sus sententiam.* 50. 1.
Exceptio nullitatis admittitur. 50. 2.

Excipiens

Est Actor in probanda exceptione. 49. 8.

Exclusio

Fæminarum, vide, Fæmina.

Exequutio

Sententiæ, vide, Sententia.

Exemplum

Instrumenti quale sit. 54. 6.
Quando fidem faciat. 54. 7.
Exemplum exempli non facit fidem. 54. 8
Sed facit indicium. ibi. 9.
Exemplis non judicandum, sed legibus.
 107. 13. & decif. 114. 17.

Expressum

Quando dicatur. 96. 9.

F

Facta

I*ndicant sanam mentem.* 2. 6.
Et quæ facta ibi. 10.

Facti

Alieni obligatio quando liget. 20. 26. cū
 seqq.
Factum alienum non potest alij nocere. 71
 14.

Familiæ

Erciscunda actio, vide Actio.

Fatuus

Vide Furiosus.

Favor

*Alicui prætextus non debet retorqueri in
 odium,* 21. 9.

Fecialis

*Quis sit, ad quid inseruiat, & ejus privi-
 legia.* 105. per tot.

Femina

Excludi est contra regulas Juris. 19. 10.
Fæminæ nõ præsumitur exosus sexus suis
 19. 12.

*Non succedunt apud nos in bonis Coronæ
 Regiæ.* 117. 2.

Feudum

*Non desertur potiùs habenti plura vincu-
 la consanguinitatis.* 1. 34.

Desertur agnatis. 1. 36.

Regulariter est dividuum. 16. 30.

*Feudatarij quomodo debeant domino in
 servire.* 109. 3. & 13.

*Fendi successio an possit promitti sine con-
 sensu possidentis?* 114. 12.

Fideicommissi

*Successio desertur habenti plura vincula
 cum defuncto, quanvis unum vinculum
 sit remotius.* 1. 14. sed vide n. 35.

Admittit repræsentationem. 16. 22.

*Ejus alienatio an valeat, pendente condi-
 tione restitutionis.* 21. 15.

*Prohibitio alienationis in eo est minor,
 quàm in dote.* 21. 16.

Cedit doti. 21. 17.

Fidejussio

Mulieris, vide Velleanum.

*Fidejussio an præstari debeat à notoriè di-
 vite?* 26. 1. & 10.

Fidejussor

*Ejus, qui gaudet beneficio restitutionis,
 non est facilis excussionis.* 26. 19.

Neque habens privilegium fori. 26. 20.

*De repræsentando carceratum quædo te-
 neatur, vel liberetur.* 99. per tot.

Fides

Non est servanda eam frangenti. 66. 6.
 sed vide n. 14.

Omnino servanda est. 66. 8. cum seqq.

Etiàm à pupillo, & seruo. 66. 9.

Specialiùs à ministris Justitiæ. 66. 10.

Data delinquenti à judice observari debet.
 66. 8. cum seqq.

Sed iudices debent abstinere ab ea danda.
 66. 20.

De fide à Principe servanda. 87. 3.

Filius

Filius

- Representa patrem, & quomodo. 1. 5.
 Sed representatio non conceditur ultra
 filios fratrum. 1. 6. & dec. 16. 13. sed
 vide n. 25. & 27.
 Ejus representatio est privilegium. 16.
 14.
 An, & quomodo præsumatur legitimus?
 vide Legitimitas.
 Habet jus in dote. matris pro alimentis.
 22. 18.
 Filij existentia, vel non existentia, ad pri-
 vilegium dotis, vide 21. 7. & 13.
 An possit ex proprio consensu præteriri,
 vel ex hæredari à patre, & è contra pa-
 tris à filio? 8. 1. usque ad 6.
 Jam institutus in legitima, an possit con-
 sentire quòd pater de ea disponat. 8. 6.
 usque ad 12. & n. 20.
 Non potest præjudicari, si pater renuntiet
 opulentum jus præsens. 8. 8. usque
 ad 12.
 Est quodammodo creditor in legitima. 8.
 10.
 Et dominus. 9. 3.
 Et quomodo intelligatur. 9. 5.
 Non habet pro ea hypothecam. 9. 6.
 Nec jus irrefragabile. 9. 7.
 Nec probabile. 9. 8.
 Sed solum spem. 9. 9.
 Potesse revocare alienationes gratuitas pa-
 tris, non alias. 8. 10. sed vide n. 18.
 Non habet hypothecam regulariter pro
 legitima. 10. 16.
 Filius, vel filia quoad emphyteusim, vide
 Emphyteusis.
 Per matris monium exit à patria potesta-
 te. 11. 5.
 Filius familiæ potest procuratorem consti-
 tuere à lea, quæ per se agere potest. 37
 3. cum seqq.
 Filius domini ex propria ancilla ex tacita
 manumissione fit liber, ubi pater moriens
 cum expressè in servitutem non reliquit.
 42. 6.
 Filius ergo hæres 51. 2.
 Quomodo intelligatur. ibi. 3. cum seqq.
 An possit testificari in causa parentis. 56.
 per tot.

Illegitimus ultimi possessoris an præsumatur
 legitimo transverso in maioratu.
 dec. 106. per tot.

Quid in legitimo. 107. per tot.

Filij appellatione an veniat nepos? 115. 7.
 cum seqq.

Finis

Nobilior dat præcedentiam. 102. 9.

Fiscus

Quibus casibus habeat quod negatur in-
 digno. remissivè. 7. 1.

Et quomodo ei acquiratur. 7. 2. & 4.

In Fiscis causis dubijs sumenda est mitior
 interpretatio. 77. 9. & dec. 78. 10.

Fisci pecunias habentes si dolosè rationes
 reddunt, damnantur ad triplum. 76.
 1.

Triplum istud quomodo intelligatur, & alia
 circa materiam, vide Triplum.

Fiscus, & fiscalia sunt Principis, sed qua-
 tenuis. 84. 4.

Semper est solvendo. 93. 2.

Fiscalia debita, vide Debitum.

Fiscalis subhastatio, vide Subhastatio.

Fiscus Status Indix est separatus à Fisco
 Regni, item & Fiscus Brasiliæ,
 97. 5.

Quando unus tenetur pro alio. 97. per
 tot.

Forma

Servari debet sub pœna nullitatis. 28. 10.

Nec ei satisfi per æquipollens. 28. 12.

Frater

Ex utroque parente præfertur fratri ex
 uno in successione fratris. 1. 4.

Frater nomine venit patruelis. 1. 30.

Dives, & patris hæres tenetur alere fra-
 trem pauperem. 35. 1.

Etiam illegitimum. 35. 2.

Fortuiti

Casus quoad conductorem, vide Renun-
 tiatio.

Freneticus,

Vide Furiosus.

Fructus

Augent legitimam. 8. 26.

Et quando. 8. 27.

Restituuntur, si titulus possessionis est in-
 validus. 8. 28.

Non veniunt ad collationem fructus rei,
 quæ

Revocatur à tertio possessore. 10.

27.

An acquirantur per solam additionem
in subhastatione? 27. per tot.

Non acquiruntur sine domino. 27. 4. &
dec. 29. 24.

Fructuum cessio quando debeat gabellam.
72. 5.

Percepti ante litem non restituntur in
casu lationis ultra dimidium. 29. 10.
sed vide n. 14.

Secus in latione enormissima. 29. 12

Percepti ante litem solvuntur à doloso.
29. 11.

Fiunt emptoris bona fidei. 29. 23.

Pertinent ad eum, ad quem pertinet pe-
riculum rei. 29. 25.

Fructus decimales primò sunt obligati
parochis, & Ecclesijs. 90. 7.

Fructus non dicuntur, nisi deductis ex-
pensis. 82. 2.

Furiosus

Insanus, demens, mentecaptus, stultus,
& freneticus in quo differant. remis-
sive. 2. 1.

Non potest testari. 2. 2.

Quomodo probetur. 2. 3. cum seqq.

G

Gabella

Non debetur ab Ecclesiasticis. 28. 1.

Et quando procedat. 28. 4.

Ejus certificatio debet inseri scripturæ
contractus sub pœna nullitatis. 28. 2.

In dubio contra eam judicandum est. 28. 3.

Debetur ex venditione. 72. 2.

Etiā necessaria. 74. 4. & vide n. 7.

Item ex permutatione. 28. 3.

Et quare. ibi. 16.

Item ex datione in solutum. ibi. 4.

Quare. ibi. 16. & dec. 73. 4.

Item ex contractu dissoluto voluntate
partium. 73. 3.

Quando debeat ex cessione fructuum.
72. 5.

An, & quomodo eam debeat conductor
bonorum Ecclesiæ? ibi. ex n. 7.

Non debetur ex novatione. ibi. 13.

Nec ex liberatione. ibi. 14.

Nec ex locazione, & conductione. 73. 6.

Nec ex divisione. 74. 1. cum seqq. & n.
11.

An debeat ex venditione emphyteusis
ad divisionem pretij inter cohæredes?
74. 11.

An ex venditione rei alienæ? 75. 17.

Restituitur, si annullatur contractus. 29.
1. & dec. 75. 2. cum seqq.

Non si rescindatur. 29. 2. & dec. 75. 2.

An debeat restitui quando contractus an-
nullatur ex alia causa? 29. 17.

Gabella solvenda à conductoribus, qui
transeunt in emptores fructuum, taxa-
tur respectu eorum, quos ipsi vendituri
sunt. 73. 2. cum seqq.

Gabella cujus jactura sit in casibus, qui-
bus rescinditur contractus. 29. 5. cum
seqq. maximè n. 18. cum seqq. & n.
27. dec. 75. 18.

Geminatio

Clausulæ, seu verborum, ostendit magis
enixam voluntatem. 19. 6.

Gener

An possit esse testis? 56. à n. 1.

Gondilalus de Sousa de Macedo.

Authoris pater memoratur. 66. 6.

Gradus

Non producens effectum, non attenditur
in successione hæreditaria. 1. 10.

Gradus secundo loco attenditur in succes-
sione maioratus. 16. 6.

Gratia

Principis, & Magistri Ordinum, vide
Beneficium.

Gratia inducenda ad unum effectum, non
debet operari contrarium. 20. 8.

Gravitas

Criminis postulat, ut pœna augeatur. 71.
11.

H

Habilitas

Attenditur tempore vacaturæ. 112. 8

Heraldi

Qui sint, quod munus habeant, eorum
pri-

privilegia, & plura circa illos. 105.
per tot.

Hæreditas

Quando deferatur potius habenti plura
vincula cum defuncto, vide Consan-
guineum.

Defertur gradui proximiori. 1.9.

Ablata indigno quomodo acquiratur Fisco
7.2.

Obligat ad multa onera. 7.3.

Futura non potest renuntiari. 8.7.

Nec pacisci de eâ sine consensu viventis.
114.9.

Hæres

Potest declarare voluntatem defuncti. 6.
12.

Ejus institutio est substantia testamenti.
5.1.

Historiæ

Notabiles quæ Lusitanis evenere circa fi-
dem datam. 71.17. cum seqq.

Honorarius

Minister licet antiquior, an præcedat ex-
ercentem? 104.4.

Hospes

Quatenus in tribunalibus honorandus sit.
104.6. & vide n.9.

Holtes

Quæ sua faciunt. 39.6.

I

Identitas

Rerum non præsumitur. 28.1.

Sed facile probatur, & quomodo. ibi.
n.2. cum seqq.

Ignorantia

Advocati facit ut succurratur clienti. 57.
5.

Illustres

Intrantes pro servitio Regis ad Consi-
lium fiscale, quo loco sedeant. 104.6.

Impeditus

Non est morosus, nec ei currit tempus.
101.3.

Quid debeat probare. 112.9. & 10.

Impossibile

Reputatur quod pædet à volûtate Prin-
cipis 20.28.

Item quod prohibetur à lege. 22.17

Indiæ

Fiscus, vide Fiscus.

Indigno

Ablatum quibus casibus deferatur fis-
co. remissivè. 7.1.

Quomodo Fisco acquiratur. 7.2. & 4.

Injustitia

Destruit Regna 83.6.

Annulat sententiam. 60. per tot.

Inofficiosi

Querela, vide Querela.

Insanus,

Vide Furiosus.

Instantia

Transit contra hæredem. 51.1.

Item contra quemlibet successorem uni-
versalem. 51.7.

An in particularem? 51.12.

An in successorem maioratus? 51.13. cū
seqq.

Institutoris

Maioratus dispositio, vide Dispositio.

Instrumentum.

Publicum quinque modis consideratur. 54.
1. cum seqq.

Si amittatur, reformatur, & quomodo. 55.
per tot.

Quo tempore in actis sit præsentandum. 68.
per tot.

Interdictum

Salvianum, vide Salvianum.

De itinere, actuque privato, est ad tuendas
servitutes rusticas. 43.4.

Retinende non admittit quæstionem domi-
nij. 61.14. sed vide n.15.

Interesse

Promittens in defectum facti alieni quan-
do teneatur. 20.26. cum seqq.

Interesse certum ex pecunijs datis ad cer-
tum tempus, vulgò, a ração de juro,
est ilicium. 30 per tot.

Lucri cessantis quando debeat. 30.7.
cum seqq.

Damni emergentis quando. 30.7.

Interesse navigationis non datur sine peri-
culo. 97.6. & vide n.9.

Interpretatio

Pænarum fisc aliū mitius facienda est. 77.
9.

Dd

In-

Intestati
Sucessio, vide Successio.
 Joannes
Quartus Rex Lusitaniae laudatur de justitia. 114. 16.

Judex

Sacularis cognoscit intra annum contra Clericum super vi illata, & quomodo istud procedat. 46. per tot.

Judicis officium favere debet possidentibus naturaliter. 52. 9.

Judex ex causa potest recipere testes post conclusionem. 57. 7.

Non habet potestatem super non petito. 58

4.

Potest judicare super his, quae veniunt ex natura petiti, licet non exprimantur in libello. 58. 12.

Cognoscit an sua sit jurisdictio. 62. 1.

Cancellaria Senatus Portucalensis cum adjunctis habet omnimodam jurisdictionem, nec ab eo supplicari potest. 67. 6.

Cognoscit de decima litis solvenda. 67. 3.

Judex an sine licentia Principis possit promittere indemnitate delinquenti? 71. per tot.

Potest augere, & minuire pœnam legis, & statuti. 78 per tot.

Ad Judicem Justificationum hujus Regni pertinet Fisco prospicere. 92. 7. alia verbo, Requisite.

Judicati

Autoritas est magna. 9. 23. sed vide n. 25.

Judicij

Defectus, vide, Mentis.

Judicium

Possessorium regulariter est summarium. 53. 5.

De judicio possessionis momentaneo. 52. per tot. *plura in verbo Sententia.*

Judicium

Testatoris agnoscens non potest iterum illud impugnare. 8. 14.

Jura,

Et actiones constituunt tertiam speciem bonorum. 51. 10.

Jurisdictio

Judicis Cancellariae Senatus Portucalensis. 67. per tot.

Juramentum

Mulieris an validet alienationem dotis? 22. 6.

Jus

Maius est in re, quam in cautione. 26. 15.

Justitia

Non debet vinci à pietate. 6. 17.

Ejus laudes. 102. 13.

L

Laudimium

Emphyteusis an restituatur, annullatio, vel rescisso contractu? 29. 3.

An debeatur ex venditione emphyteusis pro dividendo pretio inter cohæredes? 74. 11.

Legatum

Ablatum indigno quomodo acquiratur Fisco. 7. 4.

Pro legato datur hypotheca à lege. 10. 15.

Relictum uxori an intelligatur, si non nupsit? 13. 5. & 6.

Legatus

An de novo citari possit? 48. 8.

An in ejus causa antea mota super sedendum sit? 48. per tot.

Habet restitutionem. 48. 5.

Legitima

Filij, & patris æquiparantur. 8. 16.

Non dicitur nisi post mortem. 9. 2. & vide n. 15. & dec. 10. 26.

An sit de jure positivo, aut naturali? remissive. 9. 16.

Non potest offendi per patrem, vide Patrem.

Quæ actiones dentur filio pro ea. 10. 2. cū seqq.

Pro ea non habet filius hypothecam regulariter. 10. 16.

Legitimitas

Filij an præsumantur? 18. 1.

Quomodo probetur. ibi. n. seqq.

Legitimus

Filius, vide Filius, & plura decis. 107.
per tot.

Lætio

Ultra dimidium rescind contractum. 29.

4.

Non obligat ad fructus ante litem perceptos. 29. 10. sed vide n. 14.

Secus in enormissima. 29. 12.

Ponit læsum in aliqua culpa. 29. 20.

Lex,

Non homo defert successionem intestati. 1.
16.

Neminem plus diligit. 1. 17.

Non potest omnes casus comprehendere. 1.
27.

Ejus mens plus attenditur, quam verba.
28. 11.

Ejus ratio expressa est ad omnes casus.
1. 29.

Municipalis desumpta ex jure communi intelligitur secundum illud. 13. 4. & dec. 49. 3. & dec. 56. 2.

Quod vult exprimit. 22. 4.

Quod prohibet directe prohibetur per indirectum. 22. 5.

Quæ prohibet, censentur impossibilia. 22.
12.

In prohibitis impedit omnem obligationem
22. 13. cum seqq.

Regni vicini est subsidiaria. 24. 4.

Gaudet secundum rationem intelligi. 78.
3.

Legis pœna, vide Pœna.

Lex est imposita rebus, non verbis. 86. 4.

Pœnalis non extenditur. 92. 5. sed vide
num. 8.

Generalis non comprehendit privilegatos
69. 5.

Libellus

Debet esse conformis cum sententia. 58.
per tot.

Potest emendari in Replicatione. 58. 10.

Libelli pars est Replicatio. 58. 11.

Libcratio

Non debet gabellam. 72. 14.

Non est datio, sed factum. 72. 15.

Liberi

Vide Filius.

Libri.

Regis apud nos an probe nt legitimitate filij? 18. 4.

Notarum, qui manent apud Tabelliones, reputantur tanquam de archivo publico. 54. 16.

Limen

Contractus quando dicatur. 26. 2.

Linea

Primò attenditur in successione maioratus. 16. 5.

Melior quæritur extincta possidente.
16. 8.

Quomodo lineæ considerentur. 16. 9. cū
seqq. sed vide n. 38.

Literarum

Præcedentia ad arma, remissivè. 102. 6.

Litigiosa

Non fit res per notificationem. 10. 23. &
vide dec. 61. 20.

Litigiosa res non potest vendi. 10. 24.
& dec. 61. 27. cum seqq.

Locatio,

Et conductio non debet gabellam. 73. 6.

Lucrum

Cessans cui, & quando debeatur. 30. 4.
cum seqq.

Lucrum superveniens ex causa non contractata an rescindat subhastationem?
95. 15.

Lucrum, seu interesse pecuniarum datarum, vulgo, a razão de juro, est illicitum. 30. per tot.

Lucrum, seu interesse navigationis non datur sine periculo. 97. 6. & vide n. 9.

M

Macedoniani

Beneficium amittitur ob mendacium
22. 2.

Quare introductum. 22. 24.

Magis

Dignum attrahit ad se minus dignum.
102. 7.

Maioratus

Non potius defertur habenti plura vincula consanguinitatis. 1. 35.

Defertur per unicam lineam. 1. 37.
Quomodo probetur sine scriptura. 15. per tot.
Quomodo per præscriptionem destruat. remissivè. 15. 20.
Ejus lex est dispositio institutoris, vide Dispositio.
Ejus successio defertur lineæ, gradui, sexui, & ætati. 16. 5. cum seqq.
Ad ejus successionem an consideretur proximitas ad institutorem, vel ad ultimū possessorem? 16. 15.
Et vocatur proximior, qui intrat per representationem. 16. 28. cum seqq.
Agnationis ex quibus inducatur. 19. per tot.
In Hispania regulariter non datur agnationis. 19. 11.
Maioratus bona possunt alienari in bonum ipsius. 85. 7.
An deferatur filio illegitimo, vide Filius.
Accipitur ab institutore, non ab ultimo possessore. 106. 8.
 Mandatum
Generale cum libera æquiparatur speciali. 36. 3.
Quibus casibus requiratur speciale. remissivè. 36. 5.
Tantum valet generale quoad omnia, quantum speciale quoad speciem. 36. 6.
 Marchio
Unde vocatus. 116. 9.
 Maritus
Læseratur donationem Regis pro matrimonio, quanvis uxor breviter moriatur. 20. 13.
Quoad dotem, vide Dos.
Marito accipiente, an censeatur versum in utilitatem uxoris? 24. per tot.
 Matrimonium
Debet probari ad probandum legitimitatem filij. 18. 5.
Non præsumitur. 18. 6.
Ex quibus præsumatur. remissivè. 18. 7.
Per famam probari potest. 18. 8.
Sine copula sufficit ad dotem. 20. 10.
Sed non ad communicanda bona. 20. 11.

In Lusitania intelligitur contractum per chartam societatis, nisi aliud exprimitur. 21. 4.

Masculinum

Quando non concipiat genus fæmininum. 19. 5. sed vide ibi à n. 9.

Masculorum

Vocatio sola inducit maioratum agnationis. 19. 4.

Masculus

Descendens à fæmina excluditur à maioratu agnationis. 19. 8.

Materia

Non disputata, quanvis proposita, reputatur nova ad articulandum. 67. 4.

Mendax

Amittit beneficia sibi concessa. 22. 2.

Non dicitur qui ignorat. 22. 44.

Menses

Sex limitati ad agendū redhibitoria quomodo computentur. 49. per tot.

Mens

Testatoris, vide Testator.

Legis, vide Lex.

Mente

Captus, vide Furiosus.

Non potest facere testamentum. 2. 2. sed vide n. 10.

Mentis

Defectus est difficilis probatu. 2. 3.

Et quomodo probetur. n. seqq.

Meum

Amplius non possum petere. 20. 16.

Et quomodo procedat. 20. 17. & vide n. 20.

Ministorum

Salaria vide Salaria.

Ministri fiscales debent esse benigni erga conductores vectigalium. 96. 10.

Antiquior in eodem tribunali præcedit. 104. 4.

Honorarius an præcedat exercentem? 104. 4.

De præcedentia inter ministros. 103. & 104. per totas.

Minor

Amittit restitutionem ob mendacium. 22. 2.

Non iuvatur ad decipiendum, vel accusandum. 22. 25.

Habet restitutionem contra lapsum temporis. 46. 13.
Restituitur etiam in modica lesione. 95. 8.
 Modi
Ficti non acquirunt possessionem absenti, nisi ratum habeat. 61. 5.
 Momentum
Purificati requisiti sufficit. 20. 9. & 13.
 Momentaneum
In iudicium possessionis. 52. per tot.
 Monasterium
Nihil potest recipere ab intrante Religione. 14. 1.
Et quando secus. 14. 2.
Monasteria debent fundari, & dotari à Principibus Christianis. 90. 2.
Fundata à Lusitanis. 90. 3.
 Mora
Purgari potest ante solutionem. 99. 4.
Et dum causa creditoris non est facta deterior. 99. 6.
Fidejussoris de representando quomodo incuratur, & purgetur. 99. per tot.
 Morbus
Parvi momenti non causat redhibitoriam. 49. 7.
 Moribundus
Potest facere testamentum. 2. 10.
 Mors
Non habet proportionē cum aliquo malo, nec vita cum aliquo bono. 70. 4.
Mortis cogitatione factum reputatur quasi factum in morte. 9. 24.
 Mulieris
Nubentis intra annum luctus penas, vide Pænæ.
Mulier circa dotem, vide Dos.
Circa Velleanum, vide Velleanum.
Mulier post didicita testificata an restituitur ad articulandum quod jam allegaverat, & non probaverat? 57. 6
Captæ in bello apud quem deponebantur. 105. 12.

N

Naturam

R *Ei, cui unitur, quādo alia res assumat.* 113. 3. & 4.

Negligentia
Creditoris in exigendo favet purgationem moræ debitoris. 99. 7.
Negotians
Malè ex iudicis imbecillitate meretur succurri. 35. 10.
Nobilis
Non presumitur admittere infamiam in sua prosapia. 106. 6.
Vnius Regni quomodo tractetur in alio. 116. per tot.
Nobilitas,
Vide decis. 116. per tot.
Nomen,
Seu cognomen solum non inducit maiora- tum agnationis, sed maximè conducit. 19. 1. cum seqq.
Nominatio
Patris in antiquis an probet legitimitatem filij? 18. 2.
Possessoris maioratus ad successionem est species tituli possessionis. 52. 11.
Non
Probat hoc esse quod ab hoc contigit, absse. 17. 7.
Et quomodo intelligatur. 17. 10.
Notarius
Secularis potest dare possessionem Beneficij Ecclesiastici. 45. 3.
Sed Ecclesiasticus non facit fidem inter laicos in iudicio seculari. 45. n. 1. cum seqq.
Notariorum libri sunt ad instar archivi publici. 54. 16.
Notarij sunt optimi testes ad probationem contenti in scriptura amissa. 55. 13.
Notificatio
Non facit rem litigiosam. 10. 23. sed vide dec. 61. 20. & 25. & 33. & 34.
Novatio
Non debet gabellam. 72. 13.
Novellæ
Constitutiones Justiniani quare vocentur, Authenticæ. 54. 11.
Nuncupativum
Testamentum, vide Testamentum.

Dd iij

Obligatio

O

P *Principis, vide Rex.*
Obligatus
Ad factum alienum, vide Facti.
Odia
Sunt restringenda 65. 4.
In spurios, vide Spur.
Officia
Quando, & quare finiuntur per obitum
providentis. 113. 3. & 5.
Officiali
Debetur salarium. 80. 2.
Operum
Piorum redditus in Lusitania quales sint.
91. 1.
Quomodo expendantur. 91. per tot.
Opinio
Doctoris, vide Doctor.
Testatoris, vide Testator.
Vicinorum, & notorium juvat probatio-
nem. 2. 7.
Ordo
Dignitatum servandus. 101. 1. cū seqq.
Originale
Instrumentum quale sit. 54. 4.
Indem facit. 54. 5.
Si non appareat, an habeat fidem registrū.
98. 3.
Origo
Annonarum attenditur ad præferentiam
solutionis earum. 88. per tot.

P

Pacta
D *Otaliam intelliguntur juxta naturam*
rei, de qua agitur. 20. 7.
Et juxta verisimile. 20. 33.
De lucra dote, vide Dos.
De successione vivētis reprobantur sine
ejus consensu. 114. 9.
De pactis inter Principes. 108. per tot.
Papa
Dispensat super Concilio. 114. 4.
An concedat expectativas beneficiorum.
ibi. 3. cum seqq.

Partitionis

Charta, vide Sententia.
Pax
Oritur ex bello. 80. 4.
Ejus tractatus, vide Tractatus.
Pendet ab inductione Regis. 111. 9.
Pater
Repræsentatur à filio, vide Filius.
An possit filium consentientem præterire,
vel exheredare? & è contra filius pa-
trēm? 8. 1. usque ad 6.
An à filio jam in legitima institutus, pos-
sit consentire quod filius de ea disponat?
8. 6. usque ad 12. & n. 20.
Est quodammodo debitor filiorum in legi-
tima. 8. 10.
Transmittit ad hæredes jus petendi legiti-
mam. 8. 21.
An etiam ad hæredes extraneos? 8. 22. &
seqq.
Disponens de hæreditate filij videtur eam
adire. 8. 25.
Potest præjudicare legitimis filiorum per
ludum, saltem licitum. 9. 13. sed vide
n. 20.
Non potest liberè disponere in præjudiciū
legitimæ filiorum. 9. 17.
Si dissipat, statim assignatur legitima fi-
lio. 9. 21.
Intra quam quantitatem possit disponere
pro opere pio in præjudiciū legitimæ
filij. 9. 27. cum seqq.
Nisi detur fraus, ibi. n. 29.
Habet usumfructum in bonis adventitijs
filij familiæ. 11. 6. cum seqq.
Et exercitium actionum. 37. 4.
Fraudulenter agens in bonis filij famil.
privatur eorum usufructu. 11. 8.
Non habet usumfructum rei, quam nole-
bat filio acquiri. 11. 10.
Est legitimus administrator bonorum filij.
12. 1.
De patre administratore multum lex con-
fudit. 12. 3.
Patris nominatio, vide Nominatio.
Pater donans an videatur de suo facere,
vel potius compensare? 23. 13.
Patruales
Veniunt sub verbo, Frater. 1. 30.

Peccatum

Non est jure suo uti. 29. 7.

Pecunias

Dare ad certum tempus sub certo interesse, vulgò, a raso de juro, an liceat? 30. per tot.

Pœna

Civiles contra mulieres nubentes intra annum lucus sunt revocæ utæ. 13. 2.

Sed non illæ quæ sunt impositæ in favore sobolis prioris matrimonij. 13. 3.

Conventionalis quando, & usque ad quam summam permittatur. 65. 6. cum seqq.

A pœna excusat justus error. 76. per tot.

De pœna tripli imposita Thesaurarijs Fisci, vide decif. 76. cum duab. seqq.

per totas.

Pœna dupli, tripli, aut quadrupli an includat simplicem? 77. per tot.

Pœnæ legales an possint minui, vel auferri? 78. per tot.

Pœna Fisco applicata facilius minuitur. 78. 10.

A Judice subrogata, dicitur pœna legis. 78. 4.

Omnes pœnæ sunt arbitrariæ. 78. 5.

Pœnitens

In contræctibus innominatis debet alteram partem ab omni damno reddere immunem. 29. 16.

Pensio

Emphyteusis an minui debeat ob sterilitatem? 32. per tot. & ibi multa circa pensionem emphyteusis.

Permutatio

Debet gabellam. 72. 3.

Petitio

Hæreditatis, vide Actio.

Pia

Causa, vide Causa.

Pieras

Non debet vincere justitiam. 6. 17.

Pignus

Conventionale an dicatur possideri à creditore? 62. per tot.

Possessio

Novæ debet capi ex novo titulo. 26. 17.

Possessio est necessaria ad acquirendum dominium, vide Dominium.

Acquiritur per procuratorem generalis.

36. per tot.

Occupata in absentia est clandestina. 44. 8.

Rei Ecclesiæ per quadraginta annos facit præsumere contractum legitimum. 45. 6.

Consistit in animo. 46. 3.

Possessionis momentaneæ judicium; vide dec 57. per tot.

Possessio non acquiritur per modos fictos inter absentes. 61. 5.

Possessorium

Quando profit, vel præjudicet petitorio; vide Sententia.

Possessor

Male fidei condemnatur in fructibus à possessione. 11. 4.

Absens in recurso ad Principem non debet spoliari. 44. 9.

Præsumitur possidere ex titulo præcedenti. 45. 7.

Novus rei litigiosæ habetur pro antiquo; & lis cum eo continuatur. 51. 15. & vide n. 16.

Possessores duo si concurrant, nec discernatur prior, quid faciendum. 52. per tot.

Negans se possidere, & convictus, potest agere de proprietate. 53. 8.

Possessori tertio quando noceat sententia; & possit incedere executionem. decif. 61. cum tribus seqq. per totas.

Possessor præsumitur dominus. 61. 8.

Postliminium

Inter Christianos non habet locum quoad personas, sed quoad res. 39. 3.

Practica

Probat per testimonium unius Doctoris 12. 6. & dec. 45. 12.

Est lumen, & intellectus legum. 12. 7. & dec. 77. 1.

Communem opinionem superat. 12. 8.

Debet observari. 45. 12. & dec. 77. 1.

Præcedentiæ

Regulantur ex consuetudine. 101. 6.

Est causa magni momenti. 101. 13.

Præcedentiæ inter ministros, & tribuna- lia, vide 101. cum seqq.

Præ-

Prædium
Inter medium impedit servitutem. 43. 5.

Præferentiæ
Circa solvendas annonas, & alia quæ Fiscus solvit, vide decif. 79. cum decem seqq.

Præscriptio
In quo differat à consuetudine, remissivè. 15. 3.

Immemorialis vocatur consuetudo. 15. 6.
Fit cum titulo quanvis invalido per quadraginta annos. 15. 1.

Sine titulo requiritur immemorialis ad constituendum maiora. 15. 8.

Nec sufficit centum annorum. 15. 9.
Centenaria est minor immemoriali. 15. 10.

Sola immemorialis nocet nescientibus. 15. 11.

In immemoriali præsumuntur omnia requisita. 15. 12.

Limitatur ad præscribendum Regalia. 15. 13.

Quæ requiratur ad destruendum maiora, remissivè. 15. 20.

Per lapsum anni inducitur, ne possit agi contra Clericum in iudicio seculari proviollata. 46. 6.

In præscriptione requiritur causa, ne tempus currat. 46. 7.

Præsumptio
Legis sufficit pro instrumentali probatione requisita à lege. 45. 9.

Transfert onus probandi in adversarium. 76. 12.

Prædium
Probatur ex communi æstimatione. 94. 6.
Annuarum. 92. 7.

Prætor
Per remedia possessoria quibus succurrat. 52. 2.

Primogenituræ
Jus quomodo transmittatur. 16. 19. cum seqq.

Princeps
Tenetur ad remunerationem servitorum. 20. 20.

An actione efficaci? 87. 15. & dec. 115. 5. & 6.

Non potest tollere jus quæsitum. 20. 24. & dec. 87. 2. cum seqq. & dec. 107. 10. & vide dec. 112. 7.

Quod ex voluntate ejus pendet, impassibile reputatur. 20. 28.

Ejus concessio valet idem, quod traditio privati. 20. 21. & vide verbo, Beneficium, ubi multa.

Princeps an, & qua actione obligetur? 87. 4. cum seqq.

Ejus promissio habet maiorem vim, quam privati. 87. 10. cum seqq.

Ejus excellentia. 87. 12.

Ejus authoritas. 87. 16.

Quando teneatur ex factis suorum ministrorum. 97. per tot.

Ut utatur plenitudine potestatis quæ debeant concurrere. 107. 11.

Ejus donationes quomodo regulentur. 109. per tot. & 115. per tot.

Sæcularis obligat vassalios Ecclesiasticos ad bellum, vel ad pacem. 111. 9.

An possit concedere successiones officiorum, vel terrarum sine consensu possessoris? 114. 9. cum seqq.

Debet esse juris religiosissimus. ibi. 14.

Non debet facere quod licet, sed quod decet ibi. 15.

Principi est potestas nobilitandi. 116. 10.

Etiā transeundo per Regnum alienum. ibi. 12.

Privilegiati
Non comprehenduntur sub lege generali. 69. 5.

Probatio
Minor sufficit in antiquis. 17. 3. cum seqq.

Non probat hoc esse quod ad hoc contingit abesse, vide, non probat.

Probatio maior requiritur contra verisimile. 18. 11.

Probationes sunt arbitrarie. 76. 13.

Procurator
An possit constitui à filio famul. 37. per tot.

Procurator potest constitui ad futura, & ex die. 37. 6.

Regius quo loco sedeat in Auditorijs. 69. per tot. Ejus

Ejus auctoritas. 69. 6.

Prohibita

A lege censentur impossibilia. 22. 2.

Proximitas

Ad successionem maioratus, vide Maioratus.

Promissio

Mulum differt ab effectu. 112. 3. & plura de hoc. nn. seqq.

Publicum

Jus offendi nequit. 84. 1.

Q

Quadruplum

AN, & quando comprehendat simplicium? 77. 2. cum seqq.

Qualitas

Requisita semper debet probari. 18. 3. & dcc. 20. 5.

Quae non facit ad actum, non dat praecedentiam. 104. 5. sed vide n. 9.

Quantitas

Non modica est conjectura solutionis contra non petentem. 34. 4.

Querela

Inofficiosi transmittitur ad nepotes. 8. 23.
An ad alios regulariter? 8. 24.

R

Radix

Insecta vulnerat totam lineam. 106. 7.

Ratio

Legis, vide Lex.

Receptores

Fisci, vide Thesaurarij.

Redhibitoria

Actio reddit emptorem liberum ab omni impensa. 29. 6. & 7.

Sex menses ad eam intentandam quomodo coraputentur. 49. per tot.

Non dantur pro morbo parvi momenti. 49. 7.

Reformatio

Instrumenti deperditi quomodo, & quando fiat. 55. per tot.

Registrum

Notariorum quid sit. 54. 2.

Fidem facit. 54. 3.

Et quid, si originale non apparet. 98. per tot.

Regnum

Desertur jure hereditario. 16. 34.

Venit ab institutione populi. 16. 15.

Est conditum à jure gentium. 85. 1.

Relatum

Est in referente. 19. 7.

Remedium

Legis fin. Cod. de edicto Div. Hadrian. quando datur. 10. 5.

Remedium Tutivæ est simile interdicto uti possidetis. 44. 2. & 4.

Conservatum statum temporis motæ litis. 44. 10.

Renuntiatio

Conductoris de casibus futuris an, & quando teneat? 96. 5. cum seqq.

Representatio

Patris per filium, vide Filius.

Datur etiam in fidei commissis, & delatis jure sanguinis. 16. 22.

Facit proximitatem. 16. 28.

Nec omnino, fidei. 16. 29.

Requisitus,

Seu deprecatus iudex quando debeat exequi illud, de quo deprecatur. 92. 4. & 7.

Res

Propria non potest emi. 72. 12. & decis. 75. 5.

Aliquando potest. 74. 8. & 10.

Quando assumat naturam alterius, cui unitur. 113. 3. & 4.

Respublica

Habet convenientiam in differentia nobilitatis. 83. 10.

Ei interest armari militiâ caelesti. 90. 2.

Restitutionis

Beneficium conceditur Confraternitati Sanctæ Misericordiae in Lusitania. 26. 18.

De restitutione virtute tractatus Pacis, vide dec. 108.

Restitutio gratiæ nõ nocet tertijs. 108. 22.

Retrotractio

Non operatur in præjudicium tertij, sed respectu agentium. 108. 13.

Re-

Revocatoria

Actio, vide Actio.

Reus

*Quando absolvatur ab instantia. 50. 2. cum seqq.**Ter absolutus quando possit iterum inquietari. 50. per tot.**Negans se possidere, sed convictus, potest agere de proprietate. 53. 8.*

Rex,

*Vide Princeps.**Regius Procurator, vide Procurator.*

Reges

*Lusitaniae solent aliquibus diebus sedere in Senatu Justitiae. 70. 1.**Rex non tantum habet dignitatem, sed & officium. 80. 1.**Reges Lusitani patres vassallarum. 83. 13.**Ad quid creatus. 84. 2.**Dicitur à regendo. 4. 3.**Qui destruit est tyrannus. ibidem.**An possit alienare bona Coronae? 84. per tot.**Obligatur naturaliter ex suo contractu. 87. 4.**Et haec sola obligatio producit actionem efficacem adversus eum. 87. 6. & 8. cum seqq.**Etiam in casu quo privatus non obligatur, nisi naturaliter. 87. 10.**Ejus promissio habet maiorem vim, quam privati. 87. 10.**Disparitas inter eum, & privatum. 87. 11.**Ejus excellentia. 87. 12.**Obligatur efficaciter pro servitijs. 87. 15.**In quo plus consistat ejus auctoritas. 87. 16.**An possit praedjudicare privatis in annonijs suis? 87. per tot.**Reges Lusitani multa templa aedificaverunt, & aedificaverunt. 90. 3.**Quomodo remunerati fuerint à Deo. 90. 4.**Regibus convenit liberalitas erga Ecclesias. 90. 5.**Item elemosynas dare pauperibus. 91. 1.**Rex quando teneatur pro factis ministrorum. 97. 3. & 4.**Vt Magister Ordinum Militarium agit, non ut Rex. 104. 5. & decis. 111. per tot. est prelatatus subditus Papae. ibi. 2.**Quando disponit tanquam Magister, debet hoc exprimere. ibi. 4.**An possit promovere successionem Commendae sine consensu possessoris? 114. per tot.**Reges armorum qui sint, ac multa de eis. 105. per tot.*

Rubrica

Quando possit allegari in vim legis. 59. 6.

S

Salaria

*Ministrorum fiscalium quomodo, & ubi solvi debeant. 82. per tot.**Et de salarijs ministrorum Justitiae. 83. per tot.**Salarium quid sit. 83. 8.**Debetur officiali. 80. 2.*

Salvianum

Interdictum quando detur. 10. 17.

Satanas

Offert aliena. 81. 6.

Scholaris

Loquens cum puella non praesumitur dicere Pater noster. 17. 11.

Scientia

Liis quando noceat tertio non erit aro. 61. 19. cum seqq.

Scriptura

*Non est de substantia testamenti nuncupativi, sed solum ad probationem. 3. 4.**Privata non vitatur ex defectu diei. 3. 5.**Secus in publica. 3. 6.**Ex archivo publico fidem facit. 54. 15.**Quo modis consideretur, & quando fidem faciat, vel non. 54. per tot. & dec. 98.**Si amittatur, quando, & quomodo reformetur. 55. per tot. vide Instrumentum.*

Sæcularis

Judex, vide Judex

Senatorum

Vota quomodo in sententia criminali regulentur. 70 per tot.

Senator Judex quomodo Interlocutorias pronuntiare debeat solus, vel cum adjunctis. 66 per tot.

Senatores quare Lusitanicè vocentur Desembargadores. 94. 2.

De eorum præcedentia inter se. 101. per tot.

In conferentijs extræ ordinaris. 103. per tot.

In tribunali alieno. 104. per tot.

Senatum,

Et tribunalium præcedentiæ. 102. per tot.

Senectus

Nimia per se sola non reddit intestabilem. 2. 5.

Sententia

In simili habet magnam authoritatem. 9. 23.

Sed potius debemus sequi jus. 9. 25.

Judicij Ecclesiastici in casu ad illud pertinenti servanda est in sæculari, & è contra. 45. 11.

Lata in possessorio quando præjudicet in petitorio. 47. per tot. & decis. 53. 2.

Lata in judicio possessionis momentaneo est Interlocutoria. 52. 14.

Sine contestatione non valet. 58. 5.

Debet esse conformis libello, & causæ petendi, & quomodo. 58. per tot.

Debet ferri in scriptis. 59. 1.

Debet politè formari. 59. 15.

Definitiva ab alio scripta, & à judice subscripta an valeat? 58. per tot.

Manifeste injusta est nulla. 60. per tot.

Contra casum legis clarum est manifestè injusta, & nulla. 60. 8.

Ejus exequutio quando à tertijs impediri possit. 61. cum 4 seqq. per totas.

Quando noceat tertio non citato. 61. 3. & ex n. 17.

Lata cum legitimo contradicte præjudicat gabellario non citato. 7. 5. 6.

De sententia partitionis, seu divisionis. 64. per tot.

Sermo

Indicat statum mentis. 2. 6.

Servitus

Vix est discontinua. 41. 3.

Discontinua quomodo acquiratur. 41. 4. & 5.

Servitus nullo tempore acquiratur cum errore. 41. 6.

An in ea detur vera præscriptio? 41. 7.

Non debetur personæ, sed prædio. 42. 2.

In quantum ei est utilis, non ultra. 42. 3.

Debita uni prædio an extēdatur ad aliud? 42. per tot.

Impeditur per prædium intermedians. 43. 5.

Nisi omnino sit necessaria. 43. 6.

Servus

Ab hostibus captus, & ad nos fugiens an in servitutem redigatur? 39. per tot.

Gerendo se ut liber quomodo acquirat libertatem. 40. per tot.

Sexus

Tertio loco attenditur in successione majoratus. 16. 7.

Sexus sæmininus non præsumitur ex osus sæminæ. 19. 12.

Si

Dictio, ejus natura. 26. 13.

Singula

Quæ non profunt, collecta juvant. 19. 3.

Societas

Non transit ad hæredes, quanvis aliud pascatur. 30. 14.

Ad eam debent omnes socij contribuere, nec valet pactum in contrarium. 81. 5.

Soeius

Devians à prudentia cõmuni, est in culpa lata. 31. 2 & seq.

Non tenetur ad maiorem curam de cõmuni, quam de suo, & quomodo intelligatur. 31. 3.

In eo non distinguitur dolus à lata culpa. 31. 4.

Committens latam culpam amittit administrationem. 31. 5.

Solutio

Ex quibus præsumatur. 34. per tot.

Salariorum, quæ debentur à Fisco, quomodo

Ee ij

modo

modo, facienda. 72. & 83. per totas.
Annonarum civilium. 86. cum seqq.
 Solutum
Non dicitur quod est depositum iudicis mā-
dato. 26. 3.

Spoliare
Non dicitur qui agnoscit debitum, sed per
impotentiam non solvit. 46. 15.

Spurius
Non succedit in emphyteusi Ecclesiastica.
 33. 4.

Quare. 23. 10.
Sed legitimus ex spurio succedit 33. 5. cū
 seqq.

Ei à principio concedi potest. 33. 2.

Et in eorum renovari. 33. 3.

Dicitur extraneus. 33. 6.

Sed habet jus sanguinis. 33. 8. & 10.

Ei debentur alimenta, & dos. 33. 9.

Est exorsus Ecclesie. 33. 10.

Sed non legitimus natus ex eo. 33. 11.

Stylus
Circa solemnitates proferendi sententiam,
etiam contra jus commune, valet. 59.
 10.

Subhastatio
Sola quando transferat dominium. 27. 1.
 cum seqq.

An ex ea acquirantur fructus? 27. 5. &
 vide n. 9.

Rei fiscalis an, & quando retractari queat?
 95. per tot.

Quid inter privatos. 95. 1.

An in ea procedat L. 2. Cod. de rescind.
 95. 11. & 12.

Subrogatum
Sapit naturam ejus, pro quo subrogatur,
& quando procedat. 20. 32. & decis.
 117. 5.

Subsignatio
Testatoris, vide Testamentum.

Successio
Hereditatis, vide Hereditas.

Cappellanæ, vide Cappellanæ.

Fideicommissi, vide Fideicommissi.

Feudi, vide Feudum.

Maioratus, vide Maioratus.

Intestati desertur à lege, non ab homine. 1.
 16.

Suffragia,
Seu vota Senatorum quomodo in senten-
tijis criminalibus regulentur. 70. per
 tot.

T

Tabulis
Exhibendis actio, vide Actio.
 Tempus
Præsentandi in processu instrumenta. 68.
 per tot.

Non currit impedito. 101. 3.

Ter

Citatus, & absolutus ab instantia quan-
do possit iterum inquietari. 50. per
 tot.

Tertius

Quando possit impedire sententiæ exe-
quutionem. 61. cum tribus seqq per
 tot.

Quando ei noceat sententia. 61. 3. & ex
 num. 17.

Testamentum

Facere non potest qui non habet sanam mē-
tem. 2. 2.

Sed quomodo intelligatur. 2. 10.

Testamentum redditur nullum, si ei con-
tradicat unus testis instrumentarius. 2.
 11.

Sed quomodo istud intelligatur. 2. 12.

Per blanditias factum quatenus sit vali-
dum. 2. 13. cum seqq.

Nuncupativi forma, remissivè. 3. 1.

Sine die non valet. 3. 2.

Quod intelligitur de testamento in scrip-
tis. 3. 3.

Sed nuncupativum valet. 3. 7.

Nuncupativum non requirit scriptu-
ram pro substantia, sed ad solam pro-
bativem. 3. 4.

Testamentum debet subsignari nomine
Testatoris, & quomodo. 4. 1. cū seqq.

Subsignatio, seu subscriptio est de solen-
nitate. 5. 2.

Vnicus contextus in testamento requi-
situs quomodo intelligatur. 4. 5.

Sine inscriptione Lærcæi deficit in sub-
stantia. 5. 1.

Testa-

Testamentum Clerici non subjacet quere-
la officiosi. 8. 18.

Testator

Quando videtur se restrinxisse ad testan-
dum in scriptis. 54. & seqq.

Ejus opinio explicat verba. 6. 4.

Presumitur se conformare cum dispositio-
ne Juris. 6. 6.

Ejus verba, & verba legis similiter in-
terpretantur. 6. 8.

Ejus voluntas interpretatur tanquam
prudentis. 6. 9.

Et ne subvertatur. 6. 10.

Et ex verisimili. 6. 11.

Potest declarari ab hærede. 6. 12.

Ejus verba clara non admittunt conjectu-
ras. 6. 14.

Quando dicantur clara. ibi. n. 15.

Ejus mens conjecturata non sufficit sine
aliqua expressione verborum. 6. 16.

Ejus iudicium agnoscens non potest illud
it erum impugnare. 8. 14.

Ejus voluntas magis attenditur, quàm
verba. 16. 3.

Si non apparet ejus voluntas, recurritur
ad jus commune. 16. 4.

Ejus voluntas semper investigatur. 16. 5.

Testis

Deponens de defectu iudicij alicujus, de-
bet assignare rationem. 28. & n. 9.

Instrumentarius contradicens testamen-
to, illud reddit nullum. 2. 11.

Quomodo hoc intelligatur. 2. 12.

Debet esse bonæ famæ in probatione tem-
poris immemorialis. 15. 19.

Dignior, & verisimilior prævalet. 18. 9.

Ad reformandum instrumentum amis-
sum qualis debeat esse, & quomodo ju-
rare debeat. 55. 9. cum seqq.

Testimonio

Doctores circa communem opinionem cre-
ditur. 56. 4.

Idem circa praxim. 45. 12.

Thesaurarius,

Et alij fiscales Receptores, si ad reddend-
as rationes non faciunt relationem ve-
ram, condemnantur in triplo. 76. 1.

Sed justus error eos excusat. 76. 2. cum
seqq.

Triplum quomodo intelligatur. 77. per
tot.

An hæc pœna possit minui, vel augeri? 78.
per tot.

Circa modum, & præferentiam solvendi,
& expendendi pecunias fiscales. 79. cū
multis seqq. per totas.

Titulus

Novus requirit novam possessionem. 26.
17.

Ticularium

Hujus Regni annona, vulgò, Assentamē-
to, quid sit. 83. 7. cum seqq.

Unius Regni quomodo tractentur in alio.
116. per tot.

Non distinguuntur essentialiter ab alijs
nobilibus. ibi. 7.

Tractatus

Pacis inter Principes an restituat quæ sūt
apud tertios? 108. per tot.

Obligat etiam Ecclesiasticos. 111. 9.

Traditio

Facit quod actus, qui aliàs respiceret mor-
tem, transeat in actum inter vivos. 14.
13.

Limitatur hoc. 14. 4.

Est necessaria ad acquirendum dominiū,
vide Dominium.

Transactio

Super alimentis futuris an subsistat? 35.
per tot.

Transmissio

Primogenituræ quomodo fiat. 16. 19. cum
seqq.

Militat solum in contractibus. 16. 33. &
dec. 115. 12. & 13.

Querela officiosi, vide Querela, &
vide Pater.

Transversales apud nos non succedunt in
bonis Regiæ Coronæ. 117. 2.

Tribunalia

Regni Lusitaniæ. 102. à n. 1.

De eorum præcedentia. ibi.

Tributa

Non exiguntur ab Ecclesiasticis. 28. 1. &
dec. 29. 6.

Soluta ex aliquo contractu an restituan-
tur, annullato, vel rescisso contractu?
remissivè. 29. 3.

Chartæ Regi præsentur. 80. 2.
Facile solvuntur à subditis, si adsint qua-
tuor qualitates. 81. 7. cum seqq.

Triplum

Diplum, aut quadruplum, an, & quando
includat simplum? 77. per tot.

Ejus pœna imponitur Receptoribus fiscali-
bus, vide Thesaurarius.

Tuitiva

Charta subsistit in sola civili possessione.
 44. 1.

Quomodo procedat ibi. n. 6. & n. 7.

Est similis interdicto uti possidetis. 44. 2.
 & 4.

Conferuat statum temporis motæ litis. 44.
 10.

Et plura circa Tuitivam, vide per tot.
illam decisionem.

V

Velleanum

A *Mittitur ob mendacium.* 22. 2.

An possit renuntiari? 22. 9. & 21.

Cessat in fidejussione pro dote. 22. 23.

Venditio

Quando censeatur perfecta. 27. 8.

Debet gabellam. 72. 2. & dec. 75. 2.

Et ad effectum gabellæ quando censea-
tur celebrata. 75. 3.

An ab initio fuerit valida, Cum inveni-
tur rem non fuisse liberam venditoris?
 75. 7. cum seqq.

Necessaria non censetur prohibita. 85.

7 & vide dec. 92. n. 6. & 9. & decis.

94. 3. & 5.

Venditor

Cencetur vendere rem liberam. 26. 14.

& dec. 75. 14.

In rehibitoria restituit omnia emptori.
 29. 6. & 7.

Donec ultra dimidium non considera-
tur fraudasse, sed quasi fraudasse; 29.
 8. & n. 19.

Verba

Intelliguntur secundum opinionem testato-
ris. 6. 4.

Verba testatoris, vide Testator.

Directa obliquantur in codicillis. 8. 20.

Geminata, vide Geminatio.

Verbum, Videretur, vide Videretur.

Intelliguntur secundum materiam subje-
ctam. 65. 1.

Dubia interpretantur contra creditorem,
pro quo sunt prolata. 65. 5. & 108. 14.

Intelliguntur de prima vice. 71. 5. & vide
 n. 13.

Verisimilitudo

Declarat verba testatoris. 6. 11.

Ab ea sumitur b. num argumentum. 6.
 13.

Contra eam requiritur probatio magis ef-
ficax. 18. 11.

Videretur

Verbum donat dubitationem. 22. 30.

Viduarum

Nubentium intra annum pœnas, vide
Pœnæ.

Alia vide verbo, Uxor.

Vincula

Plura consanguinitatis habens cum desu-
cto, vide Consanguineus.

Plura fortius agunt. 1. 25. cum seqq.

Vitricus

Dotans privignam an censeatur compen-
sare debitum? per tot.

Ejus blanditiæ sunt deceptivæ. 23. 9.

Difficile præsumitur donare. 23. 10.

Vocatio

Masculorum, vide Masculinum.

Voluntas

Ejus qui per scripturam testari voluit, an
possit reduci ad nuncupativam? 5. 3.

Voluntas testatoris, vide Testator.

Vota

Senatorum quomodo sint regulanda in cau-
sis criminalibus. 70. per tot.

Usura

Est prohibita jure naturali, & divino. 30.
 11.

Continetur in dandis pecunijs ad certum
tempus sub certo interesse, vulgò, a ra-
tiõ de juro. 30. per tot.

Uxor

Per obitum mariti in Lusitania manet
in possessione civilissima bonorum ca-
salis, dummodo non sint maioratus.

47. 7. & decis. 100. 1. & 3.
 Non tenetur ad debita, quæ maritus con-
 traxit ante matrimonium. 63. 1.
 In vita mariti nulla bona familiæ possidet
 100. 3.

Jam vidua potest conveniri à creditore
 mariti. 100. 5.
 An possit exigere quod debetur familiæ?
 100. per tot.

INDEX

APOLOGETICI

PRO CONCEPTIONE VIRGINIS.

Prior nota indicat partem, posterior ejusdem partis numerum.

A

Actio

Aquiliana est in simplum, sed contra
 negantem in duplum. 2. 30.

Adamus

Caput generis humani. 1. 3. cum seqq.
 Habuit gratiam tanquam maiorem, &
 sub conditione. 1. 6. & vide. 3. 3.
 Quale crimen commiserit. 1. 7.

Ædificia

Quoque censentur legata, si legentur om-
 nes terræ. 1. 13. ad fin.

Authoritas

Doctorem, vide Doctor.

B

Beneficij

Concessio intelligitur cum omnibus
 qualitatibus necessarijs, honorificis,
 ac decentibus. 2. 4. & 5.

Brevitas laudatur. 3. 23.

C

Causa

Proxima, & non remota, attenditur
 in causato. 2. 21.

Causæ

Dubie in cuius favorem decidenda. 2. 31.
 cum seqq.

Christus

Dominus redemit Virgine. 1. 12.
 Quomodo. 2. 25. & 3. n. 1. 2. 8.
 Voluit nobilis nasci. 2. 9.

Civitas

In multis hominibus est unicum corpus
 quod semper idem durat, & eodem ju-
 re semper regulatur. 1. 1. cum seqq.

Concessio

Censetur facta cum suis qualitatibus pro-
 prijs, essentialibus, honorificis, ac de-
 centibus. 2. 4. cum seqq.

Crimen

Adami. 1. 8.
 Læse. Majestatis, vide Majestatis.

Culpam

Aliquando excedit poenā. 3. 6.
 Ejus effectus passa est Virgo. 1. 11.
 Et quare. 3. 6. & 7.

D

Declaratio

Vbi requiritur, satis fit per mon-
 strationes. 3. 21.

Deficere

Verbum quomodo verificatur. 3. 10.

Et iij

Di-

Dictio
Vniversalis, vide Vniversalis.
 Dom
Pronomine illustri non possunt uti legitimi. 2.
 Dubia
Causæ in cuius favorem decidenda. 2. 19.
 & 31. cum seqq.

E

Effectus
C *Ulpæ passæ est Virgo.* 1. 11.
Quare? 3. 6. & 7.
 Emptio,
Vide Venditio.
 Exclusio
Peccati, & vitij naturalis, vel accidentalis prævalere debet in iudicando causam dubiam. 2. 31.
 Expressio,
Vide Declaratio.
 Extraordinaria
Non comprehenduntur sub verbo generalis. 3. 14.

F

Favorabilia
N *on comprehenduntur sub verbis generalibus.* 3. 18.
 Filij
Amor in parentes ampliat legatum eis relictum. 2. 26.
Filiorum amor in eosdem parentes. ibi. 28
 remissivè.
Legitimati non succedunt in maioratu, dum super sunt legitimi consanguinei. 2. 16.
Nec legitimus per subsequens matrimoniū, quando vocantur legitimi nati ex legitimo matrimonio. ibi. 20.
Legitimus non defert insigne; seu scutum armorum familiæ in forma recta. 2. 18.
Nec vocantur pronomine, Domi, ibi. 19.

Filius criminosis læsæ Maiestatis nil habet ex hereditate patris. 1. 10.
Sed habet maioratum ascendentis. 2. 5.
Natus ante crimen non incurrit penas, secundum jus commune. ibi. 4.
Participat de patre tanquam forma, & de matre tanquam materia. 2. 12. & 13.
In utero, reputatur pro nato in sibi utilibus. ibi. 2.
Filius ancillæ, quoad libertatem, vide ibidem.

Fructuum

Qui nascuntur venditio quomodo procedat. 2. 26.

G

Generalis
L *ocutio, vide Vniversalis.*
Genus humanum in multis hominibus unicum, & idem semper est. 1. 3.
 Gratia
Originalis Adamo data fuit quasi maioratus. 1. 6. & vide 3. 3.

H

Heva
Q *uomodo subrogata fuit in Virgine Maria,* 2. 29. & 30.
 Homines
Multiunicum faciunt corpus in civitate, ac in genere humano. 1. 2. & 3.
 Honoris
Jaectatio non præsumitur. 2. 9. cum seqq.

I

Jaectatio
H *onoris, vel pecuniæ non præsumitur.* 2. 9. cum seqq.

Imma-

Immaculatum

Non potest fieri, quod aliquando habuit maculam. 2. 12. cum seqq.

Institutoris

Maioratus dispensatio debet observari. 1. 8.

Iudex

Debet sequi opinionem cōmunem. 2. 35. cum seqq.

Jus

Condendi leges. vide, Lex.

L

Legatum

Per verba generalia comprehendit ultra proprietatem verborum. 1. 13. ad fin.

Legatorum generalis ademptio non cōprehendit legatum alimentorum. 3. 18.

Legitimus, & Legitimatus

Filius, vide Filius.

Lex

Legem condere solius est Principis, in thēmate. n. 1.

Lex Adamo imposta. ibi. 2. & p. 1. 2.

Legibus soluta est Regina. 1. 1.

Regis Aquilæ attrib. ibi. 30.

Liberatus

Dicitur qui nondum erat captivus. 3. 8. cum seqq.

Libertatis

Favor vincit in causa dubia. 2. 32.

M

Macula

Precedens non potest in totum tolli ex post facto. 2. 7. 8. & 15.

Maieſtatis

Crimen committitur per solam diminutionem Maieſtatis. 1. 9.

Ejus Reus amittit bona. ibi. 10.

Maioratus

Fuit gratia Adamo collata. 1. 6.

Maioratus lex debet observari. ibi. 7.

Non desertur legitimo, vide Filius

Instituitur favore nobilitatis. 2. 17.

In eo non succedunt per radicem infectam, ibi. 22.

Maria

Santissima fuit subrogata in locum Hevæ. 2. 29.

Mariam fuisse Angelicæ naturæ dixerūt, hæretici. 3. 7.

Fui vera Mater Dei. 2. 6.

Mater

Conducit multum ad nobilitatem Filij. 2. 12. & 13.

Matri censetur Filius omnia concessisse, ibi. 26.

Melius

Est in tempore occurrere, quàm post causam vulneratam. 3. 8.

Mens

Magis attenditur, quàm verba. 3. 12.

N

Natura

Humana quomodo per peccatum mārserit vitata. 3. 1.

Nobilitas

Perfecta debet esse ex utroque parente. 2. 12.

Omnis homo præsumitur velle nobilem esse. 2. 9.

Notati

Digna non omittuntur. 1. 14. sed vide 3. 20.

O

Officium

Concedens, censetur concedere omnes qualitates necessarias, honorificas, & decentes illi officio. 2. 4.

Omnis

Est dictio univ. salis, quæ omne comprehendit. 1. 3.

Sed vide limitationes. 3. à n. 12.

Originalis

Culpa, vide Peccatum.

P

Partus

Ancilla quomodo fit liber. 3. 2
PauliApostoli textus proponitur. 1. 3.
Declaratur. 3. 12. cum seqq.

Peccatum

Originale quomodo fuit contractum. 1. 1.
cum seqq. & 3. 1. & 3.

Pœna

Non debet excedere culpam. 1. 11.
Sed aliquando potest. 3. 6.

Populus

Semper vivit idem. 1. 1.

Postliminium

Fingit captivum decessisse præambula ho-
râ captivus at is. 3. 2.

Præceptum

Adamo fuit lex pro omnibus. in themate.
n. 3. PræservatioVirginis à culpa originali. 2. 25. cū seqq.
& 3. 8. cum seqq.

Princeps

Habet jus condendi leges, vide Lex.

Est legibus solutus. 2. 1.

Ejus concessio comprehendit omnes quali-
tates necessarias, honorificas, & decen-
tes concessioni. ibi. 4.

Q

Qualitates

Necessariæ, honorificæ, ac dicentes
censentur concessæ quando aliquid
simpliciter conceditur. 2. 4.

Quæstio

Dubia quomodo decidenda. 2. 34. cum
seqq.

R

Redemptio

Virginis per Christum. 3. 8. cum
seqq.

Verbum Redimere, quomodo verificetur. ibi.

Regina

Legibus est soluta, & quomodo. 2. 1.

Reus

Maiestatis, vide Maiestatis.

Rex;

Vide Princeps.

S

Silentium

Scripturæ non præsumitur in no-
tabilibus. 1. 14. & vide 3. 20.

Sponsæ

Non competunt jura odiosa uxoris, sed
competunt favorabilia. 2. 5.

Subrogatio

Fit cum primævâ naturâ subrogari, non
secundum supervenientem. 2. 29.

Substitutio

In casu quo instituti descendentes deficiant,
admittitur, si instituti nulli descenden-
tes noscantur. 3. 11.

T

Titulo

Concesso, censetur concessum omnes
ad illud necessarium, decens, & ho-
noricum. 2. 4.

V

Verba

Universalia largè significant. 1. 13.
Sed vide restrictiones. 3. 12. cum
seqq.

Verborum multiplicatio reprobatur. 3. 2. 3

Veritas

Est optima locutio. 3. 23.

LAUS DEO.

